
KORÓSÉNYI TAMÁS
A művészet él
Art Lives
Körösényi Tamás

A művészet él

Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjtemény, Budapest
2010. február 12 – március 26.

Art Lives

The Collection of Art of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest
12 February – 26 March 2010

Körösényi Tamás *A művészet él* címmel rendezett kiállítást a Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjteményben, miután az MTA égisze alatt működő Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagjai közé választotta. Amilyen egyszerű, sőt patetikus ez a kiállításcím, annyira aktuális és egyszersmind többszörösen jelképes értelmű. Szobrait azokban a termekben állította ki, ahol egykor az Esterházy-gyűjtemény festményei voltak elhelyezve, ez utóbbiakat ma a Szépművészeti Múzeum őrzi, melynek egyik százéves felirata: „Ars longa, vita brevis". A két mondat összecseng, és valahol ugyanarról szól, csak éppen mintha maga a művész foglalna el sajátosan kétértelmű helyzetet a művészet és élet kontextusában. Még a 19. században is Múzeum és Akadémia szinte egymás szinonimái voltak, a múzeum halhatatlanná tette a műveket, míg az akadémikus művészet az élő klasszikus szerepébe képzelte magát. Körösényi viszont kortárs művész, és akadémikussá válásának paradox jellegét úgy fejezi ki, hogy nagyon is mai szobrait a régi művekkel konfrontálja – magyarázza, interpretálja, átértelmezi, sőt bírálja azokat. Ezt teszi egész művészeti és pedagógiai munkásságában is: új értelmet ad a hagyományos műfajoknak, mindenekelőtt az emlékműnek és a reprezentáció más hordozóinak.

Beke László

Tamás Körösényi held an exhibition with the title *Art Lives* at the Hungarian Academy of Sciences' Collection of Art after being elected a member of the Széchenyi Academy of Letters and Arts, which operates under the auspices of the Academy. The title of the exhibition is as much current and multiply symbolic in meaning, as it is simple and even an expression of pathos. He exhibited his sculptures in the rooms where once the paintings of the Esterházy Collection hung. These paintings are now safely guarded at the Museum of Fine Arts, one of whose hundred-year-old mottos is „ars longa, vita brevis". The two expressions somehow click, and are about the same thing, just as the artist takes a special, double-edged place within the context of Life and Art. Even in the 19th century, Museum and Academy were just about synonyms: the museum made the works immortal while the academy saw itself in the role of the living classic. Körösényi on the other hand is a contemporary artist and he expresses the paradoxical nature of becoming an academician by confronting his very modern sculptures with older works – explaining, interpreting, re-interpreting and even criticizing them. He does this throughout his artistic and pedagogical activities too: he gives a new meaning to traditional forms, above all to memorials and other carriers of representation.

László Beke

Bevezetés

A Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjteményében kiállításra kerülő műveim három csoportba tartoznak. A Nagyteremben lévő *A művészet él* és *Az emberi szellem kiterjesztett tere* című munkák két nagyobb sorozat részei, és mintegy válogatást adnak az elmúlt két év alkotásaiból. Az előbbi sorozat darabjai 2008-ban Kalocsán, az utóbbié 2009-ben Prágában már szerepeltek kiállításon.
A Nagytermet körülölelő termekben lévő régebbi munkáim reflexiók az adott terem hangulatára, vagy az egyes kiállított művekre.

A művészet él című sorozat darabjait 2008 januárjában készítettem. A sorozat ötletét Kassák Lajosnak (1887–1967) egy 1926-ban – néhány hónap eltéréssel – kétszer is megjelent írásának a címe adta. A kolozsvári *Korunk* című folyóiratban *Az új művészet él*, önálló kötetében a *Tisztaság könyvében* pedig *A korszerű művészet él* címmel publikálta. De ha a címet megfosztjuk az *új*, illetve a *korszerű* jelzőktől, akkor, általánosítva, erősebb jelentést kapunk. Évekig gondolkoztam, mit tudnék kezdeni ezzel a címmel; lassan az körvonalazódott előttem, hogy az elmozdulás érzékeltetésével tudok az életre asszociálni.

Az emberi szellem kiterjesztett tere című sorozat darabjai 2009 augusztusában készültek; ezek barlangszobrok. A barlang Platón hasonlata óta az ideák világának és a valóságnak, a látszatnak és a valóságnak a metaforája. De a barlang a nőiségre – a befogadásra – vonatkozó asszociációkat is hordoz, sőt egyszerre foglalja magában a negatív és a pozitív, a férfi és nő, a világosság és sötétség, a kint és a bent ellentétpárok által sugallt jelentéssíkokat. Az én barlangjaim elölről látványelvűek, hátulról viszont konstrukciók; úgy azonban sohasem látjuk őket – engem viszont ez foglalkoztat.

A Nagytermet körülölelő termekbe régebbi, több évtizeddel ezelőtti (1974–1980) munkáim kerültek, ezeknek a *Reflexiók* összefoglaló címet adtam. A művek különböző tematikájúak; mindig az adott terem hangulatára, vagy az egyes, ott látható festményekre, grafikákra adott reflexiók, úgy mint a Tudós Társaság működésének korai időszakára; az Alapító, gróf Széchenyi István (1790–1860) emlékére; az Alapítók nemzedékére; Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) relikviáira; az egykori Esterházy-gyűjteményre, illetve az Akadémia Allegóriájára.

A szobrászat tradícionálisan emberábrázolás; jelen esetben az emberi gondolkodás ábrázolása, amely mindig az új összefüggések keresésére törekszik.

Körösényi Tamás

Introduction

Those works of mine on display at the exhibition from the Collection of the Hungarian Academy of Sciences belong to three groups. The pieces *Art Lives* and *The Expanded Space of the Human Spirit* on display in the Great Hall are parts of two larger series, and almost provide a selection of the works of the past two years. The pieces of the first series were already on display in Kalocsa in 2008 and those of the latter in Prague in 2009.
The older works in the rooms around the Great Hall are either reflections of the atmosphere of the given room or of one of the works on display there.

I created the pieces of the *Art Lives* series in January 2008. The idea for the series came from the title of an article by Lajos Kassák (1887–1967), which appeared twice within the space of a few months in 1926. He published it as *The New Art Lives* in a self-standing volume of the journal *Our Age (Korunk)* in Kolozsvár (now Cluj-Napoca, Romania) and as *Up-to-Date Art Lives* in the *Book of Cleanliness (Tisztaság könyve)*. But if we remove the attributes 'new' and 'up-to-date' from the title then, in a generalized way, we get a stronger meaning. I thought for years about what I could do with this title; slowly, the idea formed before me, that I could associate the sensation of movement with life.

The pieces in the series *The Expanded Space of the Human Spirit* were created in August 2009; they are cave statues. Since Plato, the cave has been the metaphor of the World of Ideas and Reality, Appearance and Reality. But the cave also contains associations of femininity – reception, and even contains within itself the meanings suggested by the oppositions Negative and Positive, Man and Woman, Light and Darkness, Outside and Inside. My caves are based on the principle of Appearance from the front and constructions from the rear; but we never actually see them – and that is what interests me.

Works of mine from decades ago (1974–1980) found their way into the rooms around the Great Hall, and I gave them the general title *Reflections*. The works have various themes; always reflections on the atmosphere of a given room or the painting or graphic that can be seen there, like the rooms marking the early days of the Scientists' Club; the one devoted to the memory of the founder, Count István Széchenyi (1790–1860); a relic of Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832), the former Esterházy Collection and the Academy's Allegory painting.

Sculpture is traditionally the representation of Humans; in this case it is the representation of Human thinking, which always searches for new connections.

Tamás Körösényi

Körösényi Tamás

1953-ban született Budapesten
1971–1976 Magyar Képzőművészeti Főiskola, Budapest
1982–1983 Herder ösztöndíj – Akademie der bildenden Künste, Bécs
1990-től osztályvezető tanár a Magyar Képzőművészeti Főiskolán jelenleg Egyetemen
1997 Munkácsy Díj
2007-ben felvette tagjai sorába a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia

Egyéni kiállítások 2005-től

2005 Magyar Kulturális Intézet, Bukarest (Konecsny Emőkével)
Új művek. Egry József Emlékmúzeum, Badacsony
Szellemeim. Műcsarnok, Budapest
2006 Galéria súčasných mararkých umelcov, Dunajská Streda
(Kortárs Magyar Galéria, Dunaszerdahely
2007 *Perspektívák, Hordozható, tapintható, Díszlettervek egy kiszavazó-showhoz.*
Városi Művészeti Múzeum Képtára, Győr
Moji duchovia. Galéria mesta Bratislavy, Pozsony (Bratislava)
Hordozható, tapintható. Kisterem, Budapest
2008 *A művészet él*. Schöffer Múzeum, Kalocsa
Sublót szobrok. Pintér Sonja Galéria, Budapest (Takács Szilviával)
Herczeg Klára díjazottak. Körösényi Tamás Fischer Judit és Mécs Miklós kiállítása (SZAF). Labor, Budapest
2009 *Hőskölteméný*. Park Galéria Budapest
Spacializace. Magyar Kulturális Intézet, Prága (Katalin Gályval)
2010 *A művészet él*. Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjtemény, Budapest
Szobrok. Kisterem, Budapest

Tamás Körösényi

1953 born in Budapest
1971–1976 Hungarian College of Fine Art, Budapest
1982–1983 Herder Grant – Academy of Fine Arts in Vienna
1990 present Head of Department and professor at the Hungarian College of Fine Arts (now University of Fine Arts)
1997 Munkácsy Award
2007 Elected as Member of the Széchenyi Academy of Literature and Art

Solo Exhibitions since 2005

2005 Hungarian Cultural Insitute, Bucharest (with Emőke Konecsny)
New Works, József Egry Memorial Museum, Badacsony
My Ghosts, Kunsthalle, Budapest
2006 Galéria súčasných mararkých umelcov, Dunajská Streda (Contemporary Hungarian Art Gallery, Dunajská Streda, Slovakia).
2007 *Perspectives, Moveable, Touchable, Designs for scenery for a talk show.* Municipal Museum of Art, Győr
Moji duchovia. Galéria mesta Bratislavy, Pozsony (Bratislava)/*My Ghosts,* Galéria mesta, Bratislava, Slovakia.
Moveable, Touchable, Kisterem, Budapest
2008 *Art Lives*, Schöffer Museum, Kalocsa
Commode Statues, Sonja Pintér Gallery, Budapest (with Szilvia Takács)
Exhibition of the Klára Herczeg Award Winners: Tamás Körösényi, Judit Fischer and Miklós Mécs, (SZAF), Labor, Budapest
2009 *Heroic Elegy*, Park Gallery, Budapes
Spacializace, Hungarian Cultural Institute, Prague (with Katalin Gály)
2010 *Art Lives*, Collection of Art the of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest
Statues, Kisterem, Budapest

A művészet él 2008
Art Lives 2008

M1 acrystal, 21,6x29x28,8 cm
M2 acrystal, 14,4x30,3x30,3 cm
M3 acrystal, 12,8x27,8x27,8 cm
M4 acrystal, 21x29x29 cm
M5 acrystal, 13x17,3x12 cm
M6 acrystal, 13,3x22,6x11,2 cm
B1 bronz / bronze, 7,9x25,3x17,8 cm
B2 bronz / bronze, 3,8x34,8x18,7 cm
B3 bronz / bronze, 5,3x27,5x16,4 cm
B4 bronz / bronze, 5,3x27,5x15 cm
B5 bronz / bronze, 10,1x28,5x19,8 cm
B6 bronz / bronze, 11x32x19 cm
B7 bronz / bronze, 5,7x22x16 cm
B8 bronz / bronze, 2,8x22,1x14,2 cm
B8 bronz / bronze, 5,2x7x11,7 cm

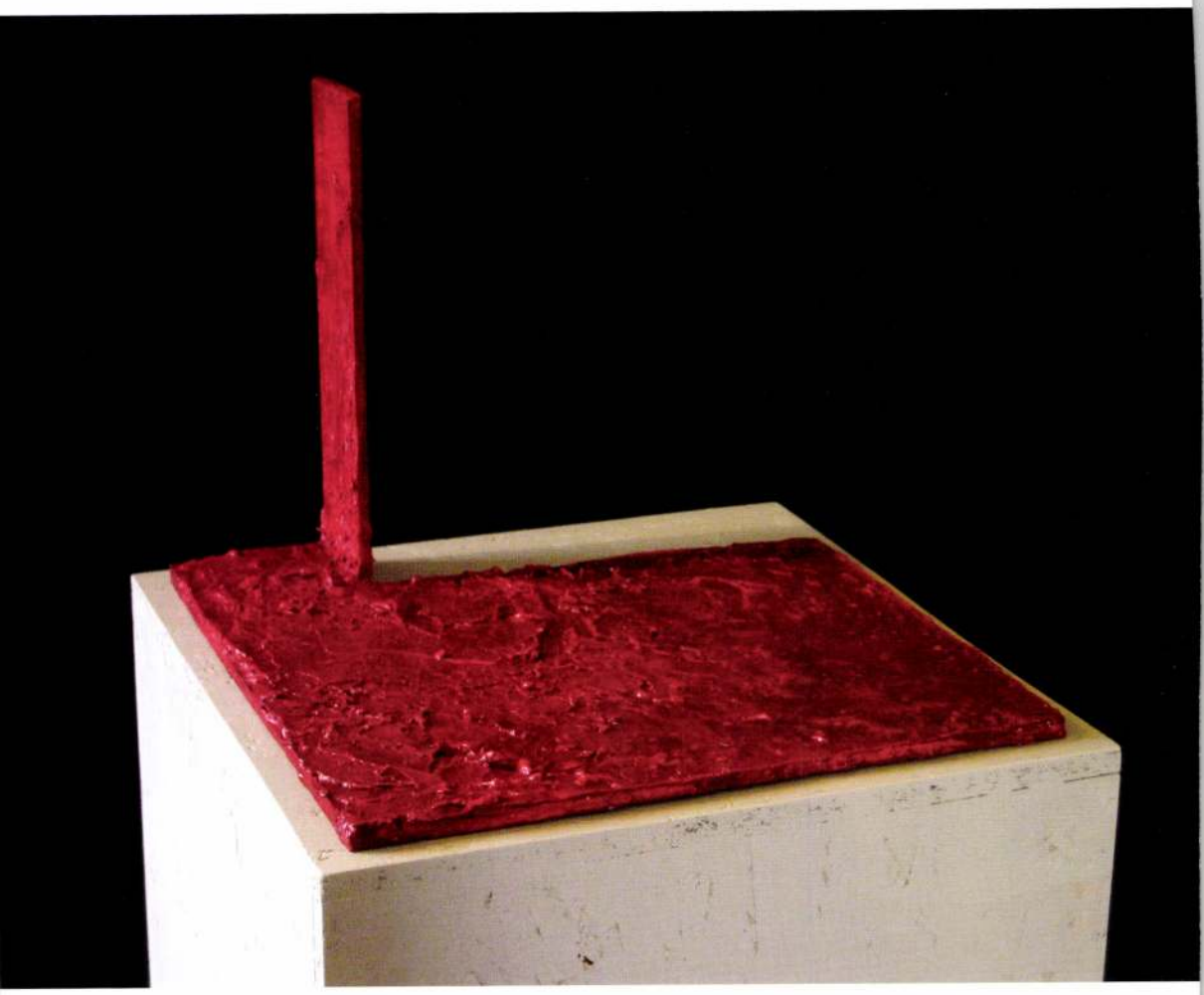

M1

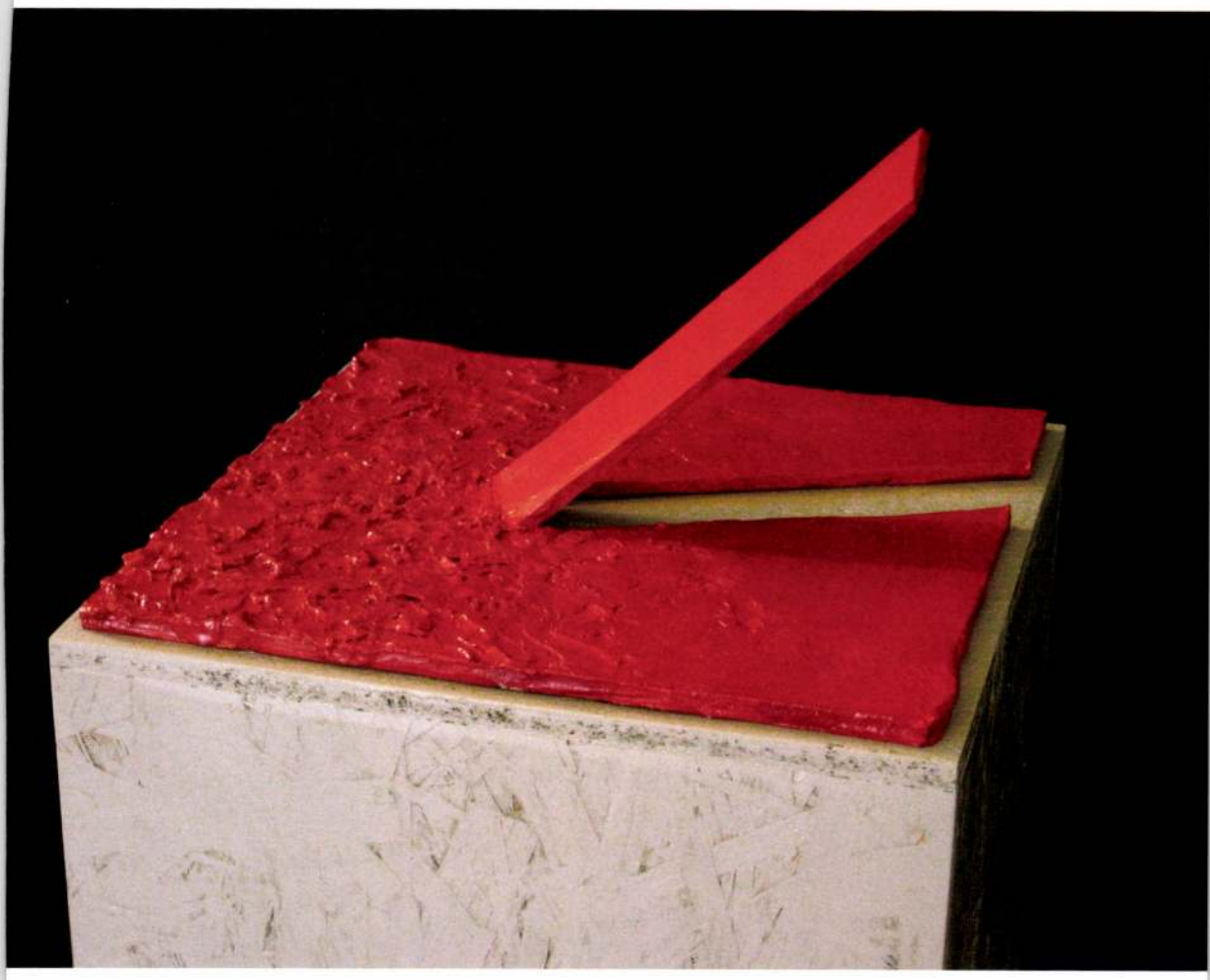

M2

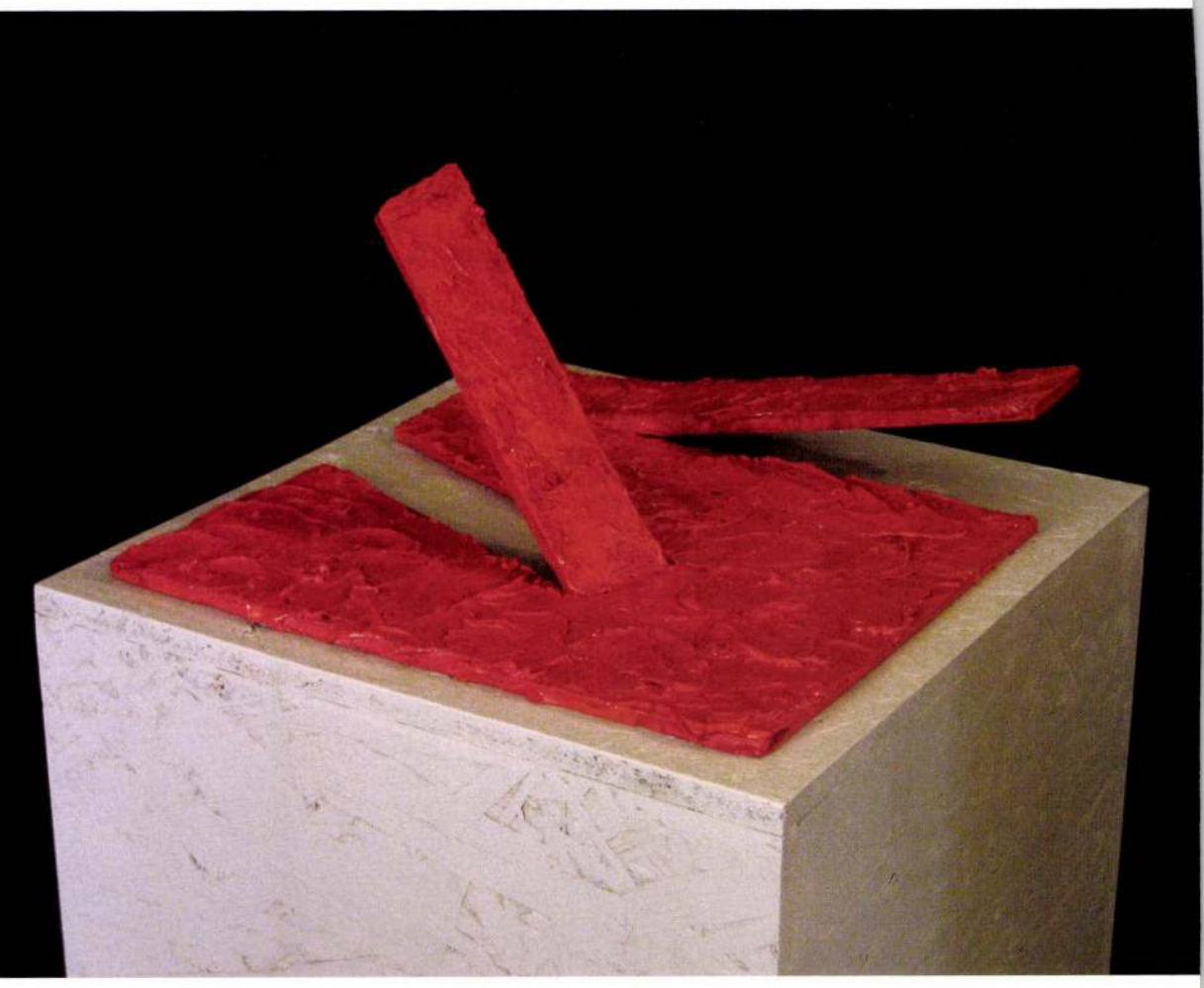

M3

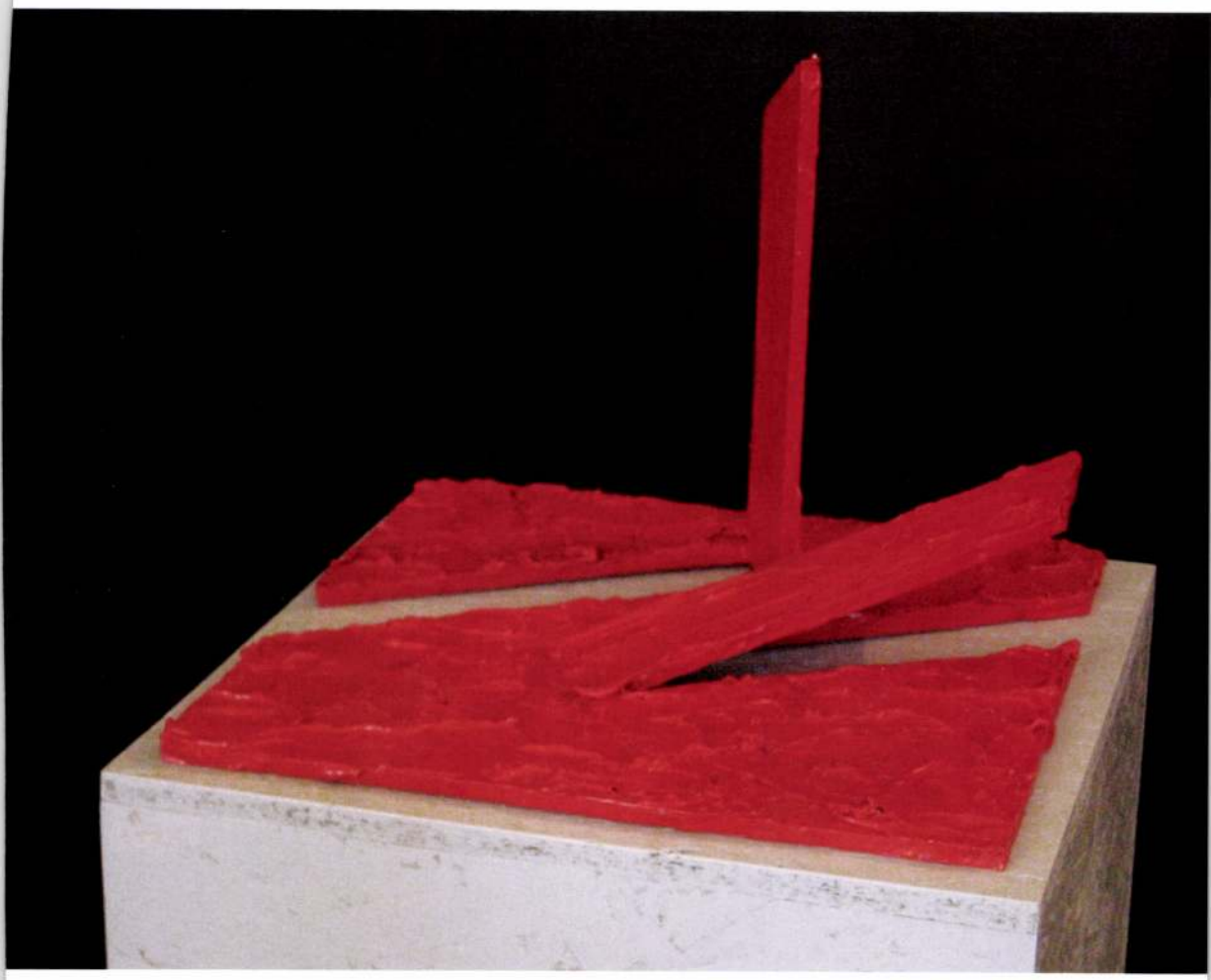

M4

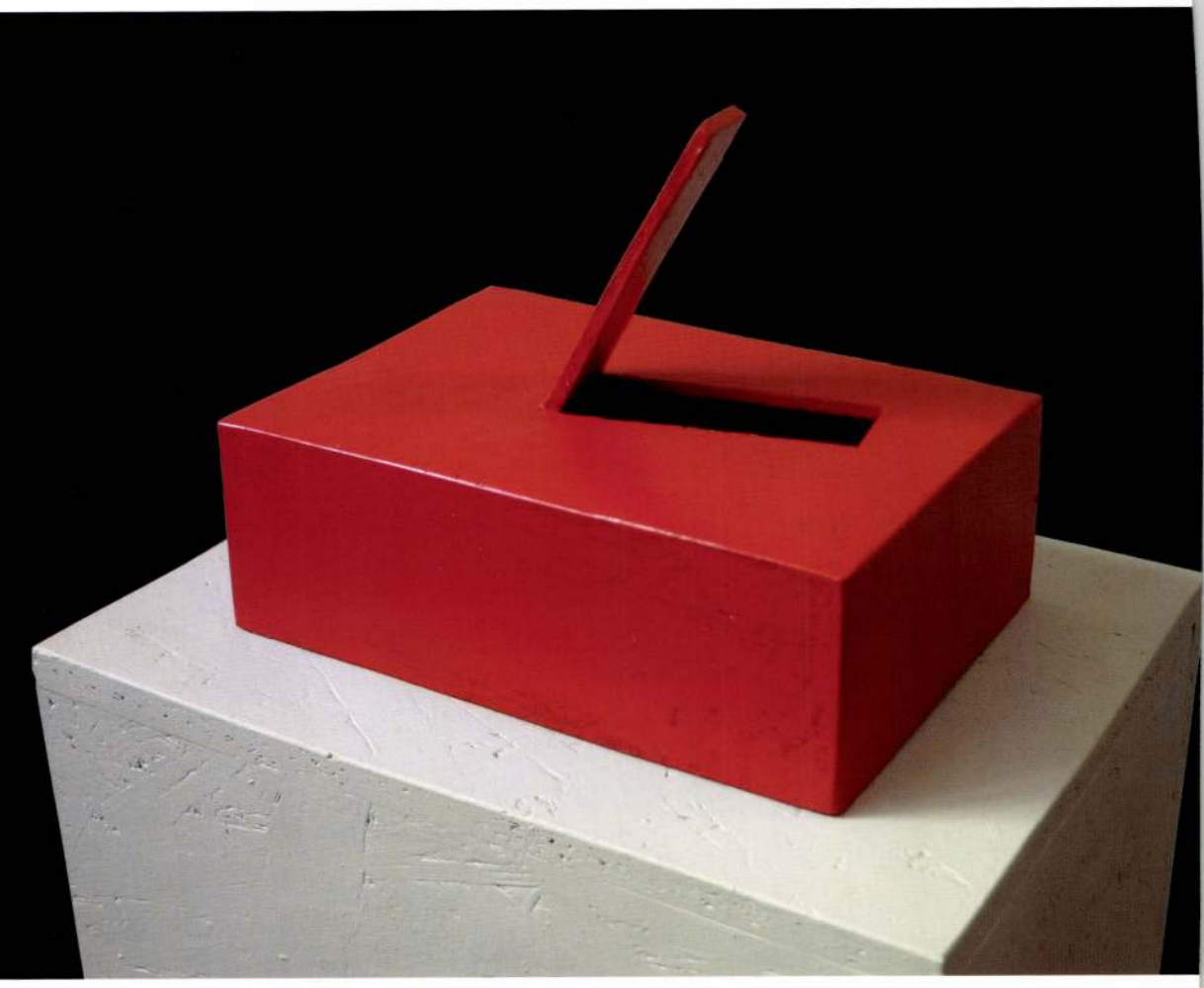

M5

B7

B2

B1

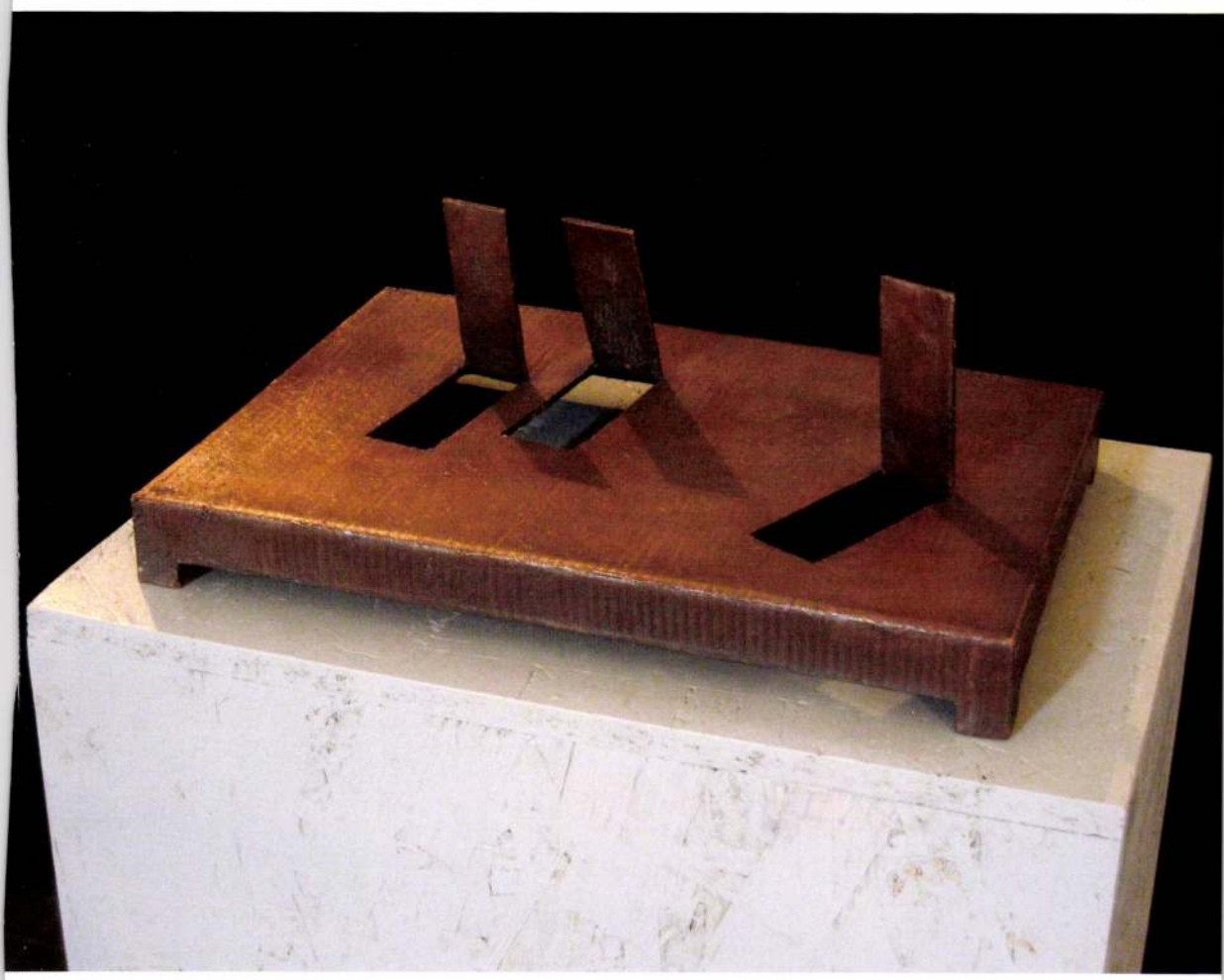

B5

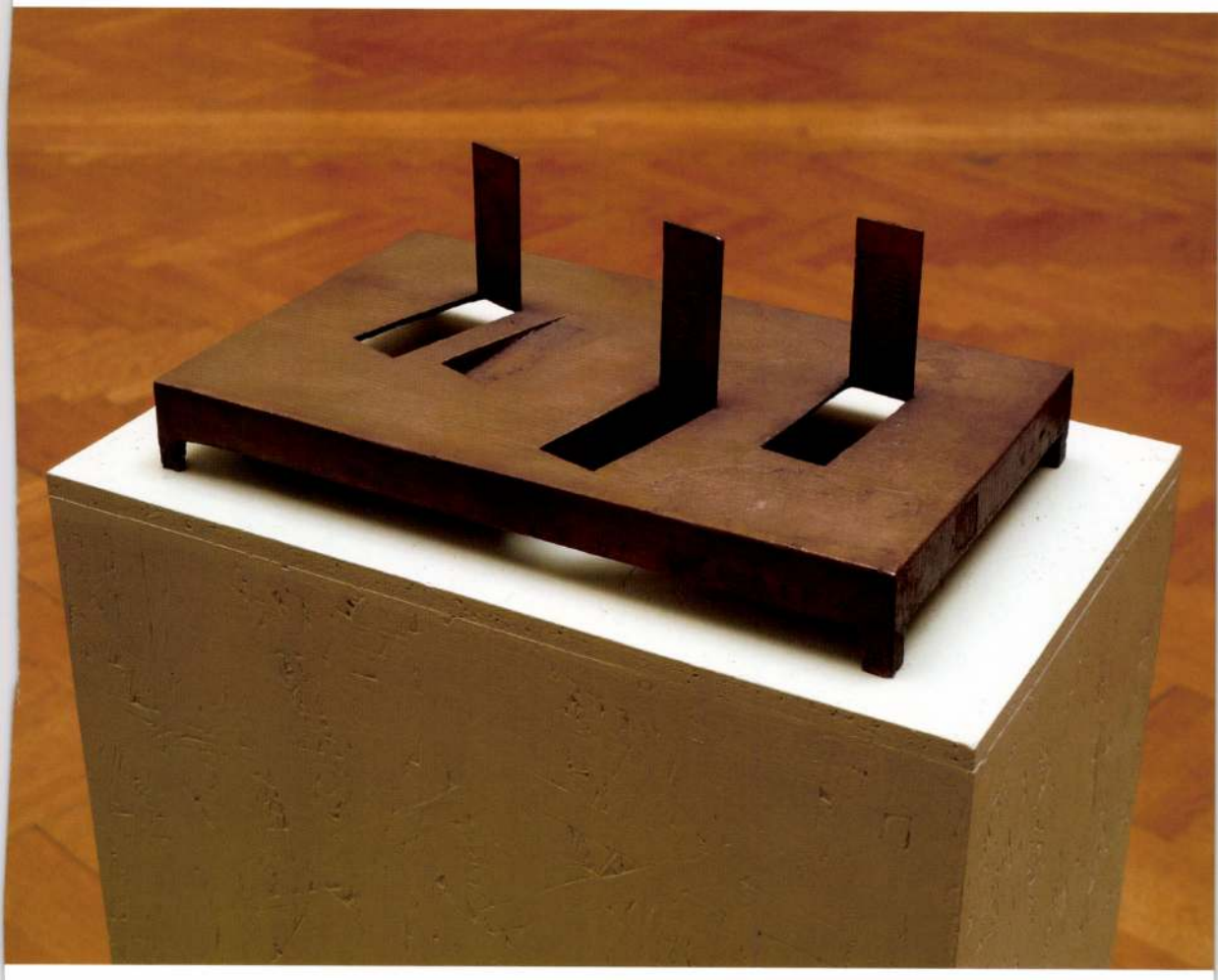

B6

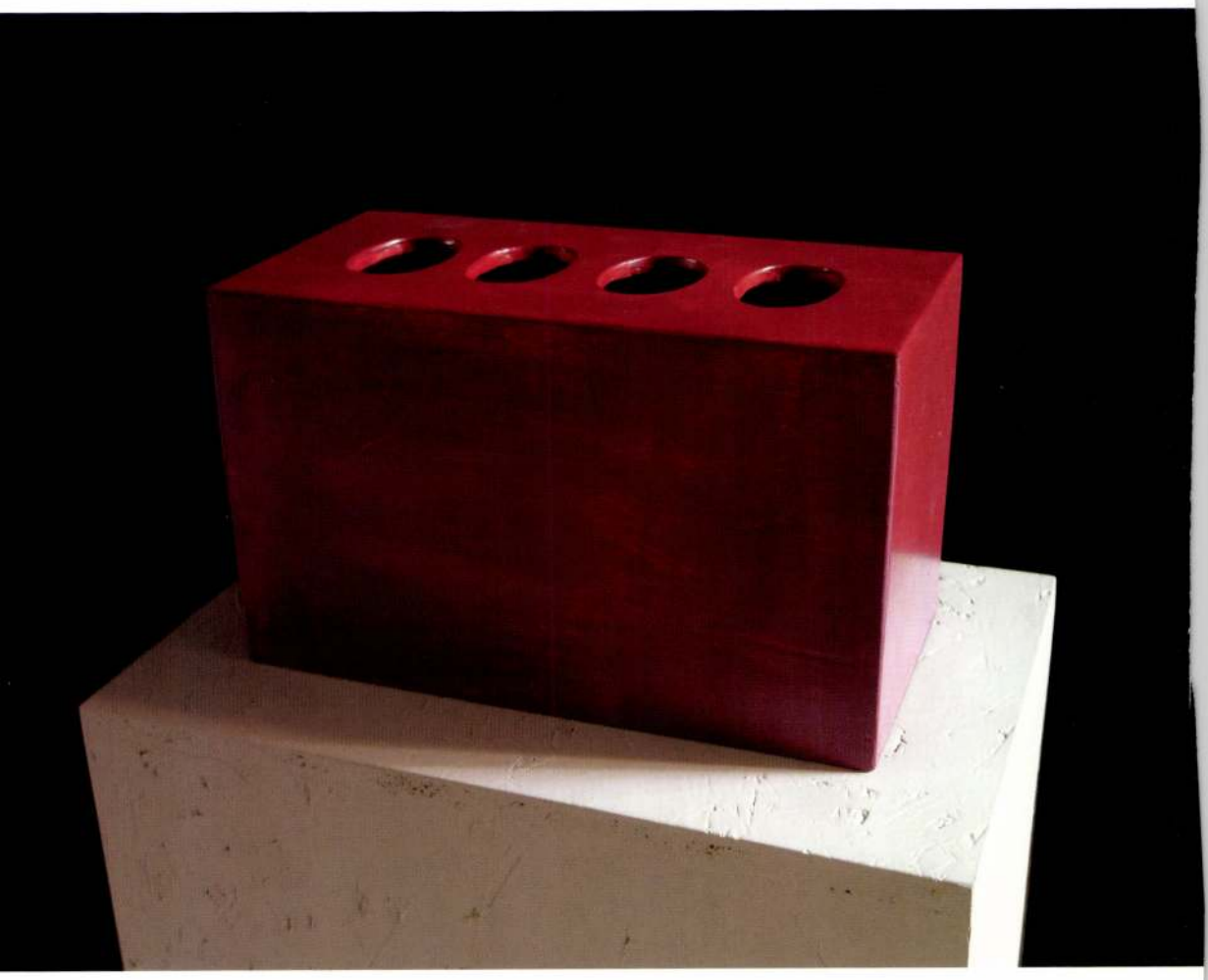

M6

B8

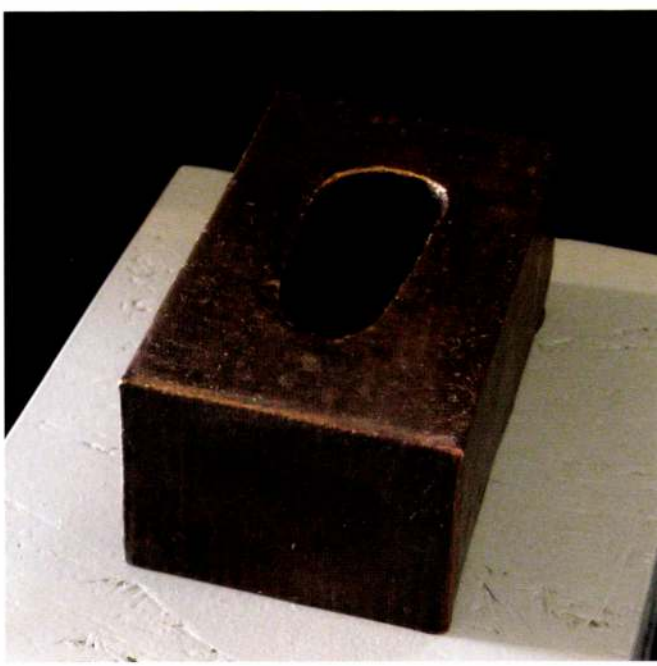

B9

Az emberi szellem kiterjesztett tere 2009
The Expanded Space of the Human Spirit 2009

B1 Barlang / Cave
vas, papír / iron, paper pulp, 31x41x20 cm

B2 Hasadék / Cleft
vas, papír / iron, paper pulp, 38x34x17 cm

B3 Két egyszerű barlang / Two Simple Caves
vas, papír / iron, paper pulp, 37x35x30 cm

B4 Két egyszerű barlang összekötő folyosókkal / Two Simple Caves with connecting Corridors
vas, papír / iron, paper pulp, 39x40x25 cm

B5 Két barlang három kivezető nyílással / Two Caves with Three Exit Apertures
vas, papír / iron, paper pulp, 42x42x36 cm

B6 Barlang mély aknával / Cave with Deep Shaft
vas, papír / iron, paper pulp, 35x39x29 cm

B7 Barlang két nyílással / Cave with Two Apertures
vas, papír / iron, paper pulp, 33x36x23 cm

B8 Üreg / Cavity
vas, papír / iron, paper pulp, 12x31x29 cm

B1

B2

B3

B4

B5

B6

B7

Reflexiók 1974–1980
Reflections 1974–1980

Stílus / Style 1980
bronz / bronze, 21 cm

Bronz / Bronze 1978
bronz / bronze, 21x18,5 cm

Rajz / Drawing 1980
bronz / bronze, 31x27 cm

Hiány / Lack 1980
bronz / bronze, 47x27 cm

Érem / Medal 1980
bronz / bronze, 47x29 cm

Szobrásznő az 1970-es évek közepéről / Female Sculptor from the Middle of the 1970s 1974
terrakotta / terracotta, 31 cm

Sorozat / Series 1976
bronz, fa, filc/bronze, wood, felt, 14x12.8x12.8 cm

Emlékére, Alkalmából, Évfordulójára 1–4. / In Memory of, On the Occasion of, On the Anniversary of 1–4, 1976, 4db bronz érem tokban / 4 bronze medals in covers 5,8 cm/db/ each piece 5.8cm

Stílus / Style 1980
Bronz / Bronze 1978

Rajz / Drawing 1980

Hiány / Lack 1980
Érem / Medal 1980

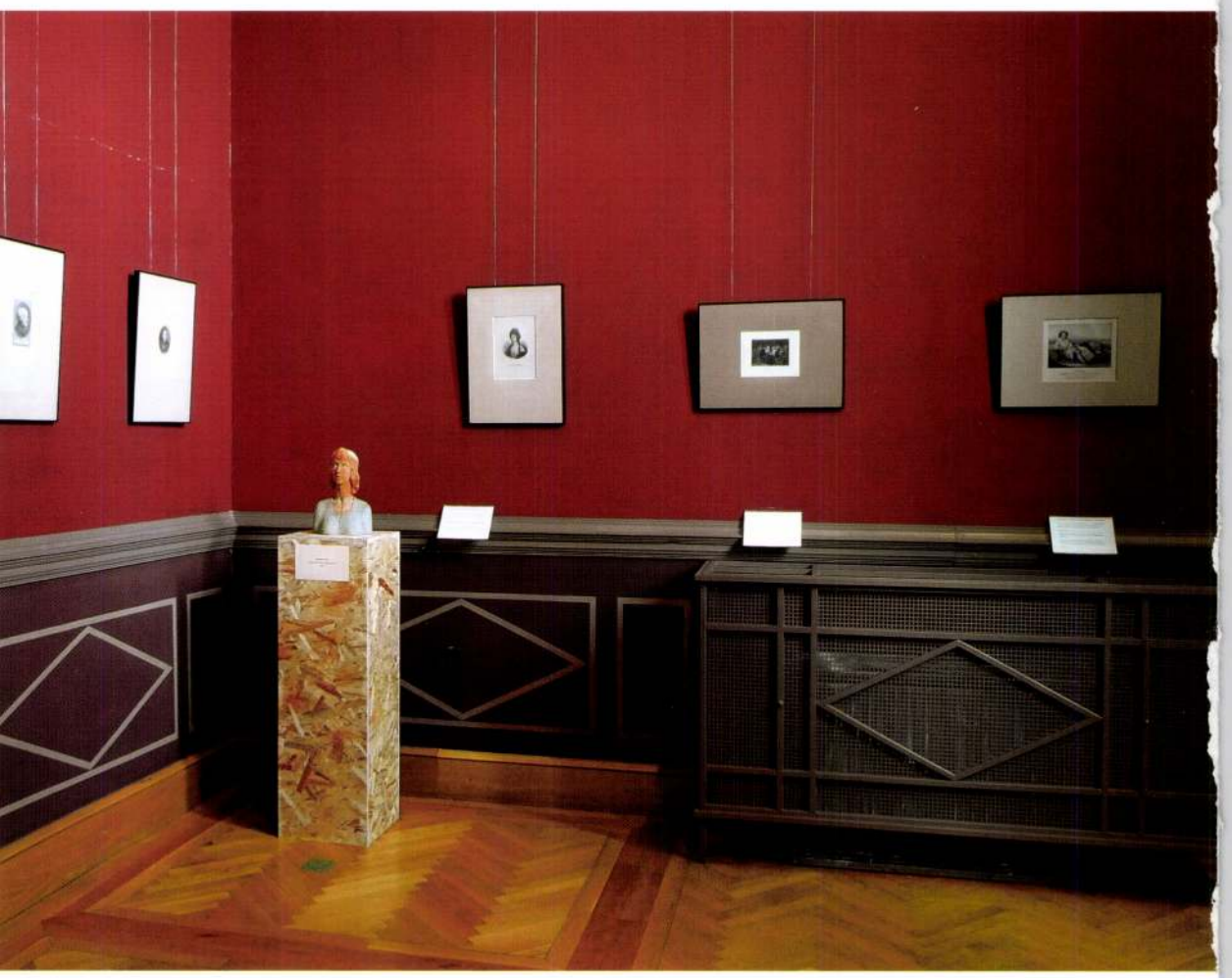

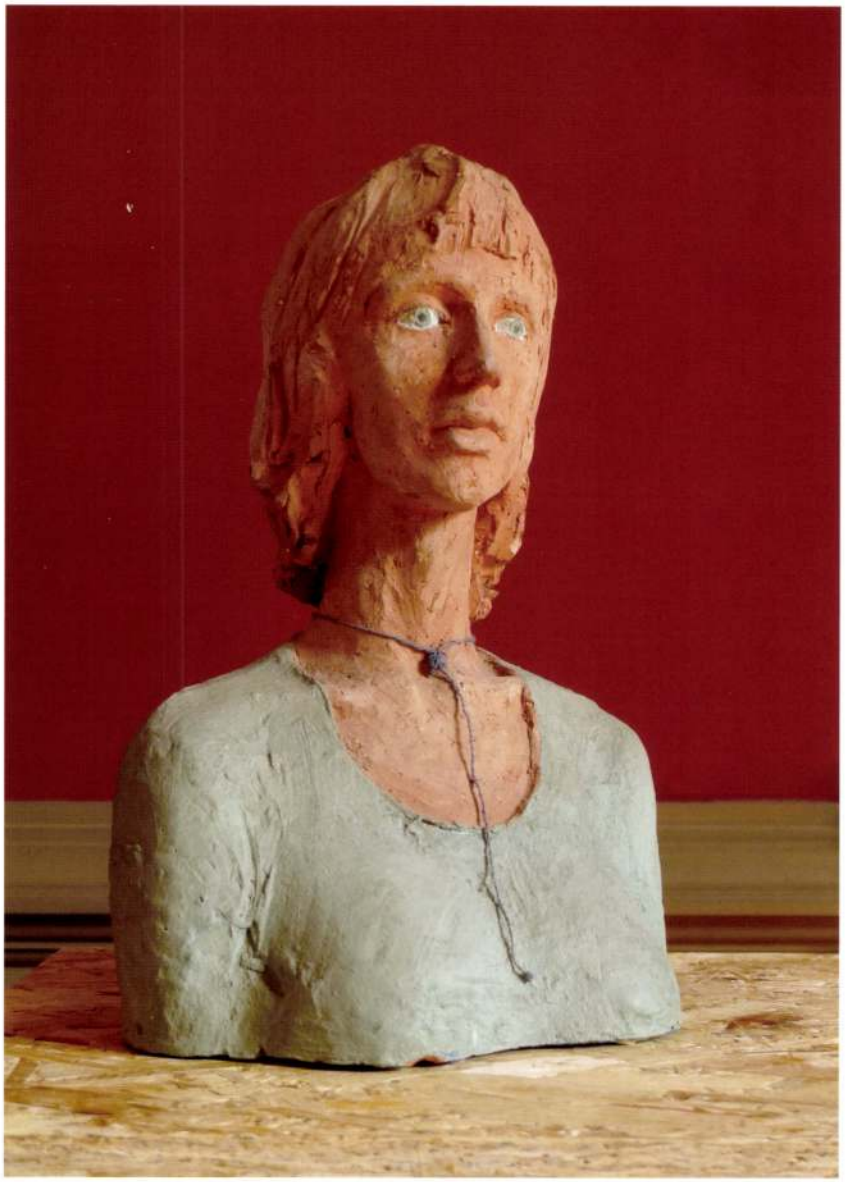

Szobrásznő az 1970-es évek közepéről
Female Sculptor from the Middle of the 1970s
1974

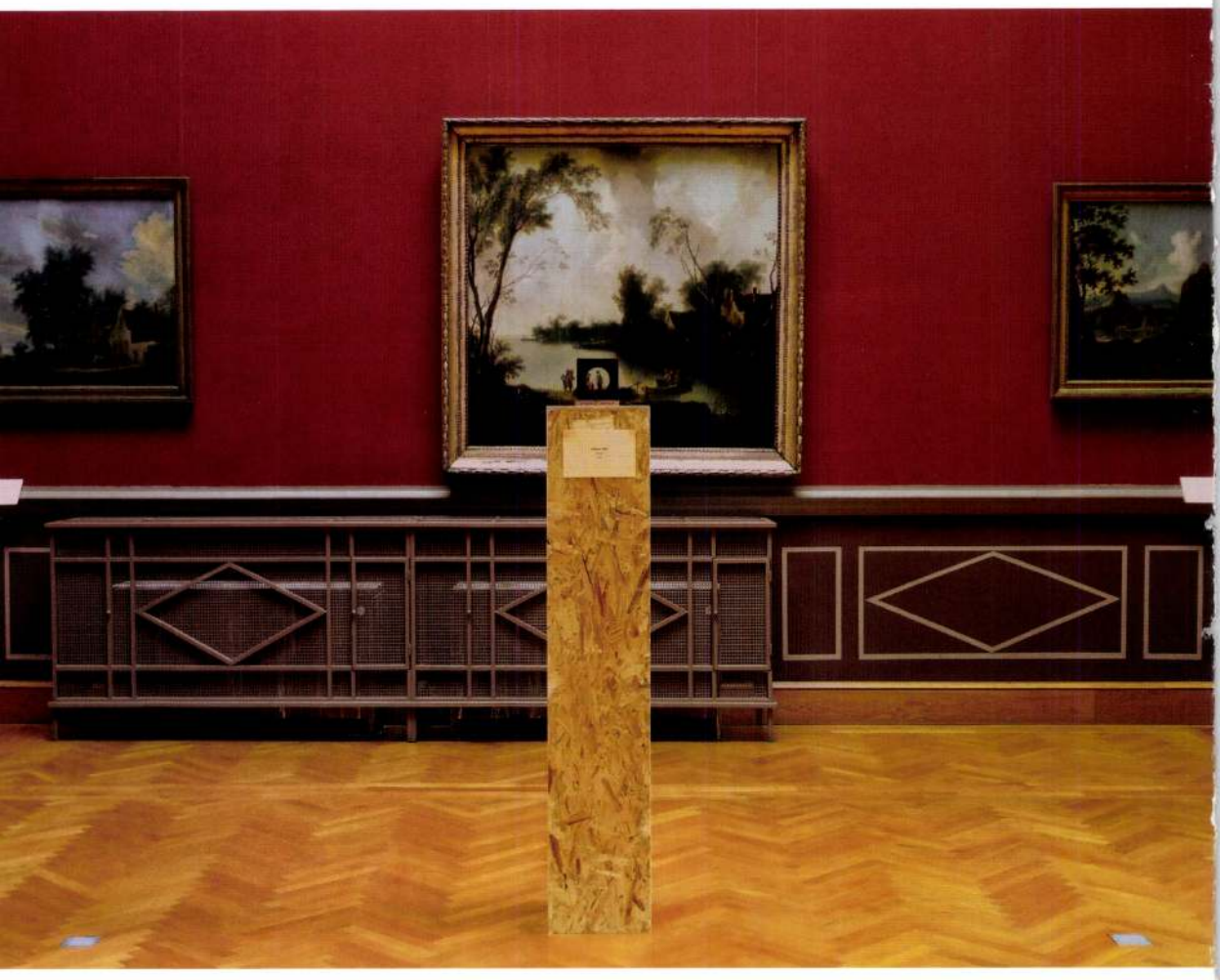

Sorozat / Series 1976

Emlékére, Alkalmából, Évfordulójára 1-4.
In Memory of, On the Occasion of, On the Anniversary of 1-4,
1976

Az Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet a Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjtemény kezelője.

The Research Institute for Art History of the Hungarian Academy of Sciences manages the Hungarian Academy of Sciences' Collection of Art.

A kiállítás a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia együttműködésében jött létre.

The exhibition came about thanks to the cooperation of the Research Institute for Art History of the Hungarian Academy of Sciences and the Széchenyi Academy of Letters and Arts.

A kiállítás és a katalógus létrejöttét a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta

The exhibition and catalogue were produced with the support of the National Cultural Fund

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Angol fordítás / Translated by: Karl Peter KIRK
Fotó / Photos by: KÖRÖSÉNYI Tamás
Katalógusterv / Designed by: BOGDÁN Csilla
Kiadó / Publisher: KÖRÖSÉNYI Tamás
Nyomdai munkák / Printed by: MESTER NYOMDA, Budapest

ISBN 978-963-06-9236-6

A művészet él Art Live

Oxfordi Egyetem Soros-ösztöndíjasa (1989–1990), a Collegium Budapest posztdoktori ösztöndíjasa (1992–1993), majd a Heidelbergi Egyetemen Humboldt-ösztöndíjas (1995–1996). Az Oral History életútinterjú-programjának munkatársa (1985–1989), egyúttal az MSZMP KB Társadalomtud. Int. külső tud. munkatársa (1987–1988). A bp.-i Rajk László Szakkoll. (1990–1991), a Századvég Politikai Isk. (1991–1994), a Miskolci Egyetem Politológia Tanszék előadója (1994–1995), a Western Marylan College oktatója (2003). – A modern demokrácia működésével, a politikai rendszer és a pártstrukúra átalakulásával, fejlődésével, a képviseleti demokrácia törvényhozó, közvetítő és kontrollintézményeinek egymásra hatásával fogl. Számos népszerű politikatud. esszé szerzője. – A M. Politikatud. Társaság elnökségi tagja (1992–1994). – Széchenyi Professzori Ösztöndíj (1997), Polányi Károly-díj (1998), Bibó István-díj (1999), Bezerédj-díj (2000). – A *Politikatudományi Szemle* szerkesztőbiz.-ának tagja (1992-től), a *Századvég* c. folyóirat szerkesztője (1996–2001). Az *Osiris Könyvtár. Politológia* sorozatszerkesztője (Gábor Lucával, Gyurgyák Jánossal, 1995-től). A *The Journal of Communist Studies and Transition Politics* c. folyóirat szerkesztőbiz.-ának tagja (1994-től).

F. m.: Liberális hatások a „szocialista vállalkozás" elméletére. Beszélgetés Liska Tiborral. Türei Sándorral. (Medvetánc, 1985); A takarékszövetkezetek banki reformjának és a szövetkezeti bank létrehozásának lehetőségeiről. (Bp., 1986); Liberális vagy konzervatív korszakváltás? Egy. doktori értek. is. (Bp., 1989); A parlament és a választási rendszer. (Alkotmányjogi füzetek. 4. Bp., 1989); Politikai tagoltság, 1990. (Magyarország politikai évkönyve, 1991); Eszmék és tönegek vonzásában. Pártok a modern politikában. Kand. értek. (Bp., 1992); Post-Communist Transition. (London–New York, 1992); Pártok és pártrendszerek. (Bp., 1993); A magyar politikai rendszer. (Bp., 1998; 3. 2002); Government and Politics in Hungary. (Bp., 1999); Értelmiség, politikai gondolkodás és kormányzat. (Bp., 2000); Pártok és pártrendszerek. Enyedi Zsolttal. (Bp., 2001).

Körösényi Tamás (1953. febr. 18.): szobrász. – A M. Képzőművészeti Főisk. Szobrász Szakán Szabó Iván növendéke (1971–1976), a bécsi Akademie der Bildenden Künste-n Bruno Gironcolinál folytatott tanulmányokat (1982–1983). Ösztöndíjas Lengyelo.-ban (1977), Derkovits-ösztöndíjas (1980–1982), Herder-ösztöndíjas (Bécs, 1982–1983), Eötvös-ösztöndíjas (1991), az Ostfonds des Bundesministeriums für Unterricht und Kunst ösztöndíjasa (Horn, 1991), Bonn város ösztöndíja (1993), a Római M. Int. ösztöndíjasa (1994–1995), Bécs város ösztöndíja (1996), Frankfurt ösztöndíja (2000). – A M. Képzőművészeti Főisk., ill. Egyetem osztályvezető tanára (1990-től), tanszékvezető egy. tanára (1999. júl. 1-jétől). – Műveit a szobrászat végső határainak keresése jellemzi, elsősorban a pop art, a minimal art hatását tükröző szobrokat készít (*Fúrógép*, 1978; *Csendélet*, 1980–1982; *Ételhordók*, 1982). Alkotásainak közp. gondolata a rejtőzködés, az álcázással foglalkozó művei közül a *Szobrok Giacometti párizsi műtermében*l c. sorozata (1982) a kortárs művészet kiemelkedő teljesítménye. A szobrászi munka folyamatának egy meghatározott stádiumában tudatosan félbehagyott, rongylepelbe csavart alakok összegzik a figurális tradícióhoz való viszonyát. Későbbi, rejtőzködő műveiben a lepel egyre hangsúlyosabb, differenciáltabb jelentéstartománnyal bíró elemmé válik. *Partitúra* c. műve (1986) egy terepszínűre festett álcakészlet, amely a környezettel, a természettel való homogén összeolvadást biztosítja, az álcaformákból álló sablonkészlet elvont alakzatai lesznek további műveinek alapjai. Plasztikai nyelve az 1990-es években megújul, a sablonminták fából, a későbbiekben papírmasszából készülnek, vékony, hosszú póznára tűzve mutatja be azokat. Az álcamotívum a rejtőzködés, a védekezés szinonimái, majd az addig különálló plasztikákat egymáshoz közelíti, kapcsolódási felületeket keres. Ez az új gondolat, az illeszkedés átvezetnek a *Tájhangok* hajlított vasvázra, papírmasszából feltapasztott és a zöld különböző árnyalataira festett, monokróm szobraihoz. A szobrászilag tökéletesen megformált álcamotívumok, puzzlejátékok, gondolatban térképpé egyesíthetők vagy a körvonalak mentén szétszedhetők. Kapcsolatuk, véletlen vagy tudatos találkozásuk a térképpé lényegült részekkel alapvető sorskérdéseket vetnek fel: toleranciát, egymás mellett élést. – Műv. Min. Nívódíj (1986), Fiatal Képzőművészek Stúdiójának Díja (1988), Munkácsy Mihály-díj (1997), Műv. Min. Különdíja (1997), Széchenyi Professzori Ösztöndíj (1998).

Kiállításai: önálló: Vajda Lajos Galéria (Szentendre, 1976); Vigadó Galéria (Bp., 1981); Akademie der Bildenden Künste (Bécs, 1983); Szobrok Giacometti párizsi műterméből (Bp., Francia Int., 1985); Műterem. Melocco Miklóssal, Török Richárddal (Bp., Műcsarnok, 1985); Tájhangok (Bp., Óbudai Művészeti Közp., 1990); Szobrok – Skulptures – Sculptures (Bp., Budapest Galéria–Kassák Múz.–Ludwig Múz.–MNG–Műcsarnok, 1994); Illeszkedés – Articulation – Fügung (Bp., Ludwig Múz., 1997); Mester és tanítvány. Kovács Tiborral (Bp., Vízivárosi Galéria, 1998); Frankfurti variációk (Székesfehérvár, Szt. István Király Múz., 2001); Kassák Múz. (Bp., 2001); Privát mitológiák (Bp., Gutmann Galéria, 2002). csoportos: Ady-kép (Bp., Petőfi Irodalmi Múz., 1977); Stúdió '80, '82 (Bp., Műcsarnok, 1980, 1982); IV. Orsz. Éremművészeti Biennále (Sopron, 1983); I. Orsz. Faszobrászati Kiállítás (Nagyatád, Gábor Andor Műv. Ház, 1985); Téli Tárlat (Bp., Műcsarnok, 1989); Az idegen szép (Bp., Barcsay Terem, 1992); Nemzetk. Művészkönyv Kiállítás (Bp., Vigadó Galéria, 1996); BAE '98 (Bp., Műcsarnok, 1998); Ungarn – Avantgarde im 20. Jahrhundert (Linz, Galerie Maerz, 1998); Művészettel, az új évezreddel. Kortárs szoborkiállítás a Városligeti-tó vizén (Bp., Városligeti-tó, 2000).

F. m.: írásai: Barta Lajos szobrai és rajzai. Kat. (Bp., 1995); Martyn Ferenc szobrai. Kat. (Bp., 1997); Megyeri Barna szobrai és rajzai. Kat. (Bp., 1998); Péri László konstruktivista munkái. Kat. (Bp., 1999).

Irod.: Kovács Gy.: Ésszel és erővel. (Művészet, 1976); K. T. Kat. (Bp., 1981); Földényi F. László: Szobrok Giacometti párizsi műterméből. K. T. munkái. (Művé-

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Cím: (1118) Budapest, Schweidel u. 33/a.

1953-ban született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskolán 1971–1976 között végezte tanulmányait, Szabó Iván volt a mestere. Számos egyéni kiállítása volt. Több mint tíz éve foglalkozik érmek készítésével.

111.

107. PLASZTILIN, 1977–79
festett bronz, 9,2x9,8 cm

108. GIPSZ NEGATÍV, 1977–79
festett bronz, 8,6x8 cm

109. GIPSZ POZITÍV, 1977–79
festett broz, 8,2x8 cm

110. A KÉSZ GIPSZ ÖNTŐMINTA, 1977–79
festett bronz, ∅ 6,2 cm

111. A NYERS ÖNTVÉNY, 1977–79
bronz, 16,8x8,6 cm

112. A KÉSZ ÉREM, 1977–79
bronz, ∅ 5,9 cm

KUTAS LÁSZLÓ ÉRMEI:

113. RÉGI SOPRONI OSZLOPOK, LÉPCSŐK, BOLTÍVEK I., 1979
bronz, ∅ 10,5 cm

114. RÉGI SOPRONI OSZLOPOK, LÉPCSŐK, BOLTÍVEK II., 1979
bronz, ∅ 10 cm

115. RÉGI SOPRONI OSZLOPOK, LÉPCSŐK, BOLTÍVEK IV., 1979
bronz, ∅ 9,5 cm

116. L'INFERNO DELL'UOMO MODERNO (DANTE) I., 1979
bronz, ∅ 12,5 cm, kétoldalas

117. L'INFERNO DELL'UOMO MODERNO (DANTE) II., 1979
bronz, ∅ 12,5 cm, kétoldalas

118. DANTE (PORTRÉ), 1979
bronz, ∅ 10,3 cm; 12,2 cm, kétoldalas

11. 1979

jától is. Hollósi már korábban Bastien-Lepage hatása alá került és iskolájában ő volt az új művészet legfontosabb képviselője, fanatikus hívő tábora úgy hallgatta, mint egy apostolt. A természetelvűség követelményét, melyet az iskola zászlajára írt, Courbet és Leibl már a 60-as évek végétől tudatos törekvéssé tette. E törekvés a kompozíció egyszerűsége mellett a formatanulmány elmélyítésében jelentkezett. A rajz fínomságának, elmélyítésének, tartalmasságának mintaképét Leibl és követői Holbein művészetében találták meg, ezt állította tanítványai elé Hollósy is. Iskolájában kontúrban rajzoltak, melynek — mint mondták — színe, tónusa van.

Az Iparművészeti Iskolán tehetségtelennek minősített ifjú az első időben úgy érezte, hogy Hollósy iskolájában megtalálta, amit keresett. Hamarosan tapasztalta, hogy társai jól vélekednek róla, maga Hollósy is, ki rövid idő alatt felismerte tehetségét. Körülbelül másfél évig volt növendék itt, s feltehetően ez idő alatt festette a „Női fej"[13] s talán a „Szakállas férfi"[14] című képeket, melyek azonban a tehetséges kezdőnél még nem mondanak többet. Hollósy iskoláját, ahol művészi tudását nagyjából megalapozta, s mely érdeklődését felkeltette az új törekvések iránt, hamarosan szűknek érezte. A „nostalgie de Paris" őt is hatalmába kerítette, s három évre a világ fővárosába vitte, Julian iskolájába, ahol Doucet és Bouguereau tanítványa lett.[15]

„Páris, óh, az más volt, a levegője is más volt — emlékezett rá lelkendezve München után, — az életnek a nagy szellemét lehetett érezni. Az iskola itt sem volt jobb, de minden más, Louvre, Luxembourg, Cluny, Guimée, Durand Ruel fürdőszobájában fogpaszta fölött Manet-ék, Reniorok lógtak, s a Chat-Noirban Toulouse Lautrec-plakátok s megjött Gauguin Tahitiból, Zola ellen harcot hírdettek, a Rose-Croix, Van Goghról suttogtak, Puvis akkor fejezte be a Pantheont, Delacroix kiállítás volt Georg Petitnél. Itt is nagy viták a Deux Magots kávéház teraszán. Mindennap agyonütöttük a renaissance-ot, mindennap feltámasztottuk a gótikát. Az avignoni sírbatétellel vertük fejbe Buonarotti Jeremiását, a Cluny Madonnáival Tizian dogeit. Óh ifjúság! — művészi talajunk még semmi sem volt, de röpülni azt tudtunk káprázatos könnyedséggel és szédületes vakmerőséggel."[16]

Az iskola itt sem volt jobb, a proporció biztosságánál alig adott többet. Bouguereau édeskés felfogása, szentimentális hangulatkeltésre célzó előadásmódja távol állt Kernstoktól, s így nem is hagyott nyomot művészetén. Rajzkészségét viszont fejleszthette itt s a múzeumokban egyaránt. Érdeklődéssel fordult Monet, Pissaro és Sisley művészete felé, egy ideig még Bastien—Lepage-ért lelkesedett, hogy aztán Courbet, Millet és Meunier művészetének engedje át magát. Ám mindennél mégis döntőbb volt Párizsnak az az összhatása, mely egy egész életre szól: a francia kultúra nagyszerűsége, a francia géniusz, mely a rohamos változásban mindig tud újat, zseniálisat adni, a tehetségek szakadatlan felvonulása, a francia művészet a maga folytonosságával, a világos,

13 Női fej. Olaj, vászon. 60 x 40 cm. Jelzés nélkül. Ismeretlen helyen. Egykor Gerő András tulajdonában, Budapest.
14 Szakállas férfi. Olaj, vászon. Szilárd Vilmos tulajdona, Budapest.
15 Kernstok Károly levele Lázár Bélához. Magyar Nemzeti Galéria Adattára.
16 Kernstok Károly: A képzőművész.

megkapó színek, a könnyed és közvetlen előadás, a világos, természetes észjárás, a szellemi és fizikai szabadságnak magától értetődő valósága. Aztán maga a város, ahol minden megtalálható; templomok, múzeumok, könyvtárak, magángyűjtemények mesés gazdagsága; műkereskedések, melyek a fiatal művészt segítik eligazodni; csoportosulások és szétválások; szédületes tempója az életnek és a művészetnek, a gazdasági élet rohamos fejlődése, az osztályellentétek nagyfokú kiéleződése; izgalmak mindenütt: irodalomban, művészetben, politikában; szocialista megmozdulások, anarchista összeesküvések, szabadkőműves szertartások, klerikalizmus, pauperizmus és panamák. És a párizsi nők!

Ebben az időben arról írt, hogy egy házmesternét, majd annak leányát festi.[17] A „Házmesterné" (La conciérge) volt az első Párizsban festett képe.[18] Feltehetően ezt mutatta be „Arckép" címmel Budapesten 1895-ben.[19] A másikat, a „Leány arckép"-et[20] 1896-ban a Salon des Artistes Francais kiállításán állította ki. A kép nagy figyelmet keltett a francia műbírálók körében és „mention honorable"-t nyert. Erőssége különösen szép koloritjában rejlett.[21]

A Millennium esztendejében, 1896-ban hazatért, s itt egy forrongó társadalomba került, ahol egyre erőteljesebben bontakozott ki az ipari munkásság és az agrárproletariátus feudal-burzsoá elleni demokratikus harca, sztrájkok, zendülések érték egymást, s a forradalmi harc éppen a 96—97-es években érte el tetőpontját. Kernstok, aki a szocialista mozgalomnak ekkor már komoly ismerője volt, s aki Courbet s már francia mesterek nyomán művészi céljának tekintette, hogy az életnek és a társadalomnak azt a részét is bevonja a művészetbe, melyet addig nemcsak minden művészeti élvezetből, de minden művészi ábrázolásból is kirekesztettek, a látott, eleven élethez fordult, innét merítve témáit s művészetének erejét.

Itthon festett első képe, a „Balatoni halászok"[22] ugyan még a müncheni anekdótázó zsánerfestészet jegyeit viseli magán, de már nem csupán novellisztikumával hat, mint az előbbiek, hanem művészi értékeivel is, melyek egyrészt a megfestés módjában, másrészt az alakok, különösen az öreg halász találó jellemzésében rejlenek. Ezt követően alkotta meg első jelentősebb, nagyszerű realizmussal ékeskedő képét, a „Szocialista agitátor"-t,[23] mely a magyar szocialista munkásmozgalom egyik legkorábbi képzőművészeti lecsapódása. Alapjában véve ugyan

17 Kernstok Károly levele Vedres Márkhoz. (A levél 1944-ben elveszett.)
18 Vedres Márk szóbeli közlése.
19 Képes tárgymutató az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat 1895/96. évi kiállításához. XII. 1. 89. tételszám.
20 Exposition des Beaux-Arts Catalogue illustré Salon de 1896. Paris. 1104. tételszáma.
21 Horváth Béla: Róna József arcképe Kernstok Károlytól. Művészet V—1964. 2. sz. 15. l.
22 Balatoni halászok. 1896. Olaj, vászon. Ismeretlen helyen. Egykor Fleischl Róbert tulajdona. Először kiállítva: Nemzeti Szalon, 1897. dec. 8. 118. tételszám alatt. Reprodukálva: Vasárnapi Újság. 58. évfolyam, 49. szám, 986. l.
23 Szocialista agitátor. 1896. Olaj, fa. 81 x 64,5 cm. Jelezve. Jobbra fent: Kernstok Károly. H. F. K. gyűjteménye, Budapest. Korábban Kann Zsigmondné, azelőtt Kosztolányi Kann Gyula festőművész tulajdona. A kép első említése: Londesz Elek: I. m. 124. l. Irodalom: Horváth Béla: I. m. 13. l.

szet, 1985); Földényi F. László: K. T., Melocco Miklós és Török Richárd kiállítása. (Művészet, 1986); Hajdu I.: Tájhangok. Kat. (Bp., 1990); Kotányi A.: Mester és tanítvány. K. T. és Kovács Tibor kiállítása. (Balkon, 1998); Keserű Katalin: A bűn méze. K. T. (Új Művészet, 1998).

Körösfeketető (1910-ig Feketető, román: Negreni): falu az Erdélyi-középhg.-ben, a Meszes-hg. DNy-i lábánál. – 1919-ig Mo. (Bihar vm.), 1919-től Románia része. – L: 2020, ebből 1948 rom. (1900), 2549 (1941), 1999, ebből 1989 rom. (1992). Vallás: g.kel.: 1929 (1900), g.kel.: 1905 (1992). Határa: 8688 kh, nagyrészt legelő és rét. Ebből 2220 kh osztatlanul az egykori úrbéreseké, 3916 kh a Magyar telepítési és Parcellázási Banké (1909). – Kk. az Élesdi járásban. Körjegyzőségi székhely volt.

Körösfényes (Fényes, román: Feniş): falu az Alföld K-i szegélyén, az Erdélyi-középhg.-ben, a Fehér-Körös közelében, Vaskohsziklástól D–DNy-ra. – 1919-ig Mo. (Arad vm.), 1919-től Románia része. – L: 418, ebből 413 rom. (1900), 411 (1941), 214, ebből 213 rom. (1992). Vallás: g.kel.: 409 (1900), g.kel.: 167, bapt.: 47 (1992). Határa: 892 kh, amelyből 145 kh nagybirtok (1909). – Kk. a Borossebesi járásban, a koroknyai körjegyzőségben.

Kőrösfő →*Kiskőrösfő*

Körösfő (1907-ig Kőrösfő, román: Izvoru Crişului): községközp. Kalotaszegen, Bánffyhunyadtól K-re. – 1919-ig Mo. (Kolozs vm.), 1919-től Románia része, 1940–1944 között ismét Mo.-hoz tartozott. – L: 929, ebből 915 magyar (1900), 1130 (1941), 1013, ebből 1006 magyar (a közig.-ilag hozzá tartozó lakotthelyekkel együtt 1780, 1992). Vallás: ref.: 901 (1900), ref.: 1001 (1992). Határa: 2131 kh, elsősorban rét. Ebből 1130 kh osztatlanul az egykori úrbéreseké (1909). – Kk. a Bánffyhunyadi járásban. Körjegyzőségi székhely volt. – Az 1900-as évek első felében magyar tanítási nyelvű áll. elemi isk. volt. Magyar tanítási nyelvű ált. isk. van. Kalotaszeg legismertebb népművészeti közp.-ja. – Ref. temploma 1764-ben, a korábbi templom átalakításával épült. Kazettás mennyezetét id. Umling Lőrinc festette. A kö.-ben sok szép régi ház és faragott kapu látható. – ~ közelében van a Körös forrása.

Körösfői László (1933. márc. 12. Bp.): politikus, építőmérnök. – Dédapja Kriesch János (1834–1888) zoológus, nagyapja Körösfői Kriesch Aladár (1863–1920) festőművész. – Az ÉKME Út-Vasút-Alagút szakán építőmérnöki okl. (1958), a BME-n mérnök-tanári okl. szerzett (1964). – A bp.-i XI. ker.-i Tanács Építési Oszt. útügyi előadója (1957–1958), a gödöllői Madách Imre Ip. Szakmunkásképző Int. és Szakközépisk. mérnök-tanára (1958–1981), igh.-e (1981–1990); közben a BME Tanárképző Int.-ében a didaktika és módszertan előadó tanára (1976–1982). – Az MSZMP (1968–1989), az MSZP tagja (1989-től), az MSZP elnökségi tagja (1989–1990), a párt gödöllői szervezetének elnöke (1990-től), Pest m.-i elnökségének tagja (1995-től). Ogy.-i képviselőjelölt (MSZMP, gödöllői időközi választások, 1989), ogy.-i képviselő (MSZP, Pest m.-i lista, 1990–1994; Gödöllő, 1994–1998), ogy.-i képviselőjelölt (MSZP, 1998, 2002). – A BSE NB I-es röplabdázója (1957–1959), a Gödöllői Vasas (1963-tól), majd a Gödöllői SC női röplabdaszakoszt.-ának edzője (1981–1988), vezetőedzője (1988–1991), a klub elnökségének tagja (1988-tól), elnöke (1996-tól). A M. Pedagógus Társaság választmányi tagja.

Körösfői-Kriesch Aladár (1863. okt. 29. Buda – 1920. jún. 16. Bp.): festő, iparművész. – Apja Kriesch János (1834–1888) zoológus. Unokája Körösfői László (1933) politikus, építőmérnök. – A bp.-i Mintarajzisk.-ban Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa (1880–1883), uo. rajztanári okl. szerzett (1883), a müncheni képzőművészeti akad.-n Liezen-Mayer Sándornál tanult (1889), majd Velencében Eugen von Blaasnál folytat tanulmányokat és a párizsi Julian Akad.-t látogatta (1896), Lotz Károly mesterisk.-jában freskófestést tanult (1897). Fraknói-ösztöndíjjal hosszabb művészeti tanulmányúton járt Rómában (1891–1892). A bp.-i Iparművészeti Isk. tiszteledíjas (1907–1920), r. tanára (1920). – A századforduló és a századelő egyik legjelentősebb és legsokoldalúbb művészegyénisége. Művészetének alapját még akadémista tanulmányai jelentették, ezekhez azonban már szervesen kapcsolódott a plein air és a szecesszióval párosult szimbolizmus alkalmazása. Művészete és a népművészeten alapuló nemzeti művészet kialakítását célzó elképzelései magában foglalták a korszak valamennyi progresszív törekvését, elsősorban a ruskinizmust és az Arts and Crofts mozgalmat. Művészeti pályafutásának kezdetén elsősorban történelmi tárgyú képeket és tájképeket festett. A Boér Jenő diódi kúriáján létesített alkalmi művésztelepen készítette első ismert művét, a *Tordai országgyűlés* c. történelmi tablóját (1893), amellyel a millenniumi kiállításon is nagy sikert aratott (1896). 1897-től számos murális feladatot (falikép, mozaik, üvegablak) vállalt, de iparművészeti alkotásaival (bútorok, gobelinek) is sikeresen szerepelt mo.-i és külföldi reprezentatív kiállításokon. Gödöllőn telepedett le (1901), ahol Nagy Sándorral megalakította a m. szecesszió egyetlen szervezett társulását, a →*Gödöllői Művésztelep*et. Később átvette a németeleméri szőnyeggyár szövőszékeit, s létrehozta és vezette a telep működésének közp. tevékenységét végző gödöllői szövőműhelyt (1904–1920). Részt vett a telep erdélyi gyűjtőútjain, jelentős szerepet vállalt a népművészet tárgyi emlékeinek felkutatásában, egyúttal közreműködött Malonyay Dezső *A magyar nép művészete* c. műve erdélyi köteteinek illusztrálásában. Arra törekedett, hogy a gazdag m. formakincset és a fokozatosan egyre jobban megismert népművészeti hagyományokat a művészet legkülönbözőbb ágaiban felhasználja, ill. továbbadja. A kolóniában

Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

❋ ❋

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat 2007. évi

Henszlmann Imre-díjával

kitüntetettek:

Körösényi Tamás
szobrászművész

laudációt mond: Nagy Ildikó

és

Berta Gyula
nyugdíjas útépítő mérnök

laudációt mond: Honti Szilvia

A két rendezvény időpontja:
2007. május 9. szerda

Ásatási beszámolók:
13.00–16.30 óra

Henszlmann-díj átadása:
17.00–18.00 óra

Helyszíne:
Magyar Nemzeti Múzeum Díszterme

Körösényi Tamás nevében

Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat
tisztelettel meghívja Önt

a MÚZEUMI VILÁGNAP ALKALMÁBÓL

a 2006. év néhány jelentősebb feltárásának
bemutatására, ezt követően

a Társulat Henszlmann Imre-díjának

ünnepélyes átadására.

PROGRAM:

Gaál István: A lengyeli kultúra temetője Alsónyék–Kanizsa-dűlő (M6) lelőhelyén
Müller Róbert: A várvölgyi késő bronzkori magaslati telep
Visy Zsolt: Újabb kutatások a pécsi ókeresztény temetőben

– szünet –

Ódor János: Avar temető Szekszárd határában
Skriba Péter: 9–13. századi település a Hosszú-víz völgyében (Vát, Vas megye)
Ringer István: A sárospataki ágyúöntő műhely régészeti kutatása 2006-ban

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

nka
Nemzeti Kulturális Alapprogram

MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

The Műcsarnok invites you to the exhibition

TAMÁS KÖRÖSÉNYI My Ghosts

The opening ceremony will be in the sculptor hall
on Friday October 7th, 2005 at 6 p.m.

Opening speech by ISTVÁN HAJDU art critic

The exhibition curated by MAYER MARIANNA

The exhibition will be open until November 13th, 2005 from 10 a.m. to 6 p.m. daily, except on Monday and from 12 noon to 8 p.m. on Thursday
Műcsarnok / Kunsthalle Budapest, XIV., Hősök tere www.mucsarnok.hu info@mucsarnok.hu

A Műcsarnok meghívja Önt

KÖRÖSÉNYI TAMÁS Szellemeim

című kiállításának megnyitójára a Műcsarnok szoborcsarnokába
2005. október 7-én, pénteken 18 órára

Megnyitja HAJDU ISTVÁN műkritikus

A kiállítás kurátora MAYER MARIANNA

A kiállítás megtekinthető 2005. november 13-ig, keddtől vasárnapig 10–18 óráig, csütörtökön 12–20 óráig
Műcsarnok / Kunsthalle Budapest, XIV., Hősök tere www.mucsarnok.hu info@mucsarnok.hu

Mély fájdalommal és megrendüléssel
tudatjuk, hogy

Körösényi Tamás

Munkácsy Mihály-díjas
szobrászművész,
a Magyar Képzőművészeti Egyetem
tanszékvezető tanára,
a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja

2010. június 25-én,
57 éves korában hirtelen elhunyt.

Búcsúztatása
2010. július 15-én, csütörtökön,
12.45 órakor
a Farkasréti Temető Makovecz Termében.

Gyászolják: felesége, gyermekei, édesanyja, testvére
és szerető családja,
valamint barátai, kollégái, tanítványai,
akik mind szerették Őt.

Távíratcím: Sebestyén Judit Budapest, 1112 Vadon u. 4.

Környe

Kastély

Épült 1835.

Rados Jenő dr.

Magyar Kastélyok

12. l.

Környei RK. templom

Épj. 1865–66.

l. Mohl Tata

222. l.

Terpentin X. 31.

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA

Budapest, III. Fő tér 1. (Zichy-kastély)

balcsi psd

Környei Ágota

kiállítása

Megnyitja június 18-án 18 órakor
Bordács Andrea esztéta

Megtekinthető: 2002. június 19-től július 7-ig,
hétfő kivételével 14-18 óra között.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

FŐVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP

Környei Ágota

Új Mív. 2001. 02. p. 23.

- egyéb dologi:		
Felhalmozási költségek:		
⊗ tárgyi KF eszköz beruházás:		
⊗ immateriális javak: (TMI)		
Összesen:		

Igényelt OM támogatás összesen: ..... Ft.

..... PH.
gazdasági vezető*

Megjegyzések:

⊗ A Kedvezményezett nevére, címére kiállított és részér szükséges.

* Az aláírók nevét nyomtatott betűkkel is kérjük kitölte

Körmyei Ágota, festő

Új Mír. Zool. 2. p. 20-22.

ebből kedvezményes: - egyéb dologi:		
Felhalmozási költségek		
⊗ tárgyi KF eszköz beruházás:		
⊗ immateriális javak: (TMI)		
Összesen:		

Igényelt OM támogatás összesen: .....Ft.

..... PH.
gazdasági vezető*

Megjegyzések:

⊗ A Kedvezményezett nevére, címére kiállított és részé
szükséges.

* Az aláírók nevét nyomtatott betűkkel is kérjük kitölte

A veszprémi Művészetek Háza

tisztelettel meghívja Önt

1998. július 25-én, szombaton 11 órakor

a Kisgalérába (Veszprém, Vár u. 3.)

KÖRNYEI ÁGOTA

festőművész kiállítására

Megnyitja:

HEGYESHALMI LÁSZLÓ

festőművész

A kiállítás megtekinthető

1998. július 25-től szeptember 6-ig

a hét minden napján 10-től 18 óráig

Környei Anikó

Az Országos Béketanács gyermekrajz - kiállitásának pályázatán II dijat nyert

Bp. Tóth István u. ált iskola tanulója. Tanára Környei Ferencné

Rajztanitás 1965. III. hátsó boritólapon

Környei Anikó

Bp. Tóth I u. ált. iskola tanulója. 8 éves.

Tanár: Környei Ferencné.

"Vi

Az Iparművészeti Muzeumban megrendezett gyermek-rajzkiállitás anyagából.

Rajztanitás 1965. V. cimlap

M.D.K.

Környei Béla belsőépitész

"Vigszinház-étterem" cimmel a "Krónika" c. rovat hirt ad arról, hogy megnyilt a Vigszinház-Kávéház-Étterem, amely a müvész tervei szerint készült.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. juni. 1o.
X. évf. 23. sz. 23. lap

.N.C.4

MDK

Környei Erzsi/Kaszásné/

Micsi A.: Kiáll. Esztergomban. SzM.1955. 251.l.

Környei Ferencné Gere Zsuzsa

A Stúdió tagja

A budapesti pedagógusok képzőművén stúdiója 1953–1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963

38 o.

Környei Gyula

Környei Gyula a II., Kurucz János a III. dijat nyerte a Kulich Gyula dijnak, melyet a Békéscsabai Munkácsy Mihály Muzeumban megnyilt IX Kulich Gyula fotókiállitáson kaptak.

Népmüvelés 1975/1/36

Környei János képzőművész MLDh.

Műve = „itatónál" fából készült!

Debitzky T. = „A magy. képzőműv. pécsi csoportjának, ötri kiállítása".

Dunántúli Napló 1953. X évf. nov. 7-6. l.

Környei János
fanagó

M.D.V.

Kiállításán is bemutatta a „Fgtésben" c. faplakettjét. Elkészalette Beethoven és Wagner arcmásat.

Debitzky G.: A fanagónművésznél
Dunántúli Napló, 1955. okt. 16 - 6 lap

Környi János
fanagó

M.D.V.

Negyvenhárom évi szolgálat
után ment nyugdíjba és
azóla régi hedvetelésének a
művészetnek'el.

Debitzky S.: A fangó művészet
Dunántúli Napló, 1955. okt. 16-6 lap

Störnyei János
faragó

M.D.K

Legutolsó művei, egy puknyájat tesztő puhász a másik pedig egy ohorpárt ábrázol

Debitzky J.: A faragóművesnél
Dunántúli Napló, 1955. okt. 16 - 6 lap

M.D.K.

Könnyei János
faragó

Most hőszül Bartók domrosműve.
Nemrég avatták fel Bognár József
hősi halált halt vájár emlékplakett-
jét Pécskányatelepen.

Debitzky G.: A faragó művésznél
Dunántúli Napló, 1955. ort. 16 - 6 lap

Körmyey Vánló

Az esztergomi Balassa Bálint
múzeumban a helyi Szépművészek
tárlatán szerepel.

Magyar Nemzet 1966. jún. 3.

Körmyei Kánló

Az esztergomi Balassa Bálint mú-
zeumban helyi festőművészek tárlatán
szerepel.

Komáromi magyar Dolgozók Lapja 1966. jún. 24.

Környei János

1963 JUN 9.

1963. JÚNIUS 9.

Pécsi bányász ajándéka Hruscsov és Kádár elvtársnak

Környei János nyugdíjas pécsi bányásznak kedvenc időtöltése a fafaragás, amiben — képzőművészek megítélése szerint — figyelmet érdemlő művészi teljesítményt ért el. Témáit a felszabadulás eseményeiből és a munkáséletből meríti. Faragványainak egyikét — amely azt a jelenetet ábrázolja, hogy óvóhelyről feljövő emebreknek szovjet katonák kenyeret nyújtanak át — Hruscsov elvtársnak küldte el. Ugyanakkor Kádár János elvtársnak hortobágyi csikóst bemutató domborművű faragványt ajándékozott. A magyar—szovjet barátságot és a bányamunkát kifejező több faragását a Janus Pannonius Múzeum munkásmozgalmi osztályának ajándékozta.

(Is)

Köszöntjük építőinket!

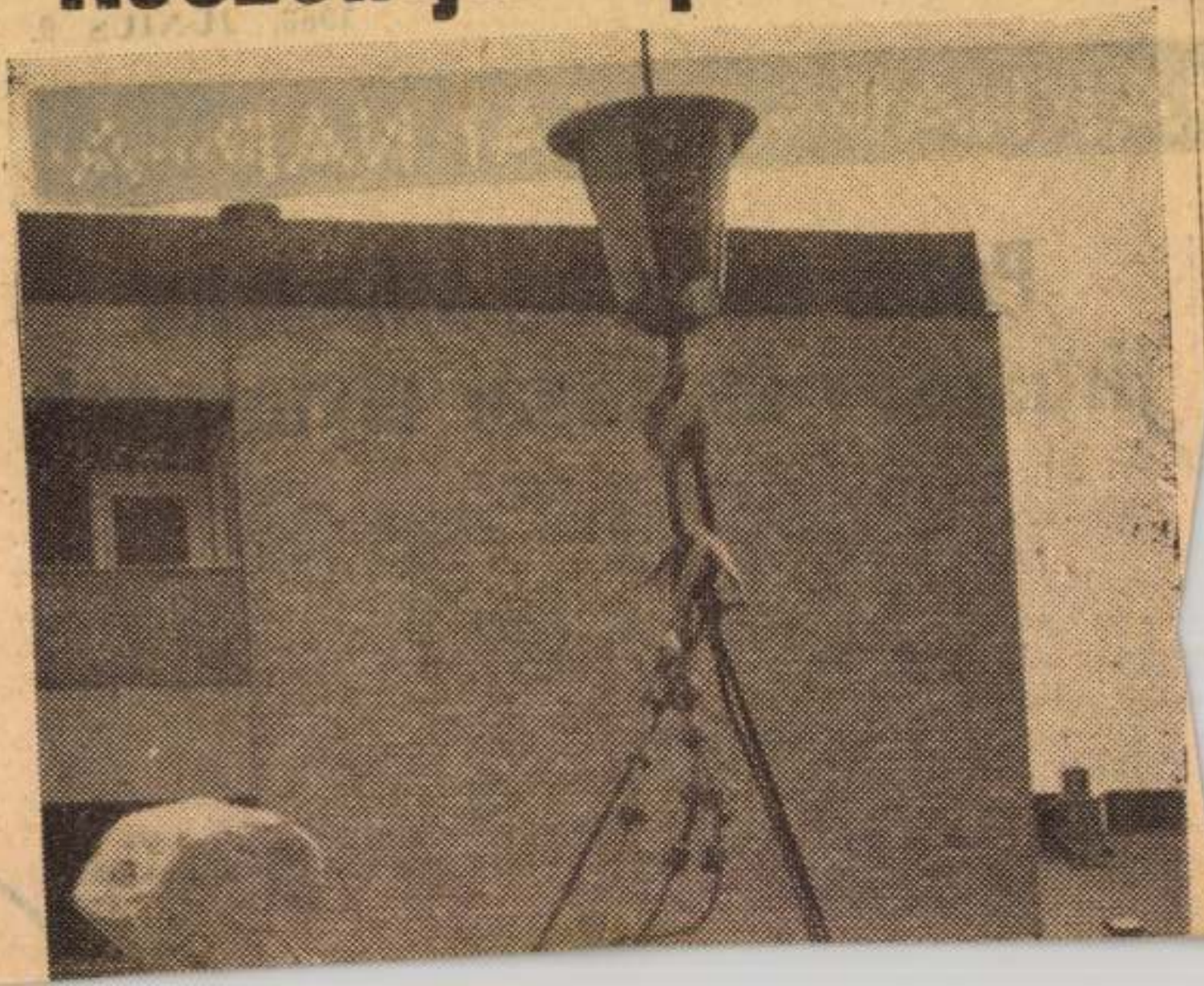

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1975 JUN 2

Budapester Rundschau

Gyula Környei

1021

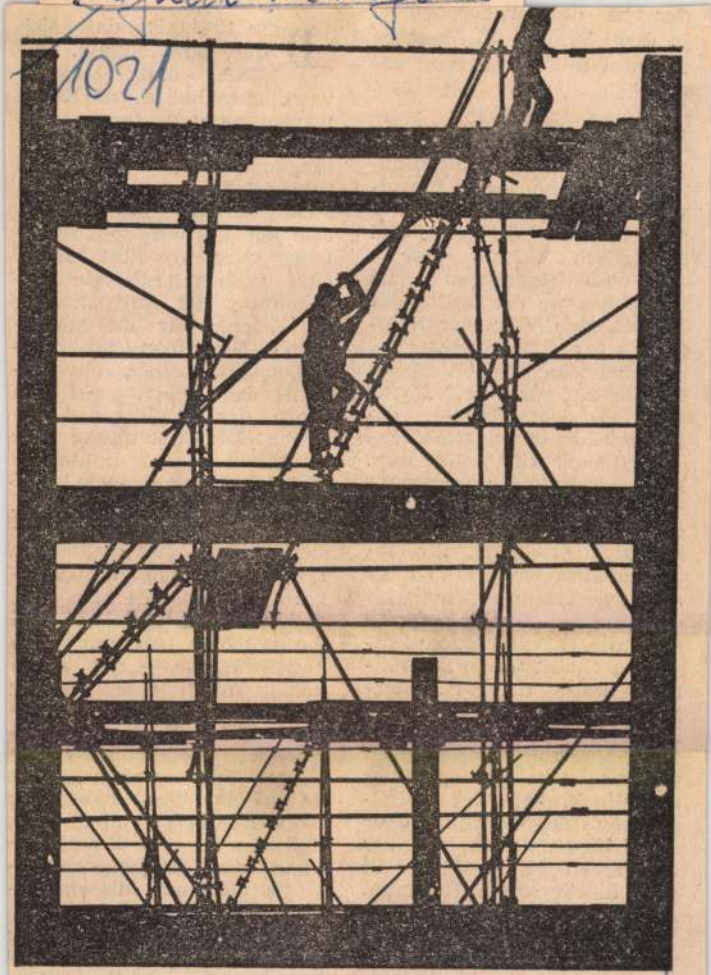

Gerüstbau

Fotografik von Gyula Környei

der von den E
in den letzten
getrennt und g
leisteten Arb
nugtuung auf
den konnten.
austausche u
tionsgespräche
vertreter verschiedener Ebenen sind regelmäßiger und thematisch reicher geworden. So begegneten sich beispielsweise die Leiter der Parteihochschulen, der Institute für Parteigeschichte, der parteieigenen Verlagshäuser, auf staatlicher Ebene die Unterrichtsminister, die Vizepräsidenten der Wissenschaftlichen Akademien usw. Die vielseitige Zusammenarbeit der Wissenschaftler aus den sozialistischen Ländern hat sich erweitert, infolgedessen sind mehrere neue und wertvollere Analysen entstanden, beispielsweise über die entwickelte sozialistische Gesellschaft, die führende Rolle der Arbeiterklasse und den modernen Imperialismus. Erfolgreiche internationale Konferenzen wurden gehalten u. a. über aktuelle Fragen der sozialistischen Demokratie, über die Zusammenhänge der friedlichen Koexistenz und des ideologischen Kampfes. Auch auf dem Gebiet der Literatur und der Kunst wurde die vielfältige Zusammenarbeit der Bruderländer weiterentwickelt,

ch
lie
nd
n-
er-
he,
ei-
Zu-
na-

standekommen. ... nationalen Atomstoppabkommens war vor fünf Jahren eine vielversprechende Erscheinung der Entspannung, ein Zeichen für das zunehmende Vertrauen im internationalen Leben, ein bedeutender Schritt auf dem Wege der nuklearen Abrüstung. Die Beseitigung der Gefahr eines nuklearen Weltkrieges steht auch heute im Interesse aller Völker. Deshalb wurde der Atomstoppvertrag mit weltweiter Freude und Genugtuung begrüßt, obwohl es klar war, daß die Abrüstung — sowohl die nukleare, als auch die herkömmliche — auf einen Schlag, durch einen Vertrag nicht zu lösen ist. Die Staaten, die den Vertrag unterzeichneten oder auch ratifizierten (momentan insgesamt 90 auf der Welt) haben die Notwendigkeit eingesehen, daß man für die Einschränkung des Rüstungswettbewerbs auch auf diesem Gebiet etwas tun müsse.

So war — und ist — die Universalität des Vertrages immer eine wichtige Frage. Die Verbreitung der techni-

schen und wissenschaftli-

A
Józsefvárosi Kulturális Központ
szeretettel meghívja Önt, kedves családját
és barátait

Környei László

intarziaművész
alkotásaiból rendezett kiállításra,

amelyet

Nádor Mara
művészeti menedzser
nyit meg

2001. november 8-án, 17 órakor
a
Józsefvárosi Galériában.
(VIII. József krt. 70.)

A kiállítás megtekinthető november 16-ig
munkanapokon 10-17-óráig.

Könnyei László

„Esztergomi tájlat – 1942" c. kiállítás ápr. 29.-én nyílt meg, melyen alkotásai szerepelnek.

-gög-: Esztergomi tájlat – 1942
Dalnokok Lapja, Tatabánya, 1942. máj. 3

Környei László

szerepelt az esztergomi festők tárlatán.

Komárom Megyei Dolgozók Lapja 1966. máj. 21.

MDK.

Környei László

Kiállitási kritika

Komárommegyei Dolgozók Lapja 1966 junius 12.

Környei Sándó

[redacted] kiállitása. Esztergom, Technika Háza. - Ism. Babják Béla, Komárom Megyei Dolgozók Lapja, 1966. jún. 14.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.1./

267. 1.

A SZAKKÖRBEN LÁTTUK

Az esztergomi tanítóképző öntevékeny diákköreinek egyik legjobbja a képzőművészeti kör. A három évfolyam legjobb rajzosai látogatják a pénteki foglalkozásokat.

Időnként kiállításokon mutatják be munkájukat a fiatalok. A foglalkozások célja, hogy hallgatók megszeressék a művészetet, és ha kikerülnek későbbi munkahelyükre, megszervezzék a rajzszakkörüket.

Környei László tanár irányításával csendéletet festenek a szakkör tagjai

(Jusztin Tibor)

igazgatóság vezetőjével. Állásfoglalása szerint különö-

kedvét. Nem is tartották meg a rendezvényt.

Kilépek az ajtón és nézem a csillét toló asszonyt. Tegnap még terveket szőtt, tele volt kedvvel, lelkesedéssel, s mára rosszkedvű, megbántott.

Nemrégen azt mondta: „Szeretek segíteni azon, aki rászorul, akit valami bánt. Szeretem látni, amikor valaki boldog, amikor érzi, hogy nincsen egészen egyedül."

Négy lánya van, kettő iskolás. Férje itt dolgozott ennél az üzemnél, a palahányón. Most rokkant, mert elütötte egy gépkocsi. Straubinger Józsefnét, ezt a fáradhatatlan brigádvezetőt, a 10-es bizalmit, a nőbizottság tagját Kati néninek szólítják az üzemben.

Bízunk abban, hogy talán holnap vagy holnapután ismét magára talál, és Kati néni újra elindul bátorítani. Mert az ilyen Kati nénik, az ilyen társadalmi munkások a kudarcok után is felegyenesednek. Ők ebben erősek és nagyok. Jó lenne egyszer már megtanulniuk ezt azoknak is, akik nem tudnak mást, csak gúnyt űzni az önzetlenségből, alaptalanul sértegetni azokat, akiknek szíve külön juttatások nélkül is ezért a társadalomért dobog.

Nagy István

1968 NOV 27

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Komárom m. Dolgozók Lapja

... szövetsége

A magyar gasztronómia legnevesebb képviselőinek, az állami és a szövetkezeti vendéglátás vezetőinek részvételével kedden a Béke Szálló kupolatermében megalakult a Magyar Szakácsok és Cukrászok Szövetsége.

A társadalmi szervezet magját az a több mint száz mesterszakács és cukrász alkotja, aki az utóbbi évtizedben a belkereskedelmi minisztertől kapta ezt a kitüntető címet, s mind hazai mind nemzetközi viszonylatban elismerést szerzett a magyar konyhának. A szervezetnek azonban tagja lehet minden szakács, cukrászpártoló tagként a magyar gasztronómia „szerelmesei" is — tekintet nélkül arra, hogy milyen területen, a vendéglátás, az étkeztetés melyik területén tevékenykedik.

A szövetség alakuló ülésén öttagú intéző bizottságot választottak, amely kialakítja a szervezet tennivalóit, megszabja programját.

Magyar Hirdető

SAJTÓFIGYELŐ

Budapest V., Petőfi Sándor u. 17

Telefon: 188-296, 188-307

1966 MÁJ 17

Komárom Megyei Dolgozók Lapja

Környei László

— **Környei László** esztergomi festőművész, tanítóképzői tanár kiállítását május 13-án, pénteken nyitották meg az esztergomi Technika Házában.

1021

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Környei János

MECSEKI BÁNYÁSZ

1965 JUN 8

Egy bányász-művész emlékezete

Egy 75 éves korában elhunyt bányamunkást kísértünk ki május 18-án a pécsbányatelepi temetőbe. A régholt bányászsőök közt nyugvó Környei Jánost élete utolsó éveiben ismertem meg. Élettörténetének ismertetése során sokat mesélte, hogy ez a vadvirágos, csendes sirkert volt gyermekkorának egyik legkedvesebb játszóhelye. A jószemű, szemlélődő bányászfiúcska itt tanult meg öntudatlanul is természettudományosan gondolkozni. Az élet nem egy fontos kérdésére, az elmúlás mibenlétének megértéséhez az itt ellesett pillanatok, emberi történetek adtak számára életreszóló érvényű feleletet.

Már kisgyermek korában kigúnyolta a bányásznép között akkor még uralkodó, különféle babonákat, akár egyházi ritusban, akár népi hagyomány képében jelentkeztek. Ismeretségük rövid volta és egy jó magnetofon hiánya miatt sajnos, csak a folklorisztikus jellegű töredékeket tudtam megmenteni abból, a pajzánkodó iróniával előadott, sok-sok színes történetből, amelyeknek inkább a szépirodalom látta volna hasznát. A benne élő művészlélek — alkotó módon — egy másféle kifejezési formában nyilatkozott meg. Erre azonban még visszatérünk.

Életútját korának rideg társadalmi törvényei és a családi hagyományok határozták meg. Az volt akkor az egyedül természetesnek látszó és lehetséges életcél egy szegény bányászfiú számára, hogy a bányászelődök nyomdokába lépve, ő is a bányában keresse meg a kenyerét. Az átlagnál értelmesebb és a gépek iránt különös fogékonyságot mutató bányászfiút a bányaurak szívesen képeztették ki a különféle bányagépek kezelésére, s e téren valóban elismert szaktekintéllyé nőtte ki magát. Munkáját lelkiismeretesen és nagy felelősségérzettől áthatva végezte, sohasem feledkezve meg arról, hogy az ő pontos és alapos munkájától a bánya mélyén dolgozó, sok száz munkástársának a biztonsága függ.

Munkája betöltötte életét, kielégítette ambicióit. Nem akart több lenni, mint ami volt, de ezen, az önmaga által meghúzott körön belül a lehető legmagasabb tudásra, szakértelemre törekedett. Ez jelentette számára az élet értelmét.

Tudatában a mindennapos tevékenység, a serény szorgalom törvényeinek szigorú rendjébe szervesen beilleszkedve munkálódott ez egyéniségét meghatározó, egyfajta, az élet és a munka szépségeit harmonikus egységben szemlélni tudó művészi látásmód. A fárasztó napi robot után otthona csendjében vésővel és kalapáccsal a kezében igyekezett anyagba áttöltetni mindazt a szépséget, aminek a kifejezésére sem szó, sem írás, sem a festő ecsetje számára nem volt sem alkalmas, sem használható. Ahogyan a kemény fából a maradandó szépet kiszabadította, ez a tevékenység eszközeiben és mozzanataiban valójában ugyanaz volt, mint a tárnák mélyén dolgozó, aranyérc, vagy a „fekete gyémánt" után kutató bányász feltáró munkája. Azzal a különbséggel, hogy az ő faragó munkájának eszközeit nem annyira a nyers fizikai erő, mint inkább az ihlető gondolat finomabb rezdülései mozgatták.

Művész volt-e valójában Környei János? Fába és fémbe vésett, faragott alkotásai mértékadó művészek ítélete szerint is több volt, annál, mint amit általában népművészetnek szoktak nevezni. Műveinek határozott, a korhoz szóló mondanivalói vannak. Fába vésett „képei" kifejező erejűek, kompozíció szempontjából is arányosak, kiegyensúlyozottak. Alkotásainak ezek az erényei feljogositanak arra, hogy bátran kimondjuk: ha ez az egykori bányászfiú nemcsak a technika világában, hanem a művészet terén is kapott volna megfelelő kiképzést, talán országos nevű művészként tisztelhetnénk emlékét!

Bámulatos akaraterő dolgozott ebben a mozgékony, mindig tevékenykedő, öreg emberben. Szellemi képességeire jellemző az a tény is, hogy idős korában megtanulta az angol nyelvet (a németet és a szláv nyelveket fiatal kora óta beszélte!) s írt, fordított és beszélt is ezen a nyelven.

Amikor a pécsi Janus Pannonius Múzeum helytörténeti osztálya megkezdte a munkásmozgalom emlékeinek gyűjtését, ő is hamarosan beállott azoknak a lelkes bányászveteránoknak a sorába, akiknek az élén Pörnetz Tamás, Spruzsina Ferenc, Királyi József, Stokucza Izsák, Csonka László, Gross János, id. Heidt Simon, Marics József, Micheilutti Ferenc, Várszegi Henrik és még sokan mások állottak, és a maga alkotta, munkásmozgalmi szempontból is jelentős értéket képviselő művein kívül mennyiségben is tiszteletre méltó anyaggal gyarapította a múzeum legújabbkori történeti gyűjteményét. Mindezeken kívül felbecsülhetetlen szolgálatot tett azzal a munkájával, amellyel a bányásznéprajz emlékeinek kutatásában a múzeumnak oly nagy buzgósággal segédkezett.

A munka szeretében, a művészet és a tudomány tiszteletében eltelt, egyszerű és mégis gazdag életének példája követésre serkent, emlékezete pedig hálára és tiszteletre kötelez bennünket!

Szabó Gyula

ÁRNYÉK A FALON

(Egy asszony kálváriája)

Jobban érezte magát, mint otthon, részegeskedő apjánál, vele nem törődő anyjánál. Sorsa változását egy majdan megkötendő házasságtól várta. Nem is késett sokáig a kérő. Alig töltötte be a tizennyolcadik esztendőt, Pista, a feketehajú bányászfiú feleségnek vitte. Ment boldogan, nagy örömmel. Kedvét kereste férje anyjának, hizelkedett a családnak, hogy befogadják az egykor módos emberek. Pirkadatkor kelt, késő este pihent. Etette az állatokat, főzött a családra, mosott, vasalt. Szabadidejében meg szecskát vágott. Nemcsak ő, a férj is műszak után. Csak a hitvesi ágyban jutott idő magukra, s akkor ábrándoztak. „Gyerekekről... Önálló otthonunk lesz... Te esténként ott várasz rám a kapuban." — mondogatták egymásnak, de a kemény ökölcsapások, amelyek a falon túlról érkeztek, lezárták ajkukat:

— Elhallgassatok, hát már éjjel sem lehet tőletek nyugodni... — dörmögte a másik szobából az após.

Amikor Pistát behívták katonának, Mariskának kifele állt a szekere rúdja. A

— Ne búsulj... lesz nekünk mindjárt pénzünk! Csak fogd ezt a ruhát és vidd ki a piacra... — mondta Olgi a szállásadója és egy vadonatúj férfi öltönyt nyomott a kezébe.

Elvitte, eladta. Másnap egy női kosztümöt is eladott. Aztán egy télikabátot, aztán neki is gyanús volt, honnan van Olginak ennyi holmija. De kérdezősködni nem mert. Olgi hamar meregbegurult, akkor pedig hol fog aludni.

— Mit törődsz vele honnan van? Az a hülye férjed nem törődik veled, azért zabálnod csak kell valamit. Itt ez az ágynemű, vidd be a bizományiba. De siess, mert kell a pénz... Na, eredj már!

Idegesen toporgott a felvevő ablak előtt. Már betette a finom damaszt ágyneműt a pultra, amikor feltűnt a becsüs vizsla tekintete. Elvörösödött. Valami azt súgta, itt baj lesz.

— Kérem a személyi igazolványát... — szólt erélyesen egy hang. Odaadta. A becsüs belelapozott, aztán őt is jól megnézte...

Rohant haza a pénzzel. Olgi egy üveg pálinkával

Közben szíve alatt Pista gyermeke kapálózott. Állapota miatt felfüggesztették büntetése kitöltését.

A kis bányász faluban már tudtak „ügyéről." Magyarázkodni hiábavalónak tartotta. Pedig ő valóban nem tudta, hogy Olgi lopott holmikat adatott el vele.

— Csak nem élsz egy bör-

[illegible] ről." De hiába, tegnap azzal fogadta az anyja:

— Mikor munkára mentél, ez a nőszemély hálóingben kiállt a kapuba...

Hitte Pista, meg nem is, amit az anyja mondott. De azért estére nekitámadt a feleségének:

— Csak az ajtót nyitottam ki, hogy éjjel be tudjál jönni. Én ezt nem bírom tovább! Inkább vége [illegible] az életemnek. Engem [illegible] te családod úgysem fog befogadni...

S ekkor körmölte le a levelet. Két napja forgatta fejében az öngyilkosság különféle formáit.

Hallgatagon ülünk a konyhaasztal körül. Elfogyott a panasz, s közben besötétedett. Az utcáról beszűrődő fény a falra veti Mariska árnyékát. Remény csillan a fásult szemekben. Ugy érzem, már nem hagyja végre, amit tervezett. „Ebben az országban ha megbocsátanak egy embernek, azt nem hánytorgatják fel többé. Higgyen benne..."

Egészen a kapuig kísér. Még órák multán sem tudok szabadulni a beszélgetés fakasztotta nyomasztó érzéstől: az emberi butaság, a [illegible] maradi gondolkodás árnyá[illegible] amely még napjainkban [illegible] sért.

Csóka Magda

Körmöczy László

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296 188-307

PEDAGÓGUSOK LAPJA

1964 MÁJ 20.

SZÍNVONALAS TÁRLATON mutatja be alkotásait három esztergomi festőművész rajztanár: Kaposi Antal, Környei László és Végvári János. A kiállítás a tanító- és óvónőképző-intézetek harmadik országos szakmai tanácskozása idején nyílt meg az Esztergomi Tanítóképző Intézet KISZ-klubjában.

*

3

pedagógusok körében

A Bács-Kiskun

Körner Tibor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

PETŐFI NÉPE

1984 DEC 1.

VASÁRNAP kiállítás nyílt Baján a József Attila Művelődési Házban Körner Tibor festőművész hatvan legszebb alkotásából. A tárlatot dr. Manga Jánosné, művészettörténész nyitotta meg. Az anyagot bajai szereplése után a bácsalmási művelődési házban is bemutatják.

talokat. Tudtam
nemrégiben megfogadtá
azért is bebizonyítják
együttesükre mindenben

Környei László

A matőr képzőművészek tárlata nyilt meg, melyen szerepelt Seres Béla, Környei László és Micsinai Ervin alkotása Esztergomban.

Magyar Hirlap 1980/4/20/12

Környei László, amatőr festő

Tatán, a megyei művelődési központban látható az amatőr képzőművészeti kiállítás.
Környei László képe teljesen kifogott, őszinte hangvételű, tehetséges alkotóra vall.

Kámán Kamill: Amatőr alkotók.
Dolgozók Lapja, 1982. febr. 25.

KŐRÚYEI László

Harsányi Zoltán: Kőrúyei László és Seres Béla kiállítása. = Népszava, 112. 280. 1984. nov. 29. 6. p.

Esztergom, Művelődési Központ.

Seres Béla →

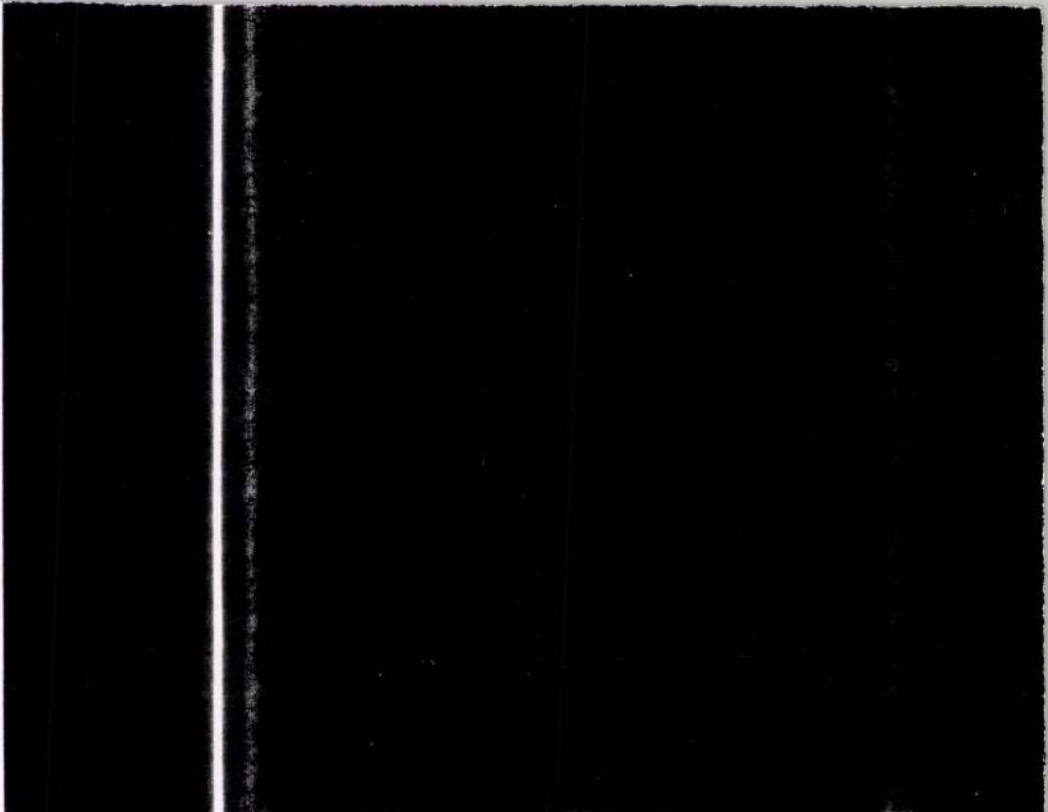

Körmendi Otto.

és Dr. Gilyén Nándorné mint munkatársai
Dr. Gilyén Nándor és Szabó Iván tervének

rrészt vett a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Muzeum tervpályázatán 1967.

Magyar Épitőművészet 1968. 5.sz. 12-17.l.

MDK.

Környei László

Kiállitási kritika

Komárommegyei Dolgozók Lapja 1966 máj.12.

MDK.

Környei László

Rövid kritika

Komárommegyei Dolgozók Lapja 1966 jan.13.

Környei László

MDK

részt vett a megyei képzőművészek esztergomi kiállításán.

-öv-: Meglepetések nélkül.
Komárom Megyei Dolgozók Lapja. 1962. dec. 8.

Környei László
festő

M.D.K.

Az esztergomi Tanítóképzőben
rendezett tárlatot

—: Hírek

Művészet, 1964. junius – 46 lap

Környei László festő

"Dorogi táj" tempera

Müvelt Nép, 1951 márc. II. éf. 3. sz

Környei LÁszló

egy tájképpel MDK

szerepelt a tatai Vaszary Általános Iskola/~~[illegible]~~
egyik termében rendezett kiállitáson.

Gombkötő Gábor: Szubjektiv jegyzetek a megyei
Képzőmüvészek tatai kiállitásáról.
Komárom Megyei Dolgozók Lapja. 1963. jun. 22.

Korzsi László

Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika
Szolnokon nyara, 1984. XI - XII.

Uj forrás, 1985. április

Környei Ottó M.D.K.

Részt vett a pályázaton, megvásárolva 10 000 Ft-ért

Társtervező: Szabó Iván- Papp Gábor-Lázár Ferencné-

Both Attila-Ménis Lajos

Kihirdették a visegrádi Fellgvár ét erem pályázat eredményét

Magyar Nemzet 1964. augusztus 8. 5.l.

Körmyei Otto

Szabó Iván és dr. Gilyén Nándor munkatársaként részt vett a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Muzeum meghívásos tervpályázatának I. ütemén.

Varga László: A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Muzeum tervpályázata 1967. - Magyar Építőművészet, LXI 1968. 5.sz. 12-17. l.

Köröm

~~öröm~~ B Judit

Bp. II. Marcibányi téri ált. iskola tanulója. 10 éves. Tanár Luzsicza Lajosné.

"Születésnap" /repr/

Az Országos Gyermekrajzkiállitás anyagából

Rajztanitás 1965.IV. hátsó borító

Környei László

Fóth Ernő teljes összhangban munkálkodott kivitelező társával Környei László festővel.

Aszalós Endre: Fóth Ernő murális művei.
MŰVÉSZET, 1980. április - 14. oldal.

Badál

Környei László bányász: Dorogi táj /tempera/

Müvelt Nép

I[1].évf.3.sz./1951.márc./ 31.l.

/Juhász Antal: A dorogi bányászok Képzőmüvészeti Kiállitása /

Környei László
festő

M.D.K

Méltatás

Artur Tivadar: Esztergomi képek
Élet és Irodalom

A körömi pálos vendégfogadó

Aki Muhiból Köröm felé tart, a rév közelében kavicsbányát talál. A bányatóban két helyen is cölöpsor emelkedik ki a vízből. Hajdani hidak maradványai. Az óriási tölgyfa gerendákról nyaranta két falu gyermekei ugrálnak fejest a kristálytiszta mély vízbe. Látványuk felidézi a part menti horgász képzeletében a régi időket, tájakat, embereket.

Az ártéri tölgyes susogását fejszecsapások hangja töri meg. A ledöntött sudár törzseket ácsok szekercéje faragja négyszögletessé, majd bivalyfogatokkal a folyó partjára viszik a gerendákat, és leúsztatják az épülő hídhoz. A szorgos kezek munkáját hosszú fehér ruhás, felül kiborotvált hajkoronás férfi irányítja, egy pálos testvér, vagyis fráter, akit a sajóládi perjel, a kolostor elöljárója küldött ide, a rend körömi birtokára: építsen hidat a Sajón, mert a szeszélyes folyó a tavaszi áradáskor megint átvágott egy kanyart, és otthagyta régi medrét a híddal együtt. Fontos volt ez a híd, rajta vezetett át az út Nyékládházától Szerencs felé, hogy aztán elágazzon Tokaj, Patak és Kassa irányába. Itt csak egy folyón kellett átkelni, mert a Bársonyos patak Bőcsnél már visszatért a Hernádba, a Hernád pedig Hídvégnél beömlött a Sajóba. Ezt a fontos stratégiai helyet, a magyar síkság északkeleti kapuját védte az ónodi vár. S a környék földesura, *Ónodi Czudar Jakab* 1443-ban azért ajándékozta körömi birtoka felét a sajóládi kolostornak, hogy legyen, aki a hidat gondozza, és hogy halála után a barátok kriptájában nyugodjék a teste, lelkiüdvéért pedig évről évre zsolozsmákat és miséket mondjanak. Valahol a közelben őrzi a kavicsmező annak a hídnak a pilléreit is, amelyet *Árpád* fejedelem népe készített, hogy jégzajlás idején is biztonsággal kelhessenek át lovasai a vízen, és annak a hídnak a maradványait is, amelyet *IV. Béla* király vitézei védtek utolsó csepp vérükig a túlerőben lévő tatárokkal szemben.

A hídépítő fráternek sok a dolga. A kolostornak másutt is vannak birtokai. Keresztúr, Szederkény, Emőd, Lác, Berente, Gyömrő, Korhy, Bázs, Déta, Rákos, Szalonca, Kőrös, Kisbodony, Berzék – mindenütt lakóházak, mészárszékek, présházak, jégvermek, pincék, hidak, vízimalmok építése és reparálása várja. De legbüszkébb arra a vendégfogadóra, amelyet éppen itt, a körömi híd mellett épített 1747 és 1749 között, az átutazó szerzetestestvérek, nemesurak és polgárok számára. Hosszanti oldalán öt, a keskenyebbiken két ablaka van, amelyeket az emeleten a vakolatból kiképzett bájos rokokó „köténykék" díszítenek, a földszinten pedig kőkeretes vasrácsok védenek. Középen, az utca felőli ajtaja fölött a rend kőből faragott címere: pálmafa tövében két ágaskodó oroszlán, felettük csőrében cipót tartó holló. A legenda szerint a rend névadóját, Remete Szent Pált az egyiptomi sivatagban holló táplálta, épségben maradt holttestét pedig oroszlánok temették el a homokba. A boltozatos falak téglából készültek. Mindegyiken CL betűk: a Conventus Ladensis, azaz a sajóládi kolostor téglaégetőjében készültek. A nyeregtető olyan magas, mint maga az épület. Az utas már messziről láthatja. Fedélszékéből is kitelt volna egy híd, de az fenyőfából készült, amit a Tiszán úsztattak le a Kárpátokból. Legszebb az épület homlokzata, amely két végén lezárja a héjazatot. A háromszög merevségét minden irányban ívelő lágy hajlatok oldják fel. A megmozgatott falak, párkányok, a két padlásablak közötti lant alakú falfülke vakolatfüzéreikkel az emberi arc arányait idézik. Az épület négy sarkán barokk csigákon kőtobozok állnak. A keleti és déli homlokzaton hajlított vaspálcák nyúlnak ki a falból, melynek hajdani feliratát a feljegyzések megőrizték: qVaM CIto feLICes erIpIt hora DIes. Magyarul: Mily hamar elragadja az óra a szép napokat! Ha a vándor összeadta a betűk római számértékét, megkapta a napóra készítésének idejét: 1760. Odabent a földszinten három, az emeleten négy tágas szoba várta az érkezőt. Az emeleten kikönyökölve a vendég rálátott a folyóra, az erdőkre és a rétekre, a faluszéli pásztorházra, mellette a kurta kocsmára, melyben a kocsisok múlatták az időt, míg a szomszédos kovácsműhelyben megpatkolták a lovaikat, és az apró zsúp- és nádfedeles házakra, ahol a rend birtokára telepített halászok, pákászok, nádvágók, udvarosok és zsellérek laktak. Micsoda ellentét! Európa és Ázsia találkozása. Az épület tervezője tisztában volt ezzel az ellentéttel, s humoros kedvvel éppen erre épített: hogy a nyári hőségben kitikkadt, a téli hidegben megdermedt utas lelki szeme előtt megjelenjen Firenze, a boltozatos szobák meszelt falain a fény és árnyék szüntelen játéka eszébe juttassa Münchent, és a kandallókban égő hasábok tüzével fűtött közfalak a beléjük rejtett ferde kémények melegét sugározva felidézzék Prágát. A *Fogságom naplója* tanúsága szerint többször megszállt itt *Kazinczy Ferenc*. 1794 decemberében, amikor a falépcsőkön felkapaszkodva megpróbálta álomra hajtani fejét, miközben a tágas előtérben strázsa vigyázta, és 1800 augusztusában, amikor Kufsteinből jövet Debrecenbe vitték.

1786-ban a császári rendelet feloszlatta a pálos rendet. De a körömi ház továbbra is vendégfogadó maradt. Az úgynevezett vallásalap adta ki árendába fogadósoknak. Egyikük igen hamar meggazdagodott. A faluban úgy beszélik, megtalálta a barátok elfalazott kincseit, ámbár valószínűbb, hogy a nyéki hegy bora fizetett olyan jól neki, amit a ház pincéjében tárolt a vendégek számára. Az első világháború után az épületből iskola és községháza lett, 1930-tól pedig plébánia. A szerzetesek távozása után ugyanis a szomszédos Girincsről járt át misézni havonta egyszer a káplán, a többi vasárnapon pedig a körömi hívek mentek át a három kilométerre lévő anyatemplomba. A tágas épület jelenleg a paplak és a téli kápolna funkcióján túl a Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény muzeális értékű bútorainak és műtárgyainak is helyet ad. Lakója, aki e sorokat írja, megpróbál megfelelni annak a hagyománynak és küldetésnek, amelyet az épület déli falára helyezett márványtábla hirdet:

Remete Szent Pál követői, a magyar eredetű pálosok imádkozó és dolgozó helye volt e ház. Lakói, a fehér barátok: a magyar róna éltetői, jó és balsorsban századokon át a nemzet őrei, tanítói, támaszai és vezérei. Ma római katolikus parochia, az Isten és a haza védelmezője, az egyházi és nemzeti sors tradícióinak hűséges őrzője és ápolója.

A fehér ruhás rend e hajdani otthonát századok viharai után a nemes szívek magyar lelkük fellángolásával és áldozatkészségével új életre hívták, munkába szervezték, egyházunk és csonka hazánk megmentésére.

A. M. D. G.
Köröm, 1936

Az utolsó négy betű feloldása: Ad Majorem Dei Gloriam – Isten nagyobb dicsőségére.

Kuklay Antal

Az oldalt szerkesztette: Körössy László

Hiszek, Uram, segíts hitetlenségemen!

Katolikus Ifjúsági Találkozó – Nagymaros

„Van Isten! Hiszed-e? Szeret téged. Tudod-e? Hív, hogy találkozz vele. Meghallod-e? Ha igen, közöttünk a helyed. Mert ő valóban él, szeret; hív, hogy kapcsolatba kerüljön veled." Neked is szól a nagymarosi levél, amely az október 2-i találkozóra hívogat. Ideje átgondolni a hitedet! Ebben segít a levél további gondolataival. Egyáltalán: mi a hit? Jelent-e neked valamit? Miben, kiben hiszel?

Sokan a tudományban hisznek, vannak, akik az ezotériában, mások a legkülönfélébb babonákban, egyesek az istenekben, mások pedig Istenben. Többen csak azt hiszik el, amit látnak.

Akármi legyen is a válaszod, biztos vagyok benne, hogy már megtapasztaltad az isteni gondviselést. Észre is vetted, csak éppen másnak hívtad. Talán mázlinak, talán a táskádon lógó mackónak tulajdonítottad sorsod kedvező alakulását.

Vannak, akik már felfedezték, hogy van Isten, aki nem hagyta magára a világot, hanem mindennap jelen van életükben. Nekik van hitük? Mekkora? Jézus azt mondta, ha csak annyi hitünk lenne, mint egy mustármagnak, hegyeket mozgathatnánk. Mégsem rendezi át senki a kontinenseket.

Pedig a hithez nem kell sok: elég, ha nyitott a szíved. A többi a hiteles emberek ajándéka. Azért az, mert a hit hallás útján terjed. Ha tehát nyitott füllel, nyitott szívvel rátalálsz a hiteles forrásokra, s hagyod, hogy átjárjon azok tapasztalata, akiket megérintett az élő Isten, benned is megszólal az, aki van.

Csak ha megtapasztalod az élő szeretetet, akkor fogsz vágyni rá, hogy megismerd a hit alapigazságait is. Légy bátor nyitni, és egy életre boldog lehetsz! Hát mi éri meg, ha nem ez? Jézus megváltoztatta egy ember életét, aki csak ennyit szólt hozzá:

„Hiszek, Uram, segíts hitetlenségemen." (Mk 9,26)

A nagymarosi találkozóra legyen ez a belépő: mondd el egész emberségedből ezt a négy szót: „Hiszek, Uram, segíts hitetlenségemen!"

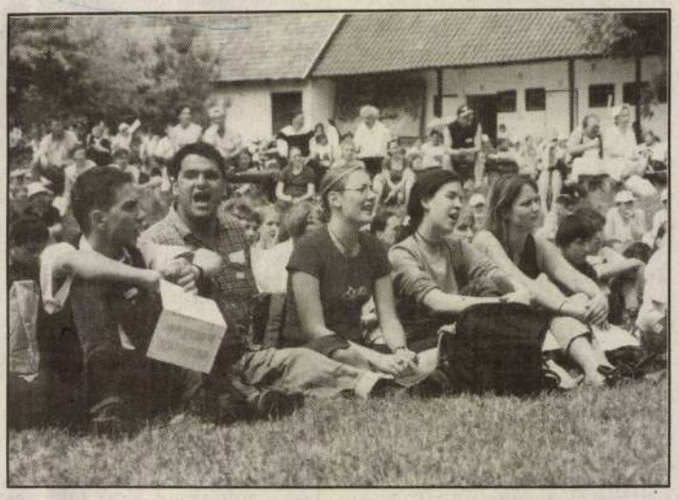

Készüljünk együtt a nagymarosi találkozóra!

(első hét)

A következő héten gyűjtsd össze a bizalomra vonatkozó tapasztalataidat: amikor saját hirtelen meglátásoddal és önkényességeddel szemben előtted értékesnek tűnő emberek véleményére hallgattál, tanácsait követted.

Közösen is gyűjthetünk példákat a megalapozott bizalom eseteire, amikor a gyanakvással, a fölényeskedéssel vagy a meggondolatlansággal szemben megpróbáltunk odafigyelni számunkra jelentős emberek (szüleink, felelős tanáraink, vezetőink, lelkipásztoraink) útbaigazítására.

(Az előkészület folytatásáról következő lapszámunkban olvashatsz.)

Gyerekmaros

A tizenöt éve zajló Gyerekmaros ősszel is várja a kicsiket (3–14 éveseket) a hit közös megvallására. A helyszínen többek közt a Gyerekmaros rajzpályázatának kiállított alkotásait is meg lehet tekinteni, a győztesek pedig megkapják nyereményeiket. Tíz főnél nagyobb csoportok érkezését a korcsoport feltüntetésével írásban előre kell jelezni!

Segítőket most is szeretettel várnak a szervezők az előkészítő megbeszélésekre szeptember 12-én, vasárnap, illetve 26-án, vasárnap 17.30-kor a Margit körúti ferences templom második emeleti hittantermébe (1023 Budapest, Margit krt. 23–27.) Jelentkezés és további információ: *Csomóné Lindmayer Katalin:* 06-20/9527358, 1022 Budapest, Lóczy Lajos u. 9/B, gyerekmaros@katolikus.hu

sy

Köln, már most

Kölnben, de egész Németországban lázas készülődés előzi meg a jövő nyáron, 2005. augusztus 16. és 21. között megrendezendő Ifjúsági Világtalálkozót. Ez lesz a huszadik alkalom, hogy a Szentatya hívására az egész világ ifjúsága megmozdul, együtt elmélkedik, imádkozik.

Az egyház összetartozásának, fiatalságának, életörömének különleges megtapasztalása e néhány nyári nap. A pápával való találkozás, a közös imavirrasztás és a találkozó csúcspontját jelentő záró szentmise élménye minden Ifjúsági Világtalálkozón magával ragadta a résztvevőket. II. János Pál pápának különleges víziója van egy jobb világról, amelynek építéséhez partnerekként számít a fiatalokra. Üzenetein keresztül ezt mindig kifejezésre juttatja.

A találkozó logóján három kép egyesül: a kölni dóm tornyai, a kereszt és a betlehemi csillag, hiszen Kölnben őrzik a háromkirályok ereklyéit. A találkozó mottója is a karácsonyi Örömhírre utal: „Láttuk csillagát napkeleten, és eljöttünk, hogy hódoljunk neki" (Mt 2,2).

A szervezők százhúsz országból nyolcszázezer ember érkezését várják Kölnbe. A szervezőirodában hetvenöt állandó munkatárs és húszezer önkéntes dolgozik, hogy minden fiatalnak legyen szállásheley, az étkezések rendben bonyolódjanak, s mindenki megtalálja majd a helyét.

Természetesen akad néhány nehézség. A német környezetvédők például még tiltakoznak a repülőtérre tervezett pápai szentmise helyszínének kijelölése ellen (Hangelar bei Bonn), de szeptemberre végleges döntés születik.

A szervezők szerint a találkozó körülbelül nyocvannégymillió euróba fog kerülni, amelynek negyven százalékát a zarándok fiatalok hozzájárulása teszi ki – ebben benne van az étkezés, a szállás és a közlekedés költsége. Az egyház harminc százalékkal járul hozzá a találkozóhoz, a megye, az ország és egyéb szponzorok támogatása együtt szintén harminc százalékot tesz ki.

A különféle német egyházmegyék és lelkiségi mozgalmak máris szervezik az előtalálkozók programjait, melyek augusztus 11-től 15-ig zajlanak. Különböző helyszínekre hívják a csoportokat, hogy együtt töltsenek pár napot, azután közösen utazzanak Kölnbe. A Chemin Neuf közösség például a Volkenroda ciszterci apátság körül létrejött Jesus Bruderschaft közösségbe majdnem ötezer fiatalt vár.

A magyar fiatalok a Katolikus Ifjúsági Mozgalom (1052 Bp., Veres Pálné u. 10.) szervezésében fognak kiutazni a világtalálkozóra. Jelentkezni az egyházmegyék ifjúsági referensein keresztül lehet.

Pákozdi István

Észak-Mo. melléklete

Köröm szépséges kincsei

KUKLAY ANTAL

Aki Muhiból Köröm felé tart, a rév közelében kavicsbányát talál. A bányatóban két helyen is cölöpsor emelkedik ki a vízből. A ledöntött sudár törzseket ácsok szekercéje faragja négyszögletessé, majd bivalyfogatokkal a folyópartra viszik és leúsztatják az épülő hídhoz.

A szorgos kezek munkáját hosszú fehérruhás, borotvált fejű, hajkoronás férfi irányítja. Pálos testvér: fráter, akit a sajóládi perjel, a kolostor elöljárója küldött ide, a rend körömi birtokára, hogy építsen hidat. Fontos volt ez a híd. Nyékládházától rajta át vezetett az út Szerencs felé, hogy aztán elágazzon Tokaj, Patak, majd Kassa irányába. Ezt a fontos stratégiai helyet, a magyar síkság északkeleti főkapuját védte az ónodi vár. S a környék földesura, Ónodi Czudar Jakab 1443-ban ezért ajándékozza körömi birtoka felét a sajóládi kolostornak, hogy legyen aki a hidat gondozza, hogy halála után a barátok kriptájában nyugodjék a teste, lelki üdvösségéért pedig évről-évre zsolozsmát és miséket mondjanak. Valahol a közelben őrzi a kavicsmező annak a hídnak a pilléreit is, amit Árpád fejedelem népe készített, hogy jégzajlás idején is biztonsággal kelhessenek át lovasai a vizen, és annak a hídnak a maradványait is, amit IV. Béla király vitézei védtek utolsó csepp vérükig a túlerőben lévő tatárokkal szemben.

A hídépítő barátnak sok a dolga. A kolostornak másutt is vannak birtokai. Keresztúr, Szederkény, Emőd, Lúc, Berente, Gyömrő, Korhy, Bázs, Déta, Rákos, Szalonca, Kőrös, Kisbodony, Berzék – mindenütt lakóházak, mészárszékek, présházak, jégvermek, pincék, hidak, vízi malmok építése és reparálása várja. De legbüszkébb arra a vendégfogadóra, melyet éppen itt, a körömi híd mellett épített 1747-49-ben az átutazó szerzetes testvérek, nemesurak és polgárok számára. Középen az utca felőli ajtaja fölött a rend kőből faragott címere: pálmafa tövében két ágaskodó oroszlán, felette csőrében cipót tartó holló. A legenda szerint a rend névadóját, Remete Szent Pált az egyiptomi sivatagban holló táplálta, holttestét pedig oroszlánok temették a homokba. A boltozatos falak téglából készültek. Mindegyiken C L betűk: Conventus Ladensis azaz: a Sajóládi Kolostor téglaégetőjében készültek. Az épület négy sarkán barokk volutákon, csigákon kőtobozok állnak. A keleti és déli homlokzaton hajlított vaspálcák nyúlnak ki a falból: a napóra, melynek feliratát a feljegyzések megőrizték: Qvam cito Felices eripit hora dies. Magyarul: Mily hamar elragadja az óra a szép napokat! Ha a vándor összeadta a betűk római szám értékét, megkapta a napóra készítésének idejét: 1760.

Odabent a földszinten három, az emeleten négy tágas szoba várta. Többször szállt meg itt Kazinczy Ferenc. Akkor is, amikor a tölgyfa lépcsőkön felkapaszkodva megpróbálta álomra hajtani a fejét, miközben a tágas előtérben strázsa vigyázta, s akkor is, amikor Kufsteinből jövet Debrecenbe vitték. A Fogságom naplójában erre csak egyetlen szó utal: „Köröm" 1786-ban a császári rendelet feloszlatta a pálos rendet. De a körömi ház továbbra is vendégfogadó maradt. Az úgynevezett „Vallásalap" adta ki árendába fogadósoknak. Egyikük igen hamar meggazdagodott. A faluban úgy beszélik, hogy megtalálta a barátok elfalazott kincseit, ámbár valószínűbb, hogy a nyéki hegy bora fizetett olyan jól, amit az épület pincéjében tartogatott a vendégek számára. Az első világháború után az épületből iskola és községháza lett, 1930-tól pedig plébánia. A szerzetesek távozása után a szomszédos Girincsről járt át misézni havonta egyszer a káplán, a többi vasárnapokon pedig a körömi hívek mentek át a három kilométerre lévő anyatemplomba.

Az épület erősen megviselve de őrzi a régi mesterek kezemunkáját — Fotó: Fojtán László

A tágas épület a paplak és téli kápolna funkcióján kívül helyt ad a Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény muzeális bútoraiknak és műtárgyainak is. Lakója, aki e sorokat írja, megpróbál megfelelni annak a hagyománynak és küldetésnek, amit az épület déli alára helyezett márványtábla hirdet:

Remete Szent Pál követői, a magyar eredetű Pálosok imádkozó és dolgozó helye volt e ház! Lakói a fehér Barátok: a magyar róna életői, jó és balsorsban századokon át a nemzet őrei, tanítói, támaszai és vezérei!

Ma R. K. Parochia, az Isten és a Haza védelmezője, az egyházi és nemzeti sors tradícióinak hűséges őrzője és ápolója.

A fehérruhás rend e hajdani otthonát századok viharai után a nemes szívek magyar lelkük fellángolásával és áldozatkészségével új életre hívták, munkába szervezték, egyházunk és csonka Hazánk megmentésére!

A.M.D.G.

Köröm, 1936.

Az utolsó négy betű feloldása: Ad Majorem Dei Gloriam: Isten nagyobb dicsőségére.

(A szerző a körömi és girincsi plébános)

Történelmi utazás – rajzolva

SZÉPLAKI KÁLMÁN

A kazincbarcikai történelem és rajztanárokat, a szülői munkaközösség több tagját Szendrei Eörs, a Dózsa György úti általános iskola igazgatója, komplex történelem-rajz bemutató foglalkozásra hívta. Ennek során a gyermekekkel – mondta Kissné, Király Piroska történelemszakos tanárnő és Vattainé, Nagy Sarolta rajzszakos tanárnő – időutazáson veszünk részt. Az iskolában, az 1992/93-as tanévben az 5/c – egyébként matematika tagozatos – osztályban integrált rajz-történelem tanterv szerint folyt a munka. Az egyéves kísérleti program összefoglaló-rendszerező tanítására, mintegy 25 szaktanár jelenlétében került sor.

Az órát, a bemutató-szaktanárok videofilm bejátszásokkal, a tanulók feleleteivel, s ezekkel párhuzamosan készített rajzokkal vezették végig.

Ezt követően Kissnét és Vattainét kérdeztük. Ők a következőket mondták. Az iskola két évvel ezelőtt, a helyi tanterv készítésébe nevezett be, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Pedagógiai Közművelődési Intézet szervezésében. A saját tantervet, saját tantárgyaikra is kidolgozták. Mindezek a nemzeti alaptanterv keretében készültek. Pályázatukkal a helyi önkormányzattól 100 ezer forintot nyertek. Az igazgató a tanárnőket biztosította: az összeget arra fordíthatják, amit a legfontosabbnak tartanak. Tervezetüket a Művelődési- és Közoktatási Minisztériumba is benyújtották, ott azonban azt pénz hiányában elutasították. Azt, hogy a két tantárgy komplex tanításának gondolata hogyan alakult ki, erről a következőket tudtuk meg. A tanárnők elmondták, hogy tantervük célja, egyrészt az életmód fejlődésének bemutatása, másrészt az, hogy a történelmi ismereteket a gyermekekhez érzelmileg közel hozzák.

❑ *Önök, a komplex történelem-rajz tanítása során milyen tapasztalatokat szereztek?*

● A gyermekek, örömmel, könnyedén, játszva tanultak. Az egyes órákra, nagy kedvvel készültek fel. A következő tanévre az a tervünk, hogy-e két tantárgyat egyszerre, vagy párhuzamosan tanítanánk.

❑ *Végül két tanuló, Aranyos Éva és Lestár Zsuzsanna hogyan vélekedett a komplex módszerről?*

● Sok újat, érdekeset tanultunk. Rajzzal, többféle ábrázolással az összefüggéseket könnyebb volt megérteni.

PRIVATIZÁCIÓS HIRDETÉS

1. A Tiszai Vegyi Kombinát Részvénytársaság az ÁllamiVagyonkezelő Részvénytársaság elvi jóváhagyásával nyilvános egyfordulós pályázatot hirdet az alábbi egységei állami tulajdonban lévő eszközeinek és a hozzá tartozó földterületeknek megvásárlására:

Műtrágyagyártó Profitcenter Geotextília üzem
Fémdobozgyártó Profitcenter Nyomdaüzem Hotel Olefin

A Műtrágyagyártó Profitcenter eszközeinek értéke a hozzá tartozó földterülettel
1.510.000.000.-Ft (ÁFA nélkül)
Ez az érték nem tartalmazza a biztonsági nitrogén, a műszerlevegő és a préslevegő ellátást, az a TVK Rt. tulajdonában marad.
Geotextília üzem eszközeinek értéke a hozzá tartozó földterülettel
638.000.000.-Ft (ÁFA nélkül)
A Fémdobozgyártó Profitcenter eszközeinek értéke a hozzá tartozó földterülettel
132.000.000.-Ft (ÁFA nélkül)
A Nyomdaüzem eszközeinek értéke a hozzá tartozó földterülettel
80.000.000.-Ft (ÁFA nélkül)
A Hotel Olefin eszközeinek értéke a hozzá tartozó földterülettel
116.000.000.-Ft (ÁFA nélkül)

2. Pályázni a felkínált eszközök és földterületek 100 %-áig lehet.
3. A pályázatokat személyesen vagy meghatalmazott útján 3 példányban zárt, cégjelzés nélküli borítékban kell benyújtani a pályázatra utaló megjelöléssel. A benyújtott ajánlatok közül egyértelműen meg kell jelölni, hogy melyik az eredeti példány.
A pályázat tartalmazza a pályázói nyilatkozatot, a pályázói adatlapot, továbbá azokat a függelékeket és mellékleteket, melyeket a részletes pályázati felhívás előír.
A részletes pályázati felhívás a pályázat beadásának helyén vehető át, vagy kérhető levélben.
A pályázatok benyújtásának határideje: 1993. július 30. 15.00 h.
A pályázat beadásának helye: Fejlesztési és Beruházási Igazgatóság 3581 Tiszaújváros Pf. 20.
4. A vételi szándék bizonyítására a felajánlott vételár 10 %-át az ajánlattevőnek legkésőbb a pályázat benyújtásának határidejéig letétbe kell helyezni.
5. **Pályázati feltételek: Olyan befektetőket keresünk, akik a jelenlegi tevékenységi kör és foglalkoztatási szint fenntartását vállalják.**
6. A pályázatnak tartalmaznia kell az ajánlati kötöttség időtartamát, mely nem lehet kevesebb, mint a benyújtás határidejétől számított 110 nap.
7. **A pályázat felbontására 1993. augusztus 3-án kerül sor.**
8. **A pályázat eredményéről a pályázók legkésőbb 1993. november 10-ig értesítést kapnak.**
9. Az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság fenntartja a jogot arra, hogy a pályázatot eredménytelennek nyilvánítsa. Ennek okán nem köt szerződést és meghatározza a privatizáció további eljárását.
10. Az Állami Vagyonkezelő Részvénytársaság a tenderbontás után szóbeli vagy írásbeli kiegészítést kérhet.
11. A tender meghirdetésével egyidejűleg az egységek főbb adatairól és jellemzőiről információ beszerezhető:

Belföldi pályázat esetén

TVK Rt. Műtrágyagyártó Profitcenter
Bajusz Attila profitcenter vezető
3581 Tiszaújváros, Pf.: 20.
Tel.: 49/322-222/12-24-es mellék
Fax: 49/321-322

TVK Rt. Hotel Olefin
Lukács Tibor igazgató
3581 Tiszaújváros,
Bethlen G. u. 4. Tel.: 49/341-511
Fax: 49/341-952

TVK Rt. Nyomdaüzem
Molnár Béla üzemvezető-helyettes
3581 Tiszaújváros, Pf.: 20.
Tel.: 49/322-222/22-57-es mellék Fax: 49/321-322

TVK Rt. Geotextília Üzem
Orbán Jenő üzemvezető
3581 Tiszaújváros, Pf.: 20.
Tel.: 49/322-758 Fax: 49/321-322

TVK Rt. Fémdobozgyártó PC
Horváth Béla profitcenter vezető
3581 Tiszaújváros, Pf.: 20
Tel.: 49/322-222/16-34-es m.
Fax: 49/321-322

Külföldi pályázat esetén

ITA Wouter van Wijk képviselő
Hoofdstraat 2 2351 AJ Leidertorp
The Netherlands
Tel.: 00-31 71-419-546
Fax: 00-31 71-896-663

J. Fiisberg Intern. S.A.
Judit Nowak képviselő
D-6242 Kronberg/Ts
Gartenstrasse 2.
Tel.: 00-49-6173-5066
Fax: 00-49-6173-4208

27880/1H

TISZAI VEGYI KOMBINÁT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG TISZAÚJVÁROS

A **BONUS ECO RT.**, mint a Kazincbarcikai Városgazdálkodási és Ingatlankezelő Vállalat felszámolója,

nyílt árverésen értékesíti
a Kazincbarcika, Fő tér 2. szám alatti bérelt édességbolt teljes berendezését és árukészletét.
Kikiáltási ár: 2.140.250.- Ft.

Az üzlet bérleti jogát a vevőnek az Északker Rt.-vel (Miskolc, Baross G. u. 15.) kell rendeznie.

Az árverésen résztvevőknek a kikiáltási ár **10%-ának** megfelelő bánatpénz befizetése szükséges.

Az árverés helye: Kazincbarcika, Eszperantó u. 2. sz. igazgatói iroda

Időpontja: 1993. július 2-án 10 óra.

28029/1K

HIRDESSEN
AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁG
BORSODI REGIONÁLIS
MELLÉKLETÉBEN! TISZAÚJVÁROS, BARTÓK BÉLA U. 7. SZÁM.
(3. emelet) alatti irodánkban várjuk Kedves ügyfeleinket!
Telefon: /49/343-316

A REGIONÁLIS MELLÉKLET HIRDETÉSI ÁRAI:

2/1 oldal	71.000.-Ft + ÁFA
2/2 oldal	35.500.-Ft + ÁFA
1/1 oldal	35.000.-Ft + ÁFA
1/2 oldal	17.500.-Ft + ÁFA
1/4 oldal	8.800.-Ft + ÁFA
1/8 oldal	4.400.-Ft + ÁFA

28155/1H

Ingyenesen közöljük a névadók, ill. keresztelők híreit, a tördelési sémában megadott méretben. Továbbá felvesszük az Észak-Magyarországban megjelentetni kívánt lakossági és közületi hirdetéseiket is!

Az Inform Stúdió Kft., amely kiadója a
Miskolci Piacz *című kereskedelmi betilapnak, jó szervezőkészséggel és kapcsolatteremtő képességgel rendelkező munkatársat keres*

TERJESZTÉSI TERÜLETFELELŐS

munkakörbe Kazincbarcika székhellyel. A munkavégzéshez saját személygépkocsi szükséges. A jelentkezések elbírálásánál a lakástelefonnal rendelkezőket előnyben részesítjük.

Jelentkezés:
4031 Debrecen, Balmazújvárosi út 11.
Telefon: (52)313-101,
vagy 3530 Miskolc, Erzsébet tér 2.
Telefon: (46)358-856.

28220/1H

28. tábla

OBEN: SZÉKLER-TOR IN MÁDÉFALVA. *UNTEN:* KŐRÖSFŐ, UNGARISCHE BAUERNSTUBE.

Körösfő

Erdély 1940.

FENT: ~~SZÉKELYKAPU MÁDÉFALVÁN~~. — *LENT:* KŐRÖSFŐI PARASZTSZOBA.

Erdély 1940.

Körösfő

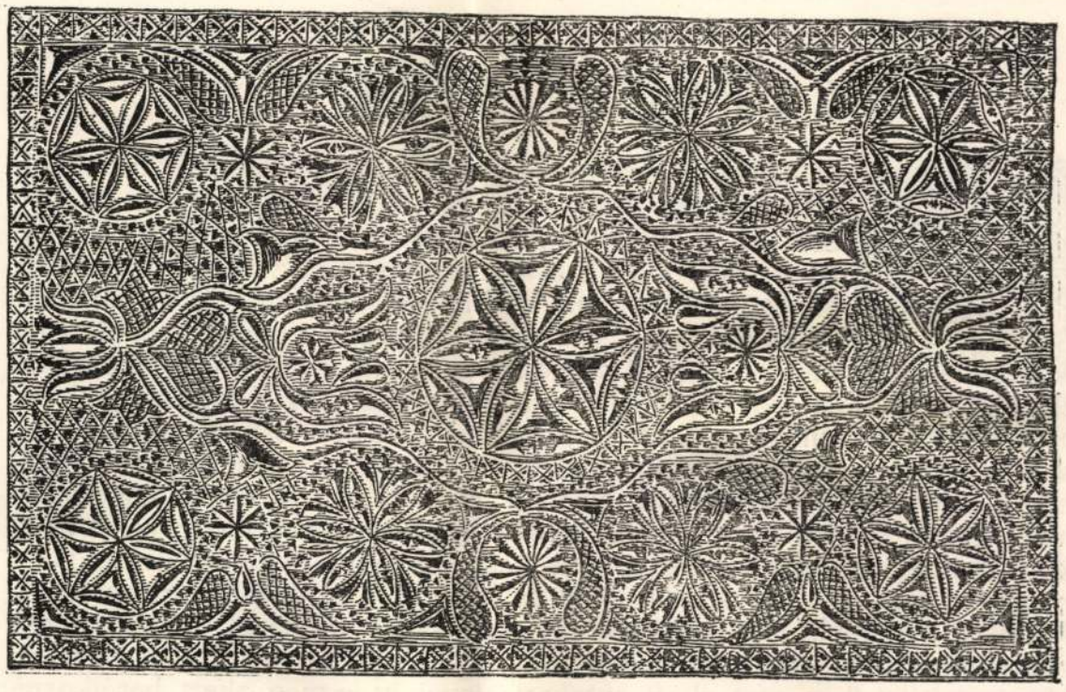

Körösfői tükrös padka belső lapjának vésett díszítése.

Ungarische Volkskunst: Kerbschnittverzierung eines Bänkchens.

A VÁROSI ÉPÍTÉSZET PROBLÉMÁJA

ÍRTA YBL ERVIN

Mindenki megfigyelhette, hogy ez a rettentő világfelfordulás, mely országok pilléreit döntötte le, népek gyökereit szaggatta ki, mennyire kedvezett a művészi tradicióknak. A háború béklyói nemcsak az anyagi lehetőségektől fosztották meg művészeinket, hanem az új formák után mindenáron való kívánságukat is lehűtötte. Bár a műtermek forradalmai már amúgy is elcsendesedtek, a lehiggadást a háború még inkább fokozta. Most nem a szertelennek, nem az ultramodernnek van keletje, hanem a réginek, vagy legalább is a régin alapulónak. Nincs olyan történelmi stílus, melynek szépségét ne élveznék, melynek finomságait, primitív vagy raffinált hatásait ne dícsérnék. És ez nemcsak a közönség szempontja, hanem az alkotó művészeké is. Az a mindenütt tapasztalható eltérés, mely az elmult évtizedekben az alkotók és a laikusok között fennállt, kezdett eltűnni és ezt a közeledést a háború még jobban elősegítette. Most majdnem teljesen szünetel a művészi termelés, de ha valahol felébresztik erőszakos szendergéséből, mindenütt tradiciókkal teli formákat mutat. Különösen a szobrászatnál, építészetnél és az iparművészetnél láthatjuk ezt, hol a mult hagyományain felépülő kultúra sokkal szükségesebb, mint a festészetnél. Az Erzsébet királyné emlékpályázatnál is megérezték művészeink, hogy csakis tradiciós formákban szabad szólaniok és ez nem invencióhiányra, hanem megértésre, leszűrődött művészi gondolkodásra vallott. Bizonyára reakciónak nevezhetnők a megelőző évek szertelenségeivel szemben, de semmi esetre sem csalódott visszatérésnek a régi nyomokra. A forradalmi évek szükségesek voltak, csak az a kár, hogy az erjedő folyamat egy gazdaságilag gyorsan fejlődő, ezerszámra rendelő korral esett össze, ami a végleges kialakulást siettette ugyan, de mindenhová felemás, erőtlen alkotásokat hagyott becsempészni. Valljuk meg őszintén, hogy nem egy olyan épület vagy bútor előtt állunk meg most borzadállyal, melynek eredetiségétől nem régiben még el voltunk ragadtatva. Ez a gyors elfordulás nem a művészi fejlődésnek a természetes folyamata, nem a fiú szükségszerű eltávolodása atyja ízlésétől, hanem a megtestesült művészi tévelygésektől való irtózás. A barok sem volt megelégedve a reneszánsszal, Michelangelo mást akart, mint Bramante, de nem

Magyar Iparművészet
1916.

I. FERENC JÓZSEF

A nemzetek gyászának fájdalmas hangulatában könnyekkel fordul a nagy uralkodó eltünő alakja felé a magyar művészet is. A lezáródó történelmi korszak hosszú békéjében az ő atyai jósága a művészet s a művészek szeretetére szoktatta a magyart. Mintha ősi Házának finom amatőrhajlandósága, a spanyol Habsburgok előkelő műbarátsága hajtott volna ki benne újra, vagy talán a politikai és családi élet tépő gondolatai elől menekült a színek muzsikájához, a szép tárgyak és nemes bútorok csendjéhez. A derű, a jó egészség, az optimizmus, mely egyéniségén, arcán végigömlött, megmutatkozott ízlésén is: volt benne valami abból a joviális bécsi lélekből, amely Ferenc császár korának hagyományait akarja tovább ápolni. Ez a kettő, a jezsuita barok előkelősége és a késői empire polgárias kedélyessége bele van oltva abba a művészi környezetbe, mely a Burg kapuin belül és kívül az ő parancsára teremtődött. Akiknek alkalmuk volt közelről megismerkedni ízlésével, tudják, hogy ebben is a mérséklet, a szenvedélyek felett álló történelmi tekintet vezette. Művészi ítéleteiben sem akart autokrata lenni, itt is meg akart barátkozni mindazzal, ami új, amit a fejlődés egészséges voltáért igazol. A kötelességtudó fejedelem mintaképe volt ebben is: a magyar művészetnek az állam után ő volt a legnagyobb, legigazabb, legmegbízhatóbb pártfogója. Nekünk iparművészeknek pedig ennél is több volt: az első, aki az iparművészet egyenranguságát szóval és tettel elismerte, a képzőművészet mellé állította. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat legelső alapító tagja elvesztését fájlalja benne, akinek kegyessége évről évre nagyobb összeget fordított iparművészeti tárgyak vásárlására. Az ő bőkezűsége tette lehetővé, hogy a budai királyi várpalota építésének nagy munkájából a magyar iparművészek is kivehették részüket, ekkor legjobb mestereink méltó módon mutathatták be művészi iparunk reprezentáló képességeit. Még látjuk délceg alakját, melyet ezredéves állami létünk örömei ragyogtak be, mikor a millennáris évben az Iparművészeti Múzeum palotájának avatásán megjelent, még látjuk tekintetének felcsillanó büszkeségét, mikor négy évvel utóbb újra eljött ide megnézni a párisi világkiállításra szánt huszártermet és azt a nagy festményt, mely a magyar huszár diadalmas bátorságát hirdeti. A művészek, az iparművészek megint megérezhették, mint annyiszor, amikor a műterem csendjében, vagy a modellt ülés fáradsága után nyájas szelidséggel fordult feléjük, hogy az ő jóságos kék szemeiben mennyi megértés lakozik. Láthatatlan keze szelid érintését még egyszer és utoljára akkor érezhettük, mikor a világháború véres zápora ránk szakadt: kegyesen gondolt a magyar művészekre s ugyanakkora összeggel a magyar iparművészek segélyre szorult részének támogatására. Politikai kormányzatában erős volt ez a kéz, érzések kifejezésére bársonyos. Akinek megadatott a grácia, hogy mintázhassa, megérezte előkelőségét, aki a történelem fényébe állítja egyéniségét, annak ez a kéz: az atyai bölcsesség szimboluma. Most imára kulcsolva borul a mellére, olvasót és gyöngyvirágot szorítva az örökkévalóság felé vivő útra. A hit, a szenvedések és a gyöngédség örök fényébe borítjuk mi is emlékezetét.

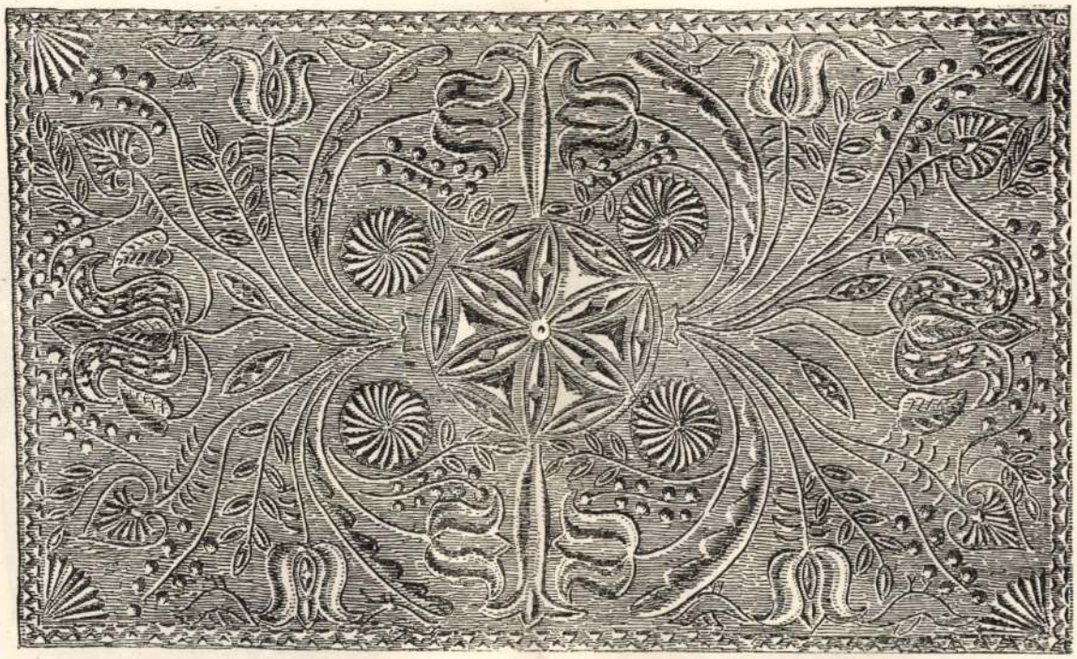

Körösfői padka vésett díszítése.

Ungarische Volkskunst: Kerbschnittverzierung eines Bänkchens.

kellett szégyelniök elődjeiket, mint nekünk a mi „Sturm und Drang“ periódusunk szertelen megnyilatkozásait.

Vígasztalódjunk, ennek a két évtizednek is el kellett jönnie, szükséges volt a jövő érdekében; a mult pillanatnyi meddőségében gyökerezett. Csak az sajnálatos, hogy sok helyütt többet rontott, mint az előbbi évtizedek együttvéve. Itt elsősorban a mi viszonyainkra célzok. Magyar építészeti stílus hiánya következtében építészeink még szabadabbaknak érezték magukat, mint a külföldiek és felelőtlenül követték el az egyéniség s a megszületendő nemzeti stílus nevében tévedéseiket. Sajnos, ezek már megtörténtek; mondjuk ki őszintén, hogy szeretett fővárosunk és vidéki városaink tele vannak ilyen szépségfoltokkal, melyek különösen Budapest általános képét a megérdemelt nivó alá sülyesztették. Csak egy reményünk lehet, hogy e dicstelen homlokzatokat, mivel nagyobbrészt úgyis másodrangú anyagból készültek, idővel átsimítják, szerteugráló vonalaikat önmagukkal és szomszédaikkal harmóniába hozzák.

De itt most nem vádbeszédet akarunk tartani, hanem meg fogjuk világítani azokat a hamis esztétikai elveket, melyek e helytelen megnyilvánulások mögött állottak és amelyeket tervezőink, művészeink, kritikusaink majdnem mindnyájan magukénak vallottak. Mivel azonban nem óhajtunk teljesen elméleti régiókba emelkedni, jobbnak látjuk megállapodni az építészetnél, hol e tévedések a legszembetünőbben nyilatkoztak meg. Itt a helyes szempont sokkal egységesebben domborodik ki, nincsen annyifelé ágazó lehetőség, mint az iparművészetnél. Az elmondandók mindvégig természetesen utóbbira is vonatkoznak.

Bár a művészi forradalom most is csak formákra vonatkozhatott, főtényezője mégis egy külső elv volt, mely a materiálizmusra támaszkodott és végeredményben Semper Gottfried fölfogásának félreértésén alapult. Építészeink megcsömörlöttek a kihasznált régi formáktól és nem elégedtek meg azzal, hogy kizárólag a formák terén keressék az újítást, hanem alapjában támadták meg a régi házépítés elveit. Itt történt a tévedés. Azt hitték, hogy a stílust kizárólag külső materiális tényezők határozzák meg és, ha e külső tényezőket megváltoztatják, szükségképen új stílust is kapnak. Csakhogy a kettő között az összefüggés nem ilyen közvetlen. A stílus nem az anyagnak, technikának és szükségletnek kizárólagos eredménye. A gótikus és a reneszánsz formák alapvető eltérését például nem e tényezők megváltozása idézte elő. Ezek közt nem volt oly nagy különbség, mint a két stílus között. A világnézetek közti eltérés, mely már nem materiális tényező, sőt egészen más természetű, szintén nem ad elegendő magyarázatot. A formák fejlődése, átalakulása lényegében egy belső művészi folyamat, mely ha nem is független a külső tényezőktől, hatásaikra mégis csak másodsorban reagál.

ERDÉLYI
VÉSETT
SULYKOK

Monostori sulyok.

Énlakai sulyok.

Monostori sulyok.

Mákai sulyok.

Ungarische Volkskunst: Schlegel mit Kerbschnittverzierungen.

Medeséri sulyok. Udvarhely megye.

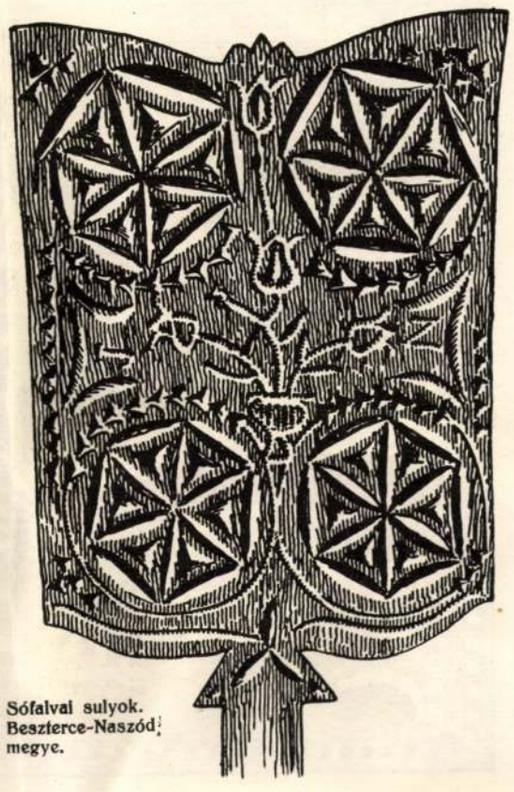

Sófalvai sulyok. Beszterce-Naszód megye.

ERDÉLYI VÉSETT SULYKOK

Mákai sulyok.

Monostori sulyok.

Ungarische Volkskunst: Schlegel mit Kerbschnittverzierungen.

Bikali ládikának vésett díszítése.

Ungarische Volkskunst. Kerbschnittverzierung einer Holzschachtel.

Tévedtek tehát művészeink, íróink, midőn azt hitték, hogy a változott materiális tényezők megállapításával és ezeknek őszinte érvényesítésével az új stílussal is hamarosan rendbe jönnek. A régi formák a mult század második felében kétségkívül már csak teherként hatottak, de midőn ezeket eldobták maguktól, nem olyan alapokra vonultak vissza, melyek az új formák fokozatos megszületésénél jobban segítségükre lehettek volna, mint az előbbi materiális tényezők, melyek egyrészt csak föltételes hatásúak, másrészt pedig túlságosan általánosak.

Az új stílus követőinek tévedése abban rejlik, hogy teljesen figyelmen kívül hagyták a városépítés esztétikai feltételeit. Szempontjuk materiális tényezőivel kizárólag a külső viszonyoktól független építkezésekre vonatkozott, melyet változatlanul akartak alkalmazni a környezet és hely által meghatározott esetekre is. Fölfogásuk angol talajban gyökerezett, hol ez a vidéki, szabadon álló házaknál érvényesült, melyeknél a belülről kifelé való építés, az otthon szükségletei vezették a tervezőt. A szobákat itt úgy helyezik egymás mellé, mint azt a család kényelme kívánja, nem tervezik őket egyforma magasra, hanem aszerint, amint eltérő rendeltetésüknek jobban megfelel. Festőiség, művészies berendezés adja meg jellegét ennek a teljesen szabad épületnek, melynek külsején a belső megkapó őszinteséggel tükröződik vissza. A belülről kifelé való építésnek — függetlenül minden önálló architektúrai gondolattól — az angol kerti ház a legtökéletesebb típus, mert lényege éppen az, hogy folyton szabadon változik az egyes családok eltérő szükségletei szerint. Nem „ahány ház, annyi szokás", hanem ahány szokás, annyi ház. Ezeknél a materiális tényezők tényleg szabadon érvényesülnek; a szükséglet és az anyag elhatározólag munkál közre a forma létrejöttén. De azért itt sem kizárólagosan, mert e tényezők érvényesülésén belül még mindig marad hely önálló építőművészeti gondolatok létrejöttére. A szükségleteknek és az anyagnak ugyanazon érvényesülése mellett is egy német ember kerti háza más lesz, mint egy angolé.

A maga egészében az angol kerti házat inkább a lakásművészet körébe sorozhatjuk, mint az építészetébe, az iparművészeti értékek nála szinte helyettesítik a tisztán építőművészi eszméket.

Semmiképpen sem akarjuk ezzel az angol kerti házat lebecsülni, csak azt óhajtjuk leszögezni, hogy természete majdnem teljesen ellenkezik a megkötött városi építkezésekkel. Pedig építészeink, kritikusaink utóbbiaknál itt is ugyanazokat az elveket akarták követni, ami valóságban teljesen lehetetlen volt. Nem a lakás-

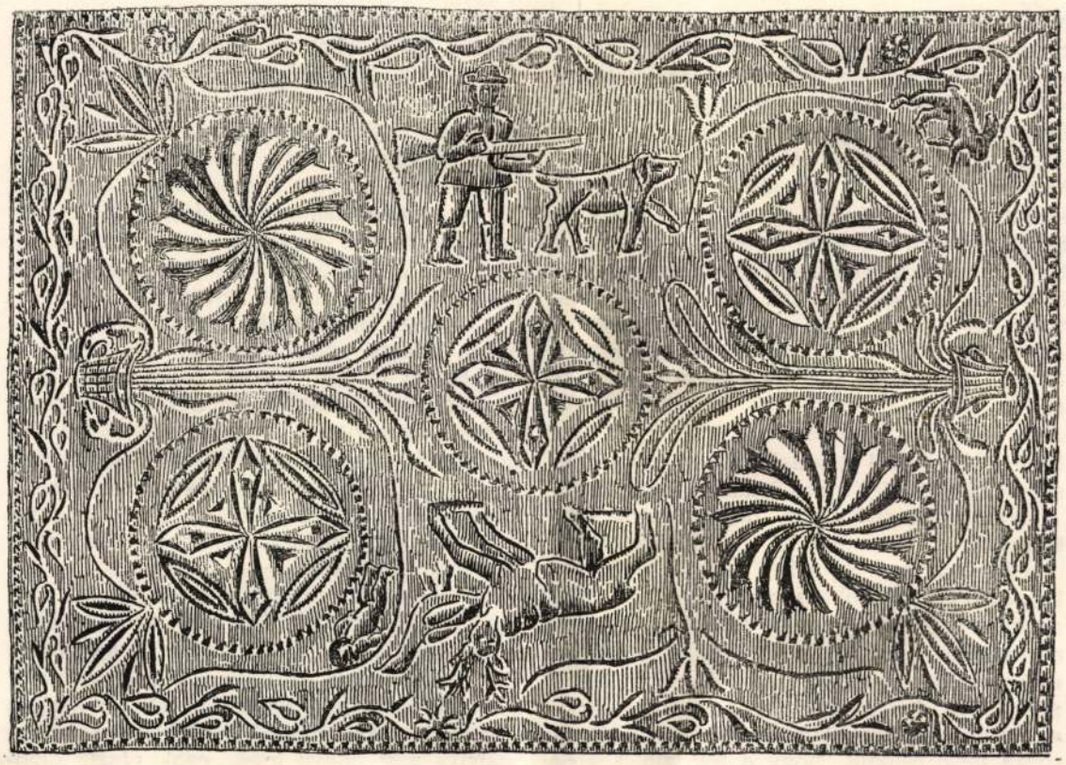

Körösfői vésett padka.

Ungarische Volkskunst: Kerbschnittverzierung eines Bänkchens.

kérdés ideális megoldásáról van ezúttal szó. Mi is elismerjük, hogy a kertben épült angol családi ház tökéletesebb otthont teremt, mint a bérkaszárnya, de ha már adva vannak az utóbbinak föltételei, művészi megoldásához nem azzal jutunk közelebb, ha az angol kerti házban megvalósult materiális tényezőket hangsúlyozzuk, hanem végiggondoljuk azokat a tisztán idetartozó művészi szempontokat, melyek az efajta városi építést kell hogy meghatározzák és amelyek a multban minden igazi városi megoldásnál is szerepeltek. A kényelemnek, a higiéniának természetesen szintén szerepet kell játszani, ezen a téren tényleg sokat tanultunk az angoloktól, de a családi szempontok egyéni érvényesülése itt már jobban van korlátozva.

Ellentétben a kerti ház önállóságával, a városi épület teljesen kötött feladat elé állítja az építészt. Nincs helye a belülről kifelé való gondtalan építésnek. A szobákat nem fűzheti angol mintára tisztán célszerűségi szempontoknak megfelelőleg egymáshoz, nem alkothatnak felelőtlenül változó szobamagasságokat. Bár először az alaprajzot készítik el és itt lehetőleg kielégíteni óhajtják a szükségleteket, mégis mindenütt korlátozva vannak. Ez a megkötöttség — jól jegyezzük meg, mert itt van elrejtve a probléma — nem a telek alakulatában rejlik, hanem egy tisztán dekoratív momentumra irányul: a homlokzatra. (A dekoratív szót ezúttal nem a közbeszédben használt, ornamentális vonatkozásában értjük, hanem általánosabb jelentésében, mely szemben az imitatív elemmel tulajdonképpen a művészet lényegét alkotja.)

Minket elsősorban a zárt sorban lévő városi építkezések érdekelnek. Főhelyet foglal el köztük a bérház. Akár tíz kislakás, akár két nagylakás szobái rejtőznek a homlokzat mögött, utóbbi önállóan élheti dekoratív életét. A kiugrások, a balkon helyét nem a belső indokolja, hanem a külsőnek harmonikus elosztása. Nem változtathatják az ablakok tetszés szerint méreteiket, alakjukat; egy önálló kompozició tartja össze őket. A homlokzat külön építészeti felfogását önmagának sajátos természete indokolja. Nagyjában sík felület, melyen a rizálitok, a részletek kiemelkedése csak elenyésző csekélység a függőleges kiterjedés mellett. Vannak itt is bizonyos eltérések, modern építészeink a homlokzat síkját nem egyszer óriási ládaszerű kiépítésekkel törik meg, melyekkel egyben a szobák nagyságát növelik. Mindez azonban elenyésző csekélység a homlokzat alaptulajdonságai mellett. Lényege, hogy az utca felé lezár egy épületet, melynek befelé való nagyságáról nem ad fogalmat. Ezzel megszünnek mindazok a fölfogási lehetőségek, melyek a szabadon álló

épületnél fennállanak. Egy beépített templomhomlokzat, mely mögött kupola vagy hátsó torony nem árulja el az épület természetét, sohasem leplezi le a belső diszpoziciót, nagyságát. Lehet centrális vagy hosszhajós, lehet kicsi, lehet nagy. Alapjában véve mindig meglepetést tartogat. Stílus-sajátságok révén következtethetünk a belsőre, de ez nem szükségképpi, csakis a szokáson alapul. A zárt sorban levő homlokzat nem adhatja az egész épületet; őt is csak az első zóna befolyásolhatja, az a pár helyiség, melynek ablakai az utcára néznek és amelyek sokszor úgy fontosságuk, mint számuk szerint elenyésznek a mögöttük rejtőzőkkel szemben. Mivel nem fejezheti ki az egész épületben rejlő térhatárolást, mivel tektonikus sajátságait is nélkülözi, szükségképpen önállóan fogandó fel.

Ezzel nem értjük azt, hogy a homlokzat kizárólag az ornamentális díszítésben éli ki magát, hanem hogy fölépítése, elgondolása független a belsőtől és inkább a belső tesz számára engedményeket az ablakok, balkonok elhelyezése, harmóniája, nagysága, a szobamagasságok egyenlősége, illetőleg megfelelősége révén. A szimmetria és az arány a vezérmomentumok. Semmiképpen sem a belső határozza meg például, hogy a földszintet erős rusztikával lábazatnak képezzük-e ki, mely fölött az első és második emeletet óriási pilaszterekkel foglaljuk össze. Ugyanaz a belső éppen úgy megengedné, hogy a földszintet és az emeletsorokat egészen fölig rusztikával borítsuk, vagy hogy az egyes emeletsorokon külön-külön alkalmazzunk pilasztereket. Olasz reneszánsz és barok paloták erre számtalan példával szolgálnak. Vagy akár a rokokó homlokzatok, melyeken az ablakokat szervetlen díszítmények veszik körül és a falakon, mint alapmezőkön szabad ornamentumok űzik játékaikat. Mégis mindenütt arra törekedtek, hogy a homlokzat kompozíciója egységes legyen és a nehézkedési törvénynek megfelelően alulról fölfelé épüljenek, a súlyos formáktól a könnyebbekig. Mindez teljesen független a belsőtől, sőt, mint mondottuk, éppen a belső tesz engedményeket a külsőnek. Hol található itt a célszerűségi tényezőnek érvényesülése? Ellenkezőleg mindenütt az önálló építészi gondolatnak diadalát láthatjuk.

Ismételten hangsúlyozzuk, hogy nem helyeseljük az építészetnek az ornamentika útján való megújítását, mint azt a lezajlott művészeti forradalom első idejében láthattuk. A szűkebb értelemben vett dekorációnak megváltoztatása által nem juthatunk lényeges változáshoz. A homlokzat önmaga is szervesen épül föl, a tartók és terhek viszonya tisztán az ő szempontjából is érvényesül. Nem egyszerű kulissza, melyen a súly-elosztást felelőtlenül lehet elintézni. Aszerint, amint ezt változtatjuk, jobban kiélezzük vagy letompítjuk, változik a homlokzat lényege. A pilaszterek épp úgy funkciót teljesítenek, mint akár belül a tényleg súlyt hordó oszlopok. Az egymásfölöttiség, ha legnagyobbrészt független is az egymásmögöttiségtől, mégis maszszákkal operál. Ezeknek az elosztása és funkcióiknak különböző viszonya határozza meg az egyes stílusok lényegét.

Akárhogy tiltakoznak építészeink, kritikusaink, mégis csak közelebb áll a bérház természete a régi városi palotákhoz, mint az angol kerti házakhoz. Mindkettőnél ugyanaz a homlokzat viszonya a belsőhöz. Hiába otthoniasabb, kényelmesebb az angol típus, zárt városi építkezéseknél a homlokzat önálló kiképzéséhez kell folyamodni. Ez következik a feladat lényegéből, valamint a városépítés művészi föltételeiből.

Utóbbi alatt a házat a szomszédokkal való együttesében fogjuk föl, míg az előzőkben csak önállóságában tekintettük. Itt még fokozottabban kell a fenti elveknek érvényesülniök. Az egyöntetű, ha nem is teljesen azonos homlokzat, az egyenlő főpárkánymagasság, melyről már annyit írtak, csak részletfolyománya a homlokzat-problémának. A városépítés, mely nem véletlen festői szépségeken nyugszik, hanem tudatosan törekszik építőművészi hatásokra, homlokzatokkal dolgozik. Egyenetlenségeket takarnak el, különálló részleteket kapcsolnak össze velük. A szimmetria és az arány természetesen itt is vezetőszerepet játszanak.

Mindezideig a barok-kor hozta létre a legnagyobbszerű építészi összefoglalásokat, város-megoldásokat. Talán mindegyik közt a legkiválóbb Nancyé. A modern nagyvárosok természete még jobban kedvez a nagyszabású gondolatoknak. A forgalom lebonyolítására széles utcák, tágas terek kívántatnak, melyekkel inkább az egyöntetű építőművészi megoldás függ össze, mint a rendetlen festőiség. De a festőiség sem ellenkezik a homlokzat önálló felfogásával, a barok-kor az építőművészi kompozíciót éppen a festőiséggel párosította. Lehet önálló és szigorúan szimmetrikus homlokzatot is festőien alakítani, valamint lehet önálló homlokzatokból álló utcát is festői hatások kedvéért hajlítani.

Most már megérthetjük annak a lesujtó mondásnak helytelen alapjait is, mellyel a régimódi építészeket korholták, kik olasz palotahomlokzatokat ragasztottak tömeglakásos bérházakra. Sokkal kevésbbé tévedtek ők, mint az előbbiek. Ezek helyes alapon állottak, midőn a homlokzatot önállóan fogták föl, csak az volt a bajuk, hogy a régi igaz

Körösfői ref.

templom

l.

Korompay

25. l.

826. A. F

Működött a XIX.

Schimke János.

Derékon alólig látható szembe néz. Jobb kezét ke gomblyukában az arany-érd rend jelvényét hordja. Rövi barkója és hosszú haja őszbe nek gallérja álló, kézelője lá kendőjét csokorra kötötte, alól jobbra vörös betűkkel:

Vászon, méretei 91·4 : 64·8 200 K. — Özv. Simke Adolfné (266–95). — Bejelentetett 1897

Körösfői ref.

templom

A kalotaszegi tö-
rök-tatár dulások
után az 1690-es években
építették újra.

Kelemen Lajos

Kolozsvári Szemle
1944. III. l.
Képpel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Körösfői ref. templom

alaprajza és
részletei repr.

Malmagyarépítmův I

83. l.

84, 85. l. képekkel

II. szakosztály

III. szakosztály

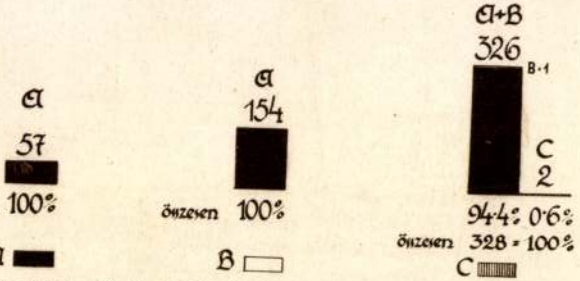

Nem zsidó, és zsidónak nem tekintendő

Nem tekintendő zsidónak, de korlátozott jogu

Zsidónak tekintendő

Körösfői templom

az átalakítás előtt

Repr.

Balogh fatornyok

22.27

kep

Kőrösfői templom

1.

Gerevich Emlékkönyv

99 kép.

T. 1970.

három fiu és két leánygyermek
Szülök ketten karonfogva állnak
Felirata:

EK-VISELETEK.
s gyermek ruhatárából.
ájus-juliusi melléklete.

nd Pest. 1862.

.

Körösfői ref. templom

Hankiss 211. l.

A körösfői templom

A kassai jezsuita (ma premontrei) templom, XVII. század

Körösfői ref. templom

festett belső di-
szítmenyei
(Kalotaszeg)
Umhüg törme id.

Foglár 50. l 67/68,
69. l
97. l
98. l

6 darab tábla ci 4
töredék
Gyulai Asztalos János
művei

N° 172

Modern

4364 Fr. Stroobant:
Sz. Bruxellesben 1819-ben.

Részlet ből
Brugge ~~látképe.~~

A város Épület
~~A városnak látható részle~~
homlokzatú ház válik ki. első em
lomnak sugár tornya uralja ~~dik~~, m
lású kőhid vezet a ~~vizi liliomok~~
St. Jean felé, hova egy apácza l
halad. Jobbról egy férfi beszélg
nézi kis fiával a vizet élénkitő
lyával taszitja magát a parttól
lőtt két lombos fa van, ~~egy~~ fiat
pületek a vizben visszatükröződn
balra: F. STROOBANT 1877.

I liliomok-tól elepett

Festmény, aranyozott keret
Vászon, méretei ~~116.3:93~~ c
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ — Becsértéke 2500 K.

116.5:93

Clichée.

14 (8

Körösfő ref. templomeröd

alaprajza. Alaprajz a körülkeritett cinteremmel mely igy templomeröduek látszik.

Toronyerkély alapgerentázata.
Toronyfedél alaprajza.
Torony alaprajzai és metszetei.
Torony sisak és templom fedél metszetei.
Festett famennyezet és karzat. 1764-ben Umling Lőrinc-tól, ezt megelőzően lyapni Asztalos János-tól, 1854-ben Varga László-tól.
Harang 1788-ból.

Debreczeni László 1936.

33, 34, 35, 36, 37, 38, 39.
40, 41 – 44. l.

Környei Gyula

salgótarjáni fótos Őszi szántás cimü képével a
ii dijat nyerte a Kulich Gyula fotókiállitáson
Békéscsabán.

Magyar Hirlap 1974 3o8/8

Környei Gyula

Őszi szántás

Népmüvelés 1975/1/36.o.

KÖRNIGER, Joseph, pozsonyi könüvenegléd

J. K. Maurergesell, 5 kónapos fia meghalt. (1835, 749 b)

Preßburger Zeitung
(Beuthen)

A Stúdió Galéria meghívja Önt
Körösényi Tamás
Mű-terem című kiállításának
megnyitására
1979. május 30-án, szerdán fél 6 órára
A kiállítás a továbbiakban megtekinthető
június 16-ig,
hétköznaponként 9.30–18 óráig,
szombaton 9–14 óráig
Budapest V., Bajcsy-Zsilinszky út 52.

KÖRÖSÉNYI Tamás

KNER

Körös Gáspár

Az a nyolcvan és egynehány levél, mely részint tőle származik, részint reá vonatkozik, legbecsesebb forrásunk a 16. század közepe táján orvos gyakorlati viszonyainkra nézve. E levelek nagy része az Orsz. Levéltárban van.

Magyary-Kossa Gyula dr

idézett mind 235. l.

Hotel Prager

Hof

Telegramm-Adresse: Hofprager

Telephon Amt I 3871.

Körös Gáspár doktor (Caspar Fraxinus Zegedinus) festő orvos és

sokat festegetett, különösen növényeket, mert nagy botanikus volt. A festékeket Bécsből hozatta.

Szegedi származásu volt, 1551-ben Páduában, majd Olaszország más egyetemein orvosi tanulmányokat végzett, Görögországban is megfordult.

1554-ben házat vett Sopronban, hol 1563-ban halt meg.

Nádasdy Tamás nádor udvari orvosa volt 1553–1557 ig, mikor is Pozsonyban telepedett le. Számos fönri családdal (és főpappal) állt összeköttetésben.

irod. Szmollény Nándor: A középkori Szeged műveltsége. Szeged, 1910. (Sok tévedés.)

Magyary-Kossa Gyula dr Magyar orvosi emlékek. I. k. Bpest 1929. 235–245. l. (Gáspár doktor.)

Kőrösbányai ferences

templom és rendház

l.

P. Boros Fortunát dr.

Az erdélyi ferencrendiek.

Cluj – Kolozsvár

1927. 182. l.

képpel

Körösbányai ferencr.

templom

kéje repr

gótikus

Kiss Kihlhath Magy

1081. l.

KŐRÖSFŐ, HÁTTÉRBEN A TEMPLOMMAL.

Kövesfői templom

Erdély 1940.

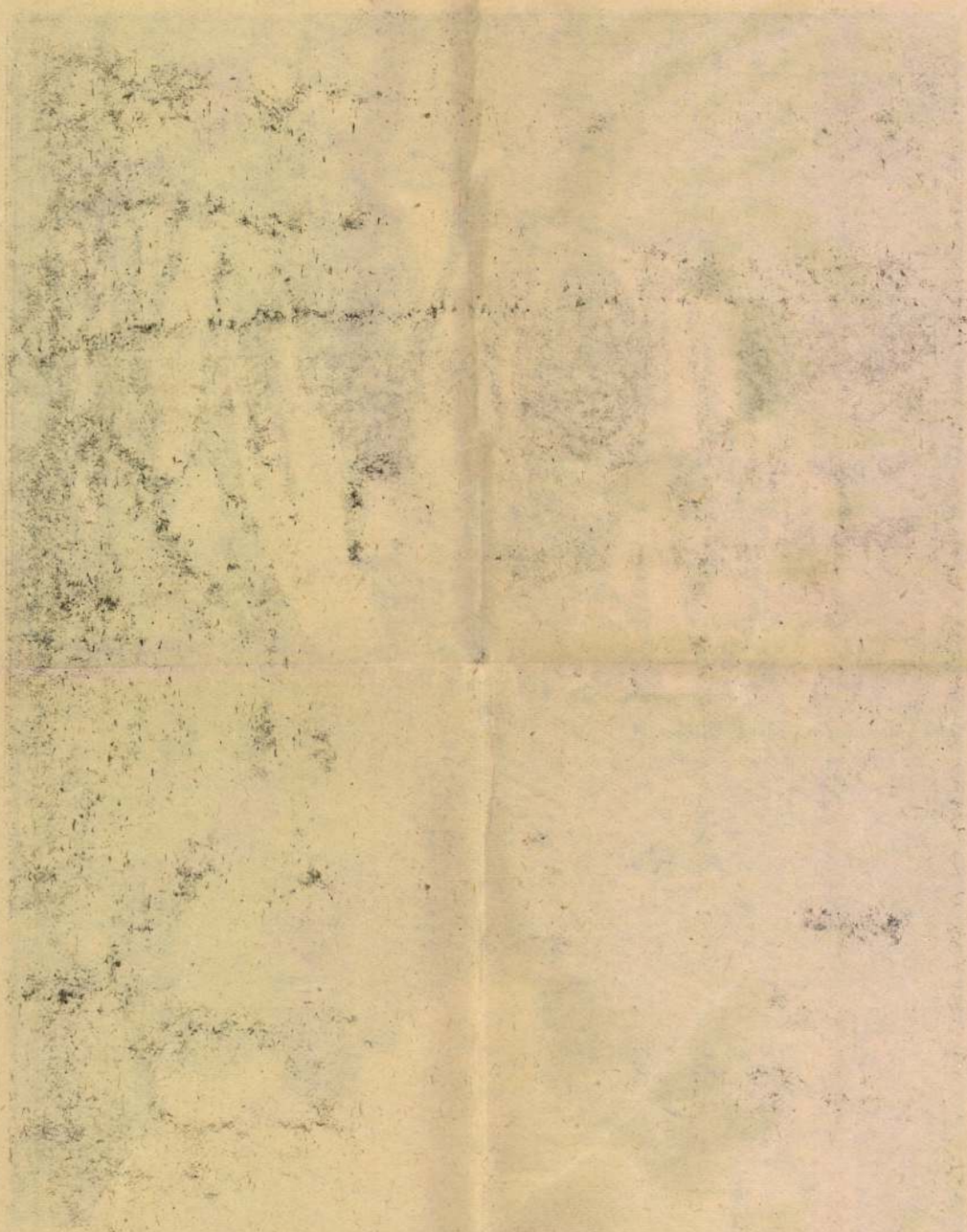

Körösfői ref. Templom

Ger Erd. XIX. tábla

I.

8.) Interno della chiesa di Kőrösfő. Fine del sec. XVI.

Tisztelettel meghívjuk

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

TÁJHANGOK

című kiállítására az Óbudai Művelődési Központba.
Budapest, III., Dugonics Titusz tér 2.

Megnyitja 1990. február 23-án, 18 órakor

KÁROLYI ZSIGMOND

Megtekinthető 1990. március 18-ig, naponta 14-18 óráig,
szombat, vasárnap 10-18 óra között.
Hétfőn zárva.

hogy nem azt nyújtotta, amit „a tagság várt". Mit vártak? Egysze

Körösényi Tamás

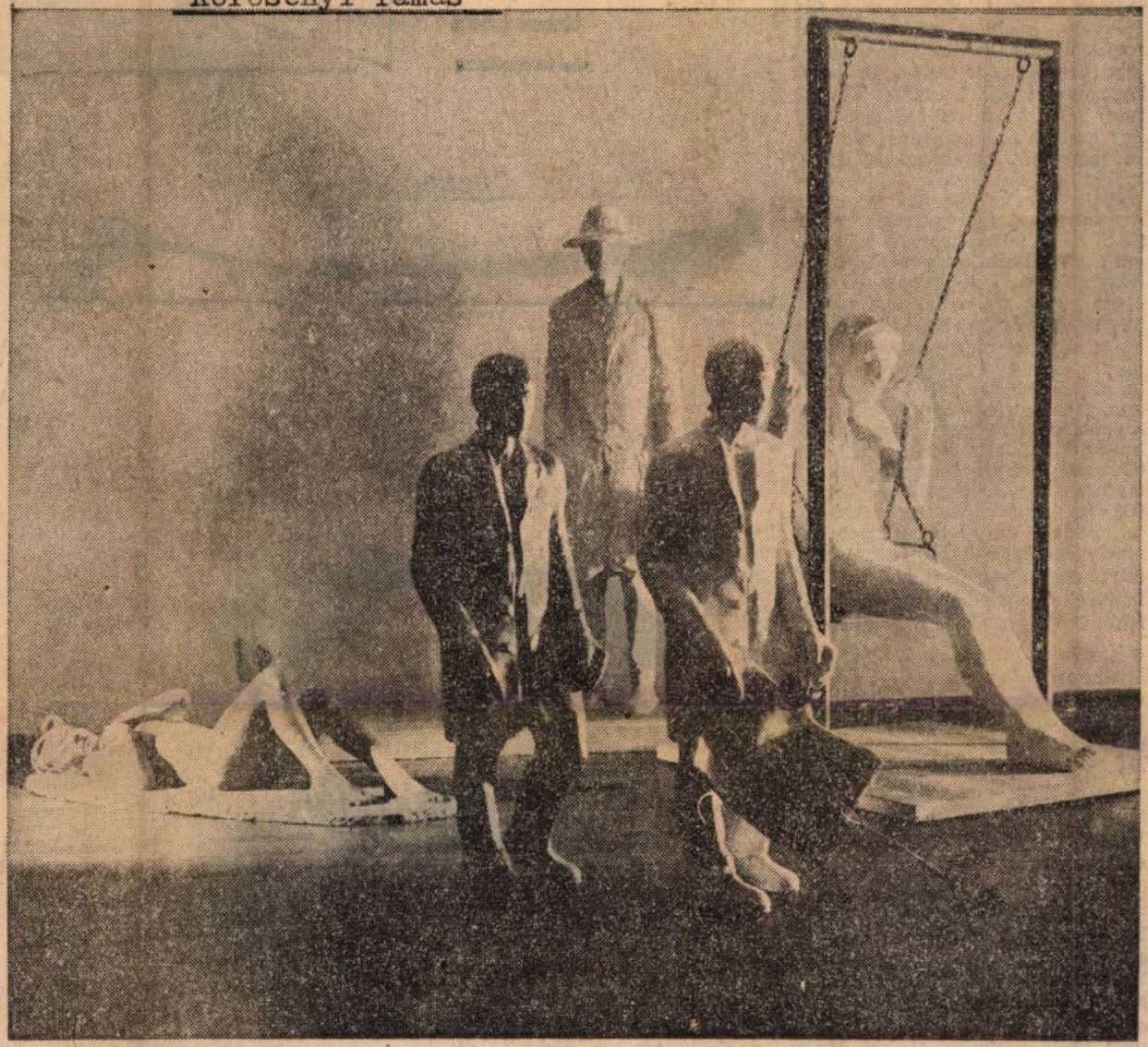

Körösényi Tamás kiállításáról: Barátaim

Élet és Irodalom, Bp. 1977. szept. 17.
XXI. évf. 38. sz. címlap.

A tuloldalon lásd: Kovács Rózsa:
"Megszólalás" c. képét.

~~ÁRA 2,50 Ft~~

[illegible] ezt írja Lőrincze: „A jelentő módban általában szabályosan megkülönböztetjük az ikes és az iktelen igéket. A felszólító és a feltételes módban már nem kifogásolhatjuk az ikes igék iktelen ragozását, de persze az ikes ragozásukat sem." Tegyük hozzá, hogy már Arany is hol így, hol úgy ragozta az ikes igéket, s hozzá nagyjából ugyanazokat, amelyeket később József Attila, ma pedig mi — mindig a szövegkörnyezet szerint, a jó hangzást tartva szem előtt, természetesen. Amiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a sorvadás folyamata nem is olyan gyors, sőt mondhatni megállt; azoknál legalábbis, akik számára a nyelv nem *pusztán* kommunikációs eszköz, hanem *játék* is, sőt *kollektív művészet*, mely abban különbözik csak, mondjuk, a népzenétől, hogy jóval több benne a gondolati elem, s a nép, illetve a „köz" mellett tudósok és írástudók is alakítgatják, művelik, így „össznemetibb". Minek hát szabad utat adni a henyéknek, szegényítőknek, pláne olyasmivel bátorítani őket, s bátortalanítani a mindeddig még igényeseket, hogy az az út a korszerű?

Hiszen tudjuk, a nyelvek (nagy általánosságban, persze, s nem mindig) szavaikban és fordulataikban egyszerűsödnek, rövidülnek: soványodnak; de nem mindegy, hogy ez a soványság egészséges, csupa-ín szikárságot jelent-e vagy idomtalan laposságot. Egy-egy nyelv varázsa pedig nem a logikájában, könnyen megtanulhatóságában rejlik, hanem következetlenségében, különösségében, a többitől való különbözőségében, s nem utolsósorban szabálytalanságaiban, mi több, rendhagyásba ágyazott, tehát dupla szabálytalanságaiban (mint amilyen épp a mi ikes ragozásunk). S ha azt mondjuk, hogy eggyé vál-

[illegible] címmel, változatlanul Nemes László néven. Kinek jó ez?

~~Nemes László~~

~~(a budapesti)~~

dalának idején...", majd hozzáfűzi: „... a tíz decibel körülbelül a szerelmes suttogás, a levélsusogás, vagy a távoli patakcsobogás zajszintjének felel meg", a beat-zene zajszintje viszont mintegy százhúsz decibel. Észrevételét köszönjük; cikkünkben feltehetően nyomdai elírás történt.

Kovács Rózsa

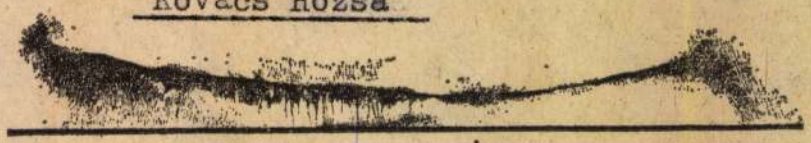

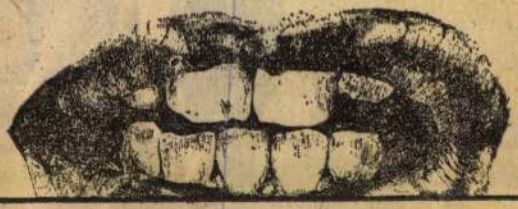

Kovács Rózsa: Megszólalás

Élet és Irodalom, Bp.

1977. SZEPTEMBER 17.

XXI. évf. 38. sz. 2. lap.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

KIÁLLÍTÁSOK A MŰCSARNOK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
EXHIBITS ORGANIZED IN COLLABORATION WITH MŰCSARNOK PALACE OF EXHIBITIONS

Budapest, Instituto Italiano di Cultura per l'Ungeria – Artisti ungheresi in Italia negli Anni Ottanta – 1993. október 2-október 14.
Visegrád, Salamon torony
Duna project, 7 Dunamenti országból
Jörg Schlick (Ausztria), Nedko Solakov (Bulgária), Miroslav Mandic (Jugoszlávia), Julius Gyula (Magyarország), Leni Hoffmann (Németország), Oradea Group (Románia), Ugo Rondinone (Svájc)
1993. augusztus 29-október 3.
Berlin, Haus Ungarn
Jelbeszéd III.
Bak Imre, Konkoly Gyula, Körösényi Tamás és Nádler István kiállítása
1993. szeptember 9-október 17.
Bukarest, Magyar Intézet
Schrammel Imre kiállítása – 1993. szeptember 10-október 10.
Palkó Tibor kiállítása – 1993. október 15-november 14.
Helsinki, Magyar Intézet
Romvári János kiállítása – 1993. október 22-december 31.
Ljubljana – Grafikai Biennále – 1993. június 25-szeptember 30.
Tournai, Maisonm de la Culture – Textilbiennále
1993. június 19-szeptember 30.
Velence, Giardini di Castello – Velencei Biennále, Magyar Pavilon: Joseph Kosuth és Lois Viktor – 1993. június 13-október 10.

Budapest, Instituto Italiano di Cultura – Hungarian Artists in Italy in the 80s – October 2-October 14, 1993
The Solomon Tower at Visegrád
Danube Project, with contributors from seven Danube countries: Jörg Schlick, Ausztria; Nedko Solakov, Bulgaria; Miroslav Mandic, Yugoslavia; Gyula Julius, Hungary; Leni Hoffmann, Germany; the Oradea Group, Romania; Ugo Rondinone, Switzerland
August 29-October 3, 1993
Hungarian House (Haus Ungarn), Berlin, Germany
Sign Language III.
Exhibit by Imre Bak, Gyula Konkoly, Tamás Körösényi, and István Nádler
September 9-October 17, 1993
Hungarian Institute, Bucharest, Romania
Exhibit by Imre Schrammel – September 10-October 10, 1993.
Exhibit by Tibor Palkó – October 15-November 14, 1993
Hungarian Institute, Helsinki, Finland
Exhibit by János Romvári – October 22-December 31, 1993.
Ljubljana, Slovenia – Graphics Biennial – June 25-September 30, 1993
Maison de la Culture, Tournai, Belgium – Textiles Biennial
June 19-September 30, 1993
Giardini di Castello, Venice, Italy – Venice Biennial, Hungarian Pavilion: Joseph Kosuth and Lois Viktor – June 13-October 19, 1993

Raiffeisen
Galéria

Körösényi Tamás

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk Önt a **Raiffeisen Galériába**
2004. december 13-án, hétfőn 17 órára
Körösényi Tamás **Megvalósulatlan kiállításaimból 1.**
című kiállításának megnyitójára.

A kiállítást megnyitja: **Sasvári Edit,** művészettörténész

A kiállítás 2004. december 13. és 2005. január 24.
között látogatható – hétvégén is.

Raiffeisen Bank Rt.
[illegible] Budapest, Akadémia u. 6.

VELÜNK KÖNNYEBB **Raiffeisen BANK**

Körösényi Tamás

Magyar Hírlap 37. évf. 40. sz. 2004. febr. 17. 14. o.

Magyar tárlatok Párizsban

Három magyar művész mutatkozik be a Párizsi Magyar Intézet (PMI) ma nyíló tárlatain, a francia fővárosban. Bálint Endre festő kilencszer járt Párizsban, a város meghatározó hatást gyakorolt rá. Az ott alkotott munkái láthatók a kiállításon. Emellett Mátyássy László különleges szobrai és Körösényi Tamás, a Képzőművészeti Egyetem szobrász tanszéke vezetőjének alkotásai láthatók a mostani kiállításon. *(mh)*

KATALÓGUS:

A dokumentumkiállítás anyagát a következő témák szerint csoportosítottuk:

1. A Szépművészeti Múzeum Van Gogh-rajzai. (Reprodukciók)
2. Az egykor magyar tulajdonban volt festmények. (Dokumentumok)
3. Van Gogh levelei – magyarul. (Kiadványok)
4. Néhány kötet a Magyarországon megjelent irodalomból.
5. A magyar művészek Van Gogh-érmei. (15 művész 21 alkotása)
6. A magyar érmek első külföldi méltatója, M. E. TRALBAUT munkássága.
7. A „Van Goghiana" kiadványok. (P. PERÉ, Antwerpen)
8. Kiállítási katalógusok a világ minden részéből. (Moszkva, Varsó, Tel Aviv, Tokió, Ottava, Párizs, München stb.)
9. Az amszterdami új Van Gogh Múzeum.
10. A hollandiai Neunenben működő Van Gogh Dokumentációs Központról. (TON de BROUWER munkássága.)
11. Néhány szép könyv a világszerte megjelent monográfiákból.

A kiállítást – gyűjteménye anyagából – rendezte: Dr. SOÓS IMRE.

Építők Rota – C: 396.

1890
1980

MEGHÍVÓ

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Stettner Béla linómetszete

Kilencven évvel ezelőtt, 1890. július 29-én halt meg VINCENT VAN GOGH holland festőművész. Ugyanabban az esztendőben született FERENCZY BÉNI, a magyarországi első Van Gogh-érem alkotója.

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA Igazgatósága meghívja Önt
az évforduló alkalmából rendezett

VAN GOGH-DOKUMENTUMKIÁLLÍTÁSRA.

Megtekinthető a klubban, Budapest V., Petőfi Sándor utca 5. sz. alatt
1980. december 5-től 19-ig, naponta de. 10 órától este 20 óráig.
Szombaton, vasárnap zárva.

Ez alkalommal kiállítjuk a magyar művészek Van Gogh-érmeit, időrendben

FERENCZY BÉNI
MARTSA ISTVÁN
KISS NAGY ANDRÁS
ENGELSZ JÓZSEF
KISS KOVÁCS GYULA
CSÉRI LAJOS
KUNVÁRI LILLA
SZANDAI SÁNDOR
NAGY ISTVÁN JÁNOS
LÁZÁR SÁNDOR
HERCZEG KLÁRA
RENNER KÁLMÁN
Sz. EGYED EMMA
LÓRÁNT ZSUZSA
KÖRÖSÉNYI TAMÁS

alkotásait.

Kamarakiállításunkon magyar kiadványok mellett bemutatunk több ritka külföldi könyvet, katalógust a könyvtárnyi Van Gogh-irodalomból, a meghívó hátoldalán közöltek szerint.

Van Gogh-kiállítás Magyarországon? – kérdezheti joggal csodálkozva a látogató, akinek tudomása van arról, hogy a művésznek hazánkban jelenleg egyetlen festménye sem található. Nem mindig volt így, mert századunk elején még Van Gogh három igen jelentős olajképe szerepelt neves magyar műgyűjtők tulajdonában. Sajnos, ezek évtizedekkel ezelőtt külföldre kerültek. Így a holland mester egyre jobban értékelt életművét Szépművészeti Múzeumunkban a Majovszky-gyűjtemény három híres rajza képviseli csupán.

A magyar képzőművészetnek van azonban olyan területe, mely világszerte érdeklődésre tarthat számot Van Gogh egyre növekvő népszerűsége miatt. Ez a művész emlékére készült érmek sorozata, mely Ferenczy Béni 1936-ban mintázott Van Gogh-érmével kezdődött, s amelybe napjainkig szobrászatunk több jeles mestere lépett be alkotásával.

Dr. Tralbaut belga művészettörténész Antwerpenben 1967-ben a Van Gogh-ábrázolásokról kiadott tanulmányából tudta meg a nemzetközi művészeti közvélemény, hogy a világ első Van Gogh-érmét magyar művész, Ferenczy Béni mintázta, egy évtizeddel megelőzve ezzel a holland honfitársakat és egyéb európai, ázsiai országok művészeit.

Így a Van Gogh-érmek kiállításával egyben tisztelgünk a 90 évvel ezelőtt született és 1967-ben elhunyt Ferenczy Béni mester emléke előtt is, aki úttörő alkotásával egyik elindítója volt Van Gogh világszerte növekvő megbecsülésének.

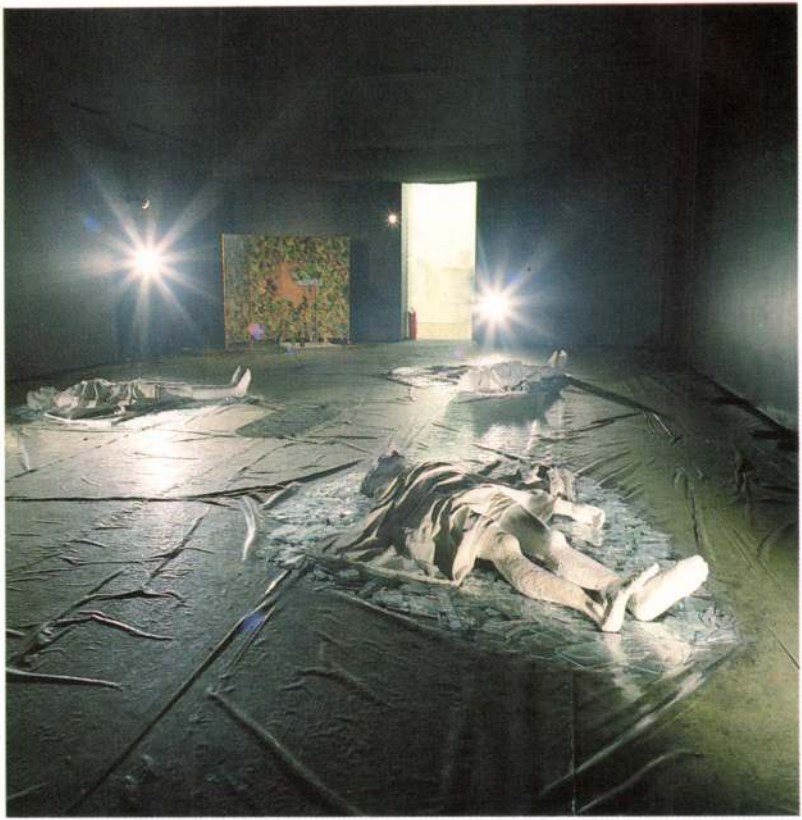

Körösényi Tamás: **Műcsarnoki kiállítás** (1985)
Fotó: Csigó László

MOZGÓ VILÁG 1502 BUDAPEST PF 205

KŐRÖSÉNYI TAMÁS

Új művészet

1998. júl.

2.0.

KŌRŌSÉNYI TAMÁS

Új művészet

2001. jún.

29.o.

KŐRÖSÉNYI TAMÁS

ÚJ MŰVÉSZET

1998/júl.

P-9396

2.0.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS MŰ-TEREM című KIÁLLÍTÁSA

STÚDIÓ GALÉRIA, 1979

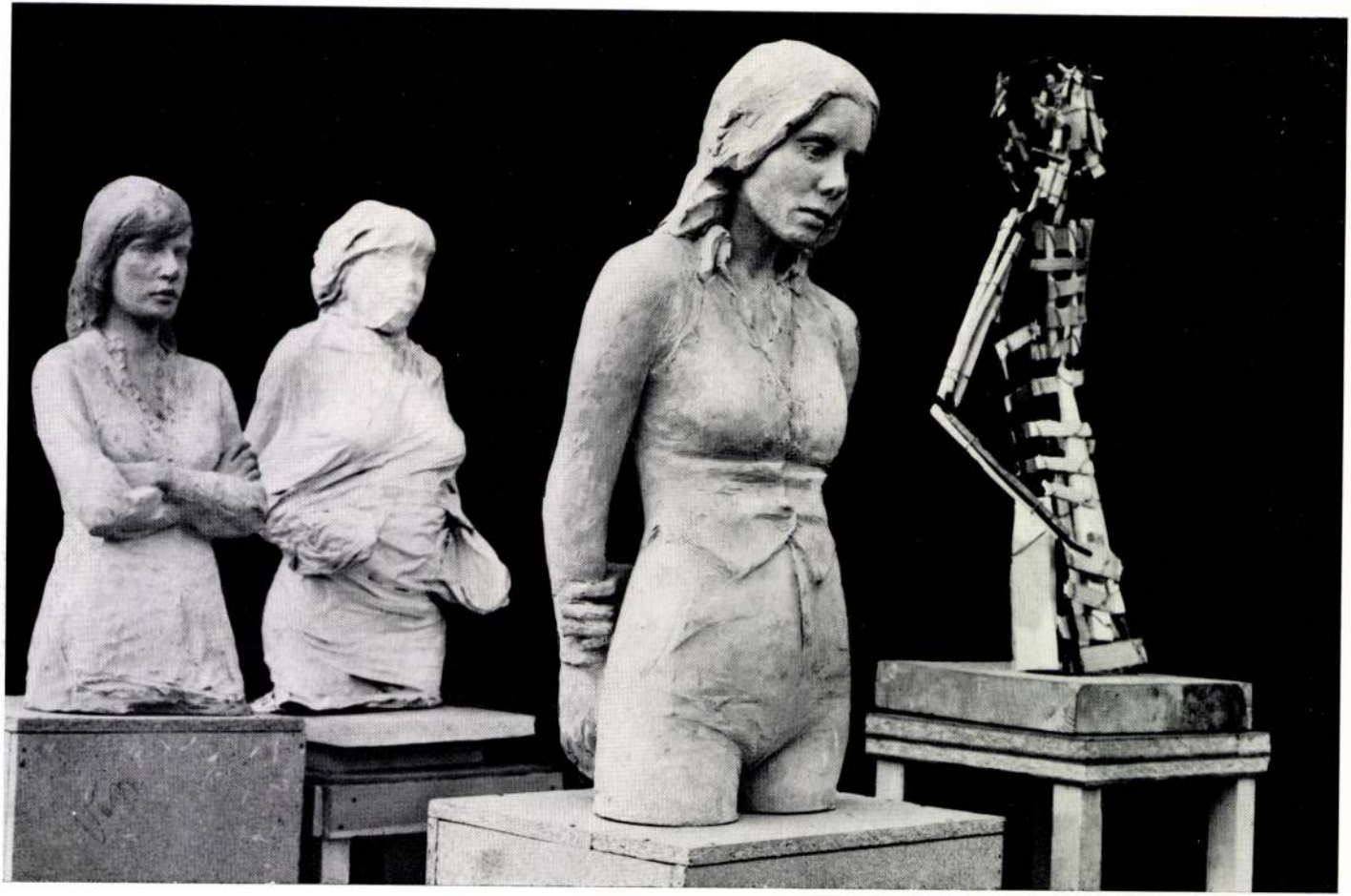

Ezt a kiállítást
a szüleimnek ajánlom

Fotó: Broczkó Tamás Fk.: Chikán Bálint 79. 861 Kner

Egyelőre csak több és komfortosabb munkásszállásokban reménykedhetünk.

Az olvasó dolga azonban nem a reménykedés. Még az íróé sem. Az állásfoglalás annál inkább. Tehát: jár-e a „felelős vezetőnek" a szolgálati gépkocsihoz és a szolgálati sofőrhöz a leányszállás bármely lakója? Mi ez? Az első éjszaka joga? Igaza van-e az igazgatónak, mikor megundorodik a lánytól, aki testéért egy „icipici lakást" kér cserébe? Nem magának. Kettejüknek. A fiú és ő nem pénzt, nem pozíciót akarnak — családot. Közös életet. De nem sikerül. Az igazgató egészséges felháborodással tagadja meg a kérést. Íme a perdita-romantika — mai viszonyok között. És akik a „mai lányok" könnyűvérűségéről fecsegnek, gondolkodjanak néha el azon, milyen kiszolgáltatottak. És az olvasó egy pillanatra, csak egy röpke pillanatra érezzen részvétet a kihívóan könnyed viselkedésű lányok iránt, mintha csak elfogulatlan volna. Tudjuk, nem az. Vagy ő ül a szolgálati kocsiban vagy a volánnál, vagy ő áll a kilométerkőnél, vagy ő csinálja közben a nagytakarítást otthon, vagy..., vagy... Csalók és megcsaltak, vétkesek és áldozatok vagyunk egyszemélyben.

Változtathatunk ezen? A valóság kegyetlenebb írónál és olvasónál.

Legyőzhetetlen nehézségek?

Dehogy. Végeredményben, így vagy úgy, lakunk, élünk, sőt megélünk: a síráso ellopja a muskátlit és eladja a krizantémot. Az igazgatóné behunyja a fél szemét. Az igazgató elhiszi, hogy a szépségéért szeretik. A fiatal lány elfelejti azt a néhány görbe éjszakát. A mártírasszony fellázadhat és elmehet. Az anya kiteheti a szűrét részeges férjének. Raffai Sarolta derűlátó. Optimista író.

Végeredményben mindenki jól jár. Vezető, beosztott, feleség és szerető, apa és fiú, anya és leány... Csak ügyeskedni kell. Belátni, hogy úgyis csak krizantém lehet a síron. Kurva a kilométerkőnél. Úgyis mindig az erősebbnek van igaza. Csak ismerni kell az életet, és minden sikerül. Megéri?

Kartal Zsuzsa

mus elértéktelenítés-élményét szülheti, hanem lehetőséget arra, hogy [redacted] nyege (Nádass Péter, Lengyel Péter, Czakó Gábor s Bereményi Géza szintézisteremtésre törekvő legutóbbi kötetei).

Mindebből talán kitetszik, hogy Mészöly munkásságát újabbkori prózánk egyik vonulata leghatékonyabb impulzusának hiszem, bár nem az olvasók garantálta közkedveltség miatt, hanem az író-mesterség „belsőbb" köreibe vitt módszereiért. Ezek a módszerek pedig aligha választhatók el szemléletétől, működése egészét meghatározó attitüdjétől.

Szellemi [redacted] cseleti meggondolások invokációja révén született, hanem valóságos tapasztalatokból. Még életrajzá-

[redacted] esztétikai normák eddig alkalmazott körén túlnyúló nembeliséget.

[redacted] ere —, [redacted] kifeje- [redacted] ociatívan. Mészöly — létélményenez következetesen —, nem állítja, hogy azok az események, amelyeknek szemtanúja, bármely norma szerint megítélhetőek. Hiszen éppen a törvény az, ami kétségessé vált. De leírásaival sugallja, hogy mindaz, ami megragadható — látszat, s a mérhető lényeg ezek mögött fekszik. Az a szerkesztéstechnika, amellyel oly gyakorta él, — hogy tudnillik a legelvontabb utalások elegyednek a legaprólékosabb részletek megfigyelésével —, nemcsak a lényeges és nem lényeges bizonytalanságát fejezi ki, hanem azt is szolgálja, hogy egy-egy szituáció a lehető legszűkszavúbban jelenítse meg a látszat és lényeg egymásra utaltságát. Ennek kitűnő

tából hajócskát hajtogat — sok ez ahhoz a kísérlethez, amelyik azt akarja bizonyítani, hogy kedvesünk olyan, akár egy táj. A kötet további nyolc darabja azonban kitűnő próza. A Falusi terepismertetés valamint a Kiemelések-ben sorolt ragyogó „egypercesek" sora nemcsak élesszemű realistának mutatja a szerzőt, hanem azt is bebizonyítja, hogy eredendő, fanyar humora van. Szokatlan vonást villant föl a Térkép Aliscáról is: a szülőföldet, Szekszárdot bemutató leírás szemérmes, gyöngéd szeretetről tanúskodik.

Zaklató élményt az Ami jön s A vendég című írások adnak: Mészöly ilyen szabású írásoktól válik kivételes erejű szellemi erjesztővé a magányos olvasó számára, csakúgy, mint a reá figyelő írók számára.

Körösényi Tamás

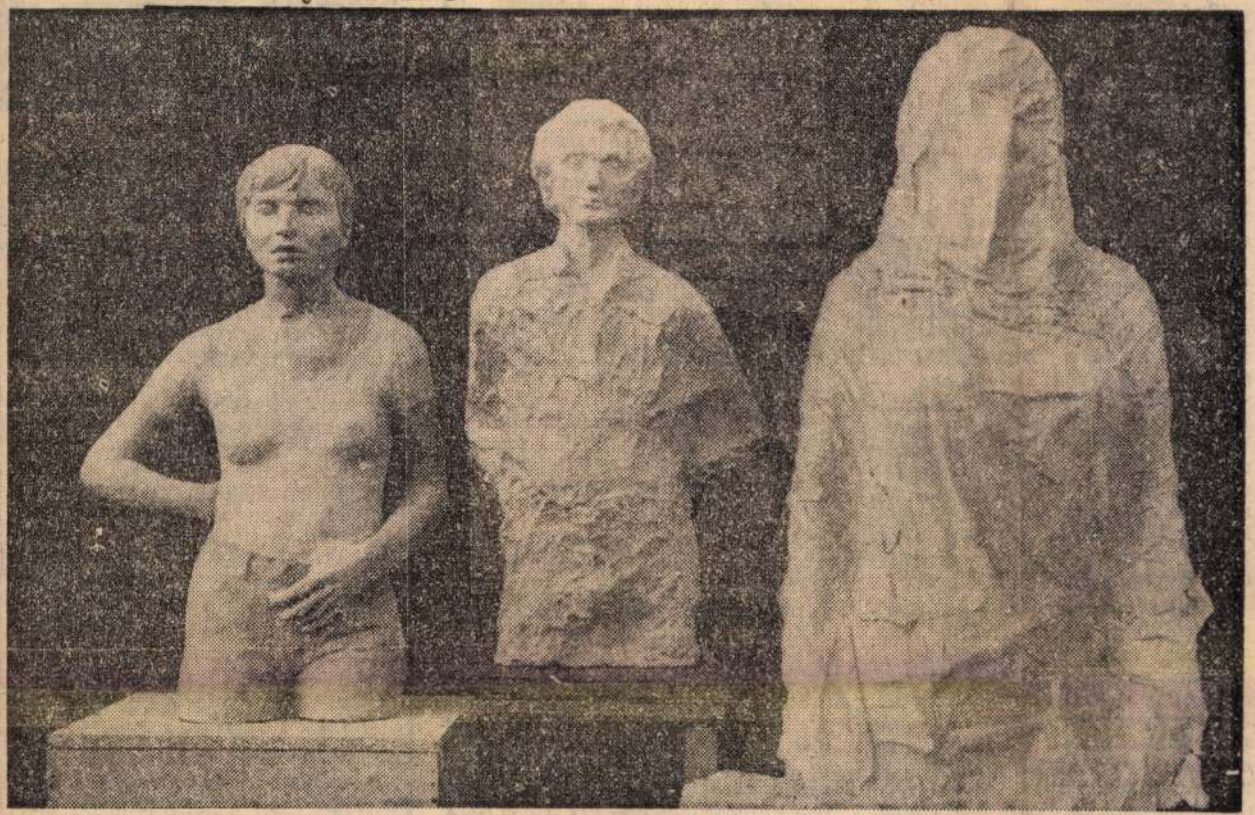

Körösényi Tamás: Műterem

Élet és Irodalom, Bp. 1979. aug. 18.
XXIII. évf. 33. sz. 11. lap.

ÉLET ÉS IRODALOM

A tuloldalon lásd: Tar Zsuzsanna
"Fotogram" c. művét.

naszkodjunk: harminchat exportképes mai magyar darab a jelenlegi drámaínséges időkben a világ dramaturgiai nagyhatalmai között jelöli ki a helyünket.

Azt hiszem, itt valami alapvető zavar van. És ez még csak az első bugyra a magyar dráma körüli komplexusainknak.

Nézzük tovább:

A fenti fölszólítás — hogy tudniillik ne panaszkodjunk — jámbor óhaj marad, ugyanis mindenki panaszkodik. Panaszkodik a befutott, de az utóbbi években mellőzött drámaíró, mert úgy érzi, hogy nincs rá szükség a színházi előadásban, a drámai szó szerepét a rendezői attrakció bitorolja. Panaszkodik a befutott és minden évben színre kerülő drámaíró, mert nem ért egyet annak a színháznak az irányvonalával, amelynek új darabját benyújtotta. Panaszkodik a fiatal, de már színpadot kapott drámaíró, mert legjobbnak ítélt darabját a színház nem hajlandó bemutatni, amit pedig bemutatna, olyat ő nem hajlandó írni. Panaszkodik a fiatal, de színpadra még nem került drámaíró, mert attól, hogy (esetleg) kiadják, és tagja a Sarkadi Imre Drámaírói Körnek, még nem érzi drámaírónak magát. Panaszkodik a rendező, mert a szerző nem hajlandó együtt gondolkodni vele a színház általános törekvéseiről. Panaszkodik a színigazgató, mert az író panaszkodik, ahelyett hogy írna, és bár fölveszi az előleg(ke)t, nem nyújtja be a darabot. Panaszkodik a kritikus, mert a Rivalda sorozat legújabb kötetében — vagyis az elmúlt évadok bemutatott magyar darabjaiban — egyetlen „igazi drámát" sem talált, és megérti fiatal író-barátját, akinek már elment a kedve a színháztól, a rendező-diktátorokkal való örökös kötélhúzástól. A kör bezárult... Hogy a néző is panaszkodik? Ugyan, arra már ki figyel?...

A hiba véleményem szerint éppen azokban a kísérletekben van, amelyek megpróbálják egymástól elszakítani, sőt egymással szembeállítani a drámát és a színpadot, az írót és a rendezőt, a művet és az előadást. Holott a mű maga az előadás: a színpadra állított drama. Az íróasztalnak „alkotó" drámaíró, a publikációban önigazolást kereső előadatlan szerző, a prózaírói előéletet a drámai tehetség leg-

a színházi közegben is keresendő. Meglehet, hogy néhány zokat ígérő dráma azért fulladt be, mert nem talált kapcsolatot azzal a színház talajjal, amelyből ki kellett volna nőnie.

Lukács a polgári drámáról szólva megjegyzi, hogy nem volt igazi színpada sem Hamburgban, ahol Lessing remélte, sem Weimarban, ahol Goethe istápolta, sem Düsseldorfban, ahol Immermann tett érte nagy erőfeszítéseket. És ugyanígy színpad híján született meg a felvilágosodás drámája, a Sturm und Drang, a német és a francia romantika, sőt a naturalizmus is, bár ez utóbbinak két fellegvára volt Berlinben és Párizsban, de sem Brahm, sem Antoine nem tudta mindenestül fölvállalni az új dráma teljes programját — Lukács szerint egyre inkább megalkudtak, míg végül ezek a színházak is olyanok lettek, mint a többiek.

Hisszen akkor a mi e századi „új drámáinknak" — Krúdynak, Balázs Bélának, Remenyiknek, Füst Milánnak, a fiatal Dérynek — még kevésbé akadt színpada! Készülődött az új dráma, csak éppen hálunk is elszakítva a színháztól. És a szakadás tartósnak bizonyult. Füst Milán 1915-ös *Boldogtalanok*ja 1963-ban került először színpadra. Déry 1926-os *Óriáscsecsemő*je 1978-ban. Weöres Sándor 1965-ös *Szent György és a sárkány*a 1972-ben. Örkény 1969-es *Pistij*e 1979-ben. Valamelyes feloldódásre mutat, hogy a keletkezés és a bemutatás között eltelt idő azért szemlátomást csökken.

Két dolgot kell tisztázni: mit neveztünk az előbb e század magyar drámairodalmában „új drámának", és mi rövidíti meg újabban az átfutási idejét?

Mielőtt megpróbálnánk választ adni ezekre a kérdésekre, még egyszer szembe kell néznünk azzal a paradoxonnal, amelyet Lukács körülbelül úgy fogalmazott meg, hogy színpad nélkül nincsen dráma, de a valóságban ma már nem létezik a drámai formát meghatározó tömegérzéseknek megfelelő valóságos tömeg sem, ami színházat hozott létre az Erzsébet-korban és különösen a görögöknél; dráma és színpad különvált egymástól, s „az igazi új színház csak mint ideál létezik, csak mint valami, amit meg

gát, a színház pedig (Lukács szavaival) „mulatság volt csupán".

Mennyire érvényes mindez a tizenhárom-harminces évek magyar

szabálytalanabb, bizonytalanabb, nyitottabb, és e pillanatban talán alkalmasabbnak látszik a végső, nagy

Tar Zsuzsanna

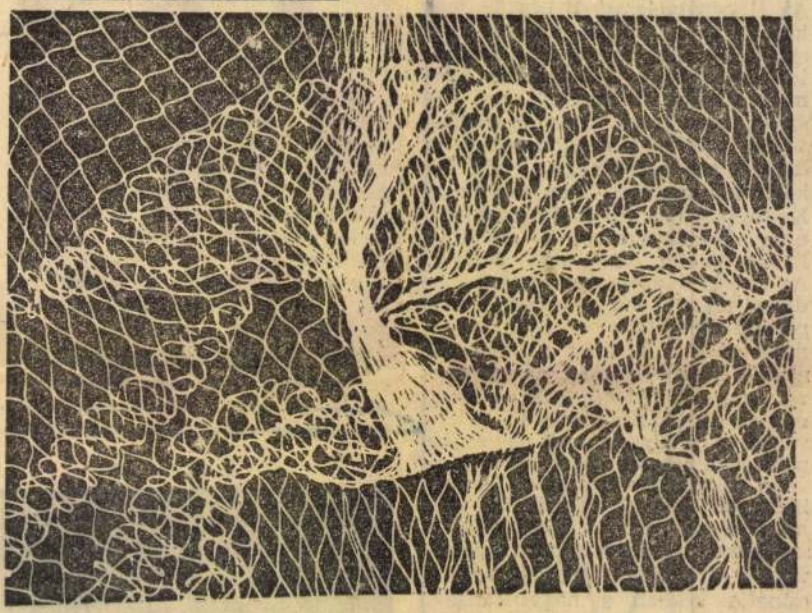

Tar Zsuzsanna: Fotogram

Élet és Irodalom, Bp. 1979. aug. 18.
XXIII. évf. 33. sz. 12. lap.

színházával: Remenyikék, Füst Milánék, Déryék társadalmi programja az új dráma megteremtésére csakugyan alig lehetett több, mint kegyes óhaj: nekik még megalkudni sem volt módjuk — mint például Móricznak —, hiszen színpadra sem kerülhettek. Az ő irányzatos és didaktikus drámáikat, amelyeket szintén az ideologikus osztályharc egyik fegyverének tekintettek, kilökte magából a kor uralkodó színháza, s ez a színház nálunk még inkább „mulatság volt csupán": tartalmában reakciós és apologetikus, formájában Herczeg Ferenc-i mintára naturalista, jobb esetben Molnárt vagy a francia jól megcsinált darabok technikáját utánzó epigon.

Ennek a színházi tradíciónak a visszahúzó erejét máig nyögjük, és csak a legutóbbi években sikerült fölvenni vele a harcot, abban a reményben, hogy a hét feje közül talán le is vágunk kettőt-hármat. A sárkánynak néhány rendező

kérdések föltevésére, a valóság filozófiailag általánosított tükrözésére. Hadd hivatkozzam újra Lukács két megállapítására. Az egyik szerint a színpad a dráma előfeltétele, de a színpadból magából nem nőhet ki dráma, csak világnézetből. A másik megállapítás úgy szól, hogy az élet teljességét és gazdaságát a dráma csak tisztán formailag fejezheti ki. E két megállapítás merész összekapcsolásával talán világosabbá válik, hogy a szóban forgó rendezők, akik világnézetüket közvetlenül, a dramaturgia bevonulott technikai áttételei nélkül akarják kifejezni, miért vonzódnak a képlékeny, nyitott, az élet gazdaságát játszólag megszerkesztetlenül tükröző formákhoz.

A legfrissebb példák egyike Weöres Sándor shakespeare-i szellemű, a lét végső kérdéseit a költő szertelen röptével ostromló drámája, a *Szent György és a sárkány*, amely úgy zongorázza végig a dramaturgiai lehetőségeket, a mi-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1979 AUG 19

ÉLET ÉS IRODALOM

Körösényi Tamás
monográfiaműve

1021

Körösényi Tamás: Műterem

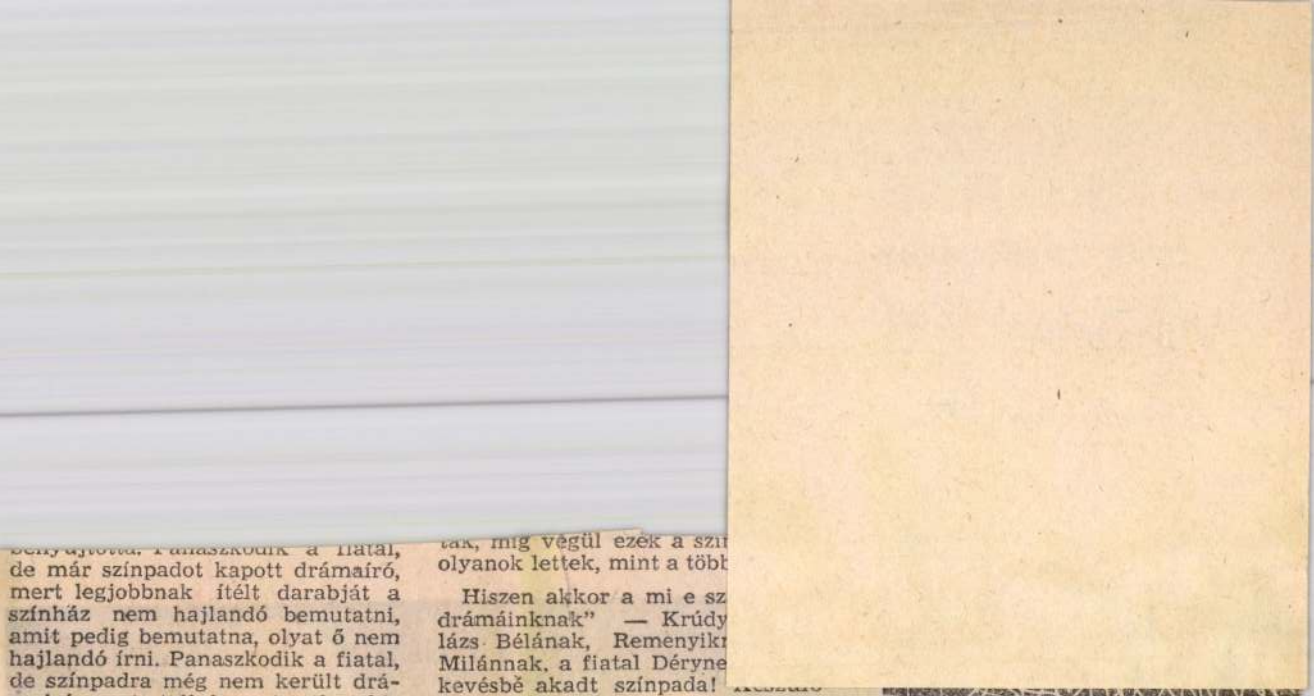

benyújtotta. Panaszkodik a fiatal, de már színpadot kapott drámaíró, mert legjobbnak ítélt darabját a színház nem hajlandó bemutatni, amit pedig bemutatna, olyat ő nem hajlandó írni. Panaszkodik a fiatal, de színpadra még nem került drámaíró, mert attól, hogy (esetleg) kiadják, és tagja a Sarkadi Imre Drámaírói Körnek, még nem érzi drámaírónak magát. Panaszkodik a rendező, mert a szerző nem hajlandó együtt gondolkodni vele a színház általános törekvéseiről. Panaszkodik a színigazgató, mert az író panaszkodik, ahelyett hogy írna, és bár fölveszi az előlege(ke)t, nem nyújtja be a darabot. Panaszkodik a kritikus, mert a Rivalda sorozat legújabb kötetében — vagyis az elmúlt évadok bemutatott magyar darabjaiban — egyetlen „igazi drámát" sem talált, és megérti fiatal író-barátját, akinek már elment a kedve a színháztól, a rendező-diktátorokkal való örökös kötélhúzástól. A kör bezárult... Hogy a néző is panaszkodik? Ugyan, arra már ki figyel?...

A hiba véleményem szerint éppen azokban a kísérletekben van, amelyek megpróbálják egymástól elszakítani, sőt egymással szembeállítani a drámát és a színpadot, az írót és a rendezőt, a művet és az előadást. Holott a mű maga az előadás: a színpadra állított dráma. Az íróasztalnak „alkotó" drámaíró, a publikációban önigazolást kereső előadatlan szerző, a prózaírói előéletet a drámai tehetség leg-

tak, míg végül ezek a szín
olyanok lettek, mint a több

Hiszen akkor a mi e sz
drámáinknak" — Krúdy
lázs Bélának, Remenyikr
Milánnak, a fiatal Déryne
kevésbé akadt színpada!
dött az új dráma, csak éppen nálunk is elszakítva a színháztól. És a szakadás tartósnak bizonyult. Füst Milán 1915-ös *Boldogtalanok*-ja 1963-ban került először színpadra. Déry 1926-os *Óriáscsecsemő*je 1978-ban. Weöres Sándor 1965-ös *Szent György és a sárkánya* 1972-ben. Örkény 1969-es *Pisti*je 1979-ben. Valamelyes fejlődésre mutat, hogy a keletkezés és a bemutatás között eltelt idő azért szemlátomást csökken.

Két dolgot kell tisztázni: mit neveztünk az előbb e század magyar drámairodalmában „új drámának", és mi rövidíti meg újabban az átfutási idejét?

Mielőtt megpróbálnánk választ adni ezekre a kérdésekre, még egyszer szembe kell néznünk azzal a paradoxonnal, amelyet Lukács körülbelül úgy fogalmazott meg, hogy színpad nélkül nincsen dráma, de a valóságban ma már nem létezik a drámai formát meghatározó tömegérzéseknek megfelelő valóságos tömeg sem, ami színházat hozott létre az Erzsébet-korban és különösen a görögöknél; dráma és színpad különvált egymástól, s „az igazi új színház csak mint ideál létezik, csak mint valami, amit meg

Tar Zsuzsanna:

színházára! Remenyikék, Füst Milánék, Déryék társadalmi programja az új dráma megteremtésére csakugyan alig lehetett több, mint kegyes óhaj: nekik még megalkudni sem volt módjuk — mint például Móricznak —, hiszen színpadra sem kerülhettek. Az ő irányzatos és didaktikus drámáikat, amelyeket szintén az ideologikus osztályharc egyik fegyverének tekintettek, kilökte magából a kor uralkodó színháza, s ez a színház nálunk még inkább „mulatság volt csupán": tartalmában reakciós és apologetikus, formájában Herczeg Ferenc-i mintára naturalista, jobb esetben Molnárt vagy a francia jól megcsinált darabok technikáját utánzó epigon.

Ennek a színházi tradíciónak a visszahúzó erejét máig nyögjük, és csak a legutóbbi években sikerült fölvenni vele a harcot, abban a reményben, hogy a hét feje közül talán le is vágunk kettőt-hármat. A sárkányharcnak néhány rendező

Körösényi Tamás, szobán

Az elmúlás ellen

Körösényi Tamás és Polgár Ildikó kiállítása

Nagyon valószerű emberszobrok. Az egyik lánynak még a szeme is szépen ki van festve sötétkékkel, a másik olyan farmert húzott, amelyet már többször mostak, a harmadik lányt lefedték ugyan lepedővel, de alatta a test mintha nehezen kapna levegőt.

Nagyon valószerű porcelán-csendéletek. A sárga belű szeletelt sütemény méz- és mandulaszagot idéz, az asztalon felejtett levélen az írás olvasható, a kalapot pedig akár hordani lehetne, bár ódivatúan széles a karimája.

Ha csak ennyi volna *Körösényi Tamás Stúdió galériabeli* és *Polgár Ildikónak az Iparművészeti Múzeumban* rendezett kiállítása, a kritikát itt kellene abbahagyni. Ezeken a hasábokon nem szoktunk panoptikumfigurákkal, babaételekkel és egyéb fortélyosan megtévesztő dolgokkal foglalkozni, noha tudjuk: a panoptikumfiguráknak és a babaételeknek, a művirágoknak és a próbababáknak manapság másodlagos divatja támadt. Eredeti környezetükből kiragadottan, mintegy idézőjelesítve szokták velük becsempészni a talmit, a tegnapot, az olcsót, egyszóval mindazt, amit a hatvanas évek jellemző újavantgarde művészete, a pop art olyan leleményesen kihasznált a látványvilág feldúsítására, és amely még a hetvenes években sem hagy mindenkit hidegen.

De Körösényi szobrai és Polgár csendéletei a szemfestés és a zserbó sütemény ellenére sem talmiak, a butikszabású ruhák és a „majdnem valódi" almák ellenére sem közönségeskedőek. Lehet, hogy mégsem olyan valószerűek ezek a terrakottaszobrok és porcelán csendéletek? A dolog bonyolultabb annál, semhogy elkerülhetnénk a további műtárgyleírást.

Annak a bizonyos kék szemű lányszobornak ugyanis csak a szeme kék. Fogalmunk sincs a szájszínről és a szeplőkről, a melltartók rögzítési módjáról és a bizsuk pontos fazonjáról, ellenben látjuk az arc és a testfelület minden részletre kiterjedő érzékeny mintázottságát, a nyak-hátcsípő, lelkialkatot és szoboralkatot egyaránt jellemző, finom S vonalát, a lényeges és lényegtelen elemek okos vegyítését. Azaz: a karakter véleményező leképzését.

Azon a bizonyos süteményes csendéleten sem csak a mandulás édesség porcelánban eddig kivitelezhetetlennek látszó tésztaszerűsége érdemel figyelmet, hanem a sárgáknak és halványzöldeknek, a porosszürkéknek és fehéreknek az a bánatos harmóniája, amely eleddig csak kolorista festményeken volt szokásos. Azaz: megintcsak a lényeges és lényegtelen elemek gazdaságos vegyítéséről van szó egy hangulat, egy emlék hiteles leképzése céljából.

Tekintsünk most el attól a máskülönben nem mellékes körülménytől, hogy a huszonéves Körösényi Tamás mintázási technikája jól idomul a hasonló törekvéseket mutató impresszionisztikus olasz nagyszobrászat, Manzu, Messina, Marini formai leleményeihez; hogy a Faenzában díjat kapott Polgár Ildikó „réteges" színezési eljárása eddig az üvegművészet féltett privilégiumának számított. Annál is inkább kénytelenek vagyunk mindettől eltekinteni, mert az utóbbi időben a fiatal szobrászok teljesítményei között láttunk jó néhány tehetséges „manzus" modort, és jó néhány érdektelenül iparkodó „marinis" manírt. A fiatalok kerámiatermelését figyelve láttunk jó néhány, anyaghatárokat tehetségesen feszegető koncepciót, és jó néhány öncélú „pszeudót", az „olyan, mintha" jegyében fogant, kemencében kiégetett vizuális szeszélyt. Körösényi és Polgár eredetiségét ebből a jól-rosszul egyaránt használható nyelvből még nem magyarázhatjuk. Az ígéretes számunkra az, amit ezzel a nagyon hagyományos és mégis populáris, nagyon elegáns és mégis veszélyesen divatközeli készlettel *mondani* képesek. És itt már nincs helye felemlegetni sem a steril pop artot, sem a tiszta impresszionizmust, legfeljebb azt a hangulati közeget, amely a frissen jelentkező képzőművész-generáció számára sokkal elevenebb, mint az innen-onnan elcsenhető formaügyletek. Tehát: az alakkal való ábrázolás, az érzéki megjelenítés, a cikk elején olyan kétértelműen emlegetett *valószerűség* egyetlen cél érdekében csoportosul. Nevezetesen annak érdekében, hogy maradásra késztessék az emlékeket, hogy álljt mondanak a múlásnak, jelenidejűvé tegyék a könnyen romlandó élményeket. Sajnos, barátaink és szerelmeink, süteményeink és gyümölcseink erkölcsi és anyagi kopások kiszolgáltatottjai. Rajtunk áll, hogy mennyire vigyázunk rájuk — állítja a szobrász és keramikus, és velük együtt még sok pályatársa, fiatal írókról és filmrendezőkről nem is beszélve.

Nosztalgiáról van itt persze szó, de nem múltbavágyásról. Érzékenységről, de nem érzelgősségről. Azáltal, hogy Körösényi a szó szoros értelmében leleplezésre váró emléket állít barátainak, azáltal, hogy Polgár háromdimenziós megörökítésre méltat egy szépen romos habostortát, ironikusan emberközelivé teszik, humanizálják az emlékkiállítás lehetőségeit. Hétköznapivá avatják azt, ami eddig csak a reprezentáció feladata volt. Hajlamuk a valószerűség megragadására sokkal inkább szomorkás varázslási szándéknak, a lehetetlen megragadására tett tiszteletre méltó erőfeszítésnek tetszik, semmint meghökkentésnek, sokkolásnak. Vagy még inkább „kortárs-régészeti" teljesítménynek.

A mai napig el nem múló borzongással figyeljük a haláltusájukat vívó pompeji emberekről készült gipszöntvényeket. De a mai napig el nem múló csodálattal nézzük: igen, *valóban* ilyenek voltak; itt már nem manipulált a festő, nem szépített a szobrász. Valami ilyesmit akart felmutatni Körösényi és Polgár is. De műfordításukban a kataklizma szerepét átvette a múló idő, a forró láva konzerváló szerepét a terrakotta és a porcelán. A Vezúv értelmezésük szerint pillanatonként kitör, és ha fizikailag nem semmisíti is meg a környező szerves világot, a szerves világ felszínét, a hámréteget állandóan öli. Igazuk van: szükségesek a mentési munkák.

P. Szűcs Julianna

7.

8.

kodik a felhajtórám-
10-27-es rendszámú
lynyomása 18 tonna
öbb a megengedett-
ugyanis ikertenge-
alatt zajlik le egy-
és. Következik az YF
erautó, a 16. számú
ocsija. Aszfaltot fu-
nútépítő Vállalatnak.
s, a pilóta erről iga-

tények némely válla-
lömségét igazolják. Az
Zalaegerszegi Volán
i ugyancsak a Beton-
végez bérfuvarozást.
demes erre jönni —
ngját a sofőr — húsz
ás nekem hatvan fo-
t jelent." Az YF 06-
autót másodszor „fog-
túlsúlyért. A tulajdo-
állalat, a 21-es Volán,
at a fuvaroztató is, az
jításán dolgozó Beton-
lalat. *Utat épít, utat*

incs apelláta

— Nekünk engedélyünk van a túlsúlyra — vitatkozik a pilóta.

— Hol van?

— Kérje el a főnökömtől.

Beugrik a kocsiba, a jegyzőkönyvet nem írja alá. Lehet, hogy igaza van, s az engedély tényleg a rakomány. A billencsekbe hátrarakják a sódert vagy az aszfaltot, hogy hamarabb leszórhassák. Húsz százalékuk a megengedettnél több tehertől lesz túlsúlyos, a fennmaradó egyötöd pedig eleve nagyméretű, megbonthatatlan szállítmány. Olykor viszont ezeket is lehet hajóval, vasúton szállítani.

— Útvonalengedélyt csak az utóbbiaknak adunk, ha indokolt — tájékoztat Virág Lajos. Mutatja a fizetendő tarifajegyzéket: tengelyszámtól és túlsúlytól függően 20 forinttól 250-ig terjed kilométerenként a díj. Ha nincs engedély, akkor ennek a tízszeresét vasalják be. (Annak persze érdemes volna egyszer utánanézni, hogy miképpen könyvelik el a vállalatok a jókora büntetéspénzeket.) És ami újdonság: a legfrissebb rendelkezések alapján szigorúan megbüntetik a vétkes gépjárművezetőt is.

Nagyok a büntetéspénzek, de még nagyobbak a szabálytalanságból eredő károk. Ha azok mértéke szerint büntetnének, ez érzékenyebben érintené a vállalatokat. Persze nem az a cél, hogy a közlekedők fizessék meg az útépítést, a büntetés célja a fegyelmezés, az utak védelme.

Reméljük, beváltja a hozzá fűzött reményeket.

F. Gy.

Puskin-emlékest

Alekszandr Puskin születésének 180. évfordulója alkalmából zenés irodalmi estet rendeztek csütörtökön Budapesten, a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában.

Az esten Lothár László költő és műfordító, valamint az ünnepi könyvhétre hazánkba érkezett szovjet irodelegáció tagjai méltatták a neves orosz író és költő munkásságát. Ezután megzenésített műveiből hangzottak el részletek Mátyás Mária operaénekesnő, Kossuth-díjas kiváló művész, Králik János Liszt-díjas zongoraművész és Szabó Antal fuvolaművész közreműködésével. Az esten levetítették a Találkozások Puskinnal című filmet.

galériában,
-től 20-ig.

n és 16-án
14 órakor
l. emeletén

DALMI MŰSORT

s vendégei.

ödik:
os, Márai Enikő
váth–Benedek duó.

ető: Liptay Katalin

ető: Mészáros Emőke

na IV. o. t. Szeged, Endre gyakorló gimnázium (Békei Lászlóné, dr. Csupor Istvánné); a szakosított tantervű osztályokból: Ruider Erzsébet IV. o. t. Paks, Vak Bottyán gimnázium (Vajnai János); **angol nyelvből,** az általános tantervű osztályokból: Pulay Éva IV. o. t. Budapest, Szilágyi Erzsébet gimnázium (P. Czine Erzsébet); a szakosított osztályokból: Szalóky Melinda IV. o. t. Eger, Dobó István gimnázium (Krügerné Bakos Gabriella); **francia nyelvből,** az általános tantervű osztályok tanulói közül: Vértessy Beáta IV. o. t. Budapest ELTE Apáczai Csere János gyakorló gimnázium (Egri Jánosné); a szakosított tantervű osztályokból: Siklós Gábor IV. o. t. Szeged, JATE Ságvári Endre gyakorló gimnázium (dr. Kovács Béla); **német nyelvből,** az általános tantervű osztályokból: Urbancsik Andrea IV. o. t. Komárom, Jókai Mór gimnázium (Vermes Gábor. Horváth Attiláné); a szakosított tantervű osztályokból: Tauber Ferenc IV. o. t. Sopron, Széchenyi István gimnázium (Czobor László).

Körösényi Tamás

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

Kohászkultúra

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1979 JUN

1021

Körösényi Tamás kiállításából
(Stúdió Galéria)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1977 SEP 17

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021 Körösényi Tamás

Körösényi Tamás kiállításáról: Barátaim

iktelen igéket. A felszólító és a feltételes módban már nem kifogásolhatjuk az ikes igék iktelen ragozását, de persze az ikes ragozásukat sem." Tegyük hozzá, hogy már Arany is hol így, hol úgy ragozta az ikes igéket, s hozzá nagyjából ugyanazokat, amelyeket később József Attila, ma pedig mi, — mindig a szövegkörnyezet szerint, a jó hangzást tartva szem előtt, természetesen. Amiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a sorvadás folyamata nem is olyan gyors, sőt mondhatni megállt; azoknál legalábbis, akik számára a nyelv nem *pusztán* kommunikációs eszköz, hanem *játék* is, sőt *kollektív művészet*, mely abban különbözik csak, mondjuk, a népzenétől, hogy jóval több benne a gondolati elem, s a nép, illetve a „köz" mellett tudósok és írástudók is alakítgatják, művelik, így „össznemzetibb". Minek hát szabad utat adni a henyéknek, szegényítőknek, pláne olyasmivel bátorítani őket, s bátortalanítani a mindeddig még igényeseket, hogy az az út a korszerű?

Hiszen tudjuk, a nyelvek (nagy általánosságban, persze, s nem mindig) szavaikban és fordulataikban egyszerűsödnek, rövidülnek: sóványodnak; de nem mindegy, hogy ez a sóványság egészséges, csupa-ín szikárságot jelent-e vagy idomtalan laposságot. Egy-egy nyelv varázsa pedig nem a logikájában, könnyen megtanulhatóságában rejlik, hanem következetlenségében, különösségében, a többitől való különbözőségében, s nem utolsósorban szabálytalanságaiban, mi több, rendhagyásba ágyazott, tehát dupla szabálytalanságaiban (mint amilyen épp a mi ikes ragozásunk). S ha azt mondjuk, hogy eggyé vál-

Nemes L

(a budap

Kovács Rózsa: Megszólalás

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1979 JUN 2

ÉLET ÉS IRODALOM

Körösényi Tamás
szobrászművész

január 9-én újra, kerte az Ibolya
személyi igazolványát. Nem adtam
oda. De a gyerek nem került akkor

utobb a d-i kocsmaban latták,
fiatalemberrel, akik tömény ital
itatták. A gyermek állítólag abb

1021

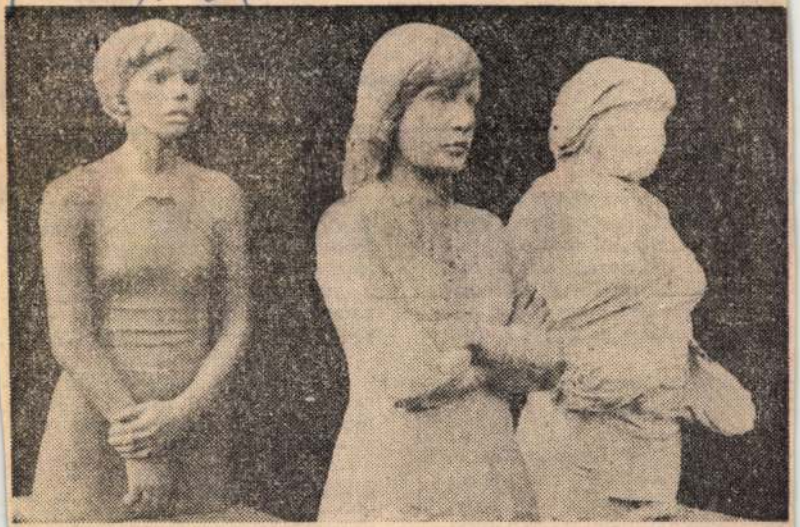

Körösényi Tamás kiállításáról

— Nesze. — És a feje
Es hordtam Bajor G
kalapját, szélben, n
kor mentem szülői
kiadóhoz, az Írós
ban mentem a Közt
pen krumplit lehe
lója egy forint 75

Micsoda ember ez az Elek? Ren-
letlen faarccal emlegeti Vor-
tát, ott az Északi Sarkkörön is
, melynek említésére annakide-
n, kétezer kilométerrel délebb-
is dermedezett bennünk a lé-
?! Vagy éppen az fagyott vol-
ki belőle?

— És ott mit csináltál?

— Szenet bányásztam, gyárban
megfordultam... Fát vontat-
nk a befagyott Isza folyón...
lévig bojtárkodtam egy jurák
szarvaskolhozban... De leg-
kább főztem, mert a tyurmás-
ztek szerették a kosztom...

Ez azonban már nagy szusz
t neki. Kesere nóta. Meg is

— A zurjen tanító mondta, aki
a priccsen mellettem feküdt...
Szavakat köszörülgetett..., vér,
kéz, szem, hal... amik húztak is
a miénkhez... de a barakkpa-
rancsnok, egy volganémet letor-
songott, hogy ne politizáljunk...

— Ott is kihallgattak?

— Az elején, meg amikor elsi-
ratták Sztálint... Azután jó esz-
tendőre megbomlott a láger...

— És a hazajövés?

— Papírost kaptam, pénzt, szá-
razélelmet, menetlevelet... Je-
lentkeznem kellett a nagyobb ál-
lomásokon... Sok jószót, enniva-
lót kaptam, míg hazaértem...
Csakhogy négy hónapig tartott a
út...

Körösényi Tamas

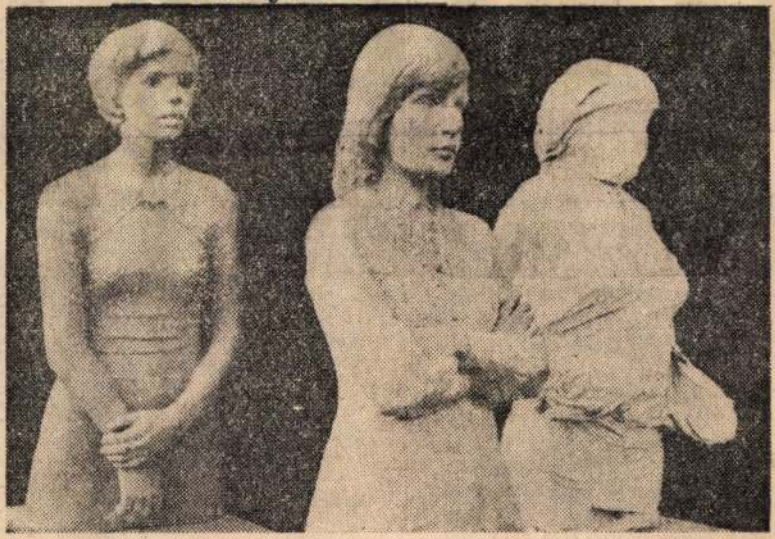

Körösényi Tamas kiállításáról

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 2. XXIII. évf.
22. sz. 16. lap.

sat Nagy-

ket krémszínű virágbimbó.

ben minő gyönyörűséges prémka-

osszeszed-
senki, ne-
joltam az
Péter felé

mikor mentem szülői értekezletre, kiadóhoz, az Írószövetségbe, abban mentem a Közértbe is. És éppen krumplit lehetett kapni, kilója egy forint 75 fillér. [illegible]

büszke-boldogan szép kalapjaikban, a sorból nem húzódik oldalvást senki sem, és még véletlenül sem verik le fejükről a szépséges kalapot.

nász-
nár ti-
na. A
ek há-
esztyű
egben,
n vö-
hírét,
keme-
Addig
sével-
...
nnál?
tem a
a vo-
szkba
SS-bé-
szív-

Micsoda ember ez az Elek? Rendületlen faarccal emlegeti Vorkutát, ott az Északi Sarkkörön is túl, melynek említésére annakidején, kétezer kilométerrel délebbre is dermedezett bennünk a lélek?! Vagy éppen az fagyott volna ki belőle?

— És ott mit csináltál?

— Szenet bányásztam, gyárban is megfordultam... Fát vontattunk a befagyott Isza folyón... Félévig bojtárkodtam egy jurák rénszarvaskolhozban... De leginkább főztem, mert a tyurmástisztek szerették a kosztom...

Ez azonban már nagy szusz volt neki. Kesere nóta. Meg is ereszkedett utána. Szóval tartottam. Uralbéli Odüsszeja-járásomat idézgettem, nehogy cserbenhagy-

— A zürjén tanító mondta, aki a priccsen mellettem feküdt... Szavakat köszörülgetett..., vér, kéz, szem, hal... amik húztak is a miénkhez... de a barakkparancsnok, egy volganémet letorsongott, hogy ne politizáljunk...

— Ott is kihallgattak?

— Az elején, meg amikor elsiratták Sztálint... Azután jó esztendőre megbomlott a láger...

— És a hazajövés?

— Papírost kaptam, pénzt, szárazélelmet, menetlevelet... Jelentkeznem kellett a nagyobb állomásokon... Sok jószót, ennivalót kaptam, míg hazaértem... Csakhogy négy hónapig tartott az út...

— És itthon?

— Kihallgattak, orvosi vizsga, miminden, rövid átnevelés... A

Körösényi Tamás szobrászművész 5.) Folytatás.
Gyarmati Péter: Védőtestek Körösényi Tamás plasztikáiról.
Művészet, 1987. szeptember. 9-old. 1/1

5-6 Körösényi Tamás: Műterem-térberendezés részlete a Műcsarnokban (fotó Csigó László)

A hatvanas évek vége
művészet történetében
visták – *Csiky Tibor*, n
jedni a később legnag
Jovánovics György és
tájt, 1969-ben mutatk
gyar mobilszobrászat
lépő új rajnak kemén
köztéri szobrászatot sz
rozó figurális – klasszi
lokkal szemben.

Farkas Ádám pályá
társtalan a hazai képz
nem kapcsolódik az i
pop arthoz és a neokonstruktivizmushoz. Formavilágát más eszmék, az ötvenes és a hatvanas évek európai művészetében fellelhető nonfiguratív stílusok – elsősorban *Hans Arp* és *Brâncuşi* szobrászata – ösztönözték. Ennek a szerves formákból táplálkozó, ellenpontozásra épülő – a gömbölyded alakzatokat egy-egy éles síkkal elmetsző – kifejezésmódnak Farkas lett az egyetlen követője Magyarországon. Merész választás volt ez abban az időben, amikor még *Mikus Sán-*

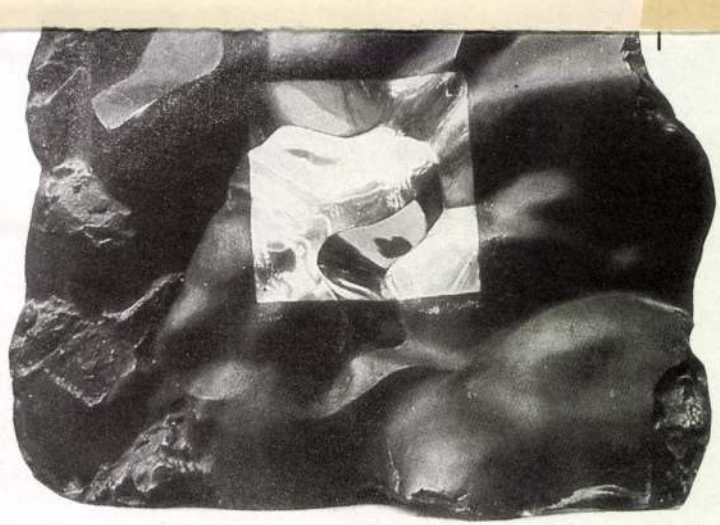

1 Farkas Ádám: Négyzetek női tájban, bronz, 35 × 38 cm, 1976
2 Farkas Ádám: Krómozott négyzet, bronz, 45 × 45 cm, 1976
3 Farkas Ádám: Egy szobor találkozásai, bronz, 47 × 40 cm, 1979
4 Farkas Ádám: A jövő emlékei I, bronz, 18 × 40 cm, 1980
5 Farkas Ádám: A jövő emlékei III, bronz, 15 × 60 cm, 1980

Az MTA Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeuma
meghívja Önt és barátait

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

TÁJHANGOK

– kis sorozat –

című kiállítására

Megnyitja: **BEKE LÁSZLÓ** művészettörténész
1995. július 13-án (csütörtökön) 17 órakor

A kiállítást rendezte: BARANYI ANNA művészettörténész
A kiállítás megtekinthető 1995. augusztus 28-ig
Budapest, I. Táncsics u. 7.

INTERUMA

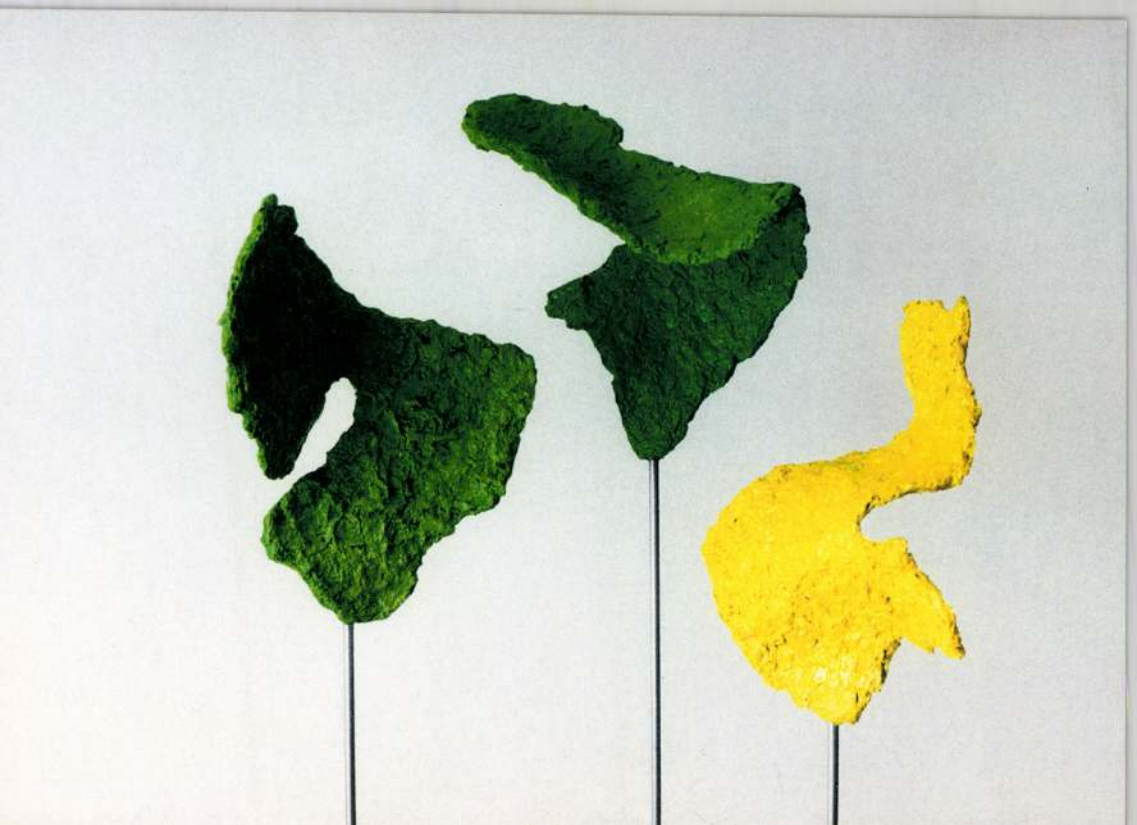

KÖRÖSÉNYI Tamás

kiáll.

ism. SZEGŐ György: Tájhangok. = ÉS 1992. nov.27.
13.

zvyšky krásne ilustrovanej a tiež spoločnej [illegible]
Chevry kadiše. Na zhorenisku sa našiel aj z bronzu zhotovený hrebeň s hebrejským nápisom, ako i nástroj z bronzu na čistenie nechtov mŕtvol. Kostol postavili pravdepodobne okolo roku 1820. Mal pomerne malé rozmery, zmestilo sa doň asi 40—50 veriacich. Bola to jednoduchá budova bez zvláštnych architektonických okrás. Na pozemku pri synagóge stála toho času aj malá mikva.

Pred druhou svetovou vojnou bývalo tu už len niekoľko židovských rodín, ostatné sa už po roku 1860 presťahovali do Košíc, do Budapešti alebo do iných miest bývalého Uhorska.

V tejto obci sa narodil roku 1839 portrétista LEOPOLD HOROVITZ (zomrel 1917 vo Viedni).

Cintorín sa rozprestiera na juhovýchodnej strane obce. Leží na úbočí kopca, dlhý asi 90 metrov, bez ohrady. Mnohé pekné kamene sú roztrúsené medzi stromami a krovím. Rady sa dajú už len veľmi ťažko zistiť. Máme dojem, že hroby [illegible]

A Kortárs Művészeti Múzeum — Ludwig Múzeum Budapest meghívja Önt

KÖRÖSÉNYI TAMÁS *ILLESZKEDÉS/ARTICULATIONS/FÜGUNG*

című kiállításának megnyitására 1997. október 22-én 18 órára

Megnyitja Jovánovics György

Megtekinthető 1997. november 30-ig

The Museum of Contemporary Art — Ludwig Museum Budapest invites you to the opening of the exhibition

TAMÁS KÖRÖSÉNYI *ARTICULATIONS/FÜGUNG/ILLESZKEDÉS*

on 22nd of October at 6 p.m.

Speech by György Jovánovics

Open till 30th of November, 1997

Kortárs Művészeti Múzeum — Ludwig Múzeum Budapest
Museum of Contemporary Art — Ludwig Museum Budapest
Budavári Palota, 'A' Épület / Royal Palace, Building 'A' tel.: 175-9175 fax: 212-2534

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Tájhangok

kiállítás

MTA Zenetudományi Intézet

Zenetörténeti Múzeuma

1995 jul 13 – aug. 28

András Sálvr ker.

Körösényi Tamás

Tisztelettel meghívjuk
1996. október 15-én, kedden 18 órára

"TÉRVONALAK és IMAGINÁRIUS TEREK"

BARABÁS MÁRTON, GAÁL TAMÁS, KÖRÖSÉNYI TAMÁS,
MÁRKUS PÉTER, ROMVÁRI JÁNOS, SOÓS TAMÁS

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

Megnyitja: LAKATOS GYÖRGY fagottművész

Megtekinthető: november 2-ig, naponta 14-20 óra között, szombat és vasárnap kivételével

FÉSZEK MŰVÉSZKLUB

Budapest VII., Kertész u. 36.
Postacím: Budapest
Postafiók 8
1400

[illegible]

F. k.: Galambos Tibor – HELIANTHUS Ny.

DÍJELŐLEGES

96 X. -7 15
BUDAPEST 7.

Új Művészet

Szerkesztősége

Bp.

Báthory utca 10

1054

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

LUDWIG KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM BUDAPEST MŰZEUM

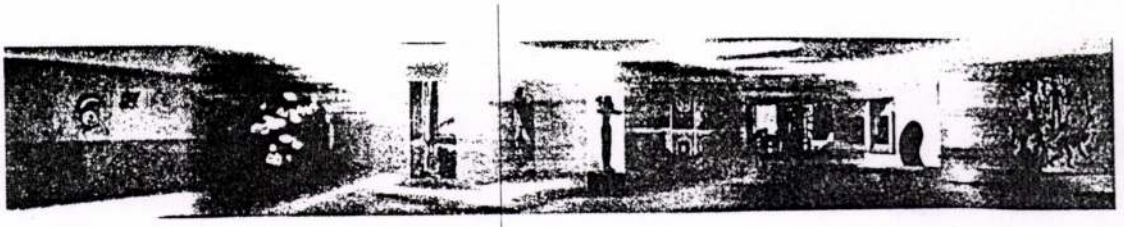

Budavári Palota, "A" épület, 1014 Budapest, Szt. György tér 2.
Telefon: 175 9175, 175 7533 • Fax: 212 2534
1250 Budapest, Postafiók: 23.

ILLESZKEDÉS / FÜGUNG / ARTICULATIONS
KÖRÖSÉNYI TAMÁS kiállítása
1997. október 22 - november 30.

"A katonai terep-álca — imitált természet. Foltjai a mi éghajlati és növényzeti viszonyaink között a zöld különféle árnyalatai, a sárgástól — a barnásig. A formák — az álca feladatából adódóan — lombokra, levelekre, a levelek árnyékára vagy a lombok között átszűrődő napfény foltjaira emlékeztetnek. Ezek az íves, karélyos, tarajos foltok önállósultak szobrokká, jelenlétükkel kijelölik a tér különféle pontjait, és kapcsolatot teremtenek közöttük. A nézõ ezt járja be, valójában õ az a viszonyítási pont, amely a szobrok együttállását (konstellációját) létrehozza. Bárhol találkozhatunk velük. Felkúsznak a falakra, vagy lefekszenek a padlóra, állnak földön, lépcsõn önállóan vagy összekapaszkodva, variábilisak, ezért más felállításban más hatásuk van, így hát ismételhetõk is anélkül, hogy azonosságukat felismernénk. Kis karókra tűzve miniatűr erdõt alkothatnak szép, barokk termekben, de visszatérhetnek a természetbe is, ahova beolvadnak és mégis kiválnak, mintegy folytatva azt."

Nagy Ildikó: Hét szobrász Magyarországról. in: Sept sculpteurs hongrois contemporains. Katalógus, 1997

"Körösényi Tamás alkotása elõtt állunk; a mű egyik legjellegzetesebb példája annak a stílusnak, amely Körösényi nevét ismertté tette. Ezek a különbözõ levelekre, zuzmókra emlékeztetõ elemi formák, melyek félúton állnak az álcázás és a botanika között, főleg 1986-tól fogva tettek szert térbeli autonómiájukra. Mintha ezek a fémszállal megerõsített, papírmaséból készült tárgyak egy második természet rugalmas alkotóelemeiként állnának elibénk. Szeszélyes formáik, amelyek Arp egyik-másik konfigurációját juttatják eszünkbe, a művész otthonában a növény és a karosszék között helyezkednek el. Nyílván a Bironkastélyban is a történelem klasszicista világába alattomosan és ellenállhatatlanul betörõ növényfantáziaként értékelték meghökkentõ "artikulációit". 1996 óta Körösényi, ezzel párhuzamosan, más lehetõségeket is kipróbált, mint például a drótból készült és papírmaséval borított liántekercseket, melyek testetlen formája a szobrász Giacometti művészete iránti, szenvedélyes érdeklõdéséről árulkodik."

Pierre Restany: Magyarország nincs elmaradva. in: Sept sculpteurs hongrois contemporains. Katalógus, 1997

1953-ban született Budapesten
1975-ben diplomázott a budapesti Képzőművészeti Főiskolán
Jelenleg a budapesti Képzőművészeti Főiskola szobrász tanszakának tanára.

A Kortárs Művészeti Múzeum — Ludwig Múzeum Budapest meghívja Önt

KÖRÖSÉNYI TAMÁS *ILLESZKEDÉS/ARTICULATIONS/FÜGUNG*

című kiállításának megnyitására 1997. október 22-én 18 órára

Megnyitja Jovánovics György

Megtekinthető 1997. november 30-ig

The Museum of Contemporary Art — Ludwig Museum Budapest invites you to the opening of the exhibition

TAMÁS KÖRÖSÉNYI *ARTICULATIONS/FÜGUNG/ILLESZKEDÉS*

on 22nd of October at 6 p.m.

Speech by György Jovánovics

Open till 30th of November, 1997

Kortárs Művészeti Múzeum — Ludwig Múzeum Budapest
Museum of Contemporary Art — Ludwig Museum Budapest
Budavári Palota, 'A' Épület / Royal Palace, Building 'A' tel.: 175-9175 fax: 212-2534

VÁROSNÉZÉS

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
ÉS TANÍTVÁNYAI:

Nagy György Kálmán
Kovách Gergely
Előd Ágnes
Szász György
Szabó Ádám
Nagy Bálint
Petrika Kristóf
Farkas Zsófia
Borsos Róbert
Kovács Tibor
Gyenis Tibor
Szilágyi Lenke

GLOBAL BLOOMSDAY 1998.
SZOMBATHELYI KÉPTÁR
ÉS A VÁROS
1998.JÚNIUS 16-
AUGUSZTUS 10.

Körösényi Tamás

Napi Magyarország
1998. május 30., szombat

A brit film reneszánsza

Az elmúlt két év angol mozijából kaphatnak ízelítőt az érdeklődők a június 2. és 13. közötti vetítéssorozaton Budapesten, az Erzsébet körúti Örökmozgó Filmmúzeumban.

A brit film reneszánsza című rendezvény első darabjaként a Hétszer 24 (24/7) című, 1997-ben készült alkotást tűzik műsorra. Rendezője a huszonéves *Shane Meadows*. Filmjének szereplői kizárólag a maguk tönkretételén fáradoznak, mígnem egy férfi ökölvívóklubot alapít számukra azzal a szándékkal, hogy életüknek értelmet adjon. Shane Meadows munkája nyerte el az idei brüsszeli filmesztiválon a fődíjat, a Kristálycsillagot. Szerepel a programban a Szerelem és halál Long Islanden című *Richard Kwietniowski* munka, továbbá, a Gyász és düh című *Carine Adler*-film. Helyet kapott a válogatásban az 1996-os datálású *Coky Giedroyc* rendezte Stella ügyletei, valamint az Éhkoppon című, *Gary Oldman*-alkotás. A filmben nyújtott játékáért kapta meg *Kathy Burke* a legjobb női alakítás díját tavaly a Cannes-i Filmfesztiválon. Megtekinthető még a Dupla vagy semmi című *Rob Rohrer* rendezte film is, akárcsak a *Peter Cattaneo* világszerte nagy sikert aratott alkotása, az Alul semmi. Az év európai filmje címmel kitüntetett The Full Monthy muzsikája néhány hete nyerte el a legjobb eredeti filmzenének járó Oscar-díjat is a vígjátéki kategóriában. MTI

Az EU nem kulturális olvasztóté

Önálló nemzeti filmk

Az elszegényedett magyar filmgyártás éveiben is büszkeségünk: évente egymillió néző látogatja a művészfilmek vetítéseit. A külföldi filmesek csak ámulnak ezen a tömegen. Ebben a helyzetben mit jelent nekünk az Európai Közösség? A kérdés időszerű, mert a minap a filmforgalmazás egységesítéséről tárgyaltak Brüsszelben, az Európai Közösség központjában. Milyen változások várhatók a filmforgalmazás rendjében? – kérdeztük dr. Mann Juditot, a szerzői jogvédelmet ellátó Artisjus jogtanácsosát.

A producerek ügyében lehetnek viták a tárgyalások során. A magyar szerzői jogi törvény (és általában az európai alapállás is ilyen) úgy mondja, hogy a film szerzői mindazok, akik a filmhez művet alkotnak: a forgatókönyvíró, a zeneszerző, a rendező. Sőt, a magyar törvény ezt még így folytatja: „mindazok, akik a filmhez alkotó módon hozzájárultak". Nem említik a producert. Magára a filmforgalmazásra nézve tehát a tárgyalások szerintem nem lehetnek hatással, hiszen a lényeg minden esetben: a filmforgalmazási jogokat az azzal rendelkező filmgyártótól lehet megszerezni. Vagyis attól, aki az említett szerzőkkel kötött megfilmesítési, felhasználási szerződés alapján a joggal rendelkezik. Ez Magyarországon és Európában azonos gyakorlat. Újabban azonban egy amerikai szemlélet nyomása nehezedik az európai filmgyártókra, s szerintem a brüsszeli tárgyalások e körül zajlanak. E szerint a producernek több forgalmazási jogosítvány járna. Azt hiszem tehát, pénzkérdésről van szó.

Hozhat-e a tárgyalás financiális vagy művészeti változásokat is? – kérdeztük Tóth Gy. Lászlót, a Magyar Mozgófilm Alapítvány filmforgalmazói és videokiadói szakkuratóriumának elnökét.

A pénzügyi helyzet igen rossz – felelte. – A kuratórium hét éve működik, s közéleti tekintélyek a tagjai: *Gyertyán Ervin, Réz Pál,* továbbá *Király Jenő,* az ELTE professzora, aki szerintem a legképzettebb filmelméleti szakember, A tömegfilm esztétikája című kétkötetes mű szerzője, végül *Török Gábor* kitűnő médiaszakember, aki a szombathelyi tanárképző főiskolán tanít. Mi évente 40 millió forintot oszthatunk szét művészfilm-gyártásra, de ez az összeg öt éve változatlan, s a reálértéke már igen kevés. Az EFDO nemzetközi filmszervezetnél lehetne támogatásért pályázni, de az elfogadott magyar

Változatok kommunikációra

Mester és tanítványa a Vízivárosban

Fehér falak közt fehér plasztikák, mint különálló óriás kérdőjelek állnak első pillantásra tétovának tűnő elrendezésben, mégis tudatos kompozíciós egységet sugallnak. Különállások, melyek újrafogalmazódnak, keresvén a kapcsolatteremtés lehetőségeit az egymásba kapaszkodó, összefonódó bronz szoborelemekben. A végtelen kombinációk élménye. Mert csak a párhuzamosok találkoznak. A természet formagazdagságának gyermeki észlelése. Absztrakció, amelyben feloldódik a megismerés, amelyben megszabadul a ma embere a korunk diktálta korlátoktól. Robbanásszerű tapasztalás, elementáris felfedezés.

A megnyitó szavait idézve: „A szobrászatban és festészetben az absztrakció ma is, és minden más kultúrában az írással rokon, képíró. Úgy folytonos, mint az írás, azaz csöppnyi differenciákból és velerezgésből, empátiából adódik. Hacsak nem árulják el a nagyhatalmú divat, a piac és tévedés szolgálatában." A Vízivárosi Galériában a Mester és tanítványai című sorozatban *Körösényi Tamás* és *Kovács Tibor* (Kolozs-vár–Buda-pest) kiállítását láttam.

KÁLMÁN GYÖNGYI

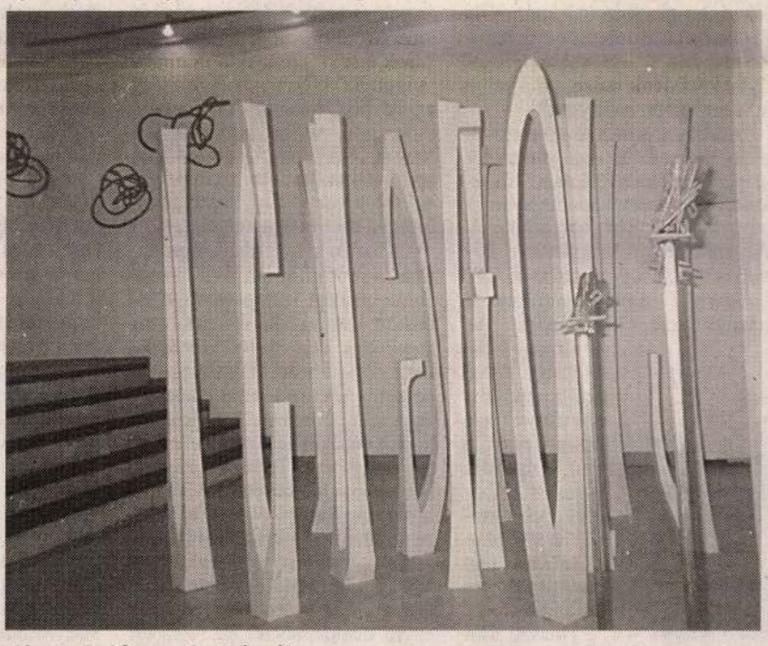

Absztrakció a szabadságról

Kávéházi napló

Meleg, barátságos hely, ahová beülhetünk vasárnap délelőtt, vagy egy-egy délután, ha nincs egyéb dolgunk és kedvünk tá- [illegible] mel- nyílt meg. Ide jártak délutánonként a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem és a Képző- és Iparművészeti Szakközépis- tek egy szakértőt, válogatná ki, mely versek érdemesek leginkább kiadásra. A kötet elkészült, s a napokban kerül a boltokba, igaz – magánkiadás lévén nem

Kiss Ferenczi Tamás

hogy Erzsikét keresztelhetek Kijevben..."

agyar protestáns istentiszteletek Ukrajna fővárosában

a Kijevi Magyar Kulturális Szövet-et lutheránus templomban földink, z tartott istentiszteletet, amelynek erült. Örvendetes, hogy az Ukraj-ainak hűek maradtak a hagyomá-Isten segítse őket..." – olvassuk a április 11-i számában.

lük.

Hány magyar élhet Kijev-ben, s annak mekkora száza-léka református, illetve pro-testáns?

Érdeklődtem. Nem hivatalos adatok szerint a Kulturális Szövet-ségnek 138 felnőtt tagja van, akik a névsorban is szerepelnek. 60-65 „félmagyar" is él ott. A temetésen 220-230 ember vett részt, majd' mindegyikkel beszéltem. Tettem egy olyan javaslatot, hogy mi len-ne, ha nagyobb ünnepeken talál-koznánk, s együtt énekelnénk, imádkoznánk anyanyelvünkön. Természetesen ujjongva fogadták, *Vigh János,* a szövetség elnöke felajánlotta maximális segítségét, hogy megkeresi az összes magyart Kijevben, s így állapodtunk meg abban, hogy húsvéthétfőn tartjuk meg az első istentiszteletet. Vittem magammal 30 darab énekeskönyvet, de még a felének se volt elég ez a mennyiség. Ötvennyolcan vettek úrvacsorát, s 73-an voltak az ünnepi istentiszteleten. A legközelebbi találkozásunk pünkösdkor lesz, 100-110 résztvevőre számítok. A német evangélikusok adnak változatlanul helyet, akik már öt évvel ezelőtt felkeresték a magyarokat, s már akkor felajánlották templomukat. Délig volt az evangélikus istentisztelet német nyelven, utána jött a református, magyar nyelven.

És az ifjúság? Gondolnak konfirmációra is?

A kérdésnek nagyon örülök. Ifjúság is van. Konfirmációs kátét is vittem magammal, azt szétosztottam, hogy közben tanulhassanak. Nemcsak az ifjak, hanem szüleik is, mert az a korosztály, mint az enyém, tehát a 40-50 közöttiek, nem konfirmáltak. Nagyon jó lenne, ha az első konfirmációkor a szülők és gyerekek együtt konfirmálhatnának. Itt szeretném még elmondani, hogy húsvétkor Kijevben várt még rám egy feladat, egy hét hónapos Erzsikét kellett keresztelni. Nagyon meglepődtem, nem azért, mintha nem lettem volna felkészülve a keresztelésre. Csupán igen jól esett, hogy Erzsikét keresztelek Kijevben. A nagyanyja Kárpátaljára, Eszeny községbe való. Édesanyja *Rudnyik Viktória*, aki ugyanúgy beszél magyarul, mint az édesanyja. Viktória az Állami Operaház szólóénekese. Férje *Archipenko Ruszlán* zeneszerző. Ennek a fiatal párnak az Erzsébet nevű kislányát kereszteltem.

Tehát ez azt jelenti, hogy egy nemzetileg és vallásilag is vegyes házasságból származó kislányról van szó, akit magyar reformátusnak kereszteltettek.

Igen, azt jelenti. A másik dolog, amit fontosnak tartok elmondani, hogy ígéretet kaptam a nagymamától is, és az édesanyától is, azért szeretnék megkeresztelni reformátusnak, mert az édesapa és a nagyapa ukránul beszélnek a kislányhoz, de a nagymama és az édesanya csak magyarul akarnak a gyermekkel beszélni, így mind a két nyelvet értheti-beszélheti.

BÉKEFY LAJOS

lső fagyosszent

Köztiszteletben áll hazánkban Szent Orbán azért is, mert 1771-ben *Andrássy István* monoki gróf, Tokaj-hegyalja egyik legnagyobb szőlőbirtokosa Rómában járt a pápánál. Az ajándékok között ott volt többek között a Tokaj-hegyalján termett aszúbor is. Amikor a pápa megízlelte és megkérdezte, hogy hol termett ez a finom illatú és zamatú bor, Andrássy azt válaszolta, hogy Magyarországon, a Tokaj-hegyalján, Monok község határában, a Lethe-dűlő trachit talaján. Azt is elmondta, hogy sajnos nem minden évben terem ilyen kiváló bor, mert a fagyosszentek, így Szent Orbán nevenapján jelentős fagykár éri a szőlőket. Az elhangzottak után *XIV. Kelemen* pápa hosszan elgondolkodott majd így szólt: „Ahol ilyen kiváló bor terem, ott a helye a Szent Orbán ereklyének".

Andrássy gróf a teljes ereklyét el is hozta és az ősi várkastély alapjaira az általa felépített „Nagykastély" barokk-kápolnájában a tabernákulum felett helyeztette el. Az ereklyetartó talapzatán a következő szöveg olvasható: „S. Urbani M." – ami magyarul annyit jelent: Szent Orbán mártír. Az Andrássy-kastélyban a féltve őrzött ereklye a nép előtt el volt zárva, csak a főúr és családja mehetett a barokk kápolnába, ha részükre az udvari pap istentiszteletet tartott.

kirat

Hosszú időt töltött itt *Francois Xavier de Feller,* a belga jezsuita pap, aki az Andrássy-család házitanítója volt. Egyébként pedig nagy utazó, hazánkat is bejárta és Mono-kon való tartózkodásáról Rómában kétkötetes könyvet jelentetett meg, amelyben sok érdekes korabeli adatot közölt.

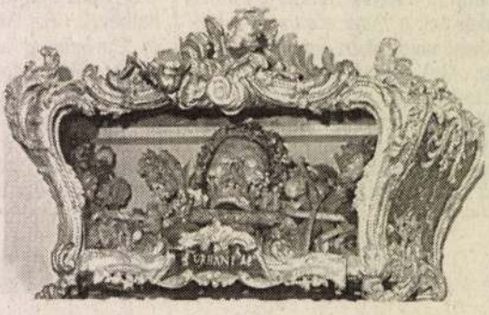

Szent Orbán vértanú ereklye

Itt kell megemlíteni, hogy *I. Orbán* pápa, a későbbi vértanú szent, 222-től 230-ig állt az egyház élén, amikor is *Alexander Severus* római császár kivégeztette.

I. Orbán pápa rendelte el, hogy a misézésnél használatos kehely és paténa aranyból vagy ezüstből lehet. A kehely, a bor és az egyház kapcsolata kézenfekvő. A misebor közelebb viszi a borászatot az egyházhoz, mert az átváltoztatás előtt jele, utána pedig állaga Krisztus vérének. Az abszolúció, tehát az öblítő bor tisztítja, az eukarisztikus pedig szent tartalommal tölti meg a kelyhet.

A bor és kenyér diadalmas ünnepe, a naptárilag is közeli Úrnapján, az ünnepi körmenetben, e témához kapcsolódó érdekes imát mondott a latin nyelvű szertartáskor a pap. Idézem: „Educas panem de terra, Alleluja". Mire a nép így válaszolt: „et nimum laetificat cor hominum, Alleluja". Ami magyarul annyit tesz: Teremts kenyeret, bor vidítsa fel szíveteket. Tehát a bor a mindennapi életnek is tartozéka, akárcsak a legszentebb áldozatnak., Érdekes jelenség az is, hogy Szent Orbán tisztelete, különösen a szőlőt termelő zónákban egyre markánsabban él. A szőlőt termő vidékeken gyakran emelnek a szent tiszteletére szobrot, vagy kápolnát. Ilyen többek között az Esztergom melletti hegyoldalakon a szőlőtáblák között található Szent Orbán-kápolna, ahol az oltár felett, középen a vértanú csaknem teljes életnagyságú szobra áll. Ebben a kápolnában legtöbbször főpapi mise keretében imádkozik a sokaság a szőlő védelme érdekében.

Lapunkban néhány héttel ezelőtt egy fényképes tudósítás jelent meg, amely szerint „Bardócz Barna győri ötvösművész a szőlő és a bor védőszentjének, Szent Orbánnak tűzzománccal díszített bronzszobrán dolgozik. A másfél méter magas alkotást Badacsonyban, az első magyar borház előtt állítják majd fel."

A Dél-Alföld egyik szőlőgazdaságában nem is olyan régen Szent Orbán szobrát helyezték el egy magas oszlopon. Hogy miért helyezték el a szobrot ilyen magasan? A néphit szerint azért, hogy lássa azt a szőlőterületet, amelyet az őrzésére bíztak.

Egy régi eredetű kalendáriumban, amelyet 1621-ben adtak ki, május 25-én van Orbán vértanú napja. Ezt a kalendáriumot a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában őrzik, mint egyedi példányt. Egy lexikonunk kétségbe vonja I. Orbán pápa vértanúságát és szentté avatását is. Mindössze 3-4 sorral elintézi Szent Orbán ismertetését. Minderre rácáfol az, hogy még ma is mennyire tisztelik a szentet. Ha tehát nem lett volna vértanú és szent I. Orbán pápa, akkor közel 1800 éve nem lenne olyan nagyméretű a kultusza, mint amilyen manapság.

SZIKORA ANDRÁS

k | **Azért van seb, hogy bekösse kezed**

KÖRÖSSÉNYI Tamás szobrász

Rákócz u.l. - Nádasdy Ferenc szobor talapzatán tervezte Urbán László könyvtáig. 1985

VÉRTES Ernő: Napórák a történelmi Vas megyében. = Vasi Szemle, 47, 1993, 4. 578. ill.

éptárépület is, amely 1830 körül épült, s így azt a kép észítésének feltételezett időpontjában (a 19. század dere-án) Louiese Kotznak mindenképpen látnia kellett.[84]

A martonvásári angolkerttel kapcsolatos források között runszvik Teréz naplói sajátos színfoltot jelentenek. Teréz 833—1840 között jobbára külföldön tartózkodott, utána edig Pesten telepedett le. Martonvásáron általában évente étszer időzött, s ilyenkor naplójába szinte mindig feljegy-ett valamit a parkról. 1841 májusában például egy nemrég zajlott vízrendezésre utal: „... a szabályozott tó szép tványt nyújt" — írja, majd megemlíti a vízen úszó három attyút, s a negyediket, amely tojásokon ül.[85] A következő évben a „legszebb növényekkel virágzón díszített" szi-et és a „pompás park" szépsége láttán ujjong, egy sétakocsikázás közben pedig elbűvölik őt „a fenyőerdőcske, az gererdőcske, a szép mély rétek", amelyeket a szőlőhegy elé menet látott.[86] 1843-ban, egy nyirkos, hűs napon az rdő szélén legelésző állatok vonják magukra a figyelmét. Reggeli a hársak alatt' — jegyzi fel egy héttel később.[87] hársfák egyike lehet az a faóriás, amely ma is látható a astély északi frontjához közel. Négy évvel később a hársak apcsán írja, hogy azokat negyven éve ő maa ültette.[88] el-felkeresi az „Igazság oltárát" is. „A facsoport, amelyet n ültettem, megmaradt..." — örvendezik egyik alkalom-al, s azt tervezi, hogy a következő évben rózsaszegéllyel gja e kedves helyet körülvétetni.[89]

„Mennyi érdekesség minden fában és bokorban!" — rvend 1944 őszén Teréz, akinél aligha volt odaadóbb ajongója a parknak. Néhány nappal később írja: „Martonásáron még sok százezer dísznövény van, körülöttünk ompáznak. A kertművészet és a tájkert művészete ('Gärenkunst und Gartenlandschaftskunst') az, amikor a fák és okrok festőien vannak elrendezve zöld és harmónikus zínekben. A táblák különbözősége ... elragadtatja az esztétikai érzéket... A két nagy víztükör a táj szemei."[90] Ez Nebbien-tervezte park véleménye szerint más hazai, sőt ülföldi kertekkel szemben is megállja a versenyt. Mint mlítettük, 1815-ben Richard Brightot Brunszvikék angol-

KÖRÖSÉNYI Tamás

kiáll. Bp.,Francia Intézet, 1985.május 13-25.

ism. FÖLDÉNYI F.László: Szobrok Giacometti párizsi műterméből. = Művészet, 26, 1985, 8. 64.,ill.

foszlottak szét, de a lehetőség távolodik. Valóban sokan reménykedtek abban, hogy a világ vezető politikusai megegyeznek majd olyan alapvető környezeti problémák kezeléséről, mint a globális felmelegedés, az ózonréteg vékonyodása, a trópusi esőerdők kipusztítása, az óceánok szennyezettsége. Abban is bíztak, hogy ez a megegyezés gyorsan létrejön, hiszen állandó versenyfutásban vagyunk az idővel. A környezet állapota rohamosan romlik és a kárelhárító munkák nehezen tudják követni ezt az ütemet. Ha nem sikerül a pusztulás „elé kerülnünk", a Föld hamarosan belerokkan.

– A New York-i tanácskozás sikertelensége és a riói konferencia esetleges csődje tehát halálos ítélet a Földre?

– Ezt azért nem mondanám. Mindenesetre nagyon súlyos következményei lehetnek, ha valóban nem sikerül megegyezni egyes globális jelentőségű kérdésekben. A már említett „versenyfutásban" komoly hátrányba kerülnénk.

– A konferencia legnagyobb eredménye a Föld Charta alá-

kon klasszi
tört ki az or
fejlett országá
ták, hogy a
modell több
mert tönkr
forrásokat,
letlenek az
joguk van a
déshez, s fe
rozását Ész
országoktól
ha nem vála
kus fejlődé
meg az árát
ban kirabolt.

*– A hírüg
szerint a k
programján
körül is vitá*

– Rióban
fogalmaznár
konkrét
AGENDA 2
ram határoz
belül negyv
maz a külö
elemek véd
egy csomagb
ramok
szükséges es
megnevezi a
ket, pénzü
technológiák
ramrészről

K[illegible]NYI Tamás

Mozgó Világ 1990.3.sz.

Elementáris szobrászat

Körösényi Tamás szobrászművésszel beszélget Gyárfás Péter

Ma már egyre biztosabbnak látszik, hogy képzőművészetünkben egy új „középosztály", pontosabban: középkorosztály nyer teret és formálja esztétikai ízlésünket, képzőművészetről vallott felfogásunkat. Ez a korosztály a hetvenes évek avantgárdján nőtt fel, és most távolodik el tőle, vagy talál vissza újra hozzá. A kilencvenes évtized még titkokat rejt magában.

Körösényi Tamás művészetében is most érlelődnek új elgondolások, ideák, amelyek szervesen épülnek bele abba az életműbe, amelyet olyan érzékeny szobrászi fogalmazású, magas technikai szinten kivitelezett munkái jeleznek, mint a Giacometti-szobrok vagy a frissebb szabadkézi rajzok.

– *Az elmúlt hetekben volt szerencsém két alkalommal is végigülni szobrász kollégáid között olyan beszélgetéseket, vitákat, amelyek egy új szakmai szerveződés alapjait kívánták volna tisztázni. Tanulságosak voltak ezek az eszmecserék, mert számomra egyebek mellett az is kiderült, hogy a szakma nehezen akar megbarátkozni saját, olykor bizony tisztességtelennek is tekintett múltjával, nem akar tudomást venni a jelenéről és a jövőjéről sem. És én, bármennyire fájdalmas is, de a politika és a pénz „elsőbbségi" jogait tapasztalva, osztom bizonytalankodásaikat, mert magam sem látom túlságosan optimistán a képzőművészet helyzetét.*

– Én úgy gondolom, hogy az emberekben olyan mérhetetlen szabadságvágy halmozódott fel hosszú idő alatt, hogy az az elsődleges mindenki számára, hogy a szabadságjogok megvalósulhassanak. Ilyen körülmények között normális állapotnak tekinthető, hogy a művészetek egy kicsit a háttérbe szorulnak. Bár az átrendeződésben nagyon fontos lenne a különböző művészeti ágak számára, hogy a maguk létét dokumentálják, igényeiket jelezzék. Ahogy Kerényi Imre mondotta nemrégiben egy televíziós interjújában: jelenleg a pénzek újraelosztása folyik és neki az a szándéka, feladata, hogy a színházi szakma számára a megfelelő feltételeket biztosítsa, próbálja megteremteni. Úgy vélem, a Szövetség is ilyen megfontolásokból próbál a porondra lépni. Gondolva itt például a Művészeti Alappal vívott harcokra.

– *A művésznek tehát megint politizálnia kell vagy visszavonulhat a műtermébe, az ő „elefántcsonttornyába"?*

– Nagyon szeretném azt hinni, hogy Magyarországon az emberi szabadságjogok olyan mérvű előretörése következik be, hogy nekünk majd nem kell politikával foglalkoznunk. Az tény, hogy mindnyájan politizáltunk: festők, szobrászok, grafikusok, írók és nem művészek. De ez egy kényszerhelyzetben történt.

– *Miben nyilvánult meg a kényszeresség?*

– Olyan korban nőttem fel, amelyben a művészeket kiskorúnak tekintették és atyailag gondoskodtak róluk. Én most úgy szeretnék élni, hogy senki ne kezeljen kiskorúként, de ne kelljen megvárnom, amíg nagykorúvá válhatok. Az, hogy felnőtt állampolgár vagyok, legyen evidencia. Ha ez megtörténne, akkor kizárólag szobrászattal foglalkozhatnék. Ahogy Esterházy Péter fogalmazta: nem népben és nemzetben, hanem alanyban és állítmányban akar gondolkozni. Így szeretnék én is a plasztikával törődni, semhogy a kulturális kormányzat intézkedései elleni esetleges fellépés lehetőségein és eszközein töprengjek.

– *Azzal, hogy szobrászatban gondolkozol, mintha lemondanál a hatásgyakorlás lehetőségéről is.*

– Természetes, hogy hatást akarok gyakorolni a nézőkre, ez a dolgom. De nem akarom, hogy a hatás politikai jellegű legyen, mint ahogyan az eddigi gyakorlat volt. A politika a maga javára felhasználta a művészetet.

– *Ahogy a művészet is a politikát.*

– Ezt is mondhatjuk, de ez kevésbé lényeges. Én mindenesetre azt gondolom, hogy egy politikamentes(ebb) művészet az üdvözítő. Ha nekünk nem kell a politikával foglalkoznunk, mert azt a politikusok közmegelégedésre elvégzik, akkor minden jól fog menni.

– *Gondolatmenetednek ellentmondani látszik a valóság. Itt van például a 301-es parcella pályá-*

széles, nagy halászcsónak lebegett kikötve. A lapátjukkal csónakba fordított evezők nyele várakozóan és készségesen nyúlt ki az evezővillák fölé.

– Rendelek egy demizson vizet – mondta Forrai a csónakot nézve –, egy vekni kenyeret, egy sült oldalast, beszállunk a csónakba, kievezünk a tengerre és soha senki sem lát többé. Egy csónakban a tengeren valószínűleg örökké lehetne élni. Kievezve a halandóságból.

– És mit ennénk odakinn, kiszakadva a halandóságból, ha elfogy a vekni kenyér és az oldalas? – kérdezte Román Anna az étlapot nézegetve, amelyet nem értett.

– Az nem gond – mondta Forrai fölényesen. – A delfin, mint tudjuk, a legértelmesebb állatok egyike. És már az ókori legendák szerint is szívesen segít az embernek. Összebarátkozunk néhány delfinnel, időnként a szájukba teszünk egy kis bevásárlólistát meg pénzt, a delfinek ideúsznak, csipognak a pincérnek, a pincér összepakolja az elemózsiát, odaadja a delfineknek, azok meg kihozzák a csónakhoz.

Román Anna felnézett a pincérre, aki vagy fél perce már nyájasan és türelmesen ott állt az asztaluk mellett.

– No akkor te vagy a delfin – mondta. – De nekem ne rendelj tengeri gezemicét.

Forrai sligovicát kért, aztán natúrszeletet és salátát a lánynak, magának calamarit, bár tisztában volt a kockázattal: ha a tintahalat rosszul készítik el, rágósabb a radírnál. De itt remekül csinálták, Román Anna megkósolta és másnap este már ő is calamarit rendelt, Forrai örömére. A calamarit tőlem kapta, gondolta. Pontosabban, a calamari emlékét. Ennyi biztosan megmarad belőlem.

Az öregember most is kinézett a szobájából, mikor tíz óra körül beléptek az ajtón, de félszeg mosollyal mindjárt vissza is húzódott. Istenem, gondolta egy pillanatra Forrai, már én is kinézek minden neszre és gondosan leoltogatom magam és mások után a villanyt.

Egy darabig még ültek kinn a teraszon, sajtot tördelve, bort kortyolgatva az édes, lágy kora őszi estében, aztán szeretkeztek és a csúcsponthoz közeledve Román Anna félig a párnába fojtva váratlanul, nem parancsolóan, inkább édesen és könyörgően azt mondta:

– Itt csinálj nekem gyereket!

Utána hosszan feküdt arcraborulva az ágyon, aztán felült és szinte dideregve a takaró alá bújt. Forrai tehetetlenül, félszegen ült az ágy szélén, egy darabig simogatta a lány hátát, csípejét.

– Úgy látszik, menthetetlenek vagyunk – mondta Román Anna később. Többé nem beszéltek róla.

A tengerparti vendéglő pincére a harmadik este már széles mosollyal és hellóval köszöntötte őket.

– Őt ne vigyük magunkkal a csónakon? – kérdezte Román Anna.

– Minek? – mondta Forrai. – Nem küldhetjük ki bevásárolni a delfinek helyett. Nem tud úszni.

– Felülhetne a delfin hátára. Mégiscsak ügyesebben vásárolna be, mint egy delfin.

– Lovagolni sem tud – mondta Forrai és a bajszos, sovány pincérre nézett, aki éppen a sligovicás poharat tette le széles mosollyal Román Anna elé.

Ötödnap reggel a parkolóban Forrai megfogta Román Anna bőröndjeit és átvitte a várakozó Skodához. A férfi, akit Román Anna Attilaként emlegetett, kiszállt a kocsiból, elébe jött és átvette a két táskát. Nem mutatkoztak be, csak biccentettek egymásnak. A nő nem szállt ki, a kocsiból nézte őket. Az egészben volt valami kényszeredetten nyájas, ügyetlenül úri tartózkodás. Forrai a kocsiban ülve, minduntalan az órájára pillantva várt, hogy a Skodának egy óra előnyt adjon. Aztán elindult, most már végig a tengerparti úton, a sziklafal belső oldalán.

zata, de bizonyára szükség lesz nemzeti emlékparkokra, kettős keresztekre is szép számmal e hazában. Ehhez képest milyen határidőn belül látod megvalósíthatónak a politikamentességet?

– Nem hiszem, hogy a kettős kereszteket művészek fogják elkészíteni. A 301-es parcella adósság. Tett a múlt igazságtalanságainak ellensúlyozására, ami után talán tiszta lappal lehet elindulni egy politikamentes művészet létrehozása felé. Nem tudom. Az is lehet persze, hogy naiv vagyok és illúziókat kergetek.

– A politika mellett a másik nagy P, a pénz is fontos szerepet játszott a művészetben. És, úgy tűnik, még jelentékenyebb helyet foglal majd el, miután megindult – ha nem is minden ellentmondástól mentesen – a művészet infrastruktúrájának átalakítása. Csökkenőben az állami mecenatúra, a képzőművészetre fordított összegek értéke. Több kollégád is azon a véleményen van, hogy át kell vészelni ezeket az időket, miközben az orientációs pont, ahol el lehet helyezni a műveket: a nyugati piac. Neked is az?

– Mindenkinek saját receptje van a túlélésre. A magam számára azt tartanám a legjobbnak, ha tanárként olyan fizetést kapnék, hogy abból családommal együtt meg tudjak élni. Ekkor egészen biztosan azt csinálnám, amit szeretek és akarok. Nem befolyásolnának a napi események (noha így sem tudnak). Most is eléggé elfoglalt vagyok a munkámmal ahhoz, hogy ki tudjam szűrni a külső, zavaró körülményeket. Viszont az is igaz, hogy nem vagyok benne semmiféle üzletben.

– De szeretnél, ugye?

– Nem mondom, hogy nem lenne jó még több pénzt keresni. Már csak azért is, mert nem nagyon tudok úgy dolgozni, ha nem adok el a munkáimból. A szobrászathoz pénz kell. Az utóbbi évek során arra törekedtem – és ebbeli kísérleteimet sikerrel folytattam –, hogy kialakítsak egy olcsó technikát. Ez lett a papírmasé, amely óriási alkotói szabadságot is ad, mert nem kell őrült nagy pénzeket keresnem ahhoz, hogy valamit megcsinálhassak. De még ez az olcsó technika is luxus, ha megélhetési gondjai vannak a családnak.

– Emlékezetem szerint te mindig is igyekeztél olcsó anyagokat használni. Gipszalakokat készítettél; a Giacometti-szoborcsoportod is a nem igazán drága műanyagból készült. A klasszikusnak tekintett szobrászati anyagok idegenek is tőled?

– Van néhány bronzszobrom is, amelyek számát azért nem gyarapítottam, mert hiányzott hozzá a pénz. A félreértések elkerülése végett azonban el kell mondanom, hogy saját belső törekvéseimmel messzemenően egybeesett az az anyaghasználat, amit te is említettél.

– Mire irányultak ezek a törekvéseid?

– Az olyan meggyőződések és nézetek ellen, amelyek szerint, ha egy plasztika bronzból van, az már magasabb rendűnek tekinthető.

– Vagyis te direkt ellenhatásként használtad a kiválasztott anyagokat?

– Giacometti szobrainak nagy része bronzból van ugyan, de csak később öntötték ki őket bronzból. Eredetileg gipszből, fából, kőből, drótból készültek. Amikor én a „Giacometti párizsi műterméből" való szobrokat csináltam, és a kivitelezésükre műanyagot használtam, akkor egyfajta távolságtartást is akartam jelezni az előbb említett álláspontho képest. Azt, hogy amit csinálok, egy más kor más terméke.

– Amikor a Francia Intézetben kiállítottad a Giacometti-szobraidat, a befogadó arra gondolhatott, hogy ez a művész iránti tiszteletadás.

– Giacometti számomra olyan személyiség, aki összefoglalta az egész eddigi szobrászatot. Figurái absztrakciók, megfogalmazási módjuk hihetetlenül érzékeny. De már korábban, a Stúdió Galériában bemutatott *Műterem-tér* című kiállításon jelenlevő terrakotta figuráknál is bennem volt ez a gondolat, bár Giacometti művészete közvetlen hatást akkor nem gyakorolt rám.

– Ha a hatásoknál tartunk, meg kell említeni a középnemzedékké érő kortársaid avantgárd iránti fogékony elkötelezettségét is. Téged az avantgárd befolyásolt, vagy távol maradtál azoktól a kísérletezésektől, amelyek a hetvenes éveket jellemezték?

– Azt nem tudom, hogy Giacometti avantgárd volt vagy sem, de számomra ő a legfontosabb szobrász. Ahhoz viszont, hogy a kortárs avantgárdhoz való viszonyomat tisztázhassam, vissza kell lépnem egy kicsit az időben, egészen a hatvanas évekig, amikor középiskolás voltam. Gimnazista éveim – 1967-71 – a nagy felismerések jegyében teltek el. Ekkor jelent meg Herbert Read *Modern szobrászata*, és társaimmal együtt, részben e könyv hatása alatt is, mindenféle eszközt és technikát kipróbáltunk. Felszabadultan, játszva dolgoztunk. A hivatalos feladatokat is elvégeztük, de a két dolog nem vált el egymástól élesen.

Aztán eljött az érettségi ideje és az embernek

Alberto Giacometti párizsi műterméből (öt figura talapzaton – 1980)

Alberto Giacometti párizsi műterméből Diego II., Anette (1980–81)

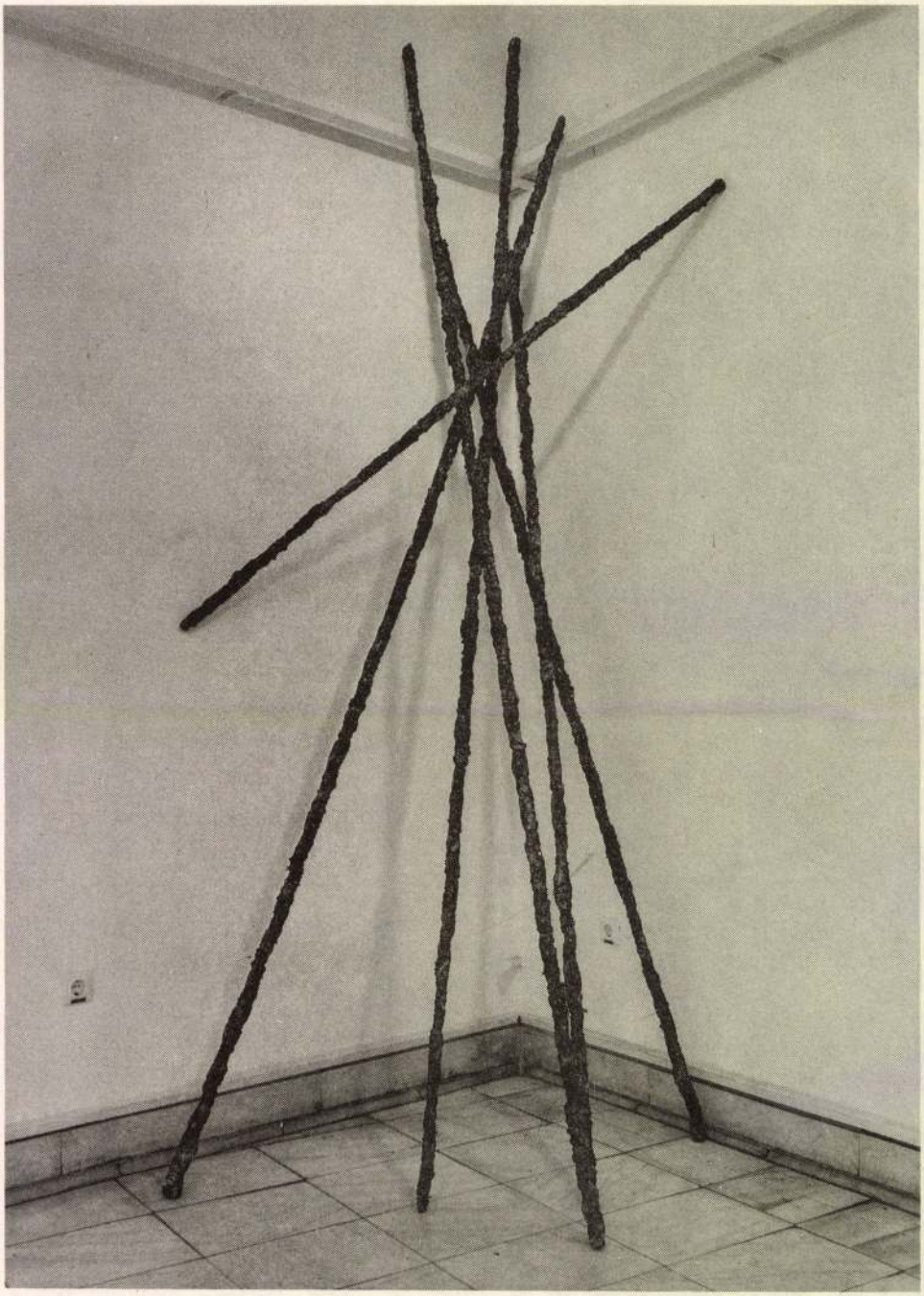

Szabadkézi rajz (1988)

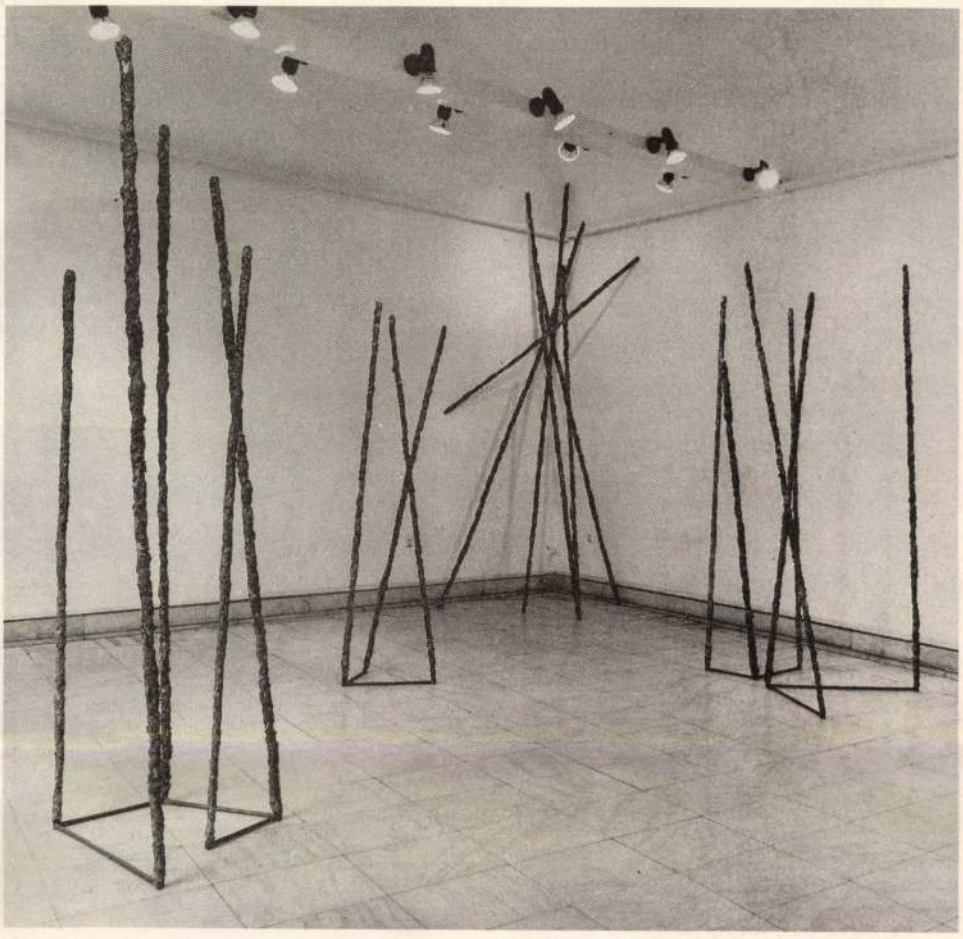

Szabadkézi rajz (1988)

el kellett döntenie, hogy mit akar. Az egyedüli továbblépési lehetőségként a főiskola mutatkozott, ahol felvételi feladat volt a fejmintázás. Mindaddig én nem mintáztam fejet, amit nem is könnyű megcsinálni; szakkörökben is évekig tanulják a gyerekek. Bár a fejmintázásnak semmi köze nem volt a felszabadult önmegvalósításhoz, a művészetről szőtt elképzelésekhez, de egy olyan „léc" volt, amit át kellett ugrani, hogy az ember bekerülhessen a főiskolára. A főiskolán a szakmai-technikai tanulmányok aztán jó időre háttérbe szorították azt a fajta művészetet, ami kedvemre volt.

A középiskolás korhoz tartoztak kiállítások is. Láttam az Ipartervet, amely megdöbbentett. Számomra evidencia volt azonban – bár nem tudtam, hogy „nem támogatott" volt ez a kiállítás –, hogy amit ott láttam, az a kortárs magyar képzőművészet. Ahogy a Dorottya utcai Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállítótermében megrendezett Lakner- és Melocco–Kondor–Pásztor Gábor-kiállítás is. Meg Jovánovics György Nádler Istvánnal közös kiállítása a Fényes Adolf Teremben, ahol hirtelenjében nem is tudtuk, hol vannak és melyek a szobrok. Jovánovics annyival előbbre járt már akkor a szobrászati absztrakcióban.

És aztán jött a főiskola, ahol küzdelmet kellett folytatni azért, hogy az ember bennmaradhasson és tanulhasson. Az első félévben már öt

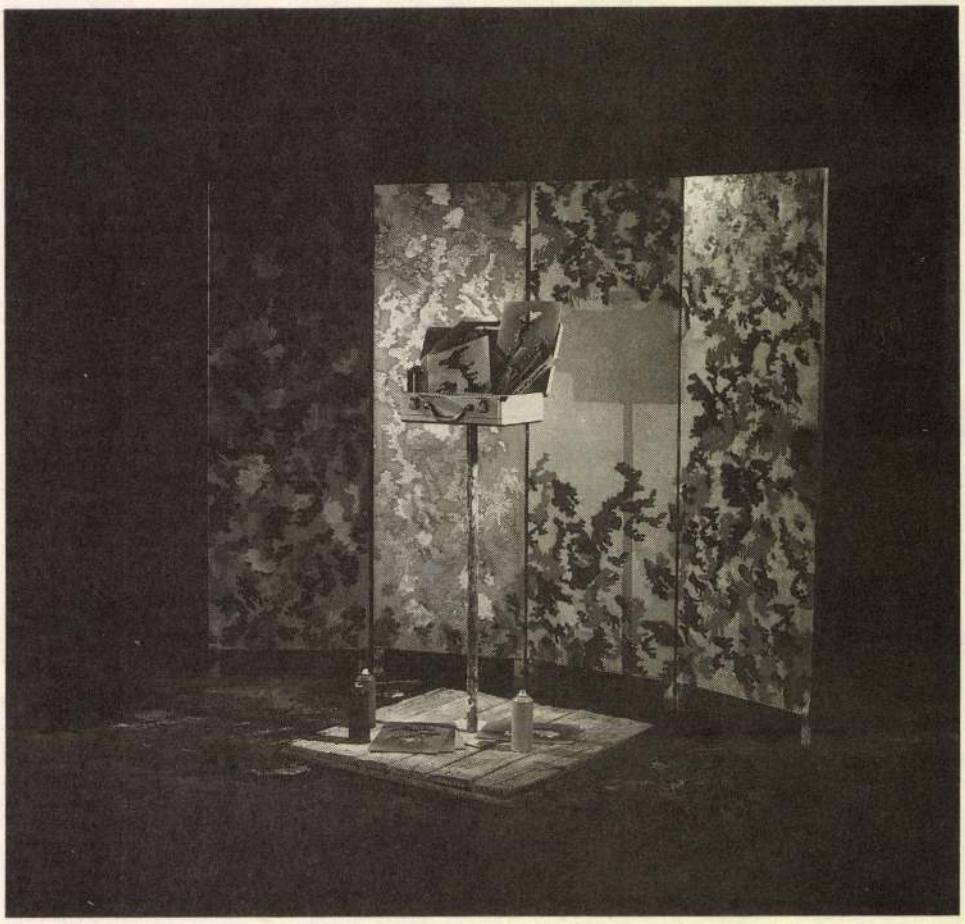

Mű-terem tér Mücsarnoki kiállítás 1985 (Partitura 1984)
Fotók: Csigó László

embert kivágtak és ennek bizony politikai felhangjai is voltak. Az én küzdelmem szakmai része az volt, hogy mesterem, Szabó Iván az első félévben sokáig nem engedte kiönteni az egyetlen portrémat, és így félő volt, hogy bemutatandó munka nélkül engem is eltávolítanak a főiskoláról. Kínlódás, nehéz időszak volt ez. Arról,nem is beszélve, hogy amit csináltam, a főiskola megítélése szerint nem volt éppen első vonalbeli.

– *Jovánovics számotokra nehezen azonosítható szobráig jutottunk el, mielőtt a főiskolai éveidre kanyarodtunk volna. Az avantgárdhoz való viszonyodat azonban még nem határoztad meg.*

– Úgy hiszem érthető, hogy akkor nem voltam abban a helyzetben, hogy meghatározzam magamban ezt. Hatással sem voltak rám az említett művészek, egyszerűen az adott kor művészeteként elfogadtam azt, amit láttam tőlük. Az viszont igaz, hogy Lakner és Melocco popos munkái mégis valamelyes benyomást gyakoroltak rám, míg az Iparterven látott művek közül sokat polgárpukkasztónak tartottam.

Egyébként, visszatekintve, egy 18 éves művésznövendék, egy szobrász akkoriban sem volt abban a helyzetben – már csak az életkora, hiányos tapasztalatai és a főiskolai követelmények miatt sem –, hogy pontosan meghatározza azokat a forrásokat, amelyekből meríteni kívánt és azokat a hatásokat, amelyek ténylegesen megérintették. A főiskolán amúgy is azt kellett csi-

Mű-terem tér Műcsarnoki kiállítás 1985 (Partitura 1984)

nálni, amit mondottak, a tanárok előírtak. Szabó Ivánnál például az volt a rendszer, hogy az idő előrehaladtával egyre többet engedett megvalósítani a hallgató saját elképzeléseiből.

– *A kortárscsoportok hogyan formáltak?*

– A főiskolán a Rózsa presszóban tömörülteket – Drozdik Orsolyát, Sarkadi Pétert, Lengyel Andrást, Károlyi Zsigmondot és Kelemen Károlyt – tudnám megemlíteni, és rajtuk kívül – bár nem hatottak rám – a Pesti Műhely tagjai tevékenységét.

– *Te a Rózsa presszó konceptesei közt voltál?*

– Csak nézőként. Egy szobrásznak a koncepthez való viszonya, kapcsolata azért bonyolultabb, mert nekünk a főiskolán a gondolkodásmódunkat alapvetően a mindennapi feladatként, gyakorlatként jelentkező figuralitás határozta meg. Annyira a befolyása alá kerültünk ennek, hogy hittünk egy sajátos, önálló értékeket felmutató, hordozó figurális művészetben. Az akkori példaképem jellemző módon Segal volt.

– *Meddig tartott a figuralitásba vetett hited?*

– Sokáig, egészen 1985-ig. A főiskolán azt igyekeztek tudatosítani bennünk, hogy a figura-

litás magasabb rendű azoknál a polgári pacáknál, amiket a külföldi folyóiratok reprodukálnak. Ennek természetesen volt vonzása, hiszen amikor megpróbáltuk megmintázni a figurákat – mint már erről szóltam –, kiderült, hogy nagyon nehéz munka. A törvényszerűségeket meg kellett tanulni és tapasztalni. Sok mindent a könyvekből tanultam meg. A mintázás terén legtöbbet Donatellótól lestem el. Például azt, hogyan kell a térben vezetni a tekintetet, hogyan mozognak az ízületek. Kollégáim közül Sass Valériától a szobor egységben látását – ami ritka, ünnepélyes pillanat, mint egy írónál, amikor a részleteken túl egyben szemlélheti a kész írását –, Varga Tamástól pedig a részletmintázást sajátítottam-tanultam el.

A felsőbb évfolyamokban már tisztes mennyiségű figurális szoborral rendelkeztem, de ez a kollekció nem volt igazán népszerű a tanárok között. Többek között azért nem, mert a művek léptéke eltért a szokásostól. Életnagyságú aktok mintázása folyt a főiskolán, én pedig egy-másfél méteres szobrokat készítettem.

– *Mitől volt fontos ez a méretkülönbség?*

– Elválási szándékot mutatott. Nemcsak az életnagyságú szobrokat nem akartam csinálni, de az úgynevezett íróasztal-plasztikákat sem, mert éreztem azok üzleties jellegét. Visszaemlékszem olyan Stúdió-kiállításra a régi Ernst Múzeumban, ahol a két nagyterem közötti termecskét telerakták ilyen bronzplasztikákkal, amelyeket aránylag olcsón elő lehetett állítani és mégis, ugye, jó anyagból voltak. A kritika és a nézők egyaránt hangosan derültek rajtuk. Ebbe az utcába nem akartam belemenni, az a törekvés irányított, hogy még véletlenül se készítsek ilyen kategóriájú szobrokat.

– *A Vigadó Galériában rendezett kiállítás egyik kritikusa szerint viszont munkáidban az a jellegzetesség fedezhető fel, amely a méretek különbsége ellenére az általad éppenséggel elkerülni akart műtípus lényege. Gyetvai Ágnes az általad nem vágyott „sorsot" látta bele plasztikáidba.*

– Nem tudom, miért és mit látott bele a kritikus, ám azt a fajta kisplasztikát nem akartam művelni, amiről beszéltem. Hozzá kell még tennem, hogy a főiskolán kialakult az a vélemény, hogy nem való nekem a nagy méret.

– *Akkor a Giacometti-szoborenvironment legméretesebb tagjai vagy a Szombathelyen megvalósult köztéri munkád ennek a „jóslatnak" ellenére jöttek létre?*

– Kétségkívül volt bennem némi becsvágy, hogy bebizonyítsam, képes vagyok akadémista értelemben is megmintázni, elkészíteni nagyméretű műveket. Bár a szombathelyi munkám nem sorolható be teljességgel az akadémikus, figurális munkák közé. Azt bebizonyítottam, hogy képes vagyok ilyen szobrokat megmintázni, ha kell klasszicista stílusban is, mint tettem azt a várbeli Miniszterelnökség falán rekonstruált műegységnél. De nem akarok.

És itt kell visszatérnem arra a kérdésedre, amely azt firtatta, meddig hittem a figuratív – a főiskolai tanárok tekintélyével és példájával megerősített – művészet eszméjében. Én jó darabig úgy gondoltam, hogy amit csinálok, az szintézis jellegű. Felszívom a művészeti és egyéb információkat, impulzusokat a világból és akárcsak az opera, *Gesamtkunstwerket* „szülök". Ennek a hitnek az utolsó állomása a már említett 1985-ös műcsarnoki kiállítás Meloccóval és Török Richárddal. Ez volt talán a végpont, ahol az engem mindig vonzó barokk, a stílus színpadszerűsége iránti vágyam is megmutatkozhatott, testet ölthetett. De e kiállításon már bemutatásra kerültek azok a munkáim, amelyek új irányba mutattak. Szabadabb, kötetlenebb formálást engedő művek ezek, amikről beszélek. Mindenekelőtt a sablonkészletre, álcázókészletre gondolok (Partitúra).

– *Ez viszont valamiképpen „megtérés" a koncepthez, és csatlakozás az akkor érett új szenzibilitáshoz a festői eszközök alkalmazása miatt.*

– Nem titkolom, hogy mindig is nagyon vonzott a koncept, s ez bizonyára megfigyelhető a munkáimban is. És nemcsak az a modern koncept, amellyel személyesen is megismerkedhettem a Rózsa presszóban, hanem tágabb értelemben: a művészet konceptuális korszakai. Például a román kor.

– *Mindez hogyan jelenik meg mai munkáidban?*

– Az álcázókészletből „jönnek", amely egy új szobrászati út lehetőségét nyitotta meg előttem, de önmaga túl sterilnek bizonyult. Készítettem fából érzékenyebb változatokat, majd megtaláltam a fantasztikus szabadságot engedő, élvezettel festhető – miért ne lehetne színes egy plasztika? – papírmasét.

– *Nem foglalkoztat az, hogy örök életű legyen az, amit elkészítesz?*

– Ha fontosak a munkáim, egyszer úgyis bronzba öntik őket.

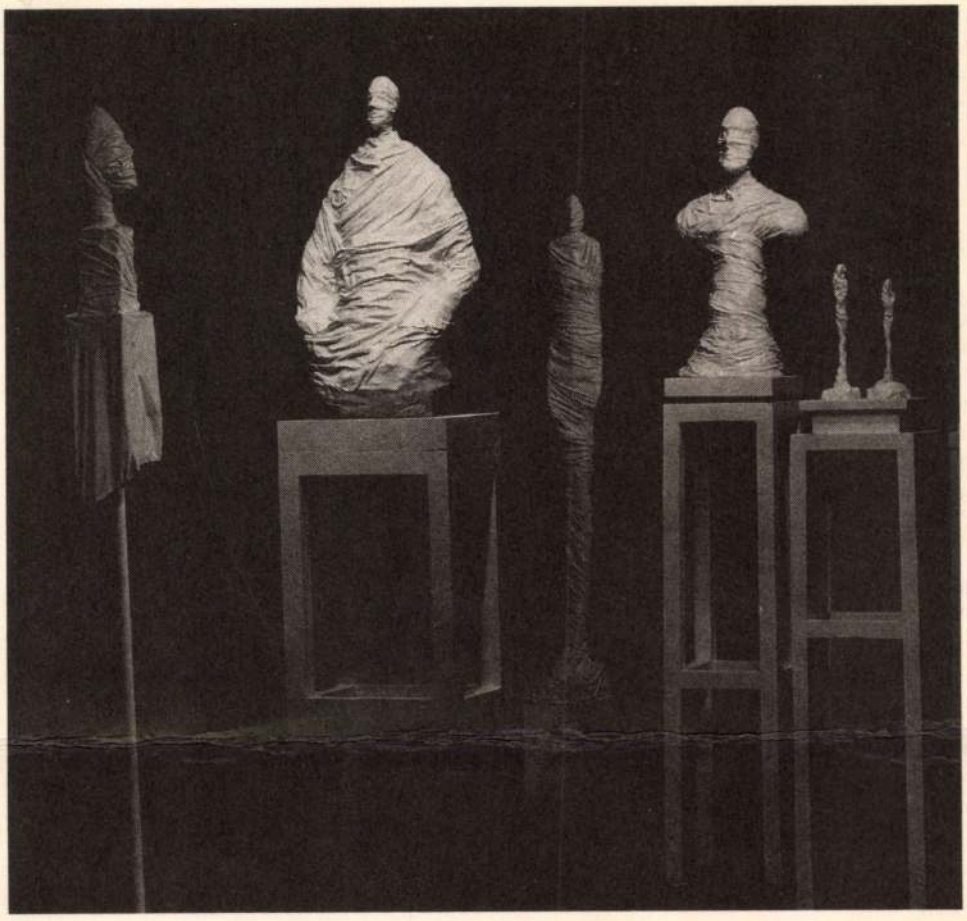

Elementáris szobrászat (110. o)

MOZGÓ VILÁG

A szerkesztőség tagjai:

Antal László	társadalomtudomány
Baló György	publicisztika
Berkes Erzsébet	vers
Bogárdi Márta	munkatárs
Bognár Róbert	főszerkesztő-helyettes
Goldgruber Eszter	szerkesztőségi titkár
Kunert Éva	tördelőszerkesztő
Mező Ferenc	próza
P. Szűcs Julianna	főszerkesztő
Tábori Zoltán	olvasószerkesztő

A szerkesztésben részt vett: Farkas Zoltán

Ára: 38,– Ft

Mozgó világ

PÁRHUZAMOS STRATÉGIÁK
Túlkínálat bűnbakokból
A kelet-európai hatalmi vákuum
Stan és Pan a kommunizmusban

MOZGÓ VILÁG 1990/3

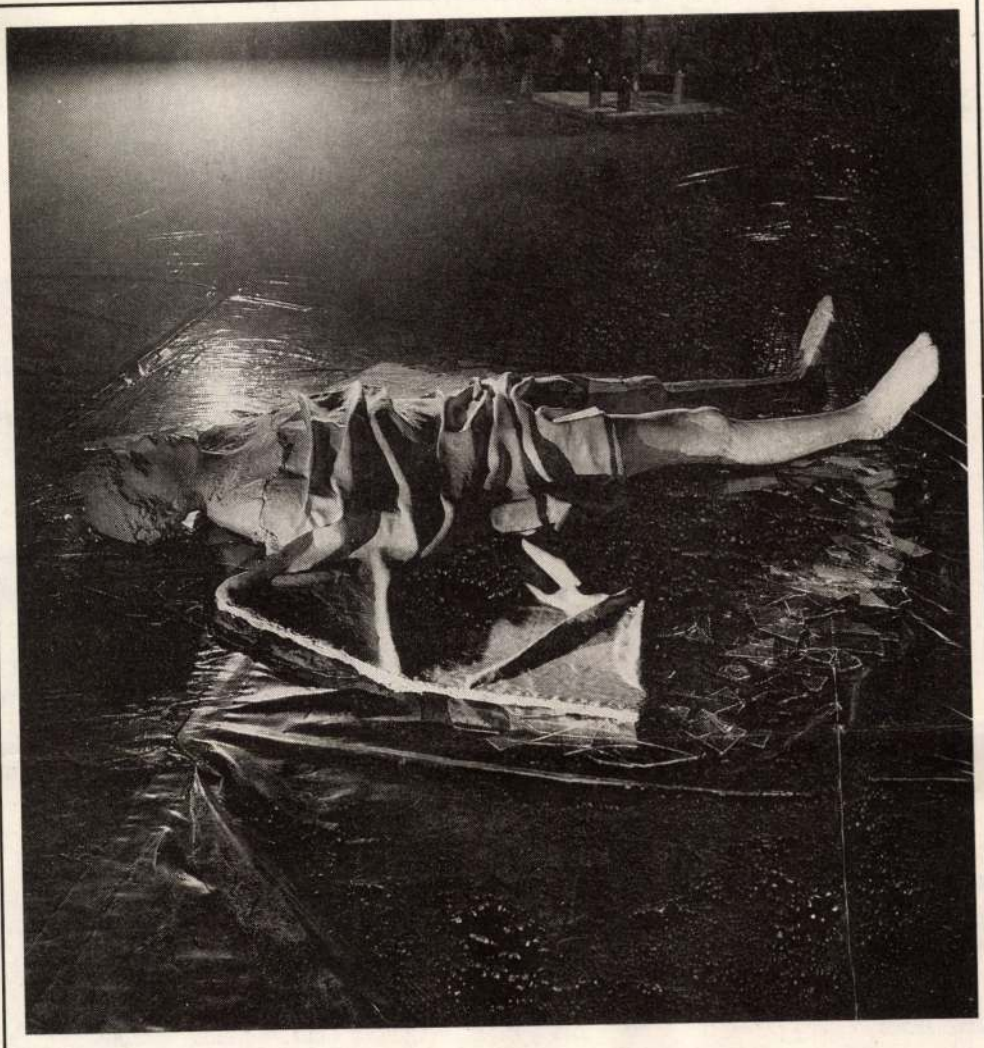

Elementáris szobrászat (110. o.)
Fotó: Csigó László

Mozgó Világ 90/március **tizenhatodik évfolyam**

Főszerkesztő: P. Szűcs Julianna. A szerkesztőség címe: 1051 Münnich F. u. 26. Telefon: 111-4430, 111-4418. Felelős kiadó: Németh Jenő, a Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat vezérigazgatója. A kiadó címe: Budapest VII., Lenin krt. 9–11. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR 1900 Budapest XIII., Lehel út 10/a.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: 1/2 évre 228,– Ft, 1 évre 456,– Ft. Indexszám: 25604. Petőfi Nyomda, Kecskemét (90/20067). Felelős vezető: Birkás Béla vezérigazgató. Szedte a Fényszedő Központ Kft. (898697/20) HU ISSN 0324–4601

Kéziratot, grafikát, rajzot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza! **Szerkesztőségi fogadóórák: szerdán 2-től 5-ig**

Mozgó Világ 1990/3

PÁRHUZAMOS STRATÉGIÁK

Farkas Zoltán 3 – reformok és ellenzéki mozgalmak –

5 „Mindenki tudta, hogy amit írunk, az igaz" *Antal Lászlóval, Lengyel Lászlóval és Matolcsy Györggyel beszélget Farkas Zoltán*

Tarnói Gizella 21 „Háromszáz főt kérek a parlamenttől" *Interjú Hagelmayer Istvánnal;* „Az átmenet kínnal-keservvel fog járni" *Interjú Surányi Györggyel;* „Mindenkinek kutya kötelessége magáról gondoskodnia" *Interjú Csillag Istvánnal;* „Én a jó konfliktusokat élvezem" *Interjú Magyar Bálinttal*

41 „Nem tekintettük magunkat társadalmi erőnek" *Kis Jánossal, Kőszeg Ferenccel és Lengyel Lászlóval beszélget Farkas Zoltán*

Gombár Csaba 55 Túlkínálat bűnbakokból *Publicisztika*

Hardi Péter 60 A kelet-európai hatalmi vákuum *Esszé*

Nemes Gábor 65 A lengyel szendvics *Publicisztika*

Bedő Iván 68 Sok kis tolvaj az éjszakában *Publicisztika*

Horváth Tamás 72 Dicső március *Elbeszélés*

Parcsami Gábor 91 Zászló; Győr, nulla óra; Csúfoló; Levél helyett; Naiv; Metszéspont; Irodalom I.; szültél; Levéltöredék Chagallnak; Minden eshetőségre *Versek*

Szerb János 95 Ars poetica; Angolóra után; Névelők; Országjárás; És talán...; Program szerda délelőttre; Kiégett; A vágtatás; Lennék egy király; Iránytű; In memoriam 1981. XII. 13. *Versek*

Egressy Zoltán 100 Kötődés; Így hívsz; Szavam rád kiált; Most veled; Virágom; Briszéisz; Messze ősz; Oltárod fényei *Versek*

Szász Imre 103 Kora ősz és késő tél között *Regényrészlet*

Műhelysarok

Gyárfás Péter 110 Elementáris szobrászat *Beszélgetés Körösényi Tamás szobrászművésszel*

Műközelben

Szalai Pál 119 Egy filozófiai vita utókiadásához

Molnár Gál Péter 122 Stan és Pan a kommunizmusban

KŐRÖSÉNYI Tamás

Sasvári Edit: „A természet szeret rejtőzködni". = Balkon, 1994/1. 28. ill

Kiáll. Pécsi Galéria, 1993.

1991-óta évente négy fiatal fotóm
Minisztérium Pécsi József fotómú
Galériában különös jelentőséget a
emeletén működött – 1916 és 1945

From 1991 four young photographe
which was founded by the Ministry o
in the Dorottya Gallery in that buildin
Pécsi had worked, between 1916 and

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium
és a Műcsarnok meghívja Önt

Körösényi Tamás

rendhagyó kiállítására

Megtekinthető 1994. február 1 – február 27-ig

Budapest Galéria Kiállítóháza
(Budapest III., Lajos utca 158.)

Budapest Galéria · Budapest Kiállítóterem
(Budapest V., Szabadsajtó út 5.)

Budapesti Történeti Múzeum
(Budapest I., Budavári Palota E. épület)

Budapesti Történeti Múzeum Fővárosi Képtára
(Budapest III., Kiscelli u. 108.)

Műcsarnok · Ernst Múzeum (február 1 – 20-ig)
(Budapest VI., Nagymező u. 8.)

Kassák Múzeum
(Budapest III., Fő tér 1. Zichy-Kastély)

Ludwig Múzeum
(Budapest I., Budavári Palota A. épület)

Magyar Nemzeti Galéria
(Budapest I., Budavári Palota C. épület)

Műcsarnok · Kiállítási Csarnok (február 1 – 20-ig)
(Budapest, Városliget, Olof Palme sétány 1.)

Petőfi Irodalmi Múzeum
(Budapest V., Károlyi Mihály u. 16.)

Körösényi Tamás
ezzel a gesztussal arra szeretné felhívni a figyelmet,
hogy a „képözönben", amiben élünk,
szükség van a műalkotás súlyának, szerepének visszaszerzésére,
hogy a néző a térben csak korlátozott számú
művel találkozzon, és a látvánnyal
ne csak kipipálja a „képözön" éppen előtte lévő részét,
hanem mélyebb, személyesebb kapcsolatba kerülhessen
egy-egy műalkotással.

Körösényi Tamás: **Arzenál** (részlet, 1983)
Fotó: Juhász Imre

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

KÖRÖSSÉNYI Tamás

EMBER Mária: Kiállítási körjárat: Szentendrétől Újpestig.
= M. Nemzet, 1985. július 11.6.

Szentendre, Műhely Galéria, Bálint Endre, 1985
Szentendrei Képtár, Bánovszky Miklós
Bp. Francia Intézet, Körössényi Tamás: Szobrok Giacometti párizsi műtermeből c. kiáll.

Szekesfehérvár, Jovánovics Gy.
Lajos u. Kiállítóhár, Basanyay András, Kerek
Dorottya, Dorosz Károly
Bp. Mini Galéria, Mészáros Géza

Körösényi Tamás: **Tájhangok 8.** (1988-89)
Fotó: Körösényi Tamás

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

Körösényi Tamás: **Alberto Giacometti párizsi műterméből** (Diego III. 1981)
Fotó: LévaiJenő

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

Az MTA Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeuma
meghívja Önt és barátait

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

TÁJHANGOK

– kis sorozat –

című kiállítására

Megnyitja: **BEKE LÁSZLÓ** művészettörténész
1995. július 13-án (csütörtökön) 17 órakor

A kiállítást rendezte: BARANYI ANNA művészettörténész
A kiállítás megtekinthető 1995. augusztus 28-ig
Budapest, I. Táncsics u. 7.

INTERIMA

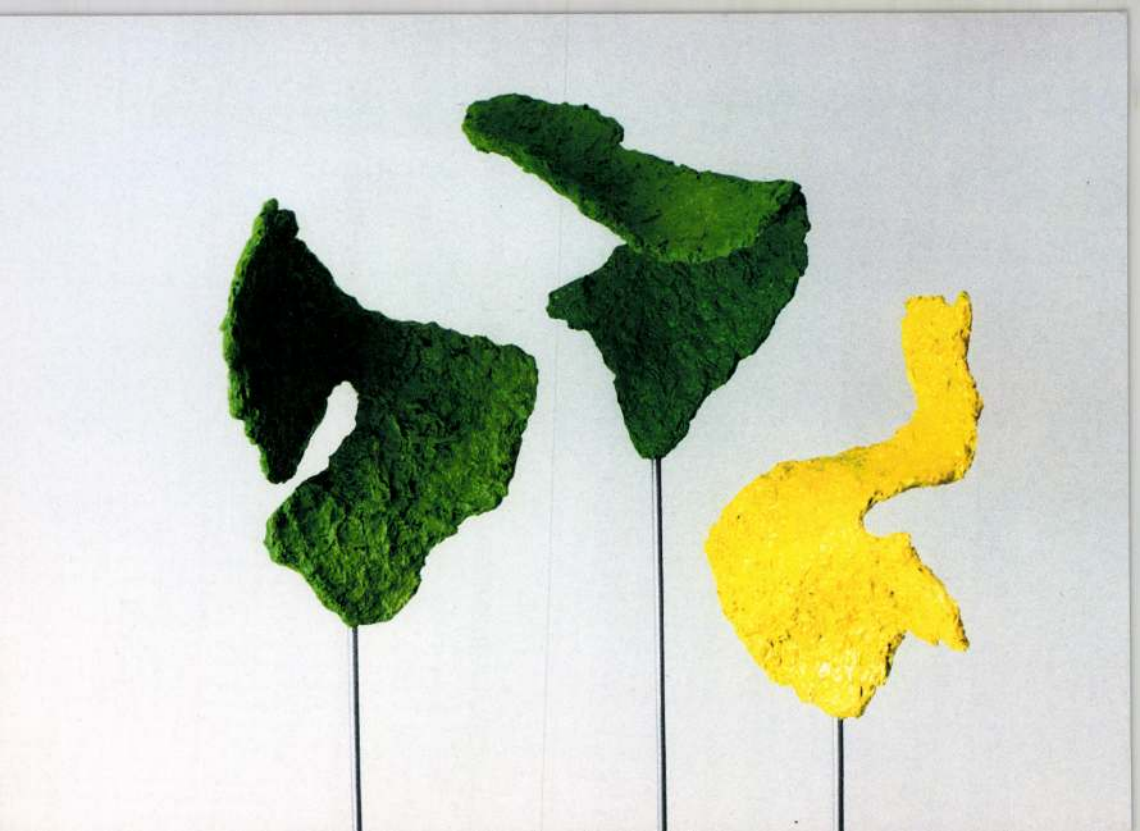

Az MTA Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeuma
meghívja Önt és barátait

Körösényi Tamás

Tájhangok

-kis sorozat-

című kiállításának zárására

Zongorázik: RÁNKI DEZSŐ zongoraművész

1995. augusztus 28-án (hétfőn) 17 órakor

Budapest, I. Táncsics u. 7.

Körösényi Tamás

TAMÁS KÖRÖSÉNYI
SCULTURES DE L'ATELIER
DE PARIS DE GIACOMETTI

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
SZOBROK GIACOMETTI
PÁRIZSI MŰTERMÉBŐL

Tamás KÖRÖSÉNYI: Sculptures de l'atelier parisien de GIACOMETTI.

Körösényi reprojette les sculptures à demi achevées d'un autre artiste, retenant l'instant idéal où Giacometti recouvrait ses sculptures qui, ainsi enveloppées, avaient sans doute exactement cette apparence. Les sculptures à demi achevées et enveloppées de Giacometti sont les sculptures de Körösényi; elles le sont à tel point que ce n'est plus la peine de les dévoiler: leur essence vient de leur caractère inachevé. C'est ce qui rend possible le pressentiment, donne l'occasion de dissimuler, et laisse le dernier mot au mystère. L'atelier qui les fait vivre leur assure de nombreuses possibilités, mais Körösényi, par le fait de montrer l'éventualité comme le plus vraisemblable, offre aux spectateurs le plaisir de l'intuition et de l'interrogation. Seul le voile existe, et bien que nous pouvons imaginer au-delà de ce voile de nombreux exemples historiques de la sculpture, le voile, malgré tout, garde son secret. Peut-être le secret du modelage sensible ou le secret qui émane des sculptures de Giacometti. Il est vain de chercher; comme l'atelier, s'il est lui-même une oeuvre, ce sont les préparatifs et l'état de transition qui le font vivre, les ensembles sculpturaux vivent également de ce qu'ils recèlent des secrets qui ne doivent pas être découverts.

László F. FÖLDÉNYI

Körösényi Tamás: Szobrok Giacometti párizsi műterméből

Körösényi egy másik művész szobrait félkész állapotukba vetítette vissza, egy olyan egykori ideális pillanatot ragadva meg, amelyben Giacometti betekerte a maga szobrait, amelyek betekerve talán pontosan így is néztek ki. A betekert Giacometti-félszobrok Körösényi szobrai; olyannyira azok, hogy nem is érdemes kicsomagolni őket: lényegük éppen a befejezetlenség. Ez lehetővé teszi a sejtést, alkalmat nyújt a leplezésére, az eltitkolásnak adja meg az utolsó szó jogát. Az őket éltető mű-terem sokféle lehetőséget biztosít nekik; Körösényi azonban, azáltal, hogy a lehetőséget teszi meg a legvalóságosabbnak, a nézőknek kínálta fel a beleérzés, a találgatás örömét. A lepel az egyedüli létező; és bár mögéje gondolhatjuk a szobrászat nem egy történeti példáját, a fátyol mégiscsak titkot rejt. Lehet, hogy az érzékletes megmintázás titkát; az is lehet, hogy a Giacometti-szobrokból áradó titkot. Felesleges találgatni; miként a műtermet, ha mű -szerű a készülődés és az átmenetiség élteti, e szoboregyüttesek is attól élnek. hogy eleve nem megfejtésre szánt titkot rejtegetnek.

Földényi F. László

FRANCIA INTÉZET
Budapest, VI. Szegfű u. 6.
1985 május 13-tól 24-ig
szombat, vasárnap kivételével
15–19 óráig megtekinthető
Foto: Lévai Jenő,

INSTITUT FRANÇAIS
de Budapest, VI. Szegfű u. 6.
du 13 au 24 mai 1985
(sauf samedi et dimanche)
heures d'ouverture: de 15^h a 19^h
Design: Fehérvári Ottó

gondolom egy festőibb magaviseletnek.

Ezek a munkák a katonai terepálca motívumaiból jöttek, ebből lettek a plasztikák, és egy kissé a puzzle-hoz is hasonlítanak, a kettőnek valamiféle vegyülékét alkotják, mégis, szerintem nagyon erős térérzetet keltenek, mert a formák mind vagy negatív, vagy pozitív ívelődésűek. Sokat gondolkoztam azon, hogy miért alakult így, szinte öntudatlanul, és arra jöttem rá, hogy az ember a kezével így ír le a térben egy körcikkelyt, így fog be valamennyit a világból. Hogy ezekben a formákban különböző erőterek feszülnek egymáshoz, és ahol tudnak, illeszkednek.

Most február 1-jétől egy olyan kiállításod nyílt, amelyik tíz budapesti helyszínen mutat be tőled egy-egy munkát. Egy kicsit frivol a kérdésem, de nem félsz attól, hogy a szakma úgy fogja érezni, túlságosan expanzív a jelenléted?

Ez egy demonstratív jellegű kiállítás, amivel arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a szobornak mint műalkotásnak vissza kéne adni valahogy a becsületét. Amikor én megcsinálok egy szobrot, azon esetleg hónapokig dolgozom, naponta hunyorítva nézegetem, hol kéne még rajta javítani, aztán valahol kiállítom, ahol számtalan más munka is van, a néző egy pillantással észrevételezi, hogy ott van, elraktározza, és kész. A szobrászat lényege pedig éppenhogy a *körbejárás*, a szobor körüli meditáció volna; egy szobornak akár több száz jó nézete is lehet, amit egyszeri rápillantással egy nézőpontból nem lehet fölmérni. Én tehát ezzel a demonstratív céllal gondoltam el ezt a kiállítást, és mivel csak a kiállítótermek előcsarnokaiban állítottam föl egy-egy szobrot, nem veszem el a helyet más kiállításoktól, így minden kiállítóterem rábólintott az ideámra. Másfelől meg az aggodalmadra azt mondhatom, hogy én dolgozni szeretek, és nem azzal foglalkozni, hogy ki mit gondol. Az embernek vannak termékeny és terméketlen periódusai, amikor az ember termékenyebb, akkor azt hiszem, jogos igénye, hogy megmutassa, mit csinált, amikor meg terméketlenebb időszakok jönnek, akkor úgysem mutatok meg semmit, merthogy nincs mit. Én normálisnak azt találom, ha a bemutatás követi az elkészülés ritmusát.

Te többször dolgoztál Nyugat-Európában, Bécsben ösztöndíjasként, a bonni múzeum az ott töltött ösztöndíjas időd fejében kiválasztott a munkáidból, más külföldi múzeumokban is vannak szobraid. Mit gondolsz, milyen esélyei vannak a magyar szobrászatnak úgy általában, ezekben az években Európában?

Ehhez először meg kell lenni nálunk egy európai szintű szobrászatnak, ki kell nevelődni egy olyan generációnak, amelyik már ilyen szintű szobrászatot csinál. Tanítok a Képzőművészeti Főiskolán, ahol korábban nagyon provinciális csatornákban folyt a képzés, de most hat osztályt hat különböző beállítottságú ember tanít, és ez már óriási dolog. Mindig mondom a hallgatóimnak, hogy most, a XX. század végén olyan képzőművészetet kell csinálni, ami belefér a következő művészettörténet-könyvbe.

Te bátran azt mered mondani nekik, hogy csak ki kell járni az iskolát, meg kell mindent tanulni, és akkor művészek lesznek, és bekerülnek a művészettörténet-könyvekbe? Tényleg ezt mered mondani nekik? Én nem hiszem, hogy egy szobrász helyzete Budapesten és Párizsban attól különbözik, hogy az egyik ilyen képzést kap, a másik meg olyat...

Ilyet soha nem mondok nekik. De az ember mindig tanul, iskolában és iskolán kívül is. Az iskola egyszerűen egy koncentráltabb tanulási időszak lehet, ennyivel többet hozhat, mintha az ember az iskolán kívül próbálja mindazt felszívni, amire szüksége van. Én csak abban próbálok a hallgatóimnak segíteni, hogy gon-

FOTÓ: CUPILI

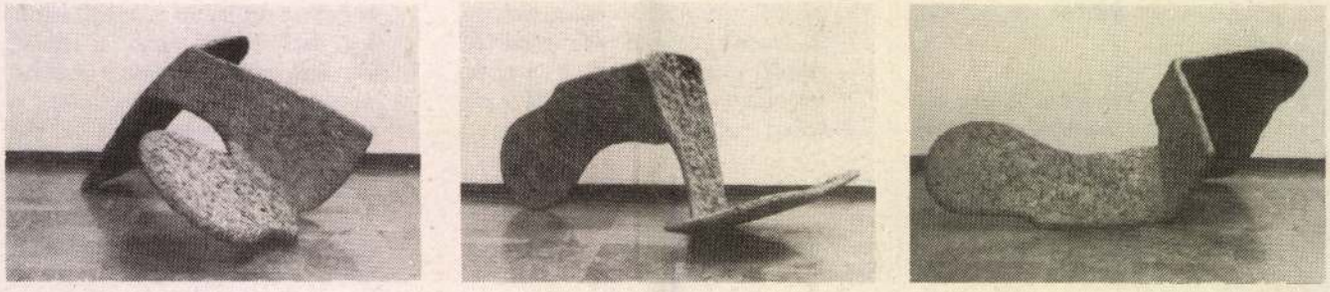

Tájhangok 17 (három nézet)

Kőrösényi Tamás

dolkodni tudjanak, hogy a gondolkodásukat megerősítsem vagy elbizonytalanítsam, amiből egy új periódusban új kereséssel megerősödve tudnak továbblépni. Senkinek nem tudom megmondani, hogy mivel foglalkozzon – *hogy mi a művészet, az amúgy is közmegegyezés kérdése* –, nem tudom megmondani, hogy mit gondoljon, hogy mi a kor kérdése, csak azzal tudok foglalkozni, hogy kialakuljon az ő saját gondolkodásmódja a térről, a szobrászatról, a világról; hogy egy valamennyire felépített ember menjen ki a főiskoláról. De ebben nem vagyok erőszakos, ahhoz próbálok hozzászólni, amit a hallgató hoz, mert semmi értelmét nem látnám sem egy formalista, sem egy akadémikus képzésnek.

Van egy furcsa romantikus hangulata annak, amit mondasz, de vajon párhuzamosan meg tudod-e tanítani őket arra, hogyan boldoguljanak el praktikusan, kezdő művészként az életben? Hogy ne bolyongjanak eltévedve és önállótlanul, hogy megismerjék a művészet szociológiai-gazdasági vetületeit is, mire kikerülnek az iskolából?

Lehet, hogy az a hozzáállás, amit próbálok átadni, az nem elég praktikus; természetesen tudok azért ilyen tanácsokat is adni, mert már elboldogulok a saját életemben. De a dolog nem ilyen egyszerű, egy kicsit messzebbről kezdeném, miért nem. Mi hiába képviseljük többen is a főiskolán egy Nyugat-Európában is érvényes szobrászat kialakulásának fontosságát, ha a közmegegyezés nálunk nem ezt tartja szobrászatnak, hanem beleérti azt a darabszámra irtózatosan nagy mennyiségű műegyüttest, amit az elmúlt időszakban közterekre állítottak. És most, hogy már nem is az állam, hanem az önkormányzatok emelhetnek szobrokat a saját közterületükön, ez a szemlélet befolyásolja őket a döntéseikben. Nyugat-Európában egy-egy város azért töri magát, hogy a kiállításokon kiemelkedő művészektől állíthassanak szobrot. Például Bonn most Chillidától akar szobrot rendelni. Nálunk is meg kéne értenie az önkormányzatoknak, hogy nem a kisszerű, lokális szobrok állítása volna a feladatuk, hogy meg kell különböztetni egy internacionális művészetet, ami a művészettörténet témája, és egy lokális művészetet, ami az útikönyvek, és nem a képzőművészet témája. És ugyan az előbb azt mondtam, hogy a saját életemben már jól elboldogulok, de ez sem igaz így, mert a régi, jól ismert struktúrában jól elboldogultam már, de most ez a demokrácia, amit mindnyájan szerettünk volna, mindent zavarosabbá tett, szóval nagyon macerás. Most mindenki nagyon óvatos, a polgármesterek nem döntenek, képviselő-testület elé viszik a dolgot, azok se mernek dönteni arról, kell-e nekik egy szobor, helyi népszavazás lesz a dologról, a művészetről pedig valahogy nem lehet népszavazás útján dönteni. Gondold el, népszavazás van arról, hogy a szobor így álljon vagy úgy álljon! Nonszensz. A demokráciának még nagyon sokat kell ahhoz fejlődnie, hogy azok az emberek, akik tisztséget viselnek, és dönteniük kell, ne csak egy lokális szemlélettel rendelkezzenek a művészetről. Úgy, hogy az én tanítványaimmal is tudjanak majd mit kezdeni, akiknek reményeink szerint már átfogó képük lesz a művészetről. Az én hallgatóim mind nagyon különböző emberek, és nagyon különböző szobrászatot is csinálnak, erre büszke vagyok. Egyelőre a munka tisztességére szeretném megtanítani őket, hogy aztán ezzel hogy lehet elboldogulni a világban, hogy hol lehet megtalálni az *illeszkedési* pontokat, az már nehéz kérdés, arra nem tudok nekik válaszolni.

■■■

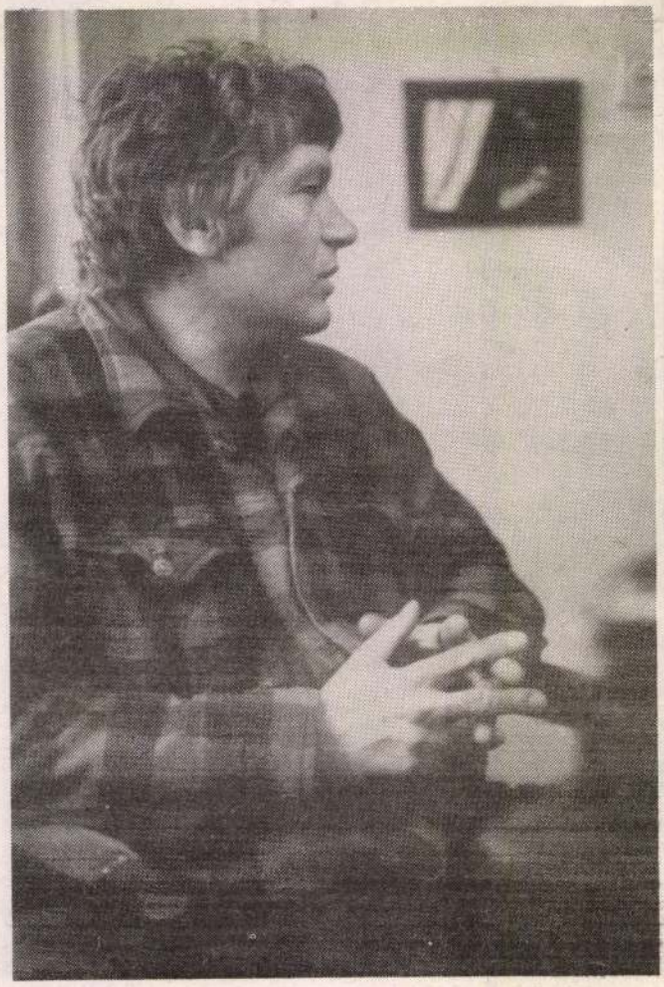

AZ ÁVÜ VÁLASZOL

Figyelem! Az életjáradék kellemes meglepetést okozhat!

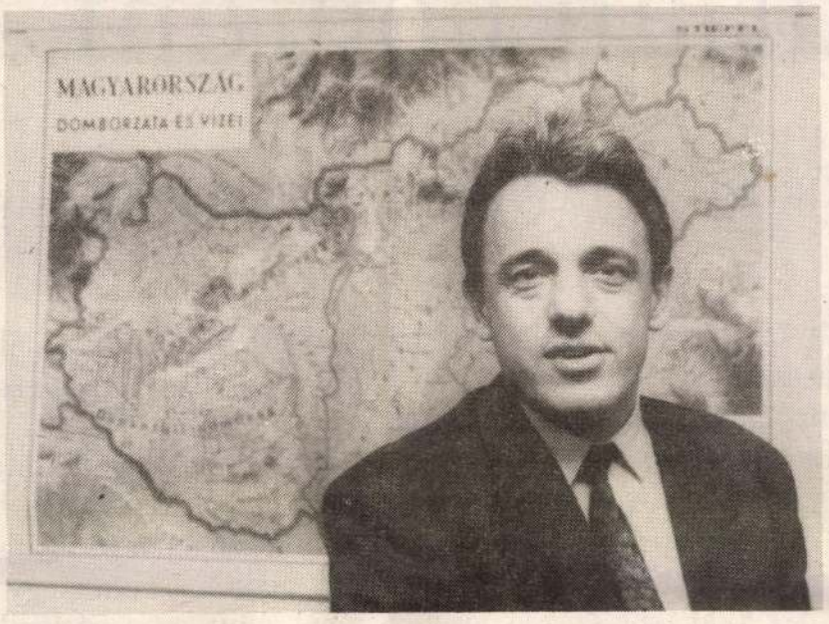

Mostanában gyakran lehet hallani, hogy egyes kárpótoltak több tíz- vagy esetleg százezer forintot is kapnak egy összegben, ha kárpótlási jegyüket életjáradékra váltják. Igaz ez? Ha igen, kik a jogosultak, és mit kell tenniük, hogy hozzájuthassanak a nekik járó pénzhez? Bár sokan fordultak az ÁVÜ-höz ezekkel a kérdésekkel, megkérdeztük az igazán illetékest, Dr. Sepsey Tamást, az Országos Kárpótlási és Kárrendezési Hivatal elnökét.

CSAK A SZABADSÁGELVONÁS MIATT KÁRPÓTOLTAK

Valóban nagyobb összeghez juthatnak most egyes kárpótoltak?

Igen: azoknak a szabadságelvonás miatt kárpótoltaknak, akik azt kérték, hogy a kárpótlási jegyüket életjáradékra válthassák, és most kapják meg a kárpótlási határozatot, most egy összegben folyósítjuk azt a pénzt, amely 1992. január óta jár nekik.

Függetlenül attól, mikor jelentették be, hogy a kárpótlási jegyüket életjáradékra akarják váltani?

Igen, de az igénybejelentésnek természetesen érvényesnek kell lennie. Ez azt jelenti, hogy a szabadságelvonás miatt kárpótoltaknak még a kárpótlási határozat jogerőre emelkedése előtt kell bejelenteniük ezt a szándékukat. Akik tehát ezt elmulasztották, azok ezt a pénzt már semmiképpen nem kaphatják meg.

A szabadságelvonás miatt kárpótoltak közül mindenki kérhet életjáradékot?

Igen, ez az ő esetükben független az életkortól.

AZ ALAPÖSSZEG FOLYTON NŐ

Mekkora összegről van szó? Hogyan számítják ki, mennyi életjáradékot kaphat egy kárpótolt?

A politikai üldözöttek esetében úgy, hogy a sérelem hónapjainak a számát elosztjuk a sérelmet szenvedett 1992. december 31-én betöltött életkora szerinti várható élettartamával, és ezt megszorozzuk egyhavi alapösszeggel, amelyet a kormány határoz meg évente. Ez az alapösszeg 1992-ben 7 ezer forint volt, 1993-ban 11 ezer forint, 1994-ben pedig arra számítunk, hogy néhány ezer forinttal ezt az összeget is meg tudjuk emelni.

Meddig kapják az életjáradékot a szabadságelvonás miatt kárpótoltak?

A megállapított összeget halálukig kapják, sőt a járadék felét az eredeti jogosult halála után az özvegyének is folyósítjuk.

Mi a teendője annak a kárpótoltnak, aki élni kíván ezzel a lehetőséggel?

Ha megfelel a feltételeknek – azaz szabadságelvonás miatt kap kárpótlást, és a kárpótlási határozata még nem emelkedett jogerőre –, akkor a szándékát jeleznie kell az Országos Kárpótlási és Kárrendezési Hivatalnak.

Eddig hány szabadságelvonás miatt kárpótolt kért életjáradékot?

A mintegy 36 ezer politikai üldözött közül 20–22 százalék választotta ezt a formát.

HÍVJÁK A HIVATALT!

Hány jelentkezőre számítanak még?

Pontos számot csak a kérelmek teljes elbírálása után tudok mondani.

Az érdeklődők hol tudnak meg további részleteket az életjáradékról?

Az Országos Kárpótlási és Kárrendezési Hivatalban (1053 Budapest, Kecskeméti u. 10–12.), telefon: 266-4411.

■■■

„A művészetről nem lehet népszavazás útján dönteni...”

KÖRÖSÉNYI TAMÁSSAL beszélget Hajdu István

"...a szobornak mint műalkotásnak vissza kéne adni valahogy a becsületét. Amikor én megcsinálok egy szobrot, azon esetleg hónapokig dolgozom, naponta hunyorítva nézegetem, hol kéne még rajta javítani, aztán valahol kiállítom, ahol számtalan más munka is van, a néző egy pillantással észrevételezi, hogy ott van, elraktározza, és kész. A szobrászat lényege pedig éppenhogy a *körbejárás,* a szobor körüli meditáció volna; egy szobornak akár több száz jó nézete is lehet, amit egyszeri rápillantással egy nézőpontból nem lehet fölmérni."

Novemberi, pécsi kiállításodnak kétnyelvű címe volt, magyarul és németül: Illeszkedés/Fügung. *Számomra nem igazán rokonszenves a fogalom, bár nem vagyok biztos abban, hogy ugyanarra gondolok, mint te.*

A német szó sokkal filozofikusabb, komolyabb, ezért azt gondoltam, hogy ha a magyar mellett áll, tágul a jelentése, és jobban rá tudom irányítani a figyelmet arra, amiről szó van. Azt szokták mondani, hogy a kor képzőművészetének a kor kérdéseire kell feleletet adni. Mármost, hogy mik is az igazi kérdések, ezt mi, a kortársak, nem tudjuk eldönteni, ezt majd húsz év múlva fogják a művészettörténészek és a társadalomtudósok kielemezni, mégis nekünk kell megpróbálni válaszolni. Hogy jó kérdéseket választottunk-e, az nem biztos. Pilinszky mondta egy interjúban, hogy sokáig azt hittük, Thomas Mann adta meg a kor kérdésére a választ, azóta kiderült, hogy Kafka. Én csak remélhetem, hogy valamiképpen a kor egyik kérdésére adok választ, amikor az *illeszkedni tudás*ról, az illeszkedés lehetőségeiről csinálok szobrokat. Amikor elkezdtem csinálni ezt a munkát, és már téptem hozzá az újságpapírt – mivel hasonlóan a korábbi szobraimhoz, ezek is vasvázra tapasztott, színesre festett papírból készültek –, megakadt a szemem az újságban egy térképen, a német területek zónáit mutatta a II. világháború végén. Addig csak az emberi kapcsolatok illeszkedésének kérdésére gondoltam, akkor rájöttem, hogy a politikai aspektusa talán még fontosabb nekem. Ha az ember megnéz egy térképet, és látja, hogy a háborúk és békeszerződések nyomán kialakult formavilágban a kitüremkedések és benyúlások hogyan egészítik ki egymást, akkor úgy tűnik, az egész világ jövője az illeszkedni tudáson múlik. A szobraim a zöld különböző árnyalataiban mozgó formákból állnak, ezek a formák csak bizonyos pontokon érnek egymáshoz, hol tudnak illeszkedni, hol nem, ennek a lehetősége hol megvan, hol nincs – és színben is hol közeli zöldek vannak, hol meg nagyon távoliak.

És minthogyha a dolog a festészet felé menne...

Azért, mert színes? A szobrászat ugyanúgy dolgozhat színekkel, csak az utóbbi kétszáz év konvenciója az agyagszín, erre redukálódott, és ettől szerintem most már meg kéne szabadulnunk. Ha valamit redukálunk, annak valami oka kell hogy legyen, és ahogy az ember a fekete-fehér televízió után rászokott a színes televízióra, és rájött, hogy az a normális, ha minden színes, és ma már a fekete-fehér filmek direkt redukció okából készülnek, a szobrászatra ez ugyanígy áll. Én nem gondolom, hogy amit én csinálok, az festészet.

De nem, félreértettél, én a szobraid erős síkszerűségére gondoltam. Ezt

Körösényi Tamás

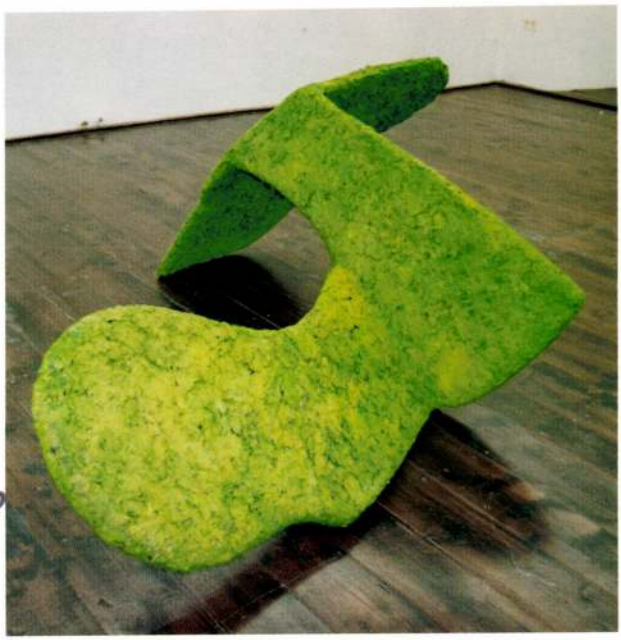

Tamás Körösényi: Landschaftstöne 17, 1991

TAMÁS KÖRÖSÉNYI

1953 in Budapest geboren
1976 Diplom der Hochschule für Bildende Kunst
1980 Derkovits-Stipendium
1982 Herder-Stipendium der Hamburger Stiftung F.V.S., ein Jahr an der Akademie der bildenden Künste in Wien
1987 Lehrer am Gymnasium für bildende Kunst
1989 Stipendium der Eötvös-Stiftung
Seit 1990 Lehrtätigkeit an der Kunsthochschule Budapest

Einzelausstellungen

1977 Budapest, Nyíregyháza
1978 Hódmezővásárhely
1979 Budapest, Stúdió Galéria – „Mű-terem"
1980 Balassagyarmat, Kiskunfélegyháza
1981 Budapest, Vigadó Galéria
1985 Budapest, Institut Français en Hongrie, Budapest, Műcsarnok
1986 Dunaújváros, Wien – Collegium Hungaricum
1987 Eger
1988 Budapest, Stúdio Galéria
1990 Budapest, Liget Galéria

Einladung

VERNISSAGE

der ungarischen Teilnehmer

der Künstlerkolonie Horn

am Donnerstag, dem 30. Jänner 1992,

um 18 Uhr

im

COLLEGIUM HUNGARICUM

(1020 Wien, Hollandstraße 4)

A Pécsi Galéria
tisztelettel meghívja

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
szobrászművész

ILLESZKEDÉS/FÜGUNG
című kiállításának megnyitására
a Széchenyi téri kiállítóterembe
1993. december 3-án, pénteken
délután 4 órára.
Megnyitja:
KONKOLY GYULA
festőművész

A kiállítás megtekinthető
január 9-ig,
naponta 12–18 óráig,
szombaton 10–18 óráig,
kedd szünnap.

PÉCSI GALÉRIA • H-7601 Pécs • Pf.: 162 • Tel./fax: (36-72)311-623

PÉCS
1993
XI
30

Lóska Lajos
művészettörténész
Budapest
Felsőzöldmáli u. 61–65.
1025

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Lehet egy szinttel feljebb?

Két szinten zajlik *Goldoni* komédiája, *Az új lakás*. Úgy értem, két emeleten. Az alsó lakásba új lakók költöznek, fiatal házaspár, jólléthez szokott, puccos asszonyka, anyagi gondokkal küszködő férj, aki még a régi, kisebb otthon bérét sem fizette ki, a férj testvérhúga, szerelmes hajadon, a régi helyen választottjának vizavija, az új lakásban a hátsó traktusba száműzve. A felső lakás lakói módos velencei polgárok, a férfira Goldoninak nincs szüksége, őt a komédia idejére elutaztatja, marad a feleség és hajadon húga, akik tartózkodó érdeklődéssel (értsd: az illemszabályokat át nem hágó, olthatatlan kíváncsisággal) viseltetnek az új lakók iránt. Az új lakás még el sem készült, mesterek sürgölődnek benne, rakodnak, festik az ajtót, bérüket követelik, a régi hitelező az adós után küldi pénzbeszedőjét, cseléd járkál az emeletek között, a nők hajba kapnak, az eladósodott férj emészti magát, a húg választottjáról megtudjuk, hogy a fönti lakók rokona, a szerelmesek találkoznak, a lentiek vizitelnek a föntieknél, megindul az intrika, a csipkelődés, a tettlegességig fajuló veszekedés, zajlik az élet, mint Goldoninál szokás, tele bölcsességgel, iróniával, egészen a megnyugtató végkifejletig, amikor kiderül, hogy mindenki egy kicsit jobb annál, mint amilyennek látszik.

A két szint más értelemben két társadalmi szint. Ha nem több kettőnél. Szolgák, mesteremberek, tisztes iparosok, önerőből meggazdagodott és önerőből lecsúszott, egyszerű származású iparkodók, a polgári középosztály megállapodott tagjai. Még egy bizonytalan egzisztenciájú, Velencében idegen gróf is feltűnik. Az életformák, mentalitások, viselkedési módok gazdag választéka jelenik meg a darabban, pontos megfigyeléseken alapuló sorsok találkoznak, keverednek, s a lakás falai mögött érezzük a velencei utcák, terecskék, lagúnák mindennapi lüktetését (*Székács Vera* remek fordításában).

A *Katona József Színház*nak és különösen *Ascher Tamás*nak színházi anyanyelve ez az „életvalóságból" merített gesztikus realizmus, ami nem kopírozza, hanem sűríti, tömöríti, teátrálisan újrateremti a világot. Az előadás zeneileg és képzőművészetileg fölépített kompozíció. *Antal Csaba* ugyanazt a lakást tervezte meg kétszer, félkész és berendezett állapotban, üres ajtókeretekkel lent, szárnyas ajtókkal fönt, „munkavilágítással" lent, rejtett mennyezeti fényekkel fönt. A terv amilyen egyszerű, olyan ravasz is egyben, a gyors változások ügyes trükkel hajthatók végre, csak annyi idő telik el, amíg komótos járással fölérünk a lépcsőn. Az üres lakás a látványt és a funkciót tekintve kiváló tér, a félkész állapot szépen világítható, matt felületeket ad, bizonyos pontokon, például a pénzbeszedő érkezésekor sejtelmesen irreális hangulatokkal (*Dés László* zenéje ezt alá is húzza), az ajtónyílás mögötti folyosó játéklehetőségével. A fönti, berendezett lakás túl üres, a csupasz falfelületeket nem sikerült otthonossá világítani, ehhez bravúrra vagy különleges világítási technikára lett volna szükség. *Szakács Györgyi* ruhái utánozhatatlan biztonsággal hidalják át a kétszáz éves távolságot a historizáló jelmez és a modern ruha között, természetessé téve, ami paradoxonnak látszik: hogy a szereplők nem színháztörténetileg rekonstruált terveket vagy naftalinszagú múzeumi darabokat viselnek, hanem saját holmijukat hordják.

Blaskó Péter önemésztő gondokkal terhelten járkál az új lakásban, hangoskodik és uralkodik, hogy ne látszódjék, Anzoletto mennyire fél a feleségétől és a nagybátyjától. *Udvaros Dorottya* mint Cecília, a felesége a nagy dámát játssza, rátarti, gonosz, fölényes és hisztérikus, annál zavarba ejtőbb, amikor magába száll, mert könnyes monológjából nem tűnik ki, őszinte-e, vagy szerepet játszik. *Bástí Juli* elnyomottságában vad, lázadó, fúriai indulatú Meneghina, aki szerelmesére pillantva rögvest ellágyul. *Gazdag Tibor* igen cseles, mint ifjú Lorenzino.

A fönti lakók közül *Csomós Mari* remekel a szalmaözvegy Checca szerepében: pletykára éhes, illemtudó asszony, egy kortalan dáma és egy lelkében piaci kofa keveréke. Tökéletes, amikor fotelében elterpeszkedve, a karfára támaszkodva, előre hajolva hegyezi fülét, hogy mélyről jövő hangján vagy csak egy beleegyező pillantással adjon engedélyt húgának a kérdezősködésre, csalafintaságra, turpiskodásra. A húg, Rosina *Illés Györgyi* megformálásában barátnői alárendeltje, mozgékony, jótét teremtés, akit megríkat a mások boldogsága és a saját hajadonsága. Több hasonló szerepe után is reveláció *Csákányi Eszter* mint Lucietta szobalány. Az a bizonyos vérbő cseléd, aki jóban van az úrnőjével, s ennek megfelelően mindenkivel fölszabadultan, bátran, gátlástalanul viselkedik. Pompásak önfeledt, harsány, kibuggyanó kacagásai, csiklandós pletykálkodásai, hadonászó mozdulatai egy véres konyhakéssel. Ellentéteként időnként megjelenik az angyali arcú *Vajdai Vilmos* Toni szolgája, átszellemült tekintettel, cipőpucolás, padlófelmosás, portörölgetés, kuktálkodás közben végezve ajtónyitogató tevékenységét, kezében a megfelelő szerszámmal, mint akit éppen megzavartak a rendező és színészi önmaga által kitalált tevékenységében.

Alázatos a társulat. *Papp Zoltán* átvonul sötéten mint baljós pénzbeszedő, *Horváth József* kárpitosa maga a mesteremberi öntudat, *Sinkó László* és *Végvári Tamás* két előkelősködő pojáca szerepében végszavaz Udvaros Dorottyának. A slusszpoén *Vajda Lászlóé*. Hogyan lesz a szőrös szívű self made manből, a gazdaggá avanzsált haragos nagybácsiból, a komor szakállba burkolózott üzletemberből ellágyult mackó, aki végül is minden problémát megold a pénzével — ezt adja elő. Az utolsó jelenetre Ascher metaforikusan, a nyílt színen rendezteti át a színpadot, a szemünk láttára kupálódik ki a félkész lakás, egybeolvad az alsó és a felső szint, gazdagok és szegények, mesterek és polgárok, kárpitosok és díszletezők keverednek, s az egész fölött ott magasodik a tőkeerős Nagybácsi, mint tekintély és teljhatalom, s főleg mint megmentő, aki előtt mélyen, hálásan meg kell hajolni, hogy nyelvünkkel elérjük a talpát. Ez a keserű fricska a rendező időszerű kommentárja a kétszáz éve halott s azóta élő Goldonihoz.

SZEGŐ GYÖRGY:

Képzőművészet

Tájhangok

Körösényi Tamás kiállítása

Törzsüket hullajtott, csonka lombkoronák üldögélnek a Kiscelli Múzeum kiállítótermében, egy valaha duzzadó testtel bíró erdőség földre zökkent maradványai. Némelyik mintha szárnyként terjesztené ki bizonytalan formájú nyúlványait. A természet dús, szabálytalan plasztikájából mára csak laposra préselődött sík felületek bátortalan térbe billenése maradt. Körösényi Tamás papírpépből tapasztja ezeket a műanyagzöld színű, tetszhalott alakzatokat, egy világmodellé összefűzhető installáció darabjait. Az elmúlás előtti utolsó pillanatot élik furcsa, könnyű szobrai. Alig érintkeznek a talajjal, egy szellőkés továbbgörgetné őket, mint nyílt mezőn az ördögszekeret.

Jung szerint a fa hármas testfelosztása az emberi pszichikum szintjeit szimbolizálja: a gyökér a tudatalatti, a törzs a tudat, a korona pedig a felettes én jelképeként értelmezhető. Körösényi fái elvesztették a földdel való kapcsolatukat, sem rögzítő gyökér, sem magasba emelő törzs nem tartja őket. Csak a jungi felettes én súlytalan tömbje maradt meg az egészből. Az antropomorf plasztikák a mai, gyökértelen emberre utalnak, mintha síkszerűségük Giacometti pengeéles szobraival tartana rokonságot, de már a növényi életnek az emberénél alacsonyabb szintjén. Az elidegenedettség egyik ismérve az emberek közötti kommunikáció csődje. Vajon e redukált biológiai síkon létezik-e még párbeszéd, hallják-e a mesterségesbe hajló táj szereplői a saját hullámzó formáik keltette hangrezgéseket? Körösényi évek óta dolgozik ezen a sorozatán, próbálgatva az angolparkká vadult franciakert tiszta geometriájának újraélesztését. Amint a világ is makacsul járja pusztító útját, éppen ellenkező irányba haladva. Alkotó és természet monomániája egy ütemre, de széttartó dallamra komponálják a maguk zenéjét.

A kiállított művek azonban nem mutatják, mennyit fognak fel ebből a muzsikából. Mint a katatóniás betegek, akik pontosan érzékelik a környezet hatásait, de ennek semmi jelét nem adják, a szobrok is megrettennek az egyre őrültebb világ zajaitól. Visszavonják saját lényüket, hiszen így, mindenféle kötődés nélkül, sebezhetőek. Önmaguk vállalása helyett írásjelekké alakulnak, félig még felismerhető eredetű hieroglifákká, amelyeket idegen kéz használ, idegen gondolatok kifejezésére. De ha visszafojtott személyiségük nem bírja tovább viselni a külső agressziót, lehet, hogy hirtelen támadásba lendülnek. Akár a rémségek filmbéli kicsiny boltjában, egy napon fenyegetően megmozdulnak. De mielőtt Pygmalionostul elpusztítanák az emberiséget, talán még tanácsot kérnek egy fapszichológustól, aki pedig így kezdené a vizsgálatot: „Rajzolj egy embert — megmondom, ki vagy..."

KÖRÖSÉNYI Tamás

ÍCS CSABA:

A MODELL MESÉJE

figyeljenek, emberek! Persze a hiúságom ve-
ieg velem a méregdrága vásznat és az ugyan-
rága, s ezért érzékeny Ingres-papírokat, amelyek
, ha tőlem tudják — úgy tartják a szénport,
a férfi remegő kezét; nos, mindez csak a hiú-
Azzal kezdődött, hogy kaptam egy fantasztikus-
ső tippet. Fessem meg Szent Sebestyént. Tud-
ündisznósat.

jó, mondom. De nem adtad-é el ugyanezt a tip-
arbizoniaknak, a nagybányaiaknak, hogy a vá-
rézkarcosokról már ne is beszéljek, kérdezem
t Humperdincket. Efelől mit se félj, mondja
ben egy Bix Biederbecke, egy Sidney de Paris
n lesz könnyű dolgod.

félts, most én mondom, add a címet!, s már
s vágom a cetlit, akár egy közepesnél alig jobb
, felhajtom ballonkabátom gallérját, miközben
ian nagyon messziről, talán a csillagok mögül,
Club muzsikája szól.

a túlvilági helyek is csak olyanok, mint ott-
ndoltam magamban felhajtott gallérú ballon-
ban, és a körmömre égő csikket belehajítom
ieteskukába, amely úgy világít itt, mint valami

ránnyal bevont bádoghordókat kerülgetek, me-
szikra és füst egyszerre száll fel, s a körülöttük
szemeit csípi e túlvilági meleg; most egy pa-
nzatú kínai étteremből vidám társaság pendere-
pár lépésre pedig egy családi ház vesz a hátára
colót.

en emberem azonban egy második emeleti pa-
ban él — a cetli szerint.

arosan megtaláltam. No persze, rajta is meg-
az idő múlása, mint az én kis drága olajfesté-
meghízták a nedvességtől, felrepedeztek az
szeszélyeitől: halvány visszfényei voltak csak
önmaguknak. Az olajcseppek és Szent Sebes-

ínézetre, rokonszenves öregember lett belőle,
pakoltam a vásznakat és szétnyitottam az ösz-
ó festőállványt. Bizalommal fordultam hozzá,
kozódni szerettem volna a mennybéli helyzet-
tréfestészet állásáról, egyebekről. Nagy örömm-
atta meg kívánságomat, hízelgett neki, hogy
á fordultam.

n szívesen megteszek mindent, amit csak kí-
talán elmondanám, hogyan kerültem ide én,

re aztán nem számítottam! Igen nagy meg-
nek tartottam, hogy szóba áll velem, amikor
nbokat felerősítettem a palettára, vizet merí-
kis mennyei kulacsba, hogy előbb vízfesték-
am meg elbeszélésének fonalát. Gondoltam,
g olajjal tömöríteni.

gészen fiatal ember voltam, amikor lebuktam,
ondolkozva. Sajnos az én hibámból... Hja,
– bolondság, mormogtam a vászon mögül,
megfeledkezvén. Inkább óvatlanság, igazított
elkerülhettem volna a lebukást. Most már
A lényeg, hogy fogdmegek kezébe kerültem.
t vallattak. Azt akarták, hogy áruljam el a
ratokat, hogy felgöngyölíthessék föld alatti
ket. Hallgattam a botütések százai, talán ez-
Nem szóltam egy szót sem, amikor padra fe-
úgy verték a talpamat. Ők hamarább bele-
kínzásba, mint én a hallgatásba. Végül is el-
döntöttek, hogy halálra nyilaznak...

junk csak meg, mondom, mert most gyorsan
zeknek a pribékeknek a vonásait, a legkülön-
óeszközöket és a hallgatás falát...

ell mondanom neked, kedves fiam, hogy a
et nem ért váratlanul, csupán a végrehajtás
szokástól eltérően felállítottak egy kétarasz-
terméskőre, majd odakötöztek a mellette
hoz. Persze, előbb levetköztettek... vigyázz,
vízfesték...

rkezett el az ideje, hogy kedves olajaim meg-
mire is képesek. Ezzel én is odakötözöm őt
oszlophoz, gondoltam. Mi volt hát a szokás?
or leszedték az ember ruháit, megkötözték,
aszárnya udvarán addig nyilazták, amíg ha-
t nem kapott. Az újoncok így gyakorolták be
De még mielőtt azt hinnéd, hogy velem is
égeztek, ez tévedés. Az idősebb katonákat ve-
oda, akik vagy ölnyi nyílvesszőt cipeltek ma-
n mindezt eleinte nagy érdeklődéssel és élénk
el kísértem. De amikor a különböző szervek
ontosságaira fogadtak, akkor már egy kicsit
kerülgetett.

ső nyílvessző a jobb lábamba fúródott. Éppen
am mellé. A második a kisujjamat találta el.
rülvettek, megvizsgálták a találatokat. Meg-
vitatták a további teendőket, majdhogynem értekezletet hívtak össze, aztán a megfelelő távolságra visszavonultak.

A harmadik a bal combomba hatolt, lett aztán nagy vita és káromkodás. Gyorsan megállapodtak abban, hogy a nyilakat előbb a lábam fejére irányítják, és csak akkor haladnak feljebb, ha már több nyílvessző nem fér el rajta. Bírót is választottak, egy tizedest, hogy az döntsön a vitás kérdésekben.

És maga?

Én... mit tehettem volna? Tehetetlenül és mozdulatlanul várakoztam, miközben azon kapom magam, hogy a vérem végigfolyik a combomon, majd le a lábszáramon.

Így kerültek fel az első vércsíkok.

A következő nyílvesszők, egészen tizenkettőig, a jobb lábam fejébe fúródtak. Ezek után rátértek a bal lábamra, majd a lábszárakra is. Előbb a jobbra, aztán a balra. Hm, elég jól céloztak. Ennek ellenére több nyílvessző is csontot talált. Számoltam a találatokat, de azt hiszem, hogy egyszer-kétszer elvéthettem. Úgy a negyvenharmadik után a combjaim következtek.

A legtöbb egyenesen megállt bennük, csak elvétve fityegett egy-egy bágyadtan...

...Egyre jobban csodáltam. De nem tudtam, hogy valójában miért is: azért, mert olyan iszonyatos kínok között sem tört meg, vagy mert olyan pontosan emlékezett minden egyes találatra, melyeket egyenként szépen fel is sorolt. Már a nyolcvanötödiknél járt...

...A karjaim következtek. Tudod, miért nem folytatták rögvest feljebb?, kérdezte váratlanul.

Fogalmam sincs, válaszoltam.

Nehogy idő előtt nemesebb szerveket sértsenek! Így hát előbb a tenyeremet és a karomat lőtték tele. Meg a vállamat. Emlékszem, a százhuszonkilencedik nyílvessző a bal vállamba hatolt. Abba az izomba, mely a karba vezet. Pocsék egy célzás volt, mondhatom. Majdnem két ujjnyival feljebb talált el, mint kellett volna. Ez még nem is lett volna nagy baj, de egy nyomorult légy éppen akkor szállt az orromra, és akárhányszor megráztam a fejem, hogy elhessegessem, mindig beleütöttem az orromat a vállamban lévő nyílvesszőbe. Érezni, ahogy lassanként megdagad... mondhatom, pokoli volt.

Azért nem álltak le a nyilazással. A légy miatt ismét belezavarodtam a számolásba, de — gondolom, úgy a százegyvennegyedik lövés után, és miután a végtagjaimat már telenyilazták — következett a törzsem.

Dél felé járt már ekkor. Megéheztem. Szerintem a katonák is. De előbb ágyékom tájait vették célba. Öt vagy hat nyílvessző hatolhatott belém. Kis időre elájulhattam, mert amikor eszméletre térve lepillantottam, majdnem megdermedtem a rémülettől. Olyan volt a karom, a combom meg a hasam ekkor, mint egy sündisznó, amelyik felborzolja a tüskéit... Elgondolkodott... Nem, mégsem: inkább egy sünhöz hasonlítottam, javította ki magát. Szóval elérkezett az ebédidő, összefutott a nyál a számban, amikor megéreztem a sült húsok felém szálló, lebegő illatát.

Na, komám, szólt hozzám az egyik katona (csak így, ebéd előtt). Nézzük, hogy örül még egyszer és utoljára! Megfogadtam a tanácsát, mert megéreztem azt a vágyat, hogy mennyire szeretne itt mindenki ebédelni már. Körülnéztem. A nyílvesszőhegy jól megfogyatkozott! Nehéz volt elhinni, hogy a többit mind belém lőtték.

Felhúzták íjaikat, aztán... egyszerre elsötétült a világ, mert két nyílvessző csapódott a szemembe. Ugyanebben a pillanatban itt találtam magamat.

Elbeszélése mindvégig annyira lekötötte a figyelmemet, hogy megfeledkeztem a kérdésről, mellyel hozzá fordultam.

Másnap azonban, amikor rajtam kívül még jó páran összegyűltek — szerencsémre egyikük sem festő —, ismét megkértem, hogy tájékoztasson a mennybéli állapotokról. Kérésemre azonnal és szívesen reagált: Jó, jó, persze...

Még egészen fiatal ember voltam, amikor lebuktam... A fogdmegek napokon át vallattak... Az első nyílvessző... a második...

Ismét áhítattal hallgattam végig elbeszélését.

Az elkövetkező nap is ugyanaz volt a válasz a kérésemre, mint az első és a második alkalommal, talán azzal a különbséggel, hogy néhány találatot most hosszadalmasabban írt le. Negyedszerre csak az ötszázadik találatig figyeltem. A következő alkalommal már csak kevesen hallgattuk, de én csak addig, amíg az a légy az orrára nem szállt. Az ember tűrőképessége véges. Most már hatvanhétezredszer kellene végighallgatnom, de ekkor eldobtam az ecseteket, a fejéhez vágtam a vásznat... úgyhogy ne keressék a Szent Sebestyén-katalógusban ezt a meg sem született művet...

Körösényi Tanár

→ Erdei Éva

Korosnéyi Tamás → Baky

Körösényi Tamás, szobrászművész 6.) Folytatás.

Gyárfás Péter: Védőrétegek, Körösényi Tamás plasztikáiról.

5-6. Műterem-terberendezés résztete a Műcsarnokban.

Művészet, 1987. szeptember, 9-old.

A Budapesti Történeti Múzeum Tudományos Könyvtár
Szabadtár-megnyitó 201

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

TÁJMÁSZ, KÖRÖSÉNYI TAMÁS TÁJMÁSZ
14 - 19

Szabadtár-megnyitó
1992. szeptember 6. 10 óra

A kiállítás megnyitó:
Bakó László
Múzeum Kiállítás
Cs. Kiszely Mónika
Budapest IV., Kecsketi 11/30

KŐRÖSÉNYI Tamás

10 - 6.

Új Művészet 1992

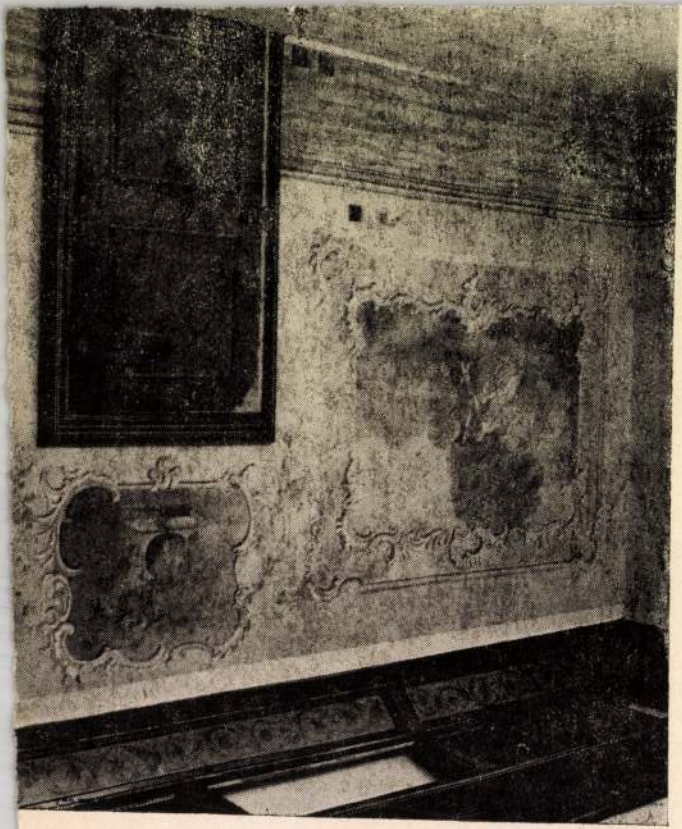

Körösényi Tamás, szobrászműcsarnok

Paulekovics Iván: Karinthy Frigyes-portrészobor pályanyertes terve (1:5) lékték). [repr.]

A bírálobizottság: Körösényi Tamás, Rideg Gábor, ifj. Szabó István, Sós Katalin.

Művészet, 1987. október, 61-old.

Körösényi Tamás, szobrászművész 1.) Folytatás.

Szegő György: Kezdetben... Körösényi Tamás kiállítása. Stúdió Galéria, 1988. VI.

„Szabadkézi rajz" – prózai címet adott Körösényi Tamás stúdió galériabeli installációjának. A kiállítás valójában igen költői. Kiderül, hogy amit eddig laposnak és fehérnek ismertünk, az térbeli és árnyalt. A grafitnyomok párhuzamosnak vélt csendes szomszédságáról megtudjuk, azok valójában egymáshoz kapcsolt, agresszív formák. A művész új vázlatában a „Teremtés" kerül előtérbe – istenni és művészi értelemben egyaránt. A plasztika felületei kapcsolatot tartanak a humanista esztétikák hagyományaival.

Művészet, 1989., január, 3-4. old.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS szobrász

CHIKÁN Bálint: Verseny a nézőért : Kisplasztikai Biennálé Pécsett. = Magyar Hirlap, 24.évf. 140.sz. 1991 11. p.

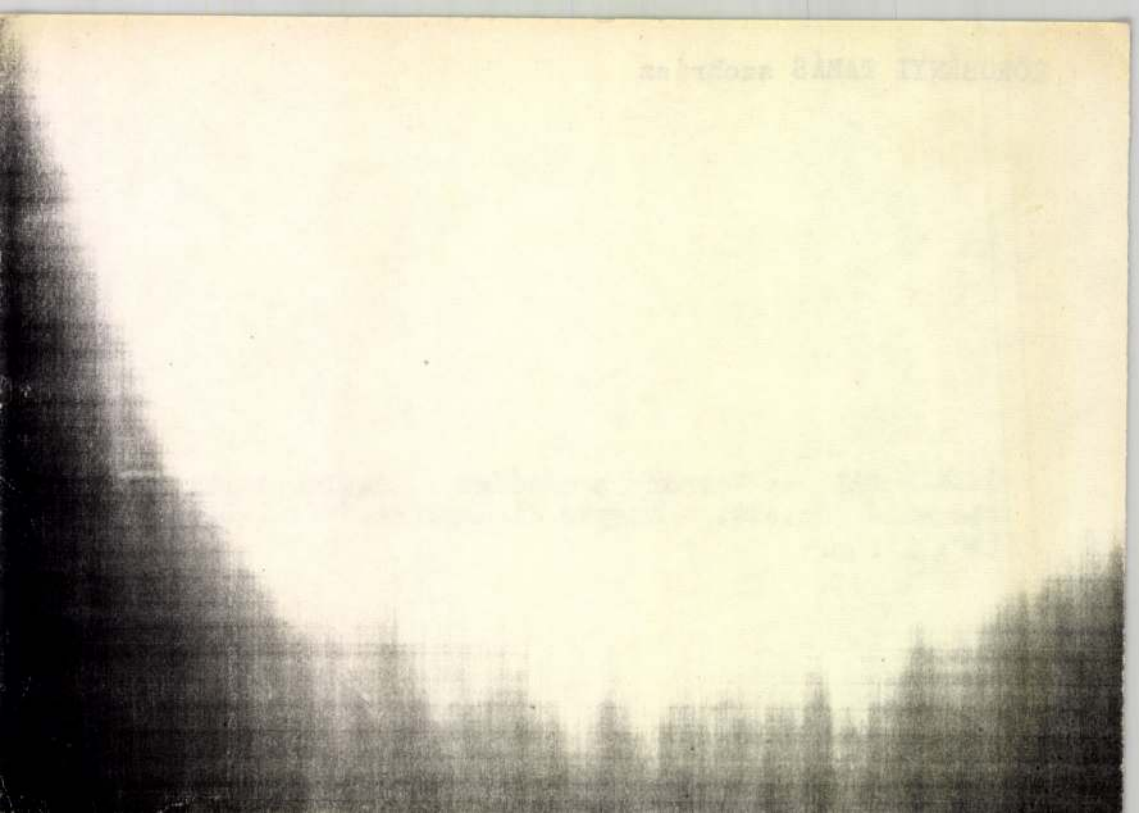

KÖRÖSÉNYI Tamás

XII. Országos Kisplasztikai Biennálé, Pécsi Galéria, Pécs, 1991. A kiállitást rend. és a kat.szerk. Sárkány József. Pécs : JPM, 1991

Kövesdyi Tamás szobrászművész 2.) Folytatás.
Szegő György: Kerdettben... Kövesdyi Tamás kiállítása.
Stúdió Galéria, 1988. VII.

Részlet a kiállításról (fotó Csigó László)

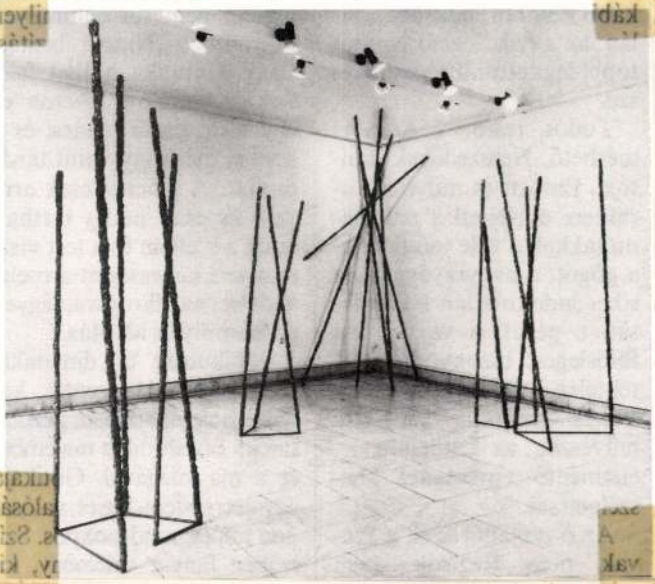

Művészet, 1989., január. 3-old.

Körössényi Tamás
szobrászművész

MH SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

PETŐFI NÉPE

1983 SEP 3

ÚJ SZOBORCSOPORT

1021

● Szombathely központjában állították fel Körössényi Tamás négyalakos szoborkompozícióját, amely a város örök megújhodását jelképezi.

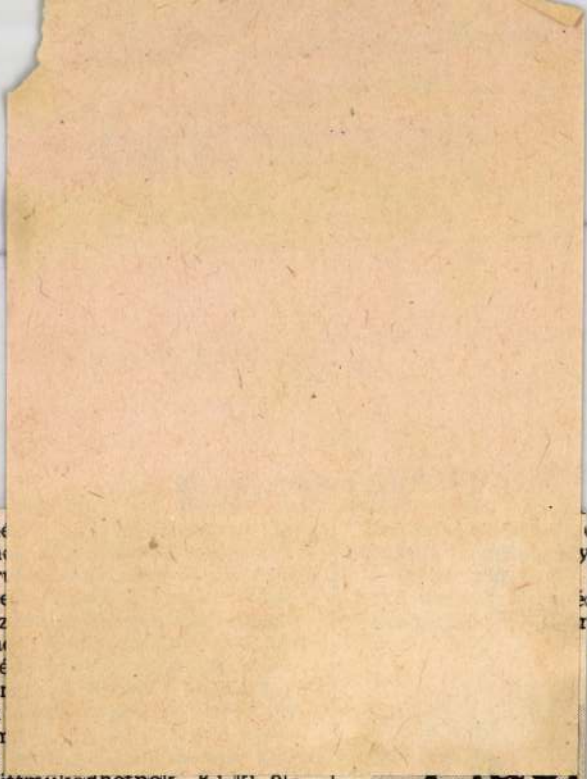

rázon dunszto

préseljük. Vele
nyerjük a ször-
: rá késhegynyi

argarin, 1 deka
vőkanálnyi tej,
hérje, egy cso-
vaníliarúd szük-

soljuk a marga-
tejben megke-
két cipóra oszt-
alatt elkészítjük
rúddal ízesített
kókuszreszelék-
rákenjük a vé-
zerűen göngyö-
abolunk. Ezeket
orrósított sütő-
nény 10 gramm

ségben szenve-

inszki Zsuzsa
diétikus

rúl hátrányba.

Az együttműköde
lentősen különbözn
Azok az óvodáskor
viselkedési és szóbe
kennyé válnak, érz
kat, szívesen veszn
ban. A közösségi é
tossága is megjelen
megosztás. Egyikük
teherautóban", a m
gatja, majd helyet
ten, többen is együttműködhetnek. Ki-ki el-
látja a maga feladatát: építhetnek valamit,
amelyhez az egyik a kockát hordja, a másik
a falakat rakja, a harmadik az udvart szépít-
heti.

Az óvodáskor végére a tapasztalatok igen
gazdag tárháza áll a gyermekek rendelke-
zésére a társas kapcsolatok terén. Legjelen-
tősebbnek az együttműködésre való képesség
kifejlődését tartjuk, hiszen aki pajtási kap-
csolatokat tud kiépíteni, annak könnyebb
lesz az iskolai élet rendjébe való beilleszke-
dés, az osztály közösségével való harmonikus
együttműködés is.

P. S.

ÁRAK KECSKEMÉT

Burgonya
Sárgarépa
(csomó)
Petrezselyem
(csomó)
Vöröshagyma
Fejeskáposzta
Kelkáposzta
Saláta
Karalábé (db)
Karfiol
Paradicsom
Zöldpaprika 1
Főzőtök
Uborka 1
Zöldbab

Körösényi Tamás, szobrászművész 1) Folytatás
Gyárfás Péter: Védőrétegek, Körösényi Tamás plasztikáiról.

Művészet, 1987. szeptember, 6-old.

1 Körösényi Tamás: Velencei nő I.
1 poliészter, fa, 161 cm, 1981

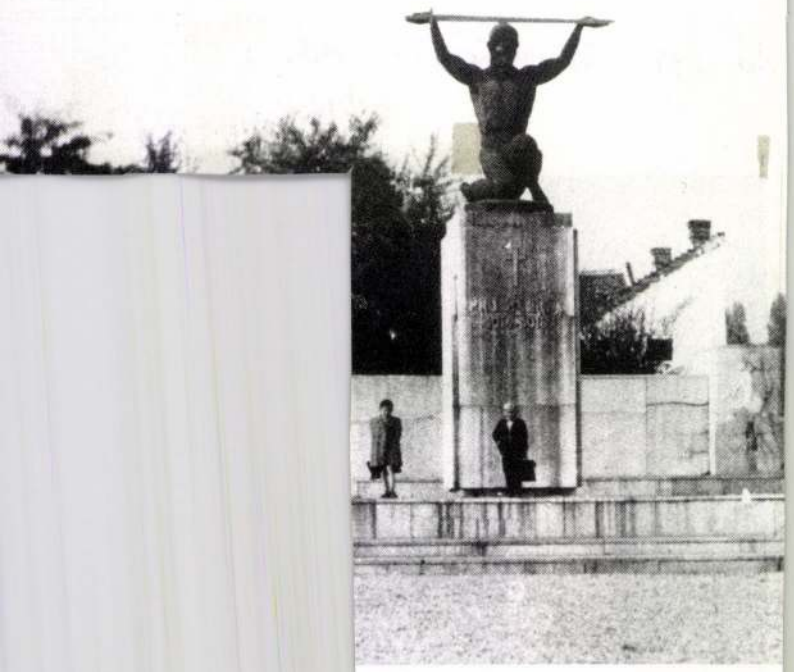

Jegyzetek

1 A budapesti emlékanyagra vonatkozó informatív jellegű irodalom: Liber Endre: *Budapest szobrai,* 1934. *Budapest köztéri szobrai,* 1692–1945. Katalógus, 1987. Wehner Tibor: *Köztéri szobrászatunk,* Bp., 1986. Elemző tanulmányok az egyes korszakok szobrászatáról a *Művészet Magyarországon, 1780–1830* és *1830–1870* köteteiben Pusztai Lászlótól és Kovalovszky Mártától, a *Magyar művészet* kézikönyv 1890–1919 és 1919–1945 köteteiben Németh Lajostól, Tóth Antaltól és Nagy Ildikótól.

2 *Források Budapest múltjából,* I. 1686–1873. Budapest, 1971. 26., 29–33.

3 A budapesti emlékanyagra vonatkozóan I. Schoen Arnold munkáit.

4 Steinmann, E.: *Die Zerstörung der Königsdenkmäler in Paris.* Monatshefte für Kunstwissenschaft X. Jhg. Heft 1. 1917, 337 skk.

5 Svidkovszkij, O.: *Háborús és győzelmi emlékművek.* Művészettörténeti Értesítő, 1976, 2. sz. 75–83.

6 Kapner G.: *Skulpturen des XIX. Jahrhunderts als Dokumente der Gesellschaftsgeschichte.* In: Denkmäler im XIX. Jahrhundert. München 1972., 9–18.

7 Kiállítás a Budapest Galéria Lajos utcai kiállítóházában 1987. április 14–május 24.

8 Sinkó Katalin: *A nemzeti emlékmű és a nemzeti tudat változásai.* Művészettörténeti Értesítő, 1983. 4. sz. 185–200.

9 Szűcs Jenő: *Nemzet és történelem.* Budapest 1974. Szűcs Jenő: *Vázlat Európa három történeti régiójáról.* Történelmi Szemle, 1981/3. 313–359.

10 Gábor Eszter: *Az ezredéves emlék.* Művészettörténeti Értesítő, 1983. 4. sz. 202–215.

11 Nagy Ildikó: *Első világháborús emlékművek.* Esemény- és ideológiatörténet. In: Monumentumok az első háborúból. Kat., Bp. 1985. 74–79.

12 Uo. 76.

13 Merker R.: *Die Bildenden Künste im Nazionalsozialismus.* Kulturideologie. Kulturpolitik. Kulturproduktion. Köln, 1983. Balás-Piry László: *Hitler művészei.* Budapest é.n. (1941) Schmoll, J. A.: *Denkmäler der Arbeit.* In: Epochengrenzen und Kontinuität. München, 1985. 175–217.

Körösényi Tamás, szobrászművész 2.) Folytatás
Gyárlás Péter: Védőrétegek, Körösényi Tamás plasztikáiról

2 Körösényi Tamás: Diego IV, poliészter, fa, 167 cm, 1981

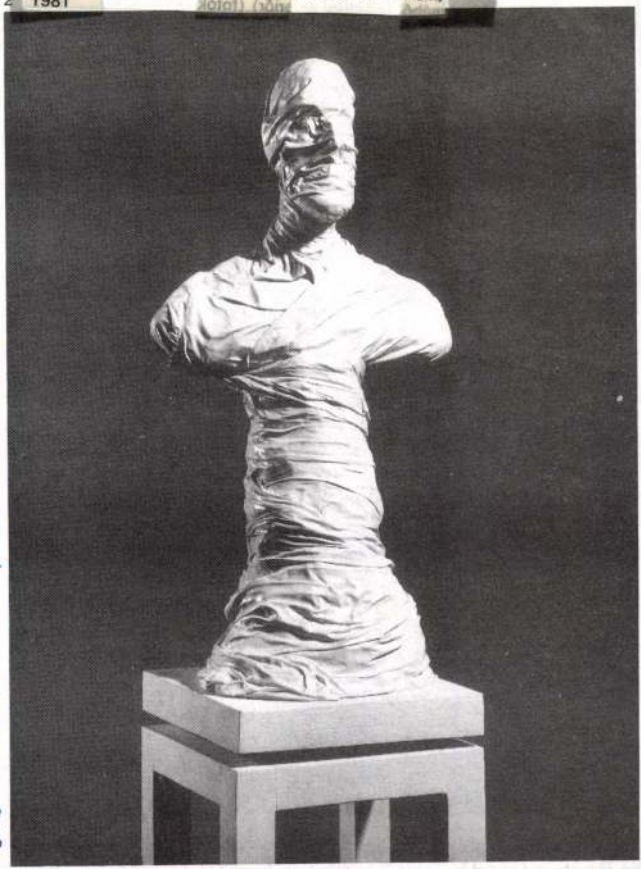

Műrésnet, 1987. szeptember, 7-old.

tlet realizálásának
lis lépés: a leendő

képes, a látogató nézőpontjai, „friss sze-
me" szerint is formálódó műterem-ban

Körösényi Tamás, szobrászművész 3.) Folytatás,
Szárfás Péter: Védőrétegek, Körösényi Tamás plasztikáiról.

3 **3** Körösényi Tamás: Diego III, poliészter, fa, 159 cm, 1981 (fotó Haris László)

Művészet, 1984. szeptember, 4-old.

emlegetett kulturális metaforát értelmezi, tényleges fázisa, az

Körösényi Tamás, szobrászművész 4.) Folytatás.

Gyárfás Péter: Védőrétegek. Körösényi Tamás plasztikáiról. 1/1

Művészet, 1987. szeptember, 8-old.

4

4 Körösényi Tamás: Szobrok Giacometti párizsi műtermében (kiállítási enteriőr) (fotók Lévai Jenő)

KÖRÖSSÉNYI TAMÁS

említve ld. Zrinyifalvi Gábor

Székely András: Studió'82. Műcsarnok

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 48. sz. 3. o.

SZERZŐ
munkavégzésre irányuló egyéb

. . . . . .

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészet
u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri beso

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

említve

Salamon Nándor: Érembiennálé. Sopron, Lábasház

UJ TÜKÖR 1993.XX.évf.35.sz.4.o.

Szobrász osztály. Tanárok: Paulikovits Iván (első két hét)
Kőrössény i Tamás (második két hét).

Kőrössény i Tamás

nohvánművén

az osztályban egészen kezdők és más gyakorlottak egyaránt jelentkezhetnek.

Szőny i István Nyá-i Kerőművészeti Szabadiskola

Tebegény: 1995 július aug. 4-ig.

Körössényi Tamás, szobrászművész

Decemberi Kiállítási Előzetes: Műcsarnok.

A magyar festészet három generációja (a grazi kiállítás anyaga). Körössényi Tamás, Melocco Miklós, Török Richard, Mengyán András kiállítása.

Műcsarnok és Kamaratermei,
1985. nov.

Műterem

Körösényi Tamás

nobvánművész

a Műcsarnokban látható 1985. dec. 13–1986. jan. 12-ig három művész kiállítása: Körösényi T., Melocco M., Török Richárd-é. Körösényi Tamást formailag a lepel, a drapéria, gondolatilag a leplezés, álcázás foglalkoztatja.

Műcsarnok és Kamaratermei

1985 dec.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS TERRAKOTTÁI

A művészeti alap és a televízió képzőművészeti osztálya a Vigadó Galériában kiállítást rendezett Körösényi Tamás szobrászművész alkotásaiból. Képünkön három terrakotta szobor a Mű-terem tér című 1975 és 1979 között készült sorozatból.

3.

a hosszabban lelógó lepel a jobblába előtt. A fátyol a maenas lábai között
át van húzva, másik karjára átvetve, csücskét jobbkezével fogja. A táncoló
mintázásában kissé zömök, de elég arányos, kivételt képez a fej, amely arány
nagyra sikerült. A tánc erős mozgását elég jól utánozta a minta pozitívjának k
Igen finomrajzú a maenast körülfolyó szőlőinda. Az egyik inda a táncoló al
a másik mögötte gazdag ívelésével keretezi a jelenetet. Jól láthatók a finoman
levelek és a hármasan tagolt szőlőfürtök. Kinövésük a talajból nem látszik, m
a táncoló maenas sem a talajon mozog, hanem talaj nélkül lebeg. A forma sárga
teljesen ép, helyenkint eltávolíthatatlan színter keletkezett a másik oldalán.

Agyagmintánk helye könnyen kijelölhető Pannonia leletanyagában. I
Dunánál és a Rajnánál található negatív, agyagmodellek nagy csoportjának
adott Fr. Drexel, amikor ezek nagy részét mint lepénysütő mintákat határozt
Érdekes szellemtörténeti hátteret nyujtott cikkében a mintákon fellelhető ábráz
kal kapcsolatban. Már nála elkülönülnek a nagyobb lepénysütőminták a kisebb
Galliából és Germániából ismert negatív formáktól. A lepénymintákba mézes
öntöttek és megfordítva a kemencében kisütötték.[4] Újabban Alföldi András k
értekezését[5] kibővítve, a teljes pannóniai anyagot összegyüjtötte.[6] Értekezését
jobban alátestette a lepényminták ábrázolásainak hátterét, nagy lépéssel halad
Drexel magyarázatainál még jobban összezárja azt a kört, ahonnan az ábráz
származnak. A császárkultusz hivatalos szimbolikája, az újévi és egyéb évfo
jókívánságai, az asztrális szimbolikából vett jelképek mind egy körbe záród
ünnepi alkalmakra sütött lepények (crustulum) domború képein. Figyelmeztet a
arra, hogy a modellek nem mind lepényminták; eltekintve a kisebb negatív form
egy westheimi tányért kiemel, amely ábrázolásában szorosan összefügg az aj
lepények képeivel és így mint ajándéktárgy

Körössényi Tamás

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

nohránművel

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1983 AUG 27

1021

Szombathely központjában állították fel Körössényi Tamás négyalakos szoborkompozícióját, amely a város örök megújhodását jelképezi

...ban
... Ba
...akóczifalva
a Tisza Cipő
SZMÁV MTI
Debrecenben
pán.

Új alapokon, appal, fiatalokkal

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

emlitve

Székely András:Derkovits-ösztöndijasok.Műcsarnok

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/15.sz.4.o.

L'archéologie des chateaux de la premiere Renaissance. Cimszó a "Grand Atlas de l'Archéologie"-be Ed. Encyclopaedia Universalis.
/Kéziratot, 1983-ban elküldve/

Rózsa FEUER-TÓTH

Le codex Zichy; un traité inédit d XVe siecle en Hongrie . Megjelenik a Tours-i koferenciák sorozatban.

Me

men-

Körösényi Tamás

szabász

A Művészeti Alap kiállítási díját kapta.

Népszabadság, 1988. dec. 13.

MINDEN VASÁRNAP

Ha Buda térképén húzunk két átlós vonalat, valószínű, hogy valahol a Csörsz utca környékén metszik egymást. Ha történetesen mégsem itt találkoznának, a MOM Szakasits Árpád Művelődési Központja akkor is a középpontban van: a kulturális érdeklődés és figyelem középpontjában. Vasárnaponként legalábbis — az itt rendezett vasárnapi vásárnapokon. Itt készültek az alábbi

PILLANATKÉPEK A VÁSÁRON

Mind szélesebb körű nemzetközi érdeklődés kíséri a vásársorozatot. Anasztazija Vasziljevna Pozdnyakova a szovjet Mezsknyiga vállalat budapesti képviselője. Újságokat, hanglemezeket exportálnak. Elmondta: a népművészeti tárgyak exportjával és propagandájával foglalkozó Raznoexport vállalattal közösen együttműködést ajánlanak: szovjet népművészeti tárgyak, ismertető anyagok bemutatását, szovjet könnyűzenei lemezekből disco-program szervezését, és még számtalan módja kínálkozik a közös munkának. Jugoszláviából is jártak itt neves vendégek: Bálint Imre (jobbról), az újvidéki Fórum lap- és könyvkiadó vállalat vezérigazgatója vezetésével a magyar nyelvű jugoszláv lapok vezetői látogatták meg a vásárt tapasztalatcsere céljából.

Valentyina Fedotova, a Szovjetszkaja Zsenscsina (Szovjet Nő) című folyóirat főszerkesztője (balról a második), a magyar nyelvű kiadás, a Lányok-Asszonyok húszéves jubileuma alkalmából járt Magyarországon. Mivel a lapot — a többi magyar nyelvű szovjet lappal együtt — a Lapkiadó Vállalat adja ki, Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója kalauzolásával megtekintették a vállalat által rendezett vásárt is.

— A sok szín, a népi, népművészeti hangvétel már az el-ercekben rabul ejtett — mondja. — Újszerű ez a kez-ényezés, lelkileg is hat arra, aki megnézi. Mivel a nők, vjet nők is fogékonyak a művészetre, elsősorban a nép-szetre, úgy érzem, itt hasznos tapasztalatokat szerez-nk: hogyan tudnánk esetleg a közeli jövőben a Szov-nióban mi is hasonló eseményeket szervezni?

SZABADIDŐ KÖZPONT

Egy azok közül, akiknek munkájában a vendégek gyönyörködnek: Gál János amatőr népművész, az Ózdi Kohászati Művek darugépésze.

— Élvezem, ha a kezem munkája nyomán szinte életre kel a fa. Hogy műkedvelő vagyok? Igaz. De Imre fiam, mint örömmel látom, örökölt valamit kézügyességemből, már hivatásos népművész szeretne lenni. Örülök, hogy van kinek átadnom a faragókést.

Önként adódik az ötlet: a hazánkba látogató turistáknak hol mutassunk igazi népművészetet, ha nem itt? Ennek gyakorlati formáiról beszélgettünk a vásáron Hahn Líviával, az IBUSZ vezérigazgató-helyettesével.

— Az ötlet azért is rokonszenves, mert vasárnap délelőttönként ez kiegészítő programlehetőséget nyújt turistacsoporjainknak. Ráadásul ez nemcsak program, de ajándék- és emléktárgyvásárlási lehetőség is. olyan időpontban, amikor az ezzel foglalkozó boltok jobbára zárva vannak. Gyakorlatban ezt úgy képzeljük el, hogy a szállodákban több nyelvű propagandaanyag elhelyezésével, már előzetesen programajánlatba foglalással hívjuk fel vendégeink figyelmét a vasárnapi vásárnapokra. És a helyszínen valutabeváltásra is módot adunk, hogy pénzügyi akadálya se legyen a tárgyak megvásárlásának.

VÁSÁRNAP

Lassan már szinte második folklór-centrummá növi ki magát a Szabadidő Központ színházterme. Minden vasárnap más-más ismert népi együttes lép itt fel. A Népművészek Második Országos Karácsonyi Kirakodó Vásárán például a háromszoros Kiváló Együttes címet viselő Dunai Vasmű Táncegyüttes szerepelt, Dunaújvárosból. Az utánpótlás-együttessel együtt csaknem 100 tagú csoport művészeti vezetője, Péterffy Attila így mutatja be táncosait:

— Évente 15—20-szor léptünk fel Budapesten, a vidéki együttesek közül talán leggyakrabban. Műsorunkat a környék motívumaiból, a Mezőségből válogattuk eddig. Más dallamvilága, mozgásritmusa van az itteni táncoknak, mint általában a magyar népzenének. Vendégkoreográfusok is segítik munkánkat. Tagjaink zöme a vasmű dolgozója, technikustól esztergályosig, mérnöktől lakatosig, néhány diák egészíti ki az együttest. A „lányok" többsége egy-két gyermekes családanya — és mégis találnak időt, energiát a táncra. A légkörre, a kollektíva hangulatára jellemző: a régi táncosok nem tudják abbahagyni, nem tudnak itthagyni bennünket. Nemrég pezsgővel ünnepeltünk egy ritka eseményt: ügyelőnk, Kőszegi Károly, aki még aktív táncos, 40 éves, és először lépett fel egy műsorban 17 éves lányával! Terveinkről? Most a tágabb környék, a Sárköz táncait dolgozzuk fel új műsorunkban, ezért fél évig nem is lépünk fel, csak tanulunk.

Az Ádám- és Éva-napi vásáron az Ózdi Kohász Táncegyüttes vendégszerepelt. Nagy múltú együttes ez: már a múlt század végén volt az „Ózdi Vasgyárak"-nak énekkaruk, zenekaruk. 1948-tól működnek a mai formában, tudatos gyűjtéssel, koreográfiával alakítják ki arculatukat. Kelet- és Nyugat-Európa nyolc országában bizonyították már tudásukat. Tavaly, a Szegedi Szakszervezeti Néptáncfesztiválon aranyfokozatú minősítést szereztek. Az ózdi üzemek dolgozói mellett, szakmunkástanulók és diákok dolgoznak Vásárhelyi Sándor Liszt-díjas koreográfus művészeti irányításával.

Ha az elmúlt év mérlegét megvonjuk: a vasárnapi vásárnapok a vártnál is nagyobb sikert arattak. Ennek ismeretében nem meglepő a hír: 1980-ban is folytatódnak a MOM Új Tükör Szabadidő Központban a népművészeti vásárok. Ahogy eddig: névnapokhoz, eseményekhez, hagyományokhoz, tájegységekhez kapcsolódnak.

Összeállította: NÁDOR MARA

Lapkiadó Fotószolgálat, Futó Tibor felvételei

Viszontlátásra
január 6-án, vasárnap,
a BOLDIZSÁR-NAPI vásáron

TÜKÖR

KÖRÖSÉNYI TAMÁS SZOBRAI

Individuum est ineffabile — így vélekedett hajdan Johann Wolfgang Goethe; az ember, a személyiség hordoz magában valami meg nem foghatót, ki nem mondhatót, valami talányosat, s hogy éppen ez a maradék talán a legizgalmasabb; hogy tehát igazában a személyiség nem képletesíthető, viselkedése, magatartása nem teljesen kiszámítható; valami meglepő, valami váratlan mindig várható, mindig belekalkulálható a személyiségbe.

Valamennyi embermegismerő művészetnek végső problémája ez; különösképpen érvényes ez a goethei „szentencia" a képzőművészeti portréra. Igaz, a nagymesterek — például Rembrandt, Dürer, Hals, Vermeer, Tiziano, Raffaello — portréremekei kételyeinket egy pillanat alatt feloldják, nyúlfarknyi esélyünk sem marad bármiféle szenvelgő, fanyalgó filozófiai szőrszálhasogatásra, e pompás festmények egyenest érzékeinket, érzelmeinket, indulatainkat bolygatják fel — először és elsősorban *hatnak*, lenyűgöznek, aggályos latolgatásunkat elnémítva. Amiből az is kitetszik, hogy a művet elsősorban *élvezzük vagy nem élvezzük* — a boncolgatás, fontolgatás marad későbbre.

Akkor hát a nagy Goethe, ez a szellemóriás tévedett volna?

A hiperrealizmus szerint nézete egyáltalában nem érvényes; a hiperrealista művész mindent kimond (vagy azt hiszi, hogy mindent kimond, hogy mindent ki *tud* mondani), szerinte minden egyenrangúan fontos, vagy az lehet; rá se hederít arra, hogy az emberben *lehet* valami meg nem fogalmazható. Ezért nyersen, faragatlanul, sőt, brutálisan és gátlástalanul mindent kifejez, hidegen hagyja, hogy az embernek lehet „egó"-ja, netán „perszoná"-ja, s teszi mindezt a személyazonossági igazolvány dokumentumbejegyző szenvtelenségével; így mutat be ragyát, vicsori pofát, mindent, a cipőpertlitől a fülcimpáig; fontosat és nem fontosat gátlástalanul egybemos.

Látszólag — hangsúlyozom, hogy látszólag — így tesz Körösényi is terrakottaportréiban.

Körösényi modellje a saját nemzedéke; a huszonévesek Ranger, Levi's vagy másfajta farmerban, kis garbóban, rövid zekében, mintás ingben. Látszatra csaknem panoptikumi bábként csoportosult kiállításán egy falka fiatal lány, ideg-izomcsont nélkül csüngő karját mellén, hátán összekulcsolva, vagy éppen egy nemzedék gesztus-stigmájaként hüvelykujját tündéri pimaszsággal farmerja csípőszegélyébe dugva. Van még kendő is, miniméret, minimértékben fedi is a mellet az illendőség szabályai szerint; kicsi bogra kell kötni.

Körösényi ennek a felleltározó, jegyzékbe foglaló művészetnek a buktatóit (a fő buktató: valódibb akar lenni a valódinál) remek plasztikai leleménnyel kerüli el; megtartja ennek a művészetnek szenvtelen, hideg, száraz, lejegyző formálási-mintázási technikáját, ám átírja, a maga alkatához igazítja ezt a szerte a világon népszerű stílust. Valamennyi figuráját gyengéd poézis, érzékeny líra járja át, a finom, rafinált feszültség éppen ebből az alkatából eredeztethető meleg líraiság és a választott technika, formálási mód ridegségének, hidegségének ütköztetéséből ered. Éppen ez az ő plasztikai leleménye. És ami a legfontosabb; fölényes szuggesztivitással sikerült megragadnia egy nemzedék karakterét, pontosabban habitusát, azt az elementáris biztonságot, létezést, lét-evidenciát, azt a méltóságteli fesztelenséget, közvetlenséget, elengedettséget, szemérmesen gátlástalan *nyíltságot*, amely ezekből a magukat húsig, lélekig lepucérító fiatalokból árad.

Mondottuk, Körösényi modellje a saját nemzedéke. Elmondott, elmondhatott-e „mindent"? Bizonnyal nem. Jelzi is kételyeit azzal, hogy némely szobrát lepelbe burkolja, „becsomagolja". (A modern szobrászatban a bolgár—amerikai Christo szerzett magának hírnevet a csomagolt szoborral.) Körösényi igen artisztikusan, dekoratívan „csomagol"; gyönyörűen redőző lepel — mint szélfodrozta víztükör — alól derengenek fel a fiatal testek formái. Mégis a „mindent kimondó" figurák csoportjával szembesítve aligha több ez szellemes „plasztikai gegnél".

SZAMOSI FERENC

G. M. portréja

V. Zs. portréja

SZABÓ MIHÁLY FELVÉTELEI

Lányok farmerban

SAKK Két huszárvégjáték

Érdekes módon a Rió de Janeiró-i zónaközi verseny hajrájában a továbbjutás kérdését két rendkívül nehéz huszárvégjáték döntötte el. Mindkettőben a huszár egy szélső gyaloggal hadakozott. Mivel ezt csak egy oldalról tudja megközelíteni, ez a gyalog különösen veszélyes. De nézzük a két játszmát.

SCHARA-HENNIG ELLENCSEL
PORTISCH—VELIMIROVICS

1. c4, e6 2. Hc3, d5 3. d4, c5 4. cd:, cd:!? (A 30-as években divatos ellencsel, ma már ritka vendég a versenyeken.) 5. Va4†, Fd7 6. Vd4:, ed: 7. Vd5:, Hc6 8. Hf3, Hf6 9. Vd1, Fc5 10. e3, Ve7 11. Fe2, g5!? 12. 0—0, 0—0—0 13. b4! (Mindez elmélet, Portischt a megnyitásban nehéz meglepni!) 13. —, Fb4: 14. Vb3, g4 15. Hd4!, Hd4: 16. ed:, Fe6 17. Vb2, Hd5 18. Hb5!, Kb8 19. Fc4, Fa5 20. Fd2, Fd2: Vd2:, Vf6 22. Va5, a6 23. Fd5:, Fd5: 24. Vc7†, Ka8 25. a4, Bc8 (A huszár ütésére matt vagy vezérvesztés.) 26. Vg3, Fc4 27. Bfd1, Vb6 28. Hd6, Bc6 29. Bab1, Vc7 30. Hb7:, Vg3: 31. hg:, Fd5 32. Hc5, h5 33. Be1, Bb8 34. Bbd1, Bd8 35. Be5, Bcd6 36. Bb1, Fe6 37. Kh2, Bb8 38. Bb8†, Kb8: 39. Bh5:, Fc8 40. Bh8, Kc7 41. Bh7, Bd4: 42. Bf7:†, Kb6 43. Bf8, Kc7 44. Bf4, Bf4: 45. gf:, Kb6 46. Hb3, Fd7 47. a5†, Kb5 48. f5, Ff5:!? (A futó élete árán akarja elérni a döntetlent.) 49. Hd4†, Ka5: 50. Hf5:, Kb4 (Létrejött az I. ábrán látható állás.) 51. He3? (51. Hd4! nyert volna, pl. 51. —, Kc4 — 51. —, a5 vagy Hc3-ra 52. Hc6 — 52. Hc2, Kb3, 53. Ha1† Kb2 54. Kg3!, Ka1: 55. Kg4:, a5 56. f4, a4 57. f5, a3 58. f6, a2 59. f7 és bárhova lép a sötét király, az újonnan érkező világos vezér „lesakkozza" kollégáját és a g-gyalog nyer.) 51. —, a5 52. f4, gf3: 53. g4!, Kc3! 54. g5, Kd4? (A vesztő lépés. 54. —, Kd3! 55. Hd5, a4! 56. g6, a3 57. Kg3!, Kc4!! döntetlenre vezetett.) 55. Hg4!, Kd5 (A gyalogok versenyfutását sötét ismét elveszti egy Vh8† miatt.) 56. Kg3, Kc6 57. He3! sötét feladta.

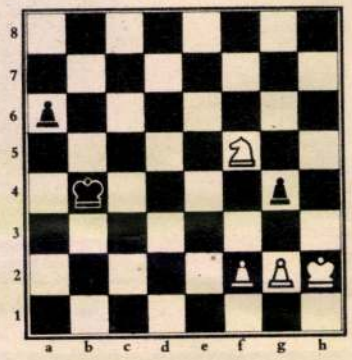

51. He3?, a5 után világos nem játszhatta az 51. Hb4!-re megadott nyerőváltozatot, mert ahhoz képest sötétnek tempóelőnye van: a király b2-re gyorsabban érkezik, nem kell c4-re lépnie.

Az utolsó fordulóban a kitűnően hajrázó holland Timman sokáig nyerésre állt, de a függőben ellenfelének, a kubai G. Garciának sikerült a döntetlent kivívnia. Timman győzelme esetén négyes holtverseny, következésképp négyes körmérkőzés jött volna létre Portisch, Hübner, Petroszjan és Timman között.

BENONI-VÉDELEM
TIMMAN—G. GARCIA

1. d4, Hf6 2. c4, c5 3. d5, e6 4. Hc3, ed: 5. cd:, g6 6. e4, d6 7. Hf3, Fg7 8. Fe2, 0—0 9. 0—0, Be8 10. Hd2, a6 11. a4, Hbd7 (Mindez a legtisztább elmélet.) 12. Vc2, Bb8 13. Ba3, b6 14. Kh1, He5 15. b3, Bf8 16. Fb2, Hh5!? (Fischerre emlékeztető lépés. A gyalogállás meggyengítése árán sötét ellenjátékot keres. A lépés bevált, hasonló, de nem azonos állásban, a Fischer—Szpasszkij világbajnoki páros mérkőzés, Reykjavik, 1972, 3. játszmájában. Egy másik kísérlet sötét számára 16. g5, a sötét mezőkre orientálódó játékkal.) 17. Fh5:, gh: 18. Hd1, f5 19. f4, Hg4 20. Fg7:, Kg7: 21. Vc3†, Kg8 22. Ba1, Bb7 23. He3, He3: 24. Ve3:, Bg7 25. Bae1, h4 26. h3, Fb7 27. Vd3, Va8 (A tematikus e5 áttörés ellen.) 28. Bd1!, fe: (Mivel e5 hosszú távon nem gátolható.) 29. He4:, Bf5 30. Hc3!, Vf8 31. Bde1, Bgf7? (Inkább 31. —, Fc8!?) 32. Be6!, Bf4: 33. Bf4:, Bf4: 34. Ve3!, Bf1† 35. Kh2, Vf4† 36. Vf4:, Bf4: 37. Bd6:, Kf8 (Nincs idő Bb4-re, mert két sakkal világos „levadássza" a b7 futárt.) 38. Bb6:, Bb4 39. a5, Ke7 40. Kg1? (Utólagos elemzések szerint itt azonnal indulni kellett volna a g-gyalogga. A tempóvesztéssel világos kiengedi az előnyt.) 40. —, Kd8 41. Ha4, Bb6: 42. ab:, Fd5: 43. Hc5:, a5! 44. Kf1?, Kc8 45. Kf2, Kb8 46. g3, hg:† 47. Kg3: (Most jött a meglepetés. L. a II. sz. ábrát!) 47. —, Fb3:! 48. Hb3:, a4 49. Hc1, Kb7 50. Kf4, Kb6: 51. Ke5, a3! 52. Kd6 (Ha a világos király azonnal a h7 gyalogra támad, a sötét király besegíti az a3 gyalogot. Ezért a „kiszorító játék", de ez sem segít.) 52. —, Kb5 53. Kd5, Kb6 54. h4, Kc7 55. Ha2, Kd7 56. h5, Ke7 57. Ke5, Kf7 58. Kf5, Kg7 59. Kg5, Kf7 60. Kh6, Kg8 61. Hc3, Kh8 62. Kg5, Kg7 63. h6†, Kf7 64. Kf5, Ke7 65. Ha2, Kf7 66. Hb4, Ke7 döntetlen.

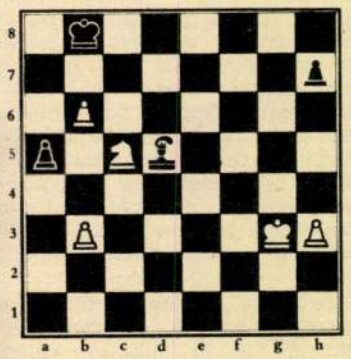

Timman, a nyugati világ első számú nagymestere, kénytelen legalább három évre elhalasztani világbajnoki törekvéseit.

FLÓRIÁN TIBOR

MEGFEJTÉSEK — NYERTESEK

Az 51. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése: 1. Karácsonyi babonák alakja: Napisten — 2. Karácsonyig faragott babonás ülőhely: Lucaszék — 3. Régen karácsony estére főzött tészta: Gombóc.

Könyvutalványt nyert: Újvári L., Buzás F.-né, Csernák M.-né, Egyed G.-né, Adorján B., Gyémesi F.-né, Suba P., Papp J. L., Hollós A., Horváth L.-né, Budapest; Bodnár J. Cegléd; ifj. Hady Gy.-né Tiszabecs; Fekete I. Komló; Lelovits J. Révfülöp; Szatmáry S. Aszód; Pongrácz S. Tatabánya; dr. Csecse I.-né Borsodnádasd; Sztronga J. Ózd; Molnár J. Bácsalmás; Kiss K. Sopron.

A nyertesek nyereményüket postán kapják meg.

ASZTALOS ISTVÁN

Rejtvényünk öt fősorában és a számokkal jelölt négyzetek betűinek összeolvasásával Asztalos István hat művének címét idézzük. Megfejtésül ezek küldendők be levelezőlapon szerkesztőségünk címére, 1982. Bpest. 8. Pf. 6. „Rejtvény". Határidő: január 11.

Valló Emil

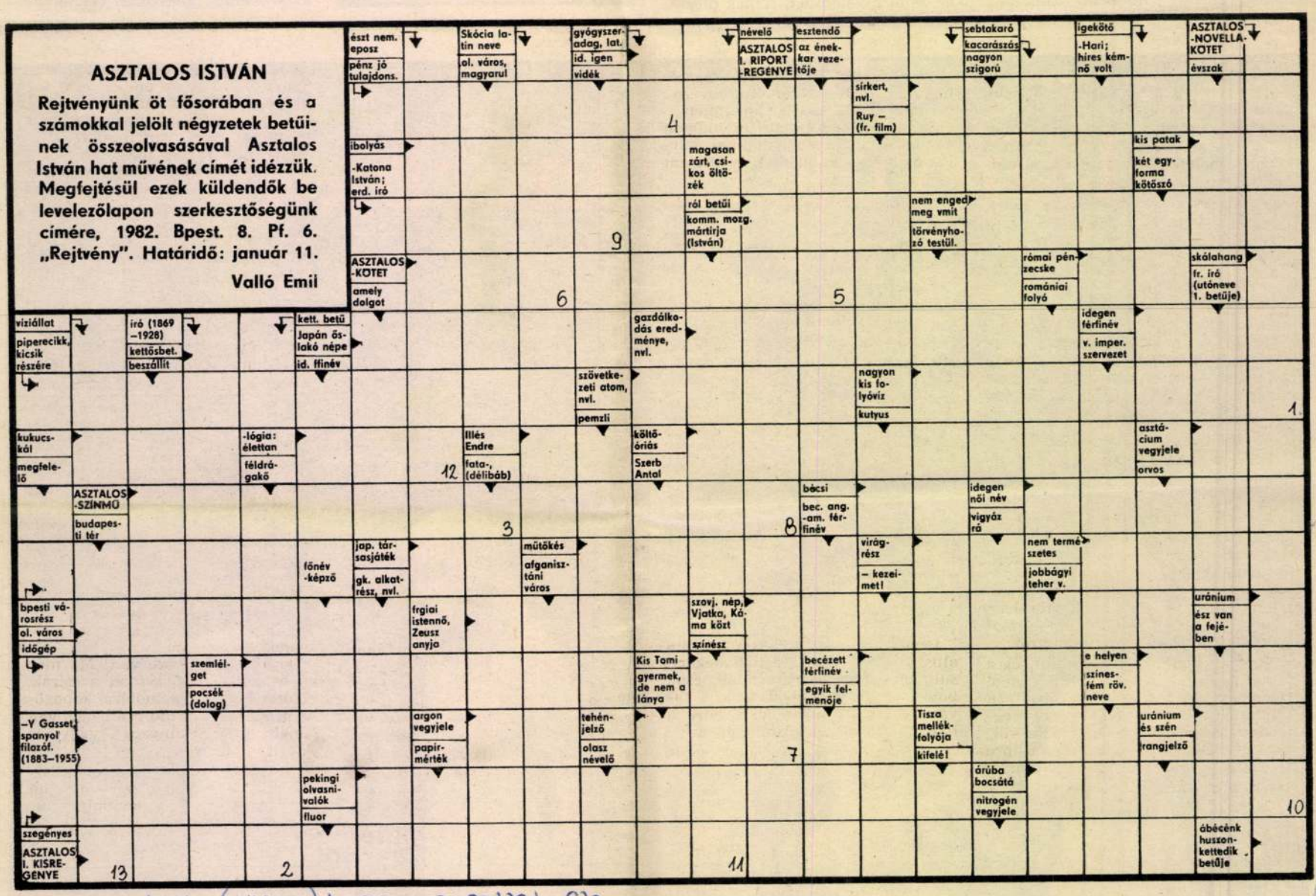

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Uj Tükör XXII.évf.38.sz. 1985 43.p.

A FEKETE BÉG MUTATJA AZ IDŐT

Sárváron a Thermál Hotel előtt állitották föl Körösényi Tamás szobrászművész új alkotását. A szobor Nádasdy Ferencet, a híres Fekete béget ábrázolja, jobb kezében török dárdával. A fegyver szárának árnyéka vándorol a talapzatra állított kőlapon, melyre a körív mentén római számokat vésték. A sárvári vár hajdani urának szobra igy mutatja most a pontos időt.

Körössényi Tamás nehránműtéti

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

1983 AUG 31

1021

ÓK LAPJA 1983. augusztus 31., szerda

Új szoborcsoport

Szombathely központjában állították fel Körössényi Tamás négyalakos szoborkompozícióját, amely a város örök megújhódását jelképezi.

Nem mellékes a melléküzemág

A tokodi „Aranykalász" Termelőszövetkezet ipari üzemében fémből készült, préselt alkatrészeket, kisebb háztartási gépeket, eszközöket, s különböző eloxált tálcákat gyártanak. Az alugrafika műhelyükben sokféle villamosipari műszer adattábláját készítik. A konténercsarnokban többek között a METALLOGLÓBUSZ, a MÜART és különböző, szállítással foglalkozó cégek megrendelésére készítenek konténereket.

Tanácskozott a HNF me

Felismerni c

A településfejlesz a társadalmi-munkam zafias Népfront Kom nöksége soros ülésén, HNF Országos Tanác Az elnökség áttekinte gyében végzett társa

A népfront gazdaságpoliti kájának nélkülözhetetlen é jelenlegi gazdasági viszo nyaink között egyre inkább azzá váló — eleme a társa dalmi-munkamozgalom szer vezése. különösen a települé si környezet védelmére, meg levő létesítmények fenntartá sára, megóvására, gondozásá ra, de természetesen új érté kek létrehozására is. A szám adatok szerint az előzetesen tervezett — forintban kifeje zett — értéket jelentősen si került túlteljesíteni. Fonto sabb azonban a száraz tény számoknál a lakosság akti részvétele, az, hogy a telepü léseken „meglátszik" az egy re inkább felismert közérdek a társadalmi összefogás szük ségességének belátása. A ta nácsi alapok szűkös voltát is merve ez a felismerés óriás előrevivő erő lehet. Kis köz ségekben a társadalmi mun kák értéke több lehet a fej lesztési összegnél. Máriahal mon például 1 forint fejlesz-

KÖRÖSSÉNYI Tamás

Magyar Nemzet

HÉTFŐ, 1991. március 18.

Külföldi ünnepségkoszorú

Rejtegetett Kossuth-szobrok kerültek elő a Vajdaságban

A jugoszláviai Vajdaság magyar lakta területein a több évtizedes tiltás után most ünnepelték először nyíltan március 15-ét. A szorongás, a félelem azonban rányomta a bélyegét a megemlékezésekre. *Csak néhányan merték viselni a nemzetiszínű kokárdát, a magyar trikolórt pedig sehol nem lobogtatta a szél.* Elsősorban az idősebbek képviselték az ünneplő tömeget. Ennek okát a *bácstopolyai* szakmunkásképző iskola igazgatója például azzal indokolta, az oktatásban csak futólag említik a magyar eseményeket, a szerb történelemtanításnak nem része március 15.

A bánáti kis faluban, *Ittabén* 200-an gyűltek össze a Kossuth-szobor előtt, amely nemrég került elő a rejtekhelyéről, a pincéből. A golyó lyuggatta szobornál a *Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének* két képviselője koszorúzott. *Szabadkán* a Zentai úti temetőben *Paganini* József tüzér százados sírjánál helyezték el a kegyelet virágait. Paganinit hősként tisztelik a szabadkai horvátok és szerbek, hiszen a szabadságharcban parancsnoksága alatt harcoltak a nemzetiségiek a császári seregek ellen.

Bácstopolyán a névtelen 48-as honvédek sírjaihoz 300-an jöttek el és a *magyar, jugoszláv trikolórral átszőtt koszorúkat helyeztek el.* Sokan sírtak az ünnepségen és könnyek között énekelték a „Kossuth Lajos azt üzente" első strófáját, Petőfi-verset szavaltak és *Veres* Péter elbeszéléséből idéztek. *Rácz* Szabó Ernő történelemtanár arra emlékeztette hallgatóságát, az elmúlt 143 év alatt a reakciós politika hányszor ugrasztotta egymásnak a nemzetiségieket. Néhány fiatal egymás között halkan mondta el, jó lenne elkerülni a polgárháborút és csak suttogva mesélték, amit szüleiktől hallottak, hogy 1945-ben milyen sok magyar fiatalt mészároltak le a temető közelében.

A vajdasági magyarok központi ünnepségét *Moravica* faluban tartották. Zsúfolásig megtelt a művelődési ház és *Csubela* Ferenc országgyűlési képviselő beszédében párhuzamot vont a 48-as forradalom és a jelenlegi jugoszláv megmozdulások között. Emlékeztette a hallgatóságot, hosszú ideig sem joguk, sem bátorságuk nem volt március 15. ünneplésére, de most már nyíltan büszkén mondhatja, a falu Kossuth örökségét vállalja. Viharos taps mellett mutatta meg azt a Kossuth-szobrot, amelyet egy padláson rejtegettek és most méltó helyre állítanak.

Az ünnepség után kint az utcán egy helybeli sírva mesélte, néhány évvel ezelőtt félelemből elkerülte a temetőnek azt a részét, ahol a 48-as honvédek nyugszanak.

(halász)

*

(MTI) Beregszász központjában állították fel március 15-én a közadakozásból létrehozott új Petőfi-szobrot, *Körössényi* Tamás szobrászművész alkotását. Az avató ünnepségen beszédet mondott többek között *Lator* László költő, a Kárpátaljai Kör elnöke és dr. *Kálmán* Attila, a művelődési és közoktatási minisztérium politikai államtitkára. Az ünneplő közönség Petőfi szobrának leleplezése után megkoszorúzta *Illyés* Gyula emléktábláját is.

*

Péntek délelőtt a szlovák fővárosban ünnepélyesen megnyitották a Pozsonyi Magyar Kulturális Központ ideiglenes épületét.

A megnyitón *Andrásfalvy* Bertalan művelődési és közoktatási miniszter mondott beszédet. Egyebek közt azt hangsúlyozta, hogy az európaiság fő jellemzője a sokszínűség és egyik teendője: bemutatni egymásnak saját nemzeti, etnikai értékeinket. „Csak a közvetlen megismerés bonthatja le az előítéleteket" — állapította meg Andrásfalvy.

Péntek délután Pozsony Ligetfalu nevű külső városrészében hagyományos március 15-i program zajlott le: a Csemadok városi bizottságának szervezésében megkoszorúzták Petőfi Sándor szobrát. Jelen volt *Sidó* Zoltán, a Csemadok országos elnöke, *Andrásfalvy* Bertalan, *Varga* György prágai magyar nagykövet, valamint *Boros* Jenő pozsonyi magyar főkonzul.

*

Az amerikai kormányzat képviselői, a politikai, a gazdasági és a kulturális élet vezető személyiségei, a diplomáciai testület tagjai vettek részt csütörtökön este *Zwack* Péter washingtoni magyar nagykövet fogadásán, amelyet március 15-e ünnepe alkalmából adott.

A nap folyamán nyílt meg az amerikai törvényhozás egyik épületében *Bodó* Sándor és Ilona kiállítása. A két magyar művész 1956 óta él és alkot az Egyesült Államokban; történelmi tárgyú képeik, érmeik emléket állítanak az amerikai szabadságharc magyar részvevőinek. A tárlat megnyitásán jelen volt Albert *Gore* szenátor, Tennessee államból, ahol a két magyar—amerikai művész él.

A washingtoni magyarok pénteken megkoszorúzták az amerikai főváros Kossuth-emléktábláját.

MAGYARORSZÁG, MÁRCIUS 17.

ÚJ VEZETŐK KERÜLHETNEK AZ MDF-FRAKCIÓ ÉLÉRE — hal lottuk a hírt nem sokkal lapzártánk előtt. Bár a legnagyobb kormánypárt parlamenti frakciója zárt ajtók mögött ülésezett vasárnap, annyit sikerült megtudnunk, hogy egy szavazás után a jelenlegi tisztségviselők, *Kónya* Imrével az élen, beadták lemondásukat. Bár érkeztek információk arról, hogy Kónya Imrének *Balás* István személyében komoly ellenfele támadt, végül a frakció ismételten Kónya Imrét bízta meg a vezetői teendők ellátásával. A szavazás eredménye azonban korántsem jelenti azt, hogy az MDF valamennyi országgyűlési képviselője elégedett, hiszen az utóbbi időben többször élesen kritizálták a frakcióvezetőt stílusáért, merevségéért. Úgy találták, nem folytat önálló politikát, csak a pártelnök-kormányfő utasításait hajtatja végre képviselőtársaival. A bizalmi szavazás most feltehetően azt is jelenti, hogy az MDF-frakció tagjai demonstrálni akarták egységüket. Nyilvár attól is tartottak, ha nem így tesznek, akkor az ellenzék azt hihetné, hogy a kormánypárt szétesése már csak napok kérdése. Az MDF — most kívülről nézve — rendezte sorait, bár ettől még a létező ellentétek feltehetően megmaradnak. A szavazás előtt sokan a populista szárny visszaszorulására számítottak, ezek után meglepő, hogy a vezetésbe *Csurka* István is bejutott.

PÁRTINDULATOKTÓL MENTESEN sikerült megünnepelni március 15-ét, bár a korábbi évekhez képest országszerte kevesebben vettek részt a megemlékezéseken. Úgy tetszik, oda a régi szép idők varázsa, amikor még kellett némi civil kurázsi ahhoz, hogy felvonuljunk a negyvennyolcas emlékhelyekhez. Mára egyre inkább hivatalossá válnak az ünnepségek. Protokolláris módon, de szerencsére a legtöbb helyen rendben zajlottak a megemlékezések.

MEGNYUGVÁSÁT FEJEZTE KI a Kereszténydemokrata Néppárt elnöke amiatt, hogy a kisgazdák vezetői felismerték azt a veszélyt, amit egyes tagjaiknak szélsőséges nézetei keltenek. Nos, a kereszténydemokratáknál is talán valami hasonlónak lehetünk a tanúi, hiszen a párt nagyválasztmánya vasárnapi ülésén az új vezetőségbe sem választotta be a korábbi társelnököt, *Birkás* Jánost, akit sokan a szervezet „héjájának", keményvonalas vezetőjének tartottak. Sőt egyes véleményel szerint éppen az ő magatartása miatt riadtak vissza többen a pártba való belépéstől.

D. J.

A szomszéd népek együttműködésének lehetőségeit kell megkeresni

— *hangsúlyozta Göncz Árpád*

(MTI) Pénteken reggel kilenc órakor, a Parlament előtt, a Kossuth téren a magyar állami élet vezetőinek részvételével megtartott ünnepséggel megkezdődött a március 15-i megemlékezések sorozata. A fellobogózott Kossuth Lajos téren ünnepélyes külsőségek között, katonai tiszteletadás mellett, felvonták a magyar állami lobogót.

Kürtszó jelezte a köztársasági elnök érkezését. *Göncz* Árpád fogadta a felsorakozott díszszázlóalj parancsnokának jelentését, majd ellépett a katonák tisztelgő [illegible] előtt. Dobpergés közepette

je. Az emberek, a népfajok, nemzetek egymás közti szeretete az országok jólétének kútfeje, a zsarnokság visszarettentője." E gondolat jegyében Göncz Árpád hangsúlyozta: a magyar függetlenség nem jelent eltávolodást vagy elszigetelődést a népek nagy családjától.

Közép-Európa népeinek meg kell keresniük az együttműködés lehetőségeit, különösen ma, amikor a demokrácia erre lehetőséget nyújt. Térségünk hosszú idő után felszabadult a nyomasztó nagyhatalmi befolyás alól. *A függetlenné vált államok kapcsolata[illegible]*

Körösényi Tamás

1021

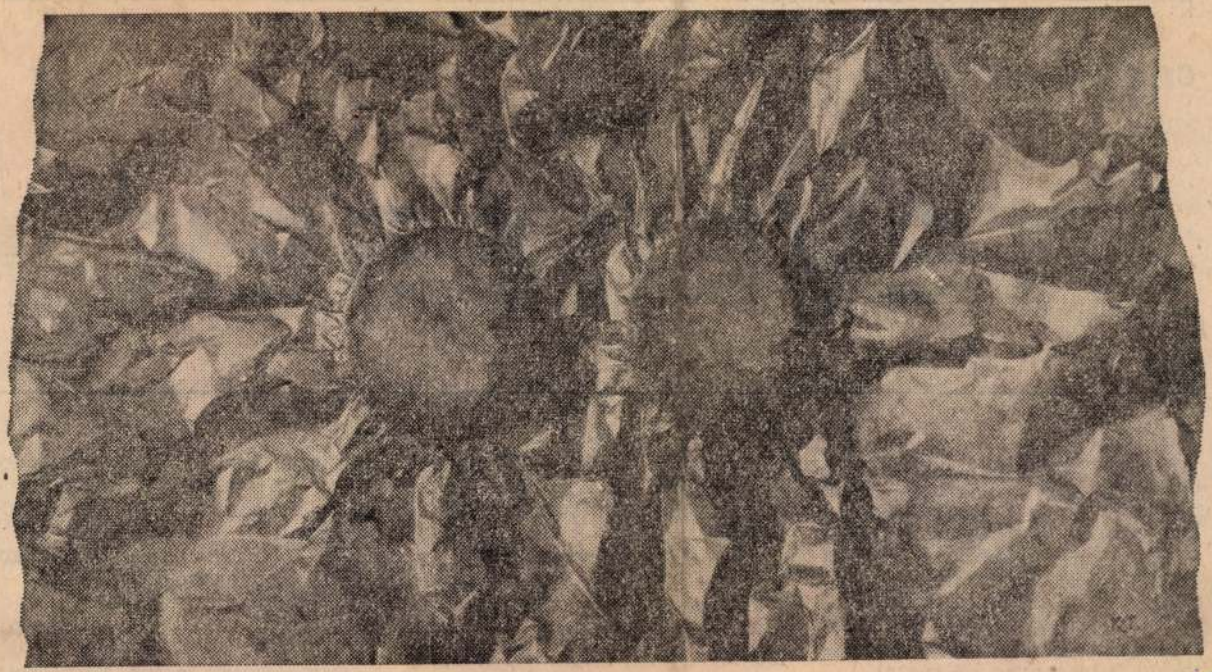

Körösényi Tamás reliefje

8 AUG 1981

ÉLET ÉS IRODALOM

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

GALSAI PONGRÁC:

TÉVEDÉSEK

1971 nyarán a korábbi szerkesztésű és formátumú Kritika bírálatot közölt *Bajor Gizi játékai* című könyvemről. A kritikusnő nevét akkor olvastam először, s azóta se bukkant elém, föltehetően egy ifjú filológa, ambiciózus tanárjelölt viselhette, aki szakvizsgájának sikerét nyomtatott szorgalmi feladatokkal is meg akarta alapozni.

A bírálat a következő észrevételt
Mindezekkel együtt

a kézitáskája zárját. — Tiszta szívemből gyűlölöm!... Ha tudom, hogy maga ül a kocsiban, be se szállok...

De most már kinn vagyunk a forgalomban. Nem éppen kedélyes utazásnak nézünk elébe.

— Maga bemocskolt engem! Megrágalmazott! Inszinuált!...

A szép filmírónő mindig úgy viseli a szépségét, mint valami kiál-

Parancs Jánossal. Végül Pilinszky János „Négysoros"-a mellett döntök. Föl is mondom a verset, hibátlanul:

„Alvó szegek a jéghideg homokban,
Plakátmagányban ázó éjjelek.
Égve hagytad a folyosón
a villanyt.
Ma ontják véremet."

Úgy ismerem ezt a Négysorost, mint a „Talpra magyar"-t. Sokszor
elmondtam

1021

Körösényi Tamás: Giacometti műtermében

1982 JAN 29

ÉLET ÉS IRODALOM

MAGYAR SZAKÍRÓK SZÖVETSÉGE
1091 BUDAPEST, IX., DÉLI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ikk megjelenése, és a per be
ése közötti időben, sőt azutá
e azt a kanosszajárást, melyr
rónő ír, nem szenvedtem végi
élyben soha nem tanítottam
ar megyében, Szentpéters
ezdtem pályámat, s a per b
ésekor már Budatétényben t
ottam. Talán érdekesebb lenne
om, ha valóban úgy alakult vo
nint ahogyan az a könyv 273.
lalán olvasható, de az igazság
artozik az is, hogy ne túlozzuk
oajaimat, sérelmeimet, „bűnhő
eimet"!

Szeretném még azt is megjegy
ni, hogy írásom nem személyes
vél volt, hanem cikként küldtem
pár sor kíséretében a Kelet Nép
szerkesztőségébe Móricz Zsigmon
nak.

Most, hogy a könyv nyomá
mindez felidéződött bennem, elha
tároztam, hogy megírom e csaknem
tíz hónap történetét. Teszem pedig
ezt nem a magam dicsőségére, de,
hogy ezzel is emléket állítsak Mó-
ricz Zsigmondnak, kinek írói nagy-
ságát csak emberi nagysága múlta
felül.

Mohácsy Viola
ny. ált. isk. igazgató

Kerüljük a művelődési botrányt!

Breuer János meglepő hevességgel támadt rá a *kultúr-* betűcsoportra az ÉS január 15-i számában. Úgy látszik, legszívesebben lángpallossal űzné ki nyelvünkből ezt az ártatlan előtagot — és vele együtt azt a negyven szót is, amelyekben az Értelmező Kéziszótár szerint a mindennapi szóhasználatban szerepel.

Holott már Kodály egykori hadüzenete is anakronisztikusnak tetszik. Hiszen — erre ő maga hívta fel a figyelmet — ez az előtag már Adynál is minden külön magyarázat nélkül szerepelt, tehát ma közel járhat századik életévéhez a magyar nyelvben.

Ha nyelvünk ennyi ideig megtűrte — mi több, használta — ezt az idegen eredetű testet, ma már hiábavaló lenne a kiseprűzéséhez fogni. Elképzelni is rossz, mi történne, ha most hirtelen új kifejezéseket kellene találni — és főként: meghonosítani, elterjeszteni — az ef-

ként a népesedési vita résztvevői sem hagyták figyelmen kívül.) Konkrét, személyes problémájára azonban nem tudunk gyakorlatilag hasznosítható választ adni. Még arra sem, kihez, milyen hatósághoz, intézményhez forduljon segítségért. Az eset meghaladja jogi ismereteinket és kompetenciánkat.

TURAI KÁLMÁN, SZEGED. Olvasónk szenvedélyesen száll vitába **Bertha Bulcsu** január 8-án megjelent írásával, melyben a szerző túlzottnak ítélt a MÁV dohányzás elleni intézkedéseit. „Talán azt tartja az ‚emberi szabadság' virágzásának, hogy az emberi nem védtelen, egyedi, idült hörghurutos öregek, gyermekek... úton-útfélen, több órás értekezleteken, utazáskor, várakozáskor stb. ki vannak téve a dohányzás élvezetében tobzódó, csak a saját önző gyönyörűségüket űző, a válogatott bűzös dohányfüstöt ‚pofánkba fújó' embertársaik kénye-kedvének? Nem ez az emberi szabadságjogok durva megsértése, lábbal tiprása?" — írja többek között. Az író, aki maga is nem dohányzó, tehát „védtelen egyed", a rendelkezés túlzásait vitatta. Hiszen minden merev szabály, minél zordabban próbálja kordába szorítani a felnőtt embert, annál inkább csábít a bűnbeesésre. Mélyen tiszteljük és természetesnek tartjuk a dohányzás ellen értelmes, keresztülvihető szabályokkal, felvilágosító szóval küzdőket, a szervezetre káros nikotin ellenségeit. De amint még a nagy távolságokat megtevő repülőgépek osztatlan utasterében is kialakították — nemzetközi szokásjog szerint — a dohányzók kis és általában kényelmetlen szakaszát, ugyanúgy megtehetné a MÁV is, hogy külön kocsikat bocsásson a „dohányzás élvezetében tobzódók" sajnos kis számú táborának rendelkezésére.

TÖBB NYUGDÍJAS PEDAGÓGUSNAK. Leitár című, január 1-én megjelent cikkében **Faragó Vilmos** „kitalált" magának egy nem létező levelet, melyet egy ugyancsak nem létező nyugdíjas tanár intézett hozzá, a világ sorsáért, mindnyájunk jövőjéért — s eltöprengett jelenünk ellentmondásain. A képzelet szülte pedagógus több valódi, hús-vér pedagógust késztetett írásra. Kaptunk

A Pécsi Galéria
tisztelettel meghívja

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
szobrászművész

ILLESZKEDÉS/FÜGUNG
című kiállításának megnyitására
a Széchenyi téri kiállítóterembe
1993. december 3-án, pénteken
délután 4 órára.
Megnyitja:
KONKOLY GYULA
festőművész

A kiállítás megtekinthető
január 9-ig,
naponta 12–18 óráig,
szombaton 10–18 óráig,
kedd szünnap.

PÉCSI GALÉRIA • H-7601 Pécs • Pf.: 162 • Tel./fax: (36-72)315-623

Sinkovits Péter
Uj Mûvészet Szerkesztôsége
Budapest
Báthori u. 10.
1054

Vörösényi Tamás

nobránumúrán

Bronz figurái Péczett, a Fiatal képzőművészek stúdió jának kiállításán.

Dunántúli Napló
1979 dec. 16

Vörösi Pál
ÁMC

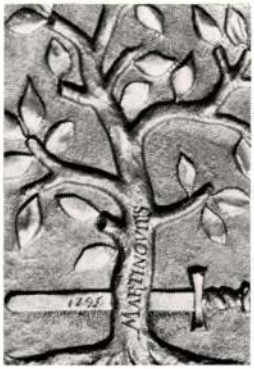

A XI. KERÜLETI TANÁCS ÉS A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA
meghívja Önt

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

szobrászművész kiállítására

A kiállítást megnyitja :

PAIZS LÁSZLÓ festőművész
1977. szeptember 17-én, szombaton 17 órakor

A kiállítás nyitva : 1977. szeptember 17 — október 1-ig

Megtekinthető : hétfőtől-szombatig, 14-19 óráig
az MSZMP XI. ker. PB. Bikszádi út 43. szám alatti helyiségében
(Megközelíthető a 7-es, 107-es autóbusszal)

MEGHÍVÓ

KÖRÖSÉNYI TAMÁS KIÁLLÍTÁSA

Ezen a kiállításon a Soproni Érembiennáléra készített éremsorozataimat mutatom be, portrékat barátaimról, ismerőseimről és néhány régebbi szobromat.

A kiállítás nyitva 1977. szeptember 17—október 1-ig, hétfőtől szombatig 14—19 óráig az MSZMP XI. ker. PB. Bikszádi út 43. szám alatti helyiségében.

„. . . . mihelyt az országba, vagy valamely nagy városba fejedelem, nagy ember, tisztviselő, tudós születik, házasodik, elútaz, hazajön vagy meghal, vagy valahol nagy ütközet, győzedelem, tűz, földindúlás vagy névnapi vendégség történik: . . . bezzeg van dolga a szegény múzsáknak, úton, útfélen, falun, városon . . ."

(Csokonai: Alkalmatosságra írt versek Előbeszéd — részlet)

„érem: bronzból v. nemesfémből öntött v. vert kerek fémlap, amelynek többnyire mindkét oldalán lapos domborműves ábrázolás és felirat van. Rendszerint valamely esemény megörökítésére v. kiemelkedő személy tiszteletére készítik."

(Művészeti lexikon)

„emlékérem: ünnepélyes alkalmat, nevezetes eseményt, közéleti v. magánszemély emlékét megörökítő (lásd érem). Egyik oldalán legtöbbször az ünnepelt domborművű arcképe látható, hátlapján pedig vele kapcsolatos alak, jelenet v. más ábrázolás van. Ehhez még magyarázó feliratok járulhatnak . . ."

(Művészeti lexikon)

Tíz éve csinálok érmeket a magam szórakoztatására, vagy kiemelkedő személyek, események tiszteletére. 1972. óta minden év legjelentősebb évfordulóira készítettem érmeket (legtöbbször pályázatra).

1972 Dózsa I—II.
1973 Centenárium I—II, Petőfi I—III.
1974 Csokonai
1975 Rákóczi sorozatok
1976 Ady érmek I—IV.

Rákóczi sorozat II. — Gondolatban változtassa meg az érmek sorrendjét.

Ady érmek I—IV, Emlékére, Alkalmából, Évfordulójára I—IV.

A sorozatok nem a régi értelemben vett „érmekből" épülnek föl, hanem a hangsúly az egyedi darabról áttevődik az érmek közötti összefüggésre. Az érmek sorrendjének megváltozása vagy jelentéstartalom-módosulást vagy jelentésváltozást eredményez.

Három képregény — Mindenkinek

részlet

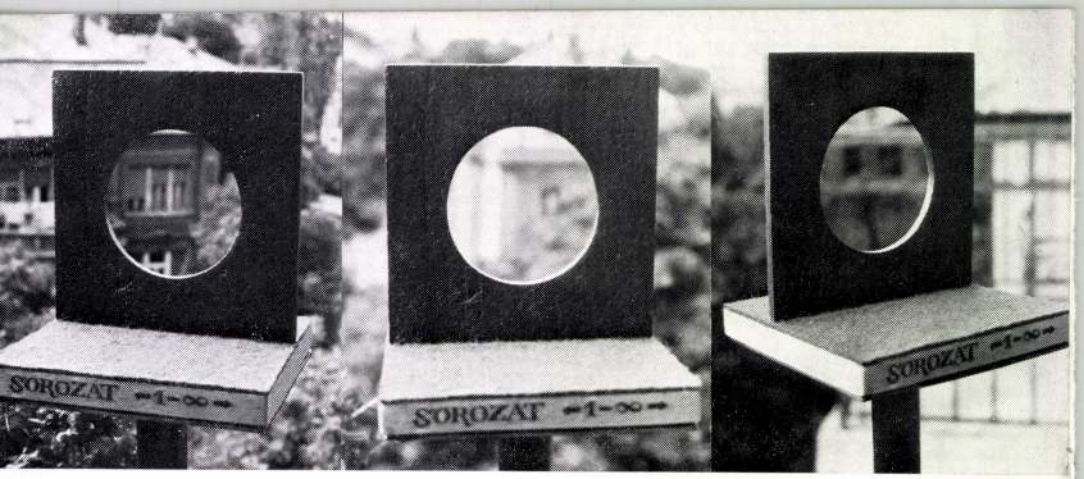

Sorozat ← 1— ∞ →

Foto: Gál A., Csikvári P.
F. k.: Pogány Gábor

Ifjúsági Nyomda 1754—77. — F. v.: Méri György

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Új művészet
2004. március
XV. évf. 3.

3. dd.

MDK

Körösfalvi Pál, [építész?]

A III. f.-t kapta.

-: Kiosztották az idei Alpár Ignác emlékérmeket.

12

Bp. 1969. jún. 8.

Népszabadság

1021

KÖRÖSÉNYI TAMÁS SZOBRAI

Individuum est ineffabile — így vélekedett hajdan Johann Wolfgang Goethe; az ember, a személyiség hordoz magában valami meg nem foghatót, ki nem mondhatót, valami talányosat, s hogy éppen ez a maradék talán a legizgalmasabb; hogy tehát igazában a személyiség nem képletesíthető, viselkedése, magatartása nem teljesen kiszámítható; valami meglepő, valami váratlan mindig várható, mindig belekalkulálható a személyiségbe.

Valamennyi embermegismerő művészetnek végső problémája ez; különösképpen érvényes ez a goethei „szentencia" a képzőművészeti portréra. Igaz, a nagymesterek — például Rembrandt, Dürer, Hals, Vermeer, Tiziano, Raffaello — portréremekei kételyeinket egy pillanat alatt feloldják, nyúlfarknyi esélyünk sem marad bármiféle szenvelgő, fanyalgó filozófiai szőrszálhasogatásra, e pompás festmények egyenest érzékeinket, érzelmeinket, indulatainkat bolygatják fel — először és elsősorban *hatnak*, lenyűgöznek, aggályos latolgatásunkat elnémítva. Amiből az is kitetszik, hogy a művet elsősorban *élvezzük vagy nem élvezzük* — a boncolgatás, fontolgatás marad későbbre.

Akkor hát a nagy Goethe, ez a szellemóriás tévedett volna?

A hiperrealizmus szerint nézete egyáltalában nem érvényes; a hiperrealista művész mindent kimond (vagy azt hiszi, hogy mindent kimond, hogy mindent ki *tud* mondani), szerinte minden egyenrangúan fontos, vagy az lehet; rá se hederít arra, hogy az emberben *lehet* valami meg nem fogalmazható. Ezért nyersen, faragatlanul, sőt, brutálisan és gátlástalanul mindent kifejez, hidegen hagyja, hogy az embernek lehet „egó"-ja, netán „perszoná"-ja, s teszi mindezt a személyazonossági igazolvány dokumentumbejegyző szenvtelenségével; így mutat be ragyát, vicsori pofát, mindent, a cipőpertlitől a fülcimpáig; fontosat és nem fontosat gátlástalanul egybemos.

Látszólag — hangsúlyozom, hogy látszólag — így tesz Körösényi is terrakottaportréiban.

Körösényi modellje a saját nemzedéke; a huszonévesek Ranger, Levi's vagy másfajta farmerban, kis garbóban, rövid zekében, mintás ingben. Látszatra csaknem panoptikumi bábként csoportosult kiállításán egy falka fiatal lány, ideg-izomcsont nélkül csüngő karját mellén, hátán összekulcsolva, vagy éppen egy nemzedék gesztus-stigmájaként hüvelykujját tündéri pimaszsággal farmerja csípőszegélyébe dugva. Van még kendő is, miniméret, miniértékben fedi is a mellet az illendőség szabályai szerint; kicsi bogra kell kötni.

Körösényi ennek a felleltározó, jegyzékbe foglaló művészetnek a buktatóit (a fő buktató: valódibb akar lenni a valódinál) remek plasztikai leleménnyel kerüli el; megtartja ennek a művészetnek szenvtelen, hideg, száraz, lejegyző formálási-mintázási technikáját, ám átírja, a maga alkatához igazítja ezt a szerte a világon népszerű stílust. Valamennyi figuráját gyengéd poézis, érzékeny líra járja át, a finom, rafinált feszültség éppen ebből az alkatából eredeztethető meleg líraiság és a választott technika, formálási mód ridegségének ütköztetéséből ered. Éppen ez az ő plasztikai leleménye. És ami a legfontosabb; fölényes szuggesztivitással sikerült megragadnia egy nemzedék karakterét, pontosabban habitusát, azt az elementáris biztonságot, létezést, lét-evidenciát, azt a méltóságteli fesztelenséget, közvetlenséget, elengedettséget, szemérmesen gátlástalan *nyíltságot*, amely ezekből a magukat húsig, lélekig lepucérító fiatalokból árad.

Mondottuk, Körösényi modellje a saját nemzedéke. Elmondott, elmondhatott-e „mindent"? Bizonnyal nem. Jelzi is kételyeit azzal, hogy némely szobrát lepelbe burkolja, „becsomagolja". (A modern szobrászatban a bolgár—amerikai Christo szerzett magának hírnevet a csomagolt szoborral.) Körösényi igen artisztikusan, dekoratívan „csomagol"; gyönyörűen redőző lepel — mint szélfodrozta víztükör — alól derengenek fel a fiatal testek formái. Mégis a „mindent kimondó" figurák csoportjával szembesítve aligha több ez szellemes „plasztikai gegnél".

SZAMOSI FERENC

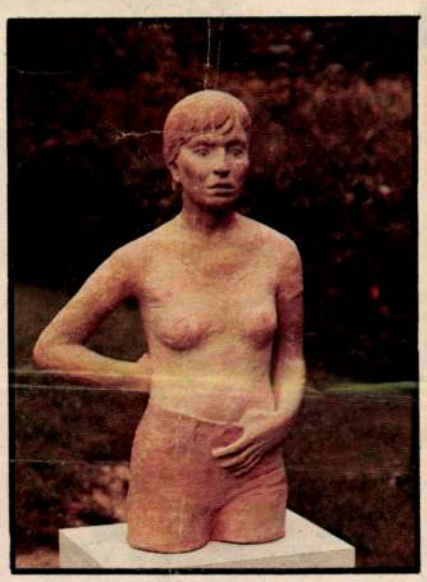

G. M. portréja

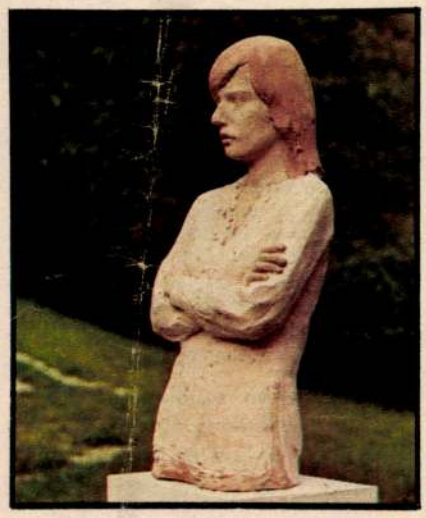

V. Zs. portréja

SZABÓ MIHÁLY FELVÉTELEI

Lányok farmerban

SAKK Két huszárvégjáték

Érdekes módon a Rió de Janeiró-i zónaközi verseny hajrájában a továbbjutás kérdését két rendkívül nehéz huszárvégjáték döntötte el. Mindkettőben a huszár egy szélső gyaloggal hadakozott. Mivel ezt csak egy oldalról tudja megközelíteni, ez a gyalog különösen veszélyes. De nézzük a két játszmát.

SCHARA-HENNIG ELLENCSEL
PORTISCH—VELIMIROVICS

1. c4, e6 2. Hc3, d5 3. d4, c5 4. cd:, cd:!? (A 30-as években divatos ellencsel, ma már ritka vendég a versenyeken.) 5. Va4†, Fd7 6. Vd4:, ed: 7. Vd5:, Hc6 8. Hf3, Hf6 9. Vd1, Fc5 10. e3, Ve7 11. Fe2, g5!? 12. 0—0, 0—0—0 13. b4! (Mindez elmélet, Portischt a megnyitásban nehéz meglepni!) 13. —, Fb4: 14. Vb3, g4 15. Hd4!, Hd4: 16. ed:, Fe6 17. Vb2, Hd5 18. Hb5!, Kb8 19. Fc4, Fa5 20. Fd2, Fd2: Vd2:, Vf6 22. Va5, a6 23. Fd5:, Fd5: 24. Vc7†, Ka8 25. a4, Bc8 (A huszár ütésére matt vagy vezérvesztés.) 26. Vg3, Fc4 27. Bfd1, Vb6 28. Hd6, Bc6 29. Bab1, Vc7 30. Hb7:, Vg3: 31. hg:, Fd5 32. Hc5, h5 33. Be1, Bb8 34. Bbd1, Bd8 35. Be5, Bcd6 36. Bb1, Fe6 37. Kh2, Bb8 38. Bb8†, Kb8: 39. Bh5:, Fc8 40. Bh8, Kc7 41. Bh7, Bd4: 42. Bf7:†, Kb6 43. Bf8, Kc7 44. Bf4, Bf4: 45. gf:, Kb6 46. Hb3, Fd7 47. a5†, Kb5 48. f5, Ff5:!? (A futó élete árán akarja elérni a döntetlent.) 49. Hd4†, Ka5: 50. Hf5:, Kb4 (Létrejött az I. ábrán látható állás.) 51. He3? (51. Hd4! nyert volna, pl. 51. —, Kc4 — 51. —, a5 vagy Hc3-ra 52. Hc6 — 52. Hc2, Kb3, 53. Ha1† Kb2 54. Kg3!, Ka1: 55. Kg4:, a5 56. f4, a4 57. f5, a3 58. f6, a2 59. f7 és bárhova lép a sötét király, az újonnan érkező világos vezér „lesakkozza" kollégáját és a g-gyalog nyer.) 51. —, a5 52. f4, gf3: 53. g4!, Kc3! 54. g5, Kd4? (A vesztő lépés. 54. —, Kd3! 55. Hd5, a4! 56. g6, a3 57. Kg3!, Kc4!! döntetlenre vezetett.) 55. Hg4!, Kd5 (A gyalogok versenyfutását sötét ismét elveszti egy Vh8† miatt.) 56. Kg3, Kc6 57. He3! sötét feladta.

51. He3?, a5 után világos nem játszhatta az 51. Hb4!-re megadott nyerőváltozatot, mert ahhoz képest sötétnek tempóelőnye van: a király b2-re gyorsabban érkezik, nem kell c4-re lépnie.

Az utolsó fordulóban a kitűnően hajrázó holland Timman sokáig nyerésre állt, de a függőben ellenfelének, a kubai G. Garciának sikerült a döntetlent kivívnia. Timman győzelme esetén négyes holtverseny, következésképp négyes körmérkőzés jött volna létre Portisch, Hübner, Petroszjan és Timman között.

BENONI-VÉDELEM
TIMMAN—G. GARCIA

1. d4, Hf6 2. c4, c5 3. d5, e6 4. Hc3, ed: 5. cd:, g6 6. e4, d6 7. Hf3, Fg7 8. Fe2, 0—0 9. 0—0, Be8 10. Hd2, a6 11. a4, Hbd7 (Mindez a legtisztább elmélet.) 12. Vc2, Bb8 13. Ba3, b6 14. Kh1, He5 15. b3, Bf8 16. Fb2, Hh5!? (Fischerre emlékeztető lépés. A gyalogállás meggyengítése árán sötét ellenjátékot keres. A lépés bevált, hasonló, de nem azonos állásban, a Fischer—Szpasszkij világbajnoki páros mérkőzés, Reykjavik, 1972, 3. játszmájában. Egy másik kísérlet sötét számára 16. g5, a sötét mezőkre orientálódó játékkal.) 17. Fh5:, gh: 18. Hd1, f5 19. f4, Hg4 20. Fg7:, Kg7: 21. Vc3†, Kg8 22. Ba1, Bb7 23. He3, He3: 24. Ve3:, Bg7 25. Bae1, h4 26. h3, Fb7 27. Vd3, Va8 (A tematikus e5 áttörés ellen.) 28. Bd1!, fe: (Mivel e5 hosszú távon nem gátolható.) 29. He4:, Bf5 30. Hc3!, Vf8 31. Bde1, Bgf7? (Inkább 31. —, Fc8!?) 32. Be6!, Bf4: 33. Bf4:, Bf4: 34. Ve3!, Bf1† 35. Kh2, Vf4† 36. Vf4:, Bf4: 37. Bd6:, Kf8 (Nincs idő Bb4-re, mert két sakkal világos „levadássza" a b7 futárt.) 38. Bb6:, Bb4 39. a5, Ke7 40. Kg1? (Utólagos elemzések szerint itt azonnal indulni kellett volna a g-gyaloggal. A tempóvesztéssel világos kiengedi az előnyt.) 40. —, Kd8 41. Ha4, Bb6: 42. ab:, Fd5: 43. Hc5:, a5! 44. Kf1?, Kc8 45. Kf2, Kb8 46. g3, hg:† 47. Kg3: (Most jött a meglepetés. L. a II. sz. ábrát!) 47. —, Fb3:! 48. Hb3:, a4 49. Hc1, Kb7 50. Kf4, Kb6: 51. Ke5, a3! 52. Kd6 (Ha a világos király azonnal a h7 gyalogra támad, a sötét király besegíti az a3 gyalogot. Ezért a „kiszorító játék", de ez sem segít.) 52. —, Kb5 53. Kd5, Kb6 54. h4, Kc7 55. Ha2, Kd7 56. h5, Ke7 57. Ke5, Kf7 58. Kf5, Kg7 59. Kg5, Kf7 60. Kh6, Kg8 61. Hc3, Kh8 62. Kg5, Kg7 63. h6†, Kf7 64. Kf5, Ke7 65. Ha2, Kf7 66. Hb4, Ke7 döntetlen.

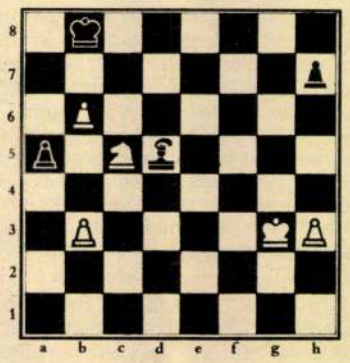

Timman, a nyugati világ első számú nagymestere, kénytelen legalább három évre elhalasztani világbajnoki törekvéseit.

FLÓRIÁN TIBOR

MEGFEJTÉSEK — NYERTESEK

Az 51. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése: 1. Karácsonyi babonák alakja: Napisten — 2. Karácsonyig faragott babonás ülőhely: Lucaszék — 3. Régen karácsony estére főzött tészta: Gombóc.

Könyvutalványt nyert: Újvári L., Buzás F.-né, Csernák M.-né, Egyed G.-né, Adorján B., Gyémesi F.-né, Suba P., Papp J. L., Hollós A., Horváth L.-né, Budapest; Bodnár J. Cegléd; ifj. Hady Gy.-né Tiszabecs; Fekete I. Komló; Lelovits J. Révfülöp; Szatmáry S. Aszód; Pongrácz S. Tatabánya; dr. Csecse I.-né Borsodnádasd; Sztronga J. Ózd; Molnár J. Bácsalmás; Kiss K. Sopron.

A nyertesek nyereményüket postán kapják meg.

ASZTALOS ISTVÁN

Rejtvényünk öt fősorában és a számokkal jelölt négyzetek betűinek összeolvasásával Asztalos István hat művének címét idézzük. Megfejtésül ezek küldendők be levelezőlapon szerkesztőségünk címére, 1982. Bpest. 8. Pf. 6. „Rejtvény". Határidő: január 11.

Valló Emil

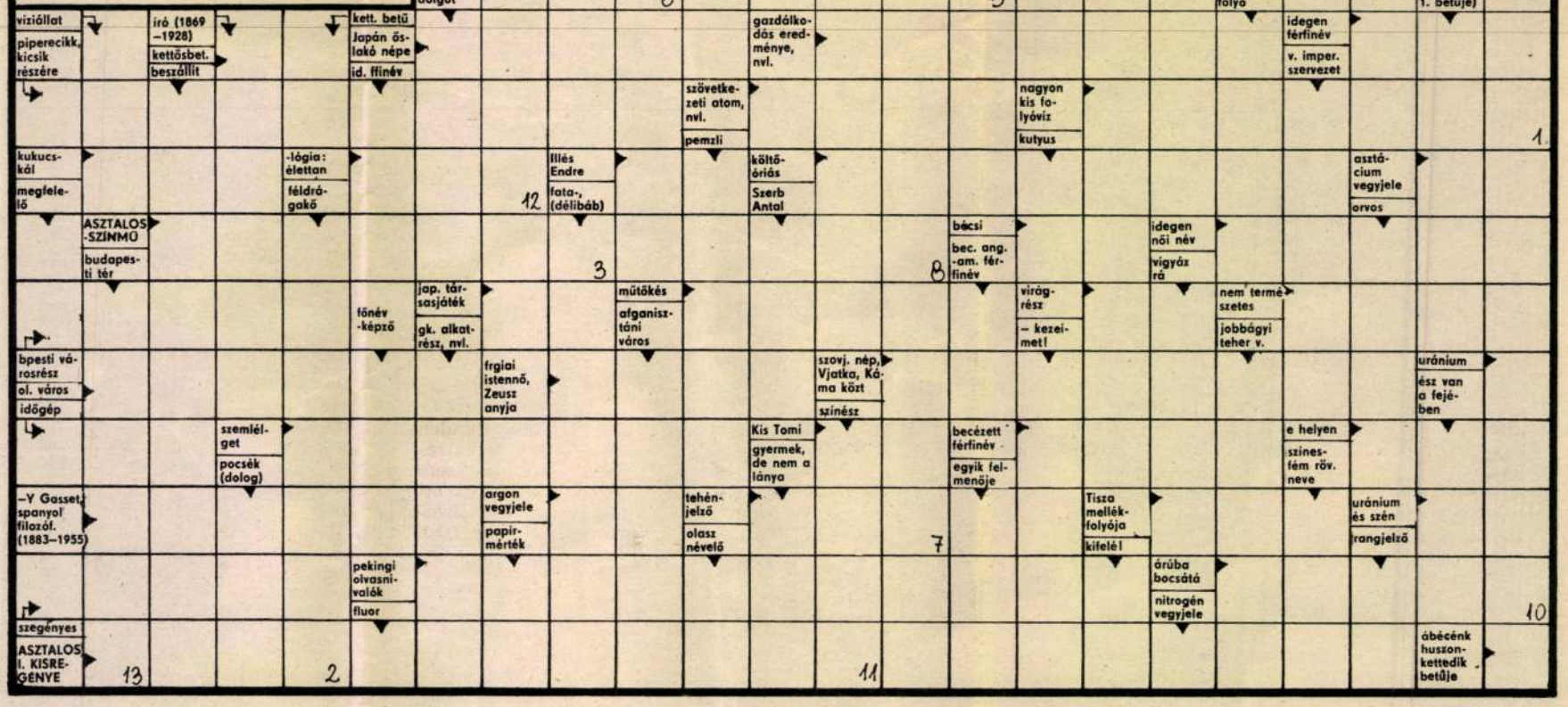

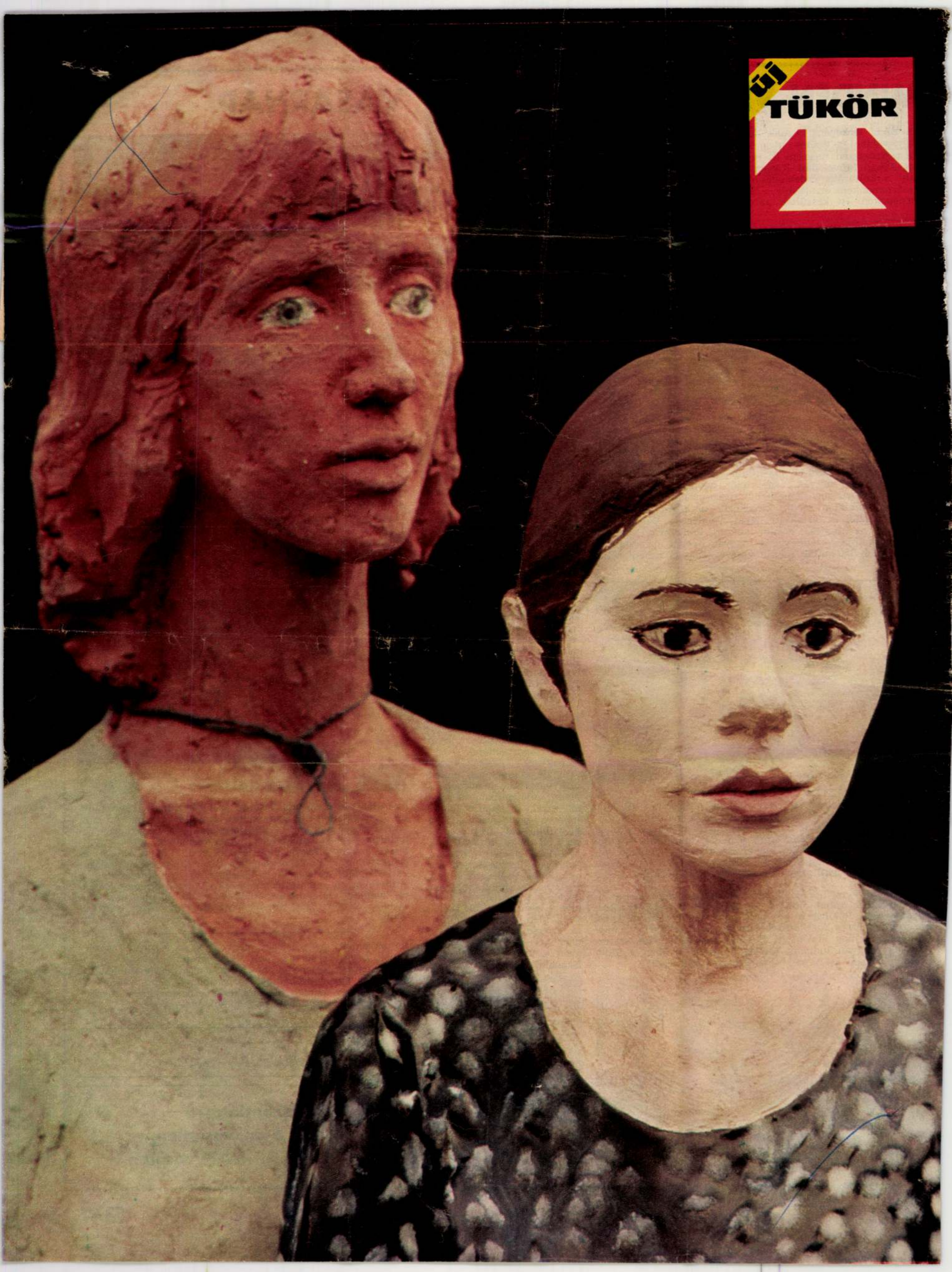
ÚJ
TÜKÖR

MINDEN VASÁRNAP

Ha Buda térképén húzunk két átlós vonalat, valószínű, hogy valahol a Csörsz utca környékén metszik egymást. Ha történetesen mégsem itt találkoznának, a MOM Szakasits Árpád Művelődési Központja akkor is a középpontban van: a kulturális érdeklődés és figyelem középpontjában. Vasárnaponként legalábbis — az itt rendezett vasárnapi vásárnapokon. Itt készültek az alábbi

PILLANATKÉPEK A VÁSÁRON

Mind szélesebb körű nemzetközi érdeklődés kíséri a vásársorozatot. Anasztazija Vasziljevna Pozdnyakova a szovjet Mezsknyiga vállalat budapesti képviselője. Újságokat, hanglemezeket exportálnak. Elmondta: a népművészeti tárgyak exportjával és propagandájával foglalkozó Raznoexport vállalattal közösen együttműködést ajánlanak: szovjet népművészeti tárgyak, ismertető anyagok bemutatását, szovjet könnyűzenei lemezekből disco-program szervezését, és még számtalan módja kínálkozik a közös munkának. Jugoszláviából is jártak itt neves vendégek: Bálint Imre (jobbról), az újvidéki Fórum lap- és könyvkiadó vállalat vezérigazgatója vezetésével a magyar nyelvű jugoszláv lapok vezetői látogatták meg a vásárt tapasztalatcsere céljából.

Valentyina Fedotova, a Szovjetszkaja Zsenscsina (Szovjet Nő) című folyóirat főszerkesztője (balról a második), a magyar nyelvű kiadás, a Lányok-Asszonyok húszéves jubileuma alkalmából járt Magyarországon. Mivel a lapot — a többi magyar nyelvű szovjet lappal együtt — a Lapkiadó Vállalat adja ki, Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója kalauzolásával megtekintették a vállalat által rendezett vásárt is.

— A sok szín, a népi, népművészeti hangvétel már az első percekben rabul ejtett — mondja. — Újszerű ez a kezdeményezés, lelkileg is hat arra, aki megnézi. Mivel a nők, a szovjet nők is fogékonyak a művészetre, elsősorban a népművészetre, úgy érzem, itt hasznos tapasztalatokat szerezhetünk: hogyan tudnánk esetleg a közeli jövőben a Szovjetunióban mi is hasonló eseményeket szervezni?

SZABADIDŐ KÖZPONT

Egy azok közül, akiknek munkájában a vendégek gyönyörködnek: Gál János amatőr népművész, az Ózdi Kohászati Művek darugépésze.

— Élvezem, ha a kezem munkája nyomán szinte életre kel a fa. Hogy műkedvelő vagyok? Igaz. De Imre fiam, mint örömmel látom, örökölt valamit kézügyességemből, már hivatásos népművész szeretne lenni. Örülök, hogy van kinek átadnom a faragókést.

Önként adódik az ötlet: a hazánkba látogató turistáknak hol mutassunk igazi népművészetet, ha nem itt? Ennek gyakorlati formáiról beszélgettünk a vásáron Hahn Líviával, az IBUSZ vezérigazgató-helyettesével.

— Az ötlet azért is rokonszenves, mert vasárnap délelőttönként ez kiegészítő programlehetőséget nyújt turistacsoporjainknak. Ráadásul ez nemcsak program, de ajándék- és emléktárgyvásárlási lehetőség is. olyan időpontban, amikor az ezzel foglalkozó boltok jobbára zárva vannak. Gyakorlatban ezt úgy képzeljük el, hogy a szállodákban több nyelvű propagandaanyag elhelyezésével, már előzetesen programajánlatba foglalással hívjuk fel vendégeink figyelmét a vasárnapi vásárnapokra. És a helyszínen valutabeváltásra is módot adunk, hogy pénzügyi akadálya se legyen a tárgyak megvásárlásának.

VÁSÁRI

Lassan már szinte máso
gát a Szabadidő Közpo
más-más ismert népi eg
Második Országos Karác
háromszoros Kiváló Egy
Táncegyüttes szerepelt, Dunaújvárosból. Az utánpótlásegyüttessel együtt csaknem 100 tagú csoport művészeti vezetője, Péterffy Attila így mutatja be táncosait:

— Évente 15—20-szor léptünk fel Budapesten, a vidéki együttesek közül talán leggyakrabban. Műsorunkat a környék motívumaiból, a Mezőségből válogattuk eddig. Más dallamvilága, mozgásritmusa van az itteni táncoknak, mint általában a magyar népzenének. Vendégkoreográfusok is segítik munkánkat. Tagjaink zöme a vasmű dolgozója, technikustól esztergályosig, mérnöktől lakatosig, néhány diák egészíti ki az együttest. A „lányok" többsége egy-két gyermekes családanya — és mégis találnak időt, energiát a táncra. A légkörre, a kollektíva hangulatára jellemző: a régi táncosok nem tudják abbahagyni, nem tudnak itthagyni bennünket. Nemrég pezsgővel ünnepeltünk egy ritka eseményt: ügyelőnk, Kőszegi Károly, aki még aktív táncos, 40 éves, és először lépett fel egy műsorban 17 éves lányával! Terveinkről? Most a tágabb környék, a Sárköz táncait dolgozzuk fel új műsorunkban, ezért fél évig nem is lépünk fel, csak tanulunk.

Az Ádám- és Éva-napi vásáron az Ózdi Kohász Táncegyüttes vendégszerepelt. Nagy múltú együttes ez: már a múlt század végén volt az „Ózdi Vasgyárak"-nak énekkaruk, zenekaruk. 1948-tól működnek a mai formában, tudatos gyűjtéssel, koreográfiával alakítják ki arculatukat. Kelet- és Nyugat-Európa nyolc országában bizonyították már tudásukat. Tavaly, a Szegedi Szakszervezeti Néptáncfesztiválon aranyfokozatú minősítést szereztek. Az ózdi üzemek dolgozói mellett, szakmunkástanulók és diákok dolgoznak Vásárhelyi Sándor Liszt-díjas koreográfus művészeti irányításával.

Ha az elmúlt év mérlegét megvonjuk: a vasárnapi vásárnapok a vártnál is nagyobb sikert arattak. Ennek ismeretében nem meglepő a hír: 1980-ban is folytatódnak a MOM Új Tükör Szabadidő Központban a népművészeti vásárok. Ahogy eddig: névnapokhoz, eseményekhez, hagyományokhoz, tájegységekhez kapcsolódnak.

Összeállította: NÁDOR MARA

Lapkiadó Fotószolgálat, Futó Tibor felvételei

Viszontlátásra
január 6-án, vasárnap,
a BOLDIZSÁR-NAPI vásáron

ÚJ TÜKÖR
1979 JAN 6.
1980
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-148, 340-126
MOM SZAKSZERVEZET

Kőrösényi Tamás

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1982 APR 2 3

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Körösényi Tamás: Stílus

VADAS JÓZSE

Szelcsendes

Kellemes rendezvény az *Országos Képzőművészeti Kiállítás.* Nincs min különösképp bosszankodnia a *Műcsarnok* látogatójának. Itt van szinte mindenki, aki számít. Vagy ahogy helyesebb mondanunk: minden jelentős alkotó szabadon döntött arról, részt vesz-e rajta, vagy távol marad. A mai magyar festészet, szobrászat, grafika valamennyi szellemi irányzata képviselteti magát. Gazdag az összkép; befogadható is. Erről nemcsak a válogatás gondoskodott, hanem a rendezés is: levegős tálalásban sorakoznak a jó és a kevésbé jó művek; azok, amelyek megérdemlik a figyelmet, és amelyek fölött szinte azonnal átsiklik a szemünk.

Úgy illik tehát, hogy átadjuk magunkat a látványnak.

★

Az első nagy terem protokolláris ízű. Ezt nem elítélőleg mondom. Sokkal inkább a vállalkozás tudatosságának jelzésére. Mert itt — ebben a helyiségben — akad a műveknél jelentősebb látnivaló is: az a koncepció, amely a mai magyar kulturális politikát élteti.

Felvonulnak, majdnem hiánytalanul, a nagy öregek. A még Bauhausból indult *Pap Gyula;* a régi szentendrei művésztelep egyik törzsökös tagja, *Miháltz Pál*; s a harmincas évek nagy fenegyereke, [illegible]

szó lehet a nemzetközi politika fejleményei és a magunk gondjai közepett) némelyeket hűségre szorít, másokat kísérletezésre biztat, megint másokat szinte teljesen elkedvetlenít. Többszáz művet nem tudunk bemutatni, csupán néhány tipikus jelenség jellegzetes képviselőjének egy-egy művét villantjuk fel.

Változatlan modorban dolgozik, hogy csak két minőségi végletet említsek, *Dienes Gábor* és *Mácsai István.* Az előbbi groteszk szürrealizmusának szép példája a *Kopott prémek,* amely öreg hölgyek asztaltársaságát ábrázolja. A cím azért találó, mert utal a művész módszerére: arra, hogy Dienes majdnemhogy állattá karikirozzamaszkírozza alakjait, így leplezi le személyiségüket. Mácsai piperkőc naturalizmusa sokkal inkább viszolyogtató, mint felrázó vagy megdöbbentő. A *Kívül* szentélyükből, otthonukból, egyszóval a boldogságból kirekesztett nőket jeleníti meg a mindenkiben meglevő szentimentalizmusra apellálva.

A belvillongásoktól mentes légkört többen önmaguk felülvizsgálatára használták fel. Megint két — eredményében homlokegyenest különböző — esetet említek. *Szántó Piroska* barnára váltott, és régi fényképek [illegible]

Kőrösényi Tamás, szobrász

L: Kéri Ádám

Pogány Gábor: Vagy ołád tanolnai 24-25.

Új Tükör B p. 1986. febr. 3. XXIII/8.

Körösényi Tomás, nobrdu

L: Balla Margit

-: Közművelődés, Klubkéradó i Körönségnaly 46.

Új Tükör, Bp. 1986. jan. 5. XXIII/1

Kőrösényi Tomás, szobrász

L: Török Richárd

– Hazai tükör

43.

Új Tükör. Bp. 1986. jan. 5.

XXIII/1

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
Művészet 1985/8/35

Körösényi Tamás: Alberto Giacometti párizsi műtermében (5 figurás), poliészter, 1980 (fotó Lévai J.)

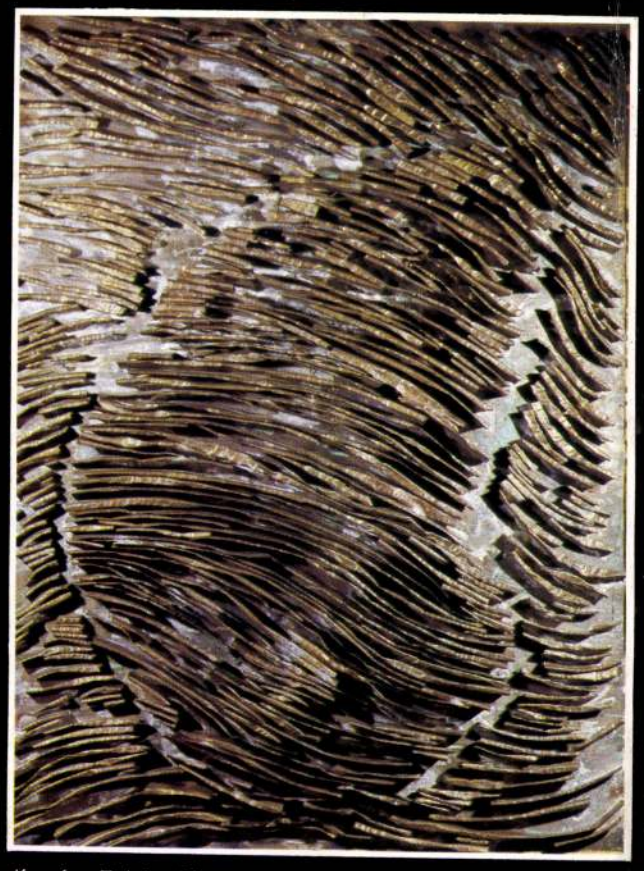

Kemény Zoltán: Menekülő vonalak, fém dombormű, 1955 /fotó Szenczi/

Kemény 1953-ban alkotta első fém „domborműképeit", és élete végéig nem lett hozzájuk hűtlen. Az új műfaj azonban nem továbblépés az absztrakcióban, hanem szintézis az életműben. Úgy is, mint az eddigi termés összegzése, úgy is, mint a Párizsi Iskola akkori, művészettörténetileg már megfogalmazott tendenciája: legfőként mint természet és technika, anyag és szubjektum, festészet és plasztika szimbiózisa ez Kemény művészetében.

Cifka Péterné: A vászontól a domborműig

30 Ft

Körössényi Tamás

— **Új képzőművészeti alkotással** gazdagodott Sárvár. A város új köztéri szobrát a Thermál Szálló bejáratánál állították fel. Körössényi Tamás szobrászművész alkotá-

sa Nádasdy Ferencet, a híres fekete béget ábrázolja, jobbkezében egy török dárdával. A fegyver árnyéka egyben a szobor talapzatán kiképzett napóra mutatója.

Vasárnap 1985. VII. 12.

Körössényi Tamás

SÁRVÁR ÚJ KÖZTÉRI SZOBRÁT, a hónap elején megnyílt Thermál-szálló bejáratánál állították fel. Körössényi Tamás szobrászművész alkotása Nádasdy Ferencet, a híres fekete béget ábrázolja.

Magyar Hirlap, 1985. VII. 12

Körösényi Tamás

△ Csütörtöktől látható Körösényi Tamás szobrászművész kiállítása Egerben, a megyei művelődési központ kisgalériájában.

■ Debrecen anno ... a Kossuth tér

Népszabadság, 1987. 11. 10

Tamás Körösényi

1118 Budapest
Schweidel u. 33./A.

1953
geboren in Budapest
1976
Diplom an der Budapester Hochschule für Bildende Kunst
1980
Derkovits-Stipendium
1982
Herder-Stipendium der FVS-Stiftung Hamburg für ein Jahr an der Wiener Akademie für Bildende Kunst
Mitglied des Künstlerfonds der UVR und des Studios junger bildender Künstler

Personalausstellungen
1977
Städtisches Kulturzentrum, Nyiregyháza, Budapest
1978
Medgyessy-Saal, Hódmezővásárhely
1979
Atelier, Studio-Galerie, Budapest
1980
Medaillen, Endre-Horváth-Galerie, Balassagyarmat; Medaillen, Ferenc-Móra-Kulturzentrum, Kiskunfélegyháza
1981
Vigadó-Galerie, Budapest
1985
Plastiken aus dem Pariser Atelier von Alberto Giacometti, Französisches Institut, Budapest; Atelier, Kunsthalle, Budapest
1986
Uitz-Saal, Dunaujváros; Collegium Hungaricum, Wien
1987
Bezirkskulturzentrum, Eger

Ausstellungsbeteiligungen
Teilnahme an der V., VI. und VII. Kleinplastik-Biennale Pécs, an den jährlichen Ausstellungen des Studios junger bildender Künstler sowie an mehreren in- und ausländischen Medaillen-Ausstellungen. Seit 1980 beteiligt er sich regelmäßig an Ausstellungen im Ausland.

Arsenal. 1984–1987
Installation.
150 x 200 x 134 cm ●

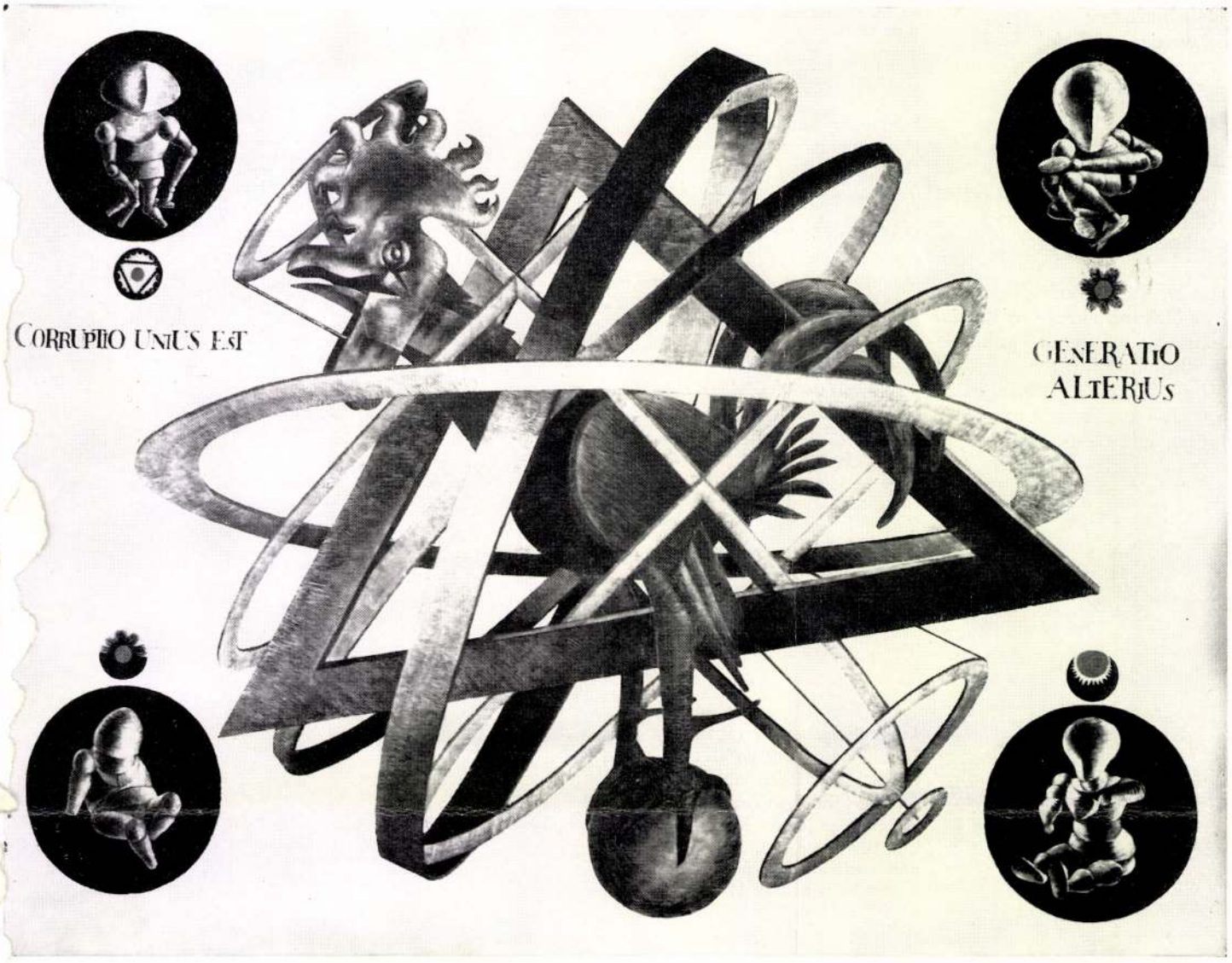
CORRUPTIO UNIUS EST
GENERATIO ALTERIUS

Körösényi Tamás szobrászművész

MŰVÉSZET 1985. augusztus, 64,65 l.

Napló

Szobrok Giacometti párizsi műterméből
Körösényi Tamás kiállítása, Francia Intézet, 1985. május 13–25.

Kétértelmű a „műterem" szó a magyar nyelvben. Egyfelől műalkotások teremtésére szolgáló termet jelent, amelyet egy ház egyéb helyiségei közül elsősorban ez a funkciója tüntet ki. Másfelől azonban a szó – kivált ha kötőjellel kettéválasztjuk – más szobákkal vagy helyiségekkel összehasonlíthatatlan, a maga nemében páratlan teremre utal: mű-teremre, amelynek igazi jellemzőit nem a fizikai, geometriai ismérvek nyújtják, hanem egy szellemi vállalkozás. A leplezés, az álcázás varázsa éltet minden műalkotást; nem csoda, hogy ez a varázs a műalkotások születési helyét is belengi: a műterem, amíg félkész művekkel van tele, maga is egy sajátos műalkotás, amelyet a benne formálódó művektől az különböztet meg, hogy sohasem teljesedik ki. Ha a művet befejezik, akkor a műalkotás elkészül; ám ha a műterem betölti feladatát, nem lesz belőle műalkotás, hanem ellenkezőleg: visszaminősül közönséges szobává, s a terem (szellemi) művisége a helyiség (fizikai) valóságának adja át a helyet.

A műterem a befejezetlenségnek köszönheti mű-szerűségét. *Körösényi Tamás* e befejezetlenség állapotát kísérelte meg tartóssá tenni, amikor Giacometti parafrázisait elkészítette, majd kiállította. Félkész szobrokat alkotott, amelyek azonban éppen félig elkészült állapotukban tekinthetők befejezetteknek. A betekert szobrok az alkotásnak arra a pillanatára utalnak vissza, amikor az anyagot a szobrász egy nedves kendővel betakarja, és a mintázás egy későbbi szakaszáig magára hagyja. A magukra hagyott szobrok azonban, mint Andersen ólomkatonái, nem halottak; életet lehelnek az őket körülzáró térbe, és félnek attól, hogy másnap befejezik őket: ha elkészülnek, akkor bizonyos értelemben meghalnak, hiszen a bennük lappangó lehetőségek megfogyatkoznak, és a megvalósulás előtt behódolnak. Velük együtt meghal azonban a terem is: a megvalósult, elkészült szobor immár önálló térrel rendelkezik, és a műterem puszta állománssá vagy esetleg raktárrá válik.

A félkész állapot tartósításával Körösényi kétféle tér egybehangolását kísérelte meg: a szobrok eljövendő saját tere a mű-terem még eleven, az alkotást segítő, de nem a művekből kibontakozó terével olvad egybe. Nehéz eldönteni, hogy a kiállításon a szobrász minek szánt nagyobb jelentőséget: maguknak a szobroknak, vagy pedig a térnek, amelyet a szobrok mint együttes kialakítottak. A kettő aligha választható szét: miként önmagában tér nem létezik, úgy éppilyen felesleges lenne e szobrok közül egyiket vagy másikat kiválasztani és önmagában kiállítani.

E tárlat az önmagukban vett szobrokon túl ugyanis éppen az alkotás folyamatát kívánja érzékeltetni. Tegyük hozzá: kővé dermedt folyamatát. Ezért tartom fontosnak a kiállítás címét: *Szobrok Giacometti párizsi műterméből.* Mert nem egyértelmű, miként a műterem szó sem az. Gondolhatunk arra, hogy Körösényi nem a saját szobrait akarja megmutatni, hanem egy másik művész szobrai kapcsán elsősorban az alkotással kapcsolatos gondolatait kívánja érzékletessé tenni. Ám Giacometti „szobrait" mégiscsak ő készítette: a másik művész szobrait félkész állapotukba vetitette vissza, egy olyan egykori ideális pillanatot ragadva meg, amelyben Giacometti betekerte a maga szobrait, amelyek betekerve talán pontosan így is néztek ki. A bebugyolált Giacometti-félszobrok Körösényi munkái; olyannyira azok, hogy nem is érdemes kicsomagolni őket: lényegük éppen a befejezetlenség. Ez sejtelmes; alkalmat nyújt a leplezésre, az utolsó szó joga az eltitkolásé. Az őket éltető mű-terem sokféle lehetőséget ad nekik; Körösényi azonban, azáltal hogy a lehetőséget teszi meg a legvalóságosabbnak, nemcsak a nézőknek kínálta fel a beleérzés, a találgatás örömét, hanem felkeltette a gyanút is: lehet, hogy soha nem tudjuk meg, mi van e leplekbe csomagolva? A lepel az egyedüli létező; és bár mögéje gondolhatjuk a szobrászat nem egy történeti példáját, a fátyol mégiscsak titkokat rejt. Lehet, hogy az érzékletes megmintázás titkát; az is lehet, hogy a Giacometti-szobrokból áradó titkot. Felesleges találgatni; miként a műtermet, ha mű-szerű, a készülődés és az átmenetiség élteti, e szoboregyüttesek is attól élnek, hogy eleve nem megfejtésre szánt titkot rejtegetnek.

Földényi F. László

Akárcsak Kertész, ő is megtanulta a négyzetes keret megdöntésének, a formák diagonálissá tételének konstruktivista leckéjét. Felülnézetes utcaképei is Kertészt idézik. Az éjszakai Párizs megörökítésében – egy elhagyatott pad, a Saint-Lazare pályaudvar sínkígyói, távoli szerelmespár a rakparton – Brassai mellé állítható. Nyitott kérdés: eredeti volt-e Fehér, ki jött előbb?

1932 és 1965 közt 17 ezer felvételt készített, a Caisse Nationale megvásárolta egész hagyatékát. *(Art in America)*

N. Z.

Giuseppe Penone: Kettős növényi gesztus, fa, fém, bronz, 288x410 cm, 1982

art press

Archaizmus és korszerűség
Giuseppe Penone szobrászatában

Az Art Press 1984. júniusi számában Claude Ginz mutatja be Giuseppe Penone olasz szobrászt. Penone 1968-ban, huszonegy éves korában kezdte pályáját, egy olyan művészeti korszakban, amelyet egymásra licitáló, egyre radikálisabb művészi kísérletek jellemeztek. A konstrukciók és elemi struktúrák, a folyamat- és akcióművek, az environment és a body art megszüntette a távolságot tárgy és néző közt, s a hagyományos szemlélet válságát új identitás keresésével kapcsolta össze. Teljesen diszkreditáltnak tűnt a tradicionális szobrászatnak a modellművész-mű hármasságára épülő struktúrája. Nemcsak azt tagadták, hogy a művész képes az ábrázolt jelenségek lényegének megragadására, hanem a műtárgy autonóm jelentőségét is, amelynek révén az alkotó privilegizált helyet foglal el a társadalomban.

Penone egyik fotóportréján (Rovesciare i propri occhi, 1970) tükröződő kontaktlencsék takarják a művész szemét, még a felvételt készítő fényképészt is látjuk bennük. Egyféle ars poetica ez a kép: mintha szándékosan ,,vakította" volna meg magát, mert a formák elrejtőztek előle, s mint a vak ,,botjának habozó mozdulatával" keresi őket ,,az ürességben, ahol tapogatózik" (Penone megfogalmazása).

1968-ban szülőhelye, Garessio erdejében lefolytatott akciója során lefényképezte kezét, amellyel egy fiatal fa törzsét ragadta meg. Majd acélöntvényt készített róla, s elhelyezte az adott helyen, rögzítve ezáltal a valóság egy pillanatát. Ahogy teltek az évek, a fa tovább növekedett az idegen test, a kimerevített gesztus körül, bekebelezte azt.

1969-ben ágakat farag egy szögletes gerendából, és lehántja róla az évgyűrűket, míg csak el nem jut a huszonegyedikhez, saját maga akkori korához. Nem valami mást csinál a fából, mint ami, éppen ellenkezőleg, az anyag eredeti természetes állapotát idézi fel, amitől a kézműves munka megfosztotta. Szobrászi gesztussal, a tömeg vésésével és faragásával tagadja meg a szobrászat hagyományos felfogását. Feltárva az anyag rejtett természetét, visszafele halad az időben.

A saját testének részleteiről készített lenyomatokban (1972) a modell és a másolat közti eltéréseket hangsúlyozza, az apró szőrszálat például, ami a gipszbe ragadt. A lefényképezett testrészt ábrázoló diát azután rávetíti az öntvényre. A bőr pórusait mutató felvételen a leszakított szőrszál visszakerül eredeti helyére, rekonstruálódik, illetve újra produkálódik az eredeti állapot. A *Pressione* (1974) a reprodukció kétféle lehetőségét, a fotót és a rajzot veti össze egymással. Penone, rászorított üveglapon át, előbb fotográfikusan térképezi fel a bőrfelületet, majd a falra vetített dia alapján grafikusan is megörökíti a látványt. Hiába törekszik azonban arra, hogy a ceruza erősebb-gyengébb megnyomásával érzékeltesse a bőrre szorított üveglapocska váltakozó hatását, a megismételt reprodukció és az ,,eredeti kép" árnyalatnyi különbségeit nem tudja kiküszöbölni.

Az említett Penone-műveknek és akcióknak másféle értelmezése is lehetséges, olyan olvasat, amely a mai tartalmakat és gesztusokat a kulturális örökséggel, a ligúriai paraszthagyományokkal hozza kapcsolatba. Ebben az esetben a kontaktlencsével ,,megvakított" Penone portréja esetleg a primitív társadalmak hiedelmeire, a szemmelverés jelenségére utal, vagy éppen a látnok, a költő, az inspirált médium ábrázolásának tűnik, akit nem tévesztenek meg a külvilág csalóka látszatai. A kézöntvény az erő, a birtokbavétel, az uralkodás megnyilvánulása, a testöntvény erotikus gesztus, a kinagyított pórusrajzolat pedig a narcisztikus karakter kifejezője.

1977-ben és 1978-ban növekedésben levő burgonyával és tökkel lefolytatott akciója során Penone olyan növényeket nevelt, amelyeknek termése a rájuk helyezett öntvényklisék hatására a művész maszkjának, pontosabban szemének, fülének és orrának formáját vette fel. *Germano Celant* az univerzum ,,ozmotikus vízióját" látja ebben a kísérletben. A szerző a

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 MÁR 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Tamás Körösényi

/ 1021

Alberto Giacometti (Diego II)
Tamás Körösényi: Aus dem Pariser Atelier des Bildhauers

Derkovits-Stipendiaten /

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Körösényi Tamás,
szobrászművész

NÉPÚJSÁG (TOLNA)

1984 MÁJ 23

1021

Heti tárlatunk

Az elmúlt hét pénteken — május 18-án — D. Fehér Zsuzsa művészettörténész nyitotta meg Kölesden a mai magyar képzőművészet alkotóit bemutató sorozat 24. kiállítását. Baky Péter festőművész, Körösényi Tamás és Török Richard szobrászművészek a kortárs művészet fiatal vonulatának képviselői, s bár pályájuk elején állnak, biztató sikereket könyvelhetnek el, rendszeres résztvevői a hazai és külföldi kiállításoknak. Az érdeklődésre érdemes kölesdi kiállítás anyagából nyújtunk itt át ízelítőt olvasóinknak.

Körösényi Tamás: Giacometti párizsi műterméből (poliészter)

zsemlecipót, kiflit, zsemlét, sóskiflit és úgynevezett óriáskiflit is készítenek. Ez utóbbit „nagyon kérik" Dombóváron is.

— „A kenyérnél nem lehet nyereségre menni" — vallja Bessenyei Zoltán, és szavait azzal igazolja, hogy 1 kg kenyérhez 74.5 dkg liszt kell. Beszélgetésünk végén azt is elmondja, hogy e héttől lehetőség van arra,

gyártott kenyérnek.

A gondolák között el
ként Pais Józsefné vásá
véleményét jegyezhetem
— „Nagyon finom, csak
a baj, hogy ritkán jut
hozzá, mert mire ideér
vagy nincs még, vagy n
nincs. Két-három napig
eltartható úgy, hogy n
esik össze. Ha hozzájut
akkor kettőt veszek mindi
Szalai B. Istvánné nyugdíjas
szerint: mindenki örül, hogy

megtudtuk, hogy
darabot adnak el naponta és még valamit: nagyon keresett és nagyon finom az óriáskifli, csak nincs belőle elég. Beszélgetésünk végén azért javasolja az üzletvezető, hogy ha még nem kóstoltam volna, feltétlenül vegyek majd óriáskiflit és kenyeret is.

A véleményekből ennyi derült ki. A többségében lévő pozitívumok mellett akad azért negatívum is. A tanácsnál, a Népbolt ABC-ben és a 3. számú ABC-ben szállítási zavarokról is hallottunk. Ezek azonban megszüntethetők.

Végül azt is el kell mondani — most már utolsó pozitívumként —, hogy nemcsak a szakcsi pékek, hanem a városi tanács és az áfész is minőségi munkát végez a kenyérellátás, a választékbővítés érdekében. Érdemes lenne másutt is okulni belőle.

ÉKES LÁSZLÓ
Fotó: Kapfinger András

A Budapesti Francia Intézet Igazgatója

tisztelettel meghívja Önt

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

SZOBROK GIACOMETTI PÁRIZSI MŰTERMÉBŐL

című kiállításának megnyitójára

1985 május 13-án 18 órára

FRANCIA INTÉZET BUDAPEST
VI. SZEGFŰ U. 6.

Le Directeur de l'Institut Français

vous prie de lui faire l'honneur d'assister au vernissage

de l'exposition de

Tamás KÖRÖSÉNYI

SCULPTURES DE L'ATELIER DE PARIS DE GIACOMETTI

le lundi 13 mai 1985 à 18^{h}

(salle d'exposition)

INSTITUT FRANÇAIS DE BUDAPEST
VI. SZEGFŰ U. 6.

Könösényi Tamás, szobrász

L: Jovián György

Vadas József: Téglák a műtermében 12.

Élet és Irodalom, Bp. 1985. szept 20. XXIX/38

Kőrösényi Tamás

→ Marrag István

MŰVÉSZET 1985/2/16

Kőrösényi Tomás, szobrán

L. Horváth Lóránd

H. L.: Városi Tomás épülete Sz-hely

Magyar Építőművészet Bp. 1983

54.

83/5

Kőrösényi Tamás szobrán

P. Kucs Julianna: Melocco, szabad-
iskolája
Három szobrán a Kucsarnokban

Népszabadság, 1986. 1. 3

Kőrösényi Tamás szobrász

kiállítása műcsarnokban

Népszabadság, 1985. XII. 13

Körösényi Tamás, szobrászművész

Szabó Lajos, Gladik Magda és Körösényi Tamás Budapesten állítottak ki szobrokban készült alkotásaikat.

Tóth László: A Munkácsy-díjas szobrászművész
Kelet-Magyarország, 1983. okt. 8.

Körösényi Tamás

Kiállítás Dunaújvárosban
az Uitz teremben

Magyar Nemzet 1986. 1. 24.

Körösényi Tomás, szobrász

L. Hencze Tomás

Vadas József: Kétszer három

12.

Élet és Irodalom, Bp. 1986. jan. 10. XXX/2

FRANCIA INTÉZET
Budapest, VI. Szegfű u. 6.
1985 május 13-tól 24-ig
szombat, vasárnap kivételével
15–19 óráig megtekinthető
Foto: Lévai Jenő,

INSTITUT FRANÇAIS
de Budapest, VI. Szegfű u. 6.
du 13 au 24 mai 1985
(sauf samedi et dimanche)
heures d'ouverture: de 15^{h} a 19^{h}.
Design: Fehérvári Ottó

TAMÁS KÖRÖSÉNYI
SCULTURES DE L'ATELIER
DE PARIS DE GIACOMETTI

KÖRÖSÉNYI TAMÁS
SZOBROK GIACOMETTI
PÁRIZSI MŰTERMÉBŐL

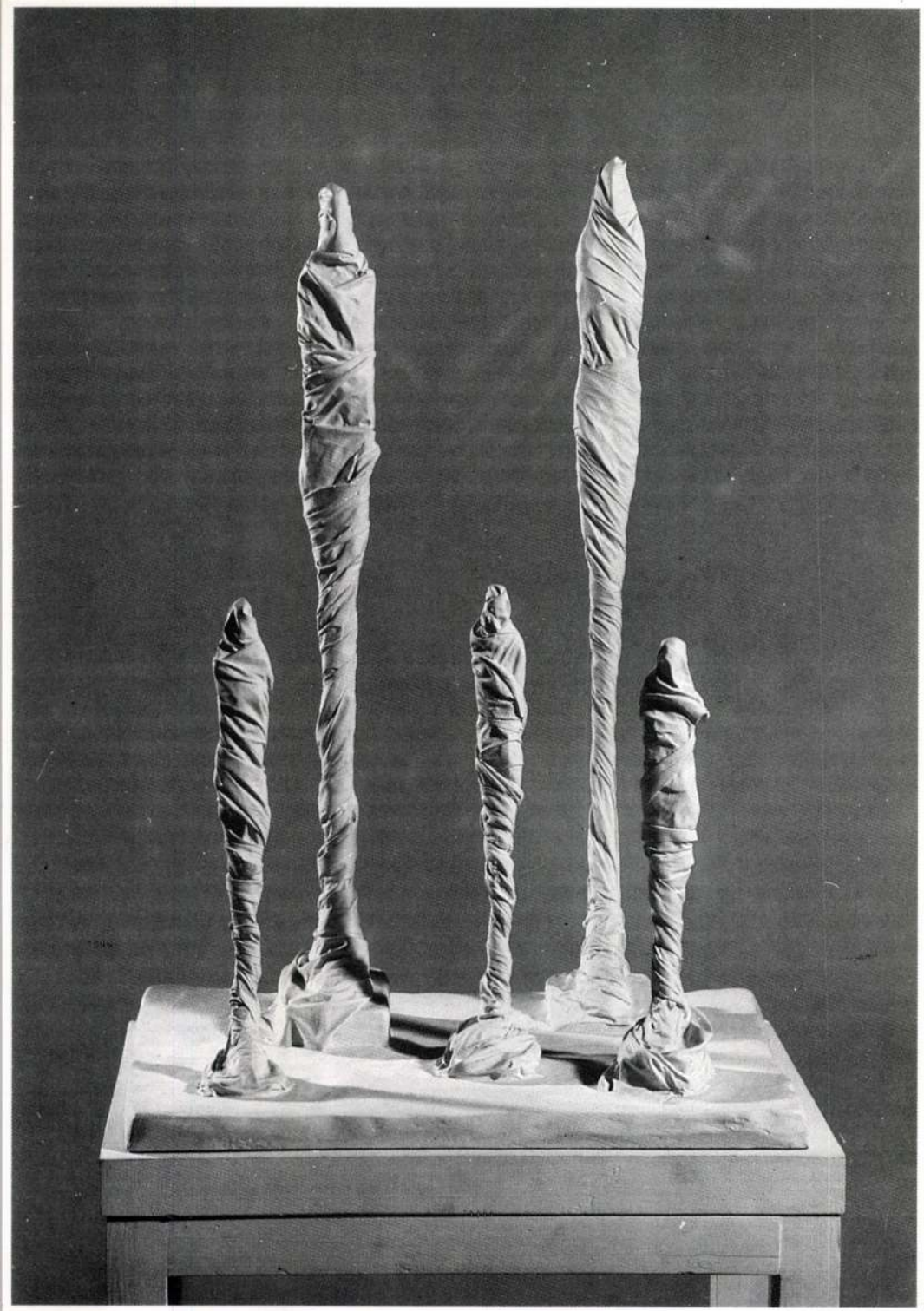

Tamás KÖRÖSÉNYI: Sculptures de l'atelier parisien de GIACOMETTI.

Körösényi reprojette les sculptures à demi achevées d'un autre artiste, retenant l'instant idéal où Giacometti recouvrait ses sculptures qui, ainsi enveloppées, avaient sans doute exactement cette apparence. Les sculptures à demi achevées et enveloppées de Giacometti sont les sculptures de Körösényi; elles le sont à tel point que ce n'est plus la peine de les dévoiler: leur essence vient de leur caractère inachevé. C'est ce qui rend possible le pressentiment, donne l'occasion de dissimuler, et laisse le dernier mot au mystère. L'atelier qui les fait vivre leur assure de nombreuses possibilités, mais Körösényi, par le fait de montrer l'éventualité comme le plus vraisemblable, offre aux spectateurs le plaisir de l'intuition et de l'interrogation. Seul le voile existe, et bien que nous pouvons imaginer au-delà de ce voile de nombreux exemples historiques de la sculpture, le voile, malgré tout, garde son secret. Peut-être le secret du modelage sensible ou le secret qui émane des sculptures de Giacometti. Il est vain de chercher; comme l'atelier, s'il est lui-même une oeuvre, ce sont les préparatifs et l'état de transition qui le font vivre, les ensembles sculpturaux vivent également de ce qu'ils recèlent des secrets qui ne doivent pas être découverts.

László F. FÖLDÉNYI

Körösényi Tamás: Szobrok Giacometti párizsi műterméből

Körösényi egy másik művész szobrait félkész állapotukba vetítette vissza, egy olyan egykori ideális pillanatot ragadva meg, amelyben Giacometti betekerte a maga szobrait, amelyek betekerve talán pontosan így is néztek ki. A betekert Giacometti-félszobrok Körösényi szobrai; olyannyira azok, hogy nem is érdemes kicsomagolni őket: lényegük éppen a befejezetlenség. Ez lehetővé teszi a sejtést, alkalmat nyújt a leplezésére, az eltitkolásnak adja meg az utolsó szó jogát. Az őket éltető mű-terem sokféle lehetőséget biztosít nekik; Körösényi azonban, azáltal, hogy a lehetőséget teszi meg a legvalóságosabbnak, a nézőknek kínálta fel a beleérzés, a találgatás örömét. A lepel az egyedüli létező; és bár mögéje gondolhatjuk a szobrászat nem egy történeti példáját, a fátyol mégiscsak titkot rejt. Lehet, hogy az érzékletes megmintázás titkát; az is lehet, hogy a Giacometti-szobrokból áradó titkot. Felesleges találgatni; miként a műtermet, ha mű -szerű a készülődés és az átmenetiség élteti, e szoboregyüttesek is attól élnek. hogy eleve nem megfejtésre szánt titkot rejtegetnek.

Földényi F. László

KÖRÖSÉNYI Tamás szobrász

1983. augusztus 23., kedd Képszabadság

Új szoborcsoport Szombathelyen

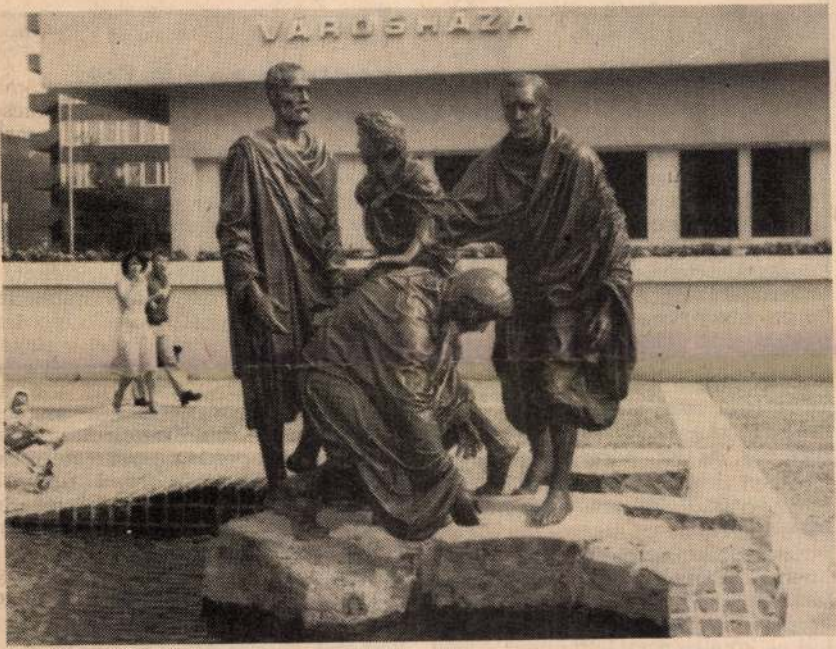

A nagy múltú város örök megújulását jelképezi Körösényi Tamás négyalakos kompozíciója, amelyet Szombathely városközpontjában állítottak fel. A fiatal művész munkájával vált teljessé és befejezetté az új városháza előtti új tér. CZIKA LÁSZLÓ FELVÉTELE — MTI FOTÓ

JOGI TANÁCSADÓ

Kártérítés üzemi balesetet szenvedett tsz-tagnak

Többször is olvasta Mikó Istvánné debreceni olvasónk, hogy a vállalatok kötelesek megtéríteni a náluk üzemi balesetet szenvedett dolgozó kárát. Szeretné tudni, hogy a termelőszövetkezeteknek van-e ilyen kötelezettségük. Az ő férje tsz-tag, s öt héttel ezelőtt munka közben súlyos baleset érte. Állapota felől a termelőszövetkezet vezetősége rendszeresen érdeklődik, de arról, hogy részére kártérítést akarnának fizetni, eddig még szó sem esett. Kéri, írjuk meg, férjének mi jár, hogy a termelőszövetkezet vezetőinek figyelmét erre felhívja, ha netán maguktól nem intézkednének.

Kártérítési kötelezettségük a termelőszövetkezeteknek is van. A tsz-törvény kimondja: a termelőszövetkezet — vétkességére tekintet nélkül — köteles megtéríteni azt a kárt, amely a tagot a tagsági viszonyból eredő munkavégzési kötelezettség teljesítése közben érte. Ennek megfelelően a termelőszövetkezet akkor felelős, ha a tag a termelőszövetkezetnek meg kell térítenie a tag nem vagyoni kárát is, ha a károkozás a társadalmi életben való részvételét vagy egyébként életét tartósan vagy súlyosan megnehezíti.

A termelőszövetkezet is köteles tehát megtéríteni az üzemi balesetet szenvedett dolgozó teljes vagyoni kárát, valamint a sérüléssel kapcsolatos költségeket és kiadásokat. Ha a jövedelemkiesés, illetve a költség vagy kiadás tartós jellegű, általában havi járadékot kell megállapítani. Ha a vagyoni kár mértékét pontosan nem lehet kiszámítani, a termelőszövetkezetet olyan általános kártérítés megfizetésére lehet kötelezni, amely a károsult teljes anyagi kárpótlására alkalmas.

A kár megtérítését a dolgozó kérheti. Ilyen kérelem hiányában a szövetkezet köteles 15 napon belül felhívni a tag figyelmét a kárigénye bejelentésére. A kérelmet a tsz-hez kell benyújtani, ahol erről harminc, de legkésőbb hatvan napon belül, írásban indokolt határozattal köte-

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Körösényi Tamás, szobrász-művész: „Táncsics"

NÉPÚJSÁG (HEVES)

Varga Tane

1982 MÁR 1 3

1021 „1948. März. 15."

OM ÉS MŰVÉSZET

Körösényi Tamás: Táncsics

DEKAGRAMM
GYÁRTJA:
HUNGÁR
MÉRLEGGYÁR BUDAPE

Körösényi Tamás

P. Kücs Julianna: lui a müromon
A Studio 85 Ernst muzeumi kiállításáról

Népszabadság, 1985. IX. 20

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Körössenyi Tamás
szobrászművész

SZABAD FÖLD

1983 SEP 17

1021

Szombathely központjában állították fel Körössényi Tamás négyalakos szoborkompozícióját, amely a város örök megújhodását tükrözi.

lelmet

Dawson-szigeti
tábor fölállitásáv

Chilében — s e
újult belső harcró
dai Allende parkl
nép szolidaritását megköszönő
Ricardo Pascal is — a terror
éveinek félelmét felváltotta az
egyre elszántabb tiltakozás. A
heves tüntetések, s a demokrá-
cia visszaállítását követelő meg-
mozdulások sorozata. Mi is lát-
hatjuk esténként a televízió
képernyőjén Santiago bariká-
dos utcáit, a vandál karhatal-
mistákat, akiktől már nem riad-
nak vissza a falhoz állított és a
kamerák előtt is nyiltan ütle-
gelt-rugdosott diákok, munká-
sok. Mit félt oly hisztérikusan
a sötétszemüveges, véreskezű
diktátor? Természetesen a meg-
ingott hatalmát, az összezsarolt
mérhetetlen vagyont. Nemrégi-
ben kezdte meg egy 16 millió
dolláros, 6 ezer négyzetméter
alapterületű palota építtetését.
Lehet, hogy már be sem tud
majd költözni az új rezidenciá-
ba?

A jelek, és a pártfogói jósla-
ai is erre engednek következ-
etni. James Thebergének, az
Egyesült Államok chilei nagy-
követének egy magánmegjegy-
éséből tudjuk, hogy: „Pinochet
hazudik mindenkinek, s meg
an győződve arról, hogy neki
s mindenki hazudik. Nem bízik
enkiben, és senki sem tud már
ízni őbenne."

Akik a budai parkban végig-

szociális gondozását — a SZOT
Társadalombiztosítási Igazgató-
ság közreműködésével — em-
bersegesen és gyorsan elintézte
Bátyám, Dézsányi Béla Bese-
nyőteleken súlyos agyvérzés
kapott, ezért abba kellett hagy-
nia munkáját. A besenyőtelek
tanács gyors ügyintézése követ-
keztében most szociális nyug
díjban részesítik.

Özv. Papp Gyuláné
Budapest

Kevésbé biztonságos

Jánoshalma lakóinak életébe
nagy esemény, hogy bevezeti
a földgázt a községbe. A köz
20 millió forint költséggel és l
kossági hozzájárulással terv
zett gázprogram első szakasz
most épitik. A munkákat töl
bek között a bajai Dégáz Sug
vica vállalati gazdasági mun
kaközösség végzi. Sajnos a gá
szerelésnél a Rákóczi u. 17. sz
mú épületben a kellékek besz
relésénél figyelmen kív
hagyják a tervben feltüntete
a szerződésben kikötött és
már leszámlázott gázkonvekt
rok típusát: az F—19 PP és
F—8—9 PP típust, s helyetti
a Lampart típusú — a szakv
lemény szerint kevésbé bizto
ságos — konvektorok beszerel

Körössényi Tamás

Új szobor áll a sárvári Thermal Szálló előtt: Körössényi Tamás szobrászművész Nádasdy Ferencet, a híres fekete béget mintázta meg.

Magyar Nemzet 1985. VII. 18.

Károssényi Tamás szobrász

SZOBROT KAPOTT az egykor fekete bégnek is nevezett Nádasdy Ferenc. Károssényi Tamás szobrászművész új alkotását a sárvári Thermál Szálló bejáratánál állították fel.

Népszabadság, 1985. VII. 12.

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Körössényi Tamás szobrászművész

NÉPÚJSÁG (HEVES)
1983 SEP 1

1022

Új szobor-csoport

Szombathely központjában állították fel Körössényi Tamás négyalakos szoborkompozícióját, amely a város örök megújhodását jelképezi.

(MTI fotó — Czika László felvétele — KS)

hanem a mindennapok gyakorlatában, apróbb-nagyobb ügyek kapcsán ki is kell állni azokért. Amikor csábít a kompromisszum, könnyebbnek, sőt, néha személy szerint hasznosabbnak is tűnik egy-egy téma „elsimítása", amikor váratlanul kemény falakat talál, aki következetes akar lenni. Bevallhatjuk: gyakran saját felkészültségünk sem elegendő egy-egy bonyolult jelenség kellő színvonalú értékeléséhez, bemutatásához. Sokkal tájékozottabbnak kell lennünk, hogy valóban jól tájékoztassunk.

S aztán reggel ott az ajtó előtt vagy a levélszekrényben az *újság*. Amit várnak, s amivel természetesen gyakran vitatkoznak az információs lánc legvégén levők, akikért mindez történik: *az olvasók*. Keresik a lapokon az ismerőst, az őket izgató témát, a kedvelt stílusú szerzőt vagy éppenséggel a falubéli riportalanyt. *Jó lenne, ha minél gyakrabban meg is találnák.*

Hekeli Sándor
a Heves megyei
Lapkiadó Vállalat
igazgatója

valy szénből, motorb
ből, valamint fűtőolaj
letve nehézolajból cs
a közlekedés felhasz
gázolajból, kerozinból

Szakm

Nagyüzemi mc

Tovább bővíti egy
ködését a debreceni
Gyógyszergyár és az NSZK-beli Salvana-cég. A partnerek a Medimpex közvetítésével néhány éve kezdték meg a nagyüzemi sertés- és marhatenyésztés korszerű tápanyagainak közös gyártását. Az NSZK-beli céggel kötött együttműködés lehetővé tette, hogy a tápanyagok importja helyett megteremt-

lesnek szükséges hatóanyagokat az NSZK-beli cég szállítja.

A gyártók szeptember 7-én és 8-án az értékes hozamnövelő anyagok — a Biogál—Salvana tápkeverék és a Prenix — leghatékonyabb alkalmazásáról szakmai tanácsadást rendeznek Budapesten a Hilton Szállóban.

A mentők

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 237-748, 340-726

Körösényi Tamás

ÉLET ÉS IRODALOM
szobrászművész

1981 SEP 16

1021

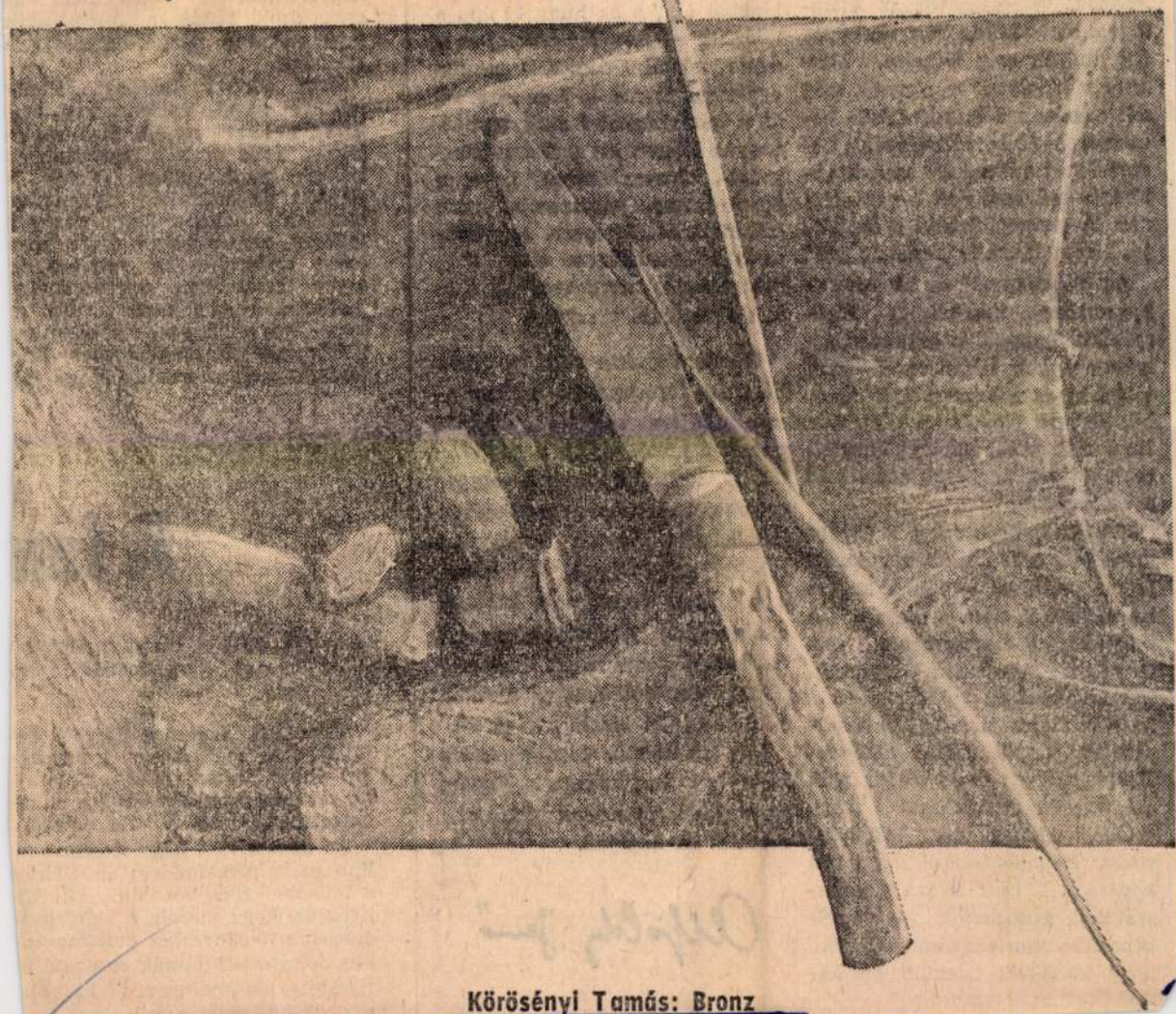

Körösényi Tamás: Bronz

csak az önérzet képes — válaszolta.

Alig múlt egy hónap azóta, hogy Novotny Vilmos meghalt. Második verseskönyve, az *Atlantiszról szabadultan* friss példányát, úgy tudom, még láthatta. Mindene a költészet volt, pedig még sok mindenhez értett. Közös barátunk és régi osztálytársunk, Ország Gyuri véleménye szerint valóságos művésze volt a vasöntésnek és esztergálásnak; ő tudhatja, hiszen maga is „műszaki fej".

Az olajkutaknál és az ércbányászatban használatos fúróspirálok, pajzsok és hatalmas golyóscsapágyak készítésével némi világhírt is szerzett a saját nevéből alkotott Novokrom cégjelnek. Nem arra volt szüksége, hogy híressé váljon verseivel; mást várt a költészettől.

Elmélkedhetnék most a jövőbe mutatón sokoldalú, harmonikusan fejlett emberről — de a kegyes hazugságokat nem szeretem. A megtestesült diszharmónia volt, lényében, verseiben egyaránt. Művirág-koszorú volna a sírjára, ha róla szólva Kassák Lajos századeleji, utópisztikusan elképzelt Mesteremberelt emlegetném, akik „A terekre mithoszokat zengő acélból" löknek tüzes lokomotívokat. Hephaisztoszról, az isteni kovácsról is csak tétova töredékszavakat dadoghatott — verselképzelése nem engedte meg neki, hogy költőként istenülő kovács-

szellemi, csak egy lé
ton harmonizál: k
leggyakoribb és le
szava a *tűz*. „Minde
lángból él, / s az huny ki épp a világból" — írta. Máshol: „Dohog egyre valami ritmus, / mintha egy isten fűtene — / de nem fúl át a kazánházból / csak egy kihagyás ihlete". Ez a ritmus-kihagyás: „szörnyszülöttnek" nevezett szíve örökös mentője volt, aritmiáival. „Félrevert szív-kongatástól" riadóztatva élt; sokszor harsány nevetéssel igyekezett elnémítani vészjeleit.

Mondani szokta volt: az általa készített fúróspirálok, hajócsavarok módjára szerette „megcsavarni" a költői képet, a gondolatot. Ő, aki a *Négy-öt magyar összehajol* Ady Endre-i igézetében indult, személyes és történelmi sebeket gyógyítgatott magában azzal, hogy ennek a „kis-uri" hangnemnek folytathatatlanságát belátva, a visszájukra „csavarta" gondolatait. Tudta, hogy a rúdja köré göngyölt zászló is: zászló.

Két kis kötetre rugó életműve elfér egy zsebünkben. Vigyük magunkkal útjainkra, feledésbe merülni ne hagyjuk.

Alföldy Jenő

n.
e-
os
ly
e-
is

csak azok látták a fején, akik nem szívesen néztek egyenest a szemébe.

Nem könnyű Ladányi Mihály szemébe nézni. Valóban van benne valami zavarba ejtő tisztaság és hűség, amit csak a gyerekeknek tudunk megbocsátani. (Nekik is ritkán.) És miközben kellemetlen igazságait igyekeztünk viccként felfogni, nem is vettük észre, hogy egyre artisztikusabb verseket ír, egyre feszesebben szerkeszt. Tematikája mindig gazdag volt, hiszen hagyományos értelemben költő: közéleti magánember. Költészetünkben ez mindig is így vol

SZÉKY JÁNOS:

A fan

■ *Süköd Mihály: Babilon hercege (Szépirodalmi, 245 old.)*

Súlyukkal, fényesre dörgölt felületeikkel, megfontolt arányaikkal, kevés cicomájukkal régi, jófajta, masszív tölgyfabútorokra emlékeztetnek *Süköd Mihály* novellái.

De nem biztos, hogy igazam van. Épp ezért megkímélem az olvasót a további képes beszédtől. A lényeg az, hogy mindig a leg(cél)tudatosabb, legkevésbé érzelmesnek látszó írásokról jutnak eszembe a ilyesféle háromdimenziós hasonlatok. Talán, mert e művek szerke

Körössényi Tamás,
szobrászművész.

VII. Országos Kisplasztikai Biennálé, júl. 12 - aug. 30-ig, a Pécsi Galériában.

Dunántúli Napló, 1981. okt. 19.

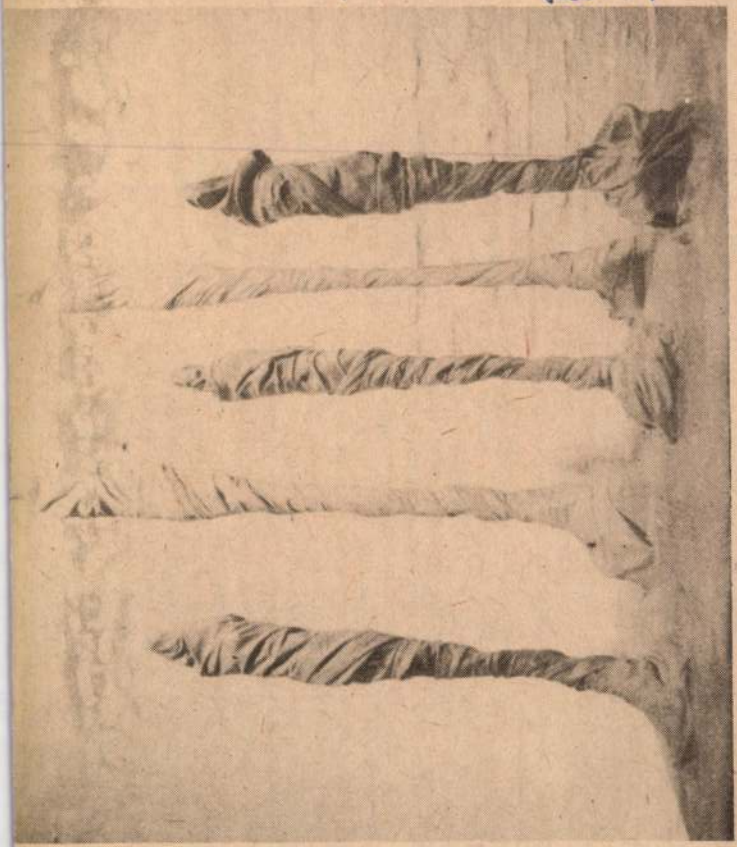

Körössényi Tamás: Alberto Giacometti párizsi műtermében I.

stilizált székely ruhában való megjelenése, valamint drámai egyszerűséggel lejtett körtáncuk. Innen vált ki a táncjáték négy szereplője: a Jó és a Rossz tündér, a Királyfi és a Királykisasszony. E hangulati jelzés után indult a mese – annak rendjén-módján –, amely szerint a királyfinak háromszor kell bizonyító próbát tenni, hogy elnyerje szerelmét. Le kell küzdenie a megelevenült erdő fáit, harcolnia kell az életre kelt vízzel, mindezek után még játékszert is kell faragnia ahhoz, hogy a kényes-fényes királykisasszony észrevegye és szerelmét elfogadja.

E táncjátékon keresztül a fák és vízek táncában nemcsak a természetfestő Bartók mutatkozik meg, hanem az alkotó természet iránti szeretete, rajongása is. A királyfi imitált népdalhangjából a népmesék

érzelmileg teszi gazdagabbá, érzelmi hátteret képezve. A Királykisasszony hiúságát, könnyelműségét jelző mozdulatok *Paronai Magda* remek előadókészségével párosulnak. Az elkényeztetettek rózsaszínbe öltöztetve – igazi mesebeli királykisasszony érzetét keltette. *Kuli Ferenc* őszinte, hiteles királyfi volt, különösképp nagyon szép és meghitt zárókettősükben. Egységes mozgásukkal ki tudták fejezni az egymásratalálás szép pillanatát, a kiérdemelt boldogságot. Ugyanitt mutatkozott meg Paronai Magda színészi képessége is, e táncban alakult át játékos kisasszonyból szerelmes asszonnyá.

E két remek táncos mellett a Fabáb szerepét Eck Imre egy kiváló néptáncosra *Bognár Józsefre* bízta. Érdekes – még vitatható is – ez a megoldás,

zött az Ede
fonikus balett
Laza szövésű m
jellemezheti e
ben az előadók
zai mozaikszerű
élethelyzeteket,
amiknek tovább
zőre lett bízva.
lelmetes nehézs
seny előadásár
ván hegedűmüv
Művészi játékán
nyítja, hogy nem
a táncnak, hane
túlnőtte azt.

Az estet a *Cs*
darin táncdráma
változtatásokkal
tásra a már isr
féle koreográfia,
toztatás előnyé
mának. Szinte el
várost idéző jelz
tanya díszletei, n
hozzájárult ahh

Csán

- Az érmeket is ezzel a furógéppel csinálom, például a szélét, vagy a polirozást, az érmek készitésénél is nagy szerepe van.

- Valamikor nehéz munkával kellett ezt, drótkefével a felületét, szélét.

- Igen, ez nagyon megkönnyiti.

- És az nem fordulhat elő, hogy esetleg akarata ellenére a kölső formán ez változtatna, vagy ártana?

- Nem ez egy nagyon engedelmes gép, amit az ember akar vele, azt csinálja.

- Talán nem véletlen, hogy éppen ez a gép aztán később egy furcsa emlékmü témánál jelentkezik, illetve egy terv, ami még soha nem vizsgázott köztéren, csak próbák vannak róla. Na itt van az érem. Hát ez az a bizonyos átfurt érem, ahol különféle ritmusban ezzel a furógéppel lukakat fur, amit aztán itt ki is állit.

- Igen, ez talán ennek a tévéfelvételnek az emlékmüve,, én azt irtam rá, hogy 1981. március 31-én furtam Black and Decker furógépemmel, akkor volt a tévéfelvétel.

- Ezt a kis betétfilmet akkor csináltuk.

- Ez egy ilyen elsődleges felhasználása a furógépnek, erre nem szokták a szobrászok használni, én már azért is, ez egy poén.

- Lehet, hogy iskolát csinál vele. Nos, itt van a kiállitáson ez a négy érem, és hát itt van ez a szinte már fétisként tisztelt furógép, amelyet nagyméretben, fában megfaragott, és amelynek különféle elhelyezési rajzait is elkészitette, köztérre szánva, gondolom, hogy még nagyobb léptékben, ez egy közbeeső fázisa volna annak a kicsi furógépnek.

- Hát én azt hiszem, hogy mindenkinek gondolatébresztő lesz sok-sok szobor itt. Arra kértük Szabó Györgyöt, iró és filmesztéta, és nem véletlenül kértük ide, azért, hogy a film nélkül, a modern film nélkül a folyamatábra, a mozgás a fotó nélkül azt hiszem nem született volna meg rövid idő alatt ez a kis életmü, hogy igy nevezzem, egy fiatal szobrásznál, amit itt a kiállitáson látunk. Mi a véleménye az egészről, arról, amit itt végignézhettünk és amit majd teljes egészében láthatnak a nézők?

- Amit mond, az az egyik legérdekesebb ujdonsága, felfedezése ennek a kiállitásnak, pontosan ez a mozgással, a folyamatábrázolással, a viszonylatrendszerek kutatásával kapcsolatos igyekezet, és azok a munkák, amelyek ezt tükrözik. En azt tudom mondani anélkül, hogy kiszaladnánk az időből, tehát elég röviden, ha szabad, hogy itt egy jellegzetes, egy nagyon fontos ponton állunk most. Ez a művészet bebizonyitotta a létjogosultságát, bebizonyitotta a hozzáértését, a pályának azon a pontján állunk, amikor a saját mondanivalóját keresi, saját magát keresve a világban. Nagyon sokféle irányba kutat, keresgél, de néhány általánosságot, összefüggő dolgot talán találunk benne. Az egyik ilyen maga az érzelmi gazdagsága, az, hogy nem egy kifelé élő szobrászat ez, befelé fordul, a csöndet keresi, a titokzatosat, a sejtelmességet, a költészetet, és hogy ez a szobrászat ugyanakkor finoman rejtve él csak az érzelmekkel, maga elé tartja az iróniát, nem akar érzelgősnek látszani, egy sor dolgot akar többet mondani az egyszerü látványtól, szobrokat, csoportokat állit, aki majd ide eljön a kiállitásra, és odamegy ehhez a csoporthoz, akkor fogja megérteni, megérzeni ezeknek a kapcsolatrendjét, azt a szép költészetet, ami belőle érezhető, azokon a plaketteken az érzelmességet, ezt a gazdagságot, amit ilyen korán, ilyen fiatalon már ez a pálya mutat.

- Ha most a filmre visszatérünk, mert azzal kezdtük az egészet, az időtényező Ön szerint a szobrászatban ezzel a fajta megközelitési móddal megjelenithető?

- Ez az egyik fajta mód, ez az időnek és a mozgásnak egy másfajta felfogása, ami korunkban elég általános és elég sokan próbálkoznak ezzel, fázisokra bontani magát az időt is, és a mozgást is, és ezeknek a folyamatosságán végigvezetni a látogatót, a nézőt, és utána egy summázathoz eljutni, ahogy ott azon a sorozaton, ezeken a leveleken látni is lehet. Ez egy egyik utja a szobrászat örök problémájának, annak, hogy a mozgást valamilyen módon megjeleniteni tudjam, és hogy valami többet is adjak, többet is tudjak mondani, valami mélyebb gondolatot tudjak közölni, mint amit egy-egy látvány, egy-egy fázis adhat.

- És még egy dolog, az, hogy geg, mert elnézést, de ezt olyan gyakorta használjuk, ezt érzi benne? Vagy pedig egy nagy őszinteséget érez? Fiatalemberről van szó, kibirja a birálatot.

- Van itt geg, van itt geg, nekem azok, hogy mondjam, azok a kevésbé rokonszenvesek itt, amik egyszerü gegek, tehát azok, ahol bizonyos iróniával glosszázzuk a világot, ahol egy-egy széljegyzetet füzünk bizonyos jelenségekhez. Itt néhány érmet látni ilyet, vagy ezek avuló dolgok, és könnyen az idő el fogja őket mosni, de ez a fajta, ez a gondolatisága, a mélyebb összefüggéseket rejtő igyekezet, ez az a jó ut, aminél ez a pálya nyilvánvalóan tovább fog menni, és egyre elmélyültebb, komolyabb müveket fog produkálni.

- Nagyon köszönöm. Legkedvesebb barátja és kollégája Csikvári Péter ugyancsak szobrászmüvész, arra kért engem, hogy arról az uj munkáról, egy munkasorozatról megint beszélhessen, amit most készitett legutoljára a müvész, s melynek a cime Giacometti párizsi mütermében. Talán előljáróban annyit, hogy ez a szobrász, a Giacometti munkássága meghatározó jelenségü a XX. században, és ő, aki az irásaiban leirta, mások is irták róla, sokkal többre becsüli sokszor a teret, ami egyik ember és a másik között elhelyezkedik, vagy azt az áttetsző konstrukciót, amit az ember jelent egy szoborban, mint magát a tömeget, ebben a megjelenitési formában, ebben az uj megfogalmazásban, ugyanabban a lelkületben, amit itt láthatunk mit mondana erről? Hiszen sokat beszélgettek erről együtt.

- Igen, azt hiszem, hogy a kiállitásnak a legkülönösebb szoborcsoportja ez a Giacometti mütermében, számomra a legkedvesebb a szobrok között, én azt hiszem, hogy itt valami olyasmiről van szó, amit valami olyan szóval, varázslat szóval tudnék a legjobban jellemezni, kicsit olyan, mintha egy büvész drapériát teritene az asztalra, és aztán a drapéria emelkedni kezdene, és egyszerre kialakulna valamit alatta, és utána elveszi a leplet, és nincs ott semmi. Tehát ezek a drapériaszobrok, ezek Tamás szobrai, alatta megtalálható Giacometti szobrainak a szerkezete, annál is inkább, mert ő szobrait konstrukcióknak nevezte el, és az igaz, hogy a tér itt Giacometti tere, amit Tamás megitélt, itt viszont a szobrok Tamásnak a szobrai. És még annyit, hogy itt láttunk egy filmet, amely filmben Tamás bemutatta, hogy a csomagolás és a csomagolás azt a célt szolgálja egy szobrásznak a mütermében, hogy nedvesen tartsa a szobrot, tehát folytatni tudja majd a munkát, és egy kicsit itt viszszarepül az idő ennél a szobornál 30 évet, és ugy érezzük, mintha a szobrász épp most takarta volna le, persze csak idézőjelbe téve és az álomban, a szobrát, és folytatni fogja, szóval ilyen módon szinte életre kelti ezt a nagy szobrászt.

- Azt hiszem a sok-sok szobrot, amit itt láthatnak majd ugy fogják megnézni, nagyon remélem, hogy maradjon meg az az emlék, amely a TV Galériában adásra kerülhetett, mert itt csak egy töredékét mutathattuk meg az itt kiállitott anyagnak. Egy teljes hónapig holnaptól kezdve junius 7-ig láthatják a Vigadó Galériában a kiállitást. Mi bucsuzunk, viszontlátásra.

- . -

1021

1981. V. 6. Televizió 21,55 Sné K.J.

A TV Galériája

- Szeretettel köszöntöm kedves nézőinket ebben a szokatlan késő éjszakai kiállitás látogatásban. A TV Galéria 2. adását közvetitjük a Vigadó Galériából, Körösényi Tamás szobrászmüvész kiállitását láthatják itt. Fiatal müvészről van szó, sok nincs az életrajzban, valamit mégis mondjon magáról.

- 1953-ban születtem Budapesten, a Képző- és Iparmüvészeti Szakközépiskolába jártam, utána a főiskola szobrász szakára Szabó Iván növendékeként 1976-ban végeztem, utána tanitottam 2 évet, azóta, mint önálló dolgozom, Derkovits-ösztöndijas vagyok.

- Ahhoz képest, hogy tulajdonképpen 4 esztendő telt el a főiskola óta, nagyon sok munkája van itt kiállitva. Gondolom már a főiskolás évekből is.

- Igen ennek egy része már a főiskolás évek alatt összegyült, és azért is állitom ki, mert nagyon szeretem ezeket a munkákat, és már a sajátomnak érzem.

- Lássuk a munkákat. Legelőször ezt a különös módon egységbe foglalt kiállitási teret, amit maga müterem térnek nevezett. Itt egy sereg olyan szobra van kiállitva, amely pályatársakról, barátokról készült, terrakották. Hogyan vetődött fel az a gondolat, hogy a legnehezebbhez nyuljon, az ember megjelenitéséhez.

- Mindig is érdekelt az embernek a megjelenitése, és aztán a főiskola vége felé alakult ki, hogy megpróbálkoztam egy ilyen fél figurát csinálni, olyan portrékat csinálni, ahol nemcsak a feje van, hanem a keze is, az egész mozdulatot érzi az ember, a tartása a mozdulata, a keze ez nagyon jellemző az emberre.

- Tamás kedves biztos furcsának találja, azt mondja az ember megjelenitése, mert hiszen az egész főiskola alatt tanulmányokat csinálnak, de ezek számomra többet jelentenek, mint tanulmányok. Ezek a mai fiatalok mintha szembe jönnének velem az utcán, a terrakották, amelyeket most az előbb láttunk, és ezek a furcsa betakart szobrok, amelyekre majd később visszatérünk.
Kezdjük akkor talán az elején. Itt látok egy Táncsics-szobrot, amely azt hiszem, hogy a legelsők közül való. Ez is terrakotta.

- Igen, ez is az. Olyan méret amit az előbb láttunk a lányokon, ezt a méretet ebben a Táncsics-szoborban csináltam először, a méretet is az elvágást is, tehát mind a két keze rajta van a szobornak, és a mozdulata, a tekintete, az egész tartása a lényeget hordozza.

- Az előző modelleket ugye ugy mintázta, hogy maga elé állitotta, akit le akart mintázni. Nem?

- Igen.

- Táncsics esetében más volt a helyzet. Ott egy történelmi alakot kellett megformálni. Mi volt a kiindulópont?

- Felhasználtam Barabás Miklós rajzát ehhez, mert nagyon jellemzőnek éreztem azt a rajzot Táncsicsról, ezért.

- De látunk mellette egy törött szobrot, együtt állitja ki, a kettőnek együtt más a jelentése.

- Igen, tulajdonképpen azért állitom ki ezt a szobrot, a Táncsicsról mintáztam ezt is, de véletlenül összetört, mert ugy érzem, hogy a szobor életéhez hozzátartozik az, hogy valakinek emléket állitunk és ez az emlék tulajdonképpen összetörhet, elpusztulhat, ezért is állitom ki ezt a törött szobrot.

- Szóval, aki érti a jelképes beszédet, érti ennek a szobornak a jelentését is. De menjünk tovább. A Hinta cimü szobra az is korai munka. Itt végül is egy szerkezet és egy embernek az összekapcsolása, nagyon idillikus téma lehetne, mégsem az, inkább olyan szomorkás kicsit, nem?

- Hát igen, talán egy picit szomorkás, nem tudom, hogy ez a legfontosabb-e benne. Mindenesetre azt el szeretném mondani erről, hogy ez az első olyan szobrom, amit igazán magaménak éreztem, a főiskoláról először elraktam, és azért olyan fontos, mert régen gimnazista koromban grafikus szerettem volna lenni és képben goldokodtam, és ez a hinta ez nagy segitség volt a képben való gondolkodásról a térben való gondolkodásra áttéréskor, mert ennek a hintának a kerete sikot határoz meg, itt ebben az esetben a teret határozza meg.

- Nézzük meg azt a másikat, kisebb méretben, ami jóval később készült, mind a kettő a feleségét ábrázolja, kisméretü szinezett bronzszobor, itt már megpendül a, kicsit mozgásban van maga a hintaszerkezet.

- Igen, azért is csináltam még egy variációt erről a témáról, a feleségemről már évekkel később, mint az első szobra, mert az elsővel nem voltam megelégedve és ugy éreztem, hogy plasztikailag sokkal jobban meg tudom oldani ezt a problémát, és talán ami az elején elveszett ez a grafikus szemlélet, ez itt visszatért egy , a szinben visszatért valami a képből.

- Igen, és a tér is mozgalmasabb lett egy kicsit.

- Igen.

- Itt látunk két olyan szobrot, amely az előzőektől eltér, méretben, mert ez hiszen egy hagyományos mellszobor, szinezett, sőt terrakotta, azt hiszem, hogy égetett máz van rajta, nem?

- Igen máz van rajta és ki van még festve ezen kivül. Ezeket a szobrokat kisebbre csináltam, mint az életnagyság, ezek körülbelül olyan léptéküek, mint a legelején látott terrakották.

- A szinezés maga, tudjuk, hogy már az antik időkben is szinezték a szobrokat, de végül is hogy tér ez vissza, ez az igény, a mai szobrásznál?

- A szobrokat a történelem folyamán majdnem mindig szinezték, a késő barokk óta nem szinezik és ez egy nagyon természetes dolog, mint ahogy mindennek szine van az életben, a szobornak is szine van. Most mi elszoktunk ettől és a szobrásznak is nagyon nehéz visszatérni, hogy a szobornak is szine legyen.

- Ez egy érdekes dolog, az előbb láttuk ezt a Táncsicsot, most látjuk ezt a Felvonulók cimü szobrát, ahol lényegében ugyanez a figura két példányban, egyfajta ritmusban elhelyezve, bronzban és gipszben. Ez a kettőzés, erről mondjon valamit.

- Megpróbáltam több változat van itt olyan szobrokból, amelyiknél kettőzés van, és ezzel a kettőzéssel egy általánositást érek el. Tehát az első figura az még egy ilyen hétköznapibb és a második az anyaga miatt is, vagy ha a sallangokat lebontottam róla egy általánosabb megfogalmazás, és a kettő együtt adja az igazi hatást.

- Tulajdonképpen egy kicsit idézőjelbe teszi a mondanivalót nem?

- Igen, igen.

- De látunk itt olyan szobrot, ezen a soron, ha végigmegy a kamera a Felvonulóktól kezdve egészen a Bartókig, tehát itt a Táncsics szobra, jó, ha együtt látjuk egy kis térélmény, egy kiállitási élmény is lesz belőle, a Bartók, akiről annyi szobrot és annyi rajzot készitettek az elmult években magának régebbi kedves témája ez.

- Igen, ez egy 5-6 évvel ezelőtt készült munkám, és itt is a figurának a mozgása hordozza a mondanivaló lényegét, esendő embert akartam ábrázolni, mint a fényképeken láttam, mondjuk annyi különbség van, hogy ez egész figura.

- A portrékra visszatérve talán ujra a müteremsarokhoz menjünk, mert hiszen az a legszembetünőbb része a kiállitásnak, itt a jobb szélen volt egy férfi portré, mert a többi nőket ábrázol, ott belül lehet látni egy vázat, amire a szobrászok ráépitik a dolgaikat és elsősorban magát ezt a becsavart, anyagba, különféle anyagokba csavart szobrokat fiatalokról, ugyancsak kollégákról. Ez uj dolog, és azt hiszem meg fogja döbbenteni az embereket, sok kérdés lesz ezzel kapcsolatban, mondjunk előre valamit erről, hogy született ez a gondolat?

- Először csináltam a terrakottákat, először egyet, aztán, amikor az első kész volt éreztem, hogy ebből többet kell csinálni, mert ha többet rakok egymás mellé akkor az összefüggések is, az egymásra hatás is érvényesül és...

- Talán...

- Erősitik egymást.

- Jó, hát végül is most a drapériákról szeretnék valamit hallani.

- Utána kezdtem csinálni ezeket a drapériás figurákat,

- Ez már azt hiszem más, ez fóliával volt kidolgozva.

- Igen, van amelyik selyemmel, van amelyik nylonnal. Ezek a figurák egy kicsit általánosabbak a terrakotta figuráknál, amelyek konkrétabbak. Általánosabbak, mert a drapéria gyürődése a lényegre koncentrál, kiemeli a lényeget és, ami nem lényeges azt pedig tulajdonképpen egy ilyen vibrálásba.

- De alatta egy tökéletes karakterrel megmintázott figura van, hát rá lehet ismerni.

- Igen, persze, ezeket megmintáztam és utána tekertem be őket.

- És ez a szobrásznak a napi feladatához tartozik, hiszen igy látja a szobrait, mikor agyagban dolgozik.

- Igen, hát a mintázott szobor ugy készül, hogy agyagba megmintázza az ember és mindig betakarja utána és a szobrász tulajdonképpen rengetegszer látja a saját szobrát betakarva és én is ugy jöttem rá erre az egész eljárásra, hogy sokszor megfigyeltem, hogy milyen érdekes ez a betakart szobor.

- Csináltunk egy kis filmet arról, hogy hogyan mintáz egy szobrot és aztán hogyan takarja be, hát azt a részét, amikor már kiönti ezt ujra a különféle anyagokkal letakart figurát, mert hisz van itt nylonnal, selyemmel betakart, mert más és más a drapéria gyürődése, azt már nem mutathatjuk meg, de magát a mintázási folyamatot és ezt a becsavarást, ezt a betakarást igen. Közben áruljuk el, hogy itt arról van szó, hogy ismét a felesége a modell, a felesége, aki maga is formatervező iparmüvész, komoly munkát végez, és aki azt hiszem mindig szivesen és készségesen áll modellt,ha olyan mintázási elgondolásai vannak, amelyhez bizony türelem is kell. Mennyi idő alatt mintáz meg egy ilyen szobrot? És milyen vázra, mert egészen egyszerü vázra rakja.

- Gyakorlatilag egész hosszu, kb. egy hónap egy ilyen szobor elkészülése, ez nem azt jelenti, hogy napi 8 órát mintázom, de minden nap 1-2 óra, de gyorsabban nem lehet, mert az embernek meg kell nézni, hogy előző nap mit csinált, jó-e.

- Mondja és ez...

- Ez egy lassu dolog, a vázra visszatérve ez egy nagyon egyszerü csőváz /érthetetlen rész/ ki kell vájni a terrakottát, tehát, ha készen van, akkor kivájom.

- De ennek a kiégetése az már nem abban a kicsi mühelyben történik, ahol él és dolgozik.

- Nem, ezt a barátaim szokták nekem, akiknek kemencéjük van, kiégetni.

- És azoknál a szobroknál, amelyeket itt láttunk ezekkel a drapériás megoldásokkal ott aztán gipszbe önti az egészet.

- Igen, ezeket gipszbe öntöttem ki.

- Térjünk vissza egy picit arra, amit az elején mondott, hogy miért ezt a háromnegyed alakos változatot választja, mert itt ezen a munkafolyamaton jól látni fogjuk milyen sokat tesz hozzá egy ember egyéniségéhez a kar, a kéz, a váll hajlása.

- Igen, hát ez nagyon fontos, tulajdonképpen adódhatna, hogy egy egész figurát csinálok, hogy lába is van, de ugy éreztem, hogy tökéletesen elég, mert meghatározó ez a felső test, ez már meghatározza, hogy hogy áll ez a figura, a kéztartás, a mozdulat, a fejtartás, a hát ive ez rettenetesen jellemző az emberre, és mindenkire.

- Most megint egy olyan folyamatot látunk, hogy egy mondjuk ugy, hogy félig kész, vagy már annál előbbre van ez a szobor?

- Még talán félig sincsen kész.

- Én azt gondolom azért, hogy azok az utolsó simitások, amiktől aztán a portrészerüségét megkapja a szobor, azok gyorsan történnek, legalábbis igy láttam nem, mütermekben?

- Én gyakorlatilag elég lassan dolgozom, ugyhogy elég lassan lesz kész egy szobor.

- Ugy gondolom, hogy a portré az sok mindenből adódik, nemcsak az arcvonások azonosságából, ahogy inditja akkor benne kell, hogy legyen az egyéniségének.

- Igen, természetesen, ahogy az előbb mondtam, a tartásban, az egész félfigurát azért találtam ki, mert ugy éreztem, hogy sokkal jellemzőbb, igazabb portrét lehet az emberekről ilyan módon csinálni, mint a hagyományos módon.

- Mondja, és a legszivesebben mégis csak ismerős arcokat mintáz, ismerős alakokat, őket gyakran figyelni, nemcsak akkor, amikor modellt állnak?

- Hát ez talán természetes, akik közelebb állnak hozzám.

- Igen, itt már alakul ki az arc, és nagyon karakteres, annak ellenére, hogy egy jó idő után, amikor már ez megkapja a végleges beboritást, és azt a fajta drapéria ritmust, amiért most ezt az egész folyamatot bemutattuk, akkor alatta érzékeljük majd a megmintázott személyt.

- Igen, most már lehet látni a képen sokkal előbbre van ahhoz képest, amikor elkezdtem, gyakorlatilag már közel áll a kész szoborhoz. És itt van a kész szobor végül is.

- Ez itt már a kiállitáson van, ahol azt hiszem, hogy elég érzékletesen a kép is megmutatja, hogy mennyire az a személy van a lepel alatt, nem leleplezve, vagy elleplezve, hanem még kihangsulyozva inkább a személyiségét, és azon belül azt az uj valóságot, amit már a szobor teremt.
De nemcsak körplasztikákat készit, térjünk át az érmekre, mert nagyon sok érmet állitott ki, és ha itt a portréknál, ezeknél az érdekes mai, fiatal figuráknál azt mondanám, fiatalokat ábrázoló alakoknál azt mondanám, hogy van benne egy kis irónia, egy kis kritika is, akkor az érmekre ez még különösen vonatkozik. Az első érmek, azok egészen hagyományosak voltak, pontosabban, ha hól emlékszem egy kaputerv, az volt az, ami nem is érem igazából, hanem egy dombo. münek a vázlata, itt is látjuk most a képen, ez aztán nem valósult meg soha.

- Nem, ez tulajdonképpen egy fiktiv terv volt, de elég régen csinálok érmeket és azért került ez az érmek közé, mert méretében az érmekhez áll közelebb.

- Igen, a következő sem igazán érem, ez egy 19-es katonákat ábrázoló dombormü, ahol megint csak kettőzés van, csak most azzal, hogy a kezükbe adott ujságot kifestette.

- Igen, hogy felhivjam rá jobban a figyelmet.

- Ezt nagyon szeretem ezt a kis éremsorozatot, egyrészt azért, mert a nyiregyházi sóstói érem-müvészetelep, ez a cime, amelynek a közvetlen környezetét, tehát a saját szobáját mintázta meg.

- Igen, ebben a szobában laktam és ahogy a képeken végigmegyünk a falak folytatják egymást a következő képen, tehát ezen a három érmen azt a kis teret, amiben én ott éltem, azt ábrázoltam.

- Ez a Popfesztivál, ugye?

- Igen, nagyon régen csinálok érmeket, már több, mint 10 éve, és egy idő után ugy gondoltam, hogy nem elég egy érem, nem tudom egy éremben elmondani azt, amit szeretnék, és összeraktam ilyen éremsorokat, és ez az első ilyen bátortalan kisérlete ennek.

- Ezek az éremsorozatok aztán nagyon sokféle gondolati tartalommal telitődtek később. Mert végül is itt a kiállitáson látjuk a Csokonai-sorozatot. Honnan ered ez a gondolata?

- Az egésznek az elindulása onnan ered, hogy minden évben különféle évfordulók vannak és rendkivüli sok évfordulóra csináltam érmet, felsorolnék néhányat, például Dózsa, aztán Petőfi, hazánk felszabadulásának évfordulója, Csokonai, Rákóczi, első fázisban csináltam egy Csokonai-érmet és utána érdekelt ez a téma, és egy sorozatban dolgoztam fel, állóképeket raktam egymás mellé, amelyben a képekhez hozzátartozik az egymásra hatásuk.

- Tehát egy ismétlődési folyamatról van szó, amely szinte szuggerálja a nézőt arra, hogy arra gondoljon, amire maga, vagy pedig arra, hogy ezeket az emlékeket, ezeket az évfordulókat, eseményeket olyan módon kellene megbecsülni, hogy az érmek ne csak egyszerü emlékeztetők legyenek, hanem jelentésük legyen. Ez a másik sorozata, amelynek egy furcsa cimet adott.

- Igen, ez a Martinovics összeesküvésről készült metszet alapján egy ilyan fa, a fölső 8 érem az egy folymatábrázolás, mindegyik fán másik levél nő ki, és az utolsó mintegy összefoglalva mintha egymásra vetitenénk ezt a 8 képet minden levél rajta van már, és valami olyasmit szerettem volna elmondani, hogy mint, ahogy a Martinovics összeesküvés esetében is, hogy a forradalmi programokat nem lehet elnyomni, mert mindenképpen kihajtanak az uj hajtások.

- Igen, egy ilyen irónikus cime van, A kinövéseket pedig le kell nyirbálni.

- Igen, a cim az irónikus.

- A harmadik sorozata egy emlékmünek a parkban sorsáról, ledőléséről, magának a parknak az ábrázolása, ugyancsak ugynevezett folyamatábráról van szó.

- Igen, itt az első képen egy erdőt látunk, a másodikon egy szobrot, a harmadikon ledől a szobor, a negyediken ujra van erdő, és aztán a másik két sorban pedig más variációját ennek a sörténés sornak, mint ahogy kiderült a müteremtérnél, nagyon érdekel az emberen kivül maga a szobrászat is, ez a sorozat tulajdonképpen egy szoborról szól, de tulajdonképpen általánositható.

Vagy behelyettesithető tegyük fel egy kulturával, lát az ember ujságokban fotókat etruszk kulturáról, vagy pedig olyan történelmi kulturákról, amik ma már nem léteznek.

- De a képregény cimet adta neki.

- Igen, mert tulajdonképpen képregény, mert egymásután kell nézni és ugy éri el a hatást.

- Ez a sok éremkészités közben nagyobb méretü dombormüvek is születtek, ahol eredeti tárgyakat öntött le, és helyezett rá egy készülő dombormüre.

- Ez az előző képsorhoz tulajdonképpen kapcsolódik, itt is egy szobor ledőlésről készült ez a dombormü, és rátettem a szobrász szerszámaimat, a kést, ilyen mintázó, vakaró szerszámokat az is bronzból van, és ezáltal mint egy ilyen idősik rátelepszik erre a dombormüre és még érdekesebbé teszi a dombormünek a hatását.

- A másiknál ugyanez a helyzet, valódi ceruzákat öntött le bronzba és ennek Rajz a cime.

- Igen, mert a rajz hordozója tulajdonképpen a ceruza.

- És ez a radir is teljesen fogható, ezt is egy valódi tárgyra öntötte. Végül aztán odáig jutott az éremkészitésben, hogy olyan drapériát készitett, amelyben csak az érem helye van megjelölve, ez milyen ötletnek számit?

- Az éremről, nagyon sok érmet csináltam, nagyon sokat gondolkodok az éremről magáról, az érem funkciójáról, a társadalomban betöltött szerepéről, és tulajdonképpen ez egy ilyen végső pont, amikor már csak a helye marad meg az éremnek.

- Ebben van egy kiábrándultság is, hogy nagyon is hétköznapivá vált valami, ami ünnepi volt, vagy éppen ünnepivé vált valami, sokszor tartalom és mondanivaló nélkül?

- Hát igen, valami ilyesmi van benne.

- Hát egy fiatal 28 éves embernél azt hiszem, hogy nagyon szokatlan az ilyen gondolat, mert hiszen eljutott az ábra nélküli éremig, amelynek olyan cime van, hogy alkalmából, évfordulójára, emlékére.

- Ezek tulajdonképpen általános érmek. Már az elején emlitettem, hogy nagyon sok érmet csináltam különféle évfordulókra és ezek mindig konkrétan az évfordulókkal voltak kapcsolatban, és akkor megfogalmazódott bennem egy igény, hogy megcsináljam általánosan az évfordulós érmeket, és először még talán nézzük meg ezt az Ady-érmet.

- Igen ez betüs.

- Betüs, ahol nincsen ábrázolás, ez azért is jött nagyon jól össze, mert éppen az Ady-érmem az, amelyiken nincsen kép, mert mindenkiben él egy Ady-kép, az egyik oldala meg van, amin a betü van, csak a másik oldalára egy hagyományos Ady-portrét kellett volna mintázni, ezt hagytam el, mert mindenkiben van egy Ady-kép, és ezt behelyettesitheti.

- Itt már látjuk azt az érmet, ahol körülirta a szöveget.

- És a következő fázis az az Alkalmából emlékére, évfordulójára, amelyik egy ilyen biankó érem, behelyettesitető.

- És a XX.századi éremkincs?

- Igen, és a végő, amelyikre már egyáltalán nem irtam rá semmit, ez talán valami olyasmiről szól ez a XX. századi éremkincs, olyan rengeteg érem készült, éremdömpingben élünk, és hogy az érem tulajdonképpen devalválódik attól, hogy ilyen rengeteg érem van belőle, és nem tettem rá semmit, csak nagyon szépen felpoliroztam és a monogramom van benne.

- Akkor nézzünk meg egy filmet egy másfajta eszközzel készit érmeket, amely meglepetés lesz, mert ezekből aztán az itt felvett érmeket ki is állitottunk belőle, azt hiszem, hogy megdöbbentő hatásuak, mert hiszen egy olyan okos eszközzel készitette, amely szinte a kezéhez nőtt és amely sokféle munkafolyamatban segiti a szobrász tevékenységét, ez a rövidfilm azt mutatja be, hogy ma már mennyi gépi eszközt használ a müvészet.

- Igen, hát ez egy nagyon fontos munkaeszköze a szobrásznak, ez egy furógép, egy barkács furógép, nagyon sokféle mindent lehet belőle csinálni, drótkoronggal, vágókoronggal, de mindenféle famunkára is fel lehet használni, tehát egy variálható gép. És éppen a variálhatósága miatt, a sokféle felhasználhatósága miatt csináltam egy emlékművet ennek a gépnek.

- Ha a Black and Decker, amivel itt dolgozik egy ilyen jó kézhez idomitott valami, hogy a cizellálásban és a bronzszobornak a végleges formája kialakitásában is segitségére van, akkor megtoldotta még ezt a funkcióját még valami mással is, az érmeknél. Most egy pillanatra nézzük csak ezt a folyamatot, ugye ezeket átszereli mindig ezeket az eszközöket?

- Igen.

- Erről a szoborról még ma beszélgetni fogunk.

Körösényi Tamás

a „Csokonai"-sorozatból,
bronz, 11 cm, 1976

Művészet, 1977. 9. 34. old.

Köröskényi Tamás

— Körösényi Tamás műveiből szobor-, érem- és kisplasztikai kiállítás nyílt Vásárosnaményban. A budapesti művész alkotásai január 10-ig tekinthetők meg a város művelődési központjában.

Müveiből szobor-,érem- és kisplasztikai kiállitás nyilt Vásárosnaményban.

Népszava,1977.december 24./4.oldal.

Körösényi Tamás

pességű *Körösényi Tamás* is inkább bohókás kedvét hangsúlyozta nyolcdarabos Rákóczi éremsorozatával, mint hogy a szobrai jellemző átgondoltságát mutatta volna meg

Napjaink 1977-11-2
Molnár Zsolt: Stúdió-tárlatok

Körösényi Tamás

KÖRÖSÉNYI TAMÁS szobrászművész tárlalát tegnap a hódmezővásárhelyi Medgyessy Teremben nyitották meg. A fiatal alkotó több figurális kompozícióját, és mintegy 100 érmét tekinthetik meg a hónap végéig nyitva tartó tárlat látogatói. 18

Magyar Hirlap 1978-83-13

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

1953. február 18-án Budapesten született. 1971—1976. között végezte művészeti tanulmányait, Szabó Iván növendékeként. Több kiállítást rendeztek műveiből (1975, 1976, 1977), legutóbb Hódmezővásárhelyen a Tornyai János Múzeumban (1978).

Lakcíme: Budapest XII., Németvölgyi út 12.

Tamás Noémi?, 1977, gipsz, 59 cm

Nyíregyháza — Sóstó — Művész-telep/13-as szoba, (érem), 1977, fa, filc, bronz, 34,5x74,5 cm ∅

Nyíregyháza — Sóstó — Művésztelep/13-as szoba, (érem), 1977, fa, filc, bronz, 34,5x74,5 cm ∅

Nyíregyháza — Sóstó — Művésztelep/13-as szoba, (érem), 1977, fa, filc, bronz, 34,5x74,5 cm ∅

Megyar szobrászati kiállítás Bp. Múzeumban 1978. V. 5-28

Körösényi Tamás

KORÖSENYI TAMÁS szobrászművésznek a sóstói művésztelepen alkotott kisplasztikáiból, érmeiből kiállítás nyílt pénteken Nyíregyházán.

MagyarHirlap 1977-284-10

Körösényi Tamás

1021

Körösényi Tamás: 13. sz. szoba. (Sóstói Művésztelep, 1977.)

A *pásztorművészet* címszó alatt különféle
rühzsírtartót stb.), fafaragásokat (ostornyelet,
bőrből készült munkákat (karikás ostort, taris

A *rabmunkák* annyiban rokoníthatók a pá
séhez is sok időre és nagy türelemre volt szükség
vélnehezék, lőszerhüvelyből készült virágvázák és

A népi faragóművészet nagy hatással volt az
oromdíszek, a fényképeken bemutatott faragott t
Külön fotókon bemutattuk a sóstói Múzeumfalu le
több népi műemlékét is.

Főként a vásárosnaményi múzeum gazdag anya
a közönség a *textilmunkák*kal. A különféle törölköz
mutatták be a *szőttesek* különböző mintáit, valamin
gi keresztszemes *hímzése*ket.

A kiállítás utolsó része a *népi iparművészet*tel f ... a Háziipari és Népművészeti Vállalat termékeit szerepeltettük. A ... tárgyak és a népi iparművészeti készítmények közötti párhuzamba állítás, összevetés lehetőséget adott a hagyományokat ápoló és továbbfejlesztő tevékenység nyomon követésére.

A nagy közönségsikert aratott kiállítás forgatókönyvét *Erdész Sándor* írta. A grafikai kivitelezés *Erdélyi Zsuzsa* és *Molnár Szilárd* munkája; a tárgyak kiválogatását és a kiállítás összeállítását *Erdész Sándor, Felhősné Csiszár Sarolta, Páll István* és *Szikora István* végezte el.

Ugyanezt a kiállítást román szöveggel ellátva október 15. és november 5. között a *szatmárnémeti Történeti Múzeumban* tekinthette meg a közönség, ahol az az ungvárihoz hasonló sikert aratott.

Ezzel a bemutatóval viszonoztuk a szatmárnémeti múzeum által a Jósa András Múzeumban szeptember 24—október 4 között rendezett *Szatmár megye népművészete* című kiállítást. Ezen a romániai Szatmár megye gazdag népművészetét mutatták be a múzeum néprajzosai. Több felöltöztetett bábun, valamint vitrinekben volt megtekinthető a hagyományos avasi román népviselet; szép és nagyszámú tárgy reprezentálta a vámfalui magyar fazekasok munkásságát.

A paraszti háztartás több, fából faragott eszköze és bútordarabja is bemutatásra került. A tárgyakon kívül sok fotón ismerkedhetett a közönség a szatmári népi építkezéssel, valamint a fatemplomok művészien faragott bejárataival, díszítéseivel.

A néprajzi kiállításokon kívül egyéb jellegű bemutatók is szerepeltek a Jósa András Múzeum programjában. A kiállítások cseréjének keretében november 22—27. között az ungvári Szépművészeti Múzeum a *Kárpátontúli terület képzőművészete* című kiállításának adott otthont a múzeum. A NOSZF 60. évfordulója tiszteletére megrendezett kiállításon két teremben több mint harminc festményt láthatott a közönség.

A cserekiállításokon kívül egy vándorkiállítás bemutatására is sor került március 4-től április 12-ig. Nagy sikerrel mutatkozott be a prágai Nemzeti Műszaki Múzeum *Éva Ádámnak — Ádám Évának* című vendégkiállítása; ezen közel kétszáz tárgy érzékeltette azt az utat, amelyen az emberiség a háztartás gépesítése során végighaladt. A kiállított tárgyak a múlt század elején létrehozott háztartási gépektől a mai varrógépig a technika fejlődését mutatták be: a legfrissebb darab egy 1977-ben kibocsátott Tesla sztereomagnetofon volt.

Páll István

SZABOLCS SZATMÁRI SZEMLE
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1978 — 1

Körösényi Tamás, szobrász

SZOBORKIÁLLÍTÁS nyílt tegnap a vásárosnaményi művelődési központban Körösényi Tamás szobrászművész munkáiból. A tárlatot január 10-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

—: Hl

8.

Napszabadság, Bp. 1977. dec. 24.

SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Körösényi Tamás szobrászművész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1983 AUG 30

1021

Szombathely központjában állították fel Körössényi Tamás négyalakos szoborkompozícióját, amely a város örök megújhodását jelképezi

(MTI-fotó — Czika László felvétele — KS)

maradt itt. A telepen mo
133-an dolgoznak. Így ali
ha, vagy csak nagy erőfes
tések árán teljesíthetjük
tervet.

A legnagyobb hiány sá
rozókból van, de kevés
munkáskéz a rostüzemben
Állnak a gépek, berendezé-
sek, pedig szükség lenne a
fonalra. Hosszú idő óta most
szállítják először a gyár ter-
mékeit exportra, s a jó mi-
nőségnek köszönhetően nincs
okuk panaszkodni a keres-
letre. Mégis, mit tehetnek
ebben a helyzetben?

— Nem sokat, legfeljebb
kis lépésekkel haladhatunk
előre. Először a kötözést, a
sátorozást kellene gépesíteni.
Ez a munka a legnehezebb,
sokan rokkantak bele. Eddig
tudtommal sehol sem gépe-
sítették. A vállalat újítási
feladattervében ugyan évek
óta szerepeltetjük a sátoro-
zást, a kötözést, de hiába.
Most úgy hallom, a sarkadi-
aknak sikerült valamit köny-

ha egyszer ők is felkerekedtek, s már nem néznek csodálkozva azokra, akik napok, hetek múltán unnak bele ebbe a munkába?

S a lakások miért maradtak máig is komfort nélküliek? Mondják, a központi gyárban magasabbak a fizetések. De mit lehet tenni? — Nem sokat, legfeljebb kis lépésekkel haladhatunk előre — hallottuk még az imént. Így azután a mezőhegyesi, kiváló kendert termő földek egykori büszkesége, a kendergyár feszítő ellentmondásokkal küszködik, miközben ott a szomszédban az eredményeiről országos, mi több, világhírű mezőhegyesi kombinát.

Kepenyes János

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÖZGAZDÁSZ
Körösényi Tamás szobrászművész
1977 OKT 5

1021

Szobrászatról, kiállításokról

Körösényi Tamás: Portrék

Úgy tűnik, hogy az elmúlt néhány héten az országos kiállítási programban a szobrászat játszotta a fő szerepet. Néhány napja zárta be kapuit a Műcsarnokban *Ósze András*, USA-ban élő szobrászművészünk kiállítása. *A tárlat kétségtelenül színfolt volt a hazai kiállítási programban: a több évtizede külföldön tevékenykedő mester hangvételére és művészi alapállására érthető módon rátette bélyegét a világjárás, más népek, kultúrák közvetlen közelsége.* A kiállított művekben ugyanakkor egységesen érezhető béke, harmónia és tiszta érzelem utáni belső vágyakozás mutatkozott meg, amely érthetővé teszi, hogy művészetét minden idegen jegy ellenére nagy érdeklődéssel és befogadókészséggel látogatta a közönség. Természetesen, ehhez hozzájárult Ósze szakmai felkészültsége is, amely elsősorban a lemezdomborításoknál valóban rendkívül magas tudást árult el. Mindezek mellett meg kell azonban jegyezni, hogy — legalábbis a Műcsarnokban bemutatott művek alapján — elég szűk tematika az, amelyben a művész gondolatainak, érzelmeinek tükröztetésére vállalkozik, s ebből következően kissé túl zártnak tűnik az a világ, amelyet létrehozni, megteremteni képes.

Művészeti és kiállítási életünk nagy eseménye volt a szeptember folyamán *hazánkban megrendezett nemzetközi éremművészeti kongresszus (FIDEM), valamint az ehhez kapcsolódóan rendezett kiállítások, amelyek közül a nemzetközi kiállítás a Nemzeti Galéria termeiben még az ősz végéig fogadja látogatóit.* Ezen a kiállításon mintegy *kétezer érem, illetve plakett látható*, melyek *a világ legkülönbözőbb országaiból érkeztek Budapestre.* Nem lehet kitérni az országonkénti ismertetésre, s ezért *a magyar anyag* (mely *elismerten élvonalbeli*, s a hagyományoknak megfelelően, mint a rendező ország anyaga, messze nagyobb arányában a többi országéhoz képest) ismertetése sem lenne helyénvaló. Pusztán annyit tehát: *rendkívül gondosan megrendezett, a megszokott színvonalat messze meghaladó kiállítást láthat az érdeklődő*, s a szemléleti, megfogalmazásbeli sokrétűség napokig tartó „csemegézésre" ad lehetőséget, még az ínyenceknek is.

A XI. kerületi pártbizottság szervezésében és termében láthatjuk *Körösényi Tamás szobrászművész önálló kiállítását.* A tavaly végzett fiatal művész *rendkívül érzékenyen mintázott szobrokkal és érmekkel érzelmileg tudja gazdaggá tenni azt a termet, melyet rendelkezésére bocsátottak.* Hangulata van a teremnek, mégpedig nem is lehatárolt, egyirányú töltéssel. Még az intim, lírai plakettek is némi iróniával és fanyarsággal telítettek, és szobrait is egy belső kohézió, a művészi szemlélet őszintesége fogja össze, s teszi egységessé, tartalmi sokrétűsége mellett. S a tartalom igen széles skálán mozog: a közlési igényű fiatal női mellképektől a Törött (Táncsics) plasztikai fintorán át a Felvonulók politikai mondanivalójáig (melyet két, csak színében különböző figura és egy rózsás Lenin-portré tesz többértelművé, illetve többféleképpen értelmezhetővé, s ezáltal talán nem „köz"-érthetővé (?), gondolatilag gazdaggá terjed. Az itt bemutatott alkotások alapján *nyugodtan és biztosan várhatjuk a közeljövőben Körösényi Tamástól új, jelentős kisplasztikáinak sorát*, és — lehetőség esetén — köztéri munkákat egyaránt.

Chikán Bálint

az időben a már letelepedett,
népek szemében mi voltunk a
dó, állatiasan viselkedő jövevé-
szik és vért isznak. Szkítáknak
minket, mint azokban a száza-
kező népet. Innen ered a „szity-
st a külföldi krónikások hosszú
stól vették át, s olyan tartósnak
egtalálható a köztudatban.
fejlődésének második szakasza
ításokkal. Ekkor a törökök let-
keresztény védőbástya jelleget
a, hogy felfogja a „tatárok" tá-
val szemben.
énelmünknek arról a szakaszá-
lkodása jellemez, a nyugati köz-
tud. A barokk korszakban első-
ormálódott a kép rólunk, ekkor
gyarország létéből adódó kép,
inkről alkottak, mint önző, lus-
erekről, akiknek ha van is kul-
szönhetik. Zsarnok nép a ma-
tatárok, mondja a német króni-
ni, hogy a kép kizárólag a ma-
jnaltól napestig dolgukat végző
meg a leírásokban, velük nem

Lehan verseiben, aki félig ma-
újabb, de az előbbiekhez szer-
ép, melyet a harciasság, csikós,
Ez a kép bizonyult a történe-
ak, sokan ma sem tudják pél-
gyar népzenét a cigányzenétől.
akítottuk, hogy az idelátogatók
en, olyan programokat szervez-
ezt a hitet.
suth-féle magyarságkép csak a
rökben volt meg, de hamaro-
állt a régi, a feudális önkény-
nit Ady így nevezett: a „disz-
ult véleményt a fehérterror, a
csak fokozta.
világháború óta hazánkban le-
t. Az 56-os eseményeknek csak
en a 20 esztendős konszoli-
ny kezd kialakulni, amely ta-

te figyelembe a katonapolitikai fejlődést, hanem a katona-történetet kiszakította gazdasági-társadalmi-politikai összefüggéséből és önmagában vizsgálta. A háborút mindig meghatározza a politika és

Farkas Mar
rák—Magyar Mo
mak háborúját
miai Kiadó élet

tudja tenni.
ményt sokkal
ják például
vagy Illyés G
lyek nagyon
alkotások, de a
ságot nem biztos, hogy mindig marxista módon és a valóságnak megfelelően tükrözik. Művészi értéküket hiba lenne kétségbe vonni. A baj az, hogy az emberek azt fogadják el történelemként, amit a művész alkotott, élve a művészi szabadság összes lehetőségével. A történésznek nincs ilyen szabadsága...

A másik, hogy a különböző alkotások következtében olyan képzet alakult ki a közvéleményben, mintha a magyar hadsereg tisztikara is kezdettől fogva szembeszállt volna a háborúval. Mintha antifasiszták ezrei lettek volna ebben a tisztikarban, akik a körülmények szerencsétlen összejátszása folytán nem tudtak többet tenni, mint amit tettek. Ez nem igaz. A történeti kutatások azt bizonyítják, hogy a magyar tisztikar fokozatosan németellenessé válik a háborus tapasztalatok következtében. De ez nem antifasizmus, hanem nacionalizmus. A tisztikar végig szovjetellenes marad és amikor elérkezik a történelmi választ, a tisztek többsége a szovjetellenesség hatása alatt dönt. A németekkel való fegyveres szembefordulásra nagyon kevés esetben kerül sor, a legtovább amíg eljutnak, nem az aktív ellenállás, hanem az, hogy abbahagyják a fegyveres harcot.

— *Azért ezeknek az irodal-*

mi valósággal foglalkozunk, komplex módon — de a katona szemével nézzük ami történt. Egy ország katonapolitikáját, annak mozgatóerejét, a hadsereg állapotát kutatjuk, azokat az okokat, melyek ma-

tő tábornoka, [illegible]
ceg 1914. karácsonyán ajándékot küldött a szembenálló orosz erők arcvonalparancsnokának. A modern háborúk korában természetesen ilyen nincs. De az nagyon lényeges kérdés, hogy a háború végén a katonatömegek felismerik, hogy nekik is azonosak az érdekeik mindkét oldalon és elkezdenek barátkozni. Tízezrével mennek át egymás arcvonalaiba és gyűlölettel beszélnek a háborúról, melyben milliók estek el egy parazita réteg osztályérdekei és világhódító céljai miatt.

— *Ha az irodalmi alkotásoknak, a már említett, nem mindig pozitív következményeik voltak, a magyar hadtörténetírás miért várt több mint harminc évet a második világháború elemzésével és ennek publikálásával?*

— Nem voltak megfelelő adataink. Magyarország második világháborús szerepéről jóformán alig maradtak itthon dokumentumok. Míg a világ legkülönbözőbb részein található anyagok eljutottak ide, addig eltelt ennyi idő. A dokumentumok egy ideig zárolva vannak és csak bizonyos idő után kezdik őket publikálni. Hogy pl. az amerikai hadügyminisztérium archívumában milyen zsákmányolt magyar katonai iratok vannak, nem tudhatjuk. És nem írhatunk olyat, amit esetleg egy tíz év múlva előkerülő dokumentum megcáfol.

— *Mi jellemezte az 1945 előtti magyar hadtörténetírást?*

— A két világháború közti magyar hadtörténetírásnak egyetlen célja volt: igazolni

Régen VM—

Körösényi Tamás: Táncsics, terrakotta, pamut, 59 cm

kurtítja a vele bánók, a rajta dolgozók életét is. Csak ha ezt a fenyegetettséget is teljes mélységében át tudjuk érezni, akkor leszünk képesek igazán megbecsülni, mit jelent mindannyiunk *teljes embersége* számára az e halál árán születő új élet, a következő évi kenyér. De a mondanivalónak ez a mélyebb és értékesebb rétege ilyen tálalásban, ahogyan példánk mutatja, menthetetlenül elsikkad, nem tud a felszínre törni. Holott a gép itt is szemmel láthatólag hajlandó lenne „lelkes állattá" nemesedni (már akár jótékonnyá, akár fenyegetővé, aszerint, mi lenne a további szándéka vele a művésznek), mármár tátaná is a száját, a roppant fogsorokkal, csak hát...

Pedig milyen egyszerű „csodáról" lenne szó! Lám, csupán egyetlen pillanatra kellett megfeledkeznie Tóth Juliannának a klisékről, és máris bekövetkezett. Ezt az újabb, nem egészen fél méter magas szobrocskát, a *Szántást*, érdemes közelebbről is szemügyre venni.

Az ekék lágy ívelésű kagylóhéj-sorának mozgásritmusa előrefelé, a kerekek két fokozatban csituló forma-hullámzásában

tal magasabban mintegy föltarajosító és differenciáló gépi elemek cselekvés-szférája. Még egy emelettel följebb pedig, a legfölső fokozatban – magányosan, mert uralkodóként, de az ekesor forma- és ritmustartalékaiból született kagylóhéjjal a hátán, tehát mégsem elhagyatottan, inkább a maga alá gyűrt lelketlen gépi erőktől is támogatottan, sőt kicsit általuk (belőlük?) élve – ott látjuk mindezen lét-változatok nagyonis esendő koordinátorát, egyszersmind haszonélvezőjét (talán kiszolgáltatottját is?), a munkás embert.

Igen, ez már az Átváltozások Világa, a művészet világa, amelyben minden kimondott szó, minden életet nyert forma mérhetetlenül többet ad önmaga hétköznapi jelentésénél. (Nem pedig az izzadságosan megbütykölt kliséké, amelyek a százezredik nyomtatás után is ugyanazt a lelketlen figurát köpik elénk.) Ezt a világot, amelyet Tóth Julianna a *Szántás*ban fölkínál nekünk, mindenképpen érdemes volt megteremtenie. És érdemes lesz tovább gazdagítania is.

PAP GÁBOR

Körösényi Tamás

"Táncsics"

Kovács Gyula: Ésszel és erővel.
Művészet, 1977. május – 16. oldal.

Körösényi Tamás

Táncsics

-- Kiállítások:
MŰVÉSZET, 1979/6.- 45.lap.

Körösényi Tamás
Stúdió Galéria

Körösényi Tamás: Táncsics, terrakotta, pamut, 59 cm, 1976 (Fotó Somfai)

Körösényi Tamás, [ ]

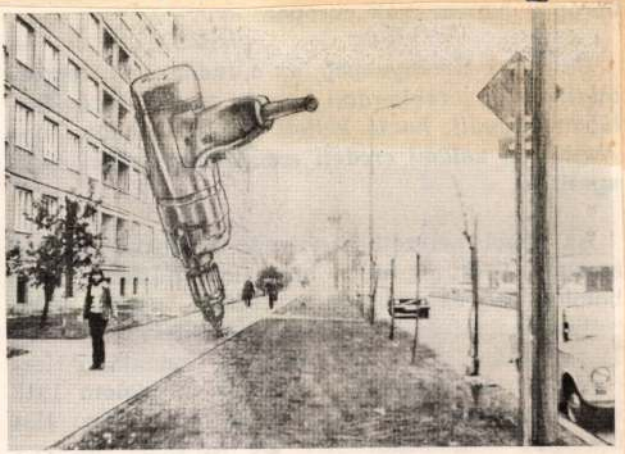

Körösényi Tamás: Emlékmű

Körösényi Tam[illegible] ...lekmű 204.

Látóhatár, Sp. 1979. május.

Körösényi Tamás,
szobrászművész

Művészet, 1979.
jún. 47. old.

Körösényi Tamás
Stúdió Galéria

Körösényi Tamás: Táncsics, terrakotta, pamut, 59 cm, 1976 (Fotó Somfai)

Contents

MARKER

Gábor Rideg: Amateurs and Dilettanti *2*

WORKSHOP

Tamás Galambos and Péter Földi are two interesting figures of the young generation of painters of contemporary Hungarian art. With both of them, there can be traced a kind of tie to naive art. In Galambos's paintings there is centuries old wisdom which is still up-to-date in our everyday life, there is a primitive and spicy world of tales together with the "Sunday afternoon" lessons of world history; and his almost childish way of seeing the world and naive human consciousness are mixed with old stories, myths and legends which have recently assumed a new meaning. Similarly, with Földi, on the surface there are showy formal solutions, but behind them there is intellectual content which involves queries about the fundamental situations of human existence. Despite his decorative way of expression and the rusticity of his painting method, it is primarily not the aesthetic view that interests him, but the very essence of reality and the way in which he can express it in pictures.

Ferenc Bodri: The "Grotesque Judge" (Notes to Tamás Galambos's pic-

1021

Világosság

Ára: 5,– Ft

SOMMAIRE

665 Le silence de l'histoire • *Éva Ancsel*

671 La Hongrie et les pays capitalistes développés *Frigyes Puja*

679 L'interprétation moderne de la vérité relative *László Hársing*

686 Les conditions intellectuelles de la révolution scientifique du XVII. siècle • *M. K. Petroff*

693 La formation de la vision cosmique: cosmologies antiques • *Andor Kuruc*

700 La plus grande polémique concernant Tolstoï *István Dolmányos*

704 Brook Farm: l'histoire d'une communauté-modèle américaine du XIX. siècle *Csaba Tóth*

713 L'oeuvre de Géza Róheim • *Kincső Verebélyi*

720 Arnold Hauser: Im Gespräch mit Georg Lukács • *L. Ferenc Lendvai*

722 La technique du XVI. siècle sur les tableaux de Brueghel

726 Une rencontre internationale des sociologues des religions à Uppsala • *Miklós Tomka*

665

671

679

686

693 Возникновение космического представления о мире: античные космологии • *Андор Куруц*

700 Самая горячая полемика о Толстом *Иштван Долманьош*

704 Ферма «Брук»: история американской модельной общности XIX-го века *Чаба Тот*

713 Творчество Гезы Рохейма • *Кинчё Веребели*

720 Arnold Hauser: Im Gespräch mit Georg Lukács • *Ференц Л. Лендваи*

722 Техника XVI-го века на картинах Брейгеля

726 Международная встреча социологов религии в Упсале • *Миклош Томка*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1978 NOV —
VILÁGOSSÁG

Szerkesztő bizottság:

Ádám György, Balló István, Bence László, Benkő Károly, Hahn István, Koroknai Zsuzsa (főszerkesztő-helyettes), Köteles István, Lukács József (főszerkesztő), Mátrai László, Munkácsy Gyula, Zoltai Dénes

•

A szerkesztőség munkatársai:

Balázs György, Farkas János, Kiss Károly, Klaniczay Gábor, Palkó Magda, Sziklai László

E SZÁMUNK SZERZŐI

Ancsel Éva kandidátus, ELTE Bölcsészettudományi Kar • *Puja Frigyes* külügyminiszter • *Hársing László* tudományos főmunkatárs, MTA Filozófiai Intézet • *Kuruc Andor* kandidátus, c. egyetemi docens • *Dolmányos István*, a történettudományok doktora, egyetemi tanár, ELTE Bölcsészettudományi Kar • *Tóth Csaba* egyetemi hallgató • *Verebélyi Kincső* tudományos ösztöndíjas, ELTE Bölcsészettudományi Kar • *Lendvai L. Ferenc* egyetemi adjunktus, ELTE Bölcsészettudományi Kar *Tomka Miklós* kandidátus, Tömegkommunikációs Kutatóközpont

A Budapesti Francia Intézet Igazgatója

tisztelettel meghívja Önt

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

SZOBROK GIACOMETTI PÁRIZSI MŰTERMÉBŐL

című kiállításának megnyitójára

1985 május 13-án 18 órára

FRANCIA INTÉZET BUDAPEST
VI. SZEGFŰ U. 6.

Le Directeur de l'Institut Français
vous prie de lui faire l'honneur d'assister au vernissage
de l'exposition de

Tamás KÖRÖSÉNYI

SCULPTURES DE L'ATELIER DE PARIS DE GIACOMETTI

le lundi 13 mai 1985 à 18^{h}
(salle d'exposition)

INSTITUT FRANÇAIS DE BUDAPEST
VI. SZEGFŰ U. 6.

Körösényi Tamás

KOROSENYI TAMÁS szobrászművész kiállítása tegnap megnyílt a balassagyarmati Horváth Endre Galériában. A fiatal szobrász a Dózsa-, Petőfi-, Rákóczi-, Ady-évfordulókra készült éremsorozatával mutatkozott be.

Magyar Hirlap 1980/9/13/6

Körösényi Tamás

Körösényi Tamás: Emlékmű-terv

ÉLET ÉS IRODALOM Bp.1979. 12 febr. 10.
XXIII. évf. 6. sz. 12. lap.

letes szolgálatában.

(MESTERESSZÉ) Ha van *mes-rszonett*, miért nem lehetne *mes-resszé* is?

Vas Istvánnak alkalma nyílt, gy Londonban, 1959-ben felke-sse T. S. Eliotot. Korának egyik gnagyobb költőjével ülhetett emben, akitől akkor már lefordí-ta az *Átokföldjét*, amilként ko-bban az *Alfred J. Prufrock sze-mi énekét* magyarította (kiváló-, de erről T. S. Eliot ott és ak-r, Londonban, 1959-ben mitsem dhatott). A kisebbrendűségi ér-s és a magasabbrendűségi érzés yvelege; meghatott tisztelet és nikus távolságtartás; a *helyzet* envedélyes jellemzése és tárgyi-os átélése: körülbelül ezért *sterességé* az Eliot-portré. "...Hir-en felmerült előttem egy keserű, lványbarna arc, Babitsé, akitől ször hallottam Eliot nevét. Igen, yanaz a zavar, érzékenység, ugtalanság és félelem, amelyet imént olyan jól kikalapált pán-mögött láthattam, milyen ki-lgáltatottan, védtelenül, nyíl-, s épp ezért riadtságában is mi-n megejtő bátorsággal nézett mbe velünk az ő idegesen lobo-szeméből...". Igen, körülbelül kell újraélni az újrafogalmaz-*magyarság és Európa* egységé-hagyományos igényét.

Hogy Vas István mekkora költő, n az én dolgom meghatározni. gy önéletírásával miféle prózá-vá lett, magam is igyekeztem onyítani másutt. Most csak any-t jeleztünk volna *(egy-két szó-)*, miért látjuk Vas István esz-it a magyar tanulmányiroda-n legmagasabb vonulatában.

foglalja össze életútját *Emberek és tájak* című, 1972-es tanulmánykötetének „fülszövegében".

Minden fordító, ha olykor kényszer vagy külső megbízás is munkájának indítéka, már tárgyával, a kiválasztott szerzőkkel is vall önmagáról. Szávai Nándor a francia irodalom legfegyelmezettebb hangú, legmélyebben izzó műveiből fordított, a magyar *Clèves hercegnőt* és Camus novelláinak átültetését köszönhetjük neki. De fordította Valéry Larbaud-t is, a modern francia literatúra legelegánsabb szellemű stílusművészetét, s mégis sokan (s talán a legtöbb olvasó is) Virginia Woolf *Orlandóját* érzik legnagyobb fordítói mesterművének.

A tanár Szávai Nándort majdhogynem ámulat lengte körül, de valami ellentmondásos hír is. Nem szakmailag: abban senki sem közelíthette meg. Korának legjobb franciatanára volt; ha van pedagógiai lexikonunk, ennek a ténynek szerepelnie kell ott. De úgy hírlett, kicsit féltek is tőle. Szigorú — suttogták. Én nem így láttam. Mikor vezetése mellett voltam gyakorló-tanár, 1964 őszén, éppen az nyűgözött le, hogy óráin milyen felszabadult a légkör. Pedagógiai pályafutása nagyobb részében lányiskolában tanított. Talán éppen a diáklányok nevezték el „walesi hercegnek", s így idézi fel alakját Németh László is egyik önéletrajzi frásában.

Igazán az alsóbb gimnáziumi osztályokban érezte jól magát, a te a legostobább játékosok szellem-megcsúfoló lépéseit is. Szigora szkeptikus megértéssé enyhült. Néha elkísérhettem, s ezek a séták kezdtek peripatetikus oktatássá válni, a tanórák feszélyező nyűge nélkül. Számára egy-egy érdekes ember a téren volt olyan figyelemreméltó, mint az irodalmi figurák. Legigénytelenebbnek látszó megjegyzésében is esszé magja rejtőzött. Beszélt Napóleon egy nemrég előkerült sakkjátszma-leírásáról, latolgatta Korcsnoj világbajnoki esélyeit, vagy arról tűnődött, miért ismeretlen nálunk Marguerite Yourcenar, akit a legjobb francia írónőnek tart...

Utolsó nagy munkája a többkötetes Világirodalmi Lexikon francia anyagának szerkesztése. Ennek a tudományos vállalkozásnak a legkisebb francia tárgyú szócikkéhez is köze van valamiképpen. Pedagógiai munkásságát oktatási szakemberek, fordításait esztéták, sokoldalú Rousseau-kutatásait „rousseau-isták" elemzik majd még sokáig.

Az igazi, mély műveltség ma egyre ritkább. Minden ilyen halál kincs-fosztó, érték-rabló. Szávai Nándor hetvenkét éves korában halt meg. E megemlékezéssel nem a szakemberek helyét akartam elvenni. De fel akartam eleveníteni egy számomra és sok tanítványa számára is feledhetetlen emberi arcot.

Bikácsy Gergely

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1979 FEB 20
Körösényi Tamás
ÉLET ÉS IRODALOM
Szobrászművészet
1021

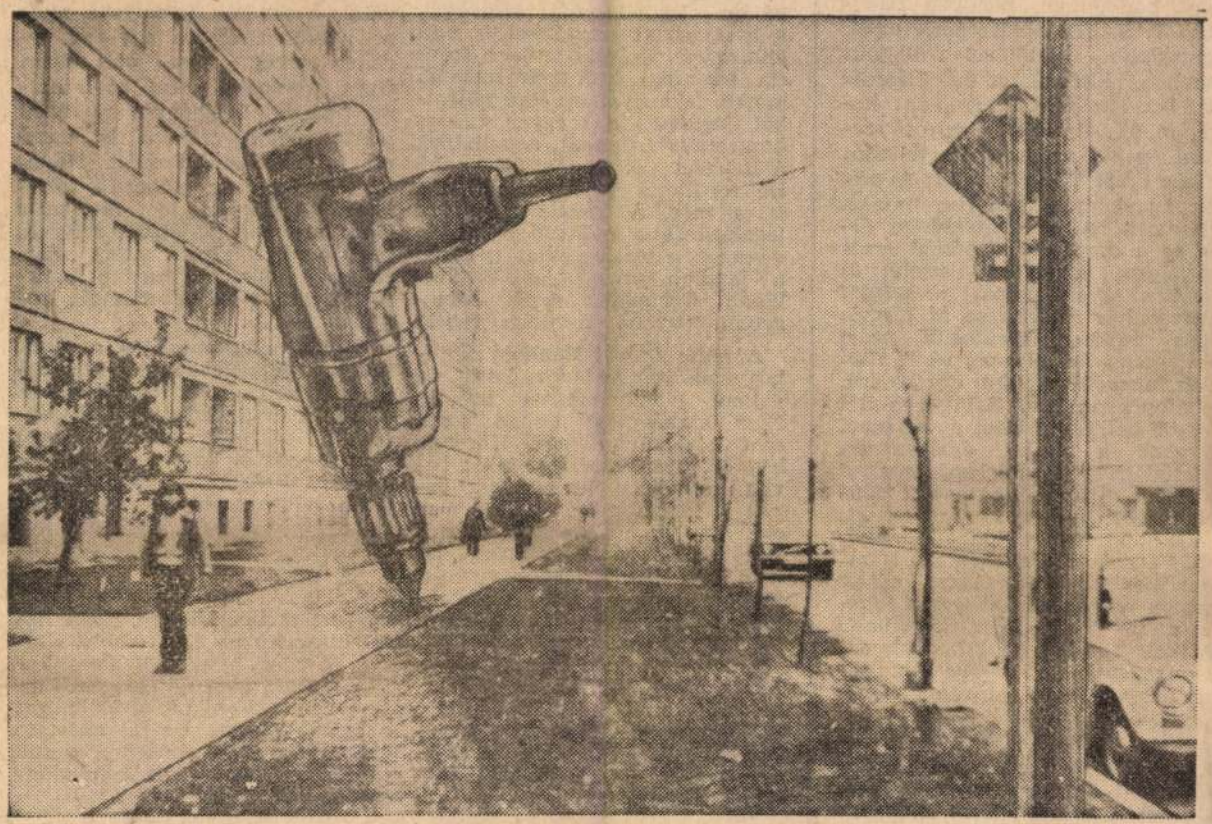

Körösényi Tamás: Emlékmű-terv

terszonett, miért nem lehetne *mesteresszé* is?

Vas Istvánnak alkalma nyílt, hogy Londonban, 1959-ben felkeresse T. S. Eliotot. Korának egyik legnagyobb költőjével ülhetett szemben, akitől akkor már lefordította az *Átokföldjét*, amiként korábban az *Alfred J. Prufrock szerelmi énekét* magyarította (kiválóan, de erről T. S. Eliot ott és akkor, Londonban, 1959-ben mitsem tudhatott). A kisebbrendűségi érzés és a magasabbrendűségi érzés egyvelege; meghatott tisztelet és ironikus távolságtartás; a *helyzet* szenvedélyes jellemzése és tárgyilagos átélése: körülbelül ezért *mesteresszé* az Eliot-portré. "...Hirtelen felmerült előttem egy keserű, halványbarna arc, Babitsé, akitől először hallottam Eliot nevét. Igen, ugyanaz a zavar, érzékenység, nyugtalanság és félelem, amelyet az imént olyan jól kikalapált páncél mögött láthattam, milyen kiszolgáltatottan, védtelenül, nyíltan, s épp ezért riadtságában is milyen megejtő bátorsággal nézett szembe velünk az ő idegesen lobogó szeméből...". Igen, körülbelül így kell újraélni az újrafogalmazni *magyarság és Európa* egységének hagyományos igényét.

Hogy Vas István mekkora költő, nem az én dolgom meghatározni. Hogy önéletírásával miféle prózaíróvá lett, magam is igyekeztem bizonyítani másutt. Most csak annyit jeleztünk volna *(egy-két szóval)*, miért látjuk Vas István eszszéit a magyar tanulmányirodalom legmagasabb vonulatában.

mánykötetének „fülszövegében".

Minden fordító, ha olykor kényszer vagy külső megbízás is munkájának indítéka, már tárgyával, a kiválasztott szerzőkkel is vall önmagáról. Szávai Nándor a francia irodalom legfegyelmezettebb hangú, legmélyebben izzó műveiből fordított, a magyar *Clèves hercegnőt* és Camus novelláinak átültetését köszönhetjük neki. De fordította Valéry Larbaud-t is, a modern francia literatúra legelegánsabb szellemű stílusművészetét, s mégis sokan (s talán a legtöbb olvasó is) Virginia Woolf *Orlandóját* érzik legnagyobb fordítói mesterművének.

A tanár Szávai Nándort majdhogynem ámulat lengte körül, de valami ellentmondásos hír is. Nem szakmailag: abban senki sem közelíthette meg. Korának legjobb franciatanára volt; ha van pedagógiai lexikonunk, ennek a ténynek szerepelnie kell ott. De úgy hírlett, kicsit féltek is tőle. Szigorú — suttogták. Én nem így láttam. Mikor vezetése mellett voltam gyakorló-tanár, 1964 őszén, éppen az nyűgözött le, hogy óráin milyen felszabadult a légkör. Pedagógiai pályafutása nagyobb részében lányiskolában tanított. Talán éppen a diáklányok nevezték el „walesi hercegnek", s így idézi fel alakját Németh László is egyik önéletrajzi frásában.

Igazán az alsóbb gimnáziumi osztályokban érezte jól magát, a

Korcsnoj világbajnoki esélyeit, vagy arról tűnődött, miért ismeretlen nálunk Marguerite Yourcenar, akit a legjobb francia írónőnek tart...

Utolsó nagy munkája a többkötetes Világirodalmi Lexikon francia anyagának szerkesztése. Ennek a tudományos vállalkozásnak a legkisebb francia tárgyú szócikkéhez is köze van valamiképpen. Pedagógiai munkásságát oktatási szakemberek, fordításait esztéták, sokoldalú Rousseau-kutatásait „rousseau-isták" elemzik majd még sokáig.

Az igazi, mély műveltség ma egyre ritkább. Minden ilyen halál kincs-fosztó, érték-rabló. Szávai Nándor hetvenkét éves korában halt meg. E megemlékezéssel nem a szakemberek helyét akartam elvenni. De fel akartam eleveníteni egy számomra és sok tanítványa számára is feledhetetlen emberi arcot.

Bikácsy Gergely

Körösényi Tamás

Berlinben a Magyar Kulturális Intézetben szerepelt közös tárlaton.

Pince-helyi Sándor ofszetén. *Körösényi Tamás* fából faragott fúrógépét, a szobrászmesterség fontos eszközének formahű, de használhatatlan mását is viszontláthattuk a bemutatón: a fúrógépnek „mint olyannak" tanulságos megismerését fényképek tették teljessé.

Magyar Hirlap 1980/11/11/6

Hegyi Fotóeffektusok a festészetben

Körösényi Tamás 2

váncsiságot ébresztve későbbi pályája iránt is. Most kiállított alkotásai közül *A hős* című sorozat a befejezetlenség és a részleges eltakarás lehetséges tartalmi, tartalommódosító hatását dolgozza fel tárgyilagos következetességgel, az *Üvegek* című összeállítás a hétköznapinak tűnő (valójában persze iparilag tervezett) formák egyszerű örömét és tetszetősségét közvetíti, a *Nyíregyháza-Sóstó Éremművésztelep 13-as szoba* című sorozat egy alkotótelepi „élményen" keresztül az egységes éremsorozat műfaji többletlehetőségeit kutatja.

Körösényi Tamás 1

Körösényi Tamás érmeiből és szobraiból válogatott össze néhányat: egységes folyamat helyett ezúttal néhány részletben érzékeltetve törekvéseit, érdeklődését. Mint eddigi jelentkezéseikor, most is az erős gondolati koncepció és mestersége eszközeinek látszólag tárgyilagos, amolyan „munka előtt szemrevételező" vizsgálata dominál. Szerencsés esetben e két jellemző egészen egyéni módon, atmoszférateremtő erővel ötvöződik munkáiban: határozott ki-

MAGYAR HIRLAP 1979/114/8

HEGYI: HÁRMAN A BARTÓK BÉLA UTON

Körösényi Tamás, szobrász

KÖRÖSÉNYI TAMÁS szobrászművész kiállítása nyílt meg Balassagyarmaton, a Horváth Endre Galériában. A képzőművészeti világhét alkalmából megrendezett tárlaton a fiatal szobrász a Dózsa-, Petőfi-, Rákóczi- és Ady-évfordulókra készült éremsorozatával mutatkozik be.

– i Hé

8

Népszabadság, Bp. 1980 szept. 13.

Körösényi Tamás

Az 1980-as Studió tárlaton a Mücsarnokban alkotásaival szerepelt a művész

lágot alakító *tehetség*. Ilyennek tűnik ezúttal is — a teljesség igénye nélkül — a hétköznapi tárgyak formáján és tartalmán meditáló *Körösényi Tamás*

Magyar Hirlap 1981/1/6/C

Hegyi: A kiállitás tovább vándorol?

Eseménynaptár

Eseménynaptár

Szeptember 25. péntek, Francia Intézet

18h *Hivatalos megnyitó*
Az "Édes szobrok" kiállítás megnyitója és a cukrászverseny díjainak átadása
Szobrászok: *Bukta Imre, Csörsz Attila, Deli Ágnes, Farkas Ádám, Jovánovics György, Körösényi Tamás és Trombitás Tamás.*
Cukrászmesterek: *Bíró Mózes, Horváth Ferenc, Jagyutt Péter, Nándori László, Ifj. Pál Sulyan és Zila László*

20h *Dolcissimo - cukros koncert*
Előadók: *Gregor József, Vághelyi Gábor, Virág Emese, Szeverényi Ilona, Vékony Ildikó, Kéry János, Dunai Tamás, Wittinger Gertrúd, Bardóczy Attila és a My Cream együttes*
Az est házigazdája: *Kovács Sándor, zeneesztéta*

Szeptember 26. szombat, Szerencs

12h *A Szerencsi Béghin-Say üzem új elosztótornyának felavatása és a Szerencsi Cukor Múzeum megtekintése*

Szeptember 28. hétfő, Francia Intézet

10h *Konferencia: "A cukoripar és a cukortartalmú termékek fejlődése az európai piac elvárásainak tükrében"*
Előadók: *Dr. Zsigmond András, a Cukoripari Kutatóintézet igazgatója; Dr. Vajda László, a Földművelésügyi Minisztérium Európai Integrációs Osztályának vezetője; Ránky László, a Nestlé Magyarország vezérigazgató-helyettese; Philippe Reiser, a Cukor Felhasználók Műszaki és Dokumentációs Központjának műszaki igazgatója; Kocka Zoltán, a Cukoripari Egyesülés igazgatója.*
Vitavezető: *Guy Dupire, az Eridania Béghin-Say vezérigazgatója*

11h *Boris Tissot: Megkóstolható szobrok műhelye (gyerekeknek)*

16h30 *Konferencia: "Veszélyes-e a cukor a táplálkozásra?"*
Előadók: *Dr. Francis Bornet, az Eridania Béghin-Say Élelmezéstudományi és Egészségügyi Osztály vezetője; Dr. Zajkás Gábor, az Országos Élelmezési és Táplálkozástudományi Intézet igazgató-helyettese, Dr. Bíró György, az orvostudományok doktora; Marosi József, a Fogyasztóvédelmi Szövetség alelnöke.*
Vitavezető: *Prof. Dr. Biacs Péter, a Központi Élelmiszeripari Kutatóintézet igazgatója (KÉKI).*

17h *Boris Tissot: Megkóstolható szobrok műhelye (felnőtteknek)*

19h30 *Filmvetítés: "A cukor" (szinkronizált), Jacques Rouffio filmje*

Szeptember 29. kedd, Francia Intézet

10h *Bernard Dufoux: "Lecke a csokoládéról", melyet kóstoló követ*

12h *Leltár Magyarország konyhaművészeti kincseiről (találkozó a sajtó képviselőivel)*

16h30 *Konferencia: "A cukor és piaca, avagy egy értékes tápanyag története"*
Előadók: Salánky István, *Szerencsi Cukorgyár Rt. - Cukormúzeum;* **Philippe Chalmin,** *a Paris IX Dauphine tanára;* **Domonkosi Imre,** *a Cukor Terméktanács elnöke.*
Vitavezető: Dr. Tóth-Zsiga István, *Magyar Élelmiszeripari Tudományos Egyesület*

19h30 *Filmvetítés: Boris Tissot videófilmje, melyet az Arte filmje az "Egy hét a konyhában" követ Alain Ducasse-ról*

Szeptember 30. szerda, Francia Intézet

19h *Filmvetítés: "Sós, édes", Ang Lee filmje*
(francia feliratozással, magyar szinkrontolmácsolással)

Béghin Say

KÉKI

ACCOR PANNONIA

LENÔTRE PARIS

FÖLDMŰVELÉSÜGYI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTÉRIUM
EURÓPAI INTEGRÁCIÓS FŐOSZTÁLY

cora

AIR FRANCE

SOPEXA

Ambassade de France en Hongrie
(Service culturel, scientifique et de coopération, Institut Français, Poste d'expansion économique)

Conseil National des Arts Culinaires (CNAC)

Centre d'étude et de documentation des usagers du sucre (CEDUS)

Institut national de recherche sur les produits agro-alimentaires (KÉKI)

Association des médecins francophones

Bako Hungaria Kft, Szobi Szörp Rt, Fundy kft

INSTITUT FRANÇAIS EN HONGRIE

III. Francia-magyar ínyenctanapok...

A cukor minden mennyiségben !

...1998, Szeptember 25-30. a Francia Intézetben...

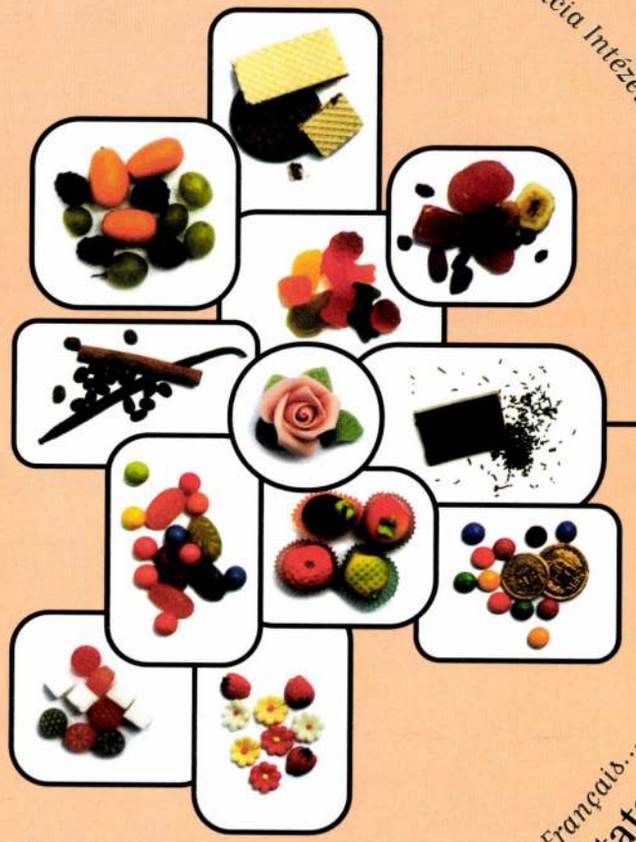

Du 25 au 30 Septembre 1998, à l'Institut Français...

Le sucre dans tous ses états !

...III èmes Journées franco-hongroises du goût

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Torgyán József Úr, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter, valamint Paul Poudade Úr, a Francia Köztársaság Nagykövete fővédnökségével, 1998. szeptember 25-e és 30-a között megrendezzük a III. Francia-Magyar Ínyencnapokat.

Ez alkalomból, a Francia Nagykövetség Kulturális és Kereskedelmi Osztálya, az Eridania Béghin-Say, az Accor Csoport: Pannónia Hôtels-Lenôtre és a Magyar Cukrász Iparosok Országos Ipartestülete közreműködésével,

tisztelettel meghívjuk Önt a következő rendezvényeinkre:

1998. szeptember 25. péntek Francia Intézet

18h: a III. Francia-Magyar Ínyencnapok, és az "Édes szobrok" című kiállítás ünnepélyes megnyitója

- Az eredeti szobrok, és cukormásolatuk kiállítása, ahol cukrászmesterek ***(Bíró Mózes, Horváth Ferenc, Jagyutt Péter, Nándori László, Ifj. Pál Sulyán és Zila László)*** *mutatják be magyar képzőművészek* ***(Bukta Imre, Csörgő Attila, Deli Ágnes, Farkas Ádám, Jovánovics György, Körösényi Tamás és Trombitás Tamás)*** *alkotásai által ihletett cukor-szobor műveiket.*

- A cukrász verseny díjainak átadása.
Ezt az eseményt a Magyar Cukrász Iparosok Országos Ipartestülete közreműködésével szerveztük meg.

A rendezvény támogatói: Air France, Cora, Bako Hungária Kft.

20h: Dolcissimo - édes koncert

E különleges este zenei programját különböző műfajú darabokból állítottuk össze: lesz kamarazene, operaária, zenei paródia, rockzene, francia sanzon.

Előadók:
Gregor József, Vághelyi Gábor, Virág Emese, Szeverényi Ilona, Vékony Ildikó, Kéry János, Dunai Tamás, Wittinger Gertrúd, Bardóczy Attila és a My Cream együttes.

Az est zenei igazgatója és műsorvezetője:
Kovács Sándor zeneesztéta, a Zeneakadémia tanára

Sous le haut patronage de
Monsieur József Torgyán, Ministre de l'agriculture et du développement régional, et de Monsieur Paul Poudade, Ambassadeur de France, et à l'occasion des "IIIèmes Journées franco-hongroises du goût", organisées du 25 au 30 septembre 1998,

Le Service Culturel et le Poste d'expansion économique de l'Ambassade de France avec la participation de la société Eridania Béghin-Say, du Groupe Accor : Pannónia Hôtels-Lenôtre, et de l'Association des pâtissiers hongrois,

ont le plaisir de vous inviter aux manifestations suivantes :

le vendredi 25 septembre 1998 à l'Institut Français

18h00 : Ouverture des IIIèmes Journées franco-hongroises du goût et inauguration de l'exposition : "Sculptures sucrées"

- Exposition des sculptures originales réalisées par les plasticiens : ***Imre Bukta, Attila Csörgő, Ágnes Déli, Ádám Farkas, György Jovánovics, Tamás Körösényi et Tamás Trombitás,*** *et de leurs copies sucrées préparées par les pâtissiers :* ***László Zila, Péter Jagyutt, Ifj. Pál Sulyán, László Nándori, Ferenc Horváth, Mózes Bíró.***

- Remise des prix du concours de pâtissiers réalisé en collaboration avec l'association des pâtissiers hongrois.

Cette manifestation est organisée avec le soutien d'Air France, de Cora et de la Société Bako Hungaria Kft.

20h00 : Dolcissimo - concert sucré

Le programme musical de cette soirée exceptionnelle comportera en alternance des oeuvres de musique de chambre, des airs d'opéras, des parodies musicales, des morceaux de musique rock et des chansons françaises.

Interprétation :
József Gregor, Gábor Vághelyi, Emese Virág, Ilona Szeverényi, Ildikó Vékony, János Kéry, Tamás Dunai, Gertrúd Wittinger, Attila Bardóczy et le groupe My Cream.

Direction artistique et présentation de cette soirée :
Sándor Kovács, musicologue, professeur à l'Académie de Musique.

Calendrier des manifestations

Vendredi 25 septembre - Institut Français

18h00 *Ouverture officielle*
Inauguration de l'exposition "Sculptures sucrées"
***Sculpteurs** : Imre Bukta, Attila Csörgő, Ágnes Déli, Ádám Farkas, György Jovánovics, Tamás Körösényi et Tamás Trombitás.*
***Pâtissiers** : László Zila, Péter Jagyutt, Ifj. Pál Sulyan, László Nándori, Ferenc Horváth, Mózes Bíró.*
Remise des prix aux gagnants du concours de pâtissiers.

20h00 *Concert sucré - Dolcissimo*
***Avec** : József Gregor, Gábor Vághelyi, Emese Virág, Ilona Szeverényi, Ildikó Vékony, János Kéry, Tamás Dunai, Gertrúd Wittinger et le groupe My Cream.*
***Direction artistique** : Sándor Kovács, musicologue.*

Samedi 26 septembre - Szerencs

12h00 *Inauguration de la nouvelle Tour de diffusion de l'usine Eridania Béghin-Say, suivie d'une visite du Musée du sucre.*

Lundi 28 septembre - Institut Français

10h00 *Séminaire : "L'évolution de l'industrie sucrière hongroise face aux exigences du marché européen".*
***Intervenants** : **Dr. András Zsigmond**, Directeur général de l'Institut de recherche hongrois de l'industrie sucrière; **Dr. László Vajda**, Directeur général de l'intégration européenne au Ministère de l'agriculture et du développement régional; **László Ranky**, Directeur général adjoint de Nestlé Hongrie; **Philippe Reiser**, Directeur technique du Centre d'étude et de documentation des usagers du sucre (CEDUS); **Zoltán Kocka**, Président de l'association des producteurs de sucre.*
***Modérateur** : **Guy Dupire**, Directeur général d'Eridania Béghin-Say.*

11h00 *Boris Tissot : Atelier de sculptures à croquer (pour enfants).*

16h30 *Séminaire : "Le sucre représente-il un danger pour l'alimentation ?"*
***Intervenants** : **Dr. Francis Bornet**, service nutrition et santé chez Eridania Béghin-Say; **Dr Gábor Zajkás**, Directeur adjoint de l'Institut national d'hygiène alimentaire et de nutrition; **Dr. György Bíró**, Professeur à l'Université des sciences humaines; **József Marosi**, vice Président de l'association hongroise de protection des consommateurs.*
***Modérateur** : **Prof. Dr. Péter Biacs**, Directeur général de l'Institut national de recherche de l'industrie alimentaire (KÉKI).*

17h00 *Boris Tissot : Atelier de sculptures à croquer (pour adultes).*

19h30 *Cinéma : "Le sucre" (en version hongroise). Film de Jacques Rouffio.*

Mardi 29 septembre - Institut Français

10h00 *Bernard Dufoux : "Une leçon de chocolat" suivie d'une dégustation*

12h00 *L'inventaire du patrimoine culinaire hongrois (rencontre avec la presse).*

16h30 *Séminaire : "Le sucre et son marché, ou l'histoire d'une denrée précieuse".*
***Intervenants** : **István Salánky**, Szerenesi Cukorgyár RT - Musée du sucre; **Philippe Chalmin**, Professeur à Paris IX Dauphine; **Imre Domonkosi**, Président du conseil des produits du sucre.*
***Modérateur** : **Dr. István Tóth-Zsiga**, Société scientifique hongroise de l'industrie alimentaire (MÉTE).*

19h30 *Cinéma : présentation vidéo du travail de Boris Tissot suivie de la projection du film "Une semaine en cuisine".*

Mercredi 30 septembre - Institut Français

19h00 *Cinéma : "Salé sucré", film de Ang Lee*
(sous-titres français et traduction simultanée en hongrois).

Körösényi Tamás

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

Körösényi Tamás szobrászművész
Frankfurti variációk című kiállítására,
amelyet

Kovalovszky Márta művészettörténész
nyit meg

2001. március 31-én,
szombaton délelőtt fél 12 órakor
a múzeum Dísztermében (Fő u. 6.).

A kiállítás megtekinthető: 2001. április 29-ig
hétfő kivételével naponta 10-14 óráig.

F.k.: dr. Fülöp Gyula

Bardoly István
művészettörténész
Országos Műemlékvédelmi Hivata
Budapest
Táncsics Mihály u.1.
1014

Körösfői Kriesch Aladár

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

Szöveg : *212/1*,

KÖRÖSÉNYI TAMÁS MUNKÁI
WORKS OF TAMÁS KÖRÖSÉNYI

1994. február 1-február 20. / February 1-February 20, 1994

Körösényi Tamás a fővárosban, egy időben, több helyszínen – kiállítótermek, múzeumok előcsarnokai stb. – állítja ki szobrait, mindenütt 1-2 művet.
Ezzel a gesztussal arra szeretné felhívni a figyelmet, hogy a „képözönben", amiben élünk, szükség van egy-egy műalkotás súlyának, szerepének visszaszerzésére. Fontos, hogy a nézö a térben csak korlátozott számú műalkotással találkozzon, és a látvánnyal ne csak kipipálja a „képözön" éppen előtte lévő részét, hanem mélyebb, személyesebb kapcsolatba kerülhessen egy-egy műalkotással. A Műcsarnok szervezésében a Kiállítási Csarnok előterében és az Ernst Múzeum lépcsőházában lesznek láthatók a művész szobrai.

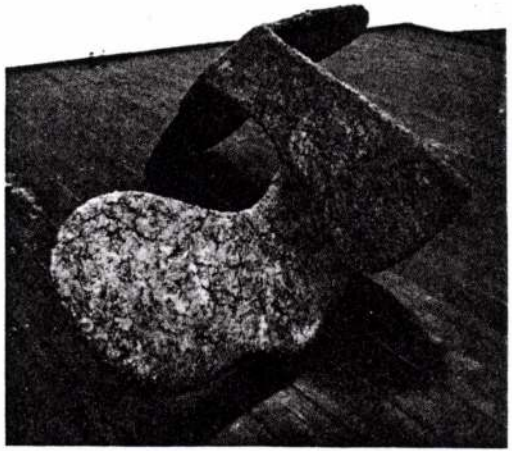

Körösényi Tamás
Tájhangok 17 / Sounds of Landscape, 1991

Tamás Körösényi exhibits his work in the capital at several venues,– galleries, museum foyers, etc. – showing one or two pieces at one place. He intends this gesture to be a warning that in "visual flood" we are immersed by in our days the weight and role of individual creations should be restored. The viewer should only encounter a limited number of art works in space and having seen them, he should not merley tick off that segment of the "visual flood", but he sould enter into a deeper, more intimate realtionship with a work of art. The Palace of Exhibitions will put a few of his sculptures on display in the lounge of Exhibitions Hall - the staircase of Ernst Museum.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

Nyitni az ismeretlen távlat felé

Körösényi Tamás az álcáról, az illeszkedésről és a láthatatlan életműről

Mint amikor a szobrász mintáz egy portrét vagy egy figurát. S mielőtt befejezné, rátesz egy vizes rongyot, nehogy kiszáradjon az agyag... Valahogy így festettek azok a lepellel borított alakok, amelyekre emlékezhetünk Körösényi Tamás pályájának kezdetéről. Visszatekintve rájuk, úgy tűnik, mintha szimbólum lappangott volna bennük. Jelképezték a csakugyan bekövetkezett elfordulást a figurális művészettől.

– Ha nézek egy embert, a látványa nem árul el róla eleget. Kellene ismernem a személyiségét, a munkásságát is. Valakinek az ábrázolása, képe csupán adalékokkal szolgál. Szükségképpen felületes. Olyan ez, mint amikor egy regényből filmet készítenek, ami mindig szűkített változat, csupán a rendező olvasata, az eredeti műhöz képest. Arra gondoltam annak idején, ha az alakot letakarom, elveszek belőle ugyan, de tárva hagyom azt a tartományt, amelyet kitölthet a képzelet.

Régi telefonkönyvek

– Az alakok tehát eltűntek. Ha jól emlékszem, nem lassan, fokozatosan maradoztak el, hanem szinte egy csapásra. Mi történt?

– A váltás arra az időre esett, amikor a nyolcvanas évek elején ösztöndíjas voltam Bécsben. A mesterem érdeklődéssel figyelt, becsült engem. De amikor olyan alakokat mintáztam, amelyek úgy feküdtek, mint a halottak, csak annyit mondott: picit színház! Először nem is értettem. Holott világosan utalt arra, miért kényszerítem bele a látomásomat egy figurális közegbe. Ilyesféle áttételre semmi szükség ahhoz, hogy az elgondolást, a koncepciót kifejezzem.

– A leplek viszont olyasmit sugalltak, amitől nem is távolodott el messzire.

– A lepel fed, takar, ha úgy tetszik: álcáz. Hosszú évekig, szinte a legutóbbi időkig foglalkoztatott az álcázás. Eleinte papírból kivágtam álcamotívumokat, amelyeket lefújtam festékkel. De határozott lépést tettem akkor, amikor belebotlottam a bécsi telefonkönyvekbe. Ezeket évenként újabb kiadásban jelentették meg, s a régi példányokat kitették az ajtók elé, hogy központilag összegyűjtsék. Ott előbbre járt a telefonizáció, az a három-négy kötet lényegében tartalmazta a város embertömegét. Az az egész Bécs! Ha pedig letakarom, akkor valójában az egész várost álcázom.

– Az álcázás sokunkban leginkább militáns képzeteket kelt. Ez a szándéka?

– Nem. Én a védelem, a védekezés oldaláról közelítettem. Ha eltakarok valamit, azt megóvom. Ha ebben az önpusztító világban mindent beálcáznánk, akkor megmenthetnénk az utókornak. Az álcamotívumok pedig olyan absztrakciók, amelyek a természeti formákban gyökereznek. Nem az érdekel, hogy ezeket felhasználja a katonai ipar, amelynek a műholdas, csúcstechnikai berendezései már arra is képesek, hogy az álca mögé nézzenek. Én azt látom, ha a nap fénye áttöri az erdőt, akkor a lombok, a levelek éppen ilyen formákat rajzolnak ki. Mennyire hasonlítanak például egy tölgyfalevélre!

– Ezért ragaszkodott a zöldhöz akkor is, amikor a terepszínű mintából csakhamar kiváltak a hatalmas levelek?

– Csakis azért, mert a zöld szín a múltjukra utalt. A motívumok nemsokára önálló életre keltek. Az egymással kölcsönös, térbeli helyzetük foglalkoztatott voltaképpen már attól fogva, hogy egy szerszámosládába, a festékesflakonok mellé beledobáltam az alumíniumból kivágott álcamotívumok negatívjait, amelyek ott különböző szögekben hevertek. Innen már csak egy lépés volt, hogy a pozitív formák jelenjenek meg a térben. Térről beszélek, de már az erőterek érdekeltek.

– Nyilván nem a fizikai értelemben vett erőterekre gondol...

– Az ember erőtere szinte leírható azzal a mozdulattal, ahogyan a karja maga köré ívet rajzol. Mindannyian rendelkezünk ezzel a láthatatlan tartománnyal. De nemcsak interperszonális terek vannak, egymásnak feszül az élet minden más eleme is. Konfrontálódik vagy illeszkedik. A történelemben a bajok mindig abból származtak, hogy hiányzott belőlünk az illeszkedni tudás képessége. Nézzünk csak meg egy világtérképet, amelyen az államok felülnézeti képe egyébként nagyon hasonlít az álcamotívumokra. Ha csak a huszadik századot vizsgáljuk, látni, milyen sűrűn változtak meg a határok, mert az országok nem tudtak illeszkedni.

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

Keresztben kereszt

– Többnyire háborús események következtében. Most is elhárítja, hogy a művei láttán politikai asszociációink legyenek?

– Csak annyit jelzek, hogy a világ dolgai állandó mozgásban vannak. Időnként illeszkednek, időnként nem. A rendszerváltás előtt s utána még egy ideig követtem az eseményeket. Most már zavar, hogy minden átpolitizálódott. Egy kort a legjobban az jellemez, ami benne a leginnovatívabb. Ehelyett mintha idejüket múlt minőségeket emelnének piedesztálra. S az igénytelenséget. Legalább a minimumban egyet kellene értenünk. Hogy mi az érték és mi nem. S ez sincs meg. A kultúrában sem.

– Netán tulajdon kellemetlen tapasztalataiból vonja le a tanulságot?

– Tudja, például milyen nevetségesen alacsony a műtárgyvásárlásokra szánt összeg? Pénzhez jutni mostanában inkább úgy lehetett, ha valaki a millenniumhoz kapcsolódott. De abból a forrásból sem csurrant-cseppent bárkinek. Jómagam régóta rokonszenvezem Széchenyi Istvánnal, mint olyan személyiséggel, aki kész volt mindenféle ügyet felkarolni. Úgy gondoltam, itt az alkalom, hogy megvalósítsam egy régi, még a nyolcvanas évekből való tervemet a nagycenki Széchenyi-kastélyban. Téri konstrukciókat alkotó szobrok lettek volna, amelyeket részint Barabás Miklósnak a Lánchíd alapkőletételét ábrázoló festménye inspirált. Ezen látható egy olyasféle faszerkezet, mint amilyent házak állványozásához is használnak. De az is eszembe jutott, amikor az ember egy kockás füzetbe beikszel valamit, azzal egy négyzetnyi területet mintegy lefoglal. Vagyis a látványban visszatért volna a „keresztben kereszt" motívum, amely sugallta volna Széchenyi mindenfelé nyitott, egyes irányokban egymáshoz kapcsolódó tevékenységét.

– Kár, hogy nem jött létre. Jól érzékeltette volna az erősbödő térigényét.

– Csomó ilyen megvalósulatlan tervet cipelek magammal. Nincs hozzájuk műtermem, mert ami van, az dugig tele, be sem tudok már oda lépni. Nincs időm sem, hiszen a tanítás mellett, az ellopott órákban csak afféle „vasárnapi művész" lehetek. A tanári fizetésemből élek meg, abból kellene finanszíroznom a szobrászatomat is. Vagyis inkább akkor tudok dolgozni, ha külföldi ösztöndíjat kapok. De még ez esetben is gond, hol helyezzem el, ami elkészült. Ilyenkor találni kell vidéken egy rossz istállót, pajtát. Csak a szellem szabad. Mindennap kitalálhatok valamit. Az életművem fele a gondolataimban van.

– Szerencsére a másik fele mégiscsak látható. Most éppen kiállítása van a székesfehérvári Szent István király Múzeumban. Mit takarnak a „frankfurti variációk"?

– Onnan kell kezdenem, hogy kilenc éve meghalt az édesapám. Majd anyám azt kérte tőlem, hogy mint képzőművész, kezdjek valamit a sírhantjával. Bár nem sikerült megoldást találnom a sírra, a feladat komolyan foglalkoztatott. Ha apámra gondolok, először az jut eszembe, hogy újságot olvas. Adott is rá, annyira, hogy amikor azt írták rólam, hokedliket állítok ki, el sem jött a tárlatomra. Az ő emlékére született akkoriban az első olyan munkám, amelyik egy újság formátumát kölcsönözte. Most pedig a Frankfurter Allgemeine Zeitung pontos méretét és arányát idézem fel.

Mértékadó újság

– Miért éppen azt az újságot?

– Iszonyú tömegben áramlik felénk az információ, ami még mindig jórészt az újságpapíron materializálódik. Olyan tömegen ömlik ránk, mint egy massza. Ezért választottam nyersanyagnak az újságpapírt, illetve a belőle készített papírpépet. Abból születtek ezek a fekete-fehér, vagyis a tarka hirdetések kivételével újságszínű papírképek, amelyekben már csupán lappanganak azok a hírek, értesülések, amelyek az Allgemeine Zeitung oldalait tették ki. Olvashatatlanul és észrevétlenül rejlenek benne az eredetit idéző formátumban, amelyeket részint bevágok, részint meghajlítok vagy feltekercselek. Ez a frankfurti konzervatív lap az az újság, amelyet mértékadónak tartanak. Márpedig a mérték is korunk problémája.

– Papírképeket mondott. Nem szobrokról van szó?

– A tíz-egynéhány példány fele posztamensre került, a másik fele viszont a falra. Valaki meg is kérdezte: akkor ezek reliefek? Azt válaszoltam: faliszobrok. Mindenképpen térben jelennek meg. Bármit csinálok, a térről gondolkodom, konfrontációról és egymásmellettiségről. A kilencvenes évek közepe táján például csináltam azokat a szintén újságpapírszínű szobrokat, amelyek önmagukba visszatérő vonalak, afféle gombolyagok, gabalyok voltak. Mi mások lennének ezek, mint téri utak? Azt modelleztem, hogyan jár be az ember gondolkodása egy mezsgyét. Mert nem tudja átlépni a saját árnyékát, valójában ugyanoda tér vissza. Amikor tavaly őszszel megnyertem annak a szobornak a pályázatát, amelyet a magyar Nobel-díjasok emlékére állítanának fel a Petőfi híd és a Lágymányosi híd közötti új, egyetemi városközpontban, ezt a gondolatsort folytattam. Nagyon különböző, hírneves tudósokról van szó, akikben meg kellett találnom a közös nevezőt.

– Reméljük, csakugyan megvalósul, és nem válik ez is „láthatatlan életművének" részévé.

– Magyarország a bronzemberek panoptikuma. De talán lesz helye a nap alatt, többnyire riasztó köztéri szobraink mellett. Olykor egyébként a túlélést különös módon példázzák a művek. Jó pár esztendővel ezelőtt volt egy tárlat, amelyen bemutatkozott egy azóta elhunyt képzőművész barátom. Akkor egy mohos dombra helyezte az alkotását. S amikor bezárták a kiállítást, nekem is adott a mohából. El is feledkeztem róla, egy ládában hevert a műtermem udvarán. Amikor nemrégiben rátaláltam, felfedeztem, hogy még mindig él. Csak meg kellett locsolni, s kizöldült. Látta a műcsarnokbeli szobrászati kiállítást? Én ott nem szerepeltem semmi mással, csak ezt a ládányi életet mutattam meg.

Bogácsi Erzsébet

KÖRÖSÉNYI TAMÁS

1953. február 18-án született Budapesten.
1971 és 1976 között végezte el a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakát.
1982–1983-ban a bécsi képzőművészeti akadémia ösztöndíjasa.
1990-től a Magyar Képzőművészeti Főiskola, majd Egyetem osztályvezető tanára, **1999-től** tanszékvezetője.

Város, lakó, park

AZ OTP Ingatlan Rt. új lakóparkja Szolnokon, a Zagyva töltése mellett

Egy olyan településen, ahol többé-kevésbé mindenki ismer mindenkit, nagyjából azzal is tisztában vannak lakói, hogy aktuálisan mi számít éppen a város leglepattantabb, illetve legmenőbb részének. Mindez több mint egyszerű tájékozottság: előbbi lehet önbizalmat adó vagy figyelmeztető tudás, mert mindig tudni kell, hogy a lakáskörülményeimben, életteremben megnyilvánuló státusom hol áll éppen a lakóhelyi hierarchiában. Emelkedem-e vagy lefelé csúszok észrevétlenül, miközben változatlanul ugyanott lakom? Panellakásom már visszavonhatatlanul egy városszéli gettó része-e, vagy emeli-e esetleg kertvárosom telekárait, ha benzinkút, szupermarket vagy elkerülőút épül a közelben?

A romlás jeleiről persze sose beszél szívesen az ember, inkább csak némán és befelé regisztrál a beletörődéssel – a *lepattantság* szemben az új épületességével sohasem látványos. Az újhoz viszont látvány is társul, és ha egy környéket vagy új épületet a legmenőbbé nevez ki a helyi folklór, akkor annak státusán túl a *formái* is vonzóvá válnak.

Ezek után természetesen annak kellene következnie, hogy Szolnokon ma a Városmajor utcai OTP-lakópark a legmenőbb – bár ez nem ilyen egyszerű.

Nincs túl rossz helyen, a művésztelepen túl, de a külső lakótelepen még innen, családi házas környéken áll, a Zagyva töltése mellett, ami úgy is vonzó perspektívákat sejtet, hogy a parti fák jó pár évig nem takarják még el a kilátásból a túlparti lakótelep szomorú tömbjeit. De hát az az oldal is a realitás része, csak éppen egy másiké. Valaha kórház állt itt – a pontosabb érthetőség kedvéért szovjet katonai kórház –, a huszonkétezer négyzetméter tehát szinte kínálta magát. A Vadász és Társa Kft. pályázaton nyerte el a megbízást, és aki tudja, hogy arról a Vadász Györgyről van szó, aki a hannoveri magyar pavilont és a készülő Nemzeti Színház díjnyertes – de soha meg nem épülő – modelljét tervezte, valószínűleg nem lepődik meg azon a könnyed „új Bauhauson", ami a park közepét uralja. Két tizenkét lakásos társasház ez látványos stílusparádéval, az ablakok és teraszok, ki- és beszögellések, kubusok és anyagok könnyed játékával. Ezen a két épületen az látszik, hogy „szerelemgyerekek": felszabadult hangulatban és könnyű kézzel készülhettek, különben nem sugározhatnának hasonlókat magukból. A három szint széles és ezért biztos alapokon nyugszik, fekvő tömege hol vízszintesen, hol függőlegesen tagolt, mindenesetre kellőképpen cizellált ahhoz, hogy cseppet se tűnjön robusztusnak. Sikerültségében az iroda egy másik színvonalas épületére emlékeztet a budai Bem József és Tölgyfa utca sarkán, de az ottani irodasarokház önmagáért és önmagában is megáll. Itt Szolnokon viszont ötvenkét sorházi lakás fogja körül a központba került társasházakat – és az eddig megépültekben mintha kevesebb öröme telt volna a tervezőnek. Ellentétben a társasházak eleganciát és tágasságot sugárzó tömbjeivel, kívülről természetes méreteiknél szűkösebbnek látszanak, hol természetesebben, hol kényszeresebben próbálnak minél kisebb területen minél több lakófelületet létesíteni. Pedig belül ebből a sorházszerűségből nem sok érződik, amennyire lehet, szellemes a beosztásuk, izgalmas fénypászmákat kapnak a tetőablakokból. De egyenletes külső szürkeségük mégis annyira konkrét, hogy az már-már szimbolikus: többé-kevésbé inkább csak mint organikus lakókerítés léteznek a két diadalmas központi épület körül.

Na, de akkor tessék mondani, most *menő* vagy *nem menő?* A szolnokiak mindenesetre mennek szemrevételezni anélkül is, hogy biztosan tudnák – ráadásul külön van abban valami arisztokratikus, ha valaki egy családi ház felépítésével azonos összegből itt és így vesz magának ingatlant.

A többség tehát elismerően bólogat, de magában azért továbbra is csak egy saját telken álló saját házról ábrándozik. És valószínűleg megjegyzi azt is, hogy itt látott kerek ablakokat először lakóházon.

Valaha kórház állt itt – a pontosabb érthetőség kedvéért szovjet katonai kórház FOTÓ: BÁNHALMI JÁNOS

Torma Tamás

Az Octogon Építészetkritikai Műhely tagja

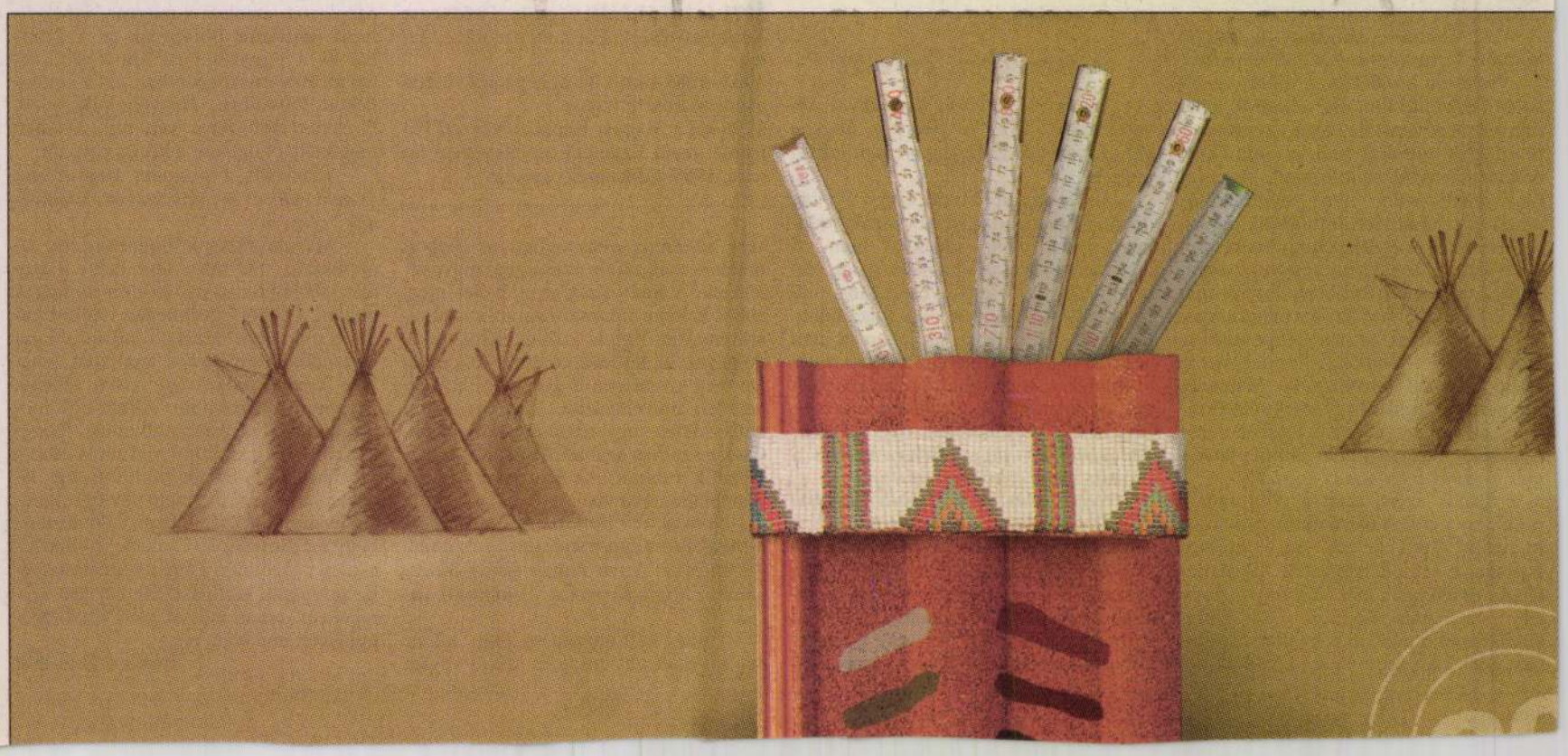

VÍZIVÁROSI GALÉRIA

NYITVATARTÁS: keddtől-péntekig 13-18 óráig; szombaton 10-14 óráig

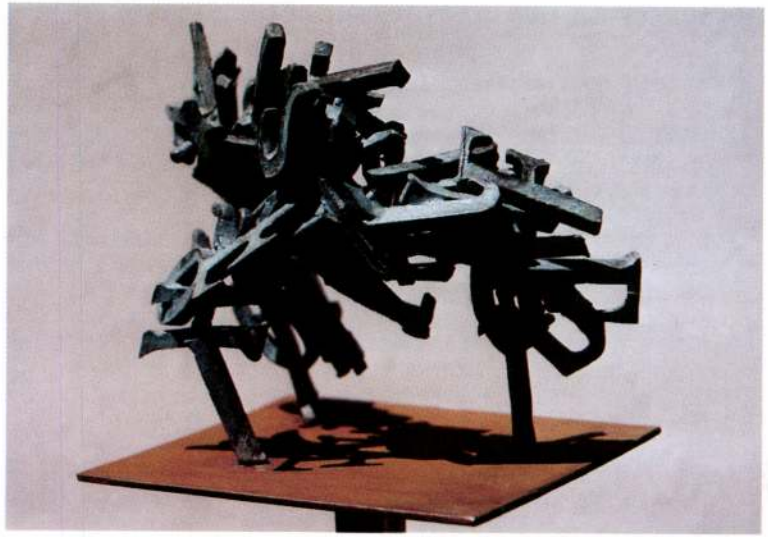

Kovács Tibor, Kommunikációim, 1996., bronz

Kovács Tibor

1967	született Zoványban (Románia)
1995	diplomát szerzett a kolozsvári Ion Andreescu Vizuális Akadémián (mestere: Terec Aurel)
1995—97	posztgraduális hallgató a Magyar Képzőművészeti Főiskolán Budapesten, Körösényi Tamás osztályában
1997-	Derkovits-ösztöndíjas

A Vízivárosi Galéria támogatói:
Nemzetközi Kulturális Alap Képzőművészeti Szakkollégiuma,
Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága,
II. kerületi Önkormányzat Kulturális Bizottsága,
Budapest Art Expo Alapítvány

VÍZIVÁROSI GALÉRIA 1027 Budapest II. Kapás utca 55. Telefon: 201 6925

KÖRÖSÉNYI TAMÁS • 1998. ~~június~~ május 8-26.

Mester és tanítványai sorozat — Szobrok

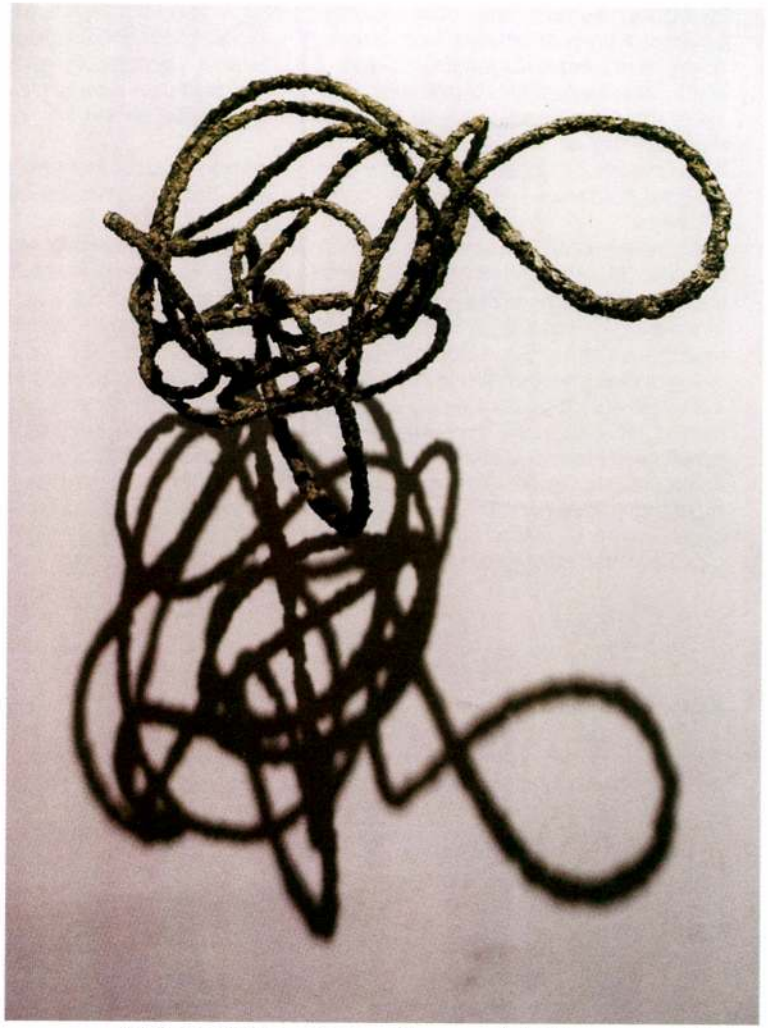

Körösényi Tamás — Csak a párhuzamosok találkoznak a végtelenben (Lehetőségeim 3), 1996., vas, papírpép, 58x88x54 cm

Megnyitó: 1998. május 8-án, pénteken 18 órakor
Megnyitja: Kotányi Attila

NYITVATARTÁS: keddtől-péntekig 13-18 óráig; szombaton 10-14 óráig

VÍZIVÁROSI GALÉRIA

Körösényi Tamás

A "Mester és tanítvány" című kiállítást azzal a gondolattal szeretném bevezetni, hogy mindnyájan tanítványok vagyunk. Messzemenő értelemben, főleg, ha művészetről, kutatásról van szó. Kutatásról, s nem pedig keresgélésről. Mert a keresgélés természete az összevisszaság. De a kutatáshoz csak akkor érdemes hozzáfogni, ha jó okunk van hinni, bízni abban, hogy ahol most ásni fogunk, ott vizet találunk.
Ilyen értelemben nincsen különbség mester és tanítvány között. Hiszen a mester is rászorul annak kifürkészésére, hogy hol van jó hely, hol érdemes kutatni, kutat ásni.
Megpróbálok a 20. század kezdetén született válaszból mondani valamit arra a kérdésre, hogy hol érdemes kutatni a művésznek, a szobrásznak. Ott, ahol kimeríthetetlen gazdagságban szökik az élet vize a földből. Ezt a kimeríthetetlenséget, ezt a gejzírt hívták "abszolűt művészetnek" vagy a "természet rejtett arcának", ahogy Kállai Ernő mondotta.
A legjobban elterjedt kifejezés az absztrakció lett. De ezt az ikonfestés világában sokkal találóbban így mondják: a nem-teremtett fényben jelenik meg az, ami olyan, mint a víz annak, aki látni akar. Innen, az ikonfestők tapasztalatából született az áttörés, a "break-through" — mondják az olajkutatók, mikor az olaj feltör a földből, — az elemi kifejezésmódokban rejlő kimeríthetetlen variációkhoz. Gondolok itt Kandinszkij, Klee, Archipenko, Vajda Lajos világára. De már az utolsó nagy klasszikus művészet, a barokk is a variációk kimeríthetetlen gazdagságából élt, amíg saját utánzatai el nem temették.

Körösényi Tamás

1953	született Budapesten
1976	végzett a Magyar Képzőművészeti Főiskolán Budapesten
1982—83	egy posztgraduális évet töltött a Bécsi Akadémie der bildende Künste-n, Bruno Gironcoli osztályában
1990-	osztályvezető tanár a Magyar Képzőművészeti Főiskolán Budapesten

A Vízivárosi Galéria támogatói:
Nemzetközi Kulturális Alap Képzőművészeti Szakkollégiuma,
Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága,
II. kerületi Önkormányzat Kulturális Bizottsága,
Budapest Art Expo Alapítvány

VÍZIVÁROSI GALÉRIA 1027 Budapest II. Kapás utca 55. Telefon: 201 6925

KOVÁCS TIBOR — 1998. május 8-28.

(Kolozsvár—Budapest)

Mester és tanítványai sorozat — Szobrok

Kovács Tibor kiállítása

A kiállítás jó alkalmat nyújt arra, hogy elgondolkozzunk azon az életmentő szakadékon, ami elválasztja a hétköznapok kézzelfoghatóságát attól, ami gazdagabb élmény, vagy akár olyan tapasztalat, mely úgy tör ránk, mint a gátszakadás.
Hadd ajánljak egy idevágó, magyarul frissen megjelent élménybeszámolót, Aldous Huxley "Az észlelés kapui" című munkáját. Huxley arról számol be, hogy a képek micsoda zuhataga rört rá, mikor mások társaságában megtapasztalta, mi a hatása a meszkalin nevű drognak. Ezt az idegmérget az indiánok használták, amikor évente egyszer visszavonultak egy elhagyatott helyre, ahol kis csoportban egy héten át itták a peyotl nevű cserje leveléből főzött teát. A meszkalintól berúgni nem lehet, de annak, aki issza, megnyílik a harmadik szeme, és látni kezd a nem-teremtett fényben.
A látomások ezen áradata a kisgyermekekre is jellemző. Az elmebetegek élményei és a régi világ extatikus, orgiás ünnepei is ebben különböztek a józan napoktól. Ennek a századnak az első évtizedében olyan művészet született, amelyet akkortájt mindig együtt emlegettek a kisgyerekek és az elmebetegek rajzaival. Vagy szuggesztív egyszerűségük miatt, vagy azért, mert mindhárom esetben érezni lehetett, hogy csak mutatványpéldái kerülnek a szemük elé vagy a fülünkbe egy kimeríthetetlen gazdagságnak, legyen szó hangról, képről, színről, formáról.
Nos, a kiállított szobrok újra hírt adnak arról a formagazdagságról, amely kiskorunkban, egészen kicsi gyermekként természetes volt mindnyájunk számára. A művészet emlékeztet bennünket eredeti természetünkre. Ez egy megtáltosodott természet, amely akkor is a gazdagságban van otthon, ha a körülmények igazán nem arra vallanak. Ez a közvetlenebb, nem leszűkített módja a világ érzékelésének. A szellemi, szabadon szárnyaló, képzelőerővel feltöltött és kombináló, még a teóriával is rokon látásmód túl gazdag ahhoz, hogy alkalmas legyen a hétköznapi tennivalókra. Erre a célra az évek során megtanuljuk leszűkíteni, kiszűrni, elszegényíteni az eredeti tapasztalás gazdagságát. Így magyarázza ezt a titokzatos lebénulását az érzékelés szabad szárnyalásának a francia filozófus, Bergson.
Körösényi és Kovács munkáit hajszálgyökerek kötik össze az itt szóba hozott nagylélegzetű dolgokkal. Mi sem könnyebb, mint kedvelni őket. Én is ezt teszem.

Kotányi Attila

Megnyitó: 1998. május 8-án, pénteken 18 órakor
Megnyitja: Kotányi Attila

Körösényi Tamás

Körösényi Tamás palack-
jain az „Oázis" felirat
látható.

Hegyi Loránd: Megjegyzés a Stúdió 1980-as...
Művészet, 1981. február — 46. old.

Kőrösényi Tamás

neve emlitve,müve szerepel a Studió'8o c.kiállitáson a Mücsarnokban

Szabó György irását lásd Szabó Tamásnál!

Magyar Nmzte 198o dec.23.

Körösényi Tamás

Körösényi Tamás pakackj ain
az „O ázis" felirat látható.

Hegyi Loránd: Megjegyzések a Stúdió a Stúdió 198.
Művészet, 1981. február – 48 lap

Körösséryi Tamás, szobrászművész

Megnyílt Sopronban a II. országos érembiennálé. Az első biennálét 1977-ben rendezték. — Körösséryi Tamás kísérletének célja, hogy beavasson az éremkészítés titkaiba. — Csiky Tibor emlékérmei az ipari technika eszközeivel készültek.

Salamon Nándor: II. országos érembiennálé Sopronban. Népújság (Tolna), 1979. okt. 7.

dési Központban és a Diósgyőri Vasas Művelődési

ok

értők
rszágokból

lett országok szakértőinek száma is. A legtöbb szakértőt a fejlődő országokból tavaly *India* bocsátotta az ENSZ rendelkezésére, szám szerint *547 főt*. Jelentős számú szakértő vesz részt a munkákban a *Fülöp-szigetekről*, sőt *Pakisztán*ból és *Sri Lankáról* is.

Nagyjelentőségű labdarúgó VB-selejtezőre kerül sor ma 20 órától a Népstadionban: *Magyarország* válogatottja az eddig Norvégia és Anglia ellen négy pontot szerzett *Románia* csapatát fogadja. A mérkőzést a belga *Alexis Ponnet* vezeti.

MAGYARORSZÁG

KATZIRZ
MARTOS BÁLINT GARABA TÓTH J.
MÜLLER NYILASI VARGA
FAZEKAS KISS TÖRÖCSIK

CAMATARU CRISAN
BALACI IORDANESCU BELDEANU STOICA
MUNTEANU STEFANESCU TILIHOI NEGRILA
IORDACHE

ROMÁNIA

Körösényi Tamás, [ ]

L. Lacza Márta

P. hűcs J.: Türelmi idő 7

Népszabadság. Bp. 1981. ápr. 29.

Körösényi Tomás, szobrów

L: Kő Pál

P. Kücs Juliana: Hit és hitel . J

Népszabadság Bp. 1981 máj. 20

Körösényi Tamás, nobrán

L. Lóránt Zsuzsa

Rózsa Gyula: Sokányalatti kiállítás 7.

Nipszabadsa, Bp. 1981. júl. 29

Körösényi Tamás, szobrászművész

A Bartók Béla út 32. alatti galéria legújabb kiállításán Barabás Márton, Körösényi Tamás és Marosvári Tamás közös tárlata látható. — Körösényi Tamás érmeiből és szobraiból válogatott a kiállításra. „A hős" c. sorozat a befejezetlenség és a részleges eltakarás lehetséges tartalmi, tartalommódosítás hatását dolgozza fel. — „Üvegek" c. és a „Nyíregyháza-Sóstó Érem-művésztelep 13-as szoba" c. éremsorozat | emlitve | műfaji többletlehetőségeit kutatja.

Hegyi Gyula: Hárman a Bartók Béla úton.
Magyar Hírlap, 1979. máj. 18.

Körösényi Tamás, szobrászművész

A Műcsarnokban rendezték meg a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlat 25 éves jubileumi, retrospektív kiállítását. — Az utóbbi években fiatalok serege jelentkezik az őszi tárlatokon, — így többek között Körösényi Tamás, Máté István szobrászok.

Az idei XX. Szegedi Nyári Tárlaton szerepeltek a művész ötletgazdag éremsorozatai. (emlétve)

Tandi Lajos: Jegyzetek két tárlatról.
Tiszatáj, Szeged, 1979. 10. 89. old. – 90 old.

Körösényi Tamás

Magyar József a Pataky téri Szabó Ervin könyvtárban, /dátum nem szerepel/
Gerle Margit a szegedi Képtárban junius 2.-től,
Sövegjártó Mária a Ferencvárosi Pincetárlaton junius 7.-ig szerepel müveivel.

Csajka G. Cyprián és Kreiss Gábor fényképregény kiállitása a Fiatal Művészek Klubjában junius 7.-ig,

Körösényi Tamás: "Mü-Terem" c. kiállitása a Studió Galériában junius 15.-ig tekinthető meg,- közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 2.
XXIII.évf. 22. sz. 8. lap.

Körösényi Tamás

Vertel József a Dorogi Galériában május 21.-ig,
Morvay Zsuzsa a Fészek Művészklubban május 20-ig,
Varga Becsik József a Ferencvárosi Pincetárlaton május 23.-ig,
Ádám András az ujpalotai Lila Iskolában május 23.-ig,
Veress Pál a Magyar Nemzeti Galéria Műhely-sorozatában május 27.-ig,
Joláthy Attila a szentendrei Vajda Studióban május 27.-ig,
Barabás Márton, Körösényi Tamás és Marosvári György a Bartók Béla uti 32. sz. alatti Galériában május 27.-ig szerepel müveivel a fenti kiállitó termekben, -közli a lap a kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. május 19. XXIII.évf. 20. sz. 8. lap.

Körösényi Tamás, szobrán

L: Lacza Márta

Rózsa Gy: Farmernadrágba bújt felhő J.

Népszabadság, Bp. 1979. dec. 30

Körösényi Tomás [ ]

L: Samu Katalin

Rózsa Gy: Hódmezővásárhelyi kiáll.. 7.

Nipszabadság, Bp. 1979 jún. 22.

Körösényi Tamás

A Stúdió Galériában volt
Körösényi Tamás tárlata.

— : Kiállításaik.
Művészet, 1979. június — 47. kép.

Körösényi Tamás

Körösényi Tamás „Tánczics" szobormüveben Tánczics Mihály történelmet viselt emberségének megmutatására törekedett.

Kovács Gyula: Ésszek és erővel.

Müvészet, 1977.május - 16.oldal.

Körösényi Tamás, szobrász

A pécsi V. Országos Kisplasztikai Biennálén szerepelnek művei, érmei érzékenyen megoldattak. Az ismétléssel a plakett sokszorozottságát hangsúlyozza, az intim hang felerősödését szolgálja. (embtve)

Ramóczy Ferenc: Kisplasztikai biennálé. Dimántúli Napló, 1976. okt. 10.

Körösényi Tamás szobrász

Ötödízben nyílt meg Pécsett az Országos Kisplasztikai Biennálé, melyen szerepelnek a művészi művei.

Horváth György: Országos Kisplasztikai Kiállítás.
Magyar Nemzet, 1946. nov. 17.

Körös Lényi Tamás, szobrász

A Pécsett rendezett V. orszag-os kisplasztikai biennálén szerepelnek a művész pop-art művei: fahúntája és konnektora, amely nagyméretű bronzplaketten ugyanesak bronzból mintázott blondelkeretes Lenin kép mellett-alatt található. Vagyis eredeti, fiatal tehetséghez méltó Lenin-plakett. Körös Lényi 23. éves.

Rózsa Gyula: az V. országos kisplasztikai biennálé Pécsett.
Népszabadság 1976. okt. 26.

Körösényi Tamás, szobrán

L: Lóránt Zsuzsa

Rózsa Gyula: Petőfi-vers, kalichában 7.

Népszabadság Bp. 1979 aug 31.

Körösényi Tamás, szobrán

L. Szüts Miklós

P. Sz-J. Testő a „Vajda-óvodából" 7.
Népszabadság, Bp. 1980 lebo 16.

Körösényi Tamás

Az ismert Tárcsics-ábrázolások
között a művésze a legigazabbul
átélt és megformált szobor.

Kovács Gyula: Ésszel és erővel.
Művészet, 1977.május - 16.oldal.

Kőrösényi Tamás

Kőrösényi Tamás érémszekvenciája az azonosság fogalmát ismételve kíván tényről, időről a művet jelkent hezelve szólni.

Bereczky Lóránd: Megkésett jegyzetek.

Művészet, 1977. február - 3.oldal.

Körösényi Tamás, szobrász

Idén hazánkban rendezik meg a nemzetközi éremszövetség -FIDEM- kongresszusát. Ehhez kapcsolódva rendezték most a hagyományos sóstói művésztelepet csak érmészek számára. – A művész üdülőbeli szabája belsőjét örökítette meg egy érmen. (emlétve)

- Tarnavölgyi György: Hat szocialista ország éremművészei Sóstón.
Keletmagyarország, 1977. szept. 18.

Körösényi Tamás, szobrán

L. Erkaulits Tamás

P. Szücs J.: Válaszok egy kérdőívre. 7.

Népszabadság, Bp. 1978. jún. 7.

Körösényi Tamás

a Műcsarnokban rendezett Stúdió '76 c. tárlaton szerepel a művész műve, „Hintá" c. és egész alakos, kisméretű Bartók (említve)

Molnár Zsolt: Stúdió '76.

Magyar Ifjúság, 1977. jan. 14.

Körözényi Tamás, kolbrány

L.: Kéri Ádám

Rózsa Gy.: Neprakénen 7.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 26.

Körösényi Tamás

A Stúdió '76 című kiállítás-
son Körösényi Tamás „Tárcsás"
motívával szerepelt.

Kovács Gyula: Ésszel és erővel.
Művészet, 1977. május - 16. oldal.

Körösényi Tamás

Az Egri Kisgalériában Lugossy Mária és Bohus Zoltán iparművészek december 17-től, a hódmezővásárhelyi Medgyessy Teremben Piroska János festőművész december 2o-tól, a Ferencvárosi Pincetárlaton Tamás Noémi, Körösényi Tamás, Eskulits Tamás és Lóránt Zsuzsa december 22.-től mutatja be műveit, közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. dec. 31.
XXI. évf. 53. sz. 8. lap.

Körösényi Tamás

A Stúdió-Galéria kiállítása-
sán Körösényi Tamás kapott
egy kis boxot, ahol egy élet rajzot
tett közzé.

Menyhárt László: Anonosság - de mivel?
Művészet, 1979. április - 18. lap.

Kőrösényi Tamás, [ ]

l: Barabás Márton

–: □ Barabás Márton 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979. ápr. 27.

Körösényi Tamás

„Ásó parasztok" – Van Gogh

emlékplatett 1975

Múzeumi Magazin 1977/1

20 old

Körösényi Tamás

Részt vett a tárlaton.

Hajdúszoboszlón: Stúdió Nacional.
Művészet, 1979. április - 12. lap.

Kőrösényi Tamás

Több szobrászművész közöttük
Kőrösényi Tamás tárlata a
Ferencvárosi Pincetárlatban
december 22-én megnyílt.

—: Kiállítási naptár.
Művészet, 1977. december – 48 lap.

Körösényi Tamás yobráy

„Rákóczi sorozat III/2" Grenz 6,9 x 7 cm

szerepelt az 1978-as Studió kiállitáson
-katalógus a könyvtárban-

Körösényi Tamás

A „Csokonai" sorozatból.
(repro)

Kovács Gyula: Érem művészetünk ma.
Művészet, 1977. szeptember — 37. lap.

Körösényi Tamás

A Csók Galériában Szalatnyai József festőművész kiállitása szeptember 25.-ig, a Csontváry Teremben Hincz Gyula festőművész kiállitása szeptember 29.-ig, a Helikon Galériában Gádor Magda szobrász kiállitása október 16.-ig, a Budapesti Metro Klubban Artner Ottó szobrász kiállitása október 2.-ig, a Balmazujvárosi Veres Péter Müvelődési Központban Schéner Mihály festőművész kiállitása szeptember 28.-ig, a Szegedi Bartók Béla Müvelődési Központban Veres Mihály festőművész kiállitása október 2.-ig, a Magyar Nemzeti Galériában Jávor Piroska zománc-kiállitása szeptember 27.-től, a XI., Bikszádi uti kiállitóhelyiségben Körösényi Tamás szobrász kiállitása október 1.-ig, a Győri Mücsarnokban Benkő Mariann gobelin kiállitása október 9.-ig tart nyitva.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. szept. 24. XXI.évf. 39. sz. 8. lap.

Körösényi Tamás szobrász

Kovács Gyula: A gesztus

Művészet, 1983. február

Kőrösényi Tamás, szobrászművész

Pinczehelyi Sándor, a Pécsi Galéria vezetője „Rajz – Drawing '80" címmel nemzetközi kiállítást szervezett, melyen a művész munkája szerepelt.

Aknai Tamás: Rajz – Drawing '80.
Dunántúli Napló, 1980. márc. 16.

Körösényi Tamás szobrászművész

a Műcsarnokban rendezték meg a Derkovits-ösztöndíjasok kiállítását. Szerepelnek Körösényi Tamás elevenre színezett terrakotta portréi. (említve)

P. Szűcs Julianna: Türelmi idő.
Népszabadság, 1981. ápr. 29.

Körösényi Tamás

Kiállítás a Francia Intézetben

Magyar Nemzet 1985. VII. 11.

Körösényi Tamás
Fiatal Képzőművészek
Stúdiójának Kiállítása

Magyar Nemzet 1984. XI. 15.

Körössényi Tamás, szobrász

L: Deim Pál

Vadas József: Generál árt

13.

Élet és Irodalam Bp. 1984. ápr. 20. XXVIII/16

Klösénypi Tamás, festő

L: Pál Zoltán

Vadas J: Tarkák és újvadak 13.

Élet és Irodalom 1984. nov. 9. XXVIII/45

Körössényi Tamás, szobrászművész

a Műcsarnokban rendezett Stúdió '82 c. kiállításon Körössényi Tamás „Hőskölteménye"-e szerepel, amely posztamensekre helyezett ételhordó edények sorából áll, ebben a szférában kapja meg jelentését, illetőleg még kiegészül azzal a dadaista fölhanggal, amit a kész tárgyak fölhasználása már közel hetven esztendővel ezelőtt is jelentett.

|említve| és |repr.|

(fábián): Kiállítás a Műcsarnokban, Stúdió '82.

Film, Színház, Muzsika, 1982. nov. 27.

Körösényi Tamás

Nagy Zoltán: Berkovits ösztöndíjasok
beszámoló kiállítása

Művészet, 1982. június

Körösényi Tamás, szobán

L. Kéri Ádám

Frank János: Tendenciáink mozdulatban

Élet és irodalom Bp. 1983. nov. 4 XXVII/44

12.

KÖRÖSÉNYI TAMÁS MŰ-TEREM című KIÁLLÍTÁSA

STÚDIÓ GALÉRIA, 1979

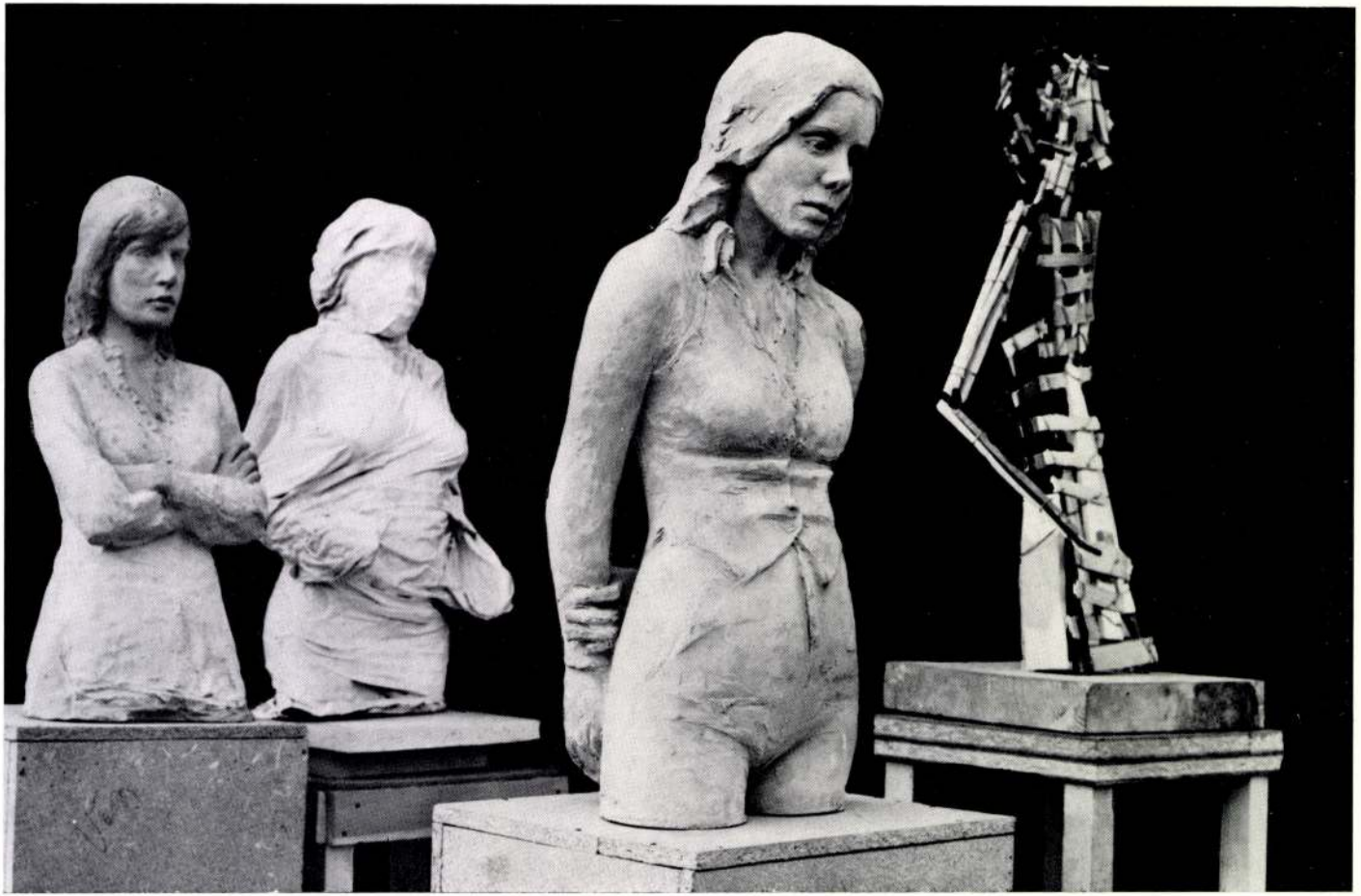

Ezt a kiállítást
a szüleimnek ajánlom

Entée: Bagerhé Tamás Fig.: Chibás Béliat 79-861 K

KÖRÖSFŐY Kriesch Aladár

Gellér Katalin

ROMANTIKUS ELEMEK A SZÁZADFORULÓ MAGYAR FESTÉSZETÉBEN ÉS GRAFIKÁJÁBAN

A romantika továbbélésének tanulmányozásához mindenekelőtt egy viszonylag stabil és részben leegyszerűsített romantika-kép elfogadása szükséges, ugyanakkor elkerülhetetlen az örök romantika fogalmával való szembenézés.[1] A romantika öröksége elsősorban a par excellence romantikusnak ismert témakörökben, a történelem, a nemzeti mitológia századvégi és századeleji feldolgozásaiban, a kiemelkedő ember kultuszának változataiban ragadható meg. A magyar képzőművészetre vonatkozólag kevéssé vizsgálták a romantikának az esztétikai gondolkodás síkján megragadható újításait, a szubjektivizmus és szintéziskeresés dualizmusának, ezen belül a belső fejlődés tanának és az egyetemes lételem keresésének századvégi változatait, melyek elsősorban a romantikus vitalizmus századvégi megújulásában: a misztikus természetvallások hatásában, Schmitt Jenő Henrik írásaiban és a teozófia fluidiumtanában jelentkeztek. Végezetül egyetlen téma, az aranykor ábrázolás megváltozott társadalom-pszichológiai funkcióját, életfilozófiává való alakulását említeném.

A klasszicizmus és romantika, romantika és realizmus harcából illetve szimbiózisából kiinduló elemzések az ellentétek dinamikáját a század második felére is kiterjesztették, így a szimbolizmus és naturalizmus különböző formáinak szembenállása illetve együttélése a romantika–realizmus ellentét meghosszabbításaként jelentkezett.[2] Az ellentétpárokban való gondolkodás – a korszak filozófiájával összhangban – a végtelen ismétlődés érzetét sugallja. Az előzmények és hatások keresőit mindenképpen arra ösztönzi, hogy távoli kultúrák bonyolult áttételeken át jelentkező hatásának egyre közelítő elemzésével dolgozzanak.

Az alkotás, az eredetiség, az egyéniség, az autenticitás romantikához kapcsolt fogalmai, a művész szerepéről vallott elképzelése és mindenek előtt irodalom-centrikussága és mítoszfelfogása a legközvetlenebbül ott élt tovább, ahol szimbolikus tartalmú művek születtek, vagyis elsősorban a századvégi szimbolizmusban és szecesszióban jelentkezett.

Fritz Burger volt az első, aki a 19. és 20. századi művészet szellemi drámájának képviselőit Blake-ben és Füssli-ben látta.[3] Immár könyvtárnyi irodalom foglalkozik éppen összerepük felfedezése következtében az angol preraffaelitákkal, elsősorban hozzájuk és a nazarénus mozgalomhoz csatolva vissza a századvégi művészeti mozgalmakat. A német szecesszió forrásai között szerepel Philipp Ottó Runge és a rokokó hatása. Franciaországban a romantikától a szimbolizmushoz, a Delacroix-tól Chassériau-n át Gustave Moreau-hoz, illetve a Grandville-től Odilon Redonhoz vezető láncot vázolták fel. Ehhez csatlakoztatnám a misztikus-vallásos lyoni iskolából kiinduló preraffaelisztikus vonalat, mely Puvis de Chavannes-hoz és Maurice Denis-hez vezet el.

Az utóéletet a romantika felől tekintők közül például Hugh Honour a századvégi szimbolizmust a romantika alkonyának tekinti, melyben jórészt a romantika dekadens vonásai valamint bombasztikus kellékei, a horror-elemek és a könnyes szentimentalizmus élt tovább.[4] Stílushatás szempontjából a vonalas grafikus fogalmazást előnyben részesítő romantikus mestereket emelik ki. A szimbolizmus eredetének kérdéskörében Hans H. Hofstätter alapvetése után Edward Lucie-Smith könyve mélyült el, nagy teret szentelve a romantikus elődöknek is.[5] Németh Lajos tipológiájában élesen elválasztja a romantikából kiinduló „metaforikus-allegórikus" típust a 20. századi művészethez közelebb álló „érzéki-konkrét, expresszív" típustól.[6]

A szecessziót stílusromantikának tekintő, elsősorban az irodalommal foglalkozó írások vagy a szecessziót neuro-mantische Stimmungskunstnak gúnyoló elnevezés elsősorban a szecessziót teljességel a múlthoz kötő, az absztrakt geometrikus törekvésektől élesen leválasztó elmélet hatását tükrözi. A Gothic Revival, orientalizmus, historizmus a szecesszióban továbbélt, a felhasznált motívumok néhol a szimbolikus tartalmat is megőrző dekoratív elemmé lettek, a művészetben éles dekadens manírja új organikus és strukturális formákban nyert megfogalmazást.

Azt hiszem, különösebb bizonyítás nélkül állítható, hogy a Nordeau-féle „irodalmi kórtanból" táplálkozó dekadenciafelfogás, a romantika patológiájával foglalkozó elmélet a századforduló magyar képzőművészetének egészére kevéssé alkalmazható. A romantikából leszármazott exotikus, erotikus, dekadens témakör igazában csak Gulácsy Lajos és Csók István, Vaszary János néhány művében és a szecessziós grafika kismestereinél volt jelen.

Beszélhetünk-e egyáltalán a magyar képzőművészetben a romantikából a szimbolizmus és a szecesszióhoz vezető szerves fejlődésről? A romantika utóélete az olyan kevert stílusjelenségeket mutató művészetben, mint a magyar, csak igen bonyolult kapcsolatrendszerből elemezhető ki. A realizmussal, naturalizmussal, impresszionizmussal együttélő posztromantika áthatotta a századelő festészetét.[7] Ahogy az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozó országokban általában a szecesszió és a szimbolizmus speciális vonásának tekinthető a romantika nemzeti sorskérdésekkel összefonódó továbbélése.

Azt is számba kell venni, hogy számos romantikusnak ismert témakör feldolgozása a historizáló romantika jegyeit viseli magán, már egy klasszicizáló és romantikus elemeket összeolvasztó akademizálódott korszak terméke. Hasonló jelenséget tapasztalhatunk például a cseh festészetben. A párizsi plakátkirály Alfons Mucha Szláv eposzának feldolgozásában az osztrák barokk által inspirált cseh történeti festészethez mint nemzeti hagyományhoz tért vissza.

Mítosz és történelem, mítosz és egyén. A szinkretikus mítoszinterpretáció módszere

A romantika által előtérbe állított történelmi témakör, az aktualizált múlt vagy a nemzeti történelem eseményeinek feldolgozása a századfordulón a historizmus régészeti hűséget követelő időszak után az allegorikus fogalmazáshoz, a mítosz időtlen történet-felfogásához közeledett. Nálunk elsősorban Székely Bertalan képviseli ezt az utat. A Vérszerződés című falkép vagy a Csodaszarvas űzésének (1900–1902) vázlatai új dekoratív stílus kiindulópontjai is. Székely utolsó korszakának „színes, vonalas új beszédje" nagy hatást gyakorolt Nagy Sándorra.[8] A veszprémi Színház Csodaszarvas sgraffitóján ez a romantikus hagyomány modern formát nyer, az öntörvényű dekoratív felületképzés és az arabeszkhatás következetes véghezvitelével.

Székelyt is megérintette az a Delacroix-nál megfogalmazott, majd a követők, Chassériau és Gustave Moreau kezén kibontakozó, vallásos gyökerű, de a századvégi szimbolizmust előlegező bűn-értelmezés, mely a bűnben a mártíromságot is láttatta. V. László és Cillei Urlik (1867) című festményén a táncosnő kompozíciójában Thomas Couture dekadens rómaiakat bemutató festményének egyik mellékalakját idéző mozdulata, ahogy a kép vöröses tónusa a bűn vonzását érzékelteti, természetesen a történelmi kontextus követelte értelem szerint, a táncosnő negatív figura marad.[9] A dekadens borzongás soha nem válik uralkodóvá, s ez a morális művészet-esztétikával, nemzeti tragikumérzéssel telített romantika a közvetlen, szecessziós formanyelvű utódok művészetére is rányomta a bélyegét.

A folytonosságot, a romantikus-historizáló akadémikus festészettől a századelő mozgalmozgalmaihoz a Székely Bertalan – Lotz Károly – Körösfői-Kriesch Aladár – Nagy Sándor

vonulat képviseli. A gödöllői műhely alkotói tudatosan vállalták a népnemzeti eszményrendszert és képvilágot; mind jellegzetes témaköreit, mind a népművészet témaként és motívumként való feldolgozását. Írásaikból arra is következtethetünk, hogy ez az örökség számukra etikai–esztétikai érvényességet jelentett. Otthon-centrikusságuk, a gyermekvilág és a mese központi szerepe a magyar biedermeierhez is kötődik.

Falképeik és üvegablakaik többsége az elődök által kialakított programhoz igazodott. Székely és Lotz Koronázó templombeli alkotásai számos szempontból kiindulópontnak tekinthetők. Székely falfestés-tervein a gótikus elemek átformálásában a preraffaeliták dekoratív átirataihoz került közel. Nagy Sándor és Kriesch Aladár üvegablak iránti vonzódásában is szerepe lehetett a szintén Székely és Lotz által tervezett Koronázó templombeli üvegablakoknak. A középkori üvegablak-technika múlt századi megújulása, a restaurálások szellemét őrző témakör és kompozíció a romantikus-historizáló elemeket kezdetben igencsak felerősítette. Nagy Sándor és Kriesch Aladár kapcsolata mestereikhez Wyspiańskynak és Mehoffernek Matejkohoz és a krakkói későgótikához való kapcsolatára emlékeztet.

Ismertek a gödöllőieket a preraffaelitákhoz fűző szálak, melyeket épp a magyar romantikus-historizmus eszményeivel való azonosulásuk erősített meg. A preraffaelita manír és a magyar nemzeti múltból vett téma találkozásának jellegzetes példái Kriesch Zách Klára feldolgozásai. Hasonlóképpen fokozta a preraffaelita mesterek hatását a középkori kézművesség kultusz, melyet a gödöllőiek egyfajta rusztikus medievalizmussá alakítottak, szimbólikus formává emelve az erdélyi gótikus templomot.

Kevésbé ismert a magyar nazarénus festőhöz, az 1853-ban Friedrich Overbeckkel Rómában dolgozó Szoldatics Ferenchez való kötődésük. Szimbolikusnak is tekinthető, hogy Kriesch és Nagy Sándor „Ser Francesco", azaz Szoldatics műhelyében ismerkedtek meg és kötöttek életreszóló barátságot.[10] Eddig még publikálatlan Körösfőinek egy Rómában készült erősen nazarénus szellemiségű portréja (1892).[11] Az olasz reneszánsz madonnatípus szentimentális átírási módja, az erősen grafikus előadásmód, a tiszta körvonalrajz egyértelműen nazarénus hatásra vall.

Ha a népművészeti téma feldolgozásokat tekintjük, itt is szoros a kapcsolat, mind az elmélet, mind a közvetlen képi hatás szintjén. Csak egy példa Nagy Sándor Jankó Jánosnak, a Népdal vagy a nóta születése c. (1860) festményét követi kompozíciójában és jellegzetes figuráiban a veszprémi színház Népművészet varázsa című üvegablakán.

Az akademizálódott romantika képviselője témáit (Rablóvár, Lear király) és formálását tekintve is az igencsak elfeledett Stein János. Lotz mestertanítványa, műveiben eszméket, erkölcsi igazságokat kívánt megjeleníteni.[12] Az élet, az ember és az álom című festményén az élet elől az álomba menekülő ember megfogalmazása a romantikus ideafestészet körébe utalja munkásságát. 1903–10-ban festett móri freskóján – Utolsó ítélet – a bécsi szecesszió formarendjét érzékeltető dekoratív-geometrikus fogalmazáshoz jut el.

Míg Franciaországban és Angliában a századelőre a középkor és általában a történelem romantikus mítosza háttérbe szorult, addig Észak- és Közép-Kelet Európában megújult, a legendába és mesébe, az időtlen szépség birodalmába transzponált múltidézés formáit öltötte magára. A magyar későromantika, mely a magyar mitológia kutatásával csatlakozott a nemzeti mítoszok sorába, az északi jelleggel szemben a magyar eredetmondával összehangzó keletiség-tudatot hangsúlyozta, formailag már nagyrészt összefonódott a századelő arany kedvelésével, témakörét tekintve a napmítosz megújított változataival.

A századelőn több művész is feldolgozta az Ipolyi Arnold mitológiájában szereplő Árgilus történetet, mely Ipolyi szerint Magyarországon a Tündér Ilona mondakörrel fonódott össze. Ez utóbbit pedig egyenesen az aranykor antik toposzáig vezeti vissza. „.. tündéri mythosunkkal ezenfelül még, egy sajátságos hitképzetet találunk összekötve, ennélfogva regéink és

mondáink a tündéreknek egy különös, csodás, ős, boldoglétet, egy boldog aranykort, tündérországot, tündérvilágot tulajdonítanak, hol őket ezen ős aranykori boldoglét veszi körül."[13] A regék tündérországot a Csallóközbe és Erdélybe helyezik, ezzel a magyar irodalomba is mélyen begyökerező hagyományt indítanak el. Nem lehet teljesen véletlennek tekinteni, hogy Nagy Sándor Meseillusztráció címet adta egy fürdőzőket ábrázoló grafikájának, mely ikonográfiailag a századelő aranykor képeinek sorába illik.

A romantikus-historizáló feldolgozások után Körösfői–Kriesch gobelinjén az Árgilus történetet mitologikus meseként fogja fel, a halál és szerelem egységét megfogalmazó szimbolikus művek gondolatköréhez is közelítve. A faliszőnyeg körül futó bordure hattyúi nemcsak a szecesszió kedvelt motívumai. A hattyú a tisztaság és a tündér szimbóluma, de már Ipolyinál is csatlakozik ehhez halál-jelkép volta.

A formailag historizáló köntösben megjelenő első magyar mitológia feldolgozások, Than Mór reneszánsz allegóriákat követő, Lotznak a német romantika hatását is beépítő műveinek formai pluralizmusát felváltja a szecessziós mesterek dekoratív megfogalmazása. Tartalmilag egy, a szintén a historizmusban érvényre jutó interpretációs módszer segítette a magyar mitológia hőseinek ábrázolását. Edgar Quinet a szinkretikus mítoszinterpretáció egyik legkorábbi megfogalmazója Merlin a varázsló (1860) című írásában Ossian, Psyché, Artus király, Atlas, Sátán, tündérek a szereplők. A szerző célja „egyetlen legendára visszavezetve minden legenda összegyűjtése... a viszálykodó-világok összekapcsolása, mely a népek képzeletét megbűvölte.[14] A szinkretikus mítoszinterpretáció az, mely első lépésként a legtávolabbi kultúrák és mítoszok összekapcsolásának, formailag a legkülönbözőbb források felhasználásának elvi alapját adta.

A szinkretikus mítoszinterpretáció jellegzetes magyar példája Than Mór a Nap szerelme a Délibábbal című (1866) műve, mely a legkülönbözőbb források összekeverésével próbál új magyar mitológiai alakot gyúrni a klasszikus mitológia eszköztárából kölcsönzött figurákból.

A Magyar mitológia szerzőjének gyűjtési köre, a népköltészet, népművészet, szokások széles körének beépítése formailag a századfordulón hozta meg gyümölcseit, a gödöllőieknek a népművészeti motívumokat is beépítő szecessziójában. Az új művészeti formával összhangban náluk a mesei, legendás elemek válnak hangsúlyossá: a „mesehangulat" uralmáról beszélhetünk feldolgozásaik kapcsán.

A szinkretikus mítoszinterpretáció tudatos vagy tudattalan alkalmazása a magyar mitológiai témát nemzeti kötelességként felfogó szemlélet mellett a mítosz általános, az archetipikus gyökerekig visszanyúló felfogása is megjelent. Elsősorban Nietzsche hatásával kell számolni a napkultusz, a keletiségtudat új formáinak kialakulásában. Az eredetmonda ábrázolása mellett Nagy Sándornál feltűnnek az egy ember sorsán át megragadott lélekút, vándorút képek. Belső fejlődésregényt rajzol, másrészt mítikus összefüggésbe állítja – teozófiai és gnosztikus elméletek alapján – az egyén életének állomásait.

A múltfeltárást, az archetípus felé tartó őskeresést nemzeti tartalmak bevezetése nélkül fogalmazza meg Ferenczy Károly Archeológia (1896) című munkája. „És íme a mithosztalan ember, – írja Nietzsche, – akit örökös éhség gyötör a nagy múltnak közepette és keresi ásóval, csákánnyal a gyökereket, még ha a legtávolabb eső régi romokat kell is föltúrnia értük."[15] Általában elmondható, hogy Nietzsche közvetlen vagy közvetett hatása a század végétől felerősödött. Új lendületet adott a romantika által bevezetett nemzeti hősök, mitológiák feldolgozásához is. Körösfői – Kriesch Aladár és Nagy Sándor műveikben Nietzschével és a 19. század végi szimbolista társulások programjaival párhuzamos gondolatokat fogalmaznak meg.

A romantika által bevezetett történeti és mítikus témák a naturalista és plein air törekvéseket képviselő mesterek munkáiban is megjelentek. Követve egyetlen téma, a Zrínyi ki-

53. Székely Bertalan: Vadászat a Csodaszarvasra

54. Nagy Sándor: Hunor és Magyar

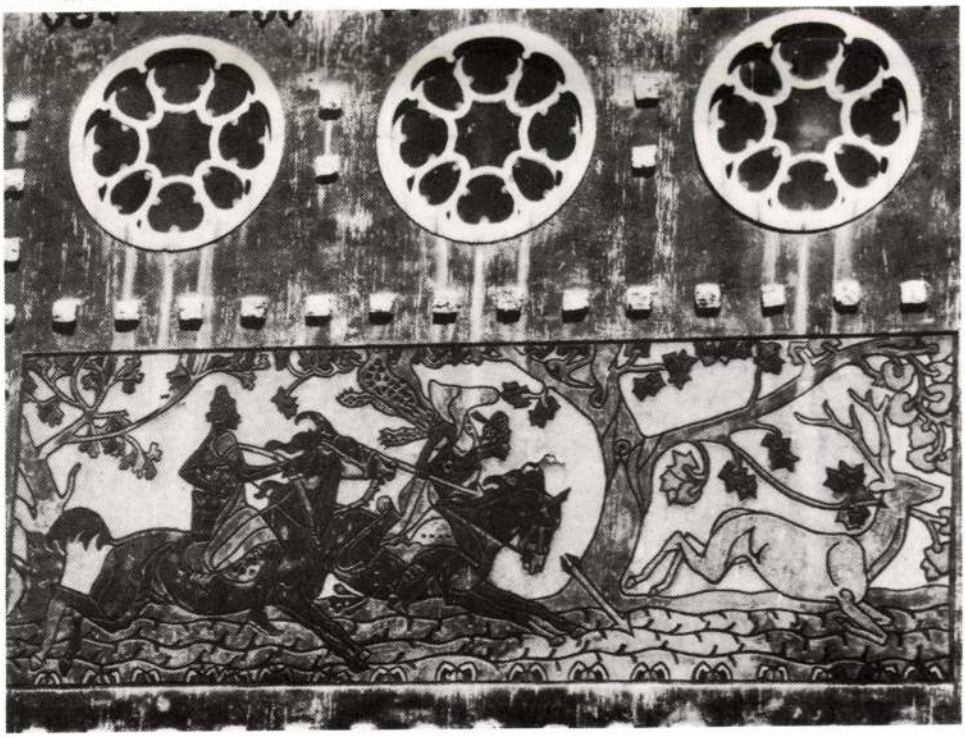

55. Jankó János: A népdal születése
56. Nagy Sándor: A népdal varázsa

57. Gulácsy Lajos: Paolo és Francesca

58. Gulácsy Lajos: Botticelli átirat

59. Körösfői-Kriesch Aladár: Madonna

60. Csontváry Kosztka Tivadar: Zárda Trauban

61. Tichy Gyula: Séta a falakon túl

62. Nagy Sándor: Illusztráció Komjáthy Jenő verséhez

rohanása feldolgozásait, Hollósy Simonnál például a plein air romantikus átforrósításának lehetünk tanúi, melyre a francia festészet is kínál példát. Csontvárynál Székely Bertalan Zrínyijét átható „heroikus pesszimizmus" a reménytelenségig fokozódik, szinte a groteszkbe fullad, a végső kifáradás jegyeit mutatja. Németh Lajos elemzésében kiemeli, hogy csupán az esemény időtlen példázattá, szimbólummá emelt ábrázolása, a tört ágú fa megjelenítése jelzi a nagy művek felé vezető utat.[16]

A történelem nagy alakjainak romantikus imádása Attila történetének reprezentatív feldolgozásaiban (Velence, Magyar Ház), az ősmagyar történet mesés-legendás hangulatú megjelenítéseiben folytatódtak. A regényes múltidézés témái az időtlen szépség dimenzióját nyerik Kriesch – Szerov Nagy Péter korát megjelenítő vásznaihoz hasonlóan – például a Sólyomvadászat Mátyás király udvarában kompozícióján. Mellettük a történeti személy zsánerben, intimizált formában is megjelenik. Rippl-Rónai József Rippli bácsi portréján a falon függő Kossuth portré az egyén jellemzésének eszköze, az enteriőr más részletével egyenrangú dekoratív része. Az egykor konkrét politikai célt szolgáló nemzeti pantheon kialakítása – Kossuth a portréban látta a hazafiasság erősítésének egyik fontos eszközét – századunk elején új képi funkciójában is, jelképpé szilárdult hagyományt képvisel.

A táj mint filozófiailag és pszichológiailag meghatározott lélekállapot

A romantika tájképhagyománya is továbbélt. Csak utalnék a Csontváry-motívumok 19. századi előképeit feldolgozó irodalomra.[17] Csontváry romantikájának sajátossága – a motívumközösségen túl – a táj történeti és mitológiai jelentőségének átélésében mutatkozik meg. Jóllehet a tájkép visszkapcsolása a mitológiához nem a klasszicizmus vagy romantika, hanem a szimbolizmus módszerével történt, a panteisztikus látásmód uralkodó marad. Az óriási, korábban csak történeti és mitológiai kompozícióknak kijáró panorámák születésében benne van Géricault politikai célzatú panoptikumától a kortárs Feszty Árpád körképéig vezető példák sorozata is. A Vihar a Nagy Hortobágyon kozmikus erejű tájélménye, amint ezt történeti témaválasztásai is mutatják, Justh biológiai messianizmusával párhuzamos gondolatkörére is rezonált.

A Csontváry képviselte tájkép-felfogás másik oldalán állnak a gödöllői művészek, akik a belső világ kitágításának ellentétes módszerével dolgoztak. A hatalmas tájak, mítikus helyek felidézése helyett az otthon, a kert felé fordultak. Körösfői-Kriesch Liliomok című képe a romantikus tájkép-portrék utóda – a kertrészlet, a világ egy kis darabja, a teljességet tükröző szimbólummá tágul, istentiszteleti hellyé lesz. A bensőségesség romantikus, Nagy Sándoréknál néha biedermeier kedélyességű elve Schmitt Jenő Henrik belső megismerés, „belső mennyország" fogalmára rímel.[18]

A romantikus tájkép továbbélésének iskola-példája Kacziány Ödön nocturne-fesztészete. A romantikus várak, magányos lovagok, a halál-idézés nem emelkedik a világ univerzális pusztulásának víziójává, inkább a századelő nosztalgikus emlékezéssé, monoton hangulatisággá csendesedett világfájdalmának megszólaltatója. Egy szomorú, tragikomikus Don Quijote-i vonást azonban nem tagadhatunk meg Kacziány figurájától.

A romantikától a szimbolizmusig

Mindaz, ami idáig a romantikából a szimbolizmushoz vezető hol erősebb, hol halványabb szálakról elhangzott, Gulácsy művészetében vált a nyugat-európai mintával leginkább összevethető fejlődési lánc részéve.[19] Az „elvágyódó romantika" legtisztább magyar képviselője. Múltidézése, a Dante-imádat, az Itália iránti vonzódás jegyében született képei, a Verlaine

szellemében festett rokokó parafrázisok a tiszta esztétikum légkörébe emelt megjelenítések. Az elvágyódás nála állandó lélekállapottá vált alkotói ihletforrás. Szinkretizmusa – a gödöllőiek magyaros alaphangjával szemben – nemzetközi. Egyik fő műve, a Paolo és Francesca a passzív elengedettség, a „szép mozdulatlanság" rajza. A téma egyik legnagyobb hatású feldolgozója Ingres 1814-es festményén az ártatlanság és érzékiség különös egyvelegének ábrázolásában, az érzelmek áradásának kifejezésére Ingres a formai deformációtól sem riadt vissza. Gulácsynál a téma a földöntúli tisztaságú „égi szerelem" képpé válik, a romantikus múltidézés elbeszélő kellékei díszítő elemekként épülnek a kompozícióba.

Alkotói módszere, az elsődlegesen irodalmi élményekre, a történelmi helyek által felszított képzeletre való hagyatkozás is romantikus gyökerű. Témaköreit, s itt nemcsak a Victor Hugo inspirálta művekre gondolok, hanem jellegzetes szimbolikus festményeire, a Varázslatot vagy az Extázist, szenvedélyes túlfűtöttséggel jeleníti meg. A gödöllőiek „fehér szimbolizmusával" szemben a bűn misztériuma, Salome alakja is foglalkoztatta. A zeneiség, a bensőségesség mindent átfogó, romantikus gyökerű ideálja mellett az érzékek határainak a kitágítása, a más világ felkeltésének eszközei témaszerűen is foglalkoztatták az Ópiumszívó álmában. A Csáth Géza írásaiba beszűrődő tudományos analízissel, Sassy Attila könnyed dekorativitásával szemben Gulácsynál az illúzió és realitás összemosása, az egyéni érzékenység felfokozása, az álom és vízió mindenek fölé helyezésében csúcsosodik ki.

Gulácsy Kierkegaard-i hőst formált magából, mondhatnánk „művészet lovagját", elvágyódásában a kiváltó élménytől is lassan elszakadó, az elérhetetlen vágyakozásban kiteljesedő szellemiség állapotát festi és rajzolja újra és újra.

Szintéziskeresés: a romantikus vitalizmus új formái, a teozófia és a gnózis optimizmusa

A romantika századfordulós továbbélésének egyik legtöbbet idézett bizonyítéka a Gesamtkunstwerk gondolat új formákban, több szinten megvalósuló kibontakozása. Az egységkeresés azonban nálunk sem csupán a művészetek szintézisét jelentette, hanem egyik formája volt a természettől való elszakadás tudatosodásával létrejött traumatikus állapot feloldására tett kísérleteknek, melyek az egyetemes világelv, valamely mindent összekapcsoló lételem feltételezéséből indultak ki. Elsősorban Nietzsche vitalizmusa, a monisztikus természetvallások reneszánsza, Schmitt Jenő Henrik energia tana hatott a századelő magyar művészeire.

Ferenczy Károly Hegyi beszédén a szereplőket és a tájat panteista egység fogja össze. A panteista áhitat a Három királyok és Izsák föláldozásának kompozícióján mítikus élményként fogalmazódott meg. Talán leginkább a Daphnis és Cloé 1896-os feldolgozásán érezhető a müncheni Jugendstílben erőteljesen jelenlevő monisztikus természetvallások hatása, azaz a természet áhitatos feldolgozásával együtt jár mítizálása is. A Izsák föláldozásának angyal alakja Puvis de Chavannes figuráihoz mérve is szellemi megtestesülésnek tekinthető.

A természetvallások életreform törekvésekkel összekapcsolódó ágából táplálkozik részben a gödöllőiek fény–napfény szimbolikája. Az összekötő kapocs a Berlinben élő Schmitt Jenő Henrik gnosztikus filozófiája. Nagy Sándor ugyanakkor a teozófiai ismeretekben is otthon volt: Schmitt írja Nagy Sándornak 1901 decemberében: „Ön bizonyosan ismeri a theozófia tanait. A kisugárzó fluidumok, azután a gondolati alakok plastikai kialakításai teljesen a theozófiai elmélete szerint vannak Önnél megrajzolva."[20]

Nagy Sándor Komjáthy Jenő verseihez készített illusztrációin a magyar preszimbolizmus költőjének világméretűvé növelt én-tudatát, romantikus vitalizmusát Schmitt erőcentrum és energia elméletét is beépítve dolgozta fel. Fényalakjai a belső megvilágosodást, a gnózist, az ember istenülésének fázisait ábrázolják. A cél nappá, energiává válni.[21]

„Istennek lenni! Egyetlen dicső cél!" – írja Nietzsche szellemében Komjáthy Jenő. Az istenülő ember egyben bensőségessé váló ember, a kifelé való tágulás és a befelé való tökéletesedés egymást kiegészítő folyamatát jelenti. Komjáthy romantikus fényköltészetének alakjai Nagy Sándor grafikáin a szinkretikus mítoszábrázolás utóhangjaként a legkülönbözőbb kultúrák szimbólumainak vagy hagyományos allegorikus utalások formájában a nap, a fényszimbolika és körmotívum gyakori ismétlésében jelennek meg. A romantikához vezet vissza a kozmogóniai szimbólumok megújulása.

Gondolatilag ebbe a körbe tartozik a napsugarakat isteni extázisban pengető Zarathustrát megjelenítő rézkarca is. A nappal ölelkező tenger allegóriája szó szerint egy Nietzsche-idézet képi átírásának tekinthető. Hogy mennyire aktuális problémát fogalmazott meg, mutatja, hogy a nappal ölelkező nő figurája a teljesség utáni vágy képeként jelenik meg, ha kissé torz formában is Csáth Géza G. kisasszony álma című munkájában. Ady messiás-tudatát, nemzeti költő voltát is fényszimbolika segítségével fogalmazta meg, tartalmilag a Komjáthyhoz és Nietzschéhez közel eső gondolatokat emelte ki.

Fényszimbolikájának fő összetevői a vallásos gyökerű, a romantikában megújuló illuminatio intellectus gondolat és a nietzschei vitalista szemlélet. Más kérdés, hogy szimbólumteremtő ereje nem elég erős Komjáthy „dionysosi" költészetének (Babits Mihály) újrateremtéséhez, hiányzik belőle az érzésnek az a romantikus heve, mely fényfestésében a romantikát megelőző Turner alakjait csontvázzá meztelenítette. Víziója tudatos, „filozófikus" káprázat.

Érdemes felidézni Schmitt Jenőt is ebből a szempontból, aki a romantikus vitalizmus megerősítésére tudományos eszközökhöz fordult. „A fizikai valóság tehát az erőcentrumok körül fejlődő sugárkörből áll."[22] Az érvelés rokonsága miatt idézem Alexander Bernát Lenhossék Mihállyal közösen írt „Az ember" című munkáját: „... összes energiánk egy fő célnak, valónk önkifejezésének szolgálatában állnak, ennélfogva az energiák egységbe foglalt rendszere, energiarendszer vagyunk."[23]

Végezetül kitérnék Nagy Sándornak Komjáthy A Riadó című verséhez készült illusztrációjára, melynek kompozíciója erősen emlékeztet Klimt Vízitündérek című rajzára. Míg Klimt tündérei az ösztönélet szimbólumai, a természeti erőnek kiszolgáltatva vakon sodródnak, Nagy Sándor illusztrációján az önmagára, belső öntudatára ébredt ember kilép az élet és a halál körforgásából, ki tud lépni a schopenhaueri pesszimizmusból. Optimizmusa elsődlegesen a gnozisból, Schmitt Nietzsche hatását mutató energia-tanából táplálkozik.

A Csontváry igazi „korát" kereső Klaniczay Tibor Csontváry magányos, Adyval a számos egyezés ellenére is alapvetően eltérő szimbólumvilágának párhuzamait a 19. század utolsó harmadának szellemiségében találta meg.[24] A magyar századelő radikalizmusával szemben Csontváryt – tartalmilag – a múlt századi írók, költők a mindennapokból kivonuló, látomásokba, álomvilágba menekülő nemzedékével állítja egy sorba. A Komjáthy késő romantikájában rejtőző preszimbolikus törekvések tartalmi és formai kibontatkoztatója Nagy Sándor volt, aki a hagyományokból való építkezés, a magyar fejlődés lassú és rögös útját járva jutott el a magyar romantika örökségétől a szimbolikus kifejezésig. A Csontváryval megszakadt fejlődést vele érte utol a kor. Nagy Sándor Komjáthy illusztrációi, Babits, Kosztolányi és Juhász Gyula tudatos elődkeresésének képzőművészeti párhuzamai.[25]

Ami Csontváryt, a szimbolikus fogalmazás ellenére, a századforduló európai és magyar művészetében is magányossá teszi, épp a romantikus természetvallás, a témával való intenzív eggyé válás. Hiányzik belőle a nyugat-európai szimbolisták tudatossága, távolságtartása, eltér a szimbolista mesterek tudatos „primitív" kultuszától, formailag az adott országok tradíciójából kinövő, végsőkig csiszolt formáitól.

A gödöllőiek mindenek előtt Nagy Sándor szinte tudathasadásosan kettészakadt életművében a népi és régi egységének történelmi témákban való megjelenítése elválik az egyén pszichológiai hitelességű belső történéseinek megfogalmazásától. Nemcsak a romantikus miszticizmus különböző formái élnek tovább művészetükben; a társadalmi feladatvállalás – a romantika közösségeit idézőn – egy szűk művészközösség önmeghatározásaként fogalmazódik meg. Csatlakoztak az erőszakmentességért harcoló anarchistákhoz, valószínűleg Schmitt Jenő Henrik révén, s ismerték a nazarénus mozgalmat, melyhez a múlt század végének írói, így Justh Zsigmond fűzött nagy reményeket. Ugyanakkor etikai töltésű szocializmusuk Szabó Ervin köréhez kapcsolta őket. Mítosz-keresésüket meghatározta a magyar századelő művészetét átható nemzet-tudat, ugyanakkor erőteljesen jelentkezett életreform törekvéseikben az egyén mítikus identitás-kereséseként meghatározható program.

A mindennapok átlelkesítése, az „aranykor" mint társadalmi és életprogram

A gödöllőiek aranykor képének mesei vonatkozásáról már volt szó. Az antikvitástól újra és újra megújuló toposz romantikus feldolgozásai elsősorban ember és természet egységét fogalmazták meg. Az ovidiusi törvénynélküliség, egyenlőség, az örök béke és boldogság megjelenítése a szimbolizmus idilljeiben is folytatódott.

Szinyei Merse Pál Pogányság II. (1869) című művében az elveszett egység vágya az ősi paradicsom-képre való visszautalásban jelent meg. Egry József Ádám és Éva, aranykor című grafikája is ehhez a tradícióhoz kapcsolódik. Természet és ember harmonikus egységét fogalmazta meg Divéky József Boldog sziget című grafikáján. Vaszary János Aranykor című festményén szintén meghatározó a természet mítikus szemlélete, de az aranykor álom jellegére, az elvágyódásra esik a hangsúly.

Ezzel szemben Nagy Sándor Meseillusztráció című és más, férfiakat, nőket és gyermekeket tájban ábrázoló grafikáit áthatja Schmitt Jenő Henrik gnosztikus tanításával összhangban az ideális élet megvalósításának hite, ahogy írásaiban a „boldog anarchia" (Nagy Sándor) elérése társadalmi kérdések megoldásának is záloga. Művein az ellentétes alapelvű naturalizmus átszivárgásaként a biológiai-pszichológiai „realitás" erős hangsúlyt kap. Meseillusztráció című grafikáján az aranykor toposza misztikus életfilozófiai tanok kifejtésének kerete lesz. A mítosz újraélése, a mindennapokba való bevezetése következtében a mindennapok világához közelít mintegy végsőkig feszítve a romantikus mítosz-felfogás határait.

JEGYZETEK

1. Csak röviden utalnék arra, hogy a romantika önálló korszakelemzéseit kezdettől többirányú nyitási kísérlet jellemezte. A 19. század egymás nyomába lépő, magukat a megelőző irányzattal szemben meghatározó mozgalmait ellentétpárokba állító, az ellenteteket mind karakteresebben kibontó stílustörténeti megközelítés mellett korán megjelent a romantika „örök" vonásainak elemzése. Maguk a terminus első használói, Goethe és Schiller kezdeményezték ezt az interpretációs formát, amikor a romantikát a művészet minden ágára, irodalomra, zenére stb. alkalmazták. Goethe ismert meghatározása következtében a Maximák és reflexiókban: „klasszikus: ami egészséges, romantikus, ami beteg" korán elvesztette történeti kategória jellegét. Később Gustav Paulinál és Kenneth Clarknál alkotói magatartás jelölője.

2. Hasonló alapjellegzetességet állapít meg a magyar irodalomtörténet. Németh G. Béla az eszmetörténet felől közelítve a romantika és pozitivizmus együttéléséről szól. NÉMETH G. B.: Mű és személyiség. Bp., 1970; Németh Lajos a 19. századi nemzetközi szimbolista tendenciák sajátosságait is a romantika és a „széles értelemben vett realizmus" viszonyából vezeti le. NÉMETH L.: Adalékok a szimbolista festészet tipológiájához. Ars Hungarica 1976/1. 76.

3. BURGER, F.: Einführung in die moderne Kunst. Handbuch der Kunstwissenschaft. Berlin-Neuebabelsberg, 1917.

4. HONOUR, H.: Romanticism. Allen Lane. London, 1979. 319.

5. HOFSTÄTTER, H. H.: Symbolismus und die Kunst der Jahrhundertwende. Köln, 1965.; Lucie-Smith, E.: Symbolist Art. London, 1972.

6. NÉMETH L.: i. m. 85.

7. Kállai Ernő más vonatkozásban a romantikát a magyar művészet jellegzetességének tekinti

az alkotók karakteréből kiindulva. KÁLLAI E.: Új romantika. Művészet veszélyes csillagzat alatt. Válogatott cikkek, tanulmányok. Bp., 1981. 324–327.

8. NAGY S.: Székely Bertalanról. Élet 1910. szeptember 4. 292.

9. BAKÓ ZS.: Székely Bertalan. Bp., 1982. 36.

10. Szoldatics Ferenc és Nagy Sándor majd Körösfői-Kriesch Aladár barátságáról ld. levelezésüket: MNG Adattár. 6906–6909/1954. (nem teljes felsorolás)

11. Kriesch Aladár: Madonna. 1892. p., cer. 272X250 mm, j. bkp. 1. KA 892, Bp., mgt.

12. Stein Jánosról ld. SZOKOLAY B.: Erdélyi lelkek a magyar képzőművészetben. Pásztortűz 1927. 17. sz.

13. IPOLYI A.: Magyar Mythologia. I. kötet 3. kiad. Bp., 1929. 127.

14. Idézi: ALBOUY, P.: La création mythologique chez Victor Hugo. Paris, J. Corti, 1963. 53.

15. NIETZSCHE, F.: A tragédia eredete vagy görögség és pesszimizmus. Ford. és bev. Fülep Lajos. Bp., 1910. 249.

16. NÉMETH L.: Csontváry Kosztka Tivadar. Bp., 1970. 73.

17. JÁSZAI G.: Csontváry kritikai jegyzetek. München, 1965. SZABÓ, J.: ,,Cedrus aeternitatis hieroglyphieum" (Iconology of a Natural Motif). Acta Historiae Artium 1981. 3–128.

18. SCHMITT J. H.: Művészet, etikai élet, szerelem. Bp., 1917. 90.

19. Irod.: SZIJ B.: Gulácsy Lajos. B., 1979.

20. Schmitt Jenő levele Nagy Sándornak. 1901. december 31. Gödöllő, Nagy Sándor-ház.

21. ,,A zseni ... maga a fényes nap." – írja Csonváry, aki olaszországi útján a vatikáni képtárban az életenergiát tartalmazó képeket keresi. De ő a romantika szellemében csak az alkotót, a zsenit hasonlítja az egykor csak az isteneknek kijáró fényhez, a naphoz. Ld.: Csontváry leveleiből és írásaiból (Gerlóczy Gedeon válogatása). In: Csontváry-emlékkönyv. Bp., 1976. 60, 75.

22. SCHMITT J. H.: i. m. 45.

23. ALEXANDER B.–LENHOSSÉK M.: Az ember. Bp., 1907. 75.

24. KLANICZAY T.: A ,,Csontváry-kérdés" (1965). In: Hagyományok ébresztése. Bp., 1976. 423–450.

25. ,,1905 körül a pesti Egyetem tíz diákja, köztük Babits, Juhász Gyula és Kosztolányi, Komjáthy-társaságot alakít, s a kultusz most oly magasra csap, hogy 1910-ben a teozófus festőművészek gödöllői csoportja egy-egy festményük felajánlásával lehetővé teszi A HOMÁLYBÓL ingyen osztogatott második kiadását." KOMLÓS A.: Komjáthy Jenő (1858–1895). In: KOMJÁTHY J.: Homályból. Válogatott versek. Bp., 1968. 21.; Babits Mihály tanulmánynak is beillő recenziót készít egy Komjáthyval foglalkozó írásról. BABITS M.: Két kritika. Bp., Nyugat, 1911. 33–66.

Katalin Gellér: **Romantische Elemente in der ungarischen Malerei und Grafik der Jahrhundrtwende**

In Ungarn wie in den übrigen Ländern der Österreichisch–Ungarischen Monarchie ist es ein spezieller Zug des Symbolismus und der Sezession, dass darin gewisse Stilelemente der mit nationalen Schicksalsfragen verbundenen Romantik weiterleben. Dies lässt sich vor allem in den par excellence romantischen Themenkreisen, der nationalen Vergangenheit, der nationalen Mythologie und in den Darstellungen des Geniekultes beobachten. Zu Beginn des Jahrhunderts erscheint der romantische Mythos des Mittelalters und der Geschichte im allgemeinen als eine Heraufbeschwörung der Vergangenheit, die in die Legende, ins Märchen ins Reich der zeitlosen Schönheit transponiert wurde. Die ungarische Romantik betonte im Einklang mit dem ungarischen Ursprungsmythos ein orientalisches Bewusstsein und hat sich zu Beginn des Jahrhunderts mit den verschiedenen Varianten der auflebenden Sonnenmythen vermengt.

Das romantische Verständnis der Landschaft lebte in seinen beiden Richtungen weiter: zum einen in den kosmischen, mythologischen Panoramen von Tivadar Csontváry Kosztka, zum anderen in den Meistern der Künstlerkolonie von Gödöllő, die kleine Ausschnitte der Natur zu symbolischen Widerspiegelungen des Alls erhoben.

Die romantische Sehnsucht nach der Ferne lebte am reinsten in der Kunst Lajos Gulácsys weiter. Er transponierte seine Dante-Verehrung und seine Vorliebe für Italien sowie seine an Verlaine erinnernden rokokohaften Paraphrasen in eine Atmosphäre der zeitlosen ästhetischen Reinheit. Die Sehnsucht nach der Ferne war bei ihm Seelenzustand und Inspirationsquelle.

In der akademischen Malerei gibt es zahlreiche Beispiele für das Fortleben der äusserlichen romantischen Merkmale und der bevorzugten Themen der Romantik, dieselben sind aber auch an den Werken der Meister der Plainair-Bestrebungen und der Naturalisten erkennbar. So findet man bei Simon Hollósy die barockhaft romantische Umgestaltung des Themas des Helden der nationalen Geschichte.

Bei József Rippl-Rónai kehrt die geschichtliche Persönlichkeit zum Symbol erhoben genrehaft, jedoch in der Formstrenge eine Ikone wieder.

Die Kontinuitat der romantisch-historischen Malerei bis zur Bewegung der Sezession ist durch die Linie Bertalan Székely – Károly Lotz – Aladár Körösfői-Kriesch – Sándor Nagy gewährleistet. Die Meister der Künstlerkolonie von Gödöllő bekannten sich bewusst zum volkstümlich-romantischen Ideensystem und zur Bilderwelt der ungarischen Romantik; einerseits bearbeiteten sie ihre bezeichnenden Themen-

kreise, andererseits verwendeten sie Themen und Motive der Volkskunst. Es ist bekannt, dass sich die Meister von Gödöllő auch den Präraffaeliten und den Nazarenern verbunden fühlten. Diese Bindung hängt damit zusammen, dass sie sich mit den Idealen des ungarischen romantischen Historismus identifiziert haben. Von der Spätromantik bis zum Symbolismus führt die von der Philosophie Nietzsches und Jenő Schmitts durchsetzte Kunst von Sándor Nagy.

Die Erneuerung der mystisch gefärbten romantischen Suche nach Einheit zeigte sich in Ungarn in der Wirkung von Nietzsches Vitalismus, der monistischen Naturreligionen und der gnostischen Philosophie von H. Jenő Schmitt. In der Verkstatt von Gödöllő lebten auch verschiedene Formen des romantischen Mystizismus fort. Sie übernahmen als enge Künstlergemeinschaft – in Anlehnung an die romantischen Künstlergemeinschaften – eine gesellschaftliche Aufgabe auf ethischer Grundlage. Die romantisch verwurzelte Suche nach einem Mythos war bei ihnen mit Bestrebungen einer Lebensreform verbunden.

ZÁRSZÓ

A romantika kérdéseivel foglalkozó munkaértekezlet folytatása volt annak a konferencia sorozatnak, amelyet a Művészettörténeti Kutató Csoport a művészettörténeti kézikönyv előkészítéseként rendezett a módszertani-terminológiai problémák tisztázására. Természetesen e konferenciák rendezésekor a cél nem annyira a problémák megoldása volt, mint inkább a problémák felvetése, és kísérlet a terminológia használatának egységesítésére, a nézőpontok közös nevezőre hozására.

E vállalkozásból fakadt, hogy a konferencia résztvevői többféle aspektusból kísérelték megközelíteni a romantika fogalmát. Hiszen egészen más problémák vetődnek fel, ha a romantikát mint homogén korstílust próbáljuk meghatározni, vagy pedig ha stíluskritikai alapon operatív rendező elvként tételezzük. Egyértelmű ugyanis,hogy nem beszélhetünk homogén romantikus stílusról, ugyanakkor a romantikus életérzésnek, magatartásformának megvannak a sajátos formajegyei, ezek leírhatók, elemezhetők. Ha a művészettudomány aspektusából hiba is lenne a romantikáról, mint homogén stílusról beszélni, hiszen lényegét illetően nincs „romantikus stílusú" építészet, – mert egy neo-stílust nem lehet egzisztenciális, meghatározó tényezőként értelmezni, – teljesen jogos a történeti kutatás szempontjából analizálni a romantika korának építészetét, mindenekelőtt a neogótikát, amely sok vonatkozásban tükrözi a romantika korának szellemét. Anélkül, hogy önálló stílusteremtő erőt tudna felmutatni, létre tudta volna hozni sajátos grammatikáját, lexikáját, márpedig minden önálló stílusnak ez nélkülözhetetlen előfeltétele. Másként vetődik fel tehát a kérdés – mint bizonyították az előadások – az elmélet síkján, mint a gyakorlati kutatás szintjén. Talán közelebb kerültek volna e kutatási szempontok, ha célunknak megfelelően elmélyültebben elemezhettük volna a magyar romantika specifikumait, a programok és megvalósulások viszonyát.

E hiányok ellenére pozitívumnak tekinthető azonban, hogy az előadások után – nem utolsósorban a történészi és irodalomtörténészi előadások segítségével – világosabban rajzolódik ki a romantika arculatának néhány sajátos vonása, különös tekintettel a magyarországi sajátosságokra. Az előadások érintették a „nemzeti" művészet romantikus koncepciójának jelentkezését, a provinciális fejlődés problémáját, az ebből fakadó sajátos vonásokat, a velük kapcsolatos ikonográfiai kérdéseket. Kétségkívül a magyar romantika sajátosságai keresésekor az itt vázolt úton kell tovább haladni.

E témakörből fakadt, hogy több előadás érintette a romantika és a historizmus kapcsolatának kérdését. Márcsak azért is szembe kellett nézni e kérdéskörrel, mert a kézikönyv szerkezeti struktúrája is elválaszthatatlan tisztázásától. Általános volt a megállapítás, hogy az építészetben a romantika sajátos vonásait csupán a historizmus nagyobb hatókörű problémakörén belül lehet meghatározni. A festészetben más a helyzet, itt valóban meghatározhatók és elemezhetők a romantika sajátos stílusvonásai, jóllehet itt is rendkívül fontos a romantika jegyeinek összevetése a vele gyakran szimbiotikus irányokkal, tisztázandó tehát a romantika és a polgári realizmus és a részben a romantika újjászületésének tekinthető szimbolizmus viszonya.

Az előadásokból kiviláglott, hogy tisztázandó a romantika időbeli elhelyezése: mennyiben része a felvilágosodás nagy áramlatának, miben tér el a klasszicizmustól, illetve a stíluseltérések ellenére is mennyiben szimbiotikus vele.

A munkaértekezlet eredményei közé tartozik, hogy sok új problémát vetett fel. Természetesen ez nehezíti az operatív munkát, de alapja a továbblépésnek. Ezért a munkaértekezletet egyszerre tekinthetjük úgy, hogy segítségére volt „A magyarországi művészet 1780–1890" kézikönyv előmunkálatainak, ugyanakkor programot adott egy elmélyült magyarországi romantikakutatásnak is.

Schlusswort

Die Tagung über Fragen der Romantik bildete die Fortsetzung einer Folge von Konferenzen, die von dem Institut für Kunstgeschichte veranstaltet werden, um je einen Band des Handbuchs der ungarischen Kunstgeschichte vorzubereiten und methodologische und terminologische Probleme zu klären. Die Veranstalter versprachen sich davon weniger die Lösung der Probleme als ihre Herausstellung, man unternahm den Versuch, die Terminologie zu vereinheitlichen und die Gesichtspunkte auf einen gemeinsamen Nenner zu bringen.

Es folgte also aus dem Charakter dieses Unternehmens, wenn die Konferenzteilnehmer aus verschiedenen Gesichtspunkten an den Begriff der Romantik herangingen. Es wirf ja ganz andere Probleme auf, wenn man die Romantik als einen homogenen Zeitstil zu definieren sucht, oder wenn man sie auf stilkritischer Grundlage als operatives Ordnungsprinzip annimmt. Es ist nämlich eindeutig, dass es keinen homogenen romantischen Stil gibt, zugleich aber die Romantik als Lebensgefühl und Verhaltensweise dennoch bezeichnende Formmerkmale aufweist, die sich beschreiben und analysieren lassen. So verfehlt es wäre, aus dem Aspekt der Kunstwissenschaft von Romantik als homogenem Stil zu sprechen, da es doch dem Wesen nach keine Architektur „von romantischem Stil" gibt – ein Neo-Stil lässt sich nicht als existenzieller, bestimmender Faktor auslegen –, so berechtigt ist es, aus dem Aspekt der historischen Forschung die Architektur der Zeit der Romantik zu analysieren, vor allem die Neugotik, die in vieler Hinsicht den Geist der Epoche der Romantik widerspiegelt – ohne dass sie imstande gewesen wäre, ihre eigene Grammatik und Lexik hervorzubringen, also eine stilschaffende Kraft gewesen zu sein, was ja eine unbedingte Voraussetzung jedes selbständigen Stils ist. Die Frage stellt sich also – dies ergibt sich eindeutig aus den Beiträgen – unterschiedlich in der Theorie und in der Praxis der Forschung. Die Gesichtspunkte der Forschung hätten sich vielleicht stärker nähem können, wenn wir, entsprechend unserer ursprünglichen Zielsetzungen den spezifischen Eigenheiten der ungarischen Romantik, dem Verhältnis der Programme und ihrer Verwirklichung, mehr Aufmerksamkeit geschenkt hätten.

Trotz dieser Mängel können wir nach den Vorträgen – nicht zuletzt dank den Literaturwissenschaftler- und Historiker-Kollegen – folgende Ergebnisse verzeichnen: einige spezifische Züge der Romantik, besonders die ungarischen Eigenheiten, haben sich deutlicher abgezeichnet. In den Vorträgen wurden die romantische Konzeption der „nationalen" Kunst, die Problematik der provinziellen Entwicklung, die daraus abzuleitenden bezeichnenden Merkmale und diesbezügliche ikonographische Probleme angesprochen. Bei der Suche nach den Eigenheiten der ungarischen Romantik werden wir zweifelsohne den hier eingeschlagenen Weg weiter verfolgen müssen.

Es ergab sich aus der Natur des Themenkreises, dass in mehreren Beiträgen das Verhältnis von Romantik und Historismus behandelt wurde. Dieser Fragenkomplex musste um so mehr beleuchtet werden, da die Struktur des Handbuches zum Teil von seiner Klärung abhängt. Es wurde übereinstimmend festgestellt, dass sich die spezifischen Züge der Romantik in der Architektur nur innerhalb eines Problemkreises von grösserer Tragweite, im Rahmen des Historismus bestimmen lassen. Mit der Malerei verhält es sich ganz anders, denn dort sind die spezifischen Stilmerkmale der Romantik erkennbar und analysierbar, obwohl es auch dort ausserordentlich wichtig ist, diese Merkmale mit denen der gleichzeitig bestehenden sonstigen Richtungen zu vergleichen. Es wäre also das Verhältnis der Romantik zum bürgerlichen Realismus und zum Symbolismus zu klären – letztere lässt sich in gewisser Hinsicht als Wiedergeburt der Romantik betrachten.

Aus den Volträgen ging auch hervor, dass die zeitliche Ansetzung der Romantik noch zu klären ist: inwieweit ist sie ein Teil der grossen Strömung der Aufklärung, hebt sie sich vom Klassizismus ab bzw. inwieweit sie trotz aller stilistischen Unterschiede eine Symbiose mit ihm eingegangen ist.

Es gehört schliesslich zu den Ergebnissen der Arbeitstagung, dass sie zahlreiche neue probleme aufgeworfen hat. Dies erschwert zwar die operative Arbeit, bildet aber zugleich die Grundlage der weiteren Entwicklung. Im Endergebnis verdanken wir dieser Tagung einerseits wertvolle Anregungen zu den Vorarbeiten des Bandes „Ungarische Kunst 1780–1890" der Handbuchreihe, andererseits die Umrisse des Programmes einer tiefgehenden Erforschung der ungarischen Romantik.

hatással van és szinházának itteni vendégszereplése a diadalok szakadatlan sora. A nagy Vigszinház minden előadására szinültig megtelik és a közönség izgatott érdeklődéssel nézi végig az előadásokat. Érdemes, tanulságos Reinhardték nagy sikerét egyes szálaira bontani.

A fő az, hogy Reinhardt előadásainak karaktert, egységes szint, egységes érzést tud adni; minden oldalról egy pont felé tör, a ható erők mind koncentrálva vannak. Ebben van az ő működésének művészi értéke. Mert ez a törekvés művészi érzésből fakad, ezt sem akarat, sem szorgalom nem adja meg, ez az egység érzésbeli dolog, csak érzéssel lehet az együvévalóságot mérlegelni és létrehozni. Hogy a létrehozandó egységet annyira érzi, teszi agyvelejét oly termékenynyé, ötletekben kifogyhatatlanná, türelmessé, mindig elülről kezdővé. Igaz, hogy szorgalmával, munkájával azután nem fukarkodik. Kiméletlen magával, kiméletlen szinészeivel szemben. Végig megy, hogy úgy mondjam, az összes lehetőségeken. Nem éri be az intenczióval és nem ámítja magát produkczióinak értékére vonatkozólag. Mer merész kisérleteket tenni. A szinházi rendezést gyakorlati, empirikus, művészi feladatnak tekinti. Végére jár minden dolognak, vasszorgalommal tanul és kutat. Van benne valami német szándékosság és alaposság, a mit ő vitt be ebbe a legbohémebb mesterségbe. De ez az egész iparkodás nem érne semmit, ha nem állna az egységérzés szolgálatában. Nem tudom, van-e, volt-e ebben párja. Mi a szinpadi előadás rendszerint? Hagyományok egyvelege, egyes szinészek produkcziója, összevisszaság, a melyeket egységbe forraszt, úgy a hogy, az iró műve. A kevéssé kritikus néző az utóbbihoz ragaszkodik és ennek egységével pótolja, a mit a rendezésben nem talál. Reinhardt a rendezést művészetté tette és ez hat oly rendkivüli módon a közönségére, mely sokszor észre sem veszi az eszközöket, de érzi a hatást. Reinhardt nem dolgozik fogásokkal, trükkökkel. Az ő előadásában semmi sincs magamagáért. Festői, de nem keresi a festőiséget, mint czélt, csak mint eszközt. *Juditban* van egy tömegjelenete, mely bámutatosan szép, de ez sincs magáért, a darabot, illetőleg a rendezés művészi czélját szolgálja. Reinhardt előadásában egységes új szinek és formák tűnnek föl az előadott művön. Minden műalkotásban az egység a fődolog, Reinhardt az előadást tette egységessé, és az előadásnak a műhöz való viszonyát is. Sokszor erőszakot tesz a művön az előadás kedvéért. Sok művel ezt meg lehet tenni, ott azután Reinhardt diadala teljes. A mely mű ezt nehezen tűri, ott az előadás kedvéért meghamisítja a művet, hogy úgy adhassa elő, a mint akarja. Akkor is érdekes, néha úttörő, de komoly kifogásokat támaszt.

*

Minden igazi művészet földszagú, a maga talajából fakad, ennek karakterét érzékíti meg. Reinhardt művészete speczifikusan berlini és német csak a mennyiben a berlini is német. Nem ismerem egész műsorát, de úgy tetszik előttem, hogy minden erőlködése ellenére is a dráma lirai elemét kevéssé érzi, inkább az értelmi és humoros elemet érzi és szereti. Az alakok karakterisztikumát majdnem a karrikaturáig kidolgozza, egyébként is szándékait nagyon aláhúzza, talán mert közönsége így akarja és méltányolja. Ez az ő stilus-törekvésében az az elem, mely nem artisztikus, mely szögletes és sérti a finom müérzéket. Mindenhez közelebb áll, mint a naivhoz, a természeteshez, az egyszerűhöz. Szinte látjuk magunk előtt a szarkasztikus berlini kritikát, mely egészben mégis a berlini közönség izlésének fokozott és öntudatos kifejezése, mely okosabb akar lenni minden irónál és rendezőnél és melyet Reinhardt a maga okosságával le tud gyűrni. Reinhardt öntudatos, vagyis reflektált, nem nagyon bízik — Berlinben — a naivnak és egyszerűnek a győzelmében, mindent kiélez, kidolgoz, a hangulatot is, a szivre, az érzésre inkább az értelmen keresztül kiván hatni, mint közvetetlenül. Ebben nagyon berlini és nagyon modern; oly közönséggel számit, mely mindent tud, mindenről szinte tudományos fölvilágositást szerzett. Főeleme azonban a humor, minden változatában, kezdve a finom iróniától, magapersziflázstól, a dolgokkal való öntudatos játéktól le egészen a clown-tréfáig, vaskos bohózatosságig, nyers komikumig. A németnek van, az angolt kivéve, ez iránt legfogékonyabb érzéke, a berlini köznép hatalmasan tud kaczagni, csúfolódó, de jószivű is, szereti az *Ulk*-ot, a bolondosságot, mely fantasztikus, szeszélyes, kiszámithatatlanul ugrándozó, intenzive jókedvű, emberekkel és dolgokkal játszadozó, komoly képpel bolondozó, bolondsapkában bölcselkedő. Reinhardt ezt az aknát ássa, fúrja és értékesiti. A pátoszszal nem igen tud mit kezdeni, hagyja méltóságosan hömpölyögni hagyományos, német módon, a szentimentálizmust se ragadja ki sablonjaiból, mindezeket csak alkatrészeknek tekinti, melyek az ő keretezésében kapnak új szint. Elve az, hogy a ki meg tudja kaczagtatni a közönséget, annak nyert játéka van. Senki nem tudja Shakespeare humoros dolgait úgy foglalni és fényesiteni, mint ő. Nagyon jellemző rá nézve *A makranczos hölgy* és *Dagobert király*, melyeket vasárnap és hétfőn mutatott be Budapesten.

*

A makranczos hölgyet mint farsangi tréfát játssza, de oly gazdag leleménynyel, hogy a haragvót is megnevetteti és lefegyverzi. Semmit se vesz komolyan a darabban és ezt főleg azzal éri el, hogy a komédiát mint szinjátékot a szinjátékban adatja elő. Fölhasználja a darab ismeretes keretét, melyet az előadásban mindig mellőznek és a részeg üstfoltozó előtt játszatja el a darabot falusi komédiásokkal. Igen elmés módon egyesiti a régi Shakespearei szinpadot a falusi komédiások szegény díszletezésével. A háttér a galleriával az egész darabon át nem változik, a díszleteket pedig a szinészek szemünk előtt tolják el helyükről, hogy lássuk, hogy ezek csak mondvacsinált díszletek, melyeket hátul szinészek, szolgák megtámasztanak, különben összedőlnének. Már ez is kifogyhatatlan tárgya a nevetésnek. A szinészek még játék közben is bolondoznak, ugrándoznak, bukfenczet hánynak, ütögetik egymást. A muzsikából, melylyel darabját kiséri, a legkedvesebb komikumot tudja kicsiholni. Roppant vaskos komédia lesz így az egészből, de tagadhatatlan, hogy Shakespeare művében sok az erre csábító alkalom, fogantyú; Reinhardt előadása majdnem kommentátora az eredetinek. És minden jelenet tele van meglepő részletekkel, melyek mulatságosak, elmések, merőben újak. Kár, hogy a darab főszinésze, Winterstein, kissé száraz, hogy nincs meg benne az a hányaveti gondtalanság, mely durvaságával, alantiságával némileg megbékithetne bennünket. Ellenben Kató, a makranczos, kitűnően német, igen grácziátlan, valóban türhetetlen és érdemes minden kinzásra. A szinésznő sokat talált a maga természetében, sokat nemzetiségében, de eleget művészetében is. Lucie *Höflich* a neve. Hű tud lenni két férfiúhoz, Shakespearehoz és Reinhardthoz, ez pedig igazán — művészet.

*

Még jellemzőbb *A jó Dagobert* király előadása. Ez a franczia *Rivoire* darabja, melyet Felix Salten remek verseléssel lefordított. A franczia eredetinek a karaktere teljesen megváltozott Reinhardt előadásában, valósággal meghamisult, de nagy hatást tett. A franczíában van pátosz, gyöngédség, érzelmesség, romantika és némi kis humor Dagobert minisztere személyében. Reinhardt természetesen a humoros minisztert ragadta ki, ezt tette a darab tengelyévé, vagy ha úgy tetszik, alaphangjává és ehhez hangolta aztán az egész darabot. Teljesen kiküszöbölte a romantikát, a pátoszt; valamit meghagyott az érzelmességből és gyöngédségből, de főleg vidámmá tette a darabot. A mi kis sikamlósság van a

A TÖMEG ÜDVÖZLI PAULHANT, A MINT GYŐZELME UTÁN MANCHESTERBŐL VASUTON HAZAINDUL.

franczia eredetiben, örömmel fogadta, nem durvitotta, de óvatosan befoglalta a humor keretébe. Humor és erotika: jó amalgam! A darab szövege itt-ott ellentállott, de mit törődik ezzel Reinhardt! Új negyedik fölvonást irt vagy iratott a darabhoz. Rivoire nem klasszikus, őt szabad nyesegetni, hisz nyesegeti ő Shakespearet is. Berlinben nem igen respektálják a klasszikusokat. A darab meséje az, hogy Dagobert király oly nőt vesz feleségül, a ki mást szeret és nem akar igazi felesége lenni Dagobertnek, ezért belenyugszik, hogy éjjel más nő (ki a királyt igazán szereti) foglalja el a helyét. Később azután mégis hetne, hogyan mondja Wassmann azokat a verseket, melyeknek komikusan kell hatniok! Ime Reinhardt mestersége és művészete: igen finom, bájos franczia verses vigjátékból kaczagtató, majdnem vaskos bohózatot csinált, melyet azonban elejétől végig egységes hangnembe áttett. A kaczagók neki adtak igazat.

*

Még egy szó *Judith* előadásáról. A mi kis Reinhardtjaink a klasszikus tragédiákat is naturalisztikusan szeretnék játszatni: Reinhardt a tragédiát a legszigorúbb patetikus stíljátszik szinházával. Annyi bizonyos, hogy a budapesti közönséget véglegesen meghódította magának. *Alexander Bernát.*

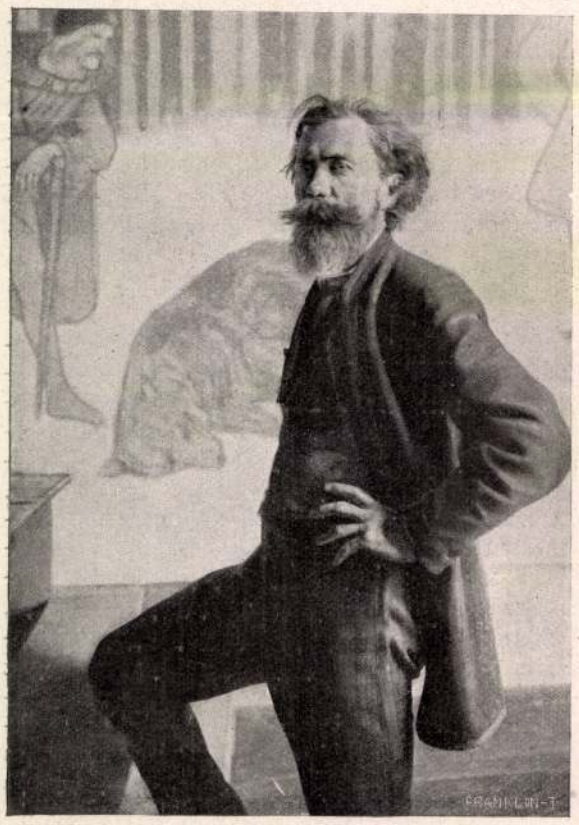

Fenn baloldalt Kőrösfői Kriesch Aladár, jobboldalt Nagy Sándor arczképe látható, ezek Gödöllőn élő művészeink között a legtekintélyesebbek. Alúl baloldalt Kriesch Aladár műtermét mutatjuk be, mely e művésznek munkásságára rendkívül jellemző. Festményeken, apró iparművészeti tárgyakon kívül szobrok is készülnek itten, a mivel azonban Kriesch tevékenysége nem merül ki, mert könyvet is ir és a gödöllői szőnyeggyártást is irányítja. Az alsó jobb kép családja körében mutatja be; a háttérben a bécsi vadászati kiállítás számára festett és mult héten útnak indított, medvevadászatot ábrázoló nagy fali képe látható.

A GÖDÖLLŐI MŰVÉSZTELEPRŐL. — Balogh Rudolf fölvételei.

kedvet kap az asszonyságra (igazi humoros helyzet!), de a dolog nem sikerül és midőn a csalás kisül, Dagobert elkergeti mind a két asszonyt; később mégis elveszi azt, ki őt kezdettől fogva hiven szerette. A főszerep azonban a miniszteré, a ki a kártyákat keveri és az eredetiben is humoros alak. Ennek ábrázolására Reinhardt rendelkezik Wassmannal, a ki az ő főszinésze, a berlini humor utolérhetetlen képviselője, a ki maga alkotta meg magát a humoros játék egyik kitűnő tipusává. Olyan arczizmok még nem születtek, melyeket Wassmann nem tudna szinte folytonos nevetésre készteni. De ily jó szerepe sem igen akadt még Wassmannak. Már az is studium tárgya leszerűséggel játszatja. A szinészek szavalnak, hatalmasan szavalnak, sőt: *érthetően* szavalnak. Minden szót meg lehet érteni. Mily isteni élvezet: Érteni! Csak Judith személyesítője kiabálta túl magát néha-néha és hangja viharos zengésében elveszett a szegény szó értelme. Még valami: Reinhardt maga is kis szerepet játszott, vak, néma embert, ki egyszerre megszólal és azután ismét elveszti hangját. E szerepben látván őt, mondhatjuk, hogy ez nagy szinész is, a ki meg is tudja csinálni, a mit másoktól követel, a mit másoknak mutatni akar. Groteszk volt, gyönyörűséges és minden izében művészi. Mondják, hogy magyar születésű és legszivesebben itt

A PÁRISI GYUJTOGATÓK.

(Az 1871-iki kommün lázadás.)

Ismerteti (Folytatás.)

RÁKOSI VIKTOR.

XV. FEJEZET.

A véres hét.

Megirtuk már e történet folyamán, hogy a versaillesi csapatok május 21-ikén minő körülmények közt hatoltak be egy elhagyott ponton Páris városába. Megirtuk azt is, hogy a kormány e napon fél Párist elfoglalhatta volna, a kommün annyira nem volt elkészülve erre a váratlan benyomulásra. A forradalmi kormány tagjai este hét órakor kapták meg ezt a hirt, melyet nem akart közülök senki sem elhinni. Delescluze nekiült egy nyilatkozatot szerkeszteni, melyben egyszerűen letagadja a versaillesiek behatolását. De éjfél után két órakor megjelent Dombrovszki tábornok és jelentette a Jóléti Bizottságnak, hogy a hir igaz. Ekkor látták csak a veszedelmet egész nagyságában. A szövetkezett nemzetőrség javarésze az erődökben vagy az előörsökön tartózkodik, a kik a városi

Előre a köztársaságért, a kommünért és a szabadságért!» Delescluze proklamációja többek közt így szólt: «Polgártársak! Elég volt a katonásdiból, pusztuljanak a czifra egyenruhájú, fényes gombú és kizsinórozott tisztek! Adjanak helyet a meztelen karú harczosoknak! A nép nem sokat ért a tudományos manőverekhez, de mikor puska van a kezében és kövezet a talpa alatt, nem fél a monarchikus iskola semmiféle nagy stratégájától sem. Fegyverre polgárok! Vagy győzünk, vagy a versaillesi reakczionáriusok és klerikálisok könyörtelen kezeibe esünk, azon nyomorultaknak a kezébe, a kik készakarva eladták Francziaországot a poroszoknak s árulásukért most rajtunk akarnak boszút állni.»

Május 22-ikén reggel a kommün minden hive talpon volt. A federált nemzetőrök fegyvert ragadnak, vagy az asszonyokkal és gyermekekkel egyetemben torlaszokat építenek. A franczia hadsereg lassú előnyomulása kedvezett nekik. Ennek a lassúságnak oka az volt, hogy a franczia tábornokokat a porosz háborúban és márczius 18-ikán szerzett keserves tapasztalatok megtanították az óvatosságra és annyira igyekeztek szakítani a hagyományos felületességgel és hebehurgyasággal, hogy most meg az ellenkező hibába estek. Akármennyire kedvezett is nekik az alkalom, nem mentek tovább, mint a mennyit a kidolgozott haditerv megengedett. Ez biztos sikerű módszer volt, de időt engedett a kommünnek a belső védelem megszervezésére.

A kommün vezérei annyira túlozva dicsérték örökké a nemzetőrség vitézségét és érdemeit, hogy végre maguk is meg voltak arról győződve, hogy ha nyilt ütközetben nem is tud győzni, a torlaszok mögött sikerrel fog ellenállani. Így aztán magukhoz tértek a pánikból, melyet a versaillesiak váratlan megjelenése okozott. Sőt oly harczi düh lobbant föl bennük, hogy az utolsó perczben különböző előkelő testületek részéről jövő közvetítési ajánlatokat visszautasítanak vagy elfogadhatatlan föltételekkel lehetetlenné tesznek.

A hadsereg, a mely Párist megtámadta, százhuszezer főből állott. Ez jól fegyelmezett, háborúhoz szokott, nem olyan laza katonaság, mint a mely márczius 18-ikán a népnek megadta magát. Ezt a katonaságot lassan-lassan megtöltötték azzal a gyülölettel, melyet Versailles és a vidék érzett a kommün iránt. A Vendôme-oszlop ledöntése a poroszok szeme láttára valóságos szentségtörésnek tetszett úgy a katonák, mint a tisztek előtt. A tisztek nagy része, főkép a magasabb ranguak és a törzskarban szolgálók, a kik meggyőződésükben katholikusok, monarchisták és bonapartisták voltak, átengedték magukat politikai szenvedélyüknek. Az ő szemükben a párisi forradalmárok a legaljasabb gonosztevők voltak, a kiken boszut kell állani mindazon gazságokért, melyeket Párisban a trón és az oltár ellen elkövettek. Ezek

A gödöllői művésztelep az iparművészetnek is hajléka. Felső képünk a gobelin-javító asztalt mutatja be, melyen gödöllői uri lányok Belmont Leo vezetése alatt dolgoznak. Az alsó képek a rendszerint «Kriesch-féle szőnyegek» elnevezés alatt ismert eredeti rajzú és szinezésű szőnyegek készítését mutatják be.

A GÖDÖLLŐI MŰVÉSZTELEPRŐL. — Balogh Rudolf fölvételei.

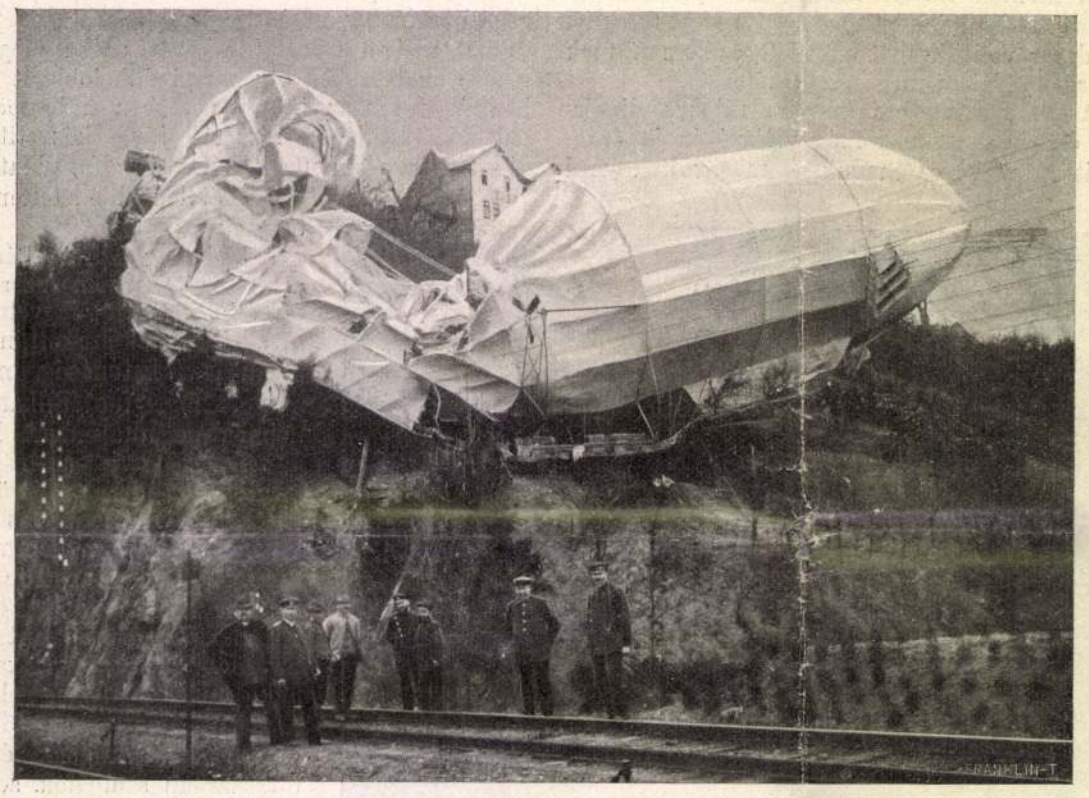

A ZEPPELIN II. BALESETE HAMBURGBÓL KÖLNBE VISSZATÉRTEKOR WEILBURGNÁL.

a tisztek fanatizálták a közkatonákat és így aztán a hadsereg tűzzel és kiméletlenül harczolt.

Ezzel szemben a kommün a végsőkig szított osztálygyülölet fanatizmusát állította. A társadalmi rend fölforgatását s az uralkodó osztályok teljes letörését tette a proletárság föladatává. Jelszavak voltak: *Mindenki gazember, a kinek van valamije* és: *A magántulajdon nem becsületes dolog, hanem lopás.* Ezt hirdették népszerű hangon írt lapjaikban és a klubbokká átalakított templomokban. Valami ködös rajongás a világ összes proletárjai iránt, ellenben ádáz gyülölet a velük egy államot, egy nemzetet alkotó vagyonos és intelligens osztályok iránt: ezen textus körül forgott a mindennapi kommün-prédikáczió. S a párisi munkásság lelke, hogy mennyire disponálva volt akkor, a rendkívüli viszonyok között, e tanok befogadására, azt e munka elején ecseteltem. Nem csuda, hogy ilyen körülmények között ez a hét napos végső tusa valóságos vérengzéssé fajult. Nagy bűne ez a versaillesi hatalmasoknak is, a kik nem akarták megakadályozni a katonaság vak öldöklését. Csak nemrég történt, hogy az egész czivilizált világ fölháborodott azon a kegyetlenségen, a melylyel a spanyol kormány a barcelonai forradalmat elnyomta és Ferrert kivégezte. Pedig ez csak gyermekjáték volt ahhoz képest, a hogy a versaillesi kormány Franczia ország fővárosával elbánt.

Május 23-án a hadsereg határozott sikert aratott, a mennyiben bevette a Montmartre csúcsot, a forradalom bevehetetlennek tartott fellegvárát. Déli egy órakor a Szolferinó-tornyon megjelenő trikolór jelentette Párisnak a nagy eseményt. Elképedés és düh fogta el a kommün embereit. Először mint rendesen árulást kiáltottak, de ezt a hangulatot csakhamar csüggedés váltotta fel, s illuzióik, melyeket a nemzetőrség iránt tápláltak, szétfoszlottak. Látták, hogy a szervezetlenség és a fegyelemnek teljes hiánya kérlelhetetlenül a bukást vonja maga után. A védelem tisztán ötletszerüen történt. A versaillesi csapatok gondosan konczentrálva voltak a támadásra, ellenben a kommün csapatait nem lehetett konczentrálni a védelemre.

Az a baj is megvolt, hogy a legtöbb nemzetőr-zászlóalj a saját városrészét, sőt a saját utczáját akarta csak védelmezni. Szóval csak a jól ismert helyeken akart verekedni, a hol veszedelem esetén, ösmerve a járást, könnyen eltünhetett. Csupán a legbátrabbak és a legelszántabbak maradtak a helyükön, a kik aztán igazán ritka vitézséggel harczoltak. De ha ezek képesek is voltak az előnyomulást egy időre föltartóztatni, arra nem voltak sehol elég nagy számmal, hogy a támadást visszaverjék.

Egy dolog kínos súlylyal nehezedett a kommün vezéreire: hogy a népnek hizeleghessenek, kezdettől fogva azt hirdették neki, hogy a csatavesztéseknek csupán a tábornokok árulása vagy tehetetlensége az oka. Úgy a császárság, mint a nemzeti védelem tábornokait gyáváknak és *capitulardok*-nak nevezték, azt állítván, hogy ha ő rájuk (a kommünvezérekre) bízzák a vezérletet, ők annyira külömbek bátorságuk, a hazában való hitük és a népbe vetett bizalmuk folytán, hogy mindenesetre győztek volna, vagy legalább is soha nem kapituláltak volna. És íme, ezek a *gyáva* és *áruló* tábornokok most őket, a kommün vezéreket verik le, tehát mégis csak magasabban állnak, mint ők.

No de az ilyen delikátabb lelkiismeretfurdalások csakhamar megszüntek, mert megnyílt az örvény és közeledett a katasztrófa. A kommünisták tudták, úgy a vezérek, mint a közkatonák, hogy nem számíthatnak irgalomra s azért a kik meg nem szöktek, vagy csodálatra méltó elszántsággal küzdöttek, (ez áll a közkatonákra) vagy minél irtóztatóbb emléküvé akarták tenni megsemmisülésük katasztrófáját (ez áll a vezérekre). A versaillesiak pedig a mint betették a lábukat, már másnap megkezdték a sommás kivégzéseket. A Monceau-parkban már lefegyverzett embereket, sőt velük asszonyokat lőttek főbe. A Champs-Élysées-vel szomszédos utczákban, a napi harcz befejezése után elfogott nemzetőröket rögtön halomra lőtték. A versaillesiek sorában küzdő, szerencsére csekélyszámú önkéntes nemzetőrcsapat még a katonáknál is jobban kegyetlenkedett. Sohse fog kiderülni, hogy a Lobau-kaszárnya udvarán hány insurgenst lőttek agyon. Az egyik történetiró, mikor e laktanya udvarán lefolyt véres jelenetek elbeszéléséhez ér, a következőket írja:

Itt a borzalmak tetőpontjára érkeztünk. Semmivel se lehet menteni ezeket a tömeges kivégzéseket, melyek a versaillesi csapatok benyomulását követő naptól kezdve Páris oly sok pontján folytak. A vezérek nevei, a kik ezt elrendelték és annak a neve, a ki megakadályozhatta volna, megvetéssel kell hogy említtessenek a történelemben. A harcz kegyetlensége nem igazolja a gyilkosságot és bűn megölni lefegyverzett embereket, a kiket könnyű lett volna katonai bíróság elé állítani, mely a tárgy teljes ismeretével itélhetett volna. Kétségtelen, hogy a forradalmi láztól rázott tömegben nagyon sok bandita működött, nagyon sok gazember követte gonosz ösztöneit és perverz szenvedélyeinek őrült sugallatait és ebben a veszedelmes kategóriában kell keresni a gyújtogatókat és a gyilkosokat; de e sötét alakok mellett, kik minden forradalmi kitörésben ott szerepelnek és a kik megérdemlik, hogy úgy bánjanak velük, mint a kártékony vadállatokkal, ismétlem, ezek mellett mennyi becsületes ember, mennyi nemes indulatú, naiv, exaltált lélek esett áldozatul; hát még mennyi lehetett a száma azoknak az akarattalan, erőtlen, ellenállásképtelen karaktereknek, a kik mint szelid bárányok, ellentmondás nélkül engedték magukat besorozni a fölkelő hadseregbe, a halálos fenyegetések által terrorizálva! Ezek a gyülöletes tömeges kivégzések sokkal több áldozatot szedtek a jók, mint a roszak között.

A franczia hadsereg valamennyi vezérlő tisztje közül a párisi nép legjobban megjegyezte magának és megátkozta Galliffet tábornokot, a kit mint vérben gázolót elnevezett *vörössarkú generálisnak*. Galliffet a császárság alatt típusa volt a harczban vitéz, békében sneidig katonatisztnek, egyaránt szeme-fénye katonáinak és az asszonyoknak. Legutóbb a híres szedáni lovasrohamnál tüntette ki magát, mely egy hősies, de teljesen hiába való katonai bravúr volt. Páris ellen az 1-ső számú lovasdandárt vezette, s külön proklamáczióban biztatta brigádját, hogy ne ismerjen se irgalmat, se kegyelmet a párisi gyilkosok iránt. Természetes, hogy szavai és tettei az őrültséggel határos izgalomba hozták Páris alsóbb rendű népét, melynek szemében Galliffet eljárása a legtúlzóbb visszatorlást is jogosulttá tette. Galliffetről mondják, hogy egyszer megállított egy transzportot, mely Párisból Versaillesba foglyokat szállított, s egy csomót ott az útszélen kivégeztetett közülök. Még pedig úgy cselekedte a dolgot, hogy felszólította a fogolycsapatot, hogy először is az öreg emberek lépjenek elő. 110 férfi lépett ki, a kiknek már őszült a haja. Ezekhez így szólt a tábornok:

— Ti már öreg emberek vagytok, ti láttátok az 1848-ki forradalmat is, nektek több eszetek lehetett volna. Ezért büntetésül titeket fogunk agyonlőni.

Ezzel a szállítmány legnagyobb részét halomra lövette, utoljára a kiválasztott öregeket.

(Vége következik.)

DIVATLEVÉL.

Az első ibolyával és gyöngyvirággal megjött a várt, de részben rettegett tavaszi divat, a káprázatos ujdonságok egész tömegét hozva magával. A ki szereti a gyors változatosságot, élvezettel gyönyörködhetik a művészi, sőt mesterinek mondható alkotásokban, melyek a mellett még a technikai fejlettség bélyegét is viselik magukon. A nők nagyobb része ellenben szinte elszomorodva veszi elő szekrényéből a tavaly megkedvelt ruhát, mely még oly jó, oly friss és a divat mindenható parancsszava folytán mégis hasznavehetetlenné lett. Sőt látunk olyan valamit is, a mi veszedelmesen hasonlít a lázadáshoz: a nők nem vetik magukat alá nyomban az új törvénynek, sőt daczosan a tavalyinál is egy araszszal hosszabbra szabatják a kabátjukat.

Mert főleg a kabátok terén vannak ismét nagy változások. A mióta oly általánossá lett az alj szövetéből készült kabát, illetve az egész ruha, azóta a divatművészek az előbbinél is fokozottabb figyelemre méltatják e ruhadarabot. Hol bőven, hol szűken, hol hosszan, hol meg röviden készitik, ezzel teljesen és mintegy egy csapásra megváltoztatva a nők külső megjelenését. Mert hiszen az utóbbi években forró nyáron is elengedhetlen kelléke volt a női öltözéknek a kabát. Ekkor természetesen oly könnyen készítették, hogy minden nehézség nélkül viselhető volt.

A múlt esztendő folyamán viselt kényelmes, mondhatni fesztelenül bő kabátok kezdenek letűnni, hogy helyet adjanak a rövid, testhezálló, gyakran szoros kabátnak. Ez már csakis szorosra fűzött termeten áll szépen és kissé kaczéran, mert teljesen kitünteti az alakot. A vászonruhák is ilyen kabáttal készülnek, sőt a kötött, fehér sportkabátokat is ilyen szabásra készítik. A nagy, párisi divatművészek azzal érvelnek a rövid kabátok mellett, hogy a nagy melegben sokkal czélszerűbbek. De mindezek daczára igen sok nő visszasírja a tavalyi divatot.

Hogy némi kedvezmény mégis essék a hosszú habát kedvelőinek, a ruha széléig leérő köpenyeket látunk, melyek ép oly czélszerűek, mint izlésesek. Félbő szabásuk már magában is némileg biztosítja azt a kényelmet, mely különösen úton annyira megbecsülhetetlen. A már közelgő nyári idény folyamán e hosszú köpeny bizonyára nélkülözhetetlen kelléke lesz minden utazásra készülő hölgy ruhatárának.

A szineket illetőleg nagy pompát, szinte káprázatos pazarlást látunk úgy e szövetek, mint a diszek világában. Hihetetlenül élénk szineket egyeztetnek össze művészi harmóniává, szinte frissítő hatást gyakorolva ezzel a nők külsejére. Olyan ez, mintha az egy időben annyira ócsárolt szeczesszió most teljesen hatalmába kerítette volna a divatot, hogy nem csupán a művészetben, hanem a hétköznapi életben is forradalmat csináljon. Így

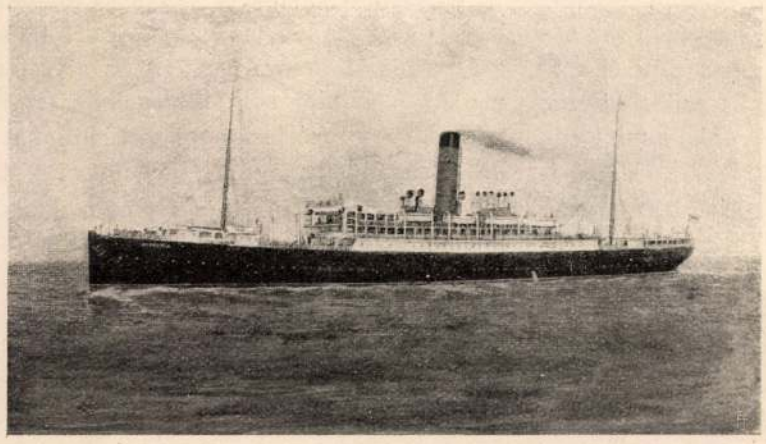

A «SZLAVONIA» HAJÓ.

A BOULEVARD ÉS RAKPARTOK ALGIRBAN.

JEGYZETEK AMERIKAI UTAMRÓL.

Irta Urmánczy Nándor.*

Augusztus 12.

Reggel háromnegyed 10 órakor a hajókürt hatalmas búgása közben megindult a «Szlavonia». A sürgés-forgás megszünt, mindenki a korlátokhoz tódult, hogy a parton álló ismerőseit még egyszer köszöntse. Kendőlobogtatás, egy-egy hangosabb üdvözlet s hajónk hátat fordított *Fiuménak.*

A korláthoz támaszkodva, a távolodó partokat, a még mindig integető tömeget nézve, szerettem volna azt az érzést megállapítani, a melyet bennem ez a jelenet keltett. De nem tudtam, csak valami lehangoló, nyomott, szomoruság felé hajló érzés borult kedélyemre. Egy-egy emléket, egy-egy arczot hoztak elém gondolataim s úgy vettem észre, egyáltalán nem jut eszembe Amerika . . .

Augusztus 13.

Az első huszonnégy órán túl vagyunk. Végig hajóztuk az Adriát, most *Brindisi* előtt délnyugatnak kanyarodva az olasz csizma sarkát készülünk megkerülni. A tenger nyugodt, de nem mozdulatlan: apró, ártatlan hullámocskák fehér taraja játszik a ragyogó napfénynyel.

Az első nap különben elég kellemesen telt el. Délután megalakult a vigalmi bizottság a közönség szórakoztatására s a sajtóbizottság a világ folyásáról kapott hirek közlésére. Hajónk föl van szerelve Marconi-féle drót nélküli távirókészülékkel s van rajta kézi sajtó is. Az ujságtól tehát itt sem szabadulunk még.

Vacsora, vagy jobban mondva ebéd közben megvolt az első izgalmas eset is. A hangos, kedélyes társalgást pillanatra mélységes csend váltotta fel. Az étterem ablakán bekiáltott egy rémült, rekedt hang:

— Tűz van, ég a hajó!

Néhány higgadtabb utas nyugalomra intette a közönséget s csakugyan, mindenki nyugalmat erőszakolt magára. És dicséretükre legyen mondva, a társaság hölgytagjai a körülményekhez képest ép oly bátorságot mutattak, mint a férfiak. Úgy három-négy perczig tartott ez a kínos, feszült helyzet, a mig meghozták a hirt, hogy nincs baj. A manapság annyira divatos rövid zárlat okozta a riadalmat. A kigyuladt vezeték nagy fénynyel égő tüze rémitette meg a harmadik osztály utasait. Az asszonynép kezét tördelve, kétségbeesett jajgatás közben csapatokba verődött, letérdelt és hangos szóval imádkozott, mialatt a matrózok gyorsan eloltották a tüzet. Félóra mulva is lehetett látni reszkető, sopánkodó alakokat. Csakhamar azonban elfeledte mindenki az esetet.

Este tiz óra körül gyérülni kezdett a társaság, egymás után tüntek el az utasok kabinjukba. S akadtak olyanok, a kik a rettentő hőségben aludni is tudtak!

Augusztus 14.

Elhajóztunk *Sziczilia* partjai mellett, a *messzinai szoroson* át. Távcsővel néztük az Aetna kopár, most nyugodt csúcsát, Reggia és Messzina városait; láttuk az ókori hajósok két közmondásos rémét, a Scyllát és Karybdist, a hol ma fodros habok felett békén ringatóznak a vitorlás bárkák. A hol állítólag az örvény van, a parthoz vetődve, oldalára dőlt, leszerelt hajó hever. Mögöttünk delfinek serege úszik versenyt a hajóval.

Reggeli után az istentiszteletek következtek. Hock János, majd Blaskovits Ferencz képviselők mondtak misét a födélzeten. A mint felhangzott az első egyházi ének s a levegőben, összeolvadt az urak és a szegény kivándorló nép éneke, az otthoni falusi templomok régi, ismert énekei, — alig maradt szem szárazon. A mint a csengetyű megszólalt, a tisztelt házban oly hangos képviselő urak, itt a tenger végtelenségének és ezzel szemben parányiságuknak tudatában, némán, meghatottan hajtottak térdet. A mise végén a magyar és angol lobogóval diszített födélzeten a himnuszt énekeltük. A hajó személyzete angol istentiszteletet tartott a szalonban, majd a református magyar kivándorlók énekeltek szép egyházi énekeket.

A tengeren, ha nem jobbak is, de szelidebbek az emberek.

Augusztus 16.

Tegnap Sziczilia fővárosában, *Palermóban* időztünk huszonöt óra hosszat. Néhány társammal bebarangoltuk czél nélkül a várost, bebenéztünk egy-egy templomba, muzeumba, — de ennek felsorolásával minek tölteném az időt?

Most itt heverünk a hajón, hol benézünk a pipázóba, vagy szalonba, diskurálunk, eszünk, el is álmosodunk s aztán újra kezdjük. A nap eltelik s holnap már meg sem tudjuk mondani, mivel.

Tengeren van csak az igazi *dolce far niente.* Ma például nem csináltam semmit és ugyanezt cselekedte valamennyi utas. Hoztam magammal vagy tizenöt kötet könyvet s olvastam eddig hat lapot. Az ember belekezd, olvas, olvas és egyszerre azon veszi észre magát, nem tudja, mit olvas. Egyik tudós képviselőtársam azt panaszolja, hogy nem fogja az olvasás, a másik meg azt vallja, hogy a második lapnál már elalszik . . .

Augusztus 17.

Ma *Algirt* néztük meg. Kora reggel ért ide a hajó. A födélzetre siettem. Gyönyörü kép fogadott. A széles öböl mögött lankás hegyek emelkedtek; egy részüket a délszaki növényzet diszíti, a többit modern paloták s az arabok tipikus házai foglalják el.

A kikötő nagyon népes. A párisi mintára épült paloták a parton s a város középső részén meglepik az utast; ha a nyugati hegyoldalt elborító arab városrész egymásra rakott, lapos födelü házainak festői csoportját nem látnók, el se hinnők, hogy Afrikában vagyunk.

Partra szállva, kocsiba ülünk és elszakadva a Cook emberei által vezetett csapattól, kis, de kedves társaságban megkezdjük a barangolást. Minden érdekel, kezdve a teherhordó szekereken, melyek elé rúdhoz három ló és azok előtt egyesével még három ló van fogva, egész a mecsetben heverő, térdelő, hajlongó arabokig, a szemetet kosarakban hordó szamárig, a fehérbe

* Urmánczy Nándor országgyülési képviselő, ki mint az interparlamentáris konferenczia tagja utazott Amerikába, útjáról részletes naplót vezetett, melyet szives volt rendelkezésünkre bocsátani. E naplóból közöljük az itt található részleteket.

A PORTA FELICE ÉS FORO UMBERTO PALERMÓBAN.

GIBRALTAR.

öltözött, elfátyolozott arab asszonyokig. Meg is néztünk mindent, szóba állottunk spahikkal és másfajta katonákkal, ittunk afrikai vörös bort, szedtünk érett Szent János-kenyeret a fájáról.

Most pedig gazdagabban egy szép emlékkel és egy vágygyal, hogy ujból fölkeressük ezt a szép helyet, oly jól esnék végig heverni a födélzeten és nézni az eget, a tengert és azt a pár szép asszonyt, lányt, kik velünk utaznak, — de hajósjátékhoz, kötéldobáshoz hívnak és szivesen megyek.

Augusztus 18.

Tegnap délután négy órakor hagytuk el Algirt s ma már 20 órai út után *spanyol hegyek* körvonalait látjuk, a Sierra Nevada hegyláncot. A tenger kissé nyugtalan, de hajónk alig látszik észrevenni a hullámokat. A szél birkózik a födélzeten, feldönti a székeket, ezelőtt pár perczczel röpítette a tengerbe matrózsipkámat. De azért jól esik, az utóbbi napok rekkenő hősége után. Hetedik napja vagyunk a tengeren s minden utas napról-napra jobb kedvű lesz. Elfeledjük a magunkkal hozott gondokat, élvezzük a tengert.

Ma a *király születése napját* ünnepeltük. Délelőtt Komlóssy Ferencz esztergomi kanonok, kedves lakótársam a kabinban, mondott misét Blaskovich Ferencz és Hock János segédletével. Este az ünnepi ebéden Mohay Sándor államtitkár köszönti fel a magyar királyt, György Endre az angol királyt. Ezután hangverseny következik.

Augusztus 19.

Reggel hét órakor érkeztünk *Gibraltárba.*

Csodálatos hely ez. Egy sziklás, meredek hegy, mely merészen emelkedik a magasba s ura a Földközi-tengernek. Micsoda merész gondolat volt, egy nagy tengeri és szárazföldi hatalomtól, a milyen akkor még Spanyolország volt, elvenni ezt a területet, a spanyol félsziget csücskét, a spanyol korona gyöngyét! Csak angol agyban foganhatott ily eszme. Kétszáz esztendeje leng az angol lobogó a sziklacsúcson, mely ma a legcsodálatosabb erőd, s mint egy mesebeli szörnyeteg, biztosan őrzi a Földközi-tenger kapuját. Micsoda megalázó helyzet ez a sziklák alatti keskeny, lapályos semleges területen túl nyomorogva sinylődő, belső harczokban vergődő Spanyolországra!

Gibraltárban mindent megcsodál az ember, a mi angol kéz műve. Mindenen meglátszik az angol szolidság, eszesség, czélszerűség és tisztaság.

Augusztus 20.

Első nap az *Atlanti-oczeánon.* Eddigelé még nem telt el huszonnégy óra, hogy szárazföldet ne láttunk volna. Ma már csak tenger és ég tanui utunknak. Az Oczeán úgy látszik, játszani akar velünk. Mozgásban van, széles, lapos hömpölygésben. Alig tarajos a hullámok teteje. Ennél nagyobb hullámokat Brindisi előtt vagy a tarantói öböl szélén hajónk föl se vett. Most azonban tisztességes himbálást végez. Ennek az az oka, hogy míg a felületen a hullámok alig mutatnak 2—3 méter magasságot, addig alant széles rétegekben mozognak.

Az utasok egy része meg is kezdte már a szenvedést, urak és hölgyek vegyest. Az étel alig izlik, olykor-olykor elszédülünk. De azért *Szent István napját* megünnepeltük: Blaskovich Ferencz misézett és Hock János olyan beszédet mondott a kivándorlókhoz a hazaszeretetről, hogy sirva fakadtak valamennyien. Este a díszebéden Barabás Béla mondott áldomást a hazára, majd hangverseny is volt, a mely után a merészebbek még tánczra is perdültek.

Augusztus 21.

Reggel hat és nyolcz óra közt himbálózott leginkább a hajó, azóta kissé csendesebb a tenger. Sokáig állottam a hajó elején, a vasmacska mellett, hogy kipróbáljam idegeimet. Ott a legnagyobb az ingás s hamar elszédül az ember, ha a rohanó habokat nézi. De a tenger végtelensége fölött elnézve, gondolatainkba elmerülve, inkább kiálljuk a próbát. Két sirály röpköd sokáig a habok fölött, aztán eltűnnek, mint az én gondolataim, a messze távolban.

Egyéb aztán nem történt egész nap. Játszottunk, üldögéltünk, beszélgettünk, ettünk, ittunk s néztük este holdfénynél a tengert.

A hajó különben a rendes képet nyujtja, csak azzal a különbséggel, hogy ezuttal a magyarok dominálnak. És mint otthon, a társaság itt is töredékekre oszlik. A kik inkább érzik magukat együvé tartozóknak, egymáshoz huzódnak. Vannak aztán lézengők, a kik ide is, oda is elnéznek, szórakoznak, a hogy tudnak. Az angolok, amerikaiak és magyarok folyton barátkoznak, kedélyeskednek és nyelvleczkéket vesznek egymástól. Ma én is magyar leczkét adtam a szép szőke Miss Medora O'Nevellnek s holnap is folytatjuk a leczkét.

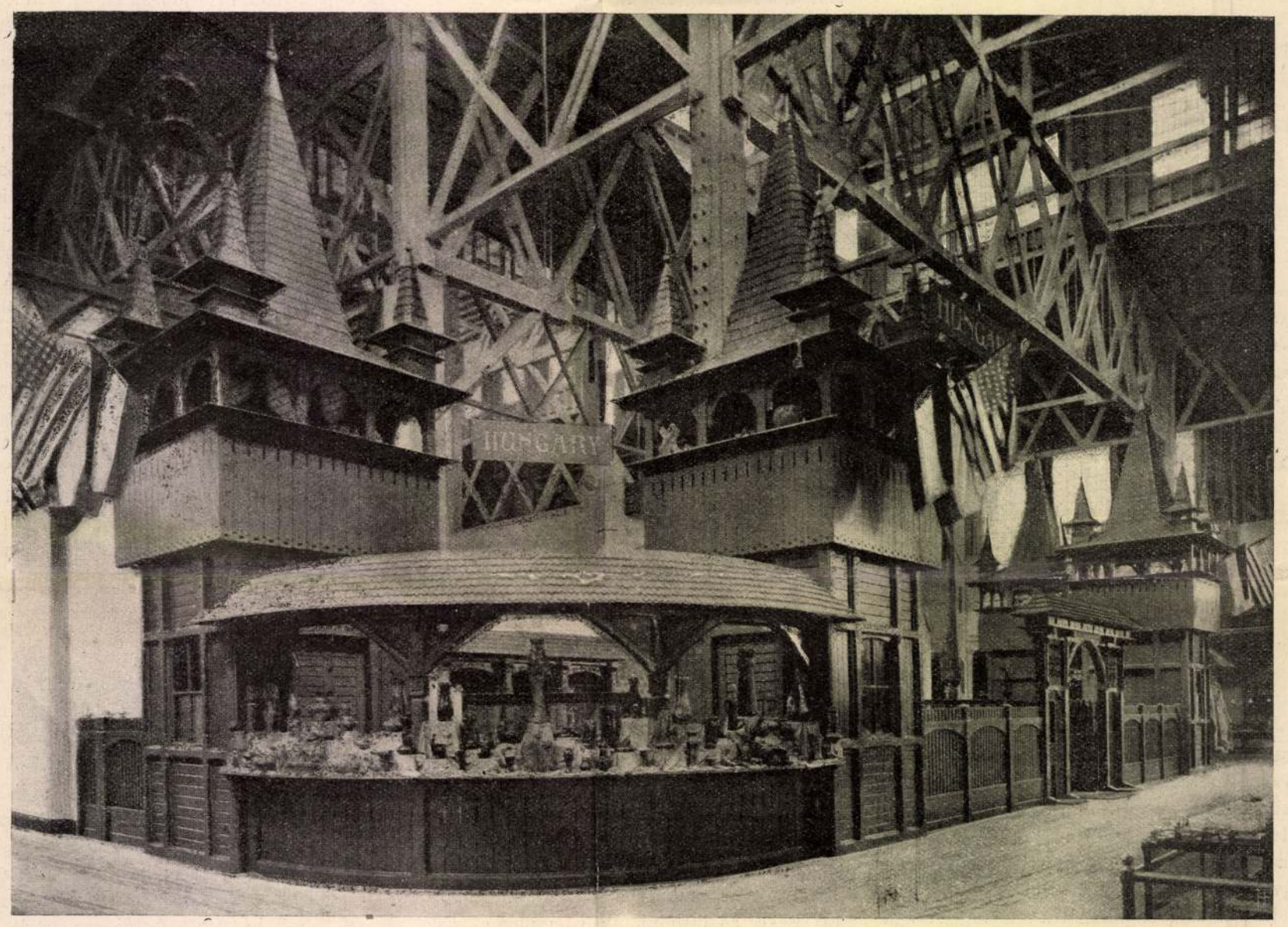

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI ÉS HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁS.
A SAINT-LOUISI VILÁGKIÁLLÍTÁSBÓL.

Augusztus 24.

Tegnap délután erősebben kezdett nyugtalankodni hajónk s azóta folytonos himbálásban vagyunk. Este az ebédnél az utasok fele sem jelent meg s ezek közül is minduntalan menekült valaki, hangos derültséget keltve, az étteremből.

— Tiszteltetjük a delfineket, ugyan jó napjuk van ma, — hangzik utánuk a megjegyzés.

Most csoportokba verődünk itt is, ott is. A zeneterem a lábbadozók tanyája, a falak mel-

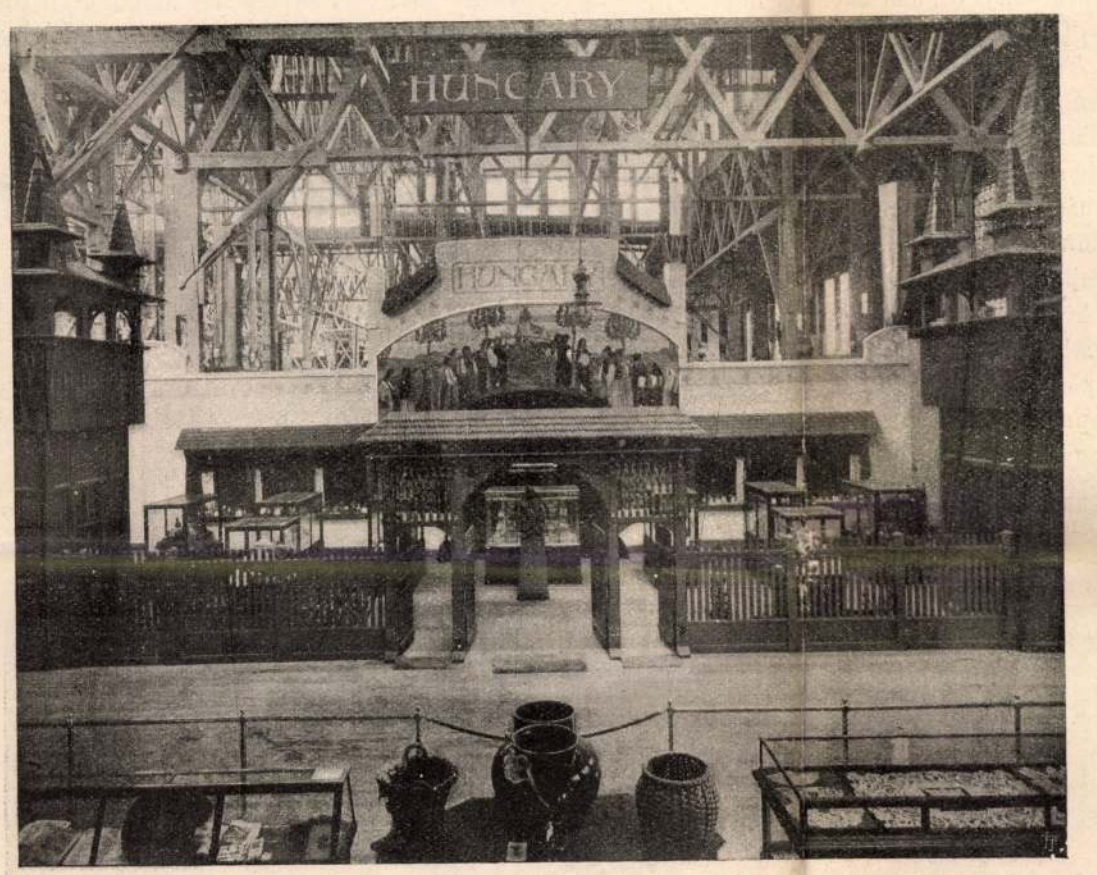

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI ÉS HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁS BEJÁRÓJA.

Louis legelőkelőbb klubjában, a «Hölgyek klub»-jában lesz. Kitünő gondolat volt derék szaktudósitónktól ennek az estélynek a rendezése és fáradhatatlan buzgóságát dicséri, hogy keresztülvitte azt, hogy az interparlamentáristák első összejövetele, mintegy ismerkedő estélye, *magyar házigazdánál* lesz. Szeptember 11-én, vasárnap délután a *st.-louisi kereskedők* hatalmas egyesülete, a «*Business Mens Association*» rendez az interparlamentáristák tiszteletére hajókirándulást a Mississippin. Hétfőn, szeptember 12-én délelőtt kezdődnek meg a *Tanácskozások*. Este a kiállítás igazgatósága rendez nagy ebédet a «tiroli alpesek» vendéglőjének óriási terraszán. Ötszáz meghivást küldenek szét erre az estélyre. Kedden délelőtt a tanácskozások folytatása, este fogadtatás az angol nemzet pavillonjában. Szerdán szeptember 14-én délelőtt a tanácskozások befejezése, este pedig ismét utra kelnek a vendégek, hogy *Kansas City*, *Colorado*, *Denver* páratlan tájszépségeinek megtekintése után, *Omahán* keresztül *Chicagóba* utazzanak. Innét *Detroiton* és *Buffalón* keresztül a *Niagara* vizeséshez utaznak, azután *Washingtonon* át — hol *Roosevelt* elnöknél tisztelegnek — vissza New-Yorkba, innét pedig haza Európába. Közben *Clevelandba* is benéz legalább egy része a magyar társaságnak, hogy ezen a nagy magyar telepen megkoszoruzzák *Kossuth* Lajos szobrát. Ezen az egész uton, az összes interparlamentáristák és nejeik az Egyesült-Államok vendégei — mely czélra 50,000 dollárt szavaztak meg.

Ez a vendéglátás különösen a miéinknek *New-Yorkba* való érkezése alkalmával némi kellemetlenséget okozott. Ugyanis a mi derék magyar interparlamentáristáink egy része úgy vélte, hogy a mint Amerika szabad földjére lépnek, már is megkezdődik «Uncle Sam» házigazdai szerepe s nagyot néztek, mikor *Dessewffy* Tamás new-yorki főkonzulunk harsány hangon kihirdette, hogy legmelegebben ajánlja a Walldorf-Astoria elsőrangú fogadót, hol magyarjaink, kedvezményes árért, napi *három dollárért* kapnak szobát. Persze, hogy a miéink még koronaértékkel számoltak — nem gondolva arra, hogy bizony Amerikában a dollár fizetési értéke *épen annyi*, mint nálunk otthon a boldogult forinté és hogy csak az a dollár két és fél forint, a mit hazaküld az Amerikában dolgozó magyar munkás dollárban, otthon meg átszámitják forintra, koronára. Így azonban kissé duzzogtak a tizenöt koronás szobák miatt és még jobban duzzogtak, a hogy meglátták a kedvezményes árú szobákat, illetve udvari — szobácskákat az ötödik-hatodik emeleten. Rögtön meg is alakult az ellenzék és a Walldorf-Astoria pompás folyosója magyarjaink ott időzésének első napján olyan volt, akárcsak a képviselőház folyosója. Hűséges kormánypártiak teljes megadással dicsérték szobájuk és a fogadó számtalan előnyét, a másik csoportban ellenzékiek tanakodtak azon, mit illenék tenni, hogy a nagyban buzgólkodó főkonzult se bántsák meg, no meg a dollárok is megmaradjanak; a harmadik csoport meg *Kubik* Béla körül tömörült, ki azt dörögte, hogy de bizony nem marad meg olyan szobában, a mely olyan magasban van, mint a bazilika teteje, azután még hideg- és melegviz-csap sincs benne s ha kinyújtózkodik, hát a szomszéd szobában alvó képviselőtársára dönti a falat — és mégis *tizenöt* koronát kérnek egy ilyen lyukért! Már ő bizony nem fizet a firmáért — neki portéka kell a pénzért. (Zajos helyeslés a baloldalon.)

És másnap megindult a nagy kivándorlás a kevésbbé fényes firmájú, de olcsó pénzért több kényelmet nyújtó szállodákba, a Walldorf-Astoriában csak a kormánypártiakat és a többi grófot, bárót hagyva vissza. *Barabás* Béla a maga és pártja nevében kijelentette, hogy ez csak a hajléktól való válást jelenti — érzelmekben és az interparlamentáris konferenczia czéljának munkájában azonban egységesek maradnak mindaddig, míg Amerika földjén vannak. Otthon — az már más. De az még soká lesz.

New-yorki tartózkodásuk első két napján képviselőink egy nagyobb csoportja, e sorok irójának vezetésével New-York igazi látványosságait, az üzleti negyedet, a hatalmas börzéket tekintette meg. Valósággal kábitólag hatott rájuk a világ legnagyobb kereskedelmi városának nagyszerű üzletforgalma.

Gróf *Apponyi* Albert szeptember 3-án érkezett New-Yorkba; az ott az ő és képviselőtársai tiszteletére rendezett ünnepélyekről közben már táviratok útján értesült a hazai közönség. Bizonyos, hogy Apponyi ragyogó ékesszólása igaz diadalt szerez nemzetünknek itt is, az interparlamentáris konferenczián.

**

A magyar képzőművészet, mezőgazdaság, ipar és kereskedelem, hazánk gazdasági erejét, művészetét volna hivatva most képviselni a nemzetek itteni világküzdelmében, a *st.-louisi világkiállításon*. Nem pazaroljuk most a szót annak a felpanaszlására, hogy tulajdonképen meg sem jelentünk a küzdők sorában. Tudjuk, micsoda áldatlan, valósággal kritikus helyzetben volt hazánk akkor, a mikor arról kellett volna határozni, hogy eljöjjünk-e ide, vagy nem? Hogy azután a politikai élet, az államháztartás kátyuba ragadt szekerének újból való megindulása után hirtelenében nem tákoltak össze valami zsibvásárt, — azt csak helyeselhetjük. De szerény bemutatkozásunkból is mindenki látja, hogy nem vagyunk — barbárok. Mert a hol az iparművészet olyan remekeket mutathat fel, mint a milyeneket St.-Louisban is kiállítottunk, a hol a nép egyszerű gyermekeiben annyi az igazi, velükszületett művészi érzék, a mennyit pompás háziipari gyűjteményünk is bizonyít, — ott az ipari képességnek minden feltétele is megvan és épen csak vállalkozó szellemre van szükség, mely alkalmat tudna adni a természetes ipari hajlamok érvényesülésére.

A *Horti* Pál tervei szerint épült *székely udvarházban* helyezték el a kicsiny, de művészi becsénél fogva gazdag magyar kiállítást. A hatalmas iparcsarnok sok izléstelen csoportja közül rendkívül előnyösen tűnik ki ez a mi eredeti, teljesen stilszerű, rendkívül harmonikus, bájos kiállításunk, melyet mai számunkban, eredeti felvételek nyomán képekben is bemutatunk. A zöld rácsos kerítésen belül látszó udvarház sikerült freskója, *Kriesch* Aladár műve, míg a homlokzat főkapuja, gyönyörű háromtagozatú vaskapu, *Forreider* és *Schiller* művészetét dicséri. Már akadt is rá műértő, jól fizető vevő.

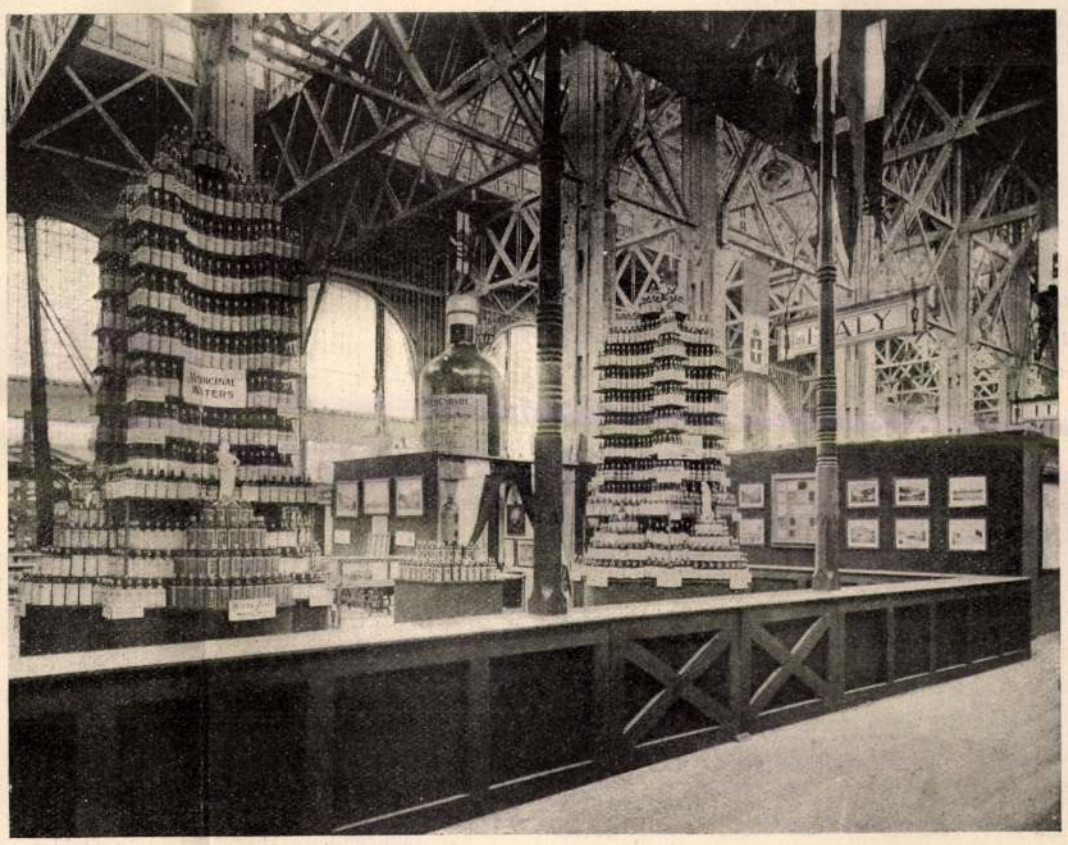

A MAGYAR ÁSVÁNYVIZ-KIÁLLÍTÁS.

A SAINT-LOUISI VILÁGKIÁLLÍTÁSBÓL.

let körben feküsznek urak, hölgyek. Az egyik utas hangos horkolása túlharsogja a tengert.

A kedélyeskedés, adomázás, kötekedés is alább hagyott. A tenger folyton háborog. Elázott emberek módjára, tántorogva, dülöngve járunk. A hajó kapitánya ma este már nem jelent meg az ebéden. A parancsnoki hidon maradt.

Augusztus 25.

Jobb napra ébredtünk. Csendesebb a tenger, tehát hangosabbak az utasok. Kisütött a nap, eltünt a ködös hangulat.

Már úgy összeszoktunk, mintha öröktől fogva együtt lettünk volna. Olyan természetesnek tűnik fel, hogy mindig ugyanazokat az arczokat látjuk magunk körül. Senkit sem feszélyez senki. Az asszonyok alább hagytak a toilettezéssel, nem bánják már, ha rendetlenebb is a hajuk. Az urak is elfelejtenek néha nyakkendőt kötni. Kiki végzi a maga időtöltéseit, a hogy kedve tartja; él mindenki a maga kényelmének. Ismerjük már egymás ruháit és a rajtuk folyton szaporodó pecséteket.

Augusztus 26.

Öt nap óta tegnap láttunk először hajót. Mintha régi ismerőssel találkoztunk volna, annyira örültünk neki. A Cunard Line társaság «*Auránia*» hajója haladt el mellettünk Liverpool felé.

Most az amerikai urak és hölgyek időtöltését figyelem. Vannak vagy tizenöten. Jókedvűek s örömük őszinte, naiv, mintha megannyi nagy gyerekek volnának. Ütemes léptekkel futkosnak a födélzeten, letelepednek a padlóra, a lányok keresztbe tett lábakkal, törökösen guggolnak és kártyáznak, jókedvűen nevetgélve, vagy dalba fognak s bár egyiküknek sincs számbavehető hangja, valamennyien karban énekelnek, látszik rajtuk, hogy szivvel-lélekkel élvezik a dalt. Irigylésre méltók, hogy ilyen ártatlan semmiségek annyi örömet okoznak nekik . . .

Augusztus 28.

Tegnap este nagy mulatságot csaptunk, amúgy rögtönözve. Véletlenül melegedtünk bele. Búcsúhangversenynyel kezdtük s hajnal felé a födélzeten őrt álló matróznak adott szerenáddal fejeztük be. Ő ugyanis figyelmeztetett bennünket, hogy legyünk csendesebben, mire körbefogtuk s elénekeltük neki a «Sárát». A hölgyek is velünk tartottak s mikor az étteremben eloltották a lámpákat, átmentünk a pipázóba s ott folytattuk, a mig italt lehetett kapni. Így is csak úgy juthattunk pezsgőhöz, hogy visszaigazítottuk az órát.

Most a tengert nézzük újból. Nézzük és nem birunk vele betelni. Pedig már nem sokáig élvezhetjük: csak 280 angol mérföldnyire vagyunk már *New-Yorktól*. Holnap délben már szárazföldön lehetünk.

Augusztus 29.

Mindenki a födélzeten van. Nyolcz órakor pillantottuk meg a szárazföldet. Immár népes a tenger. Vitorlások és gőzhajók mindenütt. Nézem a kivándorlókat; a födélzeten van valamennyi s figyelmüket teljesen leköti a folyton szaporodó hajók s a festői partok látása.

Most már látszik az óriási szabadság-szobor, hatalmas alakja lassan bontakozik ki a homályból. Tizenegy órakor fordult be hajónk a Cunard Line kikötőjébe. *New-Yorkban* vagyunk.

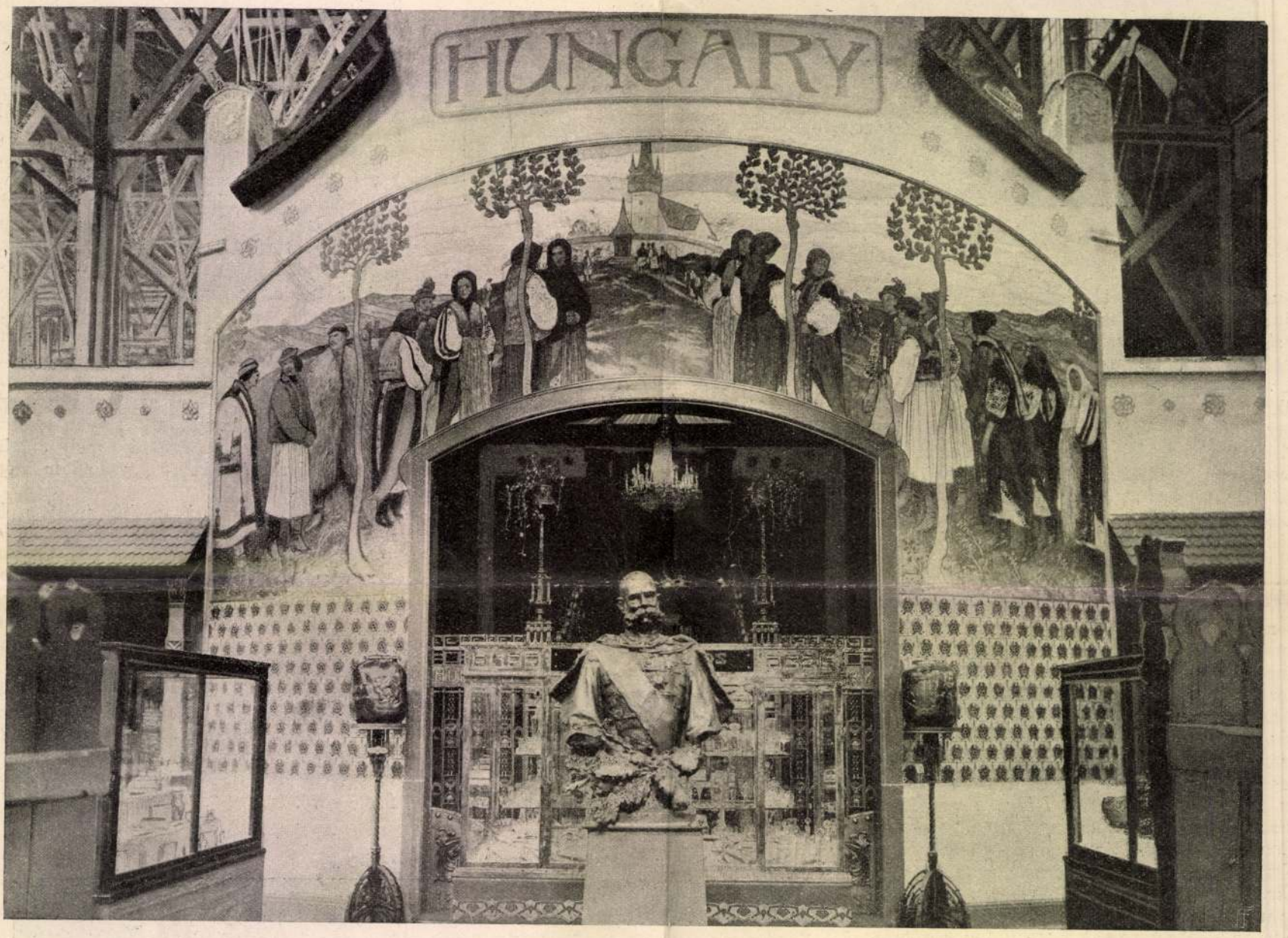

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI ÉS HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁS FŐÉPÜLETÉNEK HOMLOKZATA.

MAGYARORSZÁG AMERIKÁBAN.

A SAINT-LOUISI VILÁGKIÁLLÍTÁSBÓL.

(Interparlamentáris kongresszus. — Kiállításunk St.-Louisban. — Olympusi versenyek.)

St.-Louis, 1904 szeptember 4.

Egy millió magyar él, dolgozik Amerikában, az Egyesült-Államokban és Kanadában. New-Yorkban mintegy *kilenczvenezer* honfitársunk keresi kenyerét és így azt mondhatjuk, hogy magyar lakosságát tekintve, a *harmadik* legnagyobb magyar város — New-York. De nem ezekről az idegenbe szakadt testvéreinkről akarok ma irni, hanem azokról a magyarokról, az interparlamentáris konferenczia tagjairól, kik épen most jöttek az Egyesült-Államokba, hogy képviseljék Magyarországot azon a nagy nemzetközi találkozón, melyet a világ összes nemzetei adtak egymásnak erre az évre St.-Louisban.

Az interparlamentáris konferencziának gróf *Apponyi* Albert vezetésével Amerikába érkezett magyar tagjait igaz rokonszenvvel fogadták Amerika földén, a mint azt a legkiválóbb és legkisebb lapok egyaránt szivélyes czikkei bizonyítják.

A magyar képviselők és a hozzájuk csatlakozott kitünőségek első nagyobb csoportja augusztus 30-ikán ért New-Yorkba. Daczára a hosszú, tizennyolcznapos útnak, friss egészségben érkeztek meg a várva-várt vendégek, kiket az egyesült magyar testületek nevében *Ágoston* Gábor elnök üdvözölt, mire *Komlóssy* Ferencz országgyűlési képviselő mondott köszönetet.

Bartholdi kongresszusi képviselő tegnap utazott New-Yorkba, hogy az egybesereglő interparlamentáristákat fogadja és két különvonaton, szeptember 8-án idehozza. Szeptember 9-én, pénteken érkeznek ide a vendégek, kiket azután — t. i. a miéinket — itt már a magyar kereskedelemügyi kormány new-yorki szaktudósítója és a st.-louisi kiállítás magyar osztályának kormánybiztosa, dr. *Szögyény* György is gazdag programmal vár. Szombaton, szeptember 10-én, hatalmas automobilokon és négyesfogatu postakocsikon az egész magyar társaságot elviszi a világ legnagyobb sörfőzőjébe, Annhäuser-Busch telepére és más óriási, igazi látványosságszámba menő gyártelepekre. Ugyanaznap este dr. *Szögyény* és neje vendégszerető házának vendégei lesznek az interparlamentáris kongresszus *összes* tagjai és a világ minden parlamentjének kiküldöttjei.

A rendkívül fényesnek igérkező estély St.-

Mův
~~[illegible]~~

C. 12

1 köt. 8°

Czobor

Béla dr.

Az egyházi művészetek hazánkban.

Felolvastatott a Szt.-László-Társulatnak MDCCCLXXIX. évi november hó 6-ikán Budapesten tartott közgyűlésén.

Körösfői Kriesch A

Ábitat c. Lépe

repr.

Magyar Géniusz

1899. márc. 12

Körösfői Kriesch Aladár

festő

~ művei találhatók a kaposvári

múzeumban.

Képzőművészeti ekhvanach 3. 108.

Corvina 1972

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Az öröm, repr.

Művészet 1914. 229.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A veneziai magyar ház. A főhomlokzat egyik mozaikképe. Repr.

Magyar Iparművészet 1909. 161.l.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

Katolikus templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Irta: Török József, Marosi Ernő. Bp. : Hegyi & Tsa., 1991 LV

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár és Nagy Sándor

A Nemzeti Szalon uj helyiségei. Az előcsarnok nagy ablaka. Tervezték fentiek. Repr.

Magyar Iparművészet 1907. 155.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Magyar lakodalmas menet a XIV. századból, repr.

Egyházi körmenet a XVI, századból, repr.

A müvészet forrása, repr.

/Mindhárom freskó az Orsz. Zeneakadémiában/.

Magyar Iparmüvészet 1908. évf.
135, 138, 139.l.

KÖRÖSFŐI Kriesch Aladár

JURECSKÓ László: A Malonyay-vállakozás kalotaszegi kötetének létrejötte. = Etnographia, 100. évf. 1/4. sz. 1989 246.p.skk.

rajza 258.p.

levelek közlése 26o.p.skk.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Napraforgó, vizf.

Lovak, vizf.

A csodaszarvas regéje, vizf.

Utca Skutariban, vizf.

Műcsarnok 1929 őszi kiállítás

MDK

Kriesch Aladár

Madonna, repr.

A Ház. Modern müvészeti folyóirat. 1909. II. 7.sz. 185.l.

mDK

Kriesch Aladár

Aranyérem kitüntetést kapott a st. louisi világkiállitáson.

Művészet, 1904. 406.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Vallomás. Szövött faliszőnyeg. Repr.

Ádám és Éva. Szövött faliszőnyeg. Repr.

/Mindkettőt fenti rajzai után készitette Koválszky Sarolta/.

A St. Louis-i kiállitásra küldött tárgyak... Magyar Iparmüvészet 1904. 99.l. 101.l.

Körösfői Kriesch Aladár, 1863-1920
Hiuság, olaj

N. Szal. III. aukc. 1924. ~~Ex~~ 8 1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Templombajárás Kalotaszegen, repr.

Uj Idők 1904. X. 41. sz. 339.l.

MDK

Kriesch Aladár festő, sz.1863.

Dante, freskó a bpesti Zeneakadémiában

Kaposi J: Dante a magy.művészetben. A Cél, 1910.
1.sz.

16 l.

M.D.K.

Kriesch Aladár festőművész

és Horti Pál tervei alapján fogják elkészíteni az újonnan épülő kultuszminisztériumi fogadó terem- és miniszteri dolgozó szobájának festési munkáit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

febr. 14. sz. 7. old.

Kriesch Aladár MDK

A farizeus és a publikánus, repr.

Műcsarnok 1903. tavaszi nemzetközi kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

Gobelin. Fenti szines kartonja után készitette Belmonte Leó, repr.

Magyar Iparmüvészet 1906. IX. évf. I. melléklet.

M. D. K.

KŐRÖSFŐI - KRIESCH Aladár festő

Kálmán beszünteti a boszorkány-
pereket

László lengyel és Kázmér cseh
királyok békét kérnek Mátyástól

Aradi Jörtfest. 304. l.

MDK

Körösi Kriesch Aladár, festőm.-ip.m.

1-3. Tanulmany a kerepesi temető arkádos sirboltjának mozaikjához. 9.l. Repr. Rajzok.
4. Feltámadás. A kerepesi temető arkádos sirboltjainak mozaikja. Készitette: Roth Miksa. Repr. 10.l.
5. A szemben ábrázolt mozaiknak részlete. Repr. 11.l.

MIP. /1914 v.1915?/. 9-11.l.

Kriesch Aladár festő M;D;K.

szőnyegtervek

György Kálmán: Az iparmüvészet a párisi kiállitáson
A világ iparmüvészete Párisban .1900. Szerk. Fittler
amill és György Kálmán
Klny. a "agyar Iparmüvészet 1900. évi folyamából 34 l.

iskolában van, ahol egyik legméltóbb helye van az ünnepélyes és nagy tömegek gyönyörűségére szánt művészetnek, — nem sokan látták még és a mi viszonyaink közt kevesen is fogják felkeresni a kissé nehezen hozzáférhető művészi alkotást. Mert egy komoly, szinte szakrális áhitatú festészet zeng ebből a faliképből. Komoly, de nem komor művészet, mely a dunaparti hajómunkások zsákhordástól görnyedő alakjában érezte meg a kereskedelemnek örök, néma, monoton erejét. A szokatlan feladat: a kereskedelem kultúrájának kapcsolata a dekoratív festészet nagy tradicionális formáival, szokatlanul izgató probléma gyanánt foglalkoztatta a festőt. A mély és misztikus bölcselő nem érhette be valamely tetszetős és közhelyszerű allegóriával, mely a kereskedelmet egyszerű, robusztus figurák közt a képtalány egyszerűségével rejti el. A modern rendeltetésnek fel kellett magasztosulnia a formák és színek játékától, a csíkosingű zsákhordónak, a görnyedt napszámosnak felfogásában középutat kellett találni a modern plein-air-festés hangulatai és a nagy, valóságoktól elvonatkoztatott stilizáló művészet magasságai közt. Egy nagy élménnyé alakult ki a festő lelkében az, amit a dunaparti sétákban magába szívt, a horizont végtelenségének, a budai vár hátterének, egyre egyszerűbbé váló konturjai, a mozdulatoknak halk ritmusa, és ez az élmény itt valamivel melegebben süt le ránk a falról mint ahogy K. Krieschnél eddig megszoktuk. Színeiben ez a freskó nem idegen az élet, naptól átmelegített színeitől, nem a letompított aszkétikus színmerevség ül rajta, hanem erős, energikus színöröm szól belőle. Érezni a a vastag, néhol szinte emaillosan friss színeken, hogy ebben sem engedte magát a hagyományok békóitól lebilincselni s a technikán uralkodó biztos kéz tudott merni. Problémának legérdekesebb, bár talán tökéletesen meg nem oldott maradt az a kérdés, hogyan adjon olyan ornamentális elhatárolást a képnek, mely frisseségével a síkot még inkább életre hangolja. A pirosas, kissé magyar reminiszcenciákon épült szalagdíszítmény a zöldes alaptónussal szemben valóban értékes valőröket ad, de az is bizonyos, hogy nem oly véglegesen leszűrt, kivált formájában megtisztult érzésből fakad, mint a figurális részek megoldása. A lépcsőházban a nagy falfestményen kívül még néhány kisebb medaillon van elhelyezve, dekoratíve is csak lazán illeszkedve a főtémához, kedves tanulmányai K. Kriesch néhány növendékének. Töredékes voltukban is bizonyságai annak, hogy a monumentális falfestésről szóló tanítások fel-felcikáznak e nehéz napokban is fiatal és komoly akaratú elmékben.

tányolva azt a szoros összeköttetést, amely az iparoktatás és iparfejlesztés terén Magyarország és Törökország között fennáll és tekintve a köztünk levő szövetséges és testvéri viszonyt, készséggel teljesítette a török kormány kérését és Faragó Ödön ipariskolai tanárt, a jeles iparművészeti tervezőt és gyüjtőt bízta meg a kitüntető és érdekes feladattal. Faragó Ödön október végén utazik Konstantinápolyba, ahol egyelőre hat hónapig marad.

EGY MONUMENTÁLIS FALFESTMÉNYRŐL. Csendben és szerényen, mint ahogy e nagy időkben a komoly művészethez illik, Budapest egy igen becses művészi alkotással lett gazdagabb, Körösfői Kriesch Aladár freskójával, melyet a mesterutcai kereskedelmi iskola lépcsőháza számára festett. Noha

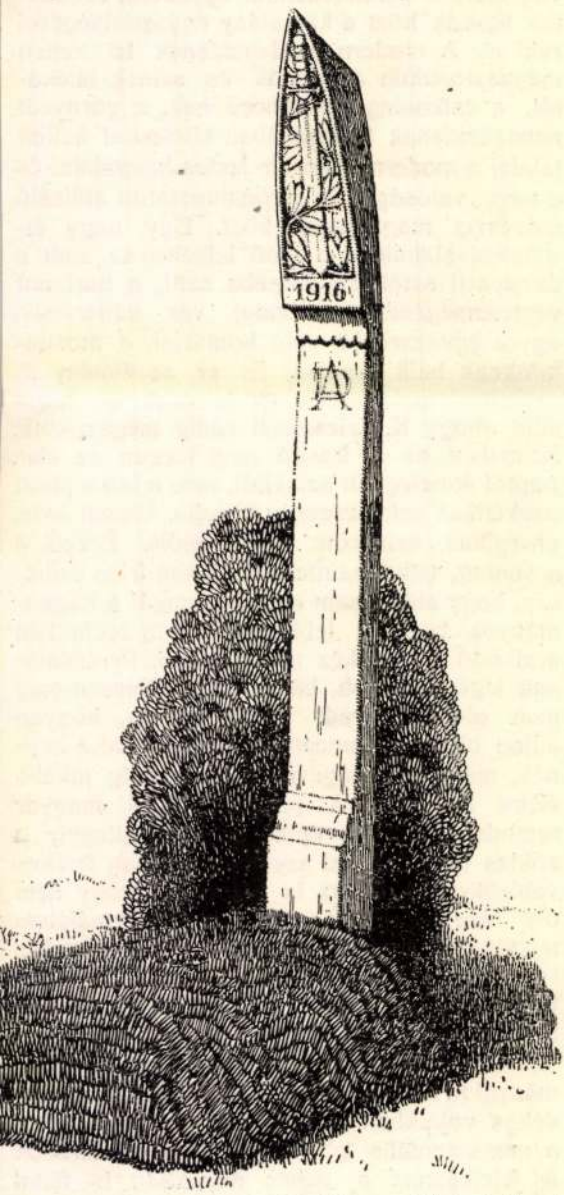

Fából faragott katonasír. J. Tóth: Kriegsgrab Holzschnitzerei.

Magyar Iparművészet
1917.

Körösfői Kriesch Aladár

vrád

Építő Ipar
1912. 30. sz.
(L. Z.: A m. Kir.
Operaház átalakítása.)

Körösfoi Kriesch A

A művész arckeje,
tempera
Tamásurfi, arckeje
tempera
Női arckeje, tempera

Céhbeliek III. kiáll

Nemzeti Szalon
1921.

KIVONAT A „
SZA

A „Céhbeliek" magyar
szet fejlesztése céljából a ki
szereplő művészek számára
ket ellentétben az általában
vészekből álló bizottságoktó
legjobbnak talált festő és sz

Ezek a kitüntetések a

1. A „Céhbeliek Babé
rendes évi kiállításain résztv
utján legjobbnak ítélt e
alkotásra.

2. A „Céhbeliek Elism
májában a Céhbeliek rende
által titkos szavazás utján a
rászművészeti alkotás után
és egy szobrászművészeti a

A szavazás eredmé
festő és szobrászművészeti
zatok (ez alkalommal 38 sz

Körösfői Kriesch

Aladár

lásd

Céhbelick IV. kiáll

Nemzeti Szalon 1923

A Céhbelick 1921. évi
babérkoszorujának
és aranyérmének
nyertese.

A „CÉHBELIEK" (Magya

Elhuny

Béli Vörös Ernő (1921—1922.)
Körösfői Kriesch Aladár (1913—192

Az alapitásban (19

gr. Batthyányi Gyula	*Kunffy*
Beck Ö. Fülöp	*László*
Berán Lajos	*Mendlik*
Déry Béla	*Moiret*
Hornyay Ödön	*Nagy S*
Horvai János	*Nádler*

Edvi Ill

gr. Bánffy Miklós	*Glatz O*
Damkó József	*Hikisch*

Balló Ede	*Kisfalud*
Baranski E. László	*Kunwald*
Csánki Dénes	*Major*
Czencz János	*Merész*
Deák Ebner Lajos	*Méró Is*
Jaschik Álmos	*Pásztor*
Katona Nándor	*Rudnay*
Kató Kálmán	*Sidló Fe*

Körösfői Kriesch A

d.

Céhbelick II. kiáll

Nemzeti Szalon 1918 -

Lásd e Kat.-ban
leghátul a Hövö
iskolával kapcso-
latban

Körösfő Kriesch Aladár

Amazon és női tanul-
mány c. 2 rajza repr.
valamint nehány
emlékoor

Húsvét, a Cékbelick
első könyve
[Bp] 1914.

<Körösfős Kriesch Aladár>

< > Miért álltunk öme mi Cehbeliek? Husvét a Cehbeliek első könyve. [Bp] 1914. 23, 24. l.

Zsembery István IV. 153.

Körösfai Kriesch A

l.

Cehbeliek I. kiáll

Nemzeti Szalon 1914

Müemlékek

KŌRŌSFŐI Kriesch Aladár

Bor Pál: Emlékezései... Bp. 2003.
14–15.

Kőrösfői K. Aladár

119	Felhők	olajf.	1500.—
120	Erdő irtás	„	2000.—

Nemzeti Szalon

1918. máj.

Law. Kiáll

alra nézve. Középütt elválasztott és simá-
~~[illegible]~~ fonatai koszorú alakban tűzvék föl. Szem-
rna. Mélyen kivágott ruhája elöl ránczba
puffasztottak. Függő s nyakéke fekete

sontra,
retei 10 : 7.9 cm.
erchlyemuzeumból. 107/95. № 63.

107/95 : 63.

† KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

63	Kosztümös férfi, olajf.	Balló Ede tulajd.
64	R. G.-né urnő arcképe	tempera
65	Novemberi hangulat	tempera
66	Önarckép	tempera
67	Gyerekszobában	tempera
68	Történelmi jelenet	vizf.
69	Gyerekek	vizf.
70	Őszi erdő	vizf.
71	Kisfiu arcképe	tempera
72	Kertben	vizf.
73	Kézimunkázó	vizf.
73a	Önarckép	tempera

Céhbelier jub. kiáll. Ezek

Nemzeti Szalon
1934. jan.

Erdély 1940

Székely kapu Mádéfalván.

Körösfő

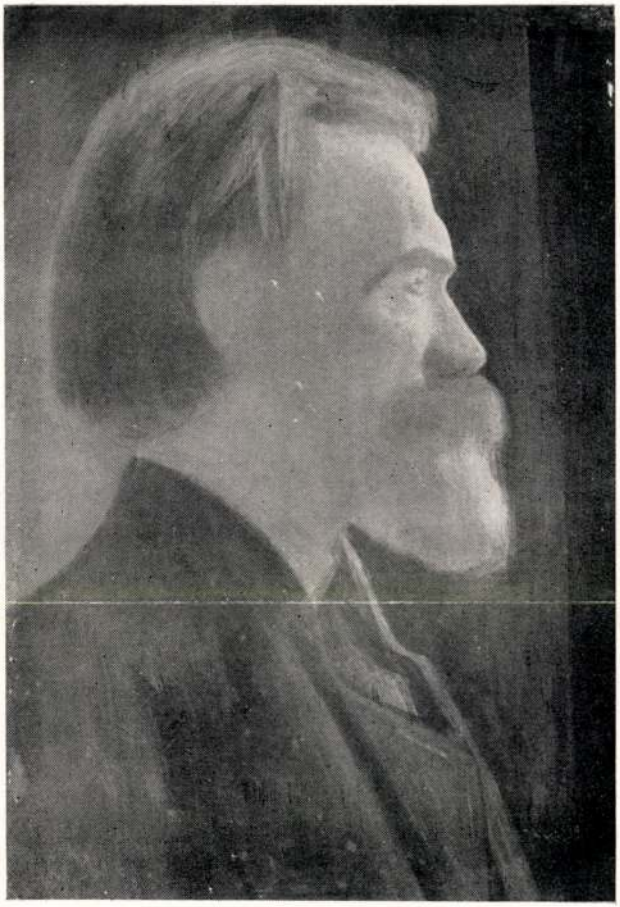

66. KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR: Önarckép

Körösfői Kriesch Aladár

Cékhelick jub. kiáll. kat.

Nemzeti Szalon 1934. jan.

Körösfői templom

ledseje

Erdély 1940.

Körösfő Kriesch A

vid

Szentiványi Gábor:

A Műbarátok kiállítása. Magyar Iparmíveszet. 1905. 198. l. 199. l. 202 l. (Képpel.). 204. l. (Képpel.) 205. l. (Képpel.)

vésben is idealizáló formaérzés, ami az ~~efelé~~ olasz művészetet általában megkülönbözteti az északi művészetektől.

A 16. századtól kezdve a fametszés mindjobban háttérbe szorul a rézmetszés, de különösen a XVII. század új technikája, a rézkarc mellett.

~~A XII. század végén újjá~~ ~~éled~~ Két századon keresztül alig van jelentősége, s már-már teljesen kihalni látszik, amikor a 18. század második felében Bewick Thomas angol festő és grafikus [illegible] a modern

Körösfő Kriesch Aladár

wód
2

KiP. - 141. l

Körösfői Kriesch Aladár

írod
2

Kiv. 151 l. – 152. l.

Kosts für Kriesch A

ind

RM

1 Ab R. K.

Protestáns
Rut
Görög-orosz
3 Jácint
Izraelita
2

Protestáns
Elek
Görög-orosz
4 K. András
Izraelita
3

Protestáns
Frigyes
Görög-orosz
5 Márta özv.
Izraelita
4

Protestáns
Paulina
Görög-orosz
6 N. Szizoesz.
Izraelita
5

Protestáns
Illés
Görög-orosz
7 M. Tamás
Izraelita
6 S. D. 3. P.

29

Körösfői Kriesch Aladár

festő, szobrász, író

szód

Krück. II. 85. l.

Spanyolország IV. 241

Körösfői Kriesch A

Ú. 2145

~~Arundel-Lapok~~ ~~IV. 135.~~ 134,

Körösfő Krieich Aladár

passzív szereplése a

kommun alatt

lásd

Pogány Kálmán

Csomagjaban

Fischer

Th-B(0)

Körösfői Kriesch Aladár

DDS 1600

SZAKOKTATÁS

REFORMKÉRDÉSEK AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁN. Az iskola tanári karát legutóbb az iskola növendékeire kikötött gyakorlati év eredményei foglalkoztatták. Ezt a gyakorlati esztendőt az ötvös-, textil- és belső-építő osztályok kötelesek valamely szakjuknak megfelelő műhelyben eltölteni, mielőtt az első évfolyamba lépnének. A tanári kar legnagyobb része ezt az intézkedést helyesnek tartja, mindazonáltal panaszok merültek fel, hogy ezek a tanítványok fogyatékos ismereteket hoznak magukkal a műhelyekből. Az is igaz, hogy a műhelygyakorlatra utasított növendékek nagy része vissza se tér többé az iskolába, annyira terhesnek tartja magára nézve ezt a kikötést; különösen a nőnövendékek azok, akik vonakodnak a gyakorlóműhelyektől. Hogy ez a gyakorlati esztendő bizonyos mértékben megszűri a növendékeket és hogy ezáltal az intézkedés visszariasztja a gyenge akaratúakat, a finnyásakat, az kétségtelen. De igen is nagy sükség van arra, hogy ez az év igazán kihasználtassék a kezdő növendék részéről és hogy az ifjú ember valóban megismerkedjék választott szakmájának elemeivel. Ezt pedig úgy lehet elérni, hogyha az iskola és a műhely összeköttetésben maradnak és ha az iskola szaktanára időnként ellenőrzi a növendék munkásságát a műhelyben, érdeklődik a mesternél a gyakornok szorgalma iránt és mindenképpen azon van, hogy az oktatás a műhelyben is az iskola céljait szolgálja. Természetesen sükség van ehhez jóindulatú és az ügyet szerető mesterekre, akik támogatni hajlandók az iskola munkáját. Ez a reform immáron második évét éli és az idén már nemcsak a textil és b. építő növendékek találtak műhelyekre, hanem sikerült az ötvös- és ékszerész-növendékeket is elhelyezni magán műhelyekben. Tavaly az ötvösök még gyakorlati évüket az intézetben töltötték.

KINEVEZÉSEK. Az Orsz. M. kir. Iparművészeti Iskolában eddig üresedésben volt ötvöstanári tanszékre a miniszter *Csajka* István ötvös és ékszerészművészt nevezte ki. Csajka megboldogult Hibján Sámuel tanár tanítványa volt és mint ilyen végezte az iskola ötéves tanfolyamát. Ezután gyakorlatban működött, majd állami ösztöndíjjal Pforzheimben és Münchenben folytatta tanulmányait. Működéséhez nagy reményeket fűzünk, ismerve az új tanár szorgalmát és tudásának alaposságát. Ugyancsak e tanév elején helyezte át a miniszter az Iparművészeti iskolához titkári szolgálatra *Lammel* Antal rozsnyói gimnáziumi tanárt, akinek helyén való megmaradását a cseh kormány — megsüntetvén a gimnáziumot — lehetetlenné tette. Lammel e munkakörben utóda Bellagh Imrének, az iskola titkárának, aki a háború kezdetén eltünt s így visszajövetelére semmi remény nincs.

A WEIMARI BAUHAUS igazgatójának, Gropiusnak a művészeti iskolák hagyományaitól teljesen eltérő programmja szerint mégis-mégis megvalósult. Gropius tervezetét a művészeti akadémiák régi rendszerének hívei erősen támadták, de végül mégis sikerült — mint a nagy politikában, úgy itt is — megegyezésre jutni, de úgy, hogy Gropius teljesen egészében megvalósíthatja programmját, megszervezheti művészeti iskoláját, a Bauhaus-t úgy, ahogy akarja, de emellett egyelőre megmarad a régi weimari művészeti akadémia is a maga érintetlenségében. A német iparművészeti iskolák igazgatói kivétel nélkül mindannyian Gropius mellé álltak és azt tanácsolták a felső-thüringiai tartományi gyülésnek, engedje őt kísérletezni új rendszerével, mert annak jogosultságát csak több évi gyakorlat mutathatja meg és csak akkor határozzanak afölött, vajjon fentartsák-e még a régi akadémiai rendszert vagy nem. A tartományi gyülés Gropius költségvetését egész terjedelmében elfogadta és megszavazta a szükséges összegeket. Gropius az általa vezetett művészeti iskola célját és alapelveit következőképen állapította meg:

CÉL.

A Bauhaus minden művészeti alkotásnak egységbe foglalására törekszik, a művészi ipari tevékenységeket, a szobrászatot, a festészetet, az iparművészetet és a mesterségeket akarja egyesíteni egy új építőművészetben, mint ennek elválaszthatatlan alkotórészeit. A végső, ma még távolnak látszó célja a Bauhaus-nak, az egységes művészi alkotás, a nagy épület, amelyben nincs határ többé a monumentális- és díszítőművészet között.

A Bauhaus mindenfajta építészekből, festőkből és szobrászokból tehetségökhöz mérten derék mestereket, vagy önállóan alkotó művészeket akar nevelni és a vezető és pályájukra készülő iparművészeknek oly munkaközösségét létesíteni, mely képes lesz az építési feladatok összességét — az építést, kiképzést, díszítést és a berendezést — egységes szellemben megoldani és meg is alkotni.

ALAPELVEK.

A művészetet nem lehet módszerekkel elérni, mert nem tanítható; mesterségre ellenben meg lehet tanítani valakit. Az építészek, festők, szobrászok voltaképen mesteremberek, ezért követeljük a tanulóknak műhelyekben, kísérletező és egyéb munkahelyekben való oktatását, mert ebben látjuk az alkotó munkának elengedhetetlen és egyedüli helyes alapvető tanulmányát. Ezért fejlesztjük műhelyeinket és kötünk megfelelő szerződéseket idegen műhelyekkel és gyárakkal.

Az iskola a műhelyek szolgálatában álljon; elérkezik majd ideje annak, hogy maga is műhellyé váljék. Ezért nincs a Bauhaus-ban tanár és tanuló, hanem mester, legény és inas.

A tanítás módja a műhely természetének felel meg. A mesterség tudásából fejlesztett szerves alakítás. Elkerülése minden megmerevültnek; az alkotásra való törekvés és képesség támogatása, az egyéniség szabadságának tisztelete, de a tanítás szigorú. Célszerű mester- és legénymüvek készítése, amelyeket a Bauhaus mester-tanácsa, esetleg idegen mesterek előtt kell megcsinálni. A tanulóknak a mesterek munkáiban való segédkező közreműködése. Megbízások közvetítése, amelyekben tanulók is részesedhetnek. Együttes megtervezése nagyobbszabású eszmei építészeti feladatoknak, nép- és közművelődési épületeknek azzal a céllal, hogy e feladatok megoldásában közreműködhessen minden mester, segéd és inas — építészek, festők, szobrászok — kiket az összhangzó egységre való törekvés vezessen s akik ezt az egységet bele is vigyék az épület minden tagozatába, részébe és tartozékába. Állandó érintkezés az ország kézmű- és gyáriparának vezető személyeivel. Érintkezés a lüktető élettel s a közönséggel kiállítások és egyéb alkalmas intézkedések révén. Kísérletezés a kiállítások újszerű

rendezésével azzal a célzattal, hogy a képek és a plasztikai alkotások építészetileg megoldott keretben érvényesüljenek. Barátságos érintkezése a mestereknek és a tanulókkal a munkaidőn túl; ezzel kapcsolatosan színházi és egyéb előadások, költészet, zene, jelmezes ünnepélyek.

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT KÖRÉBŐL

A FÉNYŰZÉSI ADÓ ellen az O. M. Iparművészeti Társulat résztetesen megokolt emlékiratot készit elő, melyben rámutat az új adónak iparművészetünket sujtó káros következményeire s ezért kéri a rendelkezések egy részének sürgős revizióját. Az emlékiratot a Társulat a kormányhoz és a nemzetgyűléshez terjeszti föl.

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya október 11-én ülést tartott *Alpár* Ignác elnöklésével. A napirend első pontját *Kőrösfői Kriesch* Aladár emlékének szentelte. Egyéniségét, munkásságát mint művésznek és mint a nemzeti megújhodás egyik előharcosának, *Alpár* elnök emelkedett szellemű beszédben méltatta, amely a jelenlevőket mélyen meghatotta. A választmány a társulat nagynevű néhai alelnökének emlékét jegyzőkönyvben örökítette meg és felkérte *Nagy* Sándort, hogy a legközelebbi közgyűlésen Kriesch Aladárról emlékbeszédet mondjon. A kegyelet aktusa után a választmány áttért a napirenden levő ügyek és kérdések tárgyalására. Az elnök beszámolt arról az akcióról, amelyet a társulat igazgatósága a Margitszigeti kaszinó épületnek egy nagyobbszabású lakásművészeti kiállítás céljára való megszerzése érdekében indított. Ez akció legutóbbi lépéseként az elnökség felterjesztéseket adott át a kultusz- és kereskedelemügyi miniszternek, kérve a társulat eme törekvésének támogatását. Az igazgatóság működéséről *Róth* Miksa alelnök tett jelentést a választmánynak. Bemutatta a kiváló iparművészeti érdemek jutalmazására alapított társulati érem szabályzatát, amelyet a választmány jóváhagyott. Tárgyalások vannak folyamatban, hogy a külügyminiszterium fogadóterme berendezésének megtervezese a legjobb magyar iparművészekre bizassék, mert ennek az interieurnek művészi megoldásával is dokumentálni akarjuk az ott megforduló idegen nemzetbeliek előtt művészeti kultúránk magas színvonalát. Újonnan alakult egyesületek és intézmények működésében, amennyiben ott iparművészeti vonatkozású kérdésekkel foglalkoznak, a társulat kiküldöttek útján vesz részt. Így egyik alapítója az „Ecclesia" egyházművészeti és árúforgalmi részvénytársaságnak, képviselői vannak a „Falu" orsz. szövetségben és a Külügyi Társaságban. A társulat igazgatósága legutóbbi ülésein *Róth* alelnök két javaslatával foglalkozott. Az egyik a temetőművészet problemáját veti fel, amelynek megoldása éppen most, amikor a temetkezés ügyét a főváros veszi kezébe, időszerű. Az elnökség részletes előterjesztést tett a főváros tanácsának annak érdekében, hogy a gyászpompa hivalkodó ízléstelenségei kiküszöböltessenek és helyükbe a ravatalozásnál, a gyászkocsiknál, a személyzet ruházatánál, általában a gyászszertartás minden külsőségénél nemes egyszerűség, a kegyelettel összeférő jóízlés, szemnek és érzésnek jóleső benső harmónia lépjen. A másik javaslat kultúradó életbeléptetésére vonatkozik, amely adó jövedelme kultúrintézményeink fentartására, a kultúra minden ágának fejlesztésére fordittatnék. Mindkét javaslatot a választmány élénk helyesléssel elfogadta. A társulat szakosztályainak működéséről szóló jelentés tudomásul vétele után *Kiss* József vál. tag szólalt fel és hosszabb beszédben vázolta azt a tarthatatlan helyzetet, amelybe a magyar művészi ipar, különösen annak lakásberendező ága, egy állandó kiállitási helyiség hiánya folytán jutott. Utalt a társulat eddigi sikertelen kísérleteire és kijelentette, hogy ez a kérdés ma aktuálisabb, mint valaha volt, mert egyfelől az érdekelt iparosságnak életbevágó érdeke ma egy nagyszabású kiállitáson való bemutatkozás, másfelől a társulat anyagi megerősödésének és további fejlődésének egyedüli biztos alapja a saját otthonában való elhelyezkedés. Az eddig tervbe vett megoldások csak ideiglenes jellegűek, holott az iparművészet legfőbb érdeke immár a végleges megoldás elérése. A mai súlyos gazdasági viszonyak közt az állam segitségére alig lehet számitani, ezért legcélszerűbb, ha az érdekeltség a maga erejéből igyekszik a kérdést megoldani. Szóló ezt az ügyet iparostársai előtt már szóvá tette és örömmel közli, hogy az érdekeltségnek ez a része a legnagyobb készséggel és a tőle tehető anyagi áldozatokkal hajlandó az eszme megvalósitásánál a társulat segitségére lenni. Javasolja, hogy a választmány tűzze ezt a kérdést napirendre és alakitson külön bizottságot, amely a megoldást kézbe vegye és a szükséges intézkedéseket végrehajtsa. A választmány általános helyesléssel fogadta a javaslatot és az igazgatóságot bízta meg azzal, hogy minden olyan intézkedést, amelyet a cél érdekében szükségesnek lát, a maga hatáskörében tegyen meg. Ezután *Györgyi* Kálmán igazgató tett jelentést a legutóbbi választmányi ülés óta előfordult folyó ügyekről, ismertette a pénzügyminiszternek a műtárgyak kivitele esetén fizetendő illetékekről kiadott rendeletét, beszámolt az új ipartörvényjavaslat tárgyalására a kereskedelemügyi miniszteriumban tartott ankét eredményéről, a társegyesületekkel való együttműködés fontosabb momentumairól, amely működés oda irányul, hogy a különféle társadalmi egyesületek munkásságának az iparművészetet érintő részleteibe a társulat befolyása biztosittassék. Különösen szoros kapcsolat létesült a Társulat és a Területvédő liga közt, amely a területvédelem eszméjének az iparművészet eszközeivel való propagálásánál a társulat közreműködését élénken igénybe veszi. Az indítványok során *Menyhért* Miklós megokolt javaslatot terjesztett elő, amelyben kifejtette, hogy a most folyó aukcióknál milyen anomáliákat tapasztalt különösen az iparművészeti tárgyak árveréltetésénél és az ügy érdekében levőnek tartja, hogy iparművészeti aukciók rendezésével a társulat is, mint erkölcsi testület, foglalkozzék. Ebben az esetben kellő biztositékot lát arra, hogy az aukciók anyaga hozzáértéssel fog összegyűjtetni és az árveréltetésnél semmiféle illegitim érdek nem érvényesül. Javasolja, hogy a társulat vezetősége tegyen lépéseket iparművészeti aukciók rendezésére szóló jogosítvány megszerzésére és mielőbb létesitsen ilyen aukciók megtartására alkalmas szervezetet. A választmány a javaslatot általánosságban elfogadta, további intézkedés végett az igazgatóság elé utalta. Ezután a *Faragó* Ödön lemondásával megüresedett igazgatósági tagsági helyre egyhangúlag *Maróti* Gézát választották meg, aki ezt a tisztséget el is fogadta.

Magyar Iparművészet
1920.

189

189. Körösfői Kriesch Aladár: Freskófestmény a mester-utcai községi új kereskedelmi iskola falán.

189. A. Körösfői Kriesch: Fresko in der neuen Kommunal-Handelsschule in Budapest.

Magyar Iparművészet

1917.

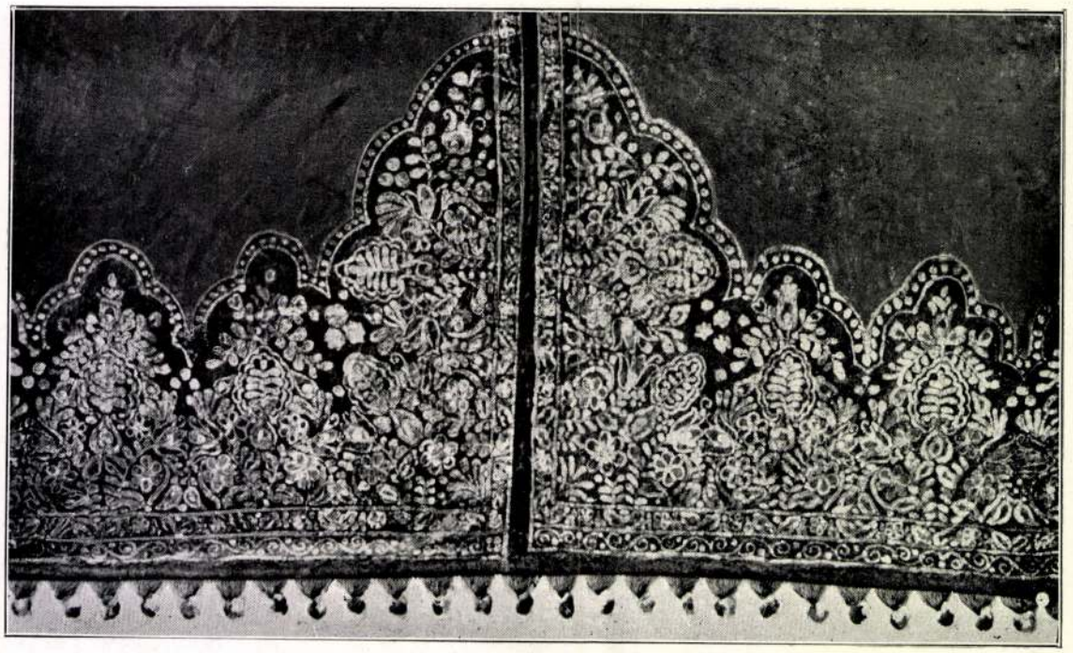

187

188

187—188. Özv. Bazala Béláné: Batikolt selymek.

187—138. Frau B. Bazala: Seidene Tücher mit Batikdekor.

190

190. Körösfői Kriesch Aladár: Freskófestmény a székesfővárosi mesterutcai új kereskedelmi iskola falán.

190. A. Körösfői Kriesch: Freskogemälde in der neuen Kommunal-Handelsschule in Budapest.

191

192

193

194

195

196

 191—196. Tóth Gyula: Emlékplakettek és óraláncok.

191—196. J. Tóth: Gedenkplaketten und Urketten.

Körösfői Kriesch

Aladár

wód

Értimisk 1907/8.

9. l.

Körösfői Kriesch Aladár

ivod

Éimisk 1915/16.

29, 30. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Magyar Iparművészet

1920. 56. l.

IN MEMORIAM

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR elhalt felejthetetlen, régi hű munkatársunk művészetének és tevékenységének jelentőségét külön cikkben méltatjuk. Halála alkalmából az O. M. Iparművészeti Társulat a következő gyászjelentést adta ki:

Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat elnöksége mély megrendüléssel jelenti, hogy a Társulat érdemes alelnöke, Kőrösfői Kriesch Aladár festőművész, a m. kir. iparművészeti iskola tanára, e hó 16-án örök pihenőre tért. A legnemesebb idealizmusból fakadt minden szava és minden cselekedete. Rajongással szerette hazáját s egész erejét, tudását és hatalmas tehetségét a magyar kulturának, a magyar művészet ügyének szentelte. Iparművészetünk egyik úttörőjét és leglelkesebb munkását veszíti benne, aki rendíthetetlen hittel és szívósággal önzetlenül, áldozatkészséggel dolgozott egy szebb, egy boldogabb jövő előkészítésén. Vele Társulatunk egyik legerősebb és legértékesebb oszlopa dőlt ki. Mély fájdalommal viseljük a pótolhatatlan veszteséget és kegyelettel őrizzük meg szeretett jó mesterünk, barátunk és fáradhatatlan munkatársunk drága emlékét. Halottunk ravatala a városligeti Műcsarnokban van. Ugyanott lesz a temetést megelőző gyászszertartás és búcsúztatás pénteken, június hó 18-án, délután 4 órakor. Budapesten, 1920. június 17.

Emlékét kegyelettel őrizzük!

NÉMET IPARI KIÁLLÍTÁST (Gewerbeschau
nek 1922. évre Münchenben. A német mű
hez, iparosokhoz, gyárosokhoz és műba
intézett felhívás érdekesen és talpraesetten
a kiállítás célját és feladatát. Népünk nyom
helyzete — igy szól a felhívás — megkövet
minden eszközt megragadjunk a rendes mun
indítására. A munka szünetelése halált jele
a tevékenységgel juthatunk előre. Az 1
müncheni Deutsche Gewerbeschau a forma
pontból számottevő iparágakban közreműkö
bítatlan alkotóerejét és szakbeli készültségé
bemutatni. Megakarja mutatni mindazt, ami
és megmunkálás szempotjából kifogástala
formai megoldása érdekes, szóval jót és szé
a német kézmű- és gyári ipar készíteni tud. A
élőknek buzdító példát akar mutatni a kiá
külföldöt pedig meggyőzni arról, hogy az ú
ország ama elemei, amelyek olcsó és hitván
árasztják el a piacokat, nem tartoznak az i
körökhöz. Művészi és technikai szempontból

137.

137. KŐRÖSFŐI K. ALADÁR:
A HÉT VAK PARABOLÁJA.

LA PARABOLE
DES SEPT AVEUGLES.

Magyar Iparművészet
1909. 104. l.

Körösfői Kriesch Aladár

134.

135.

Körösfői Kriesch Aladár

KÖRÖSFÖI KRIESCH ALADÁR / 1863 - 1920/:

183. Erdei temető. - Vizf.,p. 18 x 27 cm. Jelz.l.b.:" K.K."

184. Ujpesti részlet. - Vizf., p. 38.5 x 19.5 cm. Lent j.: UjPest 82 Sept 10.-én.

185. Halászbárkák. - Vizf.p. 35 x 25 cm. Jelz.l.b.: " KRA monogramm.

186. Kertben. - Vizf., p. 24 x 35.5 cm. Jelz. j.: K.A. monogramm.

Koppmagy graf 150 éve

ΠΛΧ

XVIII

1454.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Ernst Múzeum
aukciói. 38. sz.
Budapest, 1928.

Kőrösfői-Kriesch Aladár (1863—1920).
283. MAGYAR PARASZTLEGÉNY (Ungarischer Bauernjunge). Jelezve (Bezeichnung): KA.
Vízfestmény (Aquarell). 27×12 cm.

tal Magyarország 1920 előtti terü-
agy őrzött, magyar és külföldi mes-
otásait értjük, tehát épületeket,
üvészeti tárgyakat, (kivéve a nép-
nyomtatott könyveket) -- Szent Ist-
50-ig, a klasszicizmus végéig. Az
glalások alapján látnak majd napvi-

állalók három hónap alatt legalább
ló feldolgozására kötelezik magukat,
táridővel összesen legfeljebb 200
topográfia irodalmi alapvetése így

gzett önzetlen munkáról a topográfia
addig is mig ez megtörténhetik, a

Kőrösfői Kriesch Aladár, festő; szül. 1863. október 29-én Budán

FIEBER HENRIK EMLÉKEZETE

ÍRTA KŐRÖSFŐI K. ALADÁR

Gödöllő, 1920. március 31.

Fieber Henrik imigyen kezdette meg pályáját:

Igazi művészlélek volt, aki megérezte a művészetben az Istennel való kapcsolatot, tehát az igaz életnek erejét. Első pillanattól fogva eszmélt arra, hogy voltak hosszú korok, századok és századok, amikor vallás és művészet mint elválaszthatatlan testvérek éltek együtt — az emberiségnek nagyobb boldogságára. A vallás, az emberiségnek e sejtelmes vezércsillaga a szépségnek tündér-szivárványa alatt jelent meg akkor és a művészet, amely magára maradva üres játék, hiú füst és gerinctelenül önmagába összeomló valami, a vallás örök szimbolumaiban találta meg igazi értelmét és lényegét.

Ez, a vallásnak és a művészetnek elszakíthatatlan viszonya és egymásra utaltsága, ez volt az, a mit Fieber Henrik már ifjú korában felismert és mint pályájának és működésének irányító vezéreszméjét állított maga elé.

Ha maga köré tekintett, mit látott? Hogy vallás és művészet, nemhogy testvérek volnának, de nem is ismernek többé egymásra!

Hogy abban, amiben azelőtt a vallást a művészet oly fenségessé, hatalmassá és virulóvá tette, a szimbolumok külső megnyilvánulásában — abban most a vallást, utazó-ügynökök közvetítésével üzleti cégek látják el, többnyire külföldi árúval — minden finom, ájtatos lélek legnagyobb fájdalmára és felháborodására. A mit mi mesterségbeli gyűjtőnévvel egyházi iparművészetnek nevezünk: oltári felszerelések, misemondó ruhák, szövések, antipendiumok, gyertyatartók, szentek színes szobrai stb., stb., ezeket mind szép illusztrált árjegyzékkel felszerelt ügynökök hozták készen és a legkisebb fáradtság nélkül a vidéki plébániára — sőt sokszor oly előzékenyek is voltak, hogy nem is kértek pénzt, hanem a régi, már elkopott — *de műbeccsel bíró* holmiért ingyen adták az újat. Kép, ha kellett is, így került: vagy olajnyomat, vagy a tizenhat stáció nagy festővállalat műhelyében megfestett tucatképei. Oltári képek jobbára így készültek.

És ez, az egyházi szükségletnek ilymódon való ellátása, fájdalom, a felsőbb papság körében is nagy elterjedtségnek örvendett! Annál nagyobb tisztelet a kivételeknek!

A plébánosnak a dolog igen kényelmes volt: ebéd után a feketekávénál intézhette el a dolgot a simanyelvű ügynökkel — még Budapestre sem kellett mennie érte — az ügynöknek s a külföldi cégnek szintén igen nagy örömük volt benne, hiszen milliókat s milliókat szereztek vele s vittek ki az országból, csak a szegény iparművészet, magyar művészet, az járt az egészben pórul.

Fieber Henrik mindezt világosan látta maga körül. Úgy érezte: vallása meg van csúfolva, a művészet rútul kijátszva. Hogyne vetette volna magát teljes hévvel, teljes elszántsággal a küzdelembe akkor, amikor mindazt látta maga körül veszélyeztetve, ami lelkének a legszentebb volt! És ő elszánt harcos volt. Nem szeretett, nem is tudott, de nem is akart megalkudni. És mivel igaz eszmékért harcolt teljes meggyőződéssel, hát nem is nagyon tudott személyekre tekintettel lenni. Volt is ellensége elég. Legtöbbje olyan, aki nemtörődömségből és műveletlenségből volt az. „Mit is akar ez a Fieber?“ Hát nem mindegy, hogy egy kicsit ilyen vagy amolyan az a kehely, hogy boltból veszik-e vagy külön csináltatják-e valakivel? Az ilyen szójárások aztán felháborodását csak növelték. És joggal. Mert nyugodtan föl lehet állítani azt a tételt: amilyen az egyház, olyan a művészete.

Fieber Henrik azonban nem elégedett meg a tagadásnak, az írtásnak ezzel a munkájával. Tudta ő nagyon jól, hogy a gyom igazi pusztításának csak egy módja van: ha kalászt ültetünk helyébe! De meg ez volt legnagyobb életöröme s ez nevelte hítét; ha a vallástól megihletett, igaz művészetet láthatott s annak létrehozásában maga is közreműködhetett. Ezért állandóan egész művészgárda vette őt körül. Azokat a művészeket, a kiket ő komolyaknak, igaz meggyőződésűeknek tartott, állandóan tudta foglalkoztatni. Min-

Magyar Iparművészet

1920. 15. l.

denkit tehetsége szerint; ehhez igen finom érzéke volt. S mivel épen nem volt egyoldalú, hanem ötvösség, szövés, egyházi bútor, üvegfestészet, freskó, egyformán érdekelték, föltéve, hogy az ő művészi ideáljait kielégítették, így mindig volt valami megoldani való feladata, munkája, célja, a melybe egész energiáját és odaadását beléfektethette. S ebben aztán nem röstelt semmi fáradtságot, semmi utánjárást. Néha gyöngéd erőszakkal, de legtöbbször szavának meggyőző erejével mindig tudott magának mecenásokat fogni, a kiknek segítségével aztán megvalósíthatta kedvenc gondolatait.

Így történt, hogy az ő buzgólkodása nyomán már majdnem valami egyházművészeti stilusféle volt megindulóban, s ki tudja, hogy szerencsésebb körülmények között, s ha ő még tovább él vala, a dolgok hová fejlődnek. Nagyszabású terve úgyis az volt, hogy nehány építész s egyéb művésznek belevonásával jól szervezett egyházművészeti vállalatot alapít, melyben az egyes iparművészeti ágaknak megfelelő műhelyeik lettek volna s amely egyúttal képes lett volna, nagyobbmérvű termelése által, a külföldi, vásári portékát nemcsak úgy, mint jelenleg, egyes esetekben, hanem lassanként végképen kiszorítani. Így is az ő kezdeményezésére vezethető vissza az üvegfestésnek, az utókor előtt majd csudálatos reneszansz-a, amelyet az ország az utolsó 10—15 év alatt, nehány művészlelkü ember csendes munkájával ért.

Természetesen az ő igazát nemcsak élőszóval hirdette, hanem a tollnak is nagy mestere volt. A művészetről írott nagy könyve, egyéb írásai, temérdek cikkei bizonyítják ezt. Tanított, magyarázott, búzdított. És itt következik lelke igaz művészi érzékének legszebb, legfinomabb bizonyítéka; jóllehet, hogy a vallás és művészet fenséges viszonyáról leszűrt tanulságait természetesen az egyház múltjából, a középkorból s a reneszansz-ból merítette, mégis az egyházművészet számára is modern, a jelenből fakadó művészetet követelt. Érezte, hogy a modern művész is, mint a hogy ezt minden kor művésze tette vagy a saját szíve és lelke sugallatát követi, a mikor alkot, vagy pedig csak szolgailag másol. Nem volt sem szélsőséges, sem szecessziós, mindenekelőtt a komoly odaadást és elmélyedést követelte a művésztől, de mégis lelkében őszintén modern volt. És az ő művészeinek a saját művészetükhöz való ezt a jogukat meg is védelmezte keményen mindenkivel szemben.

Ezért is volt elég megtámadtatásban része, azok részéről, nagyon sokak részéről, akik a művészet titkos törvényeit nem ismerve, meg nem érthették, hogy miért nem csinálják az ő művészei egyszerűen a reneszansz művészetét tovább, mikor az annyival fejlettebb, harmonikusabb és tökéletesebb, mint ez a mostani!

Ő pedig hirdette törhetetlenül, tántoríthatatlanul tovább az igét. Minden enerzsiája, lelkének minden megmozdulása ideáljait szolgálta. Már betegágyának dőlt, midőn utolsó munkája megjelent: az üvegfestészetről. Ritka szaktudás párosul művészi lendülettel ebben a műben.

Azután az Isten kifürkészhetlen végzésének engedve, itt hagyott bennünket. Úgy érezzük, hogy tátongó, pótolhatatlan űr maradt nyomában.

Mi pedig, akik még ideig-óráig itt forgolódunk, kegyelettel és szeretettel őrizzük az ő emlékét!

Kőrösfői Kriesch Aladár

VIII. évf. Budapest, 1905. április 15. 1. sz.

Műcsarnok

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat hivatalos értesítője

Választmányi ülés 1904 december 9-én.

Jelen voltak: *Forster* Gyula báró elnöklése mellett *Basch* Gyula, *Benkő* Kálmán, *Hauszmann* Alajos, *Jendrássik* Jenő, *Kallós* Ede, *Kann* Gyula, *Knopp* Imre, *Kriesch* Aladár, *Lederer* Sándor, *Ligeti* Miklós, *K. Lippich* Elek, *Márk* Lajos, *Nádler* Róbert, *Poll* Hugó, *Révai* Ödön, *Stetka* Gyula, *Telcs* Ede, *Ujváry* Ignác, *Végh* Arthur és *Zala* György választmányi tagok. A jegyzőkönyvet *Ambrozovics* Dezső titkár vezette.

Napirend előtt az elnök meleg szavakkal emlékezett meg *Pucher* József műépítésznek, a Társulat pártfogó tagjának haláláról és javaslatára a választmány kimondotta, hogy az elhunyt emlékét a jegyzőkönyvben is megörökíti és a családhoz részvétiratot intéz.

Az elnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Kriesch* Aladár és *Végh* Arthur választmányi tagokat kérte föl.

Az igazgatói jelentés fölolvasása után a választmány rövid eszmecsere kapcsán köszönettel tudomásul vette a vallás- és közoktatásügyi miniszternek az állami aranyérmek kiadásának a Téli Tárlatokra való áthelyezéséről és egy második állami aranyérem alapításáról szóló leiratait és fölkérte a Társulat összes művészeti szakbizottságait, foglalkozzanak azzal a kérdéssel, hogy lehetne megoldani azt, hogy az összes kitüntetéseket és díjakat egy és ugyanaz a pályabíróság ítélje oda és erre vonatkozólag az igazgatóság utján terjesszenek javaslatot a választmány elé.

Ezután a választmány a Munkácsy-szobor ügyében fölhatalmazta az igazgatóságot, hogy a szobor fölállítása iránt a szükséges előkészítő lépéseket tegye meg, a szoborra vonatkozó pályázati hirdetést dolgozza ki és jóváhagyás végett terjesze a választmány elé. Ezenkívül fölkérte az igazgatóságot arra is, hogy egy Munkácsynak emelendő síremlék ügyében is tegyen konkrét javaslatot.

A tervezett Lotz-kiállítás és Lotz Károly emlékének a méltó megörökítése tárgyában az igazgatóság által tett előterjesztés kapcsán a választmány mindenekelőtt kimondotta, hogy a család ama kérésével szemben, hogy a Társulat engedje át a Műcsarnok helyiségeit a családnak egy, Lotz hátrahagyott műveiből rendezendő *kizárólagos hagyatéki kiállítás* céljaira, annál a kegyeletnél fogva, amelylyel Lotz Károly emléke iránt viseltetik, megmarad eredeti elhatározása mellett s a tervezett nagyszabásu Lotz-kiállítás eszméjét nem ejti el. Megnyugtatásul azonban megjegyzi, hogy a kiállítás keretében csak a hagyatéki művek eladását engedi meg.

Lotz Károly emlékének méltó megörökítése tárgyában az igazgatóság azt a javaslatot terjesztette a választmány elé, hogy küldjön ki egy Lotz-emlékbizottságot, mely egy Lotznak emelendő emlékszobor költségeinek a beszerzése iránt tegyen javaslatot. A szobor helyéül az igazgatóság a Munkácsy-szoborral együtt a Műcsarnok előtt levő teret ajánlotta. A választmány az igazgatóság javaslatát egyhangulag elfogadta és a Lotz-emlékbizottság teendőivel az igazgatóságot bízván meg, a Társulat nevében a Lotz-szoborra *2000 koronát szavazott meg.*

Végül a választmány az igazgatóság javaslatára fölkérte *Kriesch* Aladár festőművészt és a választmány tagját, hogy a Társulat 1905. évi rendes közgyülésén Lotz Károlyról emlékbeszédet tartson és hálás köszönettel vette tudomásul a jelenlevő *Kriesch* Aladár abbeli nyilatkozatát, hogy a föladatra kész örömmel vállalkozik.

A báró Forster-féle Vaszary-díj pályabíróságába a választmány titkos szavazás útján a következőket választotta be: *Basch* Gyula, *Benczúr* Gyula, *Bihari* Sándor, *Dudits* Andor, *Vaszary* János, *Zala* György, *Andrássy* Tivadar gróf, *Forster* Gyula báró és *K. Lippich* Elek.

A Rökk-jutalom pályabíróságába a választmány titkos szavazás útján a következőket választotta be: *Benczúr* Gyula, *Bihari* Sándor, *Stetka* Gyula, *Ujváry* Ignác, *Zala* György, *Forster* Gyula báró és *K. Lippich* Elek.

Végül *Poll* Hugó javaslatára a választmány kimondotta, hogy a jövő évtől kezdve az eddig rendezni szokott karácsony-ujévi kiállításokat megszünteti.

A MŰVÉSZET melléklete

Választmányi ülés 1905 január 10-én.

Jelen voltak: *Forster* Gyula báró elnöklése mellett *Basch* Gyula, *Benczúr* Gyula, *Benkő* Kálmán, *Bihari* Sándor, *Dudits* Andor, *Dessewffy* Arisztid, *Hauszmann* Alajos, *Hegedüs* Sándor, *Jendrássik* Jenő, *Kallós* Ede, *Kann* Gyula, *Karlovszky* Bertalan, *Knopp* Imre, *Kohner* Adolf dr., *Lederer* Sándor, *K. Lippich* Elek, *Nádler* Róbert, *Stetka* Gyula, *Szitányi* Géza, *Telcs* Ede, *Ujváry* Ignác, *Wágner* Géza dr. és *Zala* György választmányi tagok. A jegyzőkönyvet *Ambrozovics* Dezső társulati titkár vezette.

Az elnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Benczúr* Gyula és *Kohner* Adolf dr. választmányi tagokat kérte föl.

Az igazgatói jelentés, valamint a Téli Kiállításon odaitélt díjakról szóló előterjesztés tudomásulvétele után a titkár előadta, hogy százkét erre jogosult társulati tag rendkívüli közgyűlés összehívását kérte, melynek egyetlen tárgya *Both* Menyhért és *Tóth* István társulati művész-tagoknak alapszabálymódosító s egy különálló műbíráló-bizottság létesítését célzó indítványa. Ennek kapcsán előterjesztette, hogy az igazgatóság azt javasolja a választmánynak, hogy a közgyűlésnek az indítványt elfogadásra ne ajánlja, s az igazgatóság javaslatának a megokolását egész terjedelmében fölolvasta. A választmány az igazgatóság javaslatát a megokolással együtt egész terjedelmében egyhangulag a magévá tette, és kimondotta, hogy a rendkívüli közgyűlést február hó 12-ére kívánja összehívatni.

A tervezett Lotz-kiállítás ügyében a választmány tekintettel arra, hogy a család, bár a kizárólag hagyatéki kiállítás eszméjétől időközben elállott, de olyan kérésekkel fordult a Társulathoz, amelyeknek a teljesítését a Társulat alapszabályai kizárják, az igazgatóság javaslatára kimondotta, hogy így állván a dolgok, visszatér a család eredeti kérésére, és a Műcsarnok összes helyiségeit átengedi a családnak abból a célból, hogy bennük az általuk kontemplált kiállítást a Társulattól teljesen függetlenül és a Társulat minden hivatalos beavatkozása nélkül tetszése szerint rendezhesse. A további részletek megbeszélését a választmány az igazgatóságra bízta.

Ezután a titkár fölolvasta *Szmrecsányi* Miklós dr. nyugalmazott miniszteri tanácsos levelét, amelyben a külföldi kiállítások miniszteri biztosi állásáról történt lemondását közli, továbbá előterjesztette azokat az intézkedéseket, amelyeket a Társulat összes művészeti szakbizottságai a lemondás következtében szükségeseknek tartottak. A választmány a lemondást a legmélyebb sajnálattal tudomásul vette, és ismételten hálás köszönetet mondott *Szmrecsányi* Miklós dr.-nak eddig kifejtett buzgó és önfeláldozó működéséért. Úgy lévén értesülve, hogy a lemondást a vallás- és közoktatásügyi miniszter már el is fogadta, a választmány céltalannak tartotta azt, hogy kísérletet tegyen abban az irányban, hogy Szmrecsányit lemondásának a visszavonására bírja, és így a lemondást legnagyobb sajnálattal tudomásul vette. Ezenkívül az összes művészeti szakbizottságok által foganatosított intézkedéseket jóváhagyólag tudomásul vette.

A titkár ezután előterjesztette az igazgatóságnak a díjkiosztó pályabíróságok egységesítésére vonatkozó javaslatát, amelyet a választmány egyhangúlag a magáévá tett, és kimondotta, hogy a javaslat foganatosítás előtt a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel is jóváhagyás végett közlendő.

A Munkácsy-síremlék ügyében a választmány az igazgatóság javaslatára kimondotta, hogy a Munkácsy-szoborra begyűlt összegek időközi kamatait, melyek eddig körülbelül 2100 koronát tesznek ki, átengedi a síremlék céljaira és megbízza az igazgatóságot, hogy ennek az összegnek a gyarapítására már most tegye meg a szükségeseknek mutatkozó lépéseket és különösen kísértse meg a hozzájárulásra az államot és a székesfővárost fölkérni.

Választmányi ülés 1905 február 23-án.

Jelen voltak: *Forster* Gyula báró elnöklése mellett *Basch* Gyula, *Bárczy* István, *Benkó* Kálmán, *Hegedüs* Sándor, *Kammerer* Ernő, *Kann* Gyula, *Lederer* Sándor, *Márk* Lajos, *Knopp* Imre, *Poll* Hugó, *Révai* Ödön, *Ujváry* Ignác, *Vaszary* János, *Végh* Arthur és *Zala* György választmányi tagok. A jegyzőkönyvet *Ambrozovics* Dezső társulati titkár vezette.

A napirend előtt az elnök meleg szavakkal emlékezett meg arról a nagy veszteségről, amely *Menzel* Adolf halálával nemcsak Németországot, hanem az egész művelt világot sújtotta. Fölkérésére a titkár előterjesztette, hogy amint Menzel haláláról értesült, azonnal táviratban fölkérte *Paczka* Ferenc Berlinben élő magyar festőművészt, hogy a Társulat részvétét úgy a család, mint az ottani művész-egyesületek előtt tolmácsolja, és az elhunyt művész ravatalára a Társulat nevében koszorút helyezzen. Paczka a meg-

bízásban pontosan el is járt és jelentette, hogy a Társulat koszorúját a berlini művész-egyesületek után harmadiknak tette le a ravatalra, és a Társulat nevében úgy a temetésen, mint az ezt követő gyászünnepségen a császár nevében kapott meghívásra résztvett. Hozzátette még levelében azt is, hogy a Társulat részvéte az ottani körökben nagyon jó hatást tett, mert a külföldről a Társulaton kívül csak a bécsiek voltak képviselve. A választmány a titkár előterjesztését jóváhagyólag tudomásul vette, és az elnök javaslatára egyhangúlag kimondotta, hogy Menzel Adolf emlékét a jegyzőkönyvben is megörökíti. Paczka Ferencnek pedig szíves fáradozásáért köszönetet mond.

Ezután az elnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Ujváry* Ignác és *Végh* Artur választmányi tagokat kérte föl.

Az igazgatói jelentés, és egy a nemzetközi kiállításra és a magyar művészetnek az ezévi külföldi nemzetközi kiállításokon való részvételére vonatkozó miniszteri leirat fölolvasása és tudomásulvétele után, a titkár fölolvasta *Szelényi* Aladár dr. ügyvéd egy levelét, valamint özvegy *Munkácsy* Mihálynénak a levélhez csatolt és elaggott s munkaképtelen művészek valamint ezek özvegyeinek és árváinak a segélyezése céljából tett 200.000 koronás nagylelkü alapítványára vonatkozó alapítólevelét, melynek tartalmát a választmány hálás örömmel vette tudomásul, és egyhangúlag kimondotta, hogy az alapítvány kamatainak a kezelésére a legnagyobb készséggel vállalkozik. Ezenkívül ugyancsak egyhangúlag kimondotta azt is, hogy özvegy Munkácsy Mihályhéhoz a nagylelkü alapítványért hálairatot intéz, *Szelényi* Aladár dr. ügyvédnek, valamint *Kammerer* Ernő miniszteri tanácsosnak, a Szépművészeti Múzeum igazgatójának pedig az alapítvány létesítése körül kifejtett buzgó közreműködéséért hálás köszönetet mond.

Ezután a titkár előadta, hogy a választmány legutóbbi ülésén százkét társulati tag irásban beadott kérésére kimondotta, hogy a *Both* Menyhért és *Tóth* István társulati művésztagok által beadott indítvány tárgyalására 1905 február hó 12-ikére rendkívüli közgyűlés hivandó össze. Időközben az igazgatóság, tekintettel a rendkívüli közgyűlés összehívásának a tetemes költségeire, értekezletre hívta össze a rendkívüli közgyűlést kérő ív aláíróit, hogy meggyőződjék róla, vajjon azok a nem-művésztagok, akik az ívet aláírták, tisztában vannak-e az indítvány tartalmával, s annak tá.gyalását csakugyan olyan sürgősnek tartják-e?

Az értekezleten egy kivételével csupa művész elent meg, s így az értekezlet voltaképpen célja illuzóriussá vált. Az eszmecsere kapcsán azonban fölmerült egy közvetítő indítvány, mely szóról szóra megegyezik a beadott indítványnyal, avval az egy különbséggel, hogy a műbíráló bizottság megválasztását nem egy-. hanem *két évre* kívánja. Az igazgatóság a jelenvolt művészek kívánságára beleegyezett abba, hogy az újabb indítványt a társulat művészeti szakbizottságai a „Magyar Képzővészek Egyesülete“ egy kiküldendő bizottságával együttesen tárgyalás alá vegyék. Ez az együttes ülés megvolt, de sajnos pozitiv eredményre nem vezetett.

Az ülés elnöke ugyan előterjesztette, hogy ő és néhány művésztársa indítványt adott be a választmányhoz, a társulati alapszabályok gyökeres átdolgozása iránt, amelynek főbb elvei volnának: a Társulat szervezetének lehető egyszerűsítése és a művészek autonomiájának a művészi ügyek egész vonalán való keresztülvitele, és kilátásba helyezvén, hogy az alapszabályok ilyetén való módosítását célzó tervezetben a szóbanforgó indítvány intenciói is lehetőleg figyelembe fognak vétetni, kérte a jelen volt egyesületi bizottságot, várja be ennek a tervezetnek az elkészültét, s ha ez az Egyesületet nem elégítené ki, akkor hívassa össze a rendkívüli közgyűlést. Az egyesület küldöttei ebbe nem voltak hajlandók beleegyezni és kérték a rendkivüli közgyülés összehívását. Az igazgatóság pedig a kérdés eldöntését ismételten a választmány határozatára kivánja bízni.

Rövid eszmecsere után, amelyben *Benkő* Kálmán, *Kann* Gyula, *Márk* Lajos, *Hegedüs* Sándor és *Ujváry* Ignác vettek részt, a választmány kimondotta, hogy miután a Társulat rendes közgyülésének az ideje is immár közeledik, hogy egyrészről eleget tegyen az inditványt benyujtó művészek óhajtásának, másrészről pedig a Társulatot a rendkivüli közgyülés tetemes költségeitől megkimélje, a rendes közgyülés összehívását siettetni fogja, azt lehetőleg *március végére* összehívja és annak napirendjére Both Menyhért és Tóth István indítványának a tárgyalását is kitűzi. Reméli a választmány, hogy tekintettel arra, hogy ezáltal az indítvány tárgyalása mindössze két, legföljebb háromheti halasztást szenved, ez ellen sem az indítvány benyujtóinak, sem a rendkivüli közgyülést kérő ív aláíróinak nem lesz kifogása. Kimondotta még a választmány azt is, hogy erről a határozat.ól úgy Both Menyhért, mint Tóth István, az indítvány benyújtói értesítendők.

A Jókai-szobor céljaira való adakozásra vonatkozó fölhivás kapcsán a választmány kimondotta, hogy a Társulat titkári hivatalában gyűjtőívet nyit, amelyen a Társulat tagjai a szobor céljára szánt adományaikat bejegyezhetik.

Végül a Lipótvárosi Kaszinó levelét, amelyben arról értesíti a Társulatot, hogy a Kaszinó 1000 koronás díját az 1905, 1906 és 1907 évre is megszavazta, a választmány hálás köszönettel vette tudomásul és elhatározta, hogy a nagylelkü elhatározásért a Kaszinó vezetőségének köszönetet mond.

Választmányi ülés 1905 március 14-ikén.

Jelen voltak: *Forster* Gyula báró elnöklése mellett *Basch* Gyula, *Benke* Gyula, *Benkő* Kálmán, *Hegedüs* Sándor, *Kallós* Ede, *Kann* Gyula, *Karlovszky* Bertalan, *Kohner* Adolf dr., *Márk* Lajos, *Nádler* Róbert, *Poll* Hugó, *Révai* Ödön, *Szlányi* Lajos, *Telcs* Ede és *Ujváry* Ignác választmányi tagok és *Mészáros* Ferenc társulati számvevő. A jegyzőkönyvet *Tolnay* Béni segédtitkár vezette.

Az elnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésére *Hegedüs* Sándor és *Kallós* Ede választmányi tagokat kérte föl.

Benkő Kálmán igazgató szóbelileg előterjesztett jelentésének a tudomásulvétele után fölolvastatott a választmánynak az ezévi rendes közgyűlés elé terjesztendő jelentése, amelyet a választmány jóváhagyólag tudomásul vett.

Ezután a választmány úgy az elmúlt évi zárószámadásokat, mint az 1905. évi költségelőirányzatot jóváhagyólag tudomásul vette és elrendelte, hogy azok a közgyűlés elé terjesztessenek. Ennek kapcsán kimondotta a választmány azt is, hogy az ezévi rendes közgyűlést vasárnap, április hó 2-ikán délelőtt 10 órakor tartja meg a városligeti Műcsarnok tanácskozó termében és a közgyűlés napirendjére *Both* Menyhért és *Tóth* István társulati művésztagoknak egy különálló műbiráló bizottság létesítése iránt beadott indítványát is kitűzi.

Végül a választmány a *Munkácsy-szoborra* kiírandó pályázat hirdetést az igazgatóság által a művészeti szakbizottságok véleménye alapján előterjesztett szövegezésben a magáévá tette és elrendelte, hogy az mielőbb közzététessék.

Pályázati hirdetés Munkácsy szobrára.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat ezennel *nyilt* pályázatot hirdet *Munkácsy Mihály* emlékszobrára, amely minden valószinűség szerint a városligeti Műcsarnok előtt levő gyepes térségen fog fölállíttatni.

A Társulat a kész szobor nagyságának és anyagának (bronz vagy márvány) a megválasztását teljesen a pályázó művészek tetszésére bízza, csak azt kivánja hangsúlyozni, hogy a szobor kizárólag *Munkácsy* portrait-szobra legyen. A pályázatra beküldendő művek 1—5 méretben készítendők.

A szobor teljesen készen, a fölállítással együtt 40.000 koronánál többe semmi szín alatt sem kerülhet.

A Társulat díjat nem tűz ki, hanem a kivitelre kiszemelt pályamű alkotóját a megbizással fogja honorálni.

A pályabíróság, amelynek összealkotása iránt a választmány a pályázati határidő lejártáig külön fog intézkedni, nyolc művészből és két nem művészből fog állani. A pályabíróság abban a kérdésben, vajjon a pályaművek közt van-e a pályázat intencióinak megfelelő abszolut művészi becsü vagy sem, végérvényesen dönt. Amennyiben van, a pályabíróság a megbízást saját hatáskörében kiadja. Ha nincs, újabb pályázat lesz kiírandó. Megjegyzendő még az is, hogy a pályázat eldöntésére fölkérendő pályabíróság a döntés előtt előbírálatot fog tartani, amely alkalommal a pályázat komolyságát esetleg veszélyeztető pályaműveket a pályázatból már előre kizárja.

A pályaművek rövid leirással, költségelőirányzattal és a pályázó művész nevének és lakásának megjelölésével 1906 január hó 20-ikán déli 12 óráig küldendők be a városligeti Műcsarnokba.

Budapesten, 1905 március hó 14.

A választmány.

Apróbb közlemények.

Értesités a tagoknak. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat ezen az úton is értesíti tisztelt tagjait, hogy a tagokat évente megillető 20 drb kedvezményes belépőjegyet a kiállítások tartama alatt a kiállítási jegypénztár csakis *reggel 9 és d. u. 4 óra közt* szolgáltatja ki. Délután 5—7 óra közt az említett jegyek a Társulat számvevőségénél kaphatók. (VI., Felső-erdősor 18. I. emelet.) A tagsági jegyek mindkét esetben felmutatandók.

A tagsági sorsolás. Társulatunk ügyvivői hivatala mindazokat a tagokat, akiknek számára az 1905. évi Társulati sorsolás húzásán nyereményérték esett, erről *ajánlott levélben* értesítette. Aki tehát ilyen értesítést nem kapott, annak nyereménye nincsen. Azokat a számokat, amelyekkel tagjaink a sorsoláson résztvettek, titkári hivatalunk még *a sorsolást megelőzőleg* minden egyes taggal közölte.

Szerkeszti AMBROZOVICS DEZSŐ titkár.

Kiadóhivatal:

Singer és Wolfner, Budapest, VI., Andrássy-út 10.

Kőrösfői-Kriesch Aladár:

99. Freskó (az előcsarnok bal-oldali falán).

100. Arckép, tempera, m. t.

Ropalotafela 28.l.

11748.

ltan s talapzatra helyezett tojásdad
ra. Nagy parokát, vértjé felett rend-
palástot visel. Felirata a talap-

s S.R.I. Comes
M. Consiliar. Intim.
tiae pedest. et gravis arma-
Transylvan. et Wallach. Generalis Com-
vilae albae Polonicae Eqves.
tei 14·2: 8·9 cm.

14
27
7

2 K.

Kriesch Aladár, festő l. Körösfői Kriesch A.

Meghívó

Körösfői Kriesch Aladár

festőnek a IX. ker. Mester-utca 56. sz. a.
főv. felső kereskedelmi iskolában festett

freskójának

folyó évi október hó 22-én, hétfőn délután 1 órakor leendő megtekintésére.

Székesfővárosi házinyomda 1917.

NYOMTATVÁNY

Méltóságos
Nagyságos

..... *úrnak*

BUDAPESTEN,

.....

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULATNAK

1921. ÉVI MÁJUS HÓ 8-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT ½ 11 ÓRAKOR AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., ÜLLŐI-ÚT 33—37.) I. EMELET 50. SZÁMÚ TERMÉBEN TARTANDÓ

HARMINCHATODIK RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE

NAPIREND:

1. Elnöki megnyitó.
2. *Nagy* Sándor választmányi tag emlékbeszéde *Kőrösfői Kriesch Aladárról.*
3. A választmány jelentése a Társulat 1920. évi működéséről.
4. A Társulat érmének kiadása:
   a) Unghváry Sándornak és Majoros Károlynak,
   b) Tóth Gyulának.
5. Számvizsgálók jelentése.
6. Az 1921. évi költségvetés megállapítása.
7. Számvizsgálók választása. (3 rendes, 2 póttag).
8. 2 alelnök és 16 választmányi tag választása.

A jelen közgyűlésen lelép:

a) alelnök: Róth Miksa, műiparos.

b) választmányi tagok:

1. *tervezők:* Árkay Aladár, Faragó Ödön, Dudits Andor, Szablya Frischauf Ferenc, Vértes Rezső.
2. *műiparosok:* Bodonyi Jenő, Breitner Lipót, Hauswirth Ödön, Jauernik Nándor, Tull Viktor.
3. *műbarátok:* Delmár Emil, Kohner Adolf báró, Szablya János, dr. Szalai Emil, Wolfner Gyula.

c) betöltendő továbbá: a Kőrösfői Kriesch Aladár halálával megüresedett másik alelnöki és a Jakó Géza lemondásával megüresedett műiparos-választmányi tagsági hely.

Az alapszabályok 22. §-a szerint „a közgyűlésen szavazati joguk csak azoknak a pártoló, alapító és évdíjas rendes tagoknak van, kik már a közgyűlést megelőző évben is tagjai voltak a Társulatnak, arra az évre esedékessé vált tagdíjukat, illetőleg alapítványuk összegét a közgyűlés napjáig befizették és ezt tagsági jeggyel igazolhatják." Felkérjük a t. tagtársakat, hogy kellemetlenségek elkerülése végett tagsági jegyeiket hozzák magukkal.

A 26. §. szerint a közgyűlésen csak az előre megállapított s szabályszerűen közzétett napirenden felsorolt ügyek tárgyalhatók.

Budapest, 1921. április havában.

AZ ELNÖKSÉG

Székesfővárosi házinyomda 1921

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1920. ÉVI ZÁRÓSZÁMADÁSA

I. EREDMÉNYSZÁMLA 1920. DECEMBER HÓ 31-ÉN

KIADÁS

		korona	fillér	korona	fillér
	I. *Művészeti célokra:*				
1	Magyar Iparművészet	140.444	84		
2	Jubileumi emlékmű	1,000	—		
3	Pályázatokra, tervek és minták beszerzésére	24.050	—		
4	Kiállítások	23.422	—		
5	Nyomtatványok	4.926	03		
6	Küldetések, jutalmak	6.000	—	199.842	87
	II. *Dologi szükségletek:*				
7	Iroda	8.283	85		
8	Jutalékok	5.303	—		
9	Vegyes és előre nem látott kiadások	16.857	28	30.444	13
	III. *Személyzet:*				
10	Személyzet illetményei	42.544	80		
11	Alkalmazottak háborús segélye	14.083	16	56.627	96
12	Drágasági és rendkívüli pótlékok			48.270	—
13	Adó és munkásbiztosító pénztári járulékok			6.022	65
	IV. *Nyugdíjalap járulék*			4.000	—
	V. *Nyugdíj*			3.025	—
14	Beszerzési segély			20.000	—
				368.232	61

BEVÉTEL

		korona	fillér	korona	fillér
1	Tagdíjak			97.545	25
2	Kamatok			9.073	39
3	Kiállítások			86.023	30
4	Kiadványok			36.802	—
5	Vegyes és előre nem látott bevételek			22.468	80
6	Államsegélyek:				
	a) vallás- és közokt. minisztertől	28.000	—		
	b) keresk. minisztertől (rendes évi)	8.000	—		
	c) keresk. minisztertől (rendkívüli)	62.250	—	98.250	—
	1920. évi egyenleg, veszteség			18.069	87
				368.232	61

Ascher Kálmán s. k.,
pénztáros

Györgyi Kálmán s. k.,
igazgató

Csák István s. k.,
ellenőr

Megvizsgálták és rendben találták a közgyűlés által kiküldött számvizsgálók:

Melocco Péter s. k.

Ország Róbert s. k.

Dr. Szőnyi László s. k.

II. MÉRLEGSZÁMLA 1920. DECEMBER HÓ 31-ÉN

VAGYON		korona	fillér	korona	fillér	TEHER		korona	fillér	korona	fillér
1	Pénzkészlet			13.721	64	1	Tőkealapítvány			123.150	—
2	Értékpapírok*			123.334	**	2	A kereskedelemügyi minisztertől engedélyezett forgótőke			100.000	—
3	Folyószámlán:					3	Előre befizetett tagdíjak			4.691	25
	Angol-Magyar Bank Részvénytársaságtól	82.477	50			4	Hitelezők			102.698	89
	Magyar Földhitelintézettől	6.203	—	88.680	50	5	„Ráth György házépítési alap"			5.073	25
4	Takarékbetét			113.810	—	6	„Jubileumi emlékmű"			5.399	—
5	Be nem fizetett alapítványok			1.200	—	7	Nyugdíjalap			114.261	—
6	Előlegek			11.177	34						
7	Iparművészeti és népművészeti tárgyak			37.284	24						
8	Leltári ingók			6.900	—						
9	Petrik-féle gyűjtemény			15.000	—						
	1919. évi egyenleg (veszteség)	26.095	80								
	1920. évi egyenleg (veszteség)	18.069	87	44.165	67						
				455.273	39					455.273	39

Ascher Kálmán s. k.,
pénztáros

Györgyi Kálmán s. k.,
igazgató

Csák István s. k.,
ellenőr

Megvizsgálták és rendben találták a közgyűlés által kiküldött számvizsgálók:

Melocco Péter s. k. *Ország Róbert* s. k. *Dr. Szőnyi László* s. k.

* Az értékpapírok az 1919. XII/31-iki árfolyamaikkal szerepelnek. ** Ebből 120.000 K n. é. hadikölcsön.

KIADÁS				ELŐIRÁNYZAT AZ 1921. ÉVRE		BEVÉTEL			
		K	f	K	f			K	f	K	f
	I. *Művészeti célokra:*					1	Tagdíjak			110.000	—
1	Magyar Iparművészet	100.000	—			2	Kamatok			9.000	—
2	Jubileumi emlékmű	1.000	—			3	Kiállítások és aukciók			100.000	—
3	Pályázatok, tervek, minták beszerzése	32.000	—			4	Kiadványok			45.000	—
4	Kiállítások	40.000	—			5	Vegyes és előre nem látott bevételek			48.000	—
5	Nyomtatványok	8.000	—			6	Államsegélyek:				
6	Kiküldetések, jutalmak	6.000	—	187.000	—		*a)* vallás- és közoktatásügyi minisztertől			44.000	—
	II. *Dologi szükségletek:*						*b)* keresk. minisztertől			—	—
7	Iroda	8.000	—			7	Székesfőváros segélye:				
8	Jutalékok (tagdíjbeszedés)	5.000	—				1920. évre			4.000	—
9	Vegyes és előre nem látott kiadások	30.000	—	43.000	—		1921. évre			4.000	—
										364.000	—
	III. *Személyzet:*						Költségvetési hiány			83.865	67
10	Alkalmazottak fizetése és lakbére	43.400	—								
11	Drágasági pótlék	11.200	—								
12	Rendkívüli drágasági segély	103.800	—	158.400	—						
13	Adó és munkásbiztosító pénztári járulékok			20.000	—						
	IV. *Nyugdíjalapjárulék*			4.000	—						
	V. *Nyugdíj*			3.300	—						
	1919. évi veszteség áthozat	26.095	80								
	1920. évi veszteség	18.069	87	44.165	67						
				447.865	67					447.865	67

IRODALOM

KRIESCH ALADÁR: RUSKINRÓL S AZ ANGOL PRAERAFAELITÁKRÓL.

Régen volt olyan jó napom, mint ma, amikor Kriesch Aladár nagy felolvasását forgatom, amelyeket a »Műbarátok Köre« könyvalakban juttatott a tagjainak és néhány példányban a könyvkedvelőknek is, meg olyanoknak, akik imádják Ruskint, a szép élet legnagyobb apostolát. ♡

Ismerem Ruskinnak úgyszólván minden munkáját és megvan a könyvtáramban sok-sok magyarázójának irása, ám ennyire világosan, tömören összefoglalva, nem láttam még a tanitásait és tanitásának az eredményét. Kész művészettörténet ez a kötet, sőt több annál. Kristályüvegben felfogott lelke annak a kornak, amikor akadtak irók, piktorok, poéták, akik megértették a középkori keresztény művészetet, amely nem tolta szerénytelen hivalkodással a művészeket az előtérbe, de az alkotást, amelyet valami hatalmas, ma csak kevesektől megértett és megérthető szeretet lengett át, amely felfogásában csak az igazán szépnek óhajtott szolgálni s kerülte az obscént, a szennyet. Azoknak a festőknek a korszaka volt a cinquecento, akiknek az ecsetet a szentek adták a kezükbe és akik angyalokkal társalogtak, mint örökéletű Fra Angelico da Fiesole. ♡

Ahogy olvasgatom ezt a könyvet, önkénytelenül feltámad bennem a pisai temető után való vágyakozás. A szürke falak és a fekete ciprusok között szeretnék újra lenni, ahol nem emberek, de maga a történelem van eltemetve, emlékein, freskóin meg a feitámadás glóriája ragyog. Nem csoda, hogy a Ruskin lelke megittasúlt benne a gyönyörűségből, a legszebb temetője a világnak, igazán temető...

A legérdekesebb, a legmegkapóbb művészeti korral foglalkozni háládatos dolog, különösen akkor, amikor nagy és alapos, tehát becsületes tudás párosul egy annyira szubtilisen érző lélekkel, mint a Kriesch Aladáré, aki kiváló mint piktor, erős mint iró és egész ember, mert szive van. Aki mint iparművész is az elsők között harcol a magyarságért, a népművészetért, a magyar kulturáért. ♡

Elvonulnak előttünk Ruskin, Morris, Rosetti, Brown, Hunt és Burne Jones, nem a napi kritikán felcseperedett esztetikusok felületes ábrázolásában, de egy érző és élő művészélettel teljes kiséretében, aki megérteti velünk az idegen nagyok minden vágyát, minden hitét, küzdelmét és dicsőségét. Aki érti, mert érzi az anyagát és épen ezért, meg képes értetni mindezt a hallgatóival, az olvasóival is. A cél pedig csupán a közönségnek a részre való nevelése lehet, nem pedig – mint némelyek hiszik – a saját ködös elméleteik limonádés, élvezhetetlen feltálalása, amelyet csak az olvas el, aki kénytelen vele és az se szivesen . . .

E kritika irójának nem lehet az a célja, hogy a Kriesch munkájából kivonatokat készitsen és azokat mint a saját szellemi termékeit adja le, mert ettől eltiltja az ildomosság. Egyedül csak arra szoritkozik, hogy egy gyönyörű kornak illő keretben, teljes sikerrel való feleleventését állapitsa meg.

Ám mikor ezt teszem, nem hagyhatom szó nélkül az iparművészet anyagát sem. A könyv kiállitása csodálatos keverékét képezi a művészileg szépnek és rútnak. Amilyen izléses és finom a könyv bekötési táblájának rajza és szine, amilyen poétikus a boritó-papir megstilizálása, éppen annyira kemény és kinyithatatlan maga a kötés, amely valósággal birokra hivja a jámbor olvasót. A betük és a papir összeválasztását szintén csak szerencsétlennek jelenthetem. A rovátkás papirra nyomott kövér és kicsiny betük rövid időn belül ugyancsak megtáncoltatják a szemet, még azokon a helyeken is, ahol a nyomás és a papir sávjai párhuzamosan haladnak egymással. A hasábok képe pedig nyugtalan. Nyugtalanná válik azért, mert nincs egységes, zárt képe csupán az egyik oldalon. Ha indokolt a vonalközök kitöltése a levéldiszszel a sorok élén, indokoltnak kell lennie a sorok záródásánál ugyanazon elvnél fogva. Hogy is van csak? Igen: Csak az a szép, ami teljesen használható és amiben van harmónia. A illusztrációkban azonban van. ♡

Mindezekből kitünik, hogy maga Kriesch Aladár megtette és jól megtette a kötelességét. ♡

ELŐADÁSOK. ♡ Az Országos Magyar Iparművészeti Muzeumban január 27-én és február 3-án Marczali Henrik dr. egyetemi tanár tartott előadást a mult század negyvenes éveinek ipari mozgalmairól és a védőegyesületről. Február 10-én Radisics Jenő a hamisitott régiségekről; február 17-én és 24-én Edvi Illés Aladár a vasművességről; március 3-án és 10-én Pekár Gyula dr. Byzanc kulturájáról. Az előadásokat nagy közönség hallgatta.

SZEPESVÁRMEGYE MŰVÉSZETI EMLÉKEI. ♡ Ennek a nagyszabású művészeti monografiának,

melyet a Szepesvármegyei Történelmi Társulat ad ki, most jelent meg a második kötete. A tizenöt ívre terjedő rendkivül diszesen kiállitott munka Szepesvármegye szobrászati és festészeti emlékeit mutatja be Vajdovszky János szerkesztésében, huszonegy melléklettel és nyolcvanöt szövegképpel. A mű első fejezete középkori templomaink diszitését ismerteti. XIV. századi képirásunk klaszszikus emlékeit találjuk a második fejezetben. A harmadik rész a középkori szárnyas-oltárok rövid ismertetése. A negyedik részben fafaragásunk XV. századi emlékeinek, az ötödikben pedig a szepeshelyi szárnyas-oltároknak leirásait találjuk. A hatodik fejezet Lőcsei Pál műveinek, a nyolcadik Lőcsei iskolájának van szentelve. Az utolsó rész a siremlékeket tárgyalja. A kötet bolti ára tizenkét korona, a Szepesmegyei Történelmi Társulat tagjai 1905-re tagilletményül kapják. ♡

PÁLYÁZATOK

Milánói kiállitási bizottság: munkáslakásokra. Pályadij háromszor 6000 lira és háromszor 2000 lira. Lejár 1906 március 31-én. ♡

A darmstadti Kunst und Dekoration szerkesztősége nemzetközi pályázata: 15 cm. széles és 22 cm. magas hamvveder tervére. Pályadij 60, 50 és 40 márka. Lejár 1906 április 10-én. ♡

Könyves Kálmán magyar műkiadó r.-t.: képkeretre. Pályadij: 150 és 100 korona. A megvásárolt pályamunkák dija 60 korona. Lejár 1906 április hó 2-án. ♡

A kereskedelmi miniszter megbizásából a Magyar Iparművészeti Társulat: az állami érem oklevelének rajza. Pályadij 600 korona. Lejár 1906 április hó 18-án. ♡

Borszék-fürdő: tervei. Pályadij 2000 és 1000 korona. Lejár 1906 május hó 15-én. ♡

Kisfaludy-társaság: A nemzeti stilus jelentősége és feltételei a művészetekben. Pályadij az 1000 koronás Lukács Krisztina jutalom. Lejár 1906 október 31-én. ♡

A Művészi Ipar szerkesztősége: A katholicizmus befolyása a magyar művészet fejlődésére. Jutalma: 1000 korona. Lejár 1907 január 15-én. ♡

KIÁLLITÁSOK

A Nemzeti Szalon grafikai kiállitásának megnyitása: 1906 március 20-án. ♡

A Nákó Kálmánné grófné festményeinek kiállitásának megnyitása az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban: 1906 március 21-én. ♡

A párisi nemzetközi női munkakiállitás megnyitása: 1906 április 1-én. ♡

A Magyar Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállitásának megnyitása: 1906 április 1-én. ♡

A milánói nemzetközi kiállitás megnyitása: 1906 április 18-án. ♡

A Nemzeti Szalon grafikai kiállitásának bezárása: 1906 április 20-án. ♡

A Magyar Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállitásának bezárása: 1906 május 15-én.

♡♡♡♡ ♡♡♡♡

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

ELŐFIZETŐINKHEZ azt a kérést intézi a lap kiadóhivatala, hogy ismerőseik körében új előfizetőket gyüjteni kegyeskedjenek. Fáradságuk nem üzleti érdeket, hanem nemes elveket szolgál. Arra is kérjük olvasóinkat, hogy lakcimváltozásaikat a kiadóhivatallal mindig idejében közölni sziveskedjenek. Külföldre távozás esetén a portó-különbözetet meg kell fizetni. ♡

B. D. BUDAPEST. 1. Szeretünk disztingválni: Dancz Dénes Ottokár úrtól a kiadóhivatal vált meg s nem ő a kiadóhivataltól. Hogy miért, azt nem tartjuk ildomosnak szellőztetni. 2. Bennünket kitűzött célunktól semmi el nem tántorit: az igazság, tisztesség és a becsület vezérel bennünket. ♡

SCH. E. FEHÉRTEMPLOM. Ex-librisét megkaptuk s közöljük. ♡

B. S. SZEGED. Köszönjük a lelkes gyűjtést. Ha száz ilyen derék barátra tehetnénk szert, csakhamar 60 oldalas lapot adhatnánk. ♡

K. G. PÉCS. Köszönjük üdvözletét. ♡

GR. B. GY. Lekötelező szivességét hálásan köszönjük. Felhasználjuk. ♡

OLAJFESTMÉNYEKET olcsó havi részletre fest fénykép vagy természet után **DARÓCZY SÁNDOR** festőművész, Budapest, Vas-u. 17. Bárminemü olajfestmények megrendelhetők. ♡

Ajánlja ismerőseinek a »MŰVÉSZI IPAR — NEMZETI MŰVÉSZET«-et, mely a legolcsóbb, legjobb és legelterjedtebb művészi folyóirat. Negyedévre csupán 2 korona. ♡

GMEHLING HERMANN szállit: bőrszékeket és karosszékeket stb. valódi préselt bőrből. VII., Damjanich-utca 6., saját ház. Telefon 843. ♡

még a szerzői jognak átruházása sem jogosít fel arra, hogy a művön változtassanak, hogy például a tervet megváltoztatott alakban valósítsák meg. Ilyen változtatásokhoz tehát ismét külön megegyezésre van szükség.

Ezek szerint tulajdonképpen három megegyezésre van szükség akkor, ha valaki meg akarja szerezni azt a jogot, hogy egy épület művészi terve felett teljesen szabadon rendelkezhessék; úgymint: a terv tulajdonjogának megszerzésére, miáltal csak a rajzok, a tervezetek mennek át az illető tulajdonjogába; a szerzői jog megszerzésére, ami abból áll, hogy a terv szerint az épület felépíthető; végre annak a jognak a megszerzésére, hogy a terven az építéskor tetszés szerinti változtatásokat foganatosítsanak.

Ha az említett clausula talán azt célozza, hogy a szerzői jog átruházását is magában foglalja, akkor az nem világos, és kérdés, hogy nem lehetne-e eredményesen érvényesíteni azt, hogy kimondatnék, hogy egy ilyen clausula magában véve nem elég arra, hogy a szerzői jog átruházását megokolja. Mindenesetre helyes volna, ha az építész-egyesületek erélyesen kijelentenék, hogy ők és tagjaik a clausulát csak úgy akarják értelmezni, hogy az alatt csak a rajzok és a tervezetek tulajdonjogának az átruházása értendő.

A pályázatot rendezői a pályadíj elnyeréséhez különféle feltételeket tűztek ugyan ki, pédául hogy a pályadíjat nyerő terv szerzője a szerzői jogát átruházni is köteles; de hogy az ily kikötés a pályázók hátrányára van, még akkor is, ha az jogilag meg van engedve, az kitünik a következőkből.

A pályadíj kitűzésének az a célja, hogy az építészek indíttatva érezzék magukat a díj elnyeréséért pályázni. Mindegyik pályázó megkockáztatja azt, hogy idejét, munkáját és kiadásait hiába áldozta föl. Hogy pedig egyesek mégis ösztönöztessenek a tervek kidolgozására, erre szükséges a díj elnyerésének reménye. Tehát a pályadíj a a pályázókat vonzza s arra készteti, hogy idejük és fáradozásaik feláldozásával terveket készítsenek, mely tervek aztán pályázatot rendező félnek áttekintést nyujtanak arra nézve, hogyan lehetne a szóban forgó feladatot a legjobban megoldani.

Másként áll a dolog a szerzői jog megszerzésekor azokra a tervekre nézve, melyeket a pályázatot rendező a legjobbnak talál.

Méltányos lenne, hogy a pályadíjak elnyerésének megállapítása után, a tervek készítőivel tárgyalásokat indítanának arra nézve, hogy mily feltételekkel volnának hajlandók a szerzői jogot és a tervüken való változtatások jogát átruházni.

A jelenleg szokásos eljárás, hogy a pályázók a díj elnyerése alkalmával kénytelenek szerzői jogukról is lemondani, azt mutatja, hogy az építészek nem tartanak eléggé össze arra vonatkozólag, hogy magukat károsodásoktól és hátrányoktól megvédjék. Nagy különbség az, hogyha valamely jó, talán kiváló terv készítője tárgyalhat afelett, hogy mily feltételekkel óhajtja szerzői jogát átengedni, mintha kezdettől meg lennének kötve a kezei, úgy hogy a pályadíjban nemcsak a terv jósága miatt való kitüntetést nyeri el, hanem ezért egyszersmind szerzői jogát is fel kell áldoznia. Ezáltal a jutalom elveszti azt a jellegét, hogy az a legjobb pályamű kitüntetése s egyszerű fizetéssé válik, amikor néha az a kérdés is felmerülhet, vajjon megfelel-e az az elvesztett szerzői jog értékének.

A pályadíj kitűzője így két legyet üt egy csapásra: a jutalmazás látszata mellett minél olcsóbban akar valamely kiválóan jó tervet megszerezni.

Mindenesetre sürgős szükség volna arra, hogy legalább a pályadíj kitűzésének formája ne hagyjon semmi kétséget fennforogni aziránt, hogy a díjjal kitüntetett szerző milyen jogokat veszt el s ezért ez ellen a kifejezés ellen „a korlátlan tulajdonjog átruházása“ erélyes kifogást kellene emelni.

Sz.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1909. évi építészeti kispályázata.

Készítendő egy teljesen szabadon álló *falusi iskola* terve, mely a következő helyiségeket foglalja magában:

egy előtér 16·00 m^2
két tanterem 6·80 × 10·00 m
egy szertár 16—20 m^2

Ezek a helyiségek 3·80—4·00 m magasak legyenek.

Továbbá tanító lakása: két szoba 25—30 m^2
egy konyha 16·00 m^2
előtér, kamra és klozet.

E helyiségek magassága 3·00 m.

Végül pince 12 m^2.

A tanító lakása esetleg a padlástérben helyezhető el.

A terv 1:100 mértékben készítendő.

Kívántatnak a terv megértéséhez szükséges alaprajzok, két homlokzat, egy metszet és egy távlati rajz.

Pályadíj az egyesületi ezüstérem és 100 k. jutalom. A pályázaton a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet minden tagja részt vehet.

A pályatervek 1909. évi november hó 27-én délután 6 óráig jeligével és jeligés levéllel az egyesület titkári hivatalába nyujtandók be.

A bíráló bizottság tagjai: Fritz Oszkár, Reichl Kálmán, Sárkány István. Pótló tag: Orbán Jenő.

Somló Emil,
a műépítési szakosztály jegyzője.

Nagy Virgil,
a műépítési szakosztály elnöke.

VEGYESEK.

Műiparosok kitüntetése. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat ezidei lakásberendezési kiállítása alkalmából a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a társulat bíráló bizottságának javaslatára a 2000 koronás állami nagy díjat *Radócz* János asztalos mesternek, az állami iparművészeti érmeket pedig az országos iparművészeti iskola háziipari osztályának, továbbá *Április* János kőfaragómesternek, *Kiss* József és *Mérő* Jenő asztalosmestereknek adományozta.

Magyar művészet háza Velencében. A legutóbbi milánói kiállításon a magyar művészet oly mértékben tünt ki — minőség és mennyiség dolgában egyaránt — mint talán a belgán kívül egy sem a résztvevő összes európai nemzetek művészete között, hogy az olasz kormány, melynek a művészet honorálása tekintetében kétségkívül kitünő érzéke van, indíttatva érezte magát ingyen telket felajánlani, hogy azon a magyar kormány a magyar művészet kiállításai számára örök otthont építhessen. Példátlan elismerés, melynek következtében a magyar törvényhozás 200.000 koronát szavazott meg egy ilyen kiállítási épület létesítéséhez. A művészház immár készen van és mult hó 24-én volt felavató ünnepe a velencei nemzetközi kiállítás megnyitásával kapcsolatosan. A műcsarnokkal szemben, igen előkelő helyen áll a magyar építőművészet és építőipar csarnoka. *Maróti* Géza tervező építész, *Telcs* Ede szobrász, *Nagy* Sándor és *Kriesch* Aladár festők műve, melynek minden köve és egyéb anyaga, minden munka rajta magyar. Magyarabb, mint sok honi építkezésünk. Külső architekturája, valamint belső diszítése is magyaros, sőt történelmi vonatkozású. A vasbéton-épület műkőhomlokzata gazdag arany mozaikkal diszítve. A kapu fölött a magyar címer hirdeti nemzeti dicsőségünket. Belső beosztása és térhatása a kiállítások változó céljának megfelelő. — Az épület magvát a felülről világított nagy kiállító terem alkotja 18 m hosszúsági, 10 m szélességi és 8 m magassági mérettel. Több különböző alakú kis terem övezi úgy a földszinten, mint az emeleten, hol a térhatást fokozza még a szépen alkalmazott erkély is, melyről gyönyörű kilátás nyílik a márványnyal és mozaikkal gazdagon díszitett nagy teremre. A megnyitás, melyen a genuai herceg, az olasz kormány és a magyar művészeti testületek nagyszámmal voltak képviselve, a magyar nemzet és a magyar művészet lelkes ünnepe volt. Vajha minél több ilyen ünnepe lehetne hazánknak, akkor jobban és előnyösebb oldaláról ismerne meg bennünket Európa. —*gri.*

Tervpályázat eredménye. A Magyar műhely- és raktártelep r.-t. lakóház-tervpályázatára három pályamű érkezett. — *A szegedi ipar-*

iskola tervpályázatára 13 mű érkezett, ezekkel a jeligékkel: 1. Szeged iparáé a jövő. — 2. Ipar. — 3. Shedt. — 4. Mitveida. — 5. Kemény dió. — 6. Pillangó. — 7. Vas. I. — 8. Vas. II. — 9. Dorozzma. — 10. Testvérek. — 11. Vulkán. — 12. Ipari gócpontok. — 13. Alföld gyöngye. Még Berlinből táviratilag jeleztek egy művet. — A bírálóbizottság ápr. 30-án kezdte meg működését; tagjai: *Berczik* Gyula, *Péterffy* Lajos, *Lázár* György plgm., *Vig* Albert, *Tordai* Imre, *Kotály* Henrik és *Sebestyén* Artur.

Az „Equitable" óriás palotája. A szertelenségekben tobzódó amerikai felhőkarcolóépítés ismét új csodaművel fog megszaporodni, ami bámulatra ragadja majd a technikus alkotás képességei és merészsége iránt a nézőket, de sejtjük, hogy az aesthetikai érzést nem igen fogja kielégíteni. Az egymással való versengés és a reklámra való törekvés szüli ezeket a csodaszörnyeket, mert mindegyik ily óriás felhőkarcoló egy-egy céget vagy bankot kiált a világba. Legújabban az „Equitable" nálunk is elterjedt és ismert életbiztosító társulat akarja lefőzni az eddig legnagyobb épülettulajdonost: a Singer-varrógépgyárat, mikor New-Yorkban egy 62 emeletes palotával akarja nevét megörökíteni. Az épület költségeit 50 milliom koronában állapították meg. Az építészeti kiképzés középütt egy magas törzsépületet tervez, ezt négy toronyszerű építmény veszi körül. Az egész épület 161.884 m^2 alapterületű, 5200 ablakkal, 4800 fűtőtest van benne, 25.000 villamos lámpás, 38 elektromos fölvonó, 3600 helyiség, melyekben 21.000 ember lakik; az építéshez körülbelül 1750 milliom tégla kell és 20 *mm* vastag csiszolt gránit burkolólapokból 8000 m^2. Az épülettömb megközelítő súlya 4½ milliom *t*. Az épületnek a Brodway-re néző homlokzata 55 *m*, a Nassaui-útra néző 50 *m*, 100 *m* a Tine-útra és körülbelül 100 *m* a Cedar-úton. A főépület 160 *m* magas 34 emelettel, erre kerül a 28 emeletes toronyépítmény, mely 136 *m* magas, úgy hogy az összes magasság 296 *m* az utca színtje fölött; ennek a tetejébe még egy 45 *m* magas zászlóárbocot tesznek; ezzel legyőzték az eddig emberi kéz által alkotott legnagyobb magasságot: a 300 *m*-es Eiffel-tornyot. Valószínűleg ez is marad New-York legmagasabb épülete, mert amint hallatszik, már meg akarják az építőengedelmeket szorítani. Az épület terveit Murphy superintendens kezdeményezésére Burnham és Graham chicagoi építészek tervezték, építészi honorárium fejében ½ milliom dollárt = 2½ milliom k-t számítanak. New-York legnagyobb háza kezdetben az Oil Standard Company felhőkarcolója volt, ma a Singer-féle toronypalota a legnagyobb; ha e kettőt egymás tetejére teszszük és alájuk még a newyorki szintén tekintélyes városházát, (amint az idefogott ábrában látjuk), ez a három együttvéve adja azt a magasságot, hol az „Equitable" zászlója fog lengeni. *D—y.*

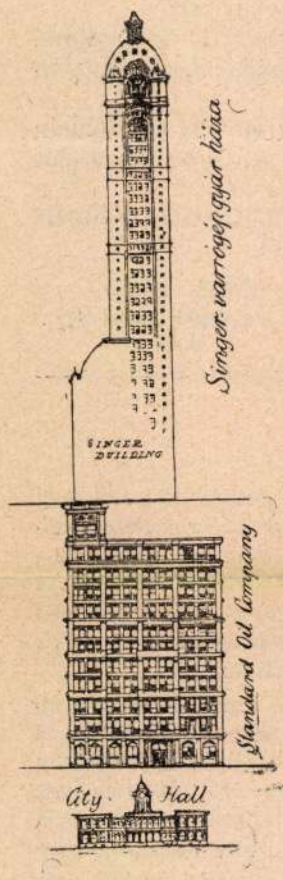

Az ipartörvénytervezet anketjét — a kormány lemondása miatt bekövetkezett bizonytalan helyzetre való tekintettel — a f. hó 26-iki ülésen bizonytalan időre elhalasztották.

Építészi ösztöndíjak. A M. Orsz. Képzőművészeti Tanács két (1500 és 800 k.) ösztöndíjra hirdet pályázatot; a kérvényeket a vallás- és közoktatásügyi ministerhez címezve május 20-ig a nevezett tanácshoz (Báthory-utca 12. sz.) kell küldeni.

A cément-cartell — hír szerint — újra megalakul, amit a föllendülő építkezés okvetetlenül meg fog érezni.

A német kertváros-egyesület (Berlin, Nikolessee) folyó évi július hóban Angliában tanulmányi kivándorlást rendez 12 napi programmal. Az út Manchester, Liverpool, Birningham és London városán át vezet és alkalmas lesz a legkülönbözőbb szociális tanulmányokra; az útiköltség és ellátás együtt 240 márkába kerül.

Budapesten az építkezés úgy látszik, hogy föllendül; ez nemcsak az idén már kiadott sok építő engedelemből következtethető, melyek közt csak március és április hóban 62 három- és négyemeletes bérház van, hanem abból is, hogy a téglagyárakkan eddig 70 milliom téglát rendeltek meg, ami az évi termelésnek hatodrésze. A téglagyárosok reménylik, hogy az idén 200 milliom téglát fognak eladni, vagyis termelőképességüknek 40%-át.

A római kiállítás nemzetközi építészeti pályázata. A római nemzetközi kiállítás végrehajtó bizottsága elhatározta, hogy modern lakóházak építésére és berendezésére pályázatot rendez. A versenydíjak: első díj 150.000, a második 100.000, a harmadik pedig 50.000 lira. A versenyben minden nemzetbeli pályázók részt vehetnek. Úgy az épület külsejének, mint a belső berendezés tárgya mindegyikének magán kell viselnie az illető államban dívó építkezések és berendezések vonásait. Az így megépitendő nemzetközi város rendelkezésére 60.000 négyzetméter területet szántak. Érdekes pontja a versenyszabályzatnak, hogy a tervezők a rendelkezésükre bocsátott területnek csak egy harmadát építhetik be, a fennmaradó két harmadrész pedig *kertnek* van szánva. A bejelentés határideje 1909 június 30.

Az Orsz. M. Iparművészeti Társulat ma vasárnap délelőtt 11 órakor tartja XXIV. évi rendes közgyűlését, amelynek napirendjén a szokásos jelentések, a költségvetés megállapításán kívül elnök és 20 választmányi tag választása szerepel. Megemlítjük, hogy a társulat évi költségvetése 104.000 korona, melyben az „Iparművészet" folyóiratra 36.000 korona van felvéve.

Az építőipar mult évi munkásmozgalmairól az építőipari ágakban a budapesti építőmesterek szövetségének munkaközvetítője az alábbi kimutatást állította össze a fővárosban a kőművesek, ácsok, állványozók és kőfaragók között egész éven át előfordult munkásmozgalmakról:

	Esetek száma	Munkások száma	Mozgalom tartama nap	Veszteség időben	Veszteség pénzben k.
kőművesek	1	10	1	100	58
ácsok	1	36	1	360	216
állványozók	4	74	1	771	255
kőfaragók	1	30	29	6090	3349

Ebből a kimutatásból látható, hogy az építő iparban Budapesten összesen hét esetben fordult elő munkásmozgalom, melyekben 150 munkás vett részt, amelylyel szemben a szövetségi munkaközvetítőnek a szövetségi munkafeltételi nyilatkozatok mellett való békés dolgozásáról a következő adatok tanuskodnak:

	A közvetítőt igénybe vette mester	A közvetítőt igénybe vette segéd	A közvetítettek száma helyben	A közvetítettek száma vidéken
kőműves	238	17980	1270	333
ács	100	1976	503	71
állványozó	40	4956	322	30
kőfaragó	18	658	74	—

Ezek az adatok elég világosan beszélnek arról, hogy a szövetségi munkaközvetítő fényesen bevált.

A máv. igazgatósági épületében az Andrássy-út 73/75. sz. alatt, a napokban fejeződtek be a nagy átalakítások. Az idők folyamán szűknek bizonyult hivatali helyiségek megnagyobbítását az udvari résznek egy emelettel való ráépítésével foganatosították. A belső két nagy udvarnak üvegtetővel való lefödése által a földszinti hivatalhelyiségek is tetemesen bővültek. Luxfer-prismák alkalmazásával az ezekhez az üvegezett udvari hivatalhelyiségekhez csatlakozó oldalhelyiségek is egész nap nappali világításban részesülnek.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mü- és középitészi szakosztályok ülése április 26-án. Elnök *Jakabffy* Ferenc, jegyző *Somló* Emil; jelen volt 40 tag. A napirend során megválasztották a kézdivásárhelyi törvénypalota tervpályázata bíráló bizottságába rendes tagul *Nagy* Virgilt, pótlótagul *Kommer* Józsefet; a sárospataki tanítóképzőintézet bíráló bizottságába pedig rendes tagul *Csányi* Károlyt és *Marton* Ákost, pótlótagul *Villányi* Jánost. Pozsony város múzeumot épít és terveit pályázat útján szerzi, melynek bíráló bizottságába egy tagot kért; a szakosztályok előbb a programmot akarják ismerni. Budapest tanácsa véleményezés végett megküldötte a Gizella-tér szabályozása dolgában *Heuffel* Adolf műszaki igazgató és *Devecis* Ferenc műszaki tanácsos tervét. A tervek kifüggesztetvén, a döntés a jövő ülésre tűzetett ki.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 NOV 24
Körösfői-Kriesch aladár
Pestmegyei Hírlap

PEST MEGYEI KIÁLLÍTÁSOK 1021

Gödöllői bemutatkozás

Grafikák a veresegyházi művelődési központban

A *gödöllői városi Petőfi Művelődési Ház képzőművész-szakkörének* első bemutatkozó kiállítása ma, szombaton déli 12 órakor nyílik meg a járási hivatal nagytermében. Megnyitót *dr. Kampis Antal* művészettörténész mond. A tárlat december 6-ig naponta 10-től este 6 óráig tekinthető meg.

A képzőművész-szakkör termése

A magyar szecesszió jelentős hazai műhelye volt a századfordulón a *Körösfői-Kriesch Aladár* és *Nagy Sándor* vezette gödöllői művésztelep. Az itt élő és évtizedek óta munkálkodó Remsey-család tagja, *Remsey Iván* festőművész az idén tavasszal a Petőfi Sándor Művelődési Ház patronálásában — e hagyományokra is építve —, szakkört szervezett munkások, gimnazisták részére, akikben szándék és tehetség mutatkozik a képzőművészet magaslatainak meghódítására. Szombatonként dolgoznak közösen a volt Nagy Sándor-villában, amelyet a hajdani kitűnő művész lánya bocsátott a festőjelöltek rendelkezésére. Remsey Iván rendszeresen végez korrektúrát, vetít a művészettörténelem széles anyagából, járja több nemzedékből verbúválódó tanítványaival a természetet, a gödöllői dombokat, szadai erdőket, veszprémi sikátorokat, s impulzusokat ad az önkéntes szorgalomnak, a festői elhivatottságnak.

A tárlat: meglepő eredmény, hiszen nemcsak Isaszeg, Pécel, Veresegyház, Szada, Gödöllő, Hatvan tehetségeit gondozza, hanem tényleges festői értékeket összegez már az indulás pillanatában is. Mindenekelőtt *Balázs János* és *Bari Károly* méltó utódjára gondolok, *Bada Mártára*, aki őszinte frisseséggel örökíti meg a *Cigányudvar*-t. *Hrustinszky László* és *Kótáz Vilmos*, az isaszegi gótikus templom megörökítésében jeleskednek, *Nagy János* tisztes arcképsorozatot készített a *pécelí* szociális otthon idős lakóiról. A legsikerültebb portré a 94 esztendős *Dóczi Juli* nénit ábrázolja.

A közel száz festmény és grafika erőteljes természetmegfigyelésen alapul, de bátran alkalmazkodik az egyéni adottságokhoz is. Így *Kozák József* érzékeny színérzéke elvontabb szerkezetekben jelentkezik, *Grétzi Péter* meghökkentő fantáziaképeket fest, *Vincze Erika*, *Galántai László*, *Papp Gáborné*, *Bujtás Judit* megmarad a valóság ajánlatainál.

Elmélyült arcképek utalnak *Bánkuti Péter* rajzkészségére, *Tábori Zsuzsa* facsoportja szintén figyelmet ébreszt. Ami a gödöllői szakkör általános teljesítményére jellemző, az a táj és az emberi világ szeretete, mely erdei házakban, vonatokon megfigyelt arcvonásokban jut kifejezésre. Mindehhez lírai bensőség járul, bátor színkezelés, egyéni utak kutatása. E festői mezőny létrejöttével Gödöllő és környéke is fokozottan bekapcsolódik Pest megye képzőművészeti életébe, erősíti az utánpótlást a biztató ígéretek egész sora, *Farkas Margit*, *Sándor Szilárd*, s a többiek mindannyian. Akik ma még amatőrök, akik a művészet jelöltjei, holnap igazi festőkké válhatnak, ha komolyan összpontosítják képességeik rendszerét. Ha e készülődés komolysága fokozódik és a helyi társadalom támogatását továbbra is élvezi, akkor a századforduló gödöllői szecessziójának megszakadt folyamata folytatódhat a realista hangvételű alkotások munkáshétköznapjainkhoz igazodó tiszta sorozatában.

Lénárt Ákos

karok kapcsolata a klub közre-
működésével valósul meg. A klub többek között szerepet vállal a fizikai dolgozók gyermekeinek egyetemi előkészítésében, a szabolcsi végzős hallgatók elhelyezkedésében, támogatást nyújt a megye mezőgazdasági gondjainak feltárásához. A megye ösztöndíjat létesít a fizikai dolgozók, mezőgazdasági munkások gyermekei egyetemi tanulmányainak elősegítésére. A végzős hallgatókat értesíti az elhelyezkedési lehetőségekről, javaslatokat tesz a szakdolgozati témákra, gondoskodik a tapasztalatcserékről.

A szerződésben foglaltak gyakorlati megvalósítása már e héten megkezdődött az egyetemen rendezett kelet-magyarországi napok eseménysorozatával.

előrehaladásáva
e szövetség fo
szocialista vívr
is a dolgozók
nek szoros eg
alapozhatók és
A termelés —
pünk életszín
vítása, a dolg
tása — csakis
parasztok job
eredmé ye ré
együttműködésben az értelmiséggel. A szocialista viszonyok erősítése, a szocialista demokrácia szélesítése is csak szilárd osztályszövetség alapján valósulhat meg.

A munkás-paraszt szövetség olyan politikai összefogás, amely mindenekelőtt a két osztály szoros gazdasági egymásrautaltságára épül. A parasztság nem lehet meg és nem fejlesztheti gazdaságát az ipar nélkül. A exportbevétele évről évre számottevő népgazdasági beruházások forrása. A munkás-paraszt szövetség politikája a gyakorlatban ezért azt követeli, hogy felismerjük és elfogadjuk az ipar és a mezőgazdaság arányos fejlesztésének fontosságát. Az utóbbi években ez a politika kézzelfogható eredményeket hozott. Évente mintegy hat százalékkal növekedett az ipari és mezőgazdasági termelés. Az élelmiszer-ellátás — időszakos hiányoktól eltekintve — bőséges és csaknem zavartalan volt.

Az élelmiszer-ellátás javítása érdekében különösen fontos, hogy szövetkezeti parasztságunk fokozott gondot fordítson a zöldségfélék termelésére és a hústermelésre. Ebben az évben e két területen tapasztalható a lemaradás: a zöldségellátásban már néhány év óta, a húsellátásban pedig átmenetileg az állatjárvány miatt. A sertéshústermelés növelésével év végére az ellátás zavartalanná válhat, a zöldségtermelés fokozásához azonban még további befektetések, szorgalmas, hozzáértő munka szükséges.

— Mindennek — a mezőgazdasági nagyüzemeken belüli tennivalók mellett — iparfejlesztésünk, munkásosztályunk számára is figyelemreméltó mondanivalója van. Az egyik lényeges mondanivaló, hogy az intenzív termeléshez a mezőgazdaságban egyre több gép, műtrágya, ipari termelőeszköz és anyag szükséges. Mindezt hazai termelésből, vagy importból, mindenképpen biztosítani kell. A másik mondanivaló az, hogy jó minőségű ipari eszközök kellenek, a mezőgazdasági üzemek jövedelmével összhangban álló árakon.

Fontos termelési és ellátási érdekek fűződnek ahhoz is, hogy termelőszövetke-

nutat

as kommunista nincs!"

utána nem győzött restelkedni, hogy: elfelejtette.

érte, de a taggyűlésről egyszer sem hiányzik. *Komza Ferenc*

Körösfői Kriesch A.

becsi magy. Kiáll-

Kunst Wien 1937

18790/1939.szám.

III.

A Műemlékek Országos Bizottságának,

Budapest.

Tudomás és további eljárás végett másolatban azzal közlöm, hogy a most utalványozott összegek elszámolása a szokásos módon terjesztendő

Körösfői Kriesch
Aladár

II. oszt. érem a mün-
chenni nemzetk.
kiállitáson.

Mikor nem mondja.
(1905)

Off München 1905

4. l.

AZ INTÉZ

Igazgató: Dr. Vidéky Emil m
a műszaki tudományok doktora,
tudományegyetem Közgazdasági

I. TAN

1. Re

Ifj. Arató Gyula, okl. középis
kat a sokszorosító mesterképző ta

Bathó Lajos, okl. építészmérn
téli tanfolyam II. oszt. főnöke. Ta
folyam I., II. és III. osztályban, *sí*
lyában, *szabadkézi rajzot* az épít
és az ötvösipari II. osztályban, *ép*
Heti óráinak száma 19.

Bentheim Artúr, okl. középi
tanonciskolai rajzszakfelügyelő. A
szabadkézi rajzot az agyag- díszít

Körösfői Kriesch Aladár

„Felesége arcképe"

Szabó Júlia: A szecesszió és a...
Művészet, 1975. dec. – 6 oldal

Körösfői Kriesch Aladár „Életforrás"

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Körösfőt Kriesch Aladár „Szarvasok" tolószőnyeg.

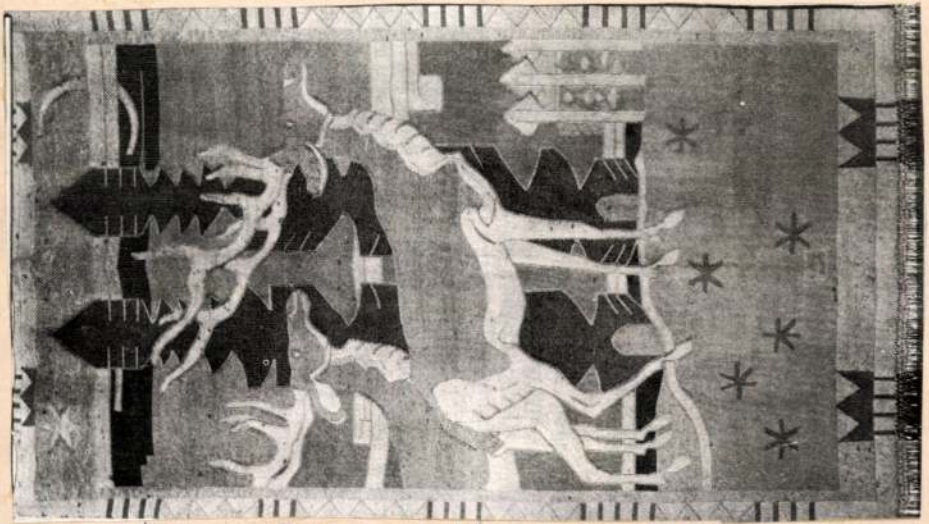

Szabó Julia: A szecesszió és a vonal.
Művészet, 1975. december - 6 oldal

Rogán Antal szerint néppártot akar a F

„Szó sincs pazarlásról, r

Nem kis pártok laza közösségét, hanem néppártot akar a Fidesz. A párt egyik legfiatalabb elnökségi tagja szerint ha az MSZP az ország céljairól, az értékek megőrzéséről beszélne, akkor az Országimázs Központ a szocialisták kampányát segítené. A kormányzó párt programjában baloldali értékek mentén politizál, de Rogán Antal szerint csupán tették azt, amiről az előző kormány csak beszélt.

– Értesüléseink szerint a Fideszen belül két vonal létezik, egy liberális és egy konzervatív. Ön az utóbbihoz tartozik. Miért?

– Először is szerintem nincs két irányzat. 1997 óta, mióta tagja vagyok a pártnak, azt éreztem, a Fidesz ténylegesen egy csapat, és ennek köszönheti eddig elért eredményeit. Az természetes, hogy egyének s akár csoportosulások között is lehetnek szemléletbeli különbségek. A Fideszné ez nem meghatározó, és semmi esetre sem húznék éles választóvonalat. De az sem titok, hogy magamat a szó európai értelmében tekintem konzervatív politikusnak. Először a Fidesz ifjúsági szervezetének lettem a tagja. A Fidelitas 1996-ban, megalakulásakor azt a tudatos döntést hozta, hogy az európai néppártok nemzetközi szervezetéhez csatlakozott, s nem a Liberális Internacionálé ifjúsági szervezetét választotta. Szerintem itthon is – mint ahogy Nyugat-Európa több nagy országában kialakult – két nagy politikai tömb áll egymással szemben: a néppártiságnak kell megtalálnia formáit a Fideszen belül. Az elmúlt három évben ez evidenciává vált. A Fidesznek az a felelőssége, hogy az elkövetkező években egyértelművé tegye: a széles értelemben vett jobbközép néppártot saját soraiból mások integrálásával ki tudja alakítani.

– Az integrálás a kis pártok és a szövetségesek Fideszbe való beolvasztását jelenti?

– Az MKDSZ-es politikusok, akik a Fidesz frakciójában politizálnak, nem mondhatják, hogy bármilyen értelemben fel kellett volna adniuk belső szuverenitásukat. Megőrizhették önálló szervezeti létüket. Eltérő véleményeiket is érvényesíthették a képviselőcsoporton belül. Hasonló formát kell keresni azoknak,

Rogán: az Országimázs Központ körül minden rendben van Fotó: Sárközy György

akik akár egyénileg, akár csoportos formában csatlakoznának a Fideszhez. De nem szabad elfelejteni, hogy egy néppártot akarunk, s nem a kis pártok laza közösségét.

– A legutóbbi kongresszuson választották az elnökségbe. A Fidesz vezetőinek egy része önt nem támogatta, sőt információink szerint Áder János korteskedett is ön ellen.

– Nem tudom, honnan származnak az információi, szerintem nem így volt. Az viszont természetes, hogy a Fideszen belül az elnökségi tagságért verseny van. Jónak tartom, ha egy pártban kvóták helyett teljesítményelv és a tagság támogatása dönti el, kiből mi lehet.

– A külső szemlélőnek úgy tűnik, továbbra is Kövér irányítja a pártot.

– Szerintem nem egy ember irányítja a Fideszt, itt a szó szoros értelmében csapatmunka zajlik. Az kétségtelen, akik megjelenítik a pártot, azoknak döntő szerepük van: Áder János, Szájer József, Deutsch Tamás, Pokorni Zoltán és Orbán Viktor egyetértése nélkül stratégiai kérdésekben nem lehet döntést hozni. Ebben nincsen semmi meglepő, ez a világon mindenütt, minden magára valamit adó politikai pártban így van.

– Köztudott, hog a legfontosabb kér mert, hogy a trojka, vér mondja ki az ut tikusnak tart ilyen

– Attól, hogy kö hogy ez így van. Ne azt, hogy léteznek, rességgel működne egyeztetések. A pár szeresen ülésezik, és tosabb döntések itt

– Az ellenzék és a biztosra veszi, hogy dezésével csak a vá cérkodik a Fidesz.

– Nem a Fidesz, l jelentette be, hogy o Természetesen ehhe a frakció teljes támo

– Bejelentés előtt

– Nyilvánvalóan de a sajtóban akkor amikor a kormányfő zetközi Olimpiai B Furcsa lett volna, ha kommunikálni, mert

– Nem választhat desz kormányoz. De frakció tagjai a bejel a szándékról, vagy c

– Voltak, akik elő akik a sajtóból értesü tom fontosnak, han megvan a párton b S nem azt kerestük, nem lehet kivitelezn nemes célt miként Ezért mondom, hogy ügy, s mindent megt politikai, a gazdaság sportélet szereplőine nyerjük. Támogatotts az ország ekkora fela

– A Fidesz-frakci sén Áder János fig atyákat, hogy bárki házon belül „kinyi ügyészségi nyomoz valamit, és figyelm hogy az illető még vagy csak a választ nék, ha bármi beárn

– Ezt határozot Áder János ugyanis

A Gödöllői Művésztelep szellemi atyja Körösfői-Kriesch Aladár volt. A szerelem iskolája című festménye 1918-ban készült

A Gödöllői Művésztelep idén ünnepli alapításának századik évfordulóját. Noha megalakulása nem köthető pontos dátumhoz – Körösfői-Kriesch Aladár köré ugyanis az 1890-es évek közepétől folyamatosan gyűltek a fiatal művészek –, az alapító atyák 1901-ben telepedtek le a városban. Az Iparművészeti Múzeumban e legendás művészkolónia húszéves munkásságát bemutató kiállítás szeptember végéig enged bepillantást egy különös világba, melynek szereplőit az „élethez való öröm keresése" vitte előre a közös alkotás útján.

Mint minden művészeti csoportosulás, a Gödöllői Művésztelep is magasztos célok fényében, új életelvek és új források felkutatásának jegyében alakult meg, csaknem egy időben – néhány év különbséggel – a nagybányai teleppel.

Ebben a korszakban a művészetre nagy hatással volt a szecesszió esztétikája, mely célul tűzte ki a művészet és az élet szétszakadt egységeinek helyreállítását, a mindennapi tárgyak és a környezet megszépítését. A gödöllőiek azonban nem a tájfestészetre helyezték a hangsúlyt – mint ahogy az a múlt század elején jellemző lett volna –, hanem egy olyan életközösséget alakítottak ki, melyben mindenki meglelhette saját ösvényét.

Az új művészeti elvek megvalósítását saját házaik tervezésével kezdték – hiszen akadtak köztük híres építészek is, mint például Thoroczkai Wigand –, belső tereiket is a közös szellemiség, a hasonló világnézet jegyében alakították ki, melynek jelmondata az volt, hogy „a gondolatok gazdag sokaságában nyilvánul meg a luxus".

A természetkultusz – mely talán Nagy Sándor művészetében a legszembetűnőbb – meghatározta a kolónia életfelfogását, így a környezetükben fellelhető kerteket a harmóniára való törekvés jellemezte. Körösfői-Krieschtől, Nagy Sándortól vagy Undi Mariskától is néhány kertábrázolás látható a múzeum falain: Nagy Sándor kettős portréin például magát és feleségét is általában kertben ábrázolta.

A glasgow-i Négyekhez hasonlóan Gödöllőn is főként művészházaspárok éltek, többen feleségükkel költöztek a telepre, sokan pedig a szövő iskola művésznői közül választottak párt. Talán ezért is jelentős motívum és rendkívül színes, változatos terület munkásságukban a nő ábrázolása, aki olykor madonnaként jelenik meg a vásznon, máskor pedig a szecesszió fenyegető, pusztító nőideáljaként néz szembe velünk, mint például Nagy Sándor Vágyódás című képén, vagy a különböző emberi bűnökre utaló fantáziarajzain, melyek karmos mellű, tigris- és madártestű női figurái a késő középkori víziókra is emlékeztetnek.

A nagyszabású kiállításon a művésztelep teljességéről kaphatunk képet, mely az élet minden területét felöleli, a gyermekkortól a kibontakozásig, isten és a hit keresésétől a természettel való egybeolvadásig. Az alkotók sokszínű fantáziájának köszönhetően pedig a közös szellemiség változatos megvilágításban tárul fel előttünk.

DÉ

Kőnöki-Kriesch A.

Kriesch Aladár festőművész
Péter és Pál olajf.
Női tanulmányfej, pasztell
A Szegedi városi muzeum festményeinek és szobrainak jegyzéke

A vallás és közoktatásügyi
36066. sz. a. kelt és a IX. k
deletének mása:

A brassói ág. ev. f
befejezésére Kilenczáz /:9
az állampénztárt, hogy ez
sága elnökének hivatalos ny
sége mellett fizesse ki s t
alnaplóban kiadáskép számol

Budapest, 1911. m

Molnár s. k., államtitkár.

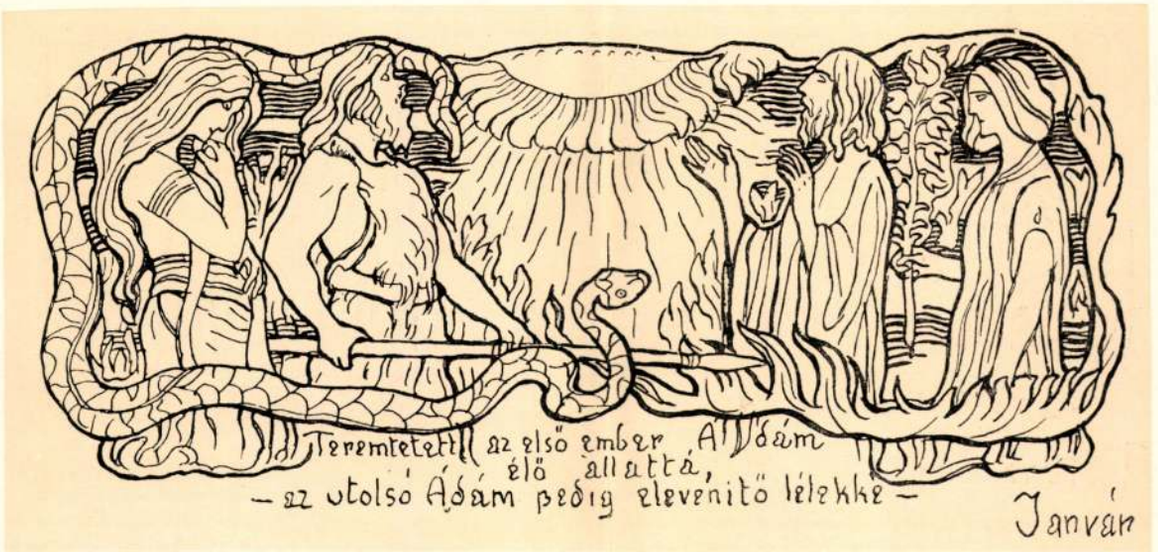

SZIMBOLIKUS RAJZOK

Éppen napjainkban nem időszerűtlen olyan művekkel foglalkozni, amelyeket általában szimbolikus rajzoknak szokás nevezni. Könyvekben, folyóiratokban, rajzmappákban és kiállításokon egyre sűrűbben találkozunk velük, s ha ösmerjük a modern művészeti irányok történetét, úgy nem is csodálkozhatunk megsokasodásukon. Nem mintha a grafika e faja merőn új vagy éppen a mi korunk gyermeke volna. Bizonyos időszakokban megleljük, szép számban és viruló fejlettségben a multban is. Eszünkbe jut — hogy csakis a grafikánál maradjunk — Dürer gyönyörű „Melancholiája“ és a kisebb művészek szimbolikus lapjainak egész sora. Ez a művészi kifejezésforma rendesen oly időkben válik közkeletűvé, amidőn a művészek éppen elhagyták naturalista felfedező-korukat. A legtöbb talaj akkor kinálkozik számukra, amikor a művészet útjai ily korszakok után a stilizálás felé vezetnek. Magának a grafikának nobilis fajtái szinte feltételezik a stilizálásban való örömöt. E percben nálunk a művészet sok jeles képviselője ezt a korszakot éli, aminek kétségkivül örvendenünk kell, mert ilyformán sok eddig mellőzött artisztikus érték kerül felszinre. Művészeink átlaga évtizedeken át a rajzot mellékes segédeszköznek, a kifejező készség egyik mankójának tartotta: megtanultak rajzolni s rajzoltak, mert e nélkül sem festeni, sem mintázni nem lehet. De rajzot adni, puszta grafikai élű rajzot s ezt fejleszteni oly fokra, amilyenre az fejleszthető: ezzel alig törődtek. Ha a Szépművészeti Múzeum gazdag kartóngyűjteményét egy napon együtt láthatja majd a publikum, meggyőződhetik róla, hogy a rajzbeli készség jeles példái találhatók nálunk is. De e kartónok csupán segédeszköz gyanánt szerepeltek, a festők csak annyira fejlesztették azokat, amennyire a főcél: a fresko elkészitése megkivánta. Hogy azok önállóan tovább élhessék életüket, arra nem igen gondoltak. De meg maga a puszta muzeális célra készített rajz, amennyiben nem szerepelt mint segédeszköz, a legkevesebb esetben lépte át az egyszerű természettanulmány szerepét s legfeljebb annyiban különbözik a festett tanulmánytól, hogy anyaga más. A grafikai él, a vonal jellemvonásainak kifejtése nem volt döntő szempont sok időn át. Aránylag kevés esztendeje,

Művészet 1905.

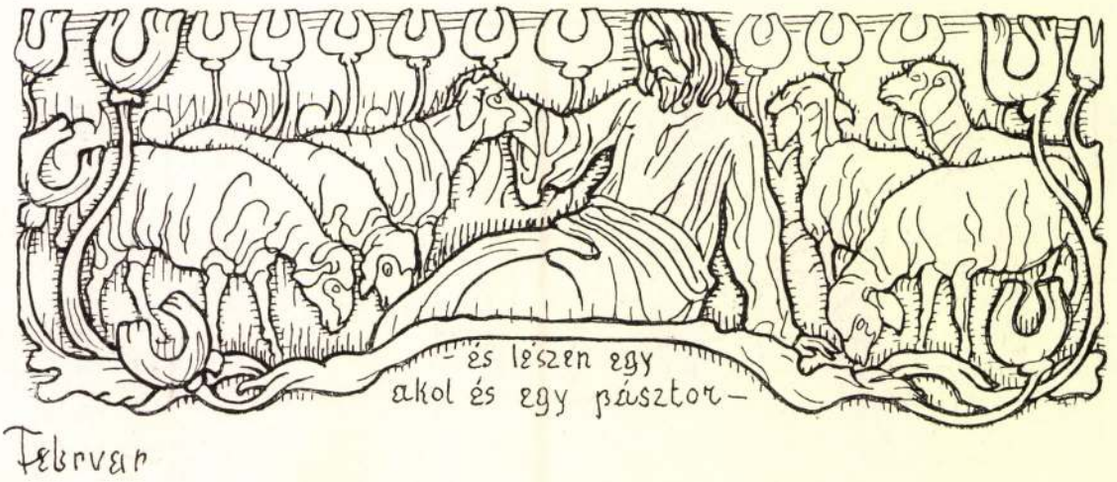

hogy nálunk e részben változtak az állapotok.

S íme, alig hogy az önálló rajz megkapja az őt megillető helyet: szemünk láttára egész sora teremtődik a szimbolikus rajzoknak. A közönség már láthatta e művek legjavát: mi e füzetben Kriesch Aladár és Nagy Sándor kiadatlan munkáinak egy sorát reprodukáljuk e gyűjtemény gyarapítására. S felhasználjuk az alkalmat, hogy néhány jegyzetet igtassunk ide a modern grafika e friss és jelentős gyermekeiről.

Szimbolikus rajz — ez a két szó mindenekelőtt azt a benyomást kelti bennünk, hogy a művész itt egyebet is akart nekünk adni bizonyos természeti jelenségek képénél. Mint a szimbolikus vers, úgy az ilyen rajz is elvárja a maga közönségétől, hogy az ne vegye betű szerint az ábrázolást. Ha Klinger valamely metszetén ott áll egy csontváz, kaszával a csontkezében: bizonyára nem ilyennek kell ezt az ábrázolást felfognunk, hanem — s ezt ma már a gyermek is tudja — ezt a kaszás csontvázat a halál szimbolumának kell értelmeznünk. S ha ennek az alaknak aktiv szerep jut a képen: úgy e cselekvését is átvitt értelemben kell felfognunk. Szóval az egész képből az első pillanatban más eszmét merítünk, mint amit az tulajdonképen, szószerint véve, mutat.

Mit szóljunk a művészi alkotások e fajához, amely, mint már ebből is nyilvánvaló, más egyebet is rejt magában a pusztán művészi erényeken kivül? Hisz itt szerep jut oly gondolatoknak is, amelyek nem grafikusak, sőt amelyek minden grafikai eszköz nélkül is közölhetők. Ha egy szimbolikus rajz azt mutatja, hogy „a szellem győz a nyers anyagi erő felett“: ezt a gondolatot másként is közölhetjük embertársainkkal, nemcsak a vonal művészetének segitségével. Így tehát az ily grafikai lap talán már kívül is esik a képzőművészetek határain, mert hisz esetleg a nyelv vagy a zene segitségével is átvihető más emberek lelkébe.

Hivatkozunk itt egy cikkünkre („Művészet“, III. évf. 232. l.), amely éppen ezzel a tárggyal foglalkozott s negative körülvonalazta a kép, a szobor, a képzőművészeti alkotás lelkét, azt, ami egy ilyen alkotásban döntő súlyú, amivel él-hal a kép, a szobor. Az ott kifejtettek után elég lesz itt röviden utalni arra, hogy a példa gyanánt bemutatott szimbolikus rajzról e puszta tartalmi felsorolás nyomán még legkevésbbé sem lehet megállapitani, vajjon az a rajz művészi vagy jelentéktelen-e. A szimbolikus rajznál is, mint minden képzőművészeti alkotásnál az a döntő, vajjon az előadás, itt tehát rajz dolgában művészi-e? A szimbolikus rajznál, annak természeténél fogva, mindenek felett két cél lebeg a művész szeme előtt: hogy szimbolikusan közöljön velünk valamit s hogy művészi módon közölje. Vajjon e kettő egyenrangú-e? Vagy talán az egyik fontosabb a másiknál? Amiket e tárgyról elmondtunk, abból az következik, hogy művészi szempontból e két elem nagyon is egyenlőtlen fontosságú, és

hogy itt is, mint minden képzőművészeti alkotásnál, nem az irodalmi gondolat, nem a szóval is kifejezhető tárgy a döntő súlyú. Ennek könnyen megcsinálhatjuk próbáját. Állítsunk egymás mellé két szimbolikus rajzot: az egyiket egy gyönge rajzoló készítette, de a kifejezendő eszme világosan megérthető (például: a Tél szimbolikus alakja sorra tönkreteszi a virágokat), a másik rajzból viszont a legnagyobb fejtöréssel sem lehet kihámozni a szimbolikus tartalmat, de a kép tele van a művészi rajz jelességeivel. Habozás nélkül ezt az utóbbit tartjuk amannál jobb műnek, amiből az következik, hogy az utóbbi képen a művész kevésbbé lényeges követelményen tette túl magát, mint versenytársa. Hogy még élénkebben szemléltessük ezt, képzeljük egymás mellé helyezve a katakombák valamelyikének egy teljesen művészietlen, kontár kézzel festett szimbolikus képét, például egyikét a „Jó Pásztor"-oknak és Tiziano „Égi és földi szerelmét". Amabból ma már minden gyermek, ha túl van a katekizmus ismeretén, kiolvassa, hogy mit is akar az a „Jó Pásztor" jelenteni, emebből még eddig senki sem betűzhette ki kétségtelen biztossággal a szimbolikus tézist. Pedig nincs az a művészi érzékű ember, aki azt a dilettáns torzalakot többre becsülné, mint Tiziano eme festményét.

Mi tehát a szimbolikus rajznál is döntő és előrangú fontosságúnak tartjuk a tisztán grafikai erényeket. Ezzel azonban nem mondjuk azt, hogy tehát maga a szimbolikusan előadott eszme ily rajzokban semmis és értéktelen.

Lehet az jelentékeny is, sőt esetleg mélyen meghatja érzés- és gondolatvilágunkat. Oly eszméket fejezhet ki a rajzoló, amelyek temérdek reflexiót keltenek bennünk, függetlenül attól, vajjon mi, szemlélők, művészi érzésű emberek vagyunk-e vagy sem. S éppen a sokat reflektáló művészek szeretik a közlés e formáját választani. Olykor sikerül a szándékuk, igen gyakran azonban hajótörést szenvednek. Szándékuk teljesen kárba vész, mihelyt nem mesterei a rajznak. Ezen kívül is többféle veszedelem fenyegeti az előadás e formájának művelőit. Ha sok ily rajzot nézegetünk, nem egy tanulsággal gyarapodunk e részben is.

Vannak kigondolt, a reflexió egész apparátusával megalkotott eszmék, amelyeket egyáltalában kár más emberekkel közölni, történjék ez akár rajz, akár zene, akár írás útján. Vannak gondolatok, amelyek immár teljesen közhelyekké lettek, útszéliek, ezerszer hallottuk életünkben s úgy megszoktuk már, hogy a legcsekélyebb hatással sem lehetnek ránk. Ily banalitások újjászülése teljesen fölösleges. Vannak továbbá eszmék, amelyeknek szimbolikus rajz után való közlése már eleve ki van zárva, ilyenek például az abszolut geometria eszméi. Mindkét esetben részben meddő a rajzoló iparkodása: speciális

célját el nem éri. Adhat esetleg kitünő rajzot s mi gyönyörködni fogunk ennek szépségeiben, de ezen kívül nem kapunk tőle egyebet.

Más esetben találkozunk a szimbolikus rajzok oly példáival is, amelyek már szinte a képrejtvények kategoriájába tartoznak. Akiben csekély a rébusz-fejtő tehetség, az sohasem fogja ezekből kihámozni a beléjük temetett értelmet. Hogy egy ilyen rajz szimbolikus jelentménye világosan megérthető-e vagy sem, az néha egyszerűen idő kérdése. Vannak ugyanis szimbolikus képek, amelyek teljesen érthetők voltak a maguk korában és a maguk művelődési körében, de más korbeli és más művelődési lépcsőn állók előtt érthetetlenek. A művész ugyanis ily képeit is csak a természetadta formákból állíthatja össze s ezeknek kölcsönös egymásra vonatkoztatásával világítja meg tézisét. Csakhogy az e czélra felhasználható természeti formák hely és idő szerint más-más értelműek, más-más konvenció fűződik hozzájuk. A szamár például a Keleten bölcseséget jelent, nálunk épp az ellenkezőjét. Igen jól elképzelhető egy oly kor vagy egy oly kultúra, amidőn Klingernek fent idézett csontváz-rajzát senki sem értelmezi „halál"-nak. Tekintsük csak meg Dürer „Melancholiáját": mennyi apró tárgy, műszer, eszköz rajza került erre a képre, mind csupán azért, hogy e tárgyak ábrázolásai magyarázzák, egyre jobban megvilágítsák a szimbolikus tézist. Mily könnyen képzelhető el, hogy e tárgyak mindegyike teljesen idegenné válik egy új kultúr-körre nézve s mihelyt ez megtörténik: elvesztik minden megvilágító, magyarázó erejüket. A szimbolikus jelentménynyel bíró alakokat mind az a veszedelem fenyegeti, hogy ma ezt, holnap azt jelentik, ma közismeretű a bennök rejlő célzás, holnap már megszünt ez a konvenció. Sőt vannak egészen helyhez kötött szimbolikus jelentményű formák is, amelyek mellékérteménye néhány száz kilométerrel odébb már teljesen ismeretlen. Aki tehát ily irodalmi, bölcseleti ízű jelentményeket használ fel rajza szimbolikus tézisének megvilágítására, könnyen abba a bajba kerülhet, hogy csak maga érti meg művének rejtett értelmét.

A JÖVŐ — KRIESCH ALADÁR RAJZA

Azt mondhatnók, hogy ez nem jelentene nagy szerencsétlenséget a szerzőre nézve, ha műve egyébként tele van rajz-szépségekkel. Ne törődjünk tehát azzal, hogy e képen egy

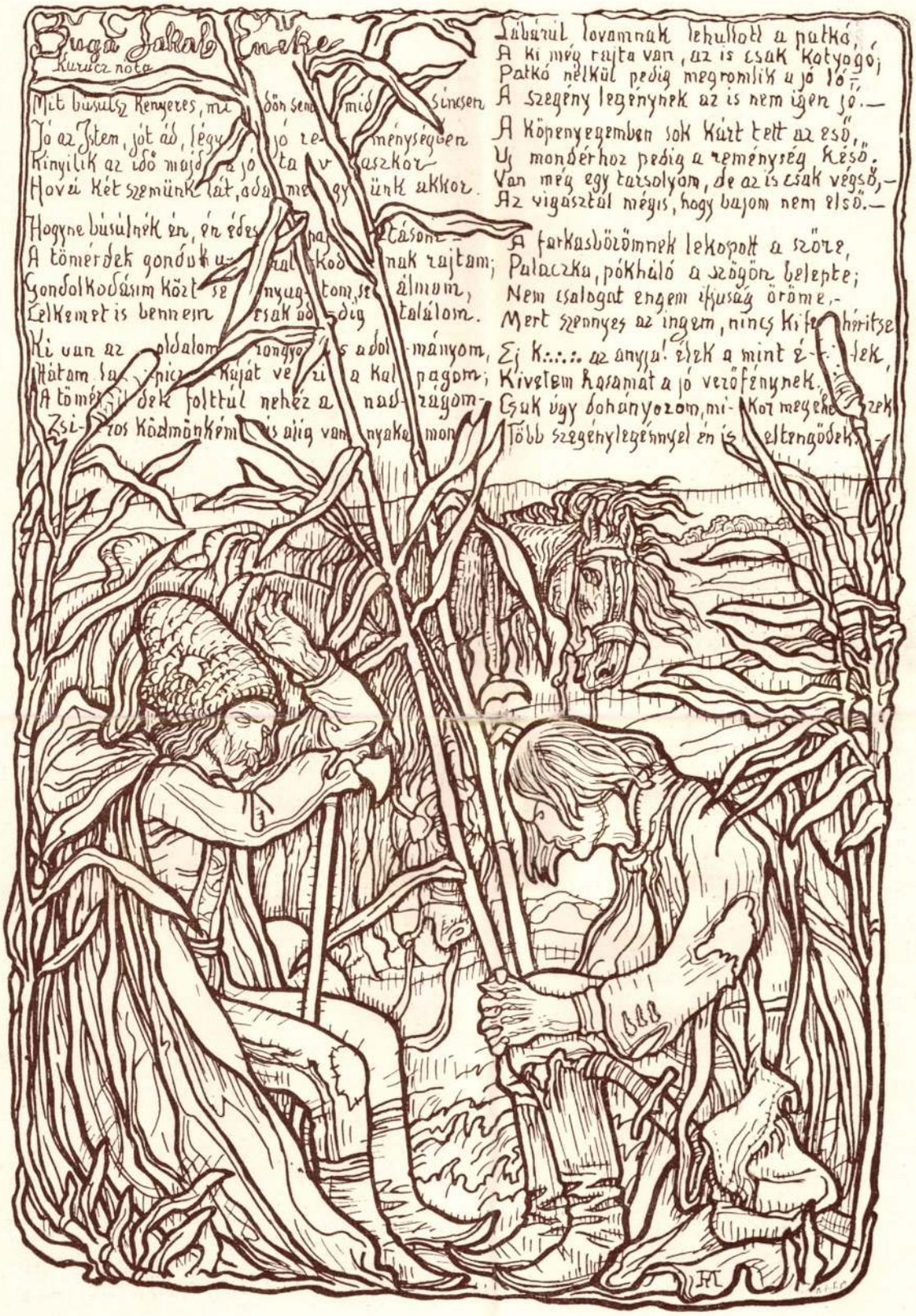

BUGA JAKAB ÉNEKE
KRIESCH ALADÁR RAJZA

másodrangú elem, a szimbolikus jelentmény, nem beszél világosan. Vegyük egyszerűen szép rajznak s becsüljük fel ebbeli értéke szerint. Hisz tudjuk, mily sok gyönyörű emberi vonást tükröz az igazi művészi rajz magában is.

A legtöbb amatőr valószinűleg erre az álláspontra fog helyezkedni. Nem tagadható azonban, hogy bizonyos fonákja mégis van az ily dolognak. Gyakran azt érezzük ugyanis, hogy bizonyos szándék íme a szemünk láttára kudarcot vallott. A rajzoló — ezt világosan látjuk művén — nem csak természeti jelenségek rajzát akarta adni, hanem ki akart fejezni alakjaival, vonalaival valamely bölcseleti, erkölcsi, szociologiai stb. tézist is. És ha rajz-szándékai sikerültek is, szimbolizáló szándékai íme csütörtököt mondtak. Ez kétségkívül kissé bánt némely nézőt, és pedig leginkább akkor, ha a rajzon nagyon meglátni, hogy mily fontosságot tulajdonít a szerző ama tézis világos közlésének.

Ezt a bizonyos mértékben szorongató érzést nem könnyű elfojtani. Bánt minket, többi embereket, egy nobilis emberi szándék kudarcának szemlélete. S bánt ebben az esetben annál inkább, minél nyilvánvalóbb, hogy a rajzban a rajzerények nem oly ragyogók, hogy egészen le tudnának minket bilincselni. Tiziano említett képénél ez a szorongató érzés teljesen megszünik, mert ott maga a tisztán festői tartalom oly dúsgazdag, hogy egészen elfoglal minket.

Oly esetről szóltunk, amidőn a grafikus nem tudott egy bölcseleti, irodalmi, erkölcsi stb. tézist rajzában világosan és meggyőzőn közölni. A hiba itt a képnek egy másodrangú elemét sértette, műve mégis remekmű lehet, ha a döntő elem, a grafikus elem tökéletes. Vegyük azonban ama ritka és vonzó esetet, hogy a rajz mint rajz kitünő s egyben valamely mély bölcseleti vagy erkölcsi igazságot meggyőzőn tud az emberekkel közölni. Az ilyen művek sokféle érdekes jellemvonást mutatnak.

Sokszor meglepőn belevilágítanak a művészi koncepció rejtélyes laboratoriumába. A rajz magán viseli születésének bélyegét, lelki nacionáléját. Oly fürgén, oly rövid idő alatt készül a papiroson vagy az ezt helyettesítő rézlapon, hogy még megláthatjuk rajta keletkezése menetét. E friss növevényen még rajta vannak a csirázás stádiumának sziklevelei. Egyetlen egy képzőművészeti előadásforma sem oly friss és gyorsmenetű, mint a rajz. Ha egy gondolat megérett a rajzoló fejében: a kéz aránylag hirtelenül s az eredeti koncepció szűziességében vetheti papirosra. A rajz még ugyanabban a hangulatban, ugyanazon lelki hőfok alatt készülhet el, amelyben első vonása készült. Mily lassú jártú hozzá képest az olajfestmény, a fresko, a kőszobor vagy a többi technika! Hetek, hónapok, évek mulnak el az első és az utolsó ecsetvonás, simitás közt. E hosszú idő alatt százféle hangulat vehet erőt a művészen s jöhetnek oly lelki diszpoziciói is, amelyek merőn ellentétesek azokkal, amelyeknek képén, szobrán uralkodniok kellene. Megváltozhatik ily idő alatt még

technikai készsége, világnézete, művészi hitvallása is. Mindez érezhető módon beavatkozhatik a kép és szobor kialakulásába. Ezzel szemben a mozgékony s gyorsjártú rajz jóformán a perc impresszióját képes adni. Minden ízében hiven képes tükrözni azt a lelkiállapotot, amelyben e vonásokat a kéz meghúzta. Hosszabb fejtegetés nélkül is világos lehet előttünk, mily fontos e jellemvonás a szimbolikus rajznál. Itt a rajzoló grafikai gondolatokon kívül erkölcsi, szociális, bölcseleti, vallásos meggyőződéséről is ad beszámolót vagy vitára kel valamely elv, valamely eszme érdekében. Belső meggyőződéseit igyekszik belénk, többi emberekbe oltani, oly meggyőződéseket, amelyek benne forrongnak, amelyek őt hevítik, egy darabját adják nemes belső életének. Mily előny, hogy a rajz fürgesége nemcsak a száraz és többnyire elvont axiomát képes velünk közölni, hanem közli azt az átérzés leghevesebb stádiumában azon melegiben, a még javában lobogó fanatizmus, meggyőződés hevével. A közölt eszmébe vetett hit rendíthetetlensége íme képpé alakulhat, mielőtt még egy következő hét vagy hónap lappangó szkepszise e hevet kissé lelohasztaná, e meggyőződés hirdetését félénkebbé, határozatlanabbá, talán óvatosabbá tenné.

Kétségtelen, hogy nem minden szimbolikus rajz eszméje ötletszerű, azaz nem mindegyik terem meg hirtelenül, váratlanul, egy szempillantás alatt. Némely ilyfajta eszme hetek, hónapok, talán évek reflexióinak gyümölcse. Ámde igen valószinű, hogy a rajzoló akkor veti papirosra, amikor a meggyőződés feszültsége a legnagyobb energiával kivánkozik kifejezés után. S ezek drága és becses pillanatok: ezek az izzás, forrongás órái, azok az órák, amikor a lávafolyam épp áttörni készül a kráter utolsó falát. Ha a művész kezén, az ő formáiban és vonalaiban a meggyőződés e heve tükrözik: duplán értékessé válik műve.

Miért s hogyan?

E pontnál kapcsolható a szimbolikus eszme a tisztán grafikai erényekbe. Az a hév és energia, amely ezekben az órákban a rajzolóban él: benne lüktet pulzusában, vonalakat húzó ujjaiban is. Szinte fiziologiai jelenségről beszélhetnénk. — S a gondolat, amely így alkotásra serkenti a rajzolót, a maga jelleme szerint rányomja bélyegét a formákra a vonalakra is. E formák és vonalak magukra vehetik az uralkodó hangulat, az eszmétől teremtett lelki diszpozició jellemvonásait. Támadhatnak ilyképp sötét, elfulladt, vagy száraz, rideg, kegyetlen, aszott formák és vonalak. Lehetnek fürgén kanyarodó, tombolva szökellő, vagy nyugodt, leszűrt, kristálytiszta változatúak. Lehetnek fantasztikusak, nőiesen omlatagok vagy vaserélyt sugárzók; koldússzegénységűek, káprázatosan telítettek és dúsak. Válhatnak elmésségé, pikánssá vagy zordonan fenyegetővé. Ismételjük: mindezt a vonal vezetéséről, a forma alakításáról és csoportosításáról mondjuk s nem csupán arról, hogy minő hangulatot vált ki belőlünk. Egy-egy rajz szimbolikus tartalma tönkremehet, mihelyt a vonal húzása, a formák alakitása

AZ EMBER A HALÁL NYOMÁBAN
KRIESCH ALADÁR RAJZA

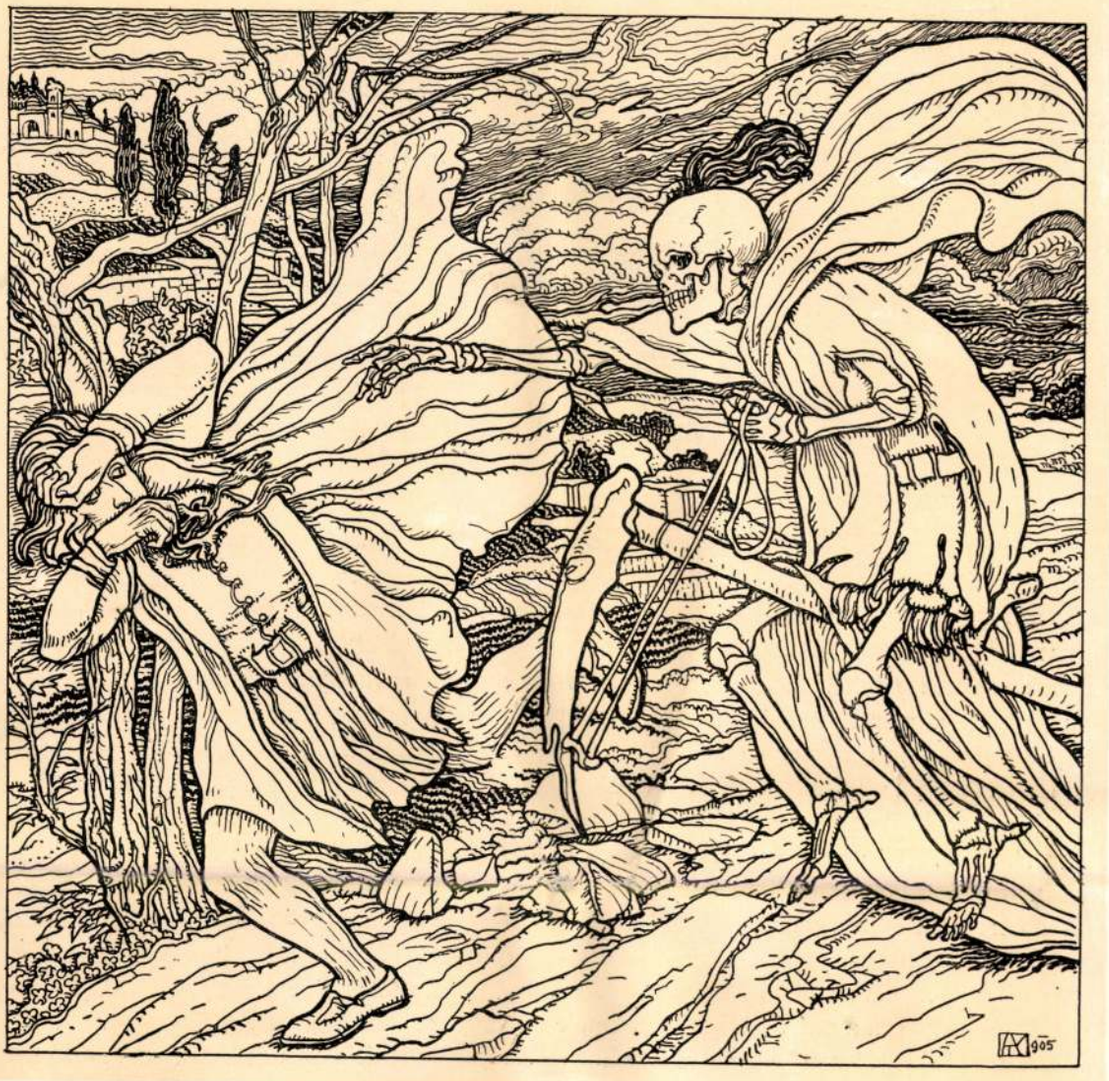

A HALÁL AZ EMBER NYOMÁBAN
KRIESCH ALADÁR RAJZA

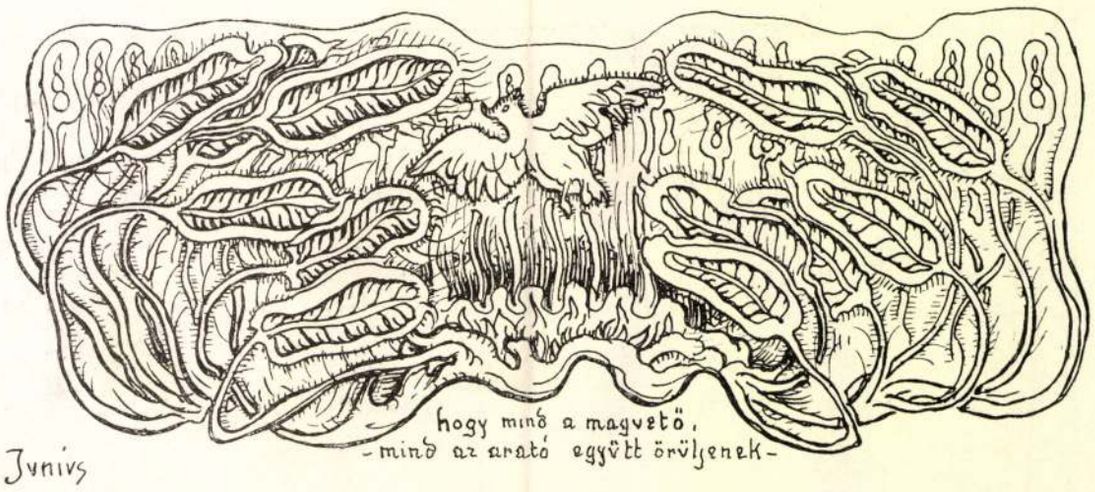

vele ellentétes hangulatot kelt bennünk. Lehet egy szfinkszet úgy rajzolni, hogy megdöbbenünk lapidáris komolyságától és a beléje zsúfolt miszteriumoktól. De lehet ezt a szimbolikus alakot úgy is formálni, hogy kokett és negédes játékszer benyomását kelti. A vonal és forma ezerféle változata tehát intenzivvé teheti a szimbolikus eszme kifejezését, de torzalakká is. Nem új dolog, hogy maga a puszta vonal is kelthet bennünk bizonyos benyomást: a nyílegyenes vonal a merevség, a hullámvonal az élet nyughatatlanságát tükrözi bizonyos mértékben. Ha a vonal ily kifejező, akkor nyilván jó tolmácsa a művész lelkiállapotának is S ha e lelkiállapoton a rajzolás óráiban egy erőteljes meggyőződés, egy szimbolikusan kifejezhető eszme uralkodik, akkor ennek az eszmének jellemvonásai uralkodhatnak magának a vonalnak vezetésén, a formák kialakításán, azok egybefűzésén is. Itt tehát a szimbolikus tézis bizonyos fokig beavatkozhatik a kéz rajzoló munkájába is; a grafikai jellemvonások belekerülnek egy nem pusztán művészi eszme hatásának körébe is.

Ez a hatás természeten csak bizonyos fokig fontos. Ezer s ezer mesteri rajz támadt nélküle is.

Szeretnénk még e tárgy kapcsán utalni arra a narkotizáló befolyásra is, amelylyel némely szimbolikus tézis a rajzoló rajz-fantáziáját hevíti. Ennek temérdek meglepő, új forma, sok gazdag ornamentum köszöni születését. Vessünk egy tekintetet Nagy Sándornak itt közölt „Ambició" című rajzára, amelyen az égbe kapkodó száraz fa alakja nemcsak új, de meglepőn kifejező és grafikailag is érdekes. Vagy a „Fantázia-láz" című rajzra, amelyen a formateremtés buján sarjadzik ki. Ugyanitt, vagy Kriesch Aladár „A jövő" című s egyéb rajzain minden más művészi zamaton kívül is milyen élénk játékot varázsol elénk az ornamentika. És így tovább.

A java szimbolikus rajzok zamatos virágai a grafikának. De nem nyithatnák csudálatos, bűvös kelyhüket, ha egy nedvdús törzs és erőteljes gyökérrendszer nem hajtaná beléjük az éltető nedvet. Ez a törzs és gyökér pedig a tiszta művészi rajz.

Lyka Károly

KALOTASZEGI FALURÉSZLET.

E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

KŐRÖSFŐI HÁZ.

KRIESCH ALADÁR RAJZA.

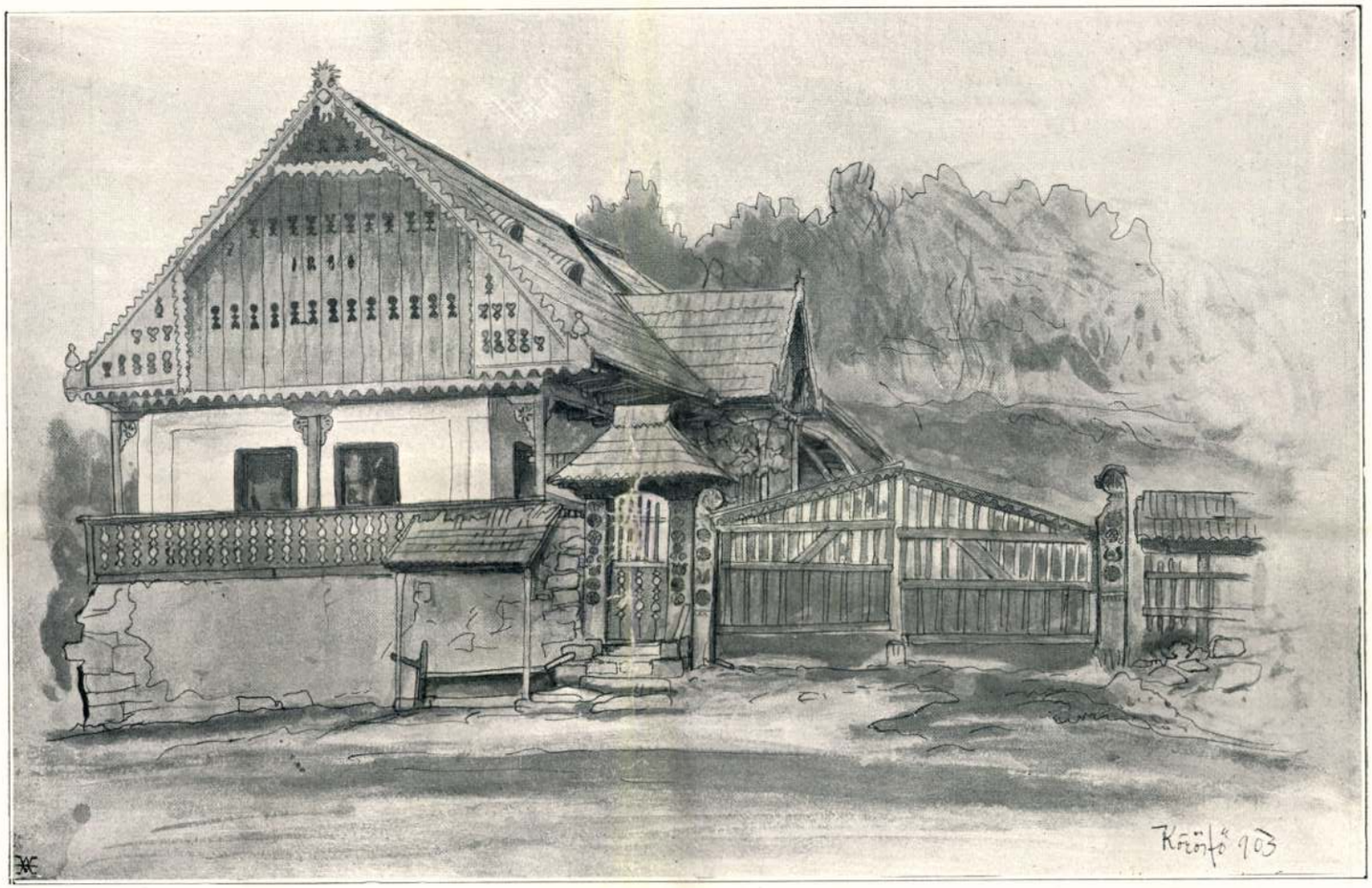

KORPOS GYÖRGY PÁL HÁZA KŐRÖSFŐN. KRIESCH ALADÁR RAJZA.

Kőrösfő Krieck Aladár

K

M.-GYERŐ-MONOSTORI TEMPLOM. E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

Hogy Kalotaszeg művészete mennyire magyar őseredetére nézve s mennyire táplálkozott idegen elemekből, az a művészt, aki annak csak jelen organikus és spontán megnyilatkozását látja és érzi, csak másodsorban érdekelheti. Ez, úgy hiszem, soha teljesen tisztázható kérdés nem lesz, s így az etnografusoknak még sok örömteli vitát és küzdelmet igér. Mert hisz tudományos kutatásunkban a harcteret bátran áttehetjük Erdélyből Ázsiába s nyugodtan kérdhetjük — hogy vajjon hány — árjáktól vett impresszióval és művészi szimbolummal telítve jöhettek már ide is magyarjaink? De épp oly nyugodtan meg is fordíthatjuk a tételt s kereshetjük az árják, az indogermánok művészetében a turániak már Ázsiából áthozott befolyását. Ez tehát igen érdekes fülemüle-perré fejlődhetik, a melybe mi járatlan művészek világért sem akarnánk beleszólani.

Itt áll előttünk a tény, a kalotaszegi művészet ragyogó ténye. Egy minden ízében kiforrott, harmonikus művészet, amely mégis lényegében egész határozott különbségeket mutat fel az őt körülvevő népfajokéval szemben. Hogy ezek voltak-e ő reája hatással — valamint ő is amazokra? Valószínű, sőt bizonyos. De hát egy nép nyelve is, nem táplálkozik-e az őt körülvevő népek nyelveiből? S azért mégis mindent saját törvényei szerint átformál.

S vajjon egy nép művészete nem azonos-e a nép nyelvével, csak hogy éppen más anyagon keresztül beszél s közvetíti fogalmait s érzéseit? S vajjon nem az-e egy nép művészetében a stilus, ami nyelvében az élő, szó és mondatkonstruáló törvény? Vagyis az az eleven erő, a mely által minden kívülről jövő megnyilatkozást a maga képére, felfogására alakít át? Lényeges-e ilyen körülmények között egy adott művészi stilusban az idegen elemeket keresni, midőn maga a stilus mindent beolvasztó erejével önmagában bizonyítja saját létezését? Miért nem kétkedünk a magyar nyelv létezésében? Mert ezt mindnyájan értjük és érezzük. De a magyar nép másik, alaki beszédjétől, parasztos művészetének stilusától bizony messze estünk. Ezt kevesen értjük, kevesen érezzük.

—

A kalotaszegi művészet nagyszabású voltát leginkább az jellemzi, hogy nemcsak a mindennapi élet szükségleteit ölelte fel, hanem rátette kezét az emberi lélek legmagasabb szárnyalású műveire: a templomra is. Természetesen lényegében nem tér el a keresztény templom hagyományos beosztásától; mindazonáltal egyes motivumokban s kiváltkép a torony kiképzésében, teljesen eredeti. Ezen, mindenfelé kalotaszeginek nevezett torony szépségéről és eredetiségéről beszéljen pusztán a rajz. Konstrukciójának egyszerűsége és ötletessége méltán érdekelheti a szakembert, bár az egyszerű parasztács emberek munkája.*

Bemutatunk ezek után egy érdekes régi udvarházat, bold. Hory Farkas, magyar-

* Ezen torony magyaros voltát sokan vitatják (Németországban ugyan az ilyenféle toronymegoldást „magyar torony"-nak hívják), hivatkozva arra, hogy oláh templomokon is látni hasonlót s hogy a déloroszországi templomok tornyai is közel rokonok hozzájuk. Ehhez érdemlegesen hozzászólni nem érzem magam hivatottnak; de tény az, hogy Kalotaszegen még nagyon sok ilyen torony van s még több volt annak előtte. Vegyük tekintetbe továbbá azt, hogy régebben — nemzetiségi kérdés nem lévén — ugyanazon emberek dolgoztak nyugodtan magyar és oláh templomon egyaránt, amint én pl. feljegyeztem magamnak Olaszteleki Sólyom Ignác, piktor (1804—35.) nevét, a ki kifestette a kőrösfői magyar s a magyar-gyerő-monostori oláh templomokat.

S ne feledjük azt sem, hogy déli Oroszország szlávsága jobbára turáni néptörzsekből amalgamizálódott, hogy tehát ott is teljes joggal kereshetünk a magyarokéval rokon ősi formákat.

—

* A budai Mátyás-templom tornyát mindig magyaros izűnek találtam, bár számot adni nem tudtam magamnak ez érzés formai okáról. Egy ízben naplementekor kőrösfői falúvégen sétálván, a falu tornyának égbemeredő, energikus silhouetteje ragadta meg figyelmemet, mely — a részletek rajt' egybeolvadván — meglepetésemre teljesen azonosnak mutatkozott a Mátyás-temploméval.

gyerő-monostori pap kuriáját. Különösen érdekes rajta a terrénum követelte, két oldalt felfutó, szabad lépcső, mely olyan előcsarnokfélébe nyilik, s a közöttük előre ugró traktussal érdekesen tagolja az épületet. (Ilyenféle kuriákat ugyan széltében találunk Erdélyben, de művészi voltánál fogva ezt mégis ideigtattuk.)

A kalotaszegi ház beosztására nézve nagyjában megegyezik a hazánkban általánosan dívó típussal. Tengelyével merőlegesen az utca sorára állítva, középütt van a konyha, az utca felől a nagyobb, esetleg díszesebb szoba, túlnan a rendes lakószoba. Amint a mellékelt vázlatok mutatják, ornamentációja igen gazdag, és bár rendesen csak kifürészelt deszkákkal állítják elő, mégis igen változatos. Különös figyelmet érdemel a kalotaszegi kapu.

Ennek úgy arhitektonikus vonalai, valamint díszítése — évezredes múltba nyúlnak vissza. Jellemző a kapufélfának merész görbülete; mily érdekesen vezet át magának a kapunak oromba összefutó vonalaiba! Úgy falunként, valamint minden egyes háznál magánál is a típus ezerféleképen variál, sőt mondhatni, hogy két teljesen egyformát nem találhatni. Rajtuk a dísz, a „hím", a rózsák és tulipánok s más egyéb motivumok többnyire ki vannak — élénk, de harmonikus — színekkel festve. A teli, virúló színekbe való belemerülés jellemzi általánosságban is Kalotaszeg művészetét. Diadalmas zászlóként lobogó ismertetőjele ez különben minden élő, igaz művészetnek.

A háznak egyéb részleteire szemléltetés nélkül bajos kiterjeszkedni. Az eredeti bútorzat már javában fogy, csak itt-ott találunk még egy talpraesett, tősgyökeres darabot. A szoba két oldalát, rendesen a baloldalit s a bejárattal szemben levőt, a merről az ablakok vannak — két vagy három sorban fogasokra aggatott kancsók, tálak díszítik; — a másik két oldalon, az ágy felett s a kályha mellett elhúzódva lóg a „rúdra való". Ez régebben mind „varottas" munka volt, most már majdnem kivétel nélkül „szőttes" piros csíkos vászon. Érdekesek kályháik, tűzhelyeik, úgy formáiknál, valamint gyakorlatiasságuknál fogva. Rendesen zöldmázas cserépkályhák, falazott, fehérre meszelt alapzatok, elől széles padkával, konyhában toldalékul hozzáragasztva olyan búbosféle vályogkemence kenyérsütésre. Az egyes cseréplemezek préselt ornamentjének motivumai érdekesek, a lemezek közeit nagy dekorativ érzékkel miniummal festik ki.

Az itt közölt néhány bútordarab első főérdeme, — a legnagyobb minden egyébnél — hogy szépségük szerkezetükben rejlik. Nincs rajtuk semmi fölösleges, de feladatukat, kötelességüket híven betöltik. S mindamellett mennyi leleményesség, s a vonalaknak milyen gazdag harmoniája!

Szerkezeti szépségével tűnik ki a 273. oldalon közölt asztal, míg a 272. oldalon levő asztalnak raffinált megoldása bármelyik iparművész büszkeségét képezhetné.

A kalotaszegi fazekasokról kevesebbet tudok mondani: kályhacserepeiket többhelyütt megbámultam, de a kancsók, tálak s egyéb edények származási helye iránt bizonytalanságban vagyok. Tudtommal többnyire más vidékek termékei, sőt jórészt Magyarországról valók.

Beszéljek a kalotaszegi varottasról is? Arról a szegény varottasról, a mely a legelevenebb intő példája annak, hogy mint tűnik el a semmiségbe a művészet géniusza, amint valami dolog tisztán pénzért, kereskedelmi célokra készül! Mi az a mai, világoskék vagy rózsaszín selyembe hímzett, idegenbe olcsó pénzért készülő terítő ahhoz az őserejű, régi varottashoz képest, melyet pusztán csak maguk örömére, ünnepjeik és köznapjaik szebbé tételére készítettek!

Emitt a tehnikák alkalmazkodása az élet szükségletéhez, a feladathoz s a virágként mindenfelé fakadó motivumok tengernyi sokasága. Amott egyetlenegy

tehnikának az unalomig való ismétlése két-három elsorvadt motivummal.

A régi kalotaszegi varottas nagyjából háromféle volt: 1. *Az írás után varrott*, — melynek öltése rendkívül egyszerű és érdekes. Ez úgy készült, hogy minden egyéb próbálgatás nélkül koromlébe mártott lúd vagy sastollal felrajzolták a díszítményt s utána kivarrták. Most már nagy ritka öreg asszony ért az írásához.

2. *A szálán varrott*, midőn minden előrajzolás nélkül, a vászon szálait olvasva öltöttek s használták az e tehnikánál dívó összes öltéseket, úgymint pl. a keresztöltést, száröltést stb.

3. *A vagdalásos*, amidőn a vászonból, közzel-közzel belévágva, szálait kihúzkodták, s az ornamentet helyenként fonállal kitöltötték, körülszegték.

Eme harmadikból fejlődött aztán a modern kalotaszegi varottas, a mely fölött most apraja-nagyja naphosszat görnyed, pár garast keresve s elmúló művészetük morzsáit széjjelszórva a világ minden tája felé.

Az írásos és szálán varrott mindig színes volt, fehéres vásznon színes fonal. A vagdalásos régebben soha. Itt szürke alapon fehér fonállal dolgoztak.*

* Nem állhatom meg, bár szorosan véve nem ide tartozik, hogy (Jankó, Bátky s mások feljegyzései után) egynehányát ama találó elnevezéseknek, melyekkel ők használt motivumaikat illetik, találomra ide ne igtassam:

Írás után varrott minták nevei: rózsás sujtásos, félrózsás majoránnával, Valkai forma, söprűs, szegfűs, majoránnás, ágfél majoránnával, tulipántos folyó, rózsás folyó, félfolyó, dorombos, kapusi forma, almásos, körtés, táblás forma, féltarajos, kocsikerekes, taréjos horgassal, félágú, poharas, gyócsiny forma, majoránna folyó karikával, gyöngyvirágos, abroszforma, csillagos tulipánnal, selyemkeszkenőforma, körmös, ecetfás, jegenyés, gerezdes.

Szálán varrottak nevei: cifrakockás, szánvonós, kockás ág, fedeles, hegyes tulipán, fonott, kis szarúfás, bordás, patkós, ritkaság, kis bimbó, kis fonott, körtvés, szegfűs, nagyágas tulipán, kézelős, pillangós, lószemű, rózsás, mákos alakoros, barackmagos, farkasnyom.

Vagdalásosak (vagyis áttörtek) nevei: paripás, három mákú, törökös, abrudi, kisfoglalás, kisbokrétás, könyökös, leveles mák.

Végül még néhány szót Kalotaszeg viseletéről. Mert ez, különösen a női viselet, nemcsak a közönséges értelemben vett festői, — hanem, hogy úgy mondjam: arhitektonikus. Az ország sok egyéb táján van még népviselet, mely úgy rajzbeli karakterénél, valamint színeinek eleven akkordjainál fogva erőteljes, épp stílt mutat. De a kalotaszegin kívül egy sincsen (s ebben a tekintetben még az oláh is messze mögötte marad), amelynek alapprincipiumát az képezné, hogy vonalaiban, szabásában az emberi test tagolásához, annak vonalaihoz alkalmazkodjék! Ezt a costume-öt még az antik görög sem találta volna barbárnak.

Figyeljük meg, hogy mint símúl az ing a törzs idomaihoz, s miképen vannak az újjak beillesztve, jelezve a karok különállását a testtől! Mily gyönyörű lesz ennek következtében a karnak minden mozdulata. Az elől felhajtott szoknya, a „muszuj", lendületes vonalában miképen adja meg a medence rajzát, a szoknyák sokasága nem csinál felfordított tölcsért a nőből, hanem a lábak mentén leomolva, harmonikusan zárja be a silhouette-t, míg a piros csizma megadja a keleties nuance-ot az egész viseletnek.

Nem terjeszkedhetem itt ki a hétköznapi és ünnepi viselet többi darabjára: a mellrevalóra, bujjbelére, csipkés mellrevalóra, pártára, menyasszonyi főkötő és fátyolra, stb. stb., melyeknek festői és művészi megjelenését csak az eleven szemlélet adhatja.

A férfi nyáron ingbe-gatyába jár. Télen szűrben. Az ing ujja se nem csukott a csuklónál, se nem borjúszájas. Valami a kettő között. A testen meg olyan rövid, hogy a gatya fölött hordják. A kalotaszegi szűrök szépsége széltében ismeretes. Rendesen két-három (fekete, fehér, zöld-barna, fekete, fehér) diskrétebb színűek, nem tarkák.

Szorosan a tárgynál maradván, nem beszéltünk népünknek egyéb tulajdon-

ságairól, jórészt még meglevő eredeti szokásairól, — tősgyökeres, zamatos beszédmódjáról, jelleméről.

Akit mindez pedig közelebbről érdekelne: győződjék meg személyesen róla. Vendégszerető, őszinte, értelmes, nyílt és barátságos emberekre fog találni, s bizonyára éppúgy át fogja érezni mindazon lelki gyönyöröket, melyeket az igaz művészet, bármilyen alakjában is, az iránta fogékony léleknek nyújt.

FARAGOTT KAPUFÉLFA.

E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE. Szines autotypia Weinwurm A. műintézetéből.

Kalotaszegi templomozók.

Körösfői-Kriesch Aladár festménye.

A MAGYAROS ÍZLÉS

Szemelvények a magyar népművészet, háziipar és iparművészet formakincséből. 95 színes, 590 fekete képpel és magyarázó szöveggel. A könyv nagysága 24×32 cm. Sajtó alá rendezte: *Czakó Elemér* és *Györgyi Kálmán*. A *Könyvbarátok Szövetsége* kiadványa. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Budapest VIII, Múzeum-körút 6. sz.

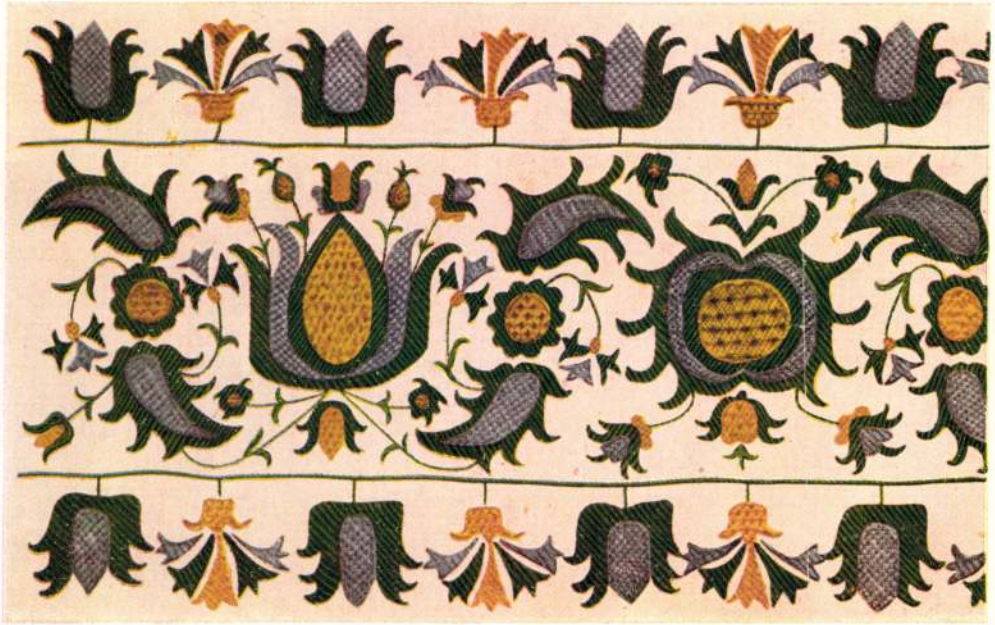

Úri hímzés (lepedőszél) a XVIII. századból. (Az Iparművészeti Múzeumban.)

A MAGYAROS ÍZLÉS KÖNYVE.

A magyar faji ízlést nem lehet elméleti módszerekkel megközelíteni. Itt a példák beszélnek. Olyan ez, mint a virágillat: érezni kell.

A Magyaros Ízlés képanyagának csicsergő és lángoló színében benne van a magyar mező pipacsa, búzavirágja, kankalinja és kikericse, valamint a magyar ház rózsája és muskátlija. A forma és szerkezet pedig olyan nyugodt, nyilt és határozott, mint maga a magyar ember.

1021

IRODALOM MŰVÉSZET

Egy finn szobrász Magyarországon

Yrjö Liipola életműve

A századfordulón megélénkültek a finn—magyar kapcsolatok. Az összehasonlító nyelvészet már a XIX. században Szarvas Gábor és Budenz József tanulmányok egész sorában hívta fel a figyelmet a finn-ugor rokonságra és az összetartozás szálait erősítette a Kalevala diadalútja hazánkban, melyet Lönnrot Illés 1835-ben adott ki. Először nyelvészeink barátkoztak, évtizedekkel később, a kapcsolatfelvétel második periódusában képzőművészeink. Az idő a századforduló pillanata, a korirányzat a szecesszió, melynek fejlesztésében a magyar és a finn művészet kiemelkedően jeleskedett. Ez utóbbi tényező is siettette a találkozást. Így került sor arra, hogy Koronghy Lippich Elek, Majovszky Pál és Thoroczkay Wigand Ede kezdeményezése révén a finnek nagy festője, a Kalevala képi műfordítója, Akseli Gallen-Kallela 1907-ben és 1908-ban önálló kiállításon mutatkozott be Budapesten, a Szépművészeti Múzeumban, az intézmény több művet vásárolt tőle, a művész többet adományozott, közte a nevezetes „Gorkij" portrét. Akseli Gallen-Kallela magyarországi időzése alatt barátságot kötött a gödöllői művésztelep tagjaival, elsősorban Kőrösfői-Kriesch Aladárral, Nagy Sándorral. — Ő hívta fel a figyelmet Remsey Jenő tehetségére, lendítette festői indulását. A magyar szecesszió nesztora Remsey Jenő otthonában őrizte az Akseli Gallen-Kallela adományozta sílécet, melyet a gödöllői festők évtizedekig használtak. Ma is megvan, becses emléktárgy.

Kőrösfői-Kriesch Aladár fia volt Kriesch Tamás, róla festette „Tamás úrfi a tyúkkal", „Tamás betegen", valamint „Gábor és Tamás" című portréit, a magyar gyermekábrázolás Csók Istvánhoz és Szabó Lőrinchez hasonló gyöngyszemeit. Kriesch Tamás 1909-ben született, középiskolai tanulmányait a gödöllői gimnáziumban végezte, magyar—angol szakos oklevelet kapott a budapesti bölcsészkaron. Éppen a magyar—finn kapcsolatok és finn barátaik révén érlelődött meg benne 1960 körül, hogy megtanul finnül. Ez a terve kiválóan sikerült, ösztöndíjjal Finnországban is járt, számtalan finn csoportot vezetett hazánkban, s ami lényeges, lefordította Yrjö Liipola finn szobrászművész „Mustelmia" (Emlékeim) című könyvét, mely jórészt magyarországi élményeit tartalmazza. Pontosabban a könyv csak bizonyos fejezeteit ültette át magyarra, melynek egy része meg is jelent a Művészettörténeti Értesítő 1979-es évfolyamának első számában. A hiányzó fejezeteket fia, Kriesch György most for-

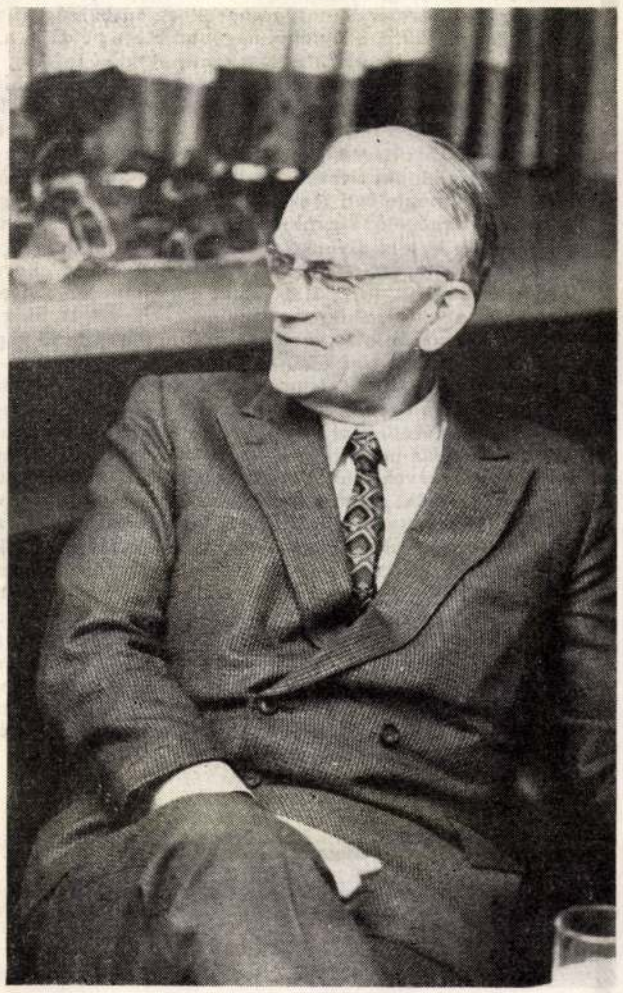

KISS SÁNDOR:
BÚCSÚ GYURKÓ GÉZÁTÓL

1984. június 2-án, a kora délutáni órákban megdöbbentő hír zavarta fel hétvégi pihenőjéből Eger város lakóit. Izgatottan adták egymásnak tovább közeli és távoli ismerősök a hihetetlent: meghalt Gyurkó Géza.

Nehezen tudatosul ez a tény nemcsak hozzátartozóiban, barátaiban, közvetlen munkatársaiban, hanem megyénk közvéleményében is, és még nagyon sok emberben városunk, szűkebb hazánk határain túl, hiszen ismert és elismert személyiség volt.

Mindannyian tudjuk, aki életre születik, annak meg is kell halnia. Ez minden élőlénnyel így van, de az ember az egyetlen, aki tudja is ezt, aki homlokán viseli az elmúlás jegyét, s ebben a tudatban is teszi dolgát, munkálkodik a jelenen és a jövőn, küzd szeretteiért, és önmagáért, változtat a világon, látható nyomot hagy maga mögött.

Tudjuk, hogy az élő végső sorsa a halál, hogy ez elkerülhetetlenül bekövetkezik. Mégis mindig megdöbbenti, megrendíti a maradókat. Különösen így van ez akkor, ha hirtelen váratlansággal ragad el valakit közülünk.

Itt a halál kertjében emlékezünk Gyurkó Gézára, a Rózsa Ferenc díjas újságíróra, az MSZMP Heves megyei Bizottága tagjára, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége alelnökére a Népújság főszerkesztőjére és idézzük életútját.

1928-ban született Budapesten, családjával a felszabadulás után került Egerbe. Sok mindennel próbálkozott, amíg 1949-ben bekopogtatott a Népújság szerkesztőségének ajtaján. Itt lelt végleges munkahelyére. 35 évet át dolgozott lelkiismeretesen, végigjárva minden munkakört. Volt kifutófiú, rovatvezető, hosszú ideig főszerkesztő helyettes, 1982-től pedig főszerkesztő. Ebben a közösségben érett kommunistává, itt lépett be a pártba. Munka mellett szerzett magyar-történelem szakon tanári diplomát, végezte el a Politikai Főiskolát.

Tehetsége, hivatásszeretete, elkötelezettsége, hűsége a párt és a nép, a szocializmus és a béke ügyéhez minden akadályt leküzdött. Pedig sokszor neki sem volt könnyű dolga. Nehéz feladatot kapott a sorstól nemzedéke: egy nagy történelmi rengés után, új csillagokra vetetten kellett megkapaszkodniuk, s teremteni megtartó értéket. S e feladat megvalósításáért nagyon sokat tett. Hihetetlen akarattal és szenvedéllyel szolgálta olvasóit és a lapját, rengeteget dolgozott és az újságírás minden műfajában jelentőset alkotott. A hozzáértő biztos könnyedségével írt, szervezett és szerkesztett.

Ha összegyűjtenénk, kötetek százait tennék ki napvilágot látott, ólombetűbe öntött írásai. Otthonosan mozgott az élet minden területén. Hihetetlen munkabírással, bátran emelt szót az igazságért, a párt igazáért, a jobbért, szállt szembe minden visszahúzó erővel, jelentkezzen az bárhol is.

Sokat írt, sokat dolgozott és nem pislákoló gyertyalánggal, hanem lobogva. Sokan vagyunk kik izgalommal kerestük írásait, a Népújság, a Hevesi Szemle hasábjain, mert minden cikkének, anyagának volt mondanivalója, írásai többsége továbbgondolásra érdemes, emberekhez emberséggel szóló mestermunka.

Ez a hagyatéka. De ennél is nagyobb élete példája, az a sajátos magyar újságíró magatartás, ami követendő lehet minden tollforgatónak, a fiataloknak, akikkel mindig szerető gondoskodással törődött. Hagyatéka az az erkölcsi, politikai, eszmei elkötelezettség, ami csak az igazán hivatottak sajátja.

Gyurkó Gézára nemcsak úgy emlékezünk, mint kiváló újságíróra, hanem mint aktív, sokat tevő közéleti emberre, a politikusra, aki mindent egész szívvel és két kézzel szeretett csinálni, tévedéseiben, hibáiban is emberien. Tagja volt a megyei pártbizottságnak, korábban hosszú éveken át a megyei tanácsnak, betöltötte a Magyar Újságírók Országos Szövetsége alelnöki tisztét. Egyike volt a Gárdonyi Géza Társaság alapítóinak, szerkesztője és életrekeltője a több mint 10 éve megjelenő Hevesi Szemlének. De az újságírás szeretete, a nyomtatott sajtó iránt érzett felelőssége és szenvedélye megelőzött mindent, közéletiségével vált teljessé. Újságíró, közéleti ember volt és maradt haláláig.

Aki ad, az kap is. Gyurkó Géza is kapott bizonyára sebeket is a négy évtizednyi munkája során, ez nem lehetett másként. De kapott elismerést is, látható jelként, kormány és más kitüntetéseket, amelyek most a vörös bársonypárnán csillognak, mély tiszteletet ébresztve volt viselőik iránt. És kapott elismerő köszönő szavakat, barátságot, szeretetet azoktól, akiknek, vagy akiken segített, akikkel együtt dolgozott.

Többször hívták más városba, más laphoz, de Ő ragaszkodott, hű volt olvasóihoz, városához — amelynek nevét néhány írásának aláírásában is megörökített (-egri-) — ez is egy vallomás, amely kifejeződése kötődésének Észak-Magyarország e szép tájegységéhez — hűségét gyönyörűszép megyénkhez.

Gyurkó Géza egyéniség volt, Ő volt a Gyurkó, a jókedélyű, az örökmozgó. Több mint öt évtizeddel a hátán a még mindig fiatal, szellemes írásaiban, társaságban és a munkában egyaránt. Kiegyensúlyozott, de rendkívül mozgalmas, időt és energiát nem kímélő — néha pazarló — életet élt. Bízott magában, egészségében — ez utóbbi megcsalta. Évekre való terveket hordozott magában, sok mindent akart még tenni a közért, a lapért. A tervek egy részét meg sem ismerhettük, mert elment korán, nagyon korán távozott közülünk és az elképzeléseit is magával vitte.

Szeretném visszaforgatni az idő kerekét, meg nem történtté tenni, ami bekövetkezett. De nem hetem. Bárhogyan is odázzuk a visszavonhatatlanul szörnyű utolsó búcsút, meg kell tenni.

Búcsúzunk tőled, aki mindig a jövőbe néztél, aggódva szóltál a világ sorsáról. Így írtál: „jaj csak kihajtson, árnyékot terítsen, gazdag gyümölcsöt hozzon ez a diófa, az általunk is megálmodott XXI. évszázad". Ígérem, azon leszünk, hogy gyümölcsözzön ez a fa, amit Te is ültettél és gondoztál, és nagyon, nagyon fájlaljuk, hogy Te már nem élvezheted hűsítő árnyékát és gyümölcsét. „Mi lenne, ha ellépnék a tükör elől, de a tükörben végig ottmaradnék változatlanul": írtad. Hát elléptél Géza. De képed a tükörben, mindannyiunk szívében, emlékezetében megmarad.

És e nehezen elmondott szavak után én is elbúcsúzom tőled! Úgy gondoltam és arra készültem, hogy hosszabb időre köt össze minket sorsunk, több időnk jut még a közös munkára, a baráti beszélgetésre, a vitákra. Halálod mindennek váratlanul, idő előtt véget vetett. A kedves, derűs jó barát, a szenvedélyes higanymozgású ember képét őrzöm sokáig szívemben.

Nyugodj békében!

Elhangzott Gyurkó Géza temetésén 1984. június 7.-én.

magyar nyelvre, így egy fontos művelődéstörténeti dokumentummal lettünk, leszünk gazdagabbak.

Yrjö Liipola finn szobrászművész Koskiban született, 1881-ben szüleinek nyolcadik gyermekeként. A turkui művészeti iskola elvégzése után szobrászi tanulmányokat folytatott Berlinben, Stockholmban, Párizsban és Firenzében. Európai lett és finn maradt, művészete is az európai realizmus törekvéseinek egyeztetéséből vált klasszikus finn mértékké. Fogalmazási értékrendje leginkább Vedres Márk itáliai örökségeket folytató tisztaságához hasonlít stilárisan is, minőségben szintúgy. 1904-ben érkezik Budapestre, ahol évtizedeket tölt. Kallós Ede és Zala György műhelyében dolgozott, később Kisfaludi-Stróbl Zsigmond tanítványa lett, a szolnoki művésztelepen. Miközben Ady és Bartók nemzedéke Párizsban tájékozódott, addig Budapest is a művészi irányválasztás nemzetközi iskolája lett, hiszen ebben a környezetben orientálódott, szerzett bizonyos alapokat és tanulságokat a svéd Belmonte, a jugoszláv Dobrovic Petar és Mestrovic, Nagybányán, Técsőn, Szolnokon számtalan orosz, lengyel, osztrák festő és a finn Liipola is. Finoman árnyalt kisplasztikájával, mely a „Leselkedő" címet viselte, már egy 1905-ös hazai tárlaton is szerepelt, ma a Szépművészeti Múzeum modern szoborgyűjteményében szerepel. Csaba József adatközlése szerint kisbronzai, így a „Bogarászó", a „Kétségbeesés" és a „Sebesült" Budapesten található, annak idején az Iparművészeti Társulat vásárolta meg. Szemere Árpádot ábrázoló portréja az Operaház tulajdona és a „Székely erdei munkás" is valahol lappang, miután eredetileg a budai várba került.

Megtanult magyarul és feleségül vette a magyar Förster Marát. Már 1906-ban ő lett a szervezője és tolmácsa Magyarországon a finn Suomen Laula kórusnak. Úgy lett századunk egyik legnagyobb finn szobrásza, hogy közben irodalmi működésének főtermékeként finnre fordította Móricz Zsigmond „Légy jó mindhalálig", Gárdonyi Géza „Egri csillagok", Mikszáth Kálmán „A vén gazember" és Herczeg Ferenc „Gyurkovics lányok" című regényeit, kiadta az „Avrinkoista Unkaria" (Verőfényes Magyarország) című könyvét és a többszáz oldalas, bőségesen illusztrált „Vaellusvuosiltani" kötete is hazánkról szól ugyanúgy, mint a Kriesch Tamás és Kriesch György által fordított „Mustelmia" (Emlékeim) címet viselő útirajz. Ez a munkája 30 fejezetből áll, tartalmazza az otthoni környezet leírását, első külföldi utazását, itáliai tartózkodását. Külön fejezetet szentel Firenzének és Rómának. Könyvében foglalkozik a Finnországba való visszatérés időszakával, utána a magyarországi évek számbavétele következik. Más-más ciklusban számol be Budapestről, a kőrösfői kirándulásról, a szolnoki művésztelepről, a finn dalkultúra magyarországi fogadtatásáról. Elemzi azt, hogy milyen a magyar művészek élete és hiányok nélkül leírja Akseli Gallen-Kallela budapesti tartózkodását, akit hazánkban ismer meg. A század egyik legnagyobb finn szobrásza a század legnagyobb finn

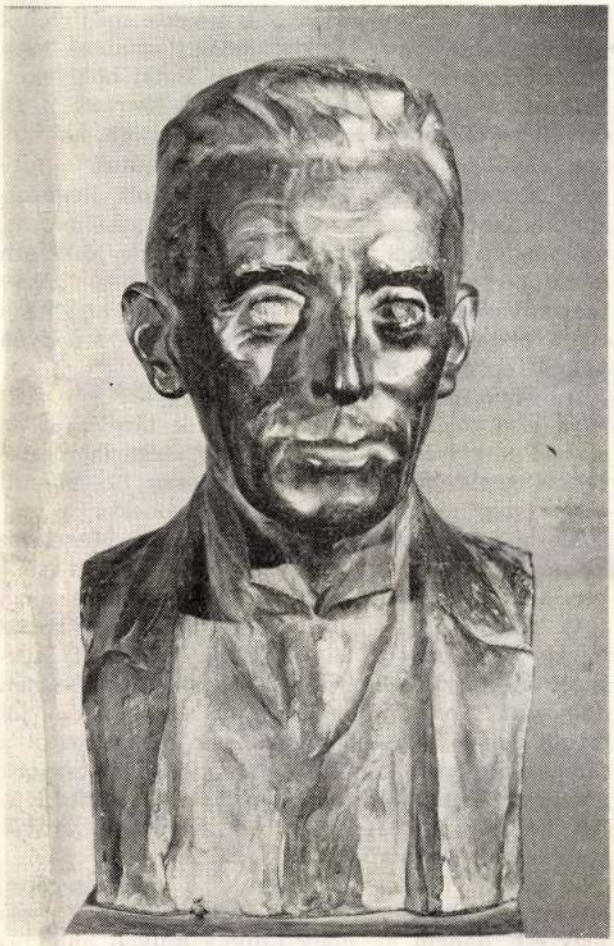

Liipola: Férfi arcmása

festőművészét. Ír más finn vendégek magyarországi érkezéséről, bemutatja budapesti modelljeit, hosszasan elemzi a magyar—finn rokonságot. Beszámol a könyvben pécsi tartózkodásáról, házasságáról, többször megszakított magyarországi tartózkodásáról 1904 és 1934 között. Arról, hogy innen Páriizsba, Firenzébe, Berlinbe utazott rövid időre, részletesen tartalmazza a hosszú kiadvány itt töltött életének, szobrászi munkásságának utolsó évtizedét, Szabó Dezsőről kialakított véleményét és azt a segítséget, amit az első világháború után szervezett az árva magyar gyerekeknek. Helsinkiben 10 ezer svájci frankot és hasonló értékű ruhaneműt gyűjtött részükre.

Nem érintem írásomban Yrjö Liipola könyvének azon részletét, melyben beszámol Akseli Gallen-Kallela magyarországi tartózkodásáról, hiszen ezt részletesen bemutatta Kriesch Tamás a Művészettörténeti értesítő 1979. számában, Kriesch Tamás fordításának kéziratban maradt részét ismertetem. Tény, hogy Yrjö Liipola bejáratos volt a magyar művészi berkekbe, rendszeresen járt a Japán kávéházba, részletesen leírja a Fészek klub létrejöttét, mely ingyen vacsorákat adott nélkülöző festőknek, színészeknek, íróknak, s ezzel szociális missziót teljesített. Könyvének 13. fejezete tárja fel azt, hogy „Hogyan éltek a művészek Magyarországon az I. világháború előtt?" Erre válaszol tárgyilagosan Yrjö Liipola, a Japán Kávéház nézőpontjából. A törzsasztal nagyjainak Szinnyei-

Merse Pált és Lechner Ödönt nevezte meg, róluk így ír: „Lechner szívesen elüldögélt az ablak mellett, nézegetve a jövő-menő szép fiatal hölgyeket, akiknek a látása esztétikai örömet szerzett neki. Ő volt az építészek legismertebb nesztora, aki sok nagy épületet tervezett. Egészen sajátos, a magyar népművészeten alapuló stílusa volt. Régi kézimunkákból ismert díszítőelemet alkalmazott, ezért az ő épületei túl cifrának hatottak. Mikszáth mondta egyszer, hogy a Lechner építette nagy Iparművészeti Múzeum és Iskola olyan, hogyha a cigányoknak királya lenne, akkor bizonyára ilyen palotát építtetne magának.

Az öreg Szinnyei-Merse pedig egyike volt Európa első plein air festőinek, akik tárgyukat a szabad természetből merítették. A francia mesterekkel egyidejűleg, de tőlük teljesen függetlenül olyan szép műveket festett, amilyeneket a magyar művészet még nem produkált. Megelőzte korát, de itthon legszebb műveit is oly mértékben kritizálták, hogy évtizedekig még ecsetet sem vett kezébe, míg azután végre ismét munkához látott. A csodálatos az volt, hogy korábbi frissességét megőrizte és még sok éven át becsületesen dolgozott. Most mindennap eljár a kávéházba, jól érezte magát a fiatal művészek körében. Ebből a társaságból vált ki később az a kitűnő csoport, amely a Szinnyei-Merse Társaság nevet kapta. Külön kiállításokat rendezett és a modern művészet vezető orgánuma lett".

Érzékeny pontosság jellemzi e véleményeket, külön értéke nemcsak Mikszáth ítéletének feljegyzése, hanem az, hogy Liipola milyen hiánytalanul látja Szinyei jelentőségét. Nemcsak kontinentális értékeit, hanem azt, hogy az ő esetében művészi folyamatról van szó és nem visszaesésről. Dokumentumértékű mindaz, amit Márk Lajosról, Kisfaludi-Stróbl Zsigmondról, Kernstok Károlyról, Glattner Gyuláról, Magyar-Mannheimerről és kiemelten ír Rippl-Rónai Józsefről: „A törzsvendégek régi csoportjához tartozott még Rippl-Rónai József is, aki Magyarország egyik legeredetibb festője volt. Hosszú időt töltött Párizsban és olyan stílust sajátított el, ami a francia mesterek sokat ócsárolt stílusára emlékeztetett ugyan, de azért mégis az ő egyéni stílusa volt. Erős színeket használva széles kontúrokkal rajzolt, nem törődve a formákkal. Különösen a pasztellképei kiválóak. Külön kiállításokat rendezett, amelyen a közönség eleinte jókat nevetett, de azután kezdte felismerni bennük a mester egyéni kéznyomát. Lassanként a magyar művészek élvonalába került". Nemcsak azért izgalmasak e sorok, mert láttatják egy tekintélyes külföldi szobrász sajátos véleményét művészi eredményeinkről, hanem azért is, mert tükrözi a művészeti élet századfordulós közállapotait s benne az általános tendenciát, azt, hogy az újítóknak minden időben először a nevetés dukál és csak később az elismerés, így Rippl-Rónainak is. A közvélemény csak fokozatosan pontosítja ítéletét.

Így írja le Yrjö Liipola a budapesti művészélet hétköznapjait fontos adatok kíséretében: „A Japán Kávéházban nem volt zenés hely, ott nem voltak cigányok. A társalgás főleg a művészetekről folyt, megvitattuk az új irányzatokat, ki-ki ledorongolta, vagy védelmébe vette őket. Ámbár a művészek legnagyobb része a modern irányzatok híve volt, azért egyetlen irányzat sem kötötte le őket. Ebben az időben az új művészetet Gauguin és Courbot jelentette. „Pontos képet kapunk a vitákról és a tájékozódási pontokról, a kedélyes, kollegális hangulatról. Ma már túlhaladottnak tűnő, akkor reális sirám is belopakodik Liipola könyvébe, mely a művészi közhangulatra mutat jellemző vonást és az uralkodói passzióra: „Donáth Gyula állandóan panaszkodott, hogy Ferenc József császár sohasem jön el megnézni a műtermét, noha olykor-olykor elment a vele egykorú Stróbl Alajos és Zala műtermébe. Ferenc József ugyanis minden télen néhány hetet Budapesten töltött és néha benézett a legismertebb művészek műtermébe".

Beszámol a Fészek köznapi életéről, arról, hogy a festők és szobrászok műveket adományoztak az intézmény részére, és arról, hogy üdítő, vidám klubélet folyt termeiben. Érzékletesen ír Molnár Ferencről, akit közelebbről ismert. Idézem: „A legnagyobb bankettet a Fészekben Molnár Ferenc tiszteletére rendezték. Híres színdarabja a „Liliom" nagy sikert aratott és ekkor álarcosbált rendeztek, amelyen minden résztvevő olyan kosztümben szerepelt, amely a színdarabban előfordult. Molnár, aki már hosszú idő óta az Egyesült Államokban élt, igazi bohém volt. Éjjel élt és alkotott, nappal pedig aludt. Néhány évig egy villában laktam vele és megfigyeltem, hogy az ágyneműjét csak délután négy óra után tették ki az ablakba szellőztetni".

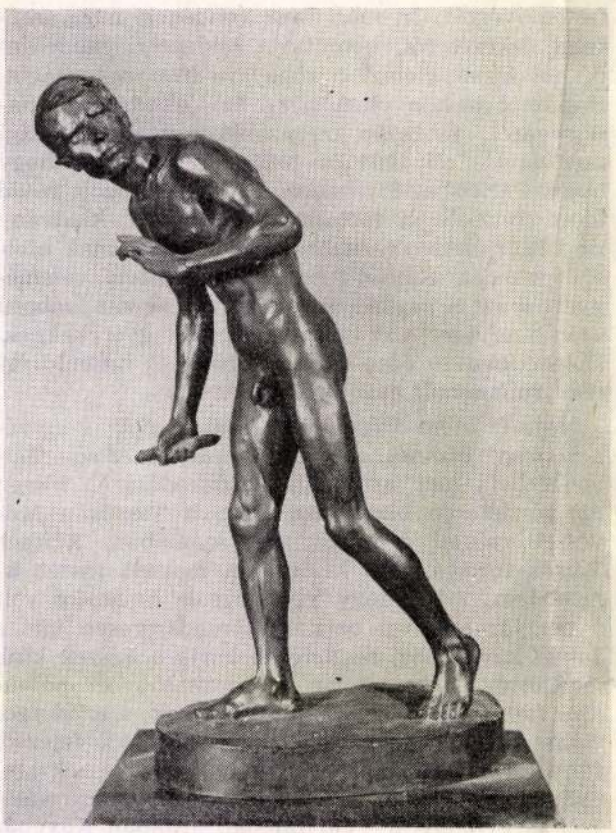

Liipola: Férfi akt

Hasonló precizitással írja le Yrjö Liipola a szolnoki művésztelep életét az 1910-es években. Plasztikus a bevezető is: „Szolnok jellegzetesen alföldi város, házai általában alacsonyak. Körötte szunnyadnak a nagy magyar alföld beláthatatlan gabonaföldjei" Említi a Tisza-parti Stőgermayer vendéglőt, ahol hitelbe is adtak ebédet a festőknek, Frecskay, akit Fröcsöknek becéztek, 1500 menüvel tartozott. A társaság megelevenedik Liipola hangulatos jellemzésében, mintegy megadja a művek és értékek emberi hátterét: „A csoport lelke az ismert középkorú festő, Fényes Adolf volt, akit a fiatalabbak nagyon szerettek, mert mindig jól érezte magát a fiatalok társaságában és részt vett valamennyi csínyükben. A fiatalok általában őt Fényes bácsinak szólították. Mindig vidám volt és csak akkor komolyodott el, ha a fiatalok közül valaki a munkáját mutatta meg vagy tanácsot kért tőle". Pompás jellemzése ez nemcsak Fényes Adolfnak, hanem egy helyes, mértékadó emberi-festői magatartásnak. Így folytatja a finn szobrász a szolnoki helyzetképet: „Faragó Gézát, a vézna, nagyorrú rajzolót és festőt sohasem lehetett szomorúnak látni. Mindig kész volt a csínytevésre és karikatúraszerű lénye már puszta megjelenésével is jókedvre derítette a többieket. Senki sem tudta olyan jól az akkor divatos táncokat miint ő, és másokat is pompásan tudott utánozni... Jávor Pál magas és vállas legény volt, csak a mozgásában félszeg. Őt jó pajtásnak tartották, noha nem találta fel a puskaport. Véleményét állandóan változtatta, és mindig annak adott igazat, akit utóljára hallott." Mindez nemcsak friss megfigyelés, hanem hozájárulás Yrjö Liipola részéről a magyar művészettörténelem adattárához.

Szavakkal írt krétarajz Pólya Tibor vázlata is: „A legfiatalabbak csoportjához tartozott a szolnoki Pólya Tibor, mindig tele ötlettel a csínyekre, és mindig gondtalan, akár volt pénze, akár nem. Arról volt híres, hogy még véletlenül sem mondott igazat, s ha a pumpolást díjaznák, egész biztosan megnyerte volna a világbajnokságot". Yrjö Liipola a magyar és a szolnoki művészéletet egyaránt vidámnak értékeli, s ez egy kicsit a kor jellemzője volt, az utolsó könnyed pillanat, mosollyal telített évtized minden problémája ellenére is a két világháború és a forradalmak előtt. Megemlékezik a szolnoki művésztelep pesti vendégeiről, leírja a szüntelen ugratásokat, mely Lechner Jenő és Frecskay között zajlott le.

Optimális állapotokat ír le Budapesttel kapcsolatban úgy, hogy előnyösebbnek ítéli helyzetét Európa más fővárosaival szemben, megragadja jellegzetességeit is, említi pompás borait, az „Öreg diófa", a „Kakuk" és a „Márványmenyasszony" kisvendéglőket. A gasztronómia dícsérete mellett leírja a magyar szokásokat. Így ítél: „Ha összehasonlítjuk Budapestet Béccsel, el kell mondani, hogy az előbbi városban már érződik a kelet hatása, az életritmus izgatottabb, hevesebb és az utca képe is egy kissé más, mert a vidékiek tarka ruhája ezt változatosabbá teszi'. Remek megfigyelés, olyannyira az, hogy Yrjö Liipola nemcsak a két város közötti pezsgő, ritmusbeli különbséget észrevételezi Budapest javára — van valami ritmikai egyezés Párizs és Budapest között —, hanem a színkavalkádot is érzékeli, a színnyüzsgést, s bár nem említi, de ezt a saját Helsinki-nézőpontjából teszi, hisz ott ma is a színkezelést illetően egysíkúbb a nők öltözködése, a fehér és kék főszínekre korlátozódik. Figyelemre méltó Liipola következő megállapítása is: „A közlekedési eszközökben is nagy különbség mutatkozott, mert Budapesten ekkor még nem volt annyi autó, mint a többi nagyvárosban. A lovas járművek gyakoribbak voltak, ami nem csoda, mert Magyarország lovas ország". Elgondolkodtató, hiszen Bécsben ma is van romantikus hangulatot keltő fiákker, nálunk kiveszett. Éppen Budapest kedvező domborzati adottságai révén indokolt lenne a tömegközlekedést bővíteni állandó, negyedórás hajójáratokkal Kővágóhíd és a Margitsziget, Árpádhíd között, felújítani a lóvasutat Zugliget térségében és megépíteni a „Siklót" a Lánchíd budai hídfőjénél. Ezzel fővárosunk tovább szépülne és Európa legváltozatosabb közlekedési rendszerét is gyakorolná, annak muzeális — fiákkeres, lóvasutas, póni lovas — megoldásaival és változataival, bevonva e térségbe a Városligetet is. Nemcsak a tömegközlekedés javulna, hanem játékos elemek is növelhetnék népünk közérzetét és idegenforgalmunk érdekességét. S egyúttal ez a régi hagyományok egészséges megújulását is jelentené. Időszerű a korrekció ezen a téren.

Yrjö Liipola könyve más téren is akaratlan tanácsokkal szolgál. Így ír: „Alig akad másik világváros, amely olyan pompás gyógyfürdőkkel dicsekedhetne, mint Budapest". Új szállodáinkban gondolnak erre, de fővárosunk fürdőjellegét indokolt még tovább fokozni, ez is fokozná vonzerejét.

Yrjö Liipola nemcsak a magyar—finn barátság rejtélyes nagy alakja, aki mindmáig jórészt ismeretlen közvéleményünkben, hanem a magyar művészettörténelem elfelejtett és felismerésre váró személyisége, akinek szobrai nemcsak Helsinkiben, Turkuban, Tamperében láthatók köztéren, hanem számtalan magyar múzeumban és magángyűjteményben várják katalogizálásukat és felfedezésüket. Jellemző az is, hogy a Helsinkiben felállított „Diana" szobrának az öntését a budapesti Krausz-öntödében végezték és ezt a talapzaton olvasni is lehet. Ha számbavesszük a magyar—finn barátság nagy apostolait mindkét oldalon, akkor hosszú a névsor Sajnovics Jánostól, Szinnyei Józseftől, Reguly Antaltól, Lakó Györgyig, Zsirai Miklósig, Ortutay Gyuláig, Kodolányi Jánosig, Vikár Béláig, Képes Gézáig. Ide sorolhatjuk a gödöllői magyar szecesszió kiemelkedő képviselőit, Kőrösfői-Kriesch Aladárt, Nagy Sándort, Remsey Jenőt, Thoroczkay-Wiegand Edet, Koronghy-Lippich Eleket, Majovszky Pált és az Yrjö Liipalo műveit fordító Kriesch Tamást és annak fiát, Kőrösfői-Kriesch Aladár unokáját, Kriesch Györgyöt is. A finn oldal is tekintélyes, mely a népünk iránti rokonságot és barátságot ápolta, közülük említhetjük meg Otto Donnert, aki 1872-ben az Őrségben kutatott, Akseli Gallen-Kallelát, Arvi Jarventaust, aki a 30-as években verset írt a magyar néphez, Petőfihez, Debrecenhez és Gulyás Pálhoz, továbbá Eira Pentinnet és Kaarina

Karemot, akik az 1970-es években végeztek nyelvi és néprajzi kutatásokat az Őrségben. És természetesen mindenek előtt Yrjö Liipolát, aki 30 évig tartózkodott kisebb-nagyobb megszakításokkal hazánkban, járt Egerben is, lefordította Gárdonyi „Egri csillagok" című regényét, számtalan szobrot faragott, mintázott hazánkban, melynek feltárása, összegyűjtése tovább nem halasztható feladat, könyveket írt magyarországi tartózkodásáról. Szép gesztusként nyílt meg 1982-ben a Magyar Nemzeti Galériában Akseli Gallen-Kallela emlékkiállítása, mely tovább növelte a magyar—finn barátság kapcsolatait, erősítette pilléreit. Megtisztelő feladatot vállalhatna a Hatvani Galéria azzal, ha megrendezné Yrjö Liipola Finnországból érkező és Magyarországon található műveiből emlékkiállítását. Nagy szolgálatot tenne ezzel népeink kultúrájának együttműködésében és ápolásában. Annál is inkább, mivel nagyon helyesen immár a magyar tájak és portrék biennáléinak megrendezésével nem szűkül kötelességgondozására, hanem elfelejtett életművek bemutatására is erőt fordít, ennek jegyében nyílik meg vállalása képzőművészetünk realista tendenciáinak Batthyány Gyula érdekes és Genthon István által is méltatott művészetének gyűjteményes kiállítása Pogány Ö. Gábor, Kisterenyei Ervin támogatómunkája révén 1984-ben. Reméljük, hogy ezt követi Yrjö Liipola munkásságának bemutatása már 1985-ben, ugyancsak e városban, a Hatvani Galériában. Minden bizonnyal a magyar és finn nép, kultúra közös ünnepe lenne azáltal, hogy összegezné, feltárná, rendezné és hiteles művészettörténeti hátteret adna egy olyan nemzeti, nemzetközi szobrásznak, aki egyaránt szervesen hozzátartozik a finn és a magyar képzőművészet XX. századi történetéhez.

Losonczi Miklós

Herman Lipót és Reich Károly kiállításairól

Legutóbb két olyan kiállítás nyílt Heves megyében, amelyek a magyar rajzművészet legfigyelemre méltóbb eredményeivel ismertették meg a közönséget. A Gyöngyösi Galéria Herman Lipót válogatott anyagát sorakoztatta fel a művész születésének századik évfordulójára. A Hatvani Galériában Reich Károly száz lapja volt látható. Mindkét tárlat újra bizonyságul szolgált arra nézve, hogy a képzőművészet ágazatai között nem szabad rangsort felállítani, a grafikai alkotások esztétikai értéke nem marad el a festészeté, a szobrászaté mögött. Ebben az összefüggésben a műkereskedelem, a műkritika hosszú időn át előítéleteket terjesztett a közvéleményben, s mert a műtárgy is áruvá vált, az efféle vélekedés igyekezett a műbarátokat egyoldalúan befolyásolni. Kétségtelen például, hogy a sokszorosított metszeteket, karcokat eleinte a kisebb pénzű gyűjtők vették, ám a tájékozottabbak előbb-utóbb rájöttek arra, hogy a képek, szobrok minősége, becse független a méretüktől, technikájuktól, piaci helyzetüktől, mert tartalmuk igazsága, előadásmódjuk meggyőző ereje, formai megjelenésük szuggesztiója biztosít számukra figyelmet, maradandóságot, elismerő visszajelzést a befogadók részéről.

Századunk hazai művelődéstörténete is azt tanúsítja, hogy az úgynevezett kisművészetek, *arti minori* előkerültek a háttérből, a pasztell- és akvarellfestők, a rajzolók, grafikusok népszerűsége megnőtt, s mert önálló szakmai szervezeteket is alapítottak, társadalmi tekintélyük megszilárdult. Mai képzőművészetünkről szólva sokan azt állítják ,hogy pillanatnyilag mintha a grafika vezetne a fejlődés menetében. A rangsorolás korábbi hibáját — ellenkező előjellel — nem szükséges megismételni annak leszögezéséhez, hogy a különböző grafikai eljárásokat valóban széles körű érdek-

Pirossapkás önarckép

Csendélet

lődés kíséri, s hogy a rajzolás visszanyerte hagyományos jelentőségét. A művészek, műértők tudatában vannak a michelangelói tétel érvényességének, „a képzőművészetek anyja a rajz", s ezt nemcsak az iskolázás tananyagának tekintik, de a teremtő munka lehetőségének is, mert e téren a mesterségbeli tudás elsajátítása egyúttal a művészi megnyilatkozásra is alkalmat ad.

Herman Lipót életműve is a rajzolás nélkülözhetetlenségét bizonyítja. A közvélemény őt általában mint festőt tartja számon, de ugyancsak a részrehajló tájékoztatás következtében. Pedig a nyilvánosság előtt is gyakran szerepelt grafikáival, hat évtizedet meghaladó pályája során rengeteg vázlata, tanulmánya, feljegyzése jelent meg a nyilvánosság előtt, a napilapok, a folyóiratok rendszeresen közölték tusrajzait, aktualitásokról beszámoló riportrajzait; a képcsarnokok sikeresen terjesztették rézkarcait. Az utóbbi esztendőkben többször esett szó már arról, hogy háromszázötven füzetet betöltő rajzos napló maradt utána, mely hagyatékából a Magyar Nemzeti Galéria adattárába került. E naplóban több ezer illusztráció kíséri magánügyeinek, közéleti tapasztalatainak a leírását, könnyed emlékeztető, pontosan kidolgozott helyszíni tudósítás egyaránt megtalálható közöttük.

A Gyöngyösi Galériában szénnel, fekete krétával készült hangulatképeit mutatták be a rende-

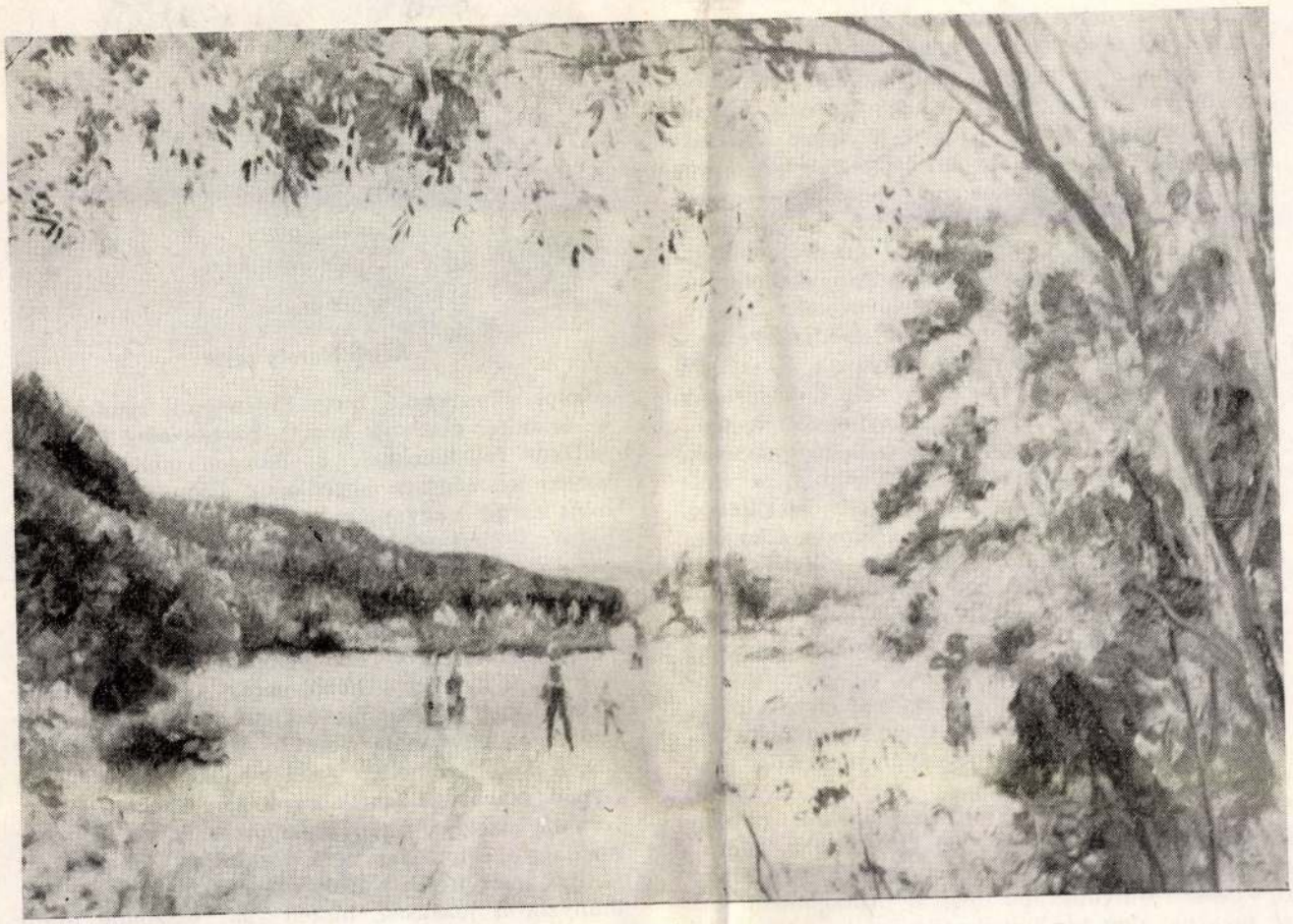

Mezőn

(Szabó Sándor reprodukciói)

zők, abból a sorozatból, melyet özvegye a városnak adományozott, a Mátra Múzeum állandó kiállításának festményei mellett. Ezek a rajzok úgy tekinthetők, mintha az olajképek előkészítői, vázlatai lennének, motívumaik, kompozícióik mégse térnek vissza piktúrájában. Gyöngyösön ki-ki összehasonlíthatta a rajzokat és a festményeket; a tárlatlátogató maga is eldönthette, hogy Herman Lipót mindkét képzőművészeti ágat öntörvényűen művelte, a rajzművészetben épp oly maradéktalanul ki tudta fejteni elképzeléseit, mint a festészetben. Bizvást állítható, hogy a grafikában is mester volt.

A jubileumi kiállítás lapjai is igazolták, hogy Herman Lipót milyen sokoldalú művésszé vált. Szerteágazó érdeklődési köre jól érvényesült a tárgyválasztásban, de a tartalom árnyaltságában is. Kortársai, fiatalabb kollégái őszinte tisztelettel adóztak enciklopédikus műveltségének, műtörténelmi tájékozottságának, ám a felhalmozott emberi jellem morális tartalékairól, mindazon látványról és gondolatról, ami azután artisztikus formát kap és alkalmas lesz a műalkotás belső harmóniájának hitelesítésére.

A szikárabb elmék valamiféle stílusromantikát orrontottak Herman Lipót műveiben, azt nehezményezték, hogy eredendő jóindulata, gyanútlan hiszékenysége elaltatta éberségét az élet árnyoldalaival szemben. Holott mesterünk önarcképének meleg tekintete mögött is fel lehet fedezni a sok megpróbáltatáson átment ember elrévüléseit. Nemes összhangra épített képmegoldásait nem lehet a tetszetősség iránti engedmény jelének tartani. Inkább személyes tulajdonságai tükrének, ama hitének, hogy neki a hagyományok őrzéséből hajlamai, készségei a derű, a vígasz XX. századi szolgálatát osztották ki. Művészetéhez a leghatásosabb tanulságokat a klasszikus francia festők, Lorrain, Watteau andalító költőiségéből merítette, miként a későbbiek, Ingres, Renoir átszellemült érzékiségéből, szerkezetes szellemességtudás birtokában se lett hangsúlyozottan észlény, a kulturális múlt és jelen emléke, eredménye végsősoron érzelmi érzékenységét fokozta, a szellem szertartásaiban is érvényesült a szív dobogásának üteme. S ebben mégis rokonok gyöngyösi festményei és rajzai. A szép tájak, csillogó vízpartok, dúsan burjánzó növények, a fák lombjai, a virágok szirmai vallomásra ösztönözték; az életkép, a portré műfaját se tekintette a puszta ábrázolás programjának, hanem az együttes kinyilvánításnak, a megható baráti kapcsolatok megbecsülésének. Grafikai eszközei színek nélkül is lírikus lelkülettel szólnak a természet gazdagságáról, az géből. Ezért van az, hogy a Gyöngyösön felsorakoztatott rajzok csalitjai, mezei jelenetei a pásztorjátékok színhelyére emlékeztetnek, egyfajta mitológiai légkört idéznek amolyan rokokós, neoklasszicista átértelmezésben.

Ezen a ponton Reich Károly tárlata mintha visszaigazolná a kedves elől ábrándjait. Tudvalevő, hogy a Hatvani Galéria vendége a mediterrán erósz leghivatottabb magyar protagonistái közé tartozik, úgy tevékenykedik az ókori görögség hősei, néma személyzetének semmittevői között, mint aki tegeződő viszonyban van az olümposzi istenekkel és gyerekkori játszópajtása volt Pán ivadékainak. Daphnisz és Khloé históriáját feldolgozó tíz tusrajza — például — oly jólértesülten foglalkozik a két szerelmes lelenc örömeivel, gondjaival, mintha regényes életrajzírójukkal, az ezernyolcszáz esztendős Longosszal együtt szemtanúja lett volna az édesbús eseményeknek, s a maga módján még talán otthonosabban is mozogna velük a szabadtéri színpadon, a *son et lumière* reflektorainak sugártörésében. Ugyanakkor a beavatottak nyugalmával tolmácsolja Homérosz zord intelmeit, semmin sem csodálkozik,

Reich Károly rajza

semmi sem rendíti meg. Fesztelenül rendezkedik az árkádiai díszletek között, párbeszédet folytat a mítikus félistenekkel, a Balaton mellett szüret idején készségesen segédkezik Dionüszosznak, s mint karádi nagyapjának méltó unokája — mondhatni — elegendő agrárius gyakorlattal rendelkezik ahhoz, hogy a Parthenon lovait meghonosítsa Somogyországban.

Nagy László elragadtatással írt azokról a kompozíciós ötletekről, amelyekkel Reich Károly a nyíltszívű lány és a hóból-parázsból alkotott mén szimbolikus játékait érzékeltette. A tíz lap mindegyike az egyvonalas kontúr, a merész arányosítás, a kötetlen hellén rend remeke, Keats—Tóth Árpád szavaival *„antik karcsúság, szelíd ívek... formák csöndje, anda gyönyöre"*. A veszélytelen nosztalgia látomásai nem torkollnak mesterkélt idillbe, mert Reich Károly szépségkultuszából nem hiányzik a józanság, hiszen az összhang utáni igény, miként a világ megváltásának el nem múló időszerűsége, az erkölcsök megjavításának sürgető

Reich Károly rajza

szükségszerűsége is. A valóság eltorzulásai ellenében a jóra való készség, a tiszta ész kritikája készíti fel a reménykedőket, a hívőket a jobb jövő kivívására, a lét értelmének meghatározására. A Kossuth-díjas kiváló művész a megértés, az együttérzés szószólója, viszont sohase veszi fel a szónokias igehirdetők talárját, nem téved a mégoly helytállónak tűnő dogmák korlátai közé, mindig is a szabad véleménynyilvánítást példázza. A középtengeri antikvitásra utaló hangvétel azért nem mond ellent a korszerűség kívánalmainak, mert elkerüli a klasszicizálás sémáit, nincs köze az akadémikus szabályokhoz, hiszen a mérsékelt stilizálásra is mindössze a tömör indoklás érdekében vállalkozik.

A kitűnő művészettörténész, az oly korán elhunyt Solymár István jogosan figyelmeztette a rajzművészet kedvelőit utolsó kis írásában, hogy Reich Károly *„nemcsak az élet szépségeire figyel, a drámai vízió, az embertelenség elítélése is helyet kap alkotásainak regiszterében"*. Nagyszabású irodalmi illusztrációi sűrítik messzehangzó vizuális példabeszéddé az írók, költők mondanivalóit. Hatvanban Shakespeare, Goethe, Ady soraihoz kapcsolódóan lehetett a végzetes emóciók, a zabolátlan szenvedélyek, a keserű szentenciák grafikai parafrázisaival találkozni. Mesterünk ezúttal is kiállította Radnóti Miklós „Hetedik Ecloga"-jához csatlakozó tiltakozását, a feledhetetlen kínok jelképét. A sebzetten agonizáló paripa kísértete a kemény, száguldó körvonalak között — bár lemondóan — még felemeli egyik patáját, s szinte emberi hangon kérdezi már az utókortól: *„Mondd*

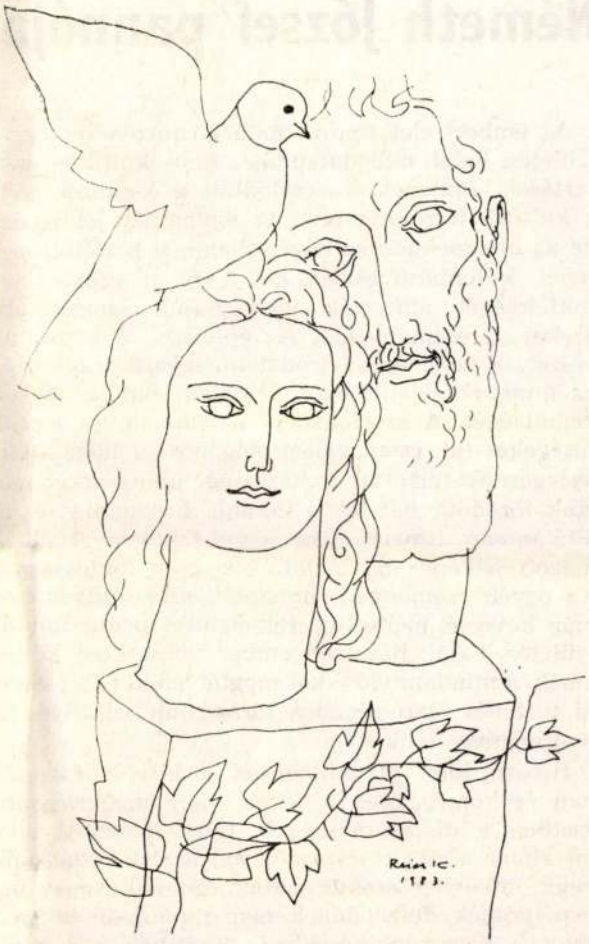

Reich Károly rajza

van-e ott haza még, ahol értik e hexametert is?" A tárlaton Reich Károly maga magyarázza meg, merre vezetnek a megnyugvás ösvényei, a pannon dombokon sóta közben botanizálgatva, a szeptemberi bágyadt búcsúzókor a párás fények fátyolán merengve, a távoli kedvestől jött levélben a ragaszkodás meghitt rejtjeleit ízlelgetve. S mind a gyengéd gesztusokat, a kimondatlan, de megingathatatlan bizalmat átszövi, a mindennapi teendők közé beágyazza gyermek és felnőtt eredendő játszókedve, a mesék és igaz történetek elandalító, talányos értelmezése, Hűbele Balázs, Feri bácsi, Emici ügyefogyott, vidám, huncut barátainak számos meglepő kalandja.

A hatvani kiállítás egészében a játékosság kimeríthetetlen, nélkülözhetetlen energiáit tárja fel a tárlatlátogató előtt. A képek akár feketében-fehérben, akár színesen, tollvonások, temperafoltok között jelenjenek is meg, mindahányszor a fantázia játékos ajándékaival árasztják el a szemlélőt. Reich Károly a maga szakmájához igazítja Karinthy Frigyes paradoxonát, a játékot komolyan kell venni. Ez hozza közös nevezőre az ócska konflisban zötykölődő költő sirámait a pastorale, a szerelmi ünnep örök és megismételhetetlen csodáival. A rajzolás hivatott művésze — különböző feladatainak teljesítése közben — maradéktalanul érvényesíteni képes legmélyebb meggyőződését, világszemléletének legjellegzetesebb egyéni indítékait.

Pogány Ö. Gábor

Németh József pannója Hatvanban

Az emberi élet fontos, határkő történéseihez — születés, halál, családalapítás stb. — kultikus szertartások, ünnepek kapcsolódtak a legősibb idők, a kultúra létrejötte óta. Az egyházak, jól ismerve az ünnepeknek az egyén életében betöltött szerepét, különböző eszközöket, így a művészetek sokféleségét állították ideológiájuk szolgálatába ezeket az eseményeket. Az építészet, a képzőművészet, a zene és az irodalom egyaránt fokozták az ünnepek jelentőségét, lélektani hatását, emelkedettségét. A szocializmus puritanizmusa a külsőségeket (pl. csomagolás) elég hosszú időn át feleslegesnek tartotta. A közösségi ünnepekkel még csak törődött, bár itt is inkább a vizualitás és az általánosan ismert, nem nagy fantáziával alkalmazott jelképek használata bírt csak fontossággal. Az egyén eseményeit, ünnepeit, azok milyenségét már kevéssé méltattuk figyelemre, pedig miután születés, halál, házasság ember voltunkból következik, s mindannyiónkkal megtörténik, ez az egyéni történés összességében társadalmi szintűvé, jelentőségűvé válik.

Hosszú időn át, különösen a kisebb városokban és községekben a fehér, vagy még rosszabb esetben a díszes, hengerelt falra helyezett állami címer alatt, kincstári barna asztal és hasonló, vagy műanyag székek adtak, esztétikusnak, ünnepélyesnek, felemelőnek nem mondható környezetet a házasságkötésekhez. (Szemben a templomokkal, ahol az építészet, szobrászat gazdagsága, a zene szárnyalása, a szertartás és a szónoklat komolysága hangsúlyozta az esemény rendkívüliségét és emelte ki a hétköznapok világából a főszereplőket.) Az utóbbi évtizedben szerencsére országszerte mind több városban ismerték fel, hogy a kellemesség, a jó közérzet mellett ideológiailag is fontos a házasságkötő termek esztétikussá tétele. Szinte minden város és a megyei tanácsok támogatásával sok község is komoly összegű célhitelt biztosított erre a feladatra. Ebbe a nagyon is indokolt országos folyamatba kapcsolódott be elismerésre méltó döntésével Hatvan város vezetése, amikor megbízást adott Németh József festőművésznek a városi tanácsháza épületében lévő, impozáns méretű házasságkötő terem végfal pannójának elkészítésére.

Németh József megbízása nem véletlenül és nem előzmény nélkül történt. Az 1928-ban, népművészetéről, népi építészetéről oly ismert Szennán született, háromszoros Munkácsy-díjas, érdemes művész Szőnyi István növendékeként végezte freskószakon a Képzőművészeti Főiskolát. Diplomájának megszerzése után nyomban Hódmezővásárhelyre telepedett, azóta is ott él és alkot. A modern építészet általánosan ismert funkcionalista szemlélete nem nagyon kényeztette, nem halmozta el feladatokkal az utóbbi évtizedekben a freskószakon végzett művészeket. Németh József is kerámia (Kazincbarcika, Hódmezővásárhely) és textil (Kiskunhalas) muráliái mellett 1962-ben kapott 24 négyzetméteres freskófalat, a hódmezővásárhelyi Petőfi Sándor Művelődési Központban. Az épület előcsarnokában az emberi kultúra ősi formáit, a táncot és a zene szintén régi megjelenési formáját fogalmazta meg a testek összefoglalt felületeinek folt, és a kezek mozgása ritmusában. Újabb és írásunkhoz már közelebb álló munkát adott Hódmezővásárhely város Németh József részére a helyi házasságkötő terem képzőművészeti alkotásokkal történő gazdagítására 1972-ben. Itt 12 stélében a tizenkét hónapra asszociálva álló női és férfialakokat helyezett el, a helyi kötődés és az általános emberi nála megszokott individuális ötvöződésében. És ugyancsak házasságkötő termi megbízásnak tett eleget Szennán és Szegvár községben is. Itt az ünnepek emberi közösség teremtő erejére helyezte festői mondanivalójának hangsúlyát. Eddigi pályafutása legkomolyabb feladatát Csongrád város adta számára, miután megnyerte a tanácsháza dísztermének 40 négyzetméteres freskópályázatát. Az 1981 őszén átadott mű Csongrád város táji környezetében lakóinak múltat-jelent összekötő, legjellemzőbb tevékenységeit fogalmazta meg az egyéni munkálkodás és a közösségi lét összhangjának kialakítása útján.

Ez a munka áll művészi magatartásban és etikában, valamint tartalmi-gondolati célkitűzésében legközelebb a hatvani házasságkötő teremben elhelyezett, pontosabban a méretek miatt a művész által a helyszínen készített pannóhoz. A humánum, az egyszerűség, a tisztaság és őszinteség Németh József alkotói etikájának olyan értékei, amelyek itt is jól érvényesülnek egyéni festői eszközei által. Most is, mint alkotó pályájának eddigi útján szinte mindig, a legősibb, legmélyebb, legáltalánosabb emberi kapcsolatok és történések állnak mondanivalója középpontjában: ember és ember, férfi és nő, szülő és gyermek, ember és természet, ember és állat együttélése, egymásra hatása nyertek megfogalmazást ecsetje által. Mindezek emberi létünk kezdete óta és nembeliségünk végéig megmaradó, kortalan, mondjuk ki nyugodtan örök emberi, érzelmi viszonylatok.

Németh József eddigi életművét áttekintve a hatvani pannó líraiságát kell kiemelnünk. Ez az érzelmi gazdagság azonban mentes az érzelgősségtől. Műve filozófiailag az emberi lét értelmét az érzelmek gazdagságában, sokoldalúságában, árnyaltságában meglelő himnikus vallomás. Az élethelyzetek tudatos kiválasztása, a képépítés világos, határozott rendje, a vonalak gyöngéd ívelése, a térbeliség festői oldása, a színek meleg árnyalatgazdagsága szerves némethjózsefi egységben szolgálják a humánus tartalmat. Igényessége elkerülte a házasságkötő termek képzőművészeti alkotásainak gyakori „ifjú pár" csapdáját. Németh József szándéka szélesebb ívű, az élet több területére kiterjedő, bár gyermek és család kiemelt helyet kap terjedelemben és kompozíciós rendben egyaránt.

A műnek nincs tulajdonképpen központja, minden részlet egyformán fontos, hangsúlyos és segíti, építi az egészet. (Éppen ezért fájdalmas a másutt nyilván csodálatot keltő impozáns és virulens pálma takarása.) Ennek ellenére jelképi összefüggést és erőt érzünk a felső képszél alatti, központi helyet elfoglaló napkorong és az alsó képszélhez közel, szintén középen elhelyezett csecsemő kompozíciós megoldásában. A Nap, amely nélkül nincs élet a földön, amely meleget áraszt és kicsiráztatja a magot, és az emberi lét megújulását, folytatását, évmilliós fennmaradását biztosító új élet asszociációs egysége csak egyike a mű igen gazdag gondolati, képi vonzatainak.

A távoli környezetformálásban is érezzük Németh József művészetének, alkotó erejének egyik komoly értékét, a sajátos és egyetemes bartóki szintézisét. A hullámzó dombos táj és a barnás erdő emlékeztet bennünket az őszi Mátrára, anélkül azonban, hogy bármi konkrét táji elemet fedezhetnénk fel benne. A fák is stilizáltak, átírtak, nem körték, almák és fenyők, hanem annak „égi-képi másai". Hangulati, lírai elemet jelentenek a fák madarai, de a folthatás is oda kívánja őket. A kiemelt két madár festőisége jól kiegészíti egymást: a páva gazdag színessége és a gólya fekete-fehér ellenpontja figyelmet érdemel. A virágok térkitöltő dekorativitásukkal és a részletek finomságával gazdagítják az egészet.

Az embercsoportok önállóan cselekszenek, léteznek, mégis az egész emberről, az emberi tevékenység sokoldalúságának értelmes egységéről szólnak. Emberi alakjai összefogottak, nem portrészerűen individualizáltak, de nem is sematikusak. Az általános emberit megjelenítők. Az öltözetekben elkerüli a jelmezszerűséget, a drapériák harmonikus képi egységére törekedett. A férfifelsőtestek meztelenségének barnája szintén a kortalanságot és kissé a paradicsomi ősiséget hordozza. A mezítlábasság a földdel, az élelmet-életet adó földanyával való közvetlen testi-érzelmi kapcsolat kifejezője. Közvetlen férfi—nő együttlét csak a jobb oldalon, fenn kapott megfogalmazást, mégis a mű egésze erről az érzelmi kötődésről szól. Ez érvényesül az anya—gyermek kapcsolatban, a gyermeki játékban épp úgy, mint a munkában eltelt élet után, a vállalt sors beteljesedésében megnyugodott idős pár kettősében. (A mű egészének komolysága, férfias lírája az öregpár lábánál lévő cica humorát is karakírozás nélkül bírja el.)

Külön kell szólnunk az ember és állat Németh művészetében nem kis szerepet betöltő kapcsolatának itteni jelenlétéről. Közülük a fiatal bárányok esendősége, gondozásra szorultsága és a földön alvó gyermek, az anyai védő mozdulat eredeti lírai-festői párhuzamot adnak. Ember és állat egymásra utaltsága legerőteljesebben a lovak és szarvasmarhák kapcsán jut kifejezésre, mármár az egyenrangú társsá válás szintjén. Belső csend, harmónia és békesség sugárzik át a kép egészére az állatok tartásából is. És bár a kompozíció nem törekszik az emberi lét időrendiségének követésére, mégis születést, munkát, sorsot fog egybe.

A nagy pannón kívül a bejárat melletti jobb oldali falon kilenc önálló kép sorakozik, szintén Németh József alkotásaként. Ezek az emberi mellképek a fiatalságtól az öregségig tömondatos egyszerűséggel, olykor tárgyak, olykor kezek, de leghangsúlyosabban az arcok, a karakter változásával életút és sors megrázó, szuggesztív tolmácsolói. Az individualizáltabb emberi jellemek jól kiegészítik a nagy pannó széles ívű történéseit.

A művek környezete — maga a házasságkötő terem — jórészt összhangban áll a némethjózsefi művészi magatartás, alkotói módszer egyszerűségével: fehér fal, barna szőnyeg és ugyanilyen, tömör bútor, zöld kárpit. Ugyanakkor azonban ünneprontás nélkül, de elkerülhetetlen kötelesség

rámutatni arra, hogy a velencei fogantatású csillárok nem ízülnek össze sem a pannó és a képek, sem az előbb vázolt környezet tárgyainak nemes egyszerűségével.

A húszas években a szabadvers megjelenésekor sokan úgy ítélték, hogy a rímes, időmértékes versnek vége. József Attila, Radnóti, Illyés és mások mégis gazdagították a magyar irodalmat ilyen művekkel. K
sek rendkívü
jén a realizı
sorából. Nér
tatja, hogy
még ebben i

Vádolom

A nap gátlástalanul ragyog a felhőtlen, azúrkék égen. Távolabb északon vibrálnak a budai hegyek, az Erzsébet-híd nagyszerűen ível át a Dunán. Zöld pázsitszőnyeg, kicsit távolabb Lágymányos ragyogó új házai. Lenn, a Petőfi-híd mellett építik a rakpartot, kőrakások mellett munkások dolgoznak, egyikük vizet iszik, a víz végigcsorog mellén. Pufók kisbabák, érdeklődő nagymamák, futkosó kutyák. Egyik kutya megáll, megtorpan a kő mellvéden, lesekszik lefelé. Lenn, az alacsony vízből előbukkanó zátonyos partrészen ketten serénykednek. Kajakot szerelnek össze, a faváz már kész, most húzzák rá a szürke-piros gumiköpenyt. Fölöttük sirályok. Teljes az idill, mint egy kooprodukciós filmen.

A fiatal, harmincöt év körüli férfi keskeny, barna arcán izzadság csorog, keze, mintha fojtogatná, úgy markolja, erőszakolja a favázat a csónak köpenyébe. Hirtelen fölpillant és rákiált a nőre.

— Az istenért... Zsuzsa! Rendesen tartsd azt a csónakot!

A nő csodálkozva fölegyenesedik, meglepetten, bocsánatkérően és megbocsátóan néz a férfira. Végigtörli a homlokát, mosolyog.

— Ne idegeskedj már, öregem!

A férfi kicsit szégyenkezik, néhány gyors, erős mozdulattal befejezi a szerelést. Ő is fölegyenesedik.

— Ne haragudj! — cigarettára gyújt, elmosolyodik és tárgyilagosan megjegyzi — Egyébként én voltam a marha.

Leülnek, pihennek, cigarettázva nézik a vizet. Zsuzsa belehajít egy kavicsot, az kicsit távolabb röppen, egy horgász idegesen felkapja a fejét, Zsuzsa megszeppen. A férfi végigjáratja a szemét a parton, csaknem elandalodik. Azután megpillant egy gyárépületet, végignéz a kéményen, keserű lesz az arca, és bedobja a cigarettát a vízbe. Zsuzsa fél szemmel figyeli, *tudja,* mire gondol a férje.

— Hagyd már, Balázs — kéri. — Három hétig akár semmire se gondolj! Egyáltalán semmire... Evezünk, süttetjük a hasunkat a nappal... — A férfi türelmetlen mozdulatot tesz, Zsuzsa aggódva vizsgálgatja és halkan hozzáteszi. — Tudod, rettentően rád fér ez a kis szabadság.

— Rám...

— Igenis, rád! Mióta nem voltál velem ilyen hosszú ideig együtt? Nyáron! Hosszú idő. — Maga elé bámul. — Úgy elszalad ez a három hét, mint két nap. Te — kiált fellelkesedve —, emlékszel? Ott van Baja előtt az a remek kis sziget. Emlékszel azokra a nagy fákra? Rajta a kárókatonák... olyanok, mint a nagynéném. Majd hempergünk a homokban és napozunk. Egy hétig ki sem dugjuk az orrunkat onnan. Tudod, hogy neveztem el?

A férfi kérdően rápillant. Zsuzsa lehajtja a fejét, csöndesen huncog, mert kicsit megilletődött.

— A Boldogság Szigetének... Az a két nap, amit ott töltöttünk...

A férfi hirtelen feláll.

— Gyerünk.

Zsuzsa felvidul, boldogan cipeli a kajak orrát.

— Na, pupák! Most is bizseregnek a kis idegeid — térdig a vízben áll —, amikor vár az a sziget? Remek sport lesz!

A férfi sandán rápillant a gyárkéményre.

— Sport? Gyógyterápia.

★

A víz olyan csöndes alázattal simul a csónak elé, mint egy tó. Csak Balázs evez. Nagyokat húz az evezőn, a könnyű kajak meg-meglódulva mozdul az evezők nyomán, vászontetején ütemesen peregnek-dobolnak a lapátról lehulló, ragyogó kis vízgömbök. Zsuzsa két lábát feltette a kajak tetejére, karját, arcát olajozza, azután újságpapírt ragaszt az orrára, kényelmesen hátratámaszkodik, és hetyke arccal napozik. Balázs hátrapillant, csöppet elmosolyodik. Mellettük hatalmas hajóként, füstölgő kéményekkel úszik el Csepel.

— Kegyelmes asszonyom!

— Nyaralok, fiam — Zsuzsa hallatlanul felsőbbséges. — Elhízom majd. És nem érdekel semmi, és az egész utat végiglazsálom. Ellenvélemény?

— Nincs.

Most balfelé pillantanak, uszályok mellett sodródnak el, átúsznak a nagy távvezeték alatt, lassan fordul a Duna, megnyílik, kitárul, kijutottak a városból.

Előttük kis, fával borított sziget, úgy emelkedik ki a folyamból, mint egy hatalmas hal háta. Zsuzsa fitymálva nézegeti.

KÖRÖSFŐI K. ALADÁR: A NÉPMŰVÉSZETRŐL.

Az emberiség történetében sok-sok ezer év telt el, anélkül, hogy ez a fogalom: „népművészet", mint különálló valami, tudatunkra ébredt volna. Jórészt azért, mert mint mindenben, úgy itt is a határozott differenciálódás csak hosszas fejlődésnek eredményeként jelentkezik. De nem kizárólagosan. Igaz, az emberiség művészete olyan népművészetfélével kezdődik, de már réges-régen — akár a keleti kultúrákra, akár pedig Egyiptomra gondolunk — látunk arisztokratikus, rendi művészeteket is fejlődni, melyeknek külön kívánalmaik és termékeik vannak; uralkodó osztályok s nem a nép szükségleteit elégítik ki, bár előállítóik gyakran éppen a nép fiai! De ennek a szónak is, hogy „nép" mint változik egyes korok szerint az értelme! Odysseus meredek fedelű palotájának az ő bronzsarkú kapuival, arany serlegeivel és bíborfonalas szőnyegeivel bizonyára egészen más volt a művészete, mint Eumaiosé, az ő kondásának kunyhójáé, de azért Eumaiosnak még mindig volt valami köze amahhoz is. Viszont bizonyára Eumaios gamós botja, szekercéje és tarisznyája is kétségkívül egészséges népművészet termékei voltak, csakhogy soha senki ügyet nem vetett reájuk.

Miért ébredt hát éppen most oly élesen tudatunkra ez a fogalom, hogy népművészet? Mi az oka annak, hogy egyszerre oly nagyon kezdjük megbecsülni, csodálni és szeretni a nép legegyszerűbb gyermekeinek művészi munkálkodását, melyet ezelőtt még ötven évvel talán sohasem emlegettünk volna meg a művészettel kapcsolatosan?

Az erre a kérdésre való felelet magában foglalja az utolsó évszázad kultúrtörténetét.

Két dolog az, amely az általunk népművészetnek ismert valaminek különös érdeket kölcsönöz s azt előttünk oly becsessé teszi.

Az első, hogy néhány főbenjáró, művészi elvnek jelenleg legharmónikusabb, legtisztább tipusa, képviselője, hirdetője.

A második, hogy gerincében, lényegében határozott nemzeti, faji jelleggel, zamattal bír.

Az elsőért azért kapaszkodunk oly kétségbeesetten beléje, mert éppen a legmodernebb szociális átalakulások egyelőre egészen kiforgattak művészi életritmusunkból, úgyszólván megfosztottak az éltető művészi törvények életünkben való értékesítésétől — az igaz népművészet pedig éppen ezen művészi élettörvények egyszerű, tiszta eredménye, viruló tanubizonysága.

A második meg azért tölt el oly nagy megnyugvással, mert — bármit is hozzon majd a jövő — eleddig nem ismerünk olyan kultúrát, melynek termelője nem a faj lett volna, melynek irányát s jellegét nem egy fajnak állandó és tántoríthatlan, egy irány felé való törekvése szabta volna meg.

Ez az a két főok, amiért nekünk a nép művészete olyannyira becses.

Eszmélni pedig akkor kezdettünk reá, mikoron észrevettük, hogy veszni indul, hogy az új szociális berendezkedések létének alapját támadják meg. Midőn a gép és gyár nyomán a tömegtermelés megkezdette feltartóztathatatlan, hódító diadalútját az egész földön, minden az élet lényegét magasabban értelmező ember felsírt, úgy érezvén, hogy vele vész most minden őszinte művészi termelés lehetősége is.

S ekkor kétszeres, százszoros rajongással fordultunk ama kevés, a modern özönvíz áradatából még imitt-amott kibukkanó szigetecske felé, ahol a népművészet még az élet és egyén szükségleteivel teljesen azonos, céljának becsületesen, hivalkodás nélkül megfelelő dolgokat produkált, amelyek teljesen magukon viselték W. Morris nagy mondásának a jellegét, hogy: „A művészet a munka közben érzett gyönyörnek a kifejezése".

Ilyenformán a népművészet modern életünkben valóságos tanítómesterünkké vált, belőle vontuk le jórészt azokat a tanulságokat, amelyeknek segítségével most próbálunk új művészi életritmust hozni a modern életbe.

Mit is nevezünk tehát ma népművészetnek és mik a népművészetnek ama olyannyira főbenjáró, reánk nézve oly értékes törvényei, művészi jelenségei?

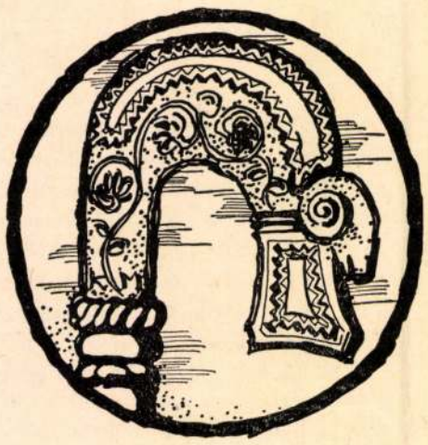

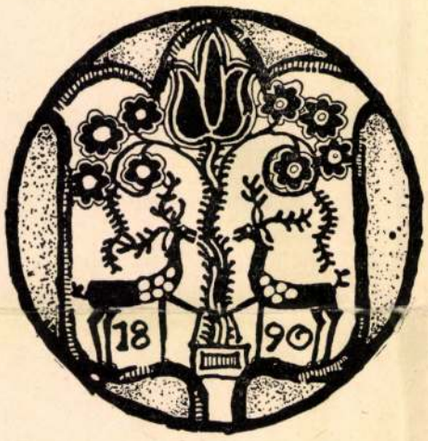

Zombori Géza és Csapó József rajzai.

Népművészetet ma csak falun találunk: olyan területeken, ahol a földrajzi fekvés, egészséges, régebbi gazdasági szervezkedés és más feltételek még lehetővé teszik, hogy a nép az ő életszükségletét — templomát, házát, bútorait, ruházatát maga állítsa elő és ráér azoknak az ő lelkének legmegfelelőbb, tehát művészi formát adni.

A népművészet tehát az őt körülvevő élettel teljesen azonos, annak az életnek a szükségleteit a lehető legtökéletesebben és leggazdagabban elégíti ki.

Aki csinálja, vagy magának, családjának vagy olyasvalakinek csinálja, akinek igényeit, követelményeit teljesen ismeri, tehát teljesen tud azokhoz alkalmazkodni.

A népművészet anyagszerű, azaz olyformán bánik a különféle rendelkezésére álló anyaggal — kővel, fával, fonállal, cseréppel —, amint ezt ezeknek az anyagoknak a strukturája s egyéb fizikai tulajdonságai megkívánják; ez az anyagszerüség pedig annak a következménye, hogy azok az egyszerű falusi emberek maguk faragják meg a követ, a fát, maguk fonják meg a gyapjut, tehát van módjuk megismerni az anyagot, amelyet aztán felhasználnak.

A népművészet előkelően dekoratív, mert előállítója ráér neki megadni az őt megillető szerkezeti formát is és díszt is rakni reá; a megélhetőség, az új viszonyok kényszere nem fosztja meg képzeletének működtetésétől.

S mivel végül ezen emberek századokon által külső, zavaró beavatkozástól többé-kevésbbé menten fejleszthették életviszonyaikat, művészetüket egy és ugyanazon irányban, ez a művészetük nemcsak feltétlenül a faj formanyelvén fog beszélni, megnyilatkozni, hanem még azonfelül is bizonyos autochton jelleggel fog bírni; magán fogja viselni az őt termelő földnek illatát — s ez a modern, elnemzetietlenedett világpolgár előtt csak újabb bájt kölcsönöz neki.

Ilyenformán eme egyszerű emberek olyan harmónikus, olyan tiszta életritmust, olyan tiszta művészetet mutatnak fel, amilyent bizony egyelőre a modern életben, a modern művészetben hiába keresünk.

Ezzel szemben a modern életberendezkedés hihetetlen nagymérvű, egyelőre át sem tekinthető munkafelosztáson és nagyban, tehát gyorsan és olcsón való termelésen épül fel.

Ezeknek a nagyszabású elveknek alkalmazása az életben azonban minden egyéb előtt azt eredményezte, hogy az, aki termelt, csinált valamit, — nem ismerte azt, akinek csinálta, tehát szükségleteket vagy sehogysem, vagy hiányo-

san elégített ki. Gondoljunk csak a mi sok bécsi és budapesti bútor-, szőnyeg- és keramia-hitványságainkra, amelyek ilyen módon, elárasztván az egész országot, egy generáció ízlését tönkretették. Vagy azokra az iparcikkekre, amelyekkel az európaiak koloniáik úgynevezett vadembereit látják el! Vajjon mi közük ezeknek a dolgoknak amaz emberek életszükségleteihez — milyen zavart és szenvedést okoznak azok életritmusában!

Továbbá, mivel olyan emberek tervezték, rajzolták többnyire mindeme dolgokat, akiknek kezeügyében se fa, se kő, se agyag vagy fonál sohasem fordultak meg, hát anyagszerüségről szó sem lehetett, hanem néhány hazug, halott formának értelmetlen kitalálásából és ismétléséből élt ez az egész termelés.

És mivel itt mindenekelőtt az volt a cél, minél többet, minél olcsóbban és minél gyorsabban termelni, dekoratív előkelőségről sem lehetett szó, mert ilyen életviszonyok mellett az ember lelkéből a fantázia, ez a félénk, magányos gyermek messze-messze elmenekül, enélkül pedig művészetet csinálni, de igaz életet élni sem lehet!

Végül hová lett ebben a bábeli zavarban a fajnak mint kultúrhordozónak a formamegnyilatkozása?

Mindezt elsöpörte valami kocsonyás, gerinc- és jellegnélküli stílus-konglomerátum. S ez az új termelési módozat, szociális berendezkedés első rohamában elsöpörni látszott nemcsak minden művészit, amit az emberiség ezelőtt más életföltételek mellett előállított, tehát elsősorban a népművészetet, hanem egyáltalában minden emberi művészet s vele együtt egy egészséges, örömteli életritmus lehetőségét is.

(Mert az a néhány festmény és szobrocska, meg szorongó középület, melyet a büszke grand'-art címén még emlegettek, nem jelenthetett ilyen viszonyok mellett élő művészetet.)

Nem csoda tehát, ha mindazok, kik az emberi életnek mélyebb jelentőségét tudták vagy ösztönszerüen érezték, feljajdultak s minden erejük megfeszítésével kerestek valami menekülést, megoldást ebből a kétségbeejtő zsákutcából.

Bánatukban, fájdalmukban mihez fogtak? Egyrészt az örök, szent művészet nevében irtó, kereszteshábort indítottak az egész modern ipari termelés, a gép, a gyár ellen, másrészt meg minden lehető, mesterséges eszközzel próbálták új életre támasztani az elhanyatló, a veszni indult népművészetet.

És valljuk meg, sem egyik, sem másik nem sikerült! A sors kerekét megkötni, az emberiség

Zombori Géza és Csapó József rajzai.

fejlődésének útját megállítani nem lehet. De e küzdelem során lassan-lassan új életigazságok merültek fel, amelyek már nem mutatták oly vigasztalannak a jövőt. Mindenekelőtt kitünt, hogy a gép nem zárja ki eleve a művészetet az emberiség életéből, mert hiszen nagyon sok munkát pontosabban és könnyebben végez az emberi kéznél. Hogy azonban a gép és az egész modern termelés munkája művészi és áldásos lehessen, ehhez mindenekelőtt az szükséges, hogy az a szociális érzés — az összetartozás és egymásra utaltság érzése —, amely azelőtt kicsiny körben létrehozta a népművészetet, az most sokkal intenzívebb s mindeneket átfogó mértékben nyilvánuljon meg az emberiségben s vas következetességgel kényszerítve őket egymás szükségleteit őszintén megkeresni és kielégíteni.

Megtanultuk továbbá, hogy az emberi munkában az új átalakulások kapcsán újabb differenciálódások történtek.

Hogy a gép és az emberi kéz munkáját kombinálni is lehet, sőt hogy magába a gép munkájába is lehet belevinni bizonyos művészi életritmust, azaz a gép számára is lehet bizonyos művészi tipusokat teremteni — és megtanultuk mindenekelőtt azt, a legfontosabbat, hogy az emberi élet nem lehet el művészet nélkül. S ha veszni indul annak valamelyik előbbi formája, akármilyen küzdelem és erőfeszítés árán, de teremt magának újabb, a jelennek megfelelőbb formát.

Most tehát már nem tekintjük feltétlen ellenségünknek a gépet, hanem inkább, hacsak lehet, segítőtársat keresünk benne.

De mi történik, mi történjék a mi veszni indult és — mi tűrés-tagadás benne — bizony szívünk legmélyéhez nőtt népművészetünkkel?

Hogy fog ez megállani, megállhatni az idők új forgatagában?

Minden igazi kultúrának egyik alapvető tulajdonsága, törvénye, hogy a fejlődés folytonosságát igyekszik fenntartani. Egyik generáció a másik kezébe adja át a munkálkodás fonalát, a jelen a multon épül fel, a gyermekek, az unokák apáik, őseik munkáját fejlesztik, építik tovább. Maradi, kicsinyes ember az, aki az új előtt makacsul szemet húny, de igazán kultúrellenes, barbár az a másik, aki már meglevő kultúrértékeket meg nem becsül, könnyelmüen elpazarol. És mondhatom, egy nép kultúrképességének éppen az a legbiztosabb fokmérője, hogy mennyire érzi át a munka egyik generációról a másikra való folytonosságának a jelentőségét.

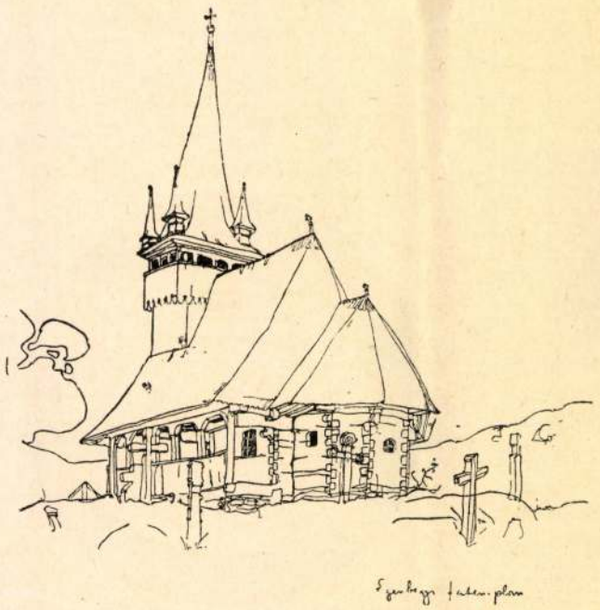

Egerhegyi fatemplom. Église en bois à Transylvanie.

A népművészetet a mai formájában az enyészettől meg nem menthetjük, bár egy kis jóakarattal még életét, buzdító például, egy darabig kihúzhatjuk. Fontosabb ennél, hogy előállítóikat a megváltozott gazdasági és szociális viszonyok mellett is olyan helyzetbe hozzuk, amelyben még erejük és kedvük marad, a réginek folytatásaképpen, maguknak új népművészetet teremteni. De legfontosabb, hogy az a teméntelen művészi erő, mely mint valamely tőke fel van halmozva a népművészet termékeiben és csakúgy sugározza magából alkotóik lelkének egyszerű épségét — mondom, hogy ez az erő, mint valami termékenyítő forrás, át meg át hassa a modern művészet és modern élet megnyilvánulásait.

S itt aztán, mint igazi nagy tanítómesterünkhöz, úgy fordulha-

tunk mi a népművészethez. Mert még nagyon soká lesz az, amíg a modern művészetszülte életritmus — ha talán gazdagabb is lesz egykor — eléri majd a harmóniának s tisztaságnak azt a fokát, amely a népművészetnek éltetőerejét és szépségét teszi ki.

Persze, ezt a népművészetet utánoznunk, egyszerüen lemásolnunk nem lehet. Ez volna a legnagyobb hazugság és bűn éppen a művészet törvényei ellen. De olyan áhítattal, odaadással kell közelednünk feléje, megnyitnunk neki lelkünket, mint ahogy magunkba fogadjuk s lelkünkbe felszívjuk a természet csodás jelenségeit.

A népművészet a mienkétől nagyon elütő szükségleteket elégített ki s formanyelve nem a mi lelkünkből fakadt, a mi művészetünk tehát nem lehet egyszerű folytatása neki.

De arra igenis a legegyszerübben s a legvilágosabban taníthat meg, hogy egy művészi feladatot hogy kell megfognunk, megoldanunk, s formakincse mérhetetlenül meggazdagíthatja, megtermékenyítheti a mienket.

És még egyet. Egy ember munkája lehet nagy művészi alkotás, de stílus csak akkor lesz benne, ha ahhoz az alkotáshoz sok-sok ezer vagy millió ember lelke hozzájárult. Nos, a stílusnak ez a kelléke megvan a népművészetben — és még nincsen meg a modern művészetben — s ezért tekintünk olyan rajongással és tisztelettel az előbbire.

Még egyszer tehát röviden: mik azok a tanulságok, amelyeket a népművészetből levonhatunk, melyek azok a benne élő értékek, amelyek azt nekünk oly becsessé teszik?

A népművészetben megvan az a harmónikus, tiszta életritmus, amely a modern művészetben még nincs meg.

A népművészet megtanít arra, hogy miképpen jut el a faj hosszas, folytonos és egyirányú munkálkodás árán ehhez a harmónikus, tiszta életritmushoz.

* * *

Minden igazi kultúrnép, ahol a kultúrális fejlődés folytonossága megvan, lehetőleg törekszik meglevő kultúrértékeket megtartani vagy őket az élet újabb kívánalmaihoz hozzáilleszteni, de el nem dobni. Ezt kell nekünk is tenni.

Egyrészt a modern művészetnek le kell vonnia a népművészet nagy tanulságait — s formakincsét lehetőleg megőriznie és továbbfejlesztenie, másrészt módot keresnie arra nézve, hogy az a változó szociális berendezkedések mellett is átalakulva bár, de tovább élhessen.

Ez a mi feladatunk és szempontunk a népművészettel szemben.

❦ ❦ ❦

A mai merkantilis világ úgy bánik a művészettel, mint a szultán Seherazaddal: minden nap elodázza halálát, mert szellemtelen unalmában kíváncsi a folytatására. Jaj, hogy a végén feleségül ne vegye!

Ha ki nem égett az alkotás szent tüzében, az ne akarjon mások alkotása fölött ítélkezni.

Régen azt mondták, hogy az építészet megfagyott zene. Különös! most a zene lett fölolvadt építészet. S az építészet? bizony csak vékonyka drótra fagyasztott habarcs . . . és nem muzsikál: majd csak összedől.

Nagy Sándor.

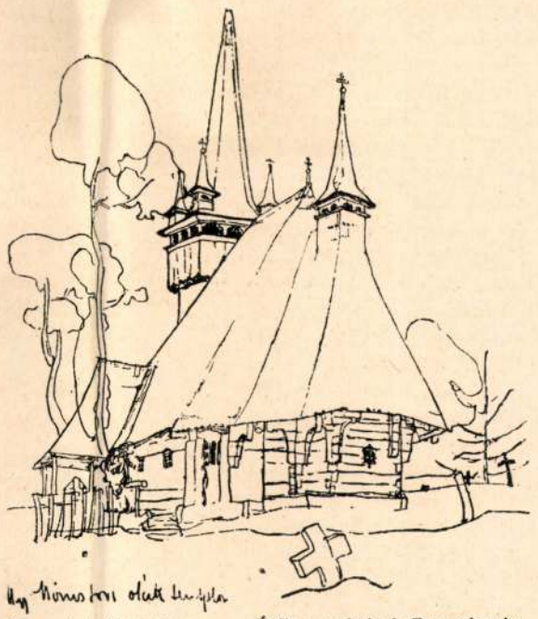

Monostori fatemplom. Église en bois à Transylvanie.

GRÓH ISTVÁN: NÉPIES NYOMOK KÖZÉPKORI MŰVÉSZETÜNKBEN.

Nem kicsiny kérdés az, milyen messze követhetjük népművészetünk nyomait az elmult századokban. Hisz az, ami ránk maradt, bizony nem éppen régi. A népies hímzések, kivált a subákra, szűrökre hímzett ornamentika — amit én férfiui ornamentikának mondanék, mivelhogy másképp ír, cifráz az asszony, másképp a férfi, csak az egyetlen Mezőkövesden keveredik össze ez a kétféle ornamentika — mondom, a szűcs-, szűrművesdíszítések legfeljebb nyolcvan-százesztendősek. Ami azonfelül jön, a XVII., XVIII. század templomi hímzései, már erősen húznak minden magyarságuk mellett is az izlám ornamentikájához, meg a reneszánszhoz. A gótika korából meg egyáltalán nem maradt ránk népies hímzés, szövést is csak egyet leltem Bazinban, a XVI. század elejéről valót.

Cifrázott, népies díszítésű cserép sincs öregebb száz esztendősnél, értvén az engobált csinálmányokat. Az ezeknél öregebb XVII. és XVIII. századbeli ónmázas edényeket már céhbeli városi iparosok díszítették, igaz, jórészt magyar formákkal, mert hisz a céhbeli művesség mindenha kapcsolatot tartott a népművészettel. De már a kései gótika ólommázas edényei, legalább is az a kettő, amit a szécsényi vár piacán ástak ki és az Iparművészeti Múzeumban őriznek, nem mutatnak semmi közösséget a népművészettel, gótika-korabeli kályhásaink művei meg még kevésbbé. Festett mennyezet is sok maradt ránk, tele ékes barokkal, reneszánsszal keveredett ornamentikával, mert, ami csodálatos, a perzsa hímzési formákról csak a XVII. század hímző asszonya vett tudomást, a festéssel cifrázó mester nem — de a reneszánsz legkezdetének idejéből való gógánváraljai mennyezet (most a Szépművészeti Múzeumban van) nem mutat semmi népieset, nyilván igen tanult szász mester csinálhatta. — Azonképp messze esnek a népiestől felvidéki és erdélyi ötvösműveink, bár a barokk és részben keleti formák sajátos, idegennek azonnal feltűnő módon jelennek meg rajtuk. — Ha középkori művészetünkben kutatjuk a népies nyomokat, mindenekelőtt jöjjünk tisztába egy nagy kérdéssel: a mai népművészetünk motivumait keressük-e a gótikában, románban, s csak azt fogadjuk-e el népies eredetünek, ami ezekhez hasonló. Leghatározottabban azt felelhetem, hogy nem.

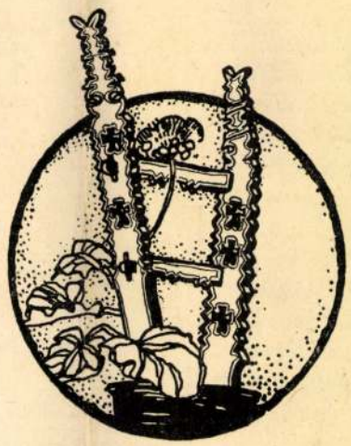

Maga a népművészet egy épp oly változó valami, mint az úri művészet, sőt mondhatnám, ez egyik főforrása. A nép nem zárkózik el, megérzi a városok művészetét, beveszi a templomokon megnyilatkozó históriai stílusokból a nekivalót és átformálja azt az ő felfogásának megfelelően. Mondhatnám, az erősebb, életrevalóbb formák aláereszkednek a nép közé és ott egy idő mulva kisarjadzanak újra és új alakot öltenek, úgy hogy alig ismerünk rájuk a népies ornamentikában. A nép ornamentikája nemzedékről-nemzedékre épp úgy változik, mint a mienk, de azért, dacára a motivumok különbözőségének, ez az ornamentika népies marad.

Hisz a nemzeti karakter megnyilatkozása nincs motivumokhoz kötve. A német szellem épp úgy megnyilatkozott a megsűrüdött, elváltozott reneszánsz ornamentikában, a törpévé tett, már alig olaszos oszloprendekben, mint egy emberöltővel azelőtt a kései gótikában.

Én középkori művészetünkben népiesnek tartok minden formát, ami elüt a külföldön is divatos egykorú históriai stílusok formáitól, még akkor is, ha ezek a formák nem lelhetők meg mai népművészetünkben. Megelégszem a középkori művészetünk magyaros provinciálizmusaival és ezeken mennék végig e kicsiny cikkben.

Fájdalom, nem sokat leltem ilyent, de mégis leltem. Az architektúrában hiába kerestem volna, kivált a nagyobb alkotásokon. Ami ilyen vonás megismerhető a román építésben Szt. István fehérvári bazilikáján, meg Lébényben, arra még Henszelman figyelmeztetett. Az önálló felfogásnak jelei a csúcsíves építésben nemhogy gyarapodtak volna, de kivesztek végképp. Úgylátszik a falunak nem volt beleszólása a kőtemplom építésébe, csak az olyan fatemplomokat építhette a maga ízlése szerint, amilyen még sok maradt rutén, oláh vidéken (persze ifjab-

HOGYAN KELL KÉPET SZEMLÉLNI?

II.

Leonardo da Vinci „La Gioconda"-járól irja Walter Pater e sorokat:

„Az alak, mely a vizpartján hirtelen feltünik, az ember ezer éves vágyakozását fejezi ki. Arczán „a világ minden vége" kifejezésre jut, csak szempillái fáradtak kissé. Az a szépség ő, mely érzékeinkre belülről kifelé hat, mintegy sejtről-sejtre való egyesülése a legkülönösebb vágyaknak, a legidegenebb szenvedelmeknek. Tegyük képzeletben egy fehér görög istennő vagy az ókor egy szép asszonya mellé, mily nyugtalanná tennők valamennyit e szépség által, melyben a lélek minden beteges érzése megnyilatkozik. A világ minden gondolata és tapasztalata e vonások kialakitásában közremüködött, hogy e nemes kifejezést láthatóvá tegye: Hellas állati ösztönei, Róma kéjvágya, a középkor álomélete, égbe törő vágyaival és képzeleti szerelmeivel, a pogánykor visszatérése, a Borgiák bűne. Öregebb, mint a körülötte lévő sziklák; mint a vampyr, már többször meg kelle halnia és ösmeri a sir titkait; lebukott a tenger mélyébe és kedélyében rejtegeti az elveszett nap mélységeit; napkeleti árusokkal ritka szöveteken alkudozott; egykor mint Léda, a trójai Heléna anyja volt, s mint Szent Anna, Mária szülője; ám mindez reá a lira és furulya egy elszálló hangjaként hatott, s csak abban a finomságban él tovább, mely a változó vonaljátékot megalkotta s kezét és szempilláit oly puhává formálta . . ."

A MŰVÉSZ ÖNTUDATA.

A művész az alkotás pillanatában mindenkor öntudatlanul teremt. Valamint a tavaszi reggelen a hóvirág váratlanul üti fel fehér fejecskéjét az anyaföldből, ugy fakad villámszerüen a művész lelkének talajából is művének eszméje, lényege. Hogy azonban ez a talaj előzőleg milyen hatásoknak volt kitéve, milyen megmüvelés alá esett, az bizonyára nem lesz közömbös a produktumra nézve. Az ember lelkében a művészet nyilvánulásai, ugy látszik egy állandó, örök törvény szerint történnek; de azért ezek a megnyilatkozások nemzetek s korok szerint mégis annyira különbözők épen a termelő talaj különfélesége folytán.

Művem vissza fogja tükrözni nemcsak saját életem és őseim életének minden tanuságát — de a nemzetét is, melynek fia vagyok — s a korét, melyben születtem. Minden művészi termék tehát két alkotó elemből áll: egy állandóból, melynek értéke attól az intenzitástól vagy tehetségtől függ, melylyel a kifejezési eszközön, az anyag követelményeinek legmegfelelőbben tudom az organikus harmoniát művemben érvényre juttatni; s egy változóból, mely a művészi produktumban mindenkoron kifejezésre juttatja az emberiség fejlődésének stadiumát, megismerésének fokát, világfelfogását. Ez utóbbi természetesen az emberiség fejlődésével együtt folyton változik, fejlődik.

Az első kellék legelemibb követelménye minden művészi alkotásnak, s az emberi lélekkel vele született. A legprimitivebb vadember, a ki a lelkében élő s őt körülvevő törvényszerüséget átérzi s annak bármily alakban külső kifejezést tud adni, művész — művész a szó teljes értelmében.

Modern Művészet
1906. I. 4.

A második, a változó, a mindenkori világfelfogást kifejező elemnek szükségszerü voltát az öntudatnak csak bizonyos fokáig jutott emberiség sokszor tagadta. Innen származnak pl. mind ama *kétségbeejtő* kisérletek, melyeket a renaissance óta az emberiség tett, hogy a görög művészetet ujból felidézze.

Pedig a dolog lényege körülbelül ez: a művészi ösztön az emberben — lappangva — mindig megvan. Ujabb elemi megnyilatkozásra azonban csak akkor kerül a dolog, midőn egy ujabb konkrét világfelfogás jelentkezik, melyben a szépet előbbi, ránk nézve már elavult formájában felfogásunkkal megegyezőnek többé nem tarthatjuk s neki uj, megfelelő kifejezést akarunk adni. Látnivaló tehát, hogy ez a második faktor, világnézetünk s vele kapcsolatosan minden életnyilvánulásunk átalakulása és fejlődése az, a mely mindig ujabb és ujabb művészeteket teremt. Minél gyökeresebb és általánosabb lesz a változás világfelfogásunkban, annál önállóbb és eredetibb a belőle fejlődő művészet is!

Tévednek tehát azok, a kik folytonosan csak a művészetnek erre az állandó elemére hivatkoznak ugy beszélnek, *mintha a művészetnek abszolut formái is volnának*. A kik ezt teszik, holt fantomot üldöznek, s jóhangzásu jelszavuk mögé többnyire csak azért bujnak, mert nem mernek vagy nem tudnak világfelfogásuknak a szeme közé nézni.

Ismétlem tehát, hogy minden művészi alkotásnak, mondjuk pl. egy képnek alapfeltétele, hogy pusztán fizikai megjelenésében, tehát szineiben, vonalaiban, formáiban tartalmazza az organikus harmoniát és törvényszerüséget — s hogy egyéb semmire nincsen is szüksége — de hozzáteszem és hangsulyozom, hogy ennek a harmoniának, a művészet eme törvényszerüségének ujabb megnyilatkozását mindenkor

csak egy-egy ujabb világfelfogás teszi szükségessé és elkerülhetetlenné. Sőt állitom egyenesen azt is, hogy a mily mértékben tudok én lelkem minden szálával eleget tenni a második követelménynek, oly arányában nő a valószinüség is, hogy egyuttal az első abszolut művészi követelménynek is teljesen megfeleltem. **Kriesch Aladár.**

A hatvanas évek elején Port-Berteau környékén két festő élvezte Baudry Etienne vendégszeretetét, Corot és Courbet. A nőiesen finom Corot és a rusztikusan durva Courbet. Egy reggel Courbet ezzel a kérdéssel fordult Corot-hoz :

— Nézzük csak, Corot, hány igazi festője van most Francziaországnak ?... Hát először is, itt vagyok én...

Egy kis szünet után igy folytatta :

— ... Aztán ön.

Corot, mikor az ebédnél a beszélgetést elmondta, hozzátette ...

— Ha nem lettem volna jelen, bizonyára megfeledkezett volna rólam, — lelkiismeretfurdalás nélkül.

MOREAU-NÉLATON.

A művész teremt, s az Istenek csodálkozva nézik, mennyivel szebb a mélosi Vénus, mint az ő Évájuk.

WHISTLER.

Az unalmassá levés titka : mindent elmondani.

VOLTAIRE.

A művészet legfőbb eszköze : kihagyni tudni.

REGNAULT.

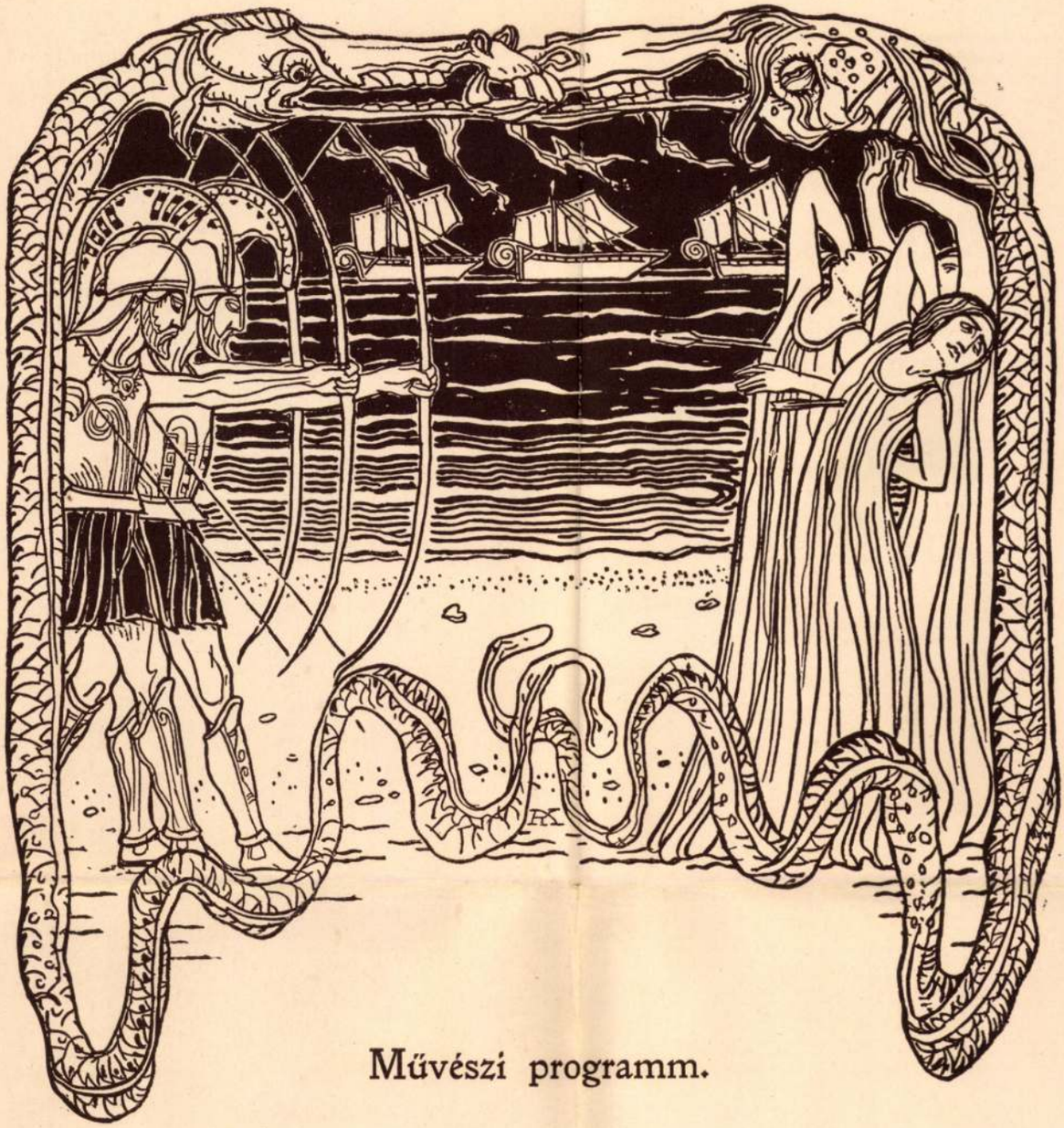

Művészi programm.

Egy nagy — legnagyobb — kincset ismerünk, ezt ápoljuk, keressük: az élethez való örömöt.

Ennek tüzét szítjuk minden erőnkkel önmagunkban és egymásban. Egyedüli segítőnk ebben a magunkhoz és másokhoz való szeretet.

Magunkat szeretjük akkor, ha tisztán élünk; ha hallgatunk a bennünk élő mennyei szózatra.

Másokat akkor szeretünk, ha a nagy, közös életfa kis hajtásainak, leveleinek, virágainak tekintjük magunkat, kik nagy, közös életgyökérből táplálkozunk. Kicsiny kis életünk, a nagy örök élet melengető ölében.

Ami azután, eme ujjongó életi öröm nyomán — mindennapi munkálkodásunk eredményeképpen — kezeink alól kikerül, — ez a mi művészetünk.

Egyéb művészi programmot nem ismerünk.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR.

Körösföi Kriesch Aladár

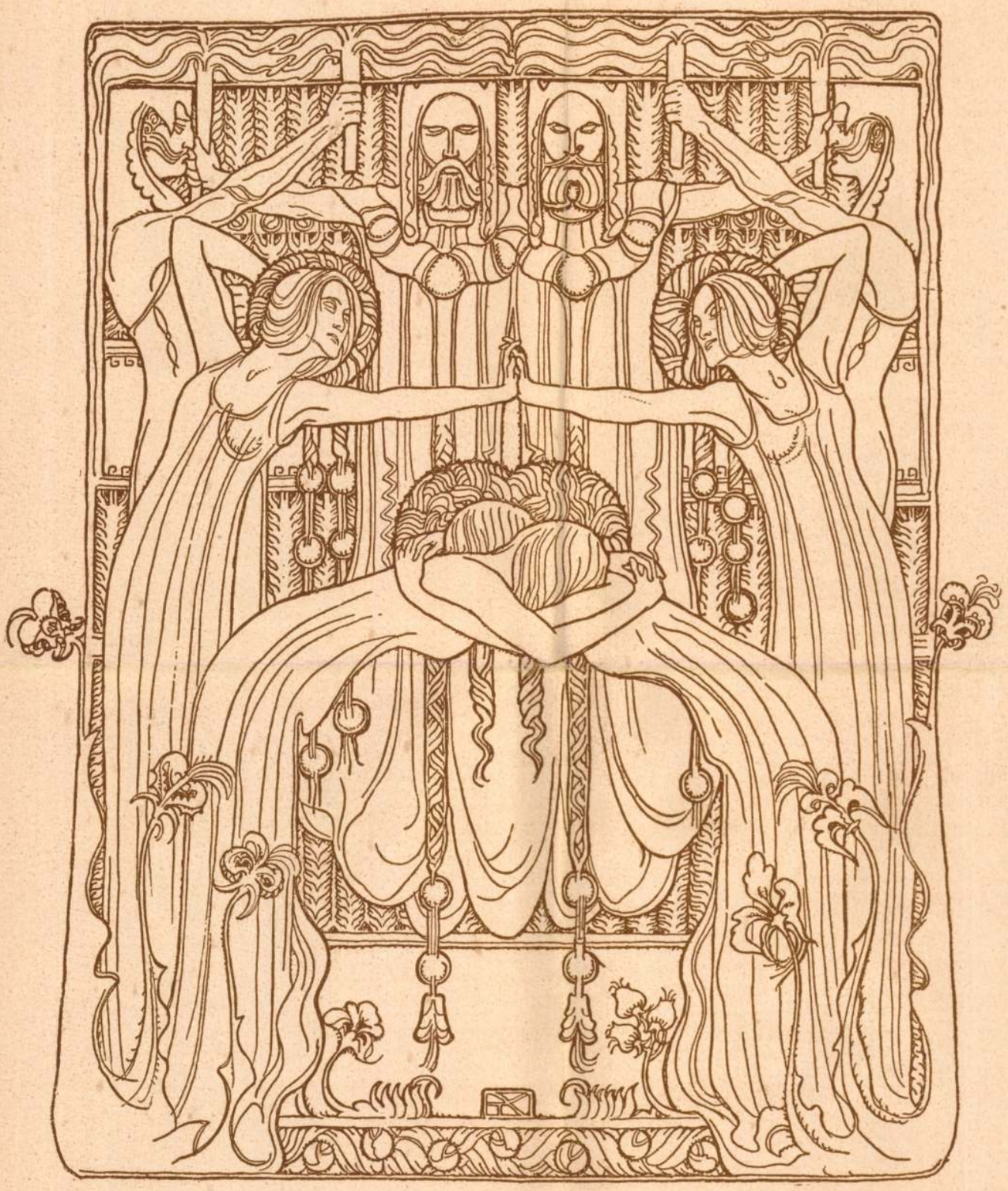

KŐRÖSFŐI K. A.

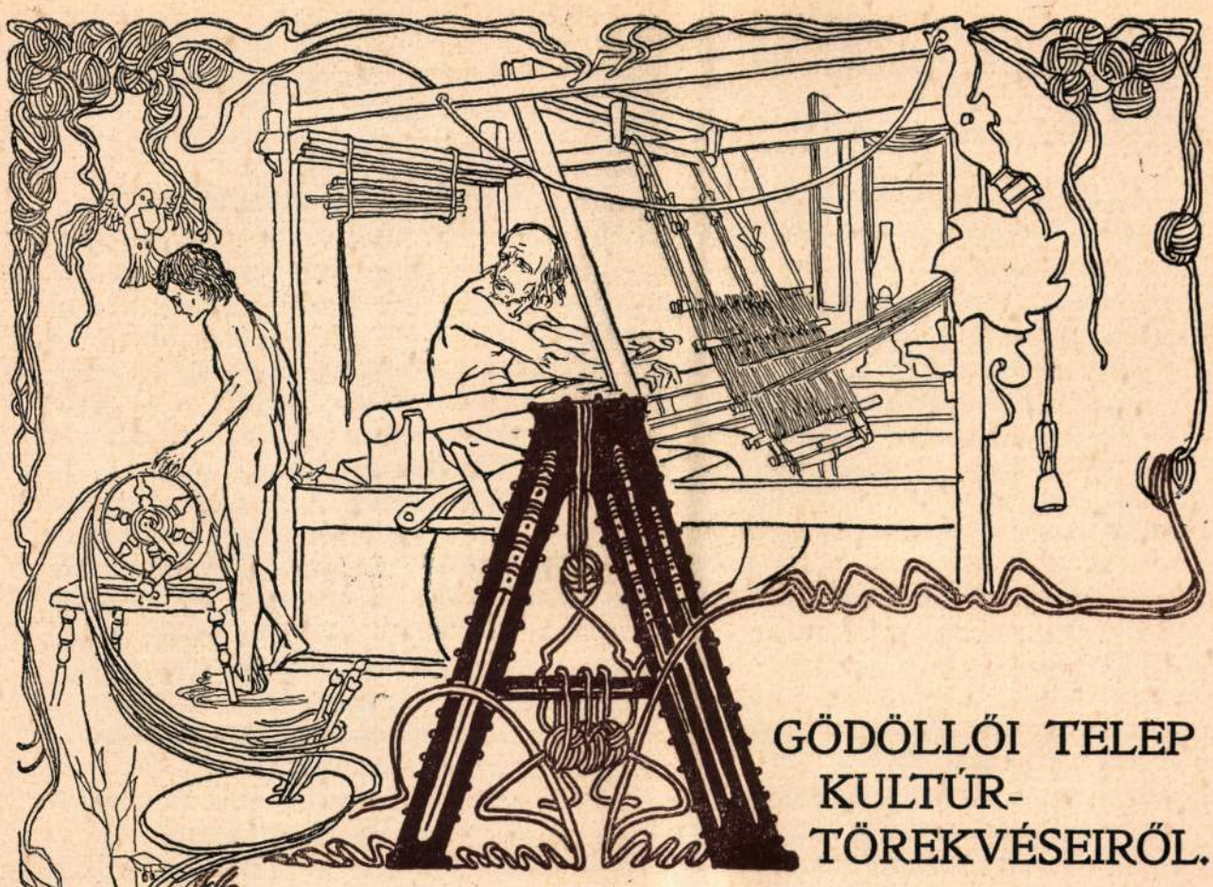

GÖDÖLLŐI TELEP KULTÚR-TÖREKVÉSEIRŐL.

IRTA: PETROVICS ELEK.

A gödöllői művésztelep nehány év óta úgy tesz számot a magyar művészet életében, mint egy külön kis világ, melynek megvan a maga eredeti szabása, határozott egyénisége. Milyen törekvések mozgatják ezt a kis világot, azt akarjuk elmondani.

I.

Amivel kezdenünk kell: régi dal régi bajról. Arról, hogy az újabb idők nagy társadalmi átalakulásai széttörték a művészeti kultura egységét; feldúlták azt a szerves kapcsolatot, mely a művészet egyes ágait egymással, s valamennyit az élettel harmonikus egésszé olvasztotta.

Azelőtt — egész a XVIII. század végéig — nemcsak annak a munkának volt művészi jellege, amit a „nagy művészet" művelői hoztak létre; minden jóravaló mesterember művének megvolt akár tudatos, akár öntudatlan esztétikai értéke. A legcsekélyebb dolgot is bevonta szerény szépséggel a kézműves ügyessége, s megnemesitette munkája becsületessége. Lelkes alkotó volt a munkás és kedvének zománca, frissessége kicsillant mindenből, amin keze munkált. Módjában volt, hogy megmutassa tudását, s becsületre tegyen szert vele; ezért volt oka rá, hogy nemes törekvés hevitse és öröme teljék munkájában. Mindez nyomot hagyott munkáján, s ráütötte a művészet bélyegét, mert — Morris tanitása szerint — minden dolog művészi, amelyről le lehet olvasni az alkotás örömét.

A gyáripar, tudjuk, egyszerre nagyot fordított ezen. A munkás egyéni szerepét igen kis körre szoritotta; szétszakitotta azt a benső kapcsolatot, melyben a munkás munkájával állott, s amely forrása volt az ipar művészi elemének. A kézműves örömtelen automatává válik;

Magyar Iparművészet
1909. 1. füz.

egyhangú, mechanikus munka lélek nélküli végzőjévé. Munkájának terméke, mely előbb magában is valamit jelentő, egész dolog volt, s melyben az emberi teremtő erőnek egy részecskéje rejlett, most az egésznek kicsiny, magában semmit sem érő alkatrésze. Ilyennek a tömeges produkálásában telik el egy-egy munkás egész élete. Nem csoda, ha elveszti lelki kapcsolatát foglalkozásával, melyben nem lát egyebet, mint az éhség ellen való védekezésnek kénytelen eszközét; ha kivész belőle az öröm és az erkölcsi felelősség érzése. A termelés már ezért is silányabb lesz; még inkább azzá teszi gyorsasága és olcsósága, melynek részben éppen a produkció gyarlósága az oka, részben a termelőnek nagyobb nyereségre való törekvése. Így silányítja le az új termelési mód a munkást és munkáját. A sok kis dolog, mely az embert mindennapi életében környékezi, elveszti szépségét, s az ipar világgá ontja azokat a szomorú produktumokat, amelyek az anyag silánysága, ízléstelenségök és szerkezeti képtelenségök miatt lépten-nyomon sértik a finomultabb szemet. A becsületesség és az egyszerűség helyébe a hamisság és a nemtelen cifraság kerül.

Ez a fordulat mélyreható szakadást okozott a művészet szervezetében.

Előbb, amíg az ipar világában is élt a művészet szelleme, nem vált el egymástól olyan élesen a „nagy" és a „kisebb" művészetek köre. A művészet egyetemesebb volt s átszőtte az élet minden nyilvánulását. Művészet volt mindabban, ami az életben nagy és kicsiny; oda, ahová a képzőművészet alkotásai drágább és nehézkesebb voltuk miatt el nem juthatnak, eljutottak az iparművészetnek a mindennapi használat számára készült termékei. Egyazon talajból nőtt ki a kis és a nagy művészet: az élet talajából, s lassú átmenetekben kapcsolódva egymásba, közös stílusban olvadt össze.

Az iparművészet bizonyára nem az egyetlen tere a művészet és a mindennapi élet találkozásának; az építészet, mint kiválóan gyakorlati célú művészet, a középületek, az utcák és a közterek díszítése megannyi kapocs, mely a művészetet szorosan hozzáfűzi a gyakorlati élethez. Azonban a kapcsolat az élet százféle szükséglete és a művészet között seholsem olyan eleven, mint az iparművészetben, s a művészi szellem semmi más úton nem árad úgy szét, mint az iparművészetnek mindenüvé befurakodó termékei útján. A kézműipar csődjével tehát leszakadt az a híd, amelyen át a művészet az élettel a legkönnyebben és a legsűrűbben érintkezhetik, s idővel mind mélyebb lett a szakadás köztük. A XIX. század közepén már-már úgy látszott, hogy az életből végkép kivész a művészet szépsége. A művészet, mely egykor az élet tövéből hajtott, s mint annak virága nyílt ki, különös, ritka növénnyé vált, melyet az élet friss földjéből üvegházakba: múzeumokba és kiállításokba ültettek át.

A művészet azonban nem maradhat soká idegen az élettel szemben. Az olyan művészet, mely nem melegszik az élet tűzhelyénél, könnyen kihül; szárazzá, tudákossá válik. Az élet és a művészet nagy szintézisének helyreállítása tehát nem késhetett soká.

Valóban, a század közepe táján feltámad s azóta mindjobban erősbül az a kívánság, hogy a művészetet gyökerestől ültessük vissza az élet talajába. Az áramlatot Ruskin működése indítja meg. Az ő irataiban jut először világos kifejezésre az a gondolat, hogy az élet minden nyilvánulásának művészi tartalmat kell adni; hogy a művészet az életé, s így mindnyájunké. Morris az elvet átülteti a gyakorlatba; százféle irányban kutat, kísérletez, s vállalataiban és műhelyeiben a művészetet a műiparral benső kapcsolatban egyesíti. Az akkori Anglia legjobb művészei készítették számára a terveket; az egésznek lelke azonban ő maga volt. Lelkesség nagy szervező tehetséggel, ízlés rendkívüli technikai fogékonysággal párosult benne. A gép sablonos termékeivel az emberi kéz egyéni munkáját állította szembe, a töredékes részmunkával az összes dekoratív művészeteknek szerves egységben való összeolvasztását, a henye díszítéssel az egyszerűséget és nyugalmat. Színes templomablakok előállításán kezdte; ám az élet árja, melybe művészetét meríttette, gyorsan ragadta tovább. Az első kis lépést száz más követte. A templom után a lakóház felé fordult; egymásután került

sorra falí kárpit, bútor, szőnyeg, gobelín és a textilművészet sok más faja. S mindent megnemesített, amit belevont munkája körébe; gondja volt az anyag becsületességére és a munka gondosságára; az anyag tulajdonságaiból fejtette ki a stílus szabályait, a célból a formát, s ezzel megállapította azokat az elveket, amelyek ma is éltetik az iparművészetet.

Az eredmény nem az lett, amiről Ruskin ábrándozott: az új termelési mód megdöntése; nem is lehetett, mert az emberiséget nem lehet visszazökkenteni rég elhagyott stádiumokba. A másik szép eszmény: az egész népet átható, egységes művészet sem valósulhatott meg, s nem is valósulhat meg, míg közelebb nem jutunk a társadalmi, gazdasági és intellektuális egyenlősüléshez. Azonban így is elég eredménynyel járt a mozgalom. Iparunk művészibb lett, s egyszerűbb, józanabb, logikusabb. A művészet nem húzódik már meg kevés gazdag ember otthonában; egyre nagyobb a törekvés arra, hogy szélesebb körök lépjenek vele kapcsolatba. A művészet egyes ágai egymással, s az egész művészet az élettel szorosabb viszonyba lépett. Valami belopódzott újra a művészetbe az egyetemességnek abból a szelleméből, mely a kultura legjobb szakaiban élt benne. Az építész, a festő, az iparművész nem állnak többé értetlenül egymással szemben, hanem összhangba forrasztják működésöket. Az építészet ismét kezdi elfoglalni azt a helyet, mely mint a többi művészetnek, de kivált az iparművészetnek gerincét megilleti. A művészeteket valami harmónikus, szerves dolog létrehozására egyesíteni: mindinkább észrevehető törekvése a kornak, mely különösen az otthon művészi kiképzésében teremtett sok értékeset. A művészek sem válnak el egymástól szakmáik szerint olyan élesen, mint a közelmúltban. A határok elmosódnak; az iparművészet embereit nem tekintik más világból való jövevényeknek a képzőművészetben; a nagyobb művészetek művelői örömest foglalkoznak iparművészeti feladatokkal. Egy új típus lép fel: azé a művészé, akit egyaránt foglalkoztat mindaz, ami a művészetet az életbe beviszi, ami környezetünk eredeti és nemes felékítésére szolgál; első képviselője Rippl-Rónai volt a mi művészeink között.

II.

Mindezzel azért foglalkoztunk, mert azt hisszük, hogy e törekvések széles hátteréből elevenebben lép elénk Gödöllő képe.

Ebben a magyar faluban néhány év óta érdekes művészi törekvés folyik, mely sajátos hajtása a modern művészet vázolt áramlatának. S mindjárt hozzátehetjük, hogy míg az általános európai áramlatok rendesen bécsi és németországi szomszédjaink révén szoktak eljutni hozzánk: a gödöllőiek egyenesen Angliába vertek hidat, oda, ahol az áramlatnak forrásai felbuzogtak.

Az életet átszövő, vele elválaszthatatlan egységbe forrott művészet irányában halad az ő törekvésük is, és az egész társadalmat átható művészeti kultura eszménye lebeg felette.

Ezzel egyszersmind jeleztük, hogy a gödöllői csoport törekvésének — ha egyetemes európai mozgalom magjából nőtt is ki — más a virága, gyümölcse, mint ugyane magból másutt hajtott törekvéseknek. Az élettel összeforrott művészet kell hogy a *mi* életünk bélyegét viselje magán, s a *mi* életünkben gyökerező művészeti kultura nem lehet ugyanolyan, mint más nemzeteké. A fenti megjelöléshez tehát hozzá kell tennünk valamit, ami nélkül igen hiányos lenne: azt, hogy a gödöllőiek törekvése a *magyar* művészeti kultura jegyében folyik, jobban mondva ennek a létrehozását akarja szolgálni.

Másutt, más művészekben is él a művészetnek ilyen felfogása, melynek gyökere Ruskin tanaiban van, akinél senki sem tudta szervesebb kapcsolatba hozni a művészetet az élet minden nyilvánulásával; a gödöllői telepnek azonban úgyszólva levegőjében van ez a szellem: tagjai ebben élnek és lélekzenek. Ez teremti meg köztük a közös eszményben való hitnek, s az egymás megértésének olyan teljességét, amilyen csak abban az időben volt, mikor az egy lélekből fakadó, együttes művészi munka virágkorát élte. Ez adja meg színét, jellegét Gödöllőnek, s ebből fejlenek a „gödöllőiek" főbb jellemvonásai.

Mindenekelőtt az életről való gondolkodásuk; az, hogy Gödöllő fogalmához a köztudat-

ban nemcsak művészi törekvéseknek, hanem bizonyos életelveknek összege is kapcsolódik.

Mindenkinek, aki az összességet átható, az egész életet megszépítő művészeti kulturát emelte hitvallásává, éreznie kell, hogy a mai társadalmi szervezet mennyire ellenséges lábon áll ezzel az eszménnyel. Ezért azok, akikben ilyen eszmény él, többé-kevésbbé mind idegenkednek a mai társadalmi rendnek uralmától, s hajlamaik, temperamentumuk szerint más-más irányban remélik, keresik a szabadulást. Van, aki a multba menekül, s az emberiség letünt korszakainak feltámasztását áhítja; mások a jövőbe néznek, rokonszenveznek a forrongó elemek lázadozásaival, s a művészet és a forradalom szövetségét hirdetik. Ruskin a szeretet elvének hódító erejében bízott; Morris a szocializmusnak lett apostola, s ettől remélte annak az állapotnak megszületését, melyben a művészet nem lesz a kiváltságosak fényűzése, hanem joga lesz hozzá a társadalom minden tagjának, mint az emberi élet elengedhetetlen szükségletéhez. Így természetes, hogy a gödöllőieket is foglalkoztatja ez a kérdés. Körösfői, hasonlóan Ruskinhoz, akinek szelleme megihlette, szociális és gazdasági életünknek a primitívebb viszonyok közé való visszaterelésében keresi a művészet felvirágzásának útját, s az erkölcs nemesbülésétől várja a jobb fordulatot. Íme hitvallása, amely — azt hisszük — világot vet a gödöllői telep más tagjainak gondolkodására is: „. . . a modern életbe viruló művészetet nem tudunk belevinni mindaddig, míg . . . öntudatosabb alakban újra vissza nem állítjuk ama társadalmi állapotokat, melyek öntudatlanabb, primitív megjelenésükben is szükségszerűen élettől duzzadó — mert annak minden nyilvánulását átható — művészetet eredményeztek. Amíg meg nem adjuk embertársainknak a testvéri szeretetet, a becsülést és tiszteletet, minden egyes tettében az erkölcsi felelősség érzetét, vele a munka megbecsülését és a minden egyes boldogságát egyformán szívén viselő eleven kötelességérzetet".[1] Közeli rokonságban van ezzel a felfogással a Nagy Sándoré, aki — Tolsztoj hatása alatt — ugyancsak egy ideális, primitívebb társadalomtól reméli bajaink orvoslását és a művészet jobb korszakának virradását. S az életről való hitvallásukat igyekeznek kis körükben meg is valósítani; azon vannak, hogy életöket összhangba olvasszák társadalmi és erkölcsi elveikkel.

A mi meggyőződésünk szerint nem ez lesz az emberi fejlődés útja . . . Azonban e sorok egyedüli célja, hogy némi képet nyujtsanak Gödöllő szelleméről.

A művészetről és az életről való vélekedésük magyarázza meg azt a viszonyt is, melyben a magyar népies művészettel állanak a gödöllőiek. Az, aki lelkében az életet minden irányban átfogó magyar művészet képét melengeti, természetes vonzalommal fordul oda, ahol ilyenféle művészetnek megvan még a nyoma: a nép primitív művészetéhez. Ott, a kalotaszegi zugban még eleven a kapcsolat az élet és a művészet között; az embernek „minden fúrása-faragása, varrása és szövése az igazi, istenadta művészet bélyegét viseli magán", s példája látható annak, hogy „mennyire képes egy primitívebb, de igazibb életelvekre fektetett társadalmi elrendezkedés tagjait minden életnyilvánulásukban művészi életerővel táplálni".[1] Érthető, ha Körösfői hónapokat tölt Kalotaszegen, s belemélyedve ennek a kezdetleges művészetnek szellemébe, lelkesen kutatja és gyűjti százféle nyilvánulását; s ha a gödöllői telep kiveszi részét abból a törekvésből, melynek az a célja, hogy megmentse a veszendőben levő népművészet formakincsét, s átolvassza ornamentikánkba annak szellemét.

A szellemmel, mely művészeink törekvését átlengi, együtt jár végül művészetöknek tárgyi változatossága; az ostromot sok oldalról kell intézni, ha az életet körül akarjuk keriteni. A feladatok rangsorát nem ismerik; a kicsinyt épp oly kedvvel és komolysággal művelik, mint a nagyot, hiszen — úgy tartják — művészet van jelen mindabban, amit kedvvel, örömmel alkotunk, s ennek az örömnek kifejezése, nem pedig a feladat szabása az, „mitől függ az ének varázsa". A festészet nagy alkotásai a

[1] Kriesch Aladár: Mit is jelent hát a kalotaszegi művészet? Magyar Iparművészet, 1903. évi 6. szám.

[1] Kriesch Aladár id. cikkében.

A MODERN MŰVÉSZET APOKALIPSZISE.

(Irta és fölolvasta *Kriesch* Aladár 1904 febr. 19-ikén az iparművészeti múzeumban.)

(Befejező közlemény.)

Íme, harmadik lovagunk, az apokalipszis harmadik lovagja. Ez nem soká kéreti magát. Bátran előreugrat, jobbjában a dárda, baljában hosszú harsona, melybe torka szakadtából fú belé. A sok cifra mez, sallang, tarka him csak úgy rí le róla; igaz, mellvérte csak papírlemezből van, tőre is csak ezüstpapírral bevont, arzenikumon hizlalt paripáján a takaró meg pláne két ormótlan plakátból áll, de nem hiába, modern a legény, s ez illik neki rettenetesen, a népek talán mégis őt bámulják legjobban. Zászlóján rikító betűkkel e szó: *Kiállitás!*

Kiállítás, te a modern élet, a modern művészet soktornyú vára, fényes bástyája, egyedüli menedékhelye, téged is megostromolunk tehát? Téged is porba akarnánk tehát dönteni kegyetlenül?

Bizony pedig megostromlunk téged is, mert az igazságnak vagyunk alázatos harcosai s te vitted belé a legtöbb hazugságot a modern művészetbe.

Az elsőt mindenekelőtt s mindenek között a legvégzetesebbet, hogy a modern ember a művészetet csak te benned, a te falaid közt keresi s téged ismer el művészi törekvései feltétlen és egyedüli letéteményesének. Pedig te nem vagy egyéb hivalkodásnál és kevélykedésnél, már pedig ahol e két gonosz szellem megjelenik, ott a művészet búsan arcára vonja fátylát s csöndesen odébb áll.

Tiszteljünk-e téged, hálát adván néked, hogy legalább megmentetted az emberiség számára a művészet utolsó, foszladozó roncsait, vagy megvádoljunk-e, amiért minden legcsekélyebb művészi alkotásunkba belé oltottad a hitvány személyes hiúság romboló bacillusát s azt életképtelenné tetted?

Sem egyiket, sem másikat nem teszszük. Tudjuk jól, hogy te is csak onnan származol, a honnan társaid s egy emlőn nevekedtél velük. Sőt azt is beismerjük készséggel, hogy néha talán egynémelyekkel, a legnaivabbakkal és legromlatlanabbakkal, jót is szoktál cselekedni. Csak arra kérünk, alázkodjál meg s ne tekintsd magad soha célnak, hanem csupán szerény eszköznek, még pedig a leggyakrabban igen-igen rosszúl megválasztottnak.

Pedig tényleg, a modern művészetet kiállítások nélkül már el sem tudnók képzelni s nem tudom, hogy mihez kezdenénk mi szegény művészek, ha a kiállításokat hirtelenében mind becsuknák.

S mindennek dacára mégis, mit eredményez az, hogy mi majdnem kizárólag kiállítások számára dolgozunk? Először azt, hogy többnyire efemer, elhirtelenkedett dolgokat csinálunk, lázas sietséggel megszabott terminusra dolgozván, melyek tehnikailag sem lehetnek elég becsületesek, mert sem az asztalos nem ér rá fáját hónapokig szárogatni, mikor körmére ég a dolog, sem a festő nem állíthatja félre festményét legalább egy esztendőre, mielőtt azt befirniszszelné, hanem bekeni azt azon frissében a vernissage-on; másodszor meg azt, hogy nem őszinte és szerény eszközökkel kivánunk hatni, mert hiszen a kiállításon első sorban annak van sikere, ami rikít és kiabál, hanem pose-sal és bombasttal. Így aztán már odáig jutottunk, hogy egész kiállítási stílus fejlődött ki, mert gyakran még a legerősebbek lelkét is félrevezeti önkéntelenül az a gondolat, hogy munkájának okvetlenül „hatnia“ kell!

Pedig az igaz művészet mindig a legegyszerűbb s legszerényebb eszközökkel hat; nem akar sohasem többnek látszani, mint a mi; amit kimond, megmondja cikornya nélkül, de határozottsággal; annál jobban irtózik a hazugságtól, mennél cifrább és fényesebb köntösben jelenik meg az és nem gondol semmi, de semmi egyébbel, mint hogy feladatát és kötelességét becsülettel betöltse.

Magyar Iparművészet
1904.

érdekli, tetszését megnyeri. Mert akkor megkaptuk egyszersmind a kiindulási pontot is. Ha felismertük, hogy a játék játék, amelylyel a gyermeket kell szórakoztatnunk s csak másodsorban célunk, hogy a szépre tanítsunk vele, — akkor már helyes alapon állunk. Különben pedig nem érünk el semmit a legszebb művészi alkotással sem, ha azt a gyermek hamar elunja.

Csak az csinálhat tehát jó játékot, aki szereti a gyermeket, megérti és el tud beszélgetni vele s — azonkívül művész is.

A játék tárgya igen különféle lehet. Majdnem oly korlátlan a szabadság e téren, mint a játék anyagánál. Kis ismerőseink telve vannak kíváncsisággal, ezerfelé érdeklődnek — ezt a körülményt nem szabad figyelmen kívül hagyni. A ló, a bábú, a pléhkatona már kevés, a különösebb alakzatok nagyobb tetszésre számíthatnak. A fejlődő emberke szerecsent akar, krokodilust, törököt, elefántot, automobilt, utcahengerlő mozdonyt s általában olyant, amely kalandos fantáziáját jobban érinti.

Persze a játékban a vígat szereti legjobban. A kurta lábú daxli, amely ideoda csóválja a farkát amikor húzzák, igen mulatságos neki. A csőrös orrú pocakos bácsi nagyobb gaudiumot okoz, mint akár egy hófehérszárnyú szentimentális angyalka.

A forma tekintetében is megvannak a gyermeknek a maga speciális kívánságai. A felnőtt átlagember sok súlyt helyez a művészetnél a részletességre, a valóság pontos és aprólékos utánzására. Nem úgy a gyermek. Ez megelégszik a vonalak és foltok nyelvével, a plasztikában pedig síkokba összefoglalt jellemzetességet vár. Csak a lényeges ismertető jegyek kivonata kell neki, — ha annál többet kap, az csak zavarja. Fölösleges ballaszt fantáziája szárnyalásánál a lényegesen kívül minden. Képzelme hozzá van szokva mindent az ő világába beleállítani s a részleteket kiegészíteni. Nem-e megkeresztelnek minden babát, beszélnek hozzá s úgy bánnak vele, mintha élő volna? A kis székből gyerekek közt könnyen lesz ló, a sétapálcából puska, a szivarosdobozból ágy vagy kocsi. Így egészítődik ki a legegyszerűbb játék is, sőt mennél egyszerűbb, annál több a hozzá fűzni való. A gyermek mindenhez hozzáragasztja fantasztikus tudását, jeleneteket s helyzeteket gondol a tárgyakhoz, amikre nagy ember csak ritkán képes. A katonához háborút fűz, a szerecsenhez afrikai kalandokat stb. Tehát formailag és színben a játékoknál csak épp az érthetőséget kívánja, további kiegészítésében a gyermeki képzelet nagy örömét leli.

A formán kívül a mozgás és hang is lényeges része a játékszernek. Már a csecsemő játéka a csörgő és kereplő is egyszerű kézmozdulatokat vált át hangra. Általában egyszerű okból komplikált eredményt létrehozni, ez a játék mehanikájának fő elve. Aki a gyermeki lelket ismeri, az itt is az egyszerűségre fog törekedni, mint a formánál. Kerüli a rúgók és óraszerkezeteket, amelyek csodálatot kelthetnek ugyan, de mivel a játszó személyének beavatkozását fölöslegessé teszik, hamar unalmassá válnak. A gyermek részt akar venni mindenben, ura akar lenni a játéknak, nem szolgája. Úgyhogy bátran mondhatjuk, hogy az egyszerű formák és az egyszerű szerkezetek, — tehát az olcsó játékok — szórakoztatják legtartósabban a gyermeket.

Ilyenformán lehet körülhatárolni azokat a föltételeket, amelyeket a játéktól legkiváltképen iparművészeti szempontból megkövetelhetünk. Így lesz a szép játékból luxustárgy helyett jó és hasznos játék: a nemzeti kultúra első katonája. Mindenki előtt tisztán állhat ezek után, hogy mily hatalmas nevelő eszköz fölött rendelkezik a tervező művész, a gyáros, — de legfőképen a játékvásárló szülő.

Czakó Elemér.

És ezen kívül mily kegyetlen veszélyel jár a művészre nézve a személyes hiúságnak és dicsvágynak az a folytonos csiklandozása vagy ostorozása, mely a kiállítások nyomán kél! Mily meddővé, sivárrá, terméketlenné teszi a lelket az az állandó gond és aggodalom, hogy mit mondanak majd munkájához az emberek, mit írnak róla az ujságok?

Az a zsibbasztó tudat, hogy neki okvetlenül szerepelnie, érvényesülnie kell, és legbiztosabban akkor érvényesülhet, ha túlbőgi, lekonkurrálja vetélytársait!

Nem, nem, mi itt hamis isteneknek áldozunk! Térjünk vissza erről az útról, itt nem teremhet igaz művészet! Keressük fel egyszerűen az életet, dolgozzunk az életnek!

Hajdan is voltak elismert művészek, akik kiállítások nélkül lettek azokká s akiknek nem kellett folytonosan beteges ambicióval küzdeniök, hogy felszínen maradjanak. Hisz a művészetnek nem szabad amolyan kutyafuttában élvezett inyenc-falattá válnia, becsületes házi kenyér legyen az, melyet naponta fel kell lelnünk otthonunkban, életünk minden nyilvánulásában.

Feladatot a művésznek! Feladatot az élet szükségleteihez képest, kicsinyt vagy nagyszabásút, de életerejében sohasem jelentéktelent! Hadd dolgozzék rajta a művész az egész világról megfeledkezve, zavartalanul és ájtatosan, csak művének minél nagyobb tökéletességére gondolva! Hadd érezze munkája közben, hogy amit tesz, nem fölösleges, de szükséges, érezze tisztán, hogy munkájának mi a hivatása, rendeltetése és akkor majd lassan-lassan ismét el fog jönni az az idő, mikor a művész többé nem önmagát, hanem csak munkáját fogja látni.

Talán el fog jönni akkor egyúttal az az idő is, amikor eszünkbe fog jutni, hogy hajdanta, réges-régen, olyan dolgokat is hozott létre az emberiség művészi ihlete, melyek a legnagyobb kiállítási csarnokba sem férnek be s melyekről azt sem tudjuk, kicsoda, micsoda ember fia csinálta, pedig koruknak s az őket alkotó nemzedéknek leghatalmasabb, megdöbbentő s fenségükben ránk nézve már szinte érthetetlen emlékeit képezik. A mi pogány elődeink márványoszlopos templomcsarnokairól s a középkor misztikus katedráljairól beszélek. S ne feledjük el, hogy azokban az időkben, melyek ezt a nagy művészetüket hagyták reánk örökségül, ez a mi modern művészetünk, a mindennapi élet polgári művészete, amelylyel mi oly nagyra vagyunk, csak amolyan járulék, alamizsna, melyet egy gazdagságában bőséges kéz osztogatott útközben, midőn urána kistenének dicsőítésére annak anyaszentegyházába járult.

Pedig a mai korban is mind nyilvánvalóbb lesz a törekvés, hogy a kapcsot művészetünk és életünk közt helyreállítsuk és megerősítsük. Meglátszik ez mindenekelőtt onnan, hogy iparkodunk kiállításainkat is kivetkőztetni vásárszerű jellegükből s helyökbe a mindennapi lét, az otthon képmását tenni. Itt is jó példával az iparművészeti kiállítások járnak elől, a dolog természeténél fogva. De itt is nagyon sok a kivánni való, különösen harmónia tekintetében. Bizony a legtöbb kiállítási szobában nem volna valami kellemes ellakni. S aztán még egy főbenjáró hibáról kell megemlékeznünk: mindig csak egyes, kiszakított szobákat mutatunk be, ahelyett, hogy teljesen kiképzett, egyszerűbb vagy gazdagabb lakástipusokat állítanánk fel. Pedig erre volna legelső sorban szükségünk. Az efféle kisérletből még az épitész is okulna.

De hát mindez csak kiállítás marad s magán viseli az erőltetettségnek és ideiglenességnek lealacsonyító és elértéktelenítő bélyegét. Őszinte, organikus és állandó, szolíd művészetre van szükségünk. Tépjük le tehát harmadik, fennhéjázó lovagunk dárdájáról is habozás nélkül azt a hivalkodó szót, hogy „Kiállítás“ — s tegyük helyébe azt a másikat, hogy „Élet“, amely szó azt jelentse, hogy ne keressük mi a művészetet ama hívságos, sivár csarnokokban, hanem

körülöttünk, minél közvetlenebb közelünkben, otthonunkban és mindenekelőtt saját lelkünkben és szivünkben!

S most végül itt közeleg negyedik lovagunk. Az apokalipszis utolsó lovagja. Mily furcsa látomány! Mintha sündisznó mászott volna a ló hátára! Igazi ne nyúlj hozzám! Elől-hátul kegyetlenül körül van vértezve szeges-tüskés páncéllal, hogy még füle sem látszik ki belőle, csakhogy drága testének valahogy bántódása ne essék! Lova úgy fújja a tüzet, mint valami sárkány, ő maga pedig gyűlölködő, irígy pillantásokat vet mindenfelé, dárdáját leeresztve, harcra készen tartja, hogy irgalom nélkül keresztüldöfje vele vetélytársát! Dárdája fokán e szót viseli, hogy: *Pályázat.*

Ennek a kegyetlen, sárgaképű lovagnak a szülőanyja az a görcsös törekvésünk volt, hogy a művészetből mindig csak a legjobbat, de a legeslegjobbat kapjuk a sok közül. Persze úgy értelmezvén a dolgot, hogy minden egyes embernek van külön művészete — s a kié a legjobb, a legtökéletesebb, azé kell nekünk, az legyen a mienk! S mégis mit tapasztalunk? Minél több, minél szigorúbb a pályázat, minél nagyobb a megrostálás és selejtezés, annál silányabb az eredmény, annál élettelenebb és művészietlenebb a végül eléállított munka! Mert a művészet nem szereti a küzdelem tikkasztó zaját s nem a csapásra lesujtó öklöket; még kevésbé a gyűlölködést s az irígységet a szivekben s a hiú, hitvány énnek gyarló felmagasztalását, nem a vetekedésnek legnemesebb formáit sem és legkevésbé a győző és legyőzött lelkének a diszharmoniáját; a művészet ott tanyáz verőfényes, derült, tiszta magaslatokon, ahol minden csupa összhang, szeretet és béke, és ahol az emberek kézbe kéz, együttesen — hallelujázva — munkálkodnak azon, hogy művészetük által tanubizonyságot tegyenek igaz emberi mivoltukról!

Mily dőreség és vakmerőség kell ahhoz, egy más ember lelkének munkájába, alig hogy az megindult, belényúlni, azt megakasztani s aztán kategorice kijelenteni, hogy az mennyit fogott volna érni, ha majd elkészült volna!

Hisz láthatjuk ezt bármely művésztársunk munkálkodásánál: a legodaadóbb megfigyeléssel és jóakarattal sem vagyunk képesek intenciójába behatolni, munkája megkezdésétől annak befejezéséig napról-napra újabb meglepetések várnak reánk, a jó vázlatból rossz munka lesz és megfordítva előttünk teljesen érthetetlen módon és kideríthetetlen okokból.

S mindez csak a kiindulási pontnak alapjában véve elhibázott és hamis voltából származik. Mindenki csak a maga kicsiny énjének a művészetét látja, arra esküszik. Állandóan mint vetélytársak dolgozunk, és sohasem mint testvérek. Pedig minél nagyobbszabású a feladat, annál kézenfekvőbb lesz a testvéri együttmunkálkodás szükségessége, de nincsen az a legkisebb és legegyszerűbb feladat sem, amelynek ez az önzetlen összemunkálkodás hasznára ne válnék!

Gondoljuk csak fel, milyen lélekkel fogunk neki egy pályázatnak a megoldásához? Elmerülünk, elmerülhetünk-e zavartalanúl feladatunkba? Nem jut-e minden tizedik percben eszünkbe, hogy ez vagy amaz ezt a dolgot majd hogy fogja csinálni, a harmadik amabban igen erős, hogy is fogjunk neki, hogy azt a másikat, kinek nagy chance-ai vannak, lefőzzük? Mit jelent lopva dolgozásunk, munkánk féltően való rejtegetése mások előtt, mintha főbenjáró bűnben járnánk? Bizony abban járunk is, ha talán nem is rosszhiszeműleg és tudtunkon kívül.

Vajjon a Parthenon, vagy a Theseion, vagy mondjuk a strassburgi dóm pályázat útján készült-e? Vajjon azoknak az embereknek jutott-e az csak egy percre is eszükbe, hogy azt máskép is lehetne csinálni, hogy azt talán valaki más jobban meg tudná oldani? Nem; hozzáfogtak százan és ezeren — mindnyájan — együttesen és testvériesen, mindenkit egy

közös nagy cél vezérelt, egyik is, másik is hallgatott az okosabb szavára, mindegyikük elvégezte azt, amihez legjobban értett s úgy, ahogy csak tőle tellett s hosszú évek verejtékes, de örömteljes munkája után ott állott végre készen, fenséges harmóniájában az emlék, az ember isteni voltának bizonyságául és dicsőítésére.

Pedig tudom, hogy jóakarat vezérelte az embereket akkor, midőn a művészi pályázatokat kitalálták, vagy legalább is nagyon igazságosak akartak lenni.

Mert hiszen, úgymond, hogyan ismerjük meg az eddig még nem szerepelt újabb nemzedék tehetségeit, ha nem nyujtunk neki ehhez épen a pályázatok által módot? Ez mind igaz lehet. De vajjon nem sokkal szebb és sikeresebb módja-e a megismerhetésnek és érvényesülésnek az, midőn az öregebb, a tapasztaltabb művész magához veszi a fiatalabbat, alkalmat nyujt neki a kifejlődéshez, oktatja, szeretettel vezeti, munkáját megosztja vele s végül ráhagyja művészetét örökségül.

A mai visszás művészeti állapotoknak az az eredménye, hogy mindenki *teljesen elölről kezdi*, mindegyikünk valami merőben újat, különállót, eddig még nem látottat, individuálisat akar alkotni. Mindnyájan újból, pusztán a magunk erejéből, a hegy tövéről kezdjük az orom megmászását, így aztán persze egyikünk sem juthat fel nagyon magasra; hajdanában pedig az egyik nemzedék zavartalanúl ott vette fel a munkát, hol a másik elhagyta, nem tagadta meg elődjeit, s az egy nemzedék minden egyes fia is közös célért buzdúlt, egy irányban indult, vállvetve és énje kicsinységének érzetében, mikor művészetről volt szó, s így aztán el is érhették a tetőt.

Mert ők művészetükkel csakugyan mindazt akarták kifejezni, ami bennük nemes és jó volt, fel akartak általa emelkedni istenükhöz s így a gyarló, lehelletszerű, személyes lét hívságáról könnyen megfeledkezhettek!

Meddő hírnév, szánalmas hiúság, hogy megtréfálod te az embereket! A puszta fövenyébe vagy a tenger tornyosuló síkjába akarjuk vésni nevünket ércbetűkkel az örökkévalóság számára s legnemesebb, legdicsőbb alkotásaink a legsötétebb rejtélybe burkolvák! Ki mondhatná meg teljes bizonyossággal, hogy vajjon Shakespeare nem volt-e közönséges iszákos és mulatozó legény, kinek csak tévedésből varrták nyakába ama halhatatlan, egész külön világot magukban foglaló — műveket? Élt-e valaha Homeros, kit vaknak és koldusnak mondanak, vagy nem tett-e épen ez a név koldussá egy másik nevet, ama költemények igazi szerzőjeét? Feljegyezte-e a krónika a legmagasztosabb képzőművészeti alkotások megteremtőinek nevét? Tudja-e valaki, hogy ki hozta létre a „Julia szép leány", vagy a Rákóczy-ballada Petőfinkénél is ékesebb sorait? S ha tudnók is, ha fel is vannak részben jegyezve a nevek, mit érünk velük?

Csak cselekedeteink élnek örökké s a név, az név marad, a pusztában elhaló üres hang. S az örökkévalóságot egyedül úgy szerezhetjük meg magunk számára, ha a bennünk élő örök törvény tiszta tudatában nyugodtan hajtjuk le fejünket az istenség ölébe.

Ne vetekedjünk tehát, ne haladjunk hiú ábrándok után és ne pályázzunk!

Hiszen ha tíz juror itélkezik egy pályamű fölött, mind a tíznek másmás, tisztább vagy homályosabb, fogalma van a megoldandó dologról. Már most minél eredetibb, minél sajátosabb a tizenegyediknek, a pályázónak a munkája, annál kevesebb a valószínűség arra nézve, hogy a tíz elsőnek a felfogásával találkozhassék. Aminthogy tényleg látjuk is, hogy az igazi nagy, önálló művészegyéniségek, kiknek röptét a köznapibb szellem követni nem tudja, a pályázatokon rendesen el is buknak. Elbuknak s néha el is vérzenek. Intő például szolgálhatnak nekünk erre nézve a közelmúlt szomorú emlékei.

De hát mit tegyünk, hogy ha nem pályázhatunk? Hogy oldjuk meg nagy feladatunkat pályázatok nélkül, mikor a pályázat nélkül való megoldás még sokkal igazságtalanabbnak látszik?

Igazságtalannak látszik, mert nem tudunk együtt munkálkodni. Igazságtalannak látszik, mert mindenki csak önmagára s nem a munkának lehető legnagyobb tökéletességére gondol.

De próbáljuk meg csak egy percre személyes hiúságunkat félretenni s magunkat teljesen, feltétlenül egy nagy közös cél szolgálata alá rendelni, próbáljuk meg ezt mind, a hányan vagyunk, ha egynek vezetnie is kell, de az ilyenkor magától, erőszak nélkül is kiválik, a többiek kövessék híven és odaadással s a kellő helyen és időben, igazságuk s tehetségük tudatában, érvényesítsék saját felfogásukat is, de mindig csak a nagy közös cél és feladatra való tekintettel, és akkor egyszerre meg fog szünni az igazságtalanság nyomasztó érzése, nem lesznek többé kérkedők és zúgolódók elnyomatásukban és diadalmaskodásukban egyformán tehetetlenek és pályázat nélkül — sőt csakis így — fognak létrejönni igazi nagy, senki által kétségbe nem vont, művészi alkotások.

Ragadjuk meg tehát negyedik, ellenszegülő lovagunkat is csatoljuk le vállairól vértezetét, csavarjuk ki kezéből dárdáját, tépjük le róla azt a rút szót, hogy „Pályázat“ s tűzzük fel helyébe azt, hogy „Együttmunkálkodás“.

Mert az együttmunkálkodás, a megdönthetlen közösségnek, az emberi nem közös isteni eredetének homályos sejtése vagy tiszta tudata egyedüli legtitkosabb rúgója az emberi társadalom minden legprimitivebb nyilvánulásának és legbonyolultabb szervezkedésének egyaránt, de még százszorta szükségesebb, elengedhetetlen alapfeltétele minden igazi, művészi munkának!

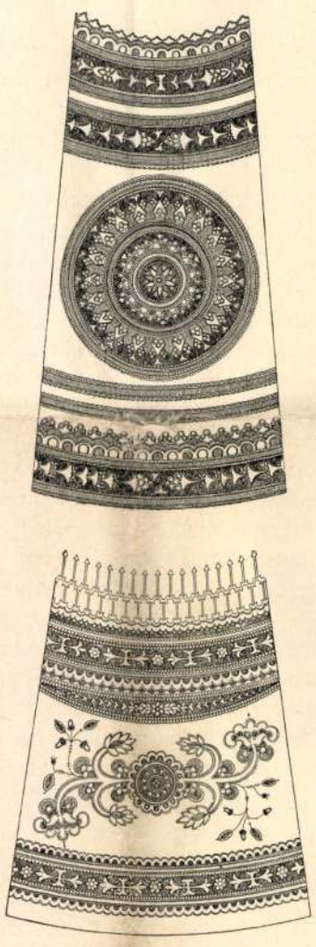

MAGYAR IVÓKÜRTÖK VÉSETT ÉKÍTMÉNYE, KITERÍTVE. UNG-BEREGMEGYEI KANÁSZOK MUNKÁJA.

Magyarország történeti emlékei az ezredéves kiállításon c. műből.

Elővezettük tehát a modern apokalipszis mind a négy lovagját, s zászlós kopjáikat másokkal cseréltük fel. Vajjon helyes és előnyös volt-e a csere: annak megitélését másokra bízzuk.

Mégis arra kérjük még a t. hallgatóságot, fogadja jó szívvel e szerény fejtegetéseinket és higyje el nekünk azt, hogy épenséggel nem célunk oktalanul megtámadni a fennállót s azt botorul lerombolni, anélkül, hogy jobbat, tökéletesebbet állíthatnánk helyébe, de szívlelje meg az elmondottakat s ha talál bennük egy-két igazságot, megőrzésre érdemest, úgy szőjje azt gondolataiban tovább, foglalkozzék vele szeretettel s akkor csakhamar el fogunk jutni oda, hogy művészetünk őszinte, örömteljes és vigaszthozó lesz.

Székely sulyok,
Udvarhely megye.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

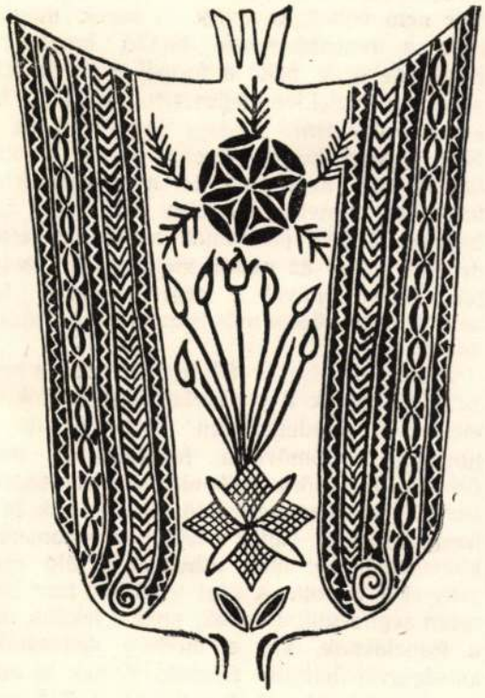

Tukai sulyok,
Udvarhely megye.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

AZ ORNAMENTUM TANÍTÁSÁRÓL

ÍRTA KÖRÖSFŐI K. ALADÁR

Minden művészi tanítás meglehetősen fogas probléma. De legfogasabb, legnehezebb valamennyi között az ornamentum tanítása. Minden kísérlet, ami pedig első pillanatban olyan kézenfekvőnek tetszik, hogy a formából induljunk ki, végül okvetlen csődhöz vezet. Az organikus fejlődésnek, továbbfejlesztésnek előbb-utóbb kerékkötőjévé válik.

Mert nem a forma, az elem maga, teszi ki az ornamentum lényegét, hanem az, hogy hogyan bánunk el vele.

Minél erőteljesebb és egészségesebb egy kornak az ornamentális érzése, díszítőképessége, annál szabadabban és kérlelhetetlenebbül bánik el az egyes formával, alárendelvén azt az összhatás céljának.

Csak az ornamentikában visszafejlődő erőtlen korok zárkóznak el a formák gazdagságától és azok állandó variálásától és a stílust inkább, terméketlenségük tudatában, néhány elfogadott forma merev ismétlésében keresik.

Az egészséges ornamentális kor sem dolgozik disztinkció nélkül; nem vesz át találomra minden formát. De ösztöne csalhatatlanabb lévén, sokkal többet mer. Nagyobb az átfogási képessége.

A gyenge kor, nem bízván többé ösztönében, csak a kipróbált, bevált után nyúl. Lehetőleg megszorítja önmagát, hogy eredményében biztos lehessen. Elszegényedik. Ugyanez áll a szín problémájára nézve is.

Az egészséges ornamentikának próbaköve, leghatalmasabb hordozója: a szín. A színakkordok ereje, változatossága, gazdagsága.

A gyenge ornamentális korok csak néhány — kevés — elfogadott színakkorddal dolgoznak, végül egészen elszíntelednek, elvértelenednek.

Körülbelül ilyen evolución ment át az ornamentum pl. a középkortól a reneszánszon és barokon át.

A középkor díszítményét határtalan szín- és formagazdagság jellemzi.

A kora reneszánsz már kiválaszt magának néhány kedvenc állati és növényi formát s egy-két színakkordot: kék-piros-sárgát

Magyar Iparművészet
1916.

elvekkel azokat a formákat is átvették, melyek már nem voltak az övéik. A barok megtartotta a reneszánsznak önálló homlokzati elveit, de ezen belül a formákat saját ízlésének megfelelően fejlesztette tovább. Így kellett volna tenni modern építészeinknek is. Nem a régi helyes elveket kellett eldobni, hanem csak az elavult és meg nem felelő formákat. Tényleg helytelen volt, hogy bérházakat Bernini palotáinak mására építettek, de nem abból az okból, melyből ők gondolták, hanem mivel a régi dekoratív formák kezeik között már hasznavehetetlenekké váltak.

A németek fogták föl leghamarább a helyzetet. Fokozták a gyakorlati szempontok kielégítését, mindenképpen modernek, de az abszolut építőművészi felfogást is megőrizték. Reflexióra hajlandó, szertelenségeket kerülő, mindent mérlegelő természetük itt is hasznukra volt. Náluk a lehiggadás hamarabb következett be, mint itthon és kiváló eredményeket hozott. A régi tradiciók természetesen segítségükre voltak, sokkal inkább, mint a franciáknak, kik a modern építészetben kétségkívül hátrább állanak. Ennek is megvan a maga oka. A franciáknál a XIX. század építőművészi formái még nem váltak annyira tehetetlenekké, mint a németeknél vagy nálunk, hogy tőlük mindenáron szabadulni kellett volna. Páris azon utcái, melyek a városrendező Haussmann tervei szerint épültek, nem olyan ízléstelenek, mint a kilencvenes évek Berlinéi, tehát nem kellett mindenáron építőművészi megújulásról gondolkodni. A mult hátrányaiból fakadó törekvések azonban meghozták a maguk gyümölcsét. Most a németek vannak fölül, bár ismét a tradiciók alapján állanak. Nem szolgai utánzást kívánunk, sem száraz eklekticizmust, hanem a régi, helyes alapokra való visszatérést, melyek a homlokzat problémáját is magukban foglalják. Lehiggadás, a tradiciók tisztelete és főleg a helyes építőművészeti gondolkodás, a föladat artisztikus megértése legyen tulajdona építészeinknek, kik a háború után ismét kezükbe veszik a rajzónt. Ne folytassák tovább felelőtlenül Budapest elcsúfitását!

A VÁROSI ÉPÍTÉSZET PROBLÉMÁJA

Végezetül két esetleges budapesti építőművészi megoldásra óhajtjuk a figyelmet fölhívni. Az egyik a jövendő városházával szemben nyitandó Erzsébet-sugárútnak, a másik a Szabadság-tér déli, kiépítetlen oldalának a problémája. Mindkettőnél egységes kiképzést, egyöntetű homlokzatokat szeretnénk. Az új városházzal szemben nyitandó teret egymásnak megfelelő, egyenlő homlokzatú házakkal kell szegélyezni, melyeknek stílusát az új sugárút is őrizze meg. Az utóbbinál végig azonos párkánymagasság legyen, egyszerű, de nemes homlokzatok, lehetőleg valódi anyagból, melyeknek egyformaságát egy-két szögletes vagy kerek zárt tér törné meg.

A Szabadság-tér déli oldalán betorkolló Bálvány- és Sas-utcák nyílásai átboltozandók, hogy szimmetriátlan rendetlenségük ne sértse a tér szép szabályosságát. Az így kapott hosszú homlokzat, mely a Nádor-utcától a Nagykorona-utcáig érne, egységesen képezendő ki. Ezáltal a tér főtengelyének megfelelően egy nagyszabású épület-komplexumot kapnánk, melynek közepét egy magasabb tetőszerkezettel, esetleg emeletráépítéssel, valamint gazdagabb architektúrával a szárnyak fölé emelnénk. A forgalom lebonyolítását az átboltozások semmiben sem akadályoznák, mint ezt nem egy külföldi példa bizonyítja. E két terv keresztülvitelével fővárosunk szépsége jelentékenyen gyarapodnék.

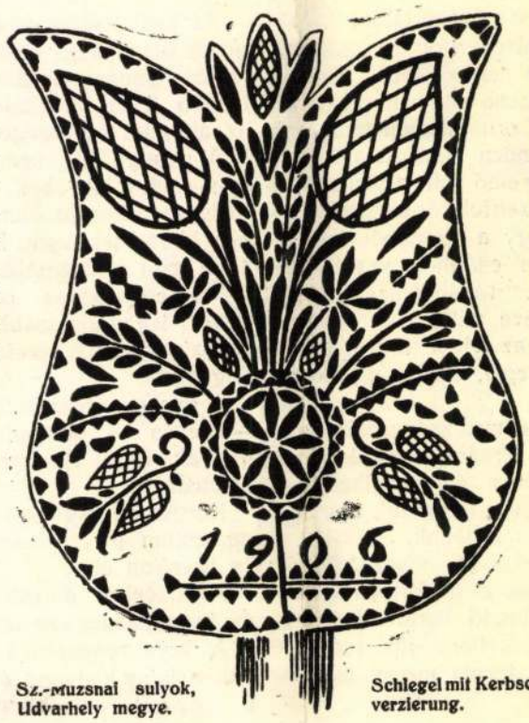

Sz.-Muzsnai sulyok, Udvarhely megye.

Schlegel mit Kerbschnitt-verzierung.

Malomfalvai sulyok, Maros-Torda megye. Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

Szikiádi sulyok, Maros-Torda m. Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

(arany) vagy fekete-piros-sárgát (arany), végül aztán a barok úgyszólván teljesen elveti magától az önálló formát és az arany-fehér-szürke vagy arany-fehér színakkordot teszi egyeduralkodóvá.

A modern bécsi stílus is ezáltal tudott magának gyorsan valami eredeti önállóságot biztosítani, hogy tudatosan csak néhány kevés geometriai forma ismétlésére és a fekete-fehér szín kombinálására szorítkozott.

Természetesen mindeme korok ornamentikájának megvan a maga bája és jelentősége, mindazonáltal tagadhatatlan, hogy képzeleti gazdagság és a kifejezési lehetőségek változatossága — tehát az őserő — tekintetében többet tanulhatunk a középkortól, mint az utána következő korok bármelyikétől.

Minden ornamentikában annak lényegét, életét, értelmét: szelleme teszi ki. Szellem! Üres szó, meg sem magyarázható! S mégis ebből a szellemből kell valamit átvinni tudnom a tanítvány lelkébe, hogy ornamentális tanításomnak valami eredménye lehessen! Ez a szellem: valamiben rokon a zenével meg a matematikával. Néhány arány, viszony, mely minden egyébtől függetlenül is kifejezője az illető ornamentális stílusnak, de kifejlesztésében aztán nagyon összefügg mindig a feladattal és az anyaggal, a technikával, amelylyel a feladatot megoldjuk.

Ha pl. azt mondom, hogy a reneszánsz ornamentikájában igen gyakran előfordul ez az arány: 1:2-höz vagy 1:3-hoz (pl. a díszítmény területe viszonylik a háttér területéhez mint 1:3-hoz), a magyar ornamentikában meg gyakran találunk ilyen viszonyokra, ismétlődésekre mint 1:4-hez, vagy 1:5-höz, sőt 1:7-hez, ezzel ugyan magyaráztam valamit s lehet is belőle érteni, de azért, ha egy német embernek ezt megmondom, ő ezzel még magyar ornamentikát nem fog tudni csinálni. Illusztrációképpen mondottam el ezeket, hogy más is gondolkodjék róluk. Tehát ebből kell kiindulnunk: egy határozott színakkordból s ezzel összefüggésben néhány nagy arányból, melyek teljesen a feladattól, az építészettől, a szerkezettől függenek s amelyekhez végül mintegy maguktól értetődőleg kapcsolódnak az egyes formák vonalai és foltjai.

A színiakadémia Egressy-termének díszítésénél a feladat a következő volt: Egy 5 m. széles, 14 m. hosszú, 4·80 m. magas előadási termet harmonikusan kiképezni ajtókkal, ablakkal, fa-lambériával, kandallóval, mely fölé a falba volt illesztendő Egressy arcképe s egy alacsony pódiummal a szavaló tanítványok számára.

Ezzel összhangban volt megkomponálandó a kifestés is.

Az első vázlatokat együtt készítettük Szablya-Frischauf Ferenc tanárral, ki aztán az egész belső berendezést, az asztalos- és egyéb munkát — részben tanítványai által megrajzoltatván — megoldotta és elkészíttette.

Én a tölgyfa színéhez alkalmazkodva egy piros-fekete-sárga-fehér színakkordban állapodtam meg, a formai megoldásban pedig kissé a régi matyó hímzésekre támaszkodtam.

Anyagnak a terem intimségénél fogva a kazeinfestéket választottam.

Az ornamentikát patrontechnikával oldottuk meg, kihasználván a kazein-nyujtotta mély, tüzes, érett tónusokat.

A dobogó fölé, egyszerű piros alapra, Bánk bán néhány főbb alakját festettem a lehető legegyszerűbb ritmusban.

A legnagyobb nehézség itt az volt, a patrontechnikás díszítményt a figurálissal teljes összhangba hozni.

Tudatában vagyok annak, hogy itt a legutolsó zökkenéseket talán még sem sikerült kiküszöbölnöm.

Fölül a frizbe tizennyolc neves színműíró és színész arcképét festettem.

Törekvésem persze az volt, az egészbe nemcsak egységes, hanem önkénytelenül is magyaros szellemet hozni s ebből a szellemből munka közben valamit tanítványaim lelkébe is csepegtetni.

A második feladat, bár időrendben elébb került kivitelre, mint az Egressy-terem, a váci örökimádás kápolnájának kifestése volt, amellyel gróf Csáky Károly püspök úr bízott meg.

Egy modern, néhány év előtt készült, arányaiban nem nagyon szerencsés, kissé túlmagas kápolna ez — román stílusban. Mint színakkordot a piros-fekete (illetőleg annak komponenseit: különféle árnyalatú szürkét) és aranyat választottam. A többi szín csak egészen kis foltokban, mintegy ékkőszerűen, az egyhangúság megbontására, szerepel.

És mivel a dekorációt mindig összhangba kell hozni és alá kell rendelni az építészetnek, a díszítménynek — bár a legnagyobb szabadsággal éltem — mégis némi románs ízt adtam.

Fontos volt ennél a feladatnál az arany alkalmazásának problémája: hogy ez gazdagnak s egyúttal mégis diszkrétnek is hasson.

Az anyag itt is kazeintechnika volt; a tartósság fokozása kedvéért egy kis viaszemulziót kevertem bele.

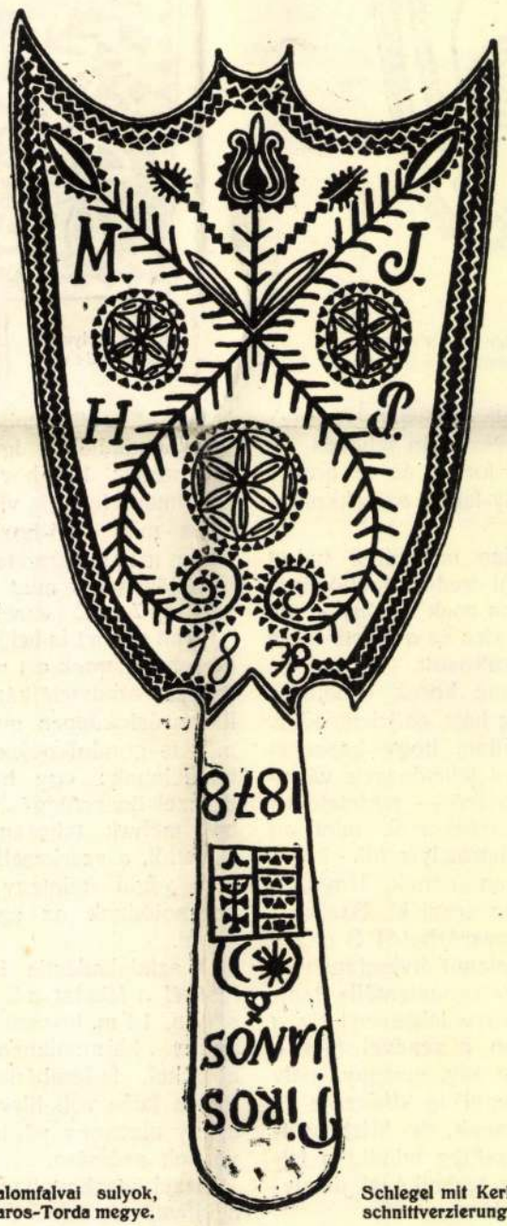

Malomfalvai sulyok, Maros-Torda megye.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

gyar iparművészet bár lassú, de fokozatos fejlődését lássuk benne.

Ezt a fejlődést elősegíteni minden magyar embernek kötelessége. Ezért nem érthetünk egyet azokkal a lapnyilatkozatokkal, amelyek e kiállítást „gyatrának" s dekadensnek mondták. Ily kemény jelzőket a kiállítás nem érdemelt; de ha volna ok is íly könyörtelen bírálatra, mint a hogy nincs, akkor sem szabadna íly módon visszariasztani a magyar közönséget a magyar iparművészettől s megnehezíteni a magyar iparművészet fellendítésére irányuló, nehéz munkával járó, komoly és önzetlen törekvéseket.

W. MORRIS ÉS REFORMTÖREKVÉSEI.

ÍRTA: KRIESCH ALADÁR.

A napokban egyszerű, de kiváló művészi ízléssel szerkesztett könyvecske került korlátolt számú példányban forgalomba, mely magába foglalta annak a négy fölolvasásnak tartalmát, melyet jeles művészünk Kriesch Aladár a lefolyt évben tartott a Műbarátok Körében.* Az egyes fölolvasások címei: Ruskin művészi hitvallása; W. Morris és reformtörekvései; A praerafaelita kör irodalmi működéséről; A praerafaelita képirók.

Ezek között a második fölolvasás tartama bennünket közvetlenül érdekel, mert nem csupán Morrisnak messze kiható, alapvető munkásságát ismerteti, hanem bepillantást enged a modern iparművészet igazi apostolainak szellemi műhelyébe. Ezért — azt hisszük — t. Olvasóink hálával fogadják, ha a sok aktuális vonatkozásai miatt is igen érdekes és tanulságos értekezést az illusztris szerzőnek szíves engedelmével a következő bő kivonatban ismertetjük:

Ruskin tanítása.

AMIT RUSKIN hangos szóval követelt, hogy az élet minden megnyilatkozásának művészi tartalmat kell adni — ezt a követelést kézzelfogható valósággá varázsolta W. Morris. Ha a művészetek egyáltalában Ruskin fellépése óta, úgy niveau, mint elterjedés tekintetében igen nagyot haladtak is egész Európában — mégis mindenek előtt otthonunk, a mindennapi élet művészete, az iparművészet az, amely azóta valósággal halottaiból támadt fel és váratlan virágzásnak indult mindenfelé. És amint ezen mozgalom szellemi megindítójának Ruskint tekinthetjük, ép oly joggal említhetünk a modern iparművészet újjászületésénél egy másik nevet: a William Morrisét. Ruskin így ír: „Az egyedüli tétel, amelyet hirdetünk, az utálat minden elől, ami vaskalapos és dogmatikus, ahelyett, hogy tapasztalaton alapulna és hasznos volna; ennélfogva soha sem lesz egy tanítványom sem „Ruskiniszta", nem az én irányomat fogja követni, hanem saját lelkének érzelmeit s Teremtőjének sugallatát." Ez a mondás mindenben talál Morrisra, aki pedig mindenek között a legteljesebben s leghívebben valósította meg a mester tanait. Ruskin beérte azzal, ha a szunnyadó szellemet felrázta; Morris fanatismusa s titáni energiája itt nem állhatott meg. Amely perczben megszállta őt az igazság ihlete, ő annak rögtön cselekedetben is adott kifejezést. Nála az ige azonnal testté is vált. Munkaképessége, sokoldalúsága majdnem megfoghatatlan. Gyakorlati tehetsége, amelylyel megérezte, hogy miképen lehet valamely dolgot — lett légyen az ház, vagy bútor, vagy cserép, vagy szőnyeg, vagy könyv vagy más egyéb — a lehető legjobban s az anyag követelményeinek megfelelően megcsinálni — bámulatra méltó. Mert nála a jó és a szép körülbelül egy volt; tudta jól, hogy ami igazán becsülettel, szeretettel és céljának megfelelően van elkészítve, annak egyuttal szépnek is kell lennie. Tehát, amit röviden így szoktunk mondani: minden művészi vagy iparművészi alkotás szépségét szerkezete adja meg; annak egyszerűsége és célszerű volta. Azóta az ügyes és tehetséges művészek száma, kik ezen alapvető elv zászlaja alatt küzdenek és diadalokat aratnak, ugyancsak megszaporodott; de olyan hatalmas, sokoldalú tehetsé-

*Kriesch Aladár: Ruskinről s az angol praerafaelitákról. Budapest, Franklin Társulat. A még meglevő néhány bekötött példány 4 korona árban megszerezhető a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatala útján.

Magyar Iparművészet
1906-ik.

Morris socializmusa. Műemlékek restaurálása.

get, amilyen a Morrisé volt, keveset — vagy talán egyet sem — fogunk találni közülök. Ő is, mint Ruskin, — ami mélyre látó, nagy szellem emellett bizonyít, — a felismert igazságnak levonta végső consequentiáit. Ruskin nagy elvét, hogy művészetet mindenkinek! ő, az ő egyénisége szerint, körülbelül így formulázta: Munkát mindenkinek, de olyan munkát, amelyben neki gyönyörűsége teljék. Mert, úgymond, „a művészet a munka előállítása közben érzett gyönyörnek a kifejezése". Minden, amit teljes lélekkel, örömmel csinálunk, ezen lelki állapotunk bélyegét magán fogja viselni; nem csak tehetségeinkhez képest becsületesen és jól lesz megcsinálva, hanem bizonyos fokig, lelkünk harmóniájának külső kifejezéseképen — művészi is lesz.

Így aztán, élte utolsó szakában, ő is harcra kel nem csak az embert is géppé alacsonyító gyári ipar ellen, hanem az ezen ipar mögött rejlő nagy tőke és annak elhatalmasodása ellen is, és határozott socialistává lesz, aki eleinte, gyakorlati természetének megfelelőleg, mindenfelé keres elvtársakat és politikai fractiókat, hogy segítségükkel elveit röptön meg is valósíthassa, míg végre, az igazságot mindig tisztábban és magasabbról szemlélvén, lerázza magáról a politikai bilincseket, s krisztusi emelkedettségben e szavakba önti világnézetét:

Amit én socialismus alatt értek, az a társadalom olyan állapota, amelyben nincsen sem gazdag, sem szegény; sem úr, sem szolga; sem henye, sem agyondolgozott; sem szellemileg kimerült szellemi munkás, sem kedélybeteg kézimunkás, amelyben minden ember egyforma életfeltételek közt él és akadálytalanul járhat saját dolgai után, tiszta tudatával annak, hogy ami egynek ártalmas, az ártalmas egyuttal mindnyájának is — egyszóval megvalósítása annak az egy szónak, hogy: k ö z j ó l é t.

Szerző ezután vázolja Morris tanulmányait s élénk színekkel ecseteli azokat a nehéz küzdelmeket, melyeket az iparművészet megujhodása érdekében folytatott. Nevezetesen az üvegfestészet, az agyagipar, a falikárpitok készítése, különösen pedig a szövészet terén kifejtett nagy és sokoldalu munkásságát.

Majd pedig ismerteti azt a lelkes agitációt, mely Morris a műemlékeknekék értelmetlen restaurálása ellen megindított. E helyen idézi Morrisnak következő megszivlelni való szavait:

„Írjátok meg újra Aischylos trilogiáját, csináljátok meg az elejét és a végét Finsbury küzdelmének, fejezzétek be Chaucer helyett Squire meséjét, ha mindezt meg tudtátok tenni, akkor isten neki, próbáljátok restaurálni Westminster Abbeyt!"

De hallgassuk meg egy kissé Ruskint is, mint vélekedik a „Seven Lamps of Architecture"-ben erről a kérdésről:

„Sem a közönség, sem azok, akikre a műemlékek gondozása bizva van, nem ismerik ennek a szónak „restaurálás" az igazi jelentőségét. Ez az épületnek elképzelhető legteljesebb elpusztítását jelenti. Olyan elpusztítást, melyről semminemű emléket nem gyüjthetünk; elpusztítást, melyet még az elpusztított dolog meghamisított bemutatása kisér. Ne csaljuk meg önmagunkat ebben a fontos kérdésben; épp oly lehetetlen bármit is restaurálni, ami valaha fenséges és szép volt az épitészetben, amilyen lehetetlen valakit halottaiból feltámasztanunk. Forditsatok kellő gondot műemlékeitekre, s majd nem lesz szükség azok restaurálására. Egy megfelelő nagyságú, a tetőre erősített darab bádog, néhány száraz levélnek s gallynak a maga idejében a csatornákból való kitakaritása meg fogja menteni úgy a tetőt, mint a falakat a romlástól. Ismétlem, az sem érzelmi, sem illemkérdés, hogy vajjon megtartsuk-e az elmúlt idők emlékeit avagy sem. Nincsen semminemű jogunk ahhoz, hogy hozzájuk nyuljunk. Azok nem a mieink. Részben azoké, akik épitették, részben pedig az egész emberiségnek, az utánunk következő nemzedékeknek is közös tulajdonát képezik. A halottaknak még nem szünt meg a hozzávaló jussuk; amit ők alkottak, azt nekünk megsemmisiteni nincsen jogunk. Amit magunk épitettünk, azt tetszésünk szerint le is rombolhatjuk; de aminek megalkotására más emberek szánták életük egész erejét és tartalmát, ott nem szünhetik meg a halállal a hozzávaló jog is; de még kevésbbé van jogunk ahhoz,

a mi kizárólagos használatunkba venni azt, amit ők hátrahagytak. Az összes utódaik tulajdonát képezi."

Mily üdvös dolog volna, ha ezen nagy igazságok nálunk is illetékes körökben egyszermásszor a kellő visszhangra találnának. Magam is tudnék saját tapasztalataim után egynehány ilyen restaurálási és oktalan elpusztítási példával szolgálni, de „nomina odiosa sunt".

Oly lelkes és sokoldalú volt ezen művészi szövetség működése, hogy pl. első sorban nekik köszönhető, ha a velencei S. Marco basilikáját nagyrészt még a régi mozaikok fedik; az ő tiltakozásaiknak és meetingeiknek volt az eredménye, hogy e templomnak modern mozaikkal való tönkretételét abbahagyták.

Ezek után a szerző a következő tanulságokat vonja le Morris működéséből:

Az első, amit körülbelül állíthatunk, hogy W. Morris volt az atyja, a megindítója a modern kor művészi törekvéseinek, amennyiben azok az iparművészetre vonatkoznak. Tehát, hogy egy jó hazai szóval éljek — a secessiónak. Mi, akik itt, kissé félreeső helyünkön, a kultura finomultabb, tisztább törekvéseinek forgatagától távolabb állunk, — ahová csak ritkábban jut el egy-egy éltető szellő vagy elhaló csatakiáltás hangja, — hiszen mi magunk zárkózunk el gondosan, nemzeti karakterünk sértetlen megőrzésének örve alatt, az ilyen kívülről jövő, elementáris betörések elől — csak félig értjük meg a szavak igazi jelentőségét. A „secessió" szóra meg éppen borsódzik a hátunk. És, bevallom, némileg joggal is. Igaz, a név „secessió" talán nincs szerencsésen választva, pedig csak a hagyományos rossztól való elszakadást akarja jelenteni és nem a hagyományos jótól. Hisz nézzük azokat, akiktől e mozgalom kiindult! Volt-e náluknál nagyobb, lelkesebb, őszintébb bámulója az elmúlt korok igaz művészetének? Való, hogy hamis bálványoknak nem áldoztak: azok mellé, akik a művészetet cifraságnak, játéknak nézték, nem állottak; élesen meg tudták különböztetni az eleven művészi életet annak bármilyen pompásra kifestett, halott képmásától; de soha egy percig sem dolgoztak hiú feltűnési viszketegből, vagy azért, hogy minden áron valami újat, még eddig nem látottat alkossanak. Ép oly becsületes, őszinte meggyőződéssel munkálkodtak, mint a nekik például szolgáló elődeik, a sötét középkor névtelen munkásművészei, a személyes becsvágyat isten zsámolya elé lerakó, szerény művész-apostolok.

Új stílus jogosultsága.

Ellenkezőleg, mindenáron keresték a velük való összefüggést, hirdették a traditio fenn állását! És ha mégis mást, előttőt, újat alkottak, ez egyszerűen csak azt bizonyítja, hogy művészek voltak; művészek, kik saját koruk keretében, saját koruk eszméitől hajtva, az ő legsajátabb énjüknek adtak kifejezést. Aki egy elmúlt kor művészetét fel akarja idézni, az vagy másokat ámít, vagy önmagát ámítja; vagy tudatlan, vagy hazug. Miért nem írhatunk egy újabb Dante-beli poklot vagy egy második Lear királyt? Hisz itt van előttünk a példa, fogjunk hát hozzá! Ennek lehetetlenségét mindenki belátja, miért teszünk hát kivételt a képzőművészeteknél? Vagy azt gondoljuk, hogy a román vagy a góth stílus, vagy a renaissance csak annyi, mint a hexameter vagy az alexandrin, amelybe tetszőleges tartalmat tölthetünk? Nem, valamely stílus lényege nem annak formáiban, de kifürkészhetetlen szellemében rejlik. A Goethe hexameterei sem egyazonosak a Homeroséval, sem pedig Vörösmartynkéval. Akinek tehát egy elmúlt kor formái iránt bizonyos előszeretete van, ám használja őket — ha tudja — az még nem nagy baj, a baj csak ott kezdődik, midőn ama formákba egyuttal annak a kornak a szellemét is belé akarja szorítani, tehát rég elkorhadt emberek agyával gondolkozni és szívével érezni.

A dolog inkább úgy áll, hogy azoknak az embereknek legnagyobb része, akik a produktiónak ezt a — bár lényegében lehetetlen, de külsőleg mégis meglehetősen kényelmes módját választották, tulajdonképpen nem is voltak művészek. Nemcsak az építészet, de a többi művészetek terén is a hagyomány és a közös megegyezés egész sorozatát állította fel a mankókul szolgáló szabályoknak, amelyek segítségével aztán a művész, hogy úgy nevezzem őt, elkezdett látszólag a maga lábán járni s

Szépség, célszerűség, tartósság.

csinált olyan palotát, szobrot vagy képet, amely a művészi alkotáshoz minden külső jelében szakasztott módon hasonlított.

Midőn tehát a modern művészet a maga részéről ennek a művészi produktiónak a képtelenségét belátja, bár ama szabályok létezését általában nem tagadja, csak az ellen tiltakozik, hogy művészmankókon tudjon járni — tulajdonképpen nem tesz egyebet, mint minden őt megelőzött művészi kor: visszakövetelí magának a jogot, hogy saját gondolatait a saját formáiban fejezhesse ki, hogy nem a mások, de a saját esze és szive után indulhasson. Természetesen a nagy közönség, amely, különösen nálunk, az effajta törekvésekkel csak keveset törődik, s akinek életében a művészet egyéb jelenségei nem szerepelnek, mint egy-egy kiállítás a műcsarnokban, vagy concert, vagy a legjobb esetben egy elhalálozott családtag lefestése: megdöbben és zavarba jön, ha hirtelen valami új jelenségre bukkan.

Jellemző tulajdonsága általában az emberi agynak, hogy egy új gondolat vagy új eszme befogadása mindig valósággal nagy physikai megerőltetésünkbe kerül s ezért egyelőre rendesen ösztönszerűleg tiltakozunk ellene. Hátha még az új gondolat új formai köntösben is jelenik meg! Aztán ne feledjük azt sem, hogy mindenütt igen nagy száma van a hamis prófétáknak, akiknél mondjuk a „secessió" szó csak ürügy, hogy saját kis, önző céljaiknak szolgáljanak. Akik az újnál újabbat s a különlegesnél különlegesebbet nem meggyőződésből, de csak azért csinálnak, hogy feltünjenek, üzérkedjenek vele, s igy a legundokabb módon profanizálják a művészet komoly és szent ügyét. Tény, hogy nálunk különösen ez utóbbi visszaélés a secessió jelszavával tette a hozzá nem értő embereket oly bizalmatlanná iránta.

De nézzük itt a mi külön esetünkben kissé közelebbről a modern művész iparművészeti törekvéseit, Morris tanitásait, amint azokat műveiben és irásaiban reánk hagyta.

A modern embernek alig van temploma, egész élete vagy annak legalább értékesebb része otthonának van szentelve. Igy aztán Morris első sorban az otthont, a „home"-ot akarta művészetével mint-

egy megszentelni és a benne lakókat annak suggestiv erejével fölemelni.

Jelszava: Ne tűrj házadban semmit, ami nem hasznos és nem szép! A fölösleges és a csunya megrontják jellemedet, teherré és keserűvé teszik életedet!

Csak gondoljunk egy rendes nagy úri palotára vagy egy egyszerűbb polgári lakóházra! Az előbbi fehér vagy szürke, de lehetőleg dúsan aranyozott falaival és mennyezeteivel, cikornyás bútoraival és nagy csillárai val a maga nagy sivár szintelenségében; a másik ugyancsak tarka, rikitó fali mustrái val, kivül faragott, belül összetákolt szekrényeivel, pohárszékeivel, botrányos szőnyegeivel és last no least olajnyomataival, és be fogjuk látni, hogy mennyire jogosult és mily égetően szükséges volt Morris föllépése, mily mély jelentőségűek az ő szavai és reformtörekvései! Hisz ő valósággal az embert akarja művészetével jobbá és boldogabbá tenni! Az ő bútorának vagy az ő szőnyegének szépsége nemcsak azt jelenti, hogy formái, vonalai, színei szépek és kellemesek legyenek! Nem, első és alapvető szépségük mindenekelőtt hasznosságukban, célszerűségükben, aztán pedig tisztességes, a lehető leggondosabb elkészitésükben rejlik. Nem azért készültek, hogy tervezőjük vagy készitőjük a lehető legtöbb pénzt nyerje rajtuk a lehető legkisebb munkáért, hanem azért, hogy becsületes munkával becsületes bérért a készitő is örvendjen, amig dolgozik rajtuk s a birtokos is örvendjen és gyönyörködjék bennük, ahányszor csak látja és használja! Gondoljuk csak el, hogy mit jelentenek ez elvek a mai korban, midőn az általános jelszó az: üzleti szempontból minél többet és olcsóbban produkálni! Gondoljuk csak fel, hogy ezen hamis és bűnös szempont mennyi teljesen haszontalan, sőt káros sisyphusi munkát ró az emberiségre!

Mennyi szenvedésbe, mennyivel több eltékozolt munkába kerül ugyanegy dolgot megcsinálni tizszer rosszúl, mint egyszer jól, csak azért, hogy néhány ember embertársai tizszeres munkája révén tizszeresen gazdagodhassék meg rajta. Ha egy jól megcsinált asztal vagy szék apáról fiúra száll, ha az anya leánya számára hagyhatja fe-

hérneműjét, gyolcsait; ha elődeink díszruháit két-három generáció viselhette, úgy ez kettőt jelent: először azt, hogy mivel gondosan, tehát szeretettel voltak készítve, hát bizonyára szépek is voltak s így egész létezésük hosszú ideje alatt állandó gyönyör és jó érzés forrásául szolgálhattak; másodszor pedig azt, hogy az emberiség nem volt kénytelen ugyanazt a munkát annyiszor újra meg újra elvégezni, nem roskadt le a folyton ismétlődő, reá rakott teher alatt, hanem ráért, ráért örömmel dolgozni, dolgozni emberhez méltóan. Igaz, ezen szerencsétlen állapotnak felidézését, az emberi lélek e telhetetlen és oktalan nyerészkedési hajlamának kielégíthetését első sorban a gyáripar fellendülése tette lehetővé; nem csoda tehát, ha úgy Ruskin, mint Morris ennek, látva káros és erkölcstelen következményeit, szívük mélyéből hadat üzentek. És jórészt teljes joggal. Hisz bizonyára lesznek egyes esetek, mint mondjuk pl. a gombostű, melyeknek kézzel való előállításánál a ráfordított munka nem áll arányban az eredménnyel, sőt lesznek olyan dolgok is, melyeket a gép határozottan pontosabban fog megcsinálni, de általában véve mégis tökéletesen úgy áll a dolog, hogy a gép- és gyáripar használati tárgyaink legnagyobb részét megrontotta, szépségükből kivetköztette.

Ennek aztán megvan a maga óriási, kevesek által kellőleg méltatott erkölcsi perspektivája. Mivel önkénytelenül érezzük, hogy a bennünket környékező dolgok haszontalanok, bennük gyönyörűségünket nem lelhetjük; másrészt tudjuk, hogy mily könnyen s olcsó pénzért szerezhetünk helyébe másokat, úgy természetesen nem szeretjük, nem gondozzuk, meg sem becsüljük őket, s ez aztán általánosságban is az emberi munka megvetésére vezet. A munka ez a megvetése meg csak újabb ösztön arra, hogy embertársunk a reá bízott munkát lanyhán és hanyagul végezze, hisz úgy sem becsüli meg senki! Gondolja vagy érzi önmagában. Hogy ebből a circulus vitiosusból aztán az egész emberiségre nézve mennyi kínlódás és szenvedés származik, nem közönséges phantasiája legyen annak, aki azt le tudná írni!

A kézi munka becse.

Mily becse volt azelőtt egy szép, hártyapapírra írott könyvnek, kirakott almáriumnak vagy festett ládának, — a katona névvel nevezte damaszkusi pengéjét, — a nagyasszony ünneplő mentéjét ereklyeképen hagyta unokáira; mindennek ma már nyoma sincsen, s a dolgok változott rendje bizony nem jelenti az emberi nem boldogságának gyarapodását!

Amint látjuk tehát, a Ruskin-Morris-féle művészi hitvallásnak lényege lebocsátkozik az emberi társadalom szervezkedésének gyökereihez; az emberi nem természetes alapokon nyugvó közösségét konstatálja és ebből a megismerésből kiindulva törekszik — a művészet mindent megnemesítő hatása által — a közjólétre. Ez a második, rejtettebb, mélyebb oka annak, hogy miért viselkedik a conservativ emberiség oly tartózkodással az úgynevezett „secessió" iránt. Fél, hogy ez az új, titokzatos forgatag, amely pedig csak az ő boldogságát célozza, kizavarja őt az ő megszokott, mindennapi, polgári kényelméből! A conservativismus magában véve nem rossz dolog: hiszen nélküle talán egy nyugodt percünk sem volna, eszméről-eszmére ugrálnánk, beléfognánk az újba, anélkül, hogy feldolgoztuk, megemésztettük volna a régit, — csak olyankor játszik mindig szomorú szerepet, midőn az emberiség fejlődésében egy-egy újabb evolutiónak akarja útját állani.

Morrist is élte utolsó szakában mindjobban művészi munkálkodásának és meggyőződésének erkölcsi és társadalmi consequentiái foglalták le. Az ő vehemens, minden pillanatban tettre kész, fellobbanó jelleme itt sem akart egy pillanatig sem várni az eszme megvalósításával, akár csak egy szék vagy gobelin előállításáról volna szó. Szenvedélyesen keres mindenfelé elvtársakat, maga is beáll socialistának, szónokol, agitál, gyermekies módon megfeledkezik teljesen arról, hogy az ember értékét nem pártállása határozza meg s hogy politikai felekezettel idealis célokat megvalósítani nem lehet. Itt aztán ennek következtében csalódás csalódás után éri, saját elvtársai elhagyják, megvádolják őt, a legjobbat, a legnemesebbet. Végre aztán megjelenik előtte a tisztább világosság és megérti,

A munka gyönyöre.

azt hogy az emberiség boldogságát egyes-egyedül intellektualis és erkölcsi megismerésének határai szabják meg. Meggyőződésétől, élete elvétől el nem tántorodik, csak a hozzá vezető utat látja meg másképen, mind tisztábban — annak bár végtelen hosszú, de határozott és kétségtelen voltát.

Még egy nagy vállalkozásba bocsátkozik: Kelmskott Manorban, az ő kedvenc pihenőhelyén egy XVI. századbeli régi curiában a Themse partján nyomdát állit, s mintaszerű, idealis kiállitásban adja ki kedvenc régi és modern iróit, részben saját munkáit. Könyveinek szépsége, puritán egyszerűségük mellett, oly finom, hogy a mi megromlott izlésünk kezdetben nem is vesz tudomást róla, csak miután egy darabig forgattuk őket, kezd megindulni a szellemi communicatio s csakhamar úgy érezzük, mintha saját lényünknek egy alkotó részét tartanók kezeink között.

Hogy socialismusának emelkedettségét illustráljam, legyen szabad egynéhány sort az ő „Socialism in Art" cimű értekezéséből idéznem:

„A socialista művészi ideálnak ennélfogva első kelléke, hogy az közös legyen az egész népre nézve; s ez csak akkor lesz lehetséges, ha elismerjük azt, hogy bármilyen emberi kéz alkotta munkának, amelynek határozott formája van, s az a célja, hogy hosszú ideig eltartson, lényeges tartozéka a művészet. Más szóval, a socialista, ahelyett, hogy a művészetet egy kiváltságos helyzet esetleges fényüzésének tekintené, követeli azt mint az emberi élet elengedhetetlen szükségletét, melyet bármely tagjától is megvonni a társadalomnak nincsen joga. És követeli azt is, hogy ezen szükséglet kielégitése szempontjából adassék meg minden egyes embernek a lehetőség annak a munkának az elvégzésére, amelyhez legjobban ért; nemcsak azért, hogy ezáltal a lehető legkevesebb munkaerő veszszen kárba, hanem azért is, hogy ez a munka a lehető legnagyobb élvezetet is nyujtsa. Mert újra ki kell itt jelentenem, amit már annyiszor mondottam, hogy képességeink, munkaerőnk gyönyörteljes módon való felhasználása egyuttal a forrása is minden művészetnek és minden boldogságunk okozója: vagyis életünk célja. Olyannyira, hogy amely társadalom nem nyujt kellő alkalmat minden egyes tagjának képességei élvezettel teljes gyakorlására, elfeledte élte célját, nem teljesiti kötelességeit s nem egyéb tiszta zsarnokságnál, amely ellen az egész vonalon küzdeni kell."

Ha tehát látunk valahol egy egyszerű, modern bútort, mely célját teljesen betölti, szerkezetében világos, arányaiban nemes és megcsinálásában becsületes, vagy egy modern szövetdarabot szőnyeget, melyen minden egyes szin ereje és mélysége az egésznek lágy harmóniájába olvad bele — úgy ne feledjük el, hogy bárki lett légyen is tervezőjük, de Morris lelkének egy része bennük lakozik; ha pedig megpillantunk másikat, feltünőt, hivalkodót, melyet sem használni, sem megérteni nem lehet, amely gyönyörködtetés helyett felháborit, úgy menjünk el hallgatagon mellette, de ne itéljük el érte Morris és a modern iparművészet komoly, szent törekvéseit.

SOMOGYI SZŐTTES MINTA.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

ÍRTA MÁRKUS LÁSZLÓ

Ama kevesek közül való művész volt ő, akik híven kifejezik a maguk emberi lényegét s akiknek a művészet egy az élettel és akiknek művészi hitvallása valóban vallás, mert énjöknek az egyetemes világgal való összefüggéseit jelenti. Hűséges prófétájuk ők önmaguknak s midőn meglátják önnön lelkükben az ember képét és a maguk öröme és fájdalmaként élik át a milliók kollektiv érzéseit, midőn a küldetés, a hivatottság borzongásával veszik tudomásul, hogy őbennük testesül, ami a sok százezerféle emberben közös, emberi és az állattól differenciált, midőn próféta voltukra eszmélnek az ilyen művészek, mint valamely titokzatos szerzetesi fogadalomban ajánlják fel magukat, hogy megkísértik a legnehezebbet: a tiszta és minden állati maradványtól mentes emberi élet élését. Az ilyen művészeknek világszemléletük van: a dolgokról, azok viszonylatairól és rejtelmes lényegükről, a célokról, az élet értelméről és az érzéki világban elásott szépségekről különös sejtelmeik, s olvasni tudnak abban a nyitott könyvben, amely mindenki előtt tárva van, de olvasni benne csak az egyűgyűeknek és a zseniknek adatott.

Kriesch Aladárt világnézletének tudatossága és logikus átgondoltsága különböztette meg sok más elhivatottaktól és művészetét maradéktalanul meg tudjuk határozni, ha kifejtjük azt a világszemléletet, mely alkotásaiban világos, egyszerű igékkel nyilatkozik. El kell képzelnünk egy embert, aki magában érzi a szegények szenvedéseit, a jó lelkek csalódásait, a zsarnokság szégyenét és a szeretet üdvösségét s látnunk kell azt az embert a társadalomban, a kulturában és egy tragikusan bonyolult és betegen mesterkélt életben idegenül, riadtan, fájdalmasan szemlélődni. Ez az ember, ha boldogokat lát, búsan emlékezik arra, hogy egy boldogság sok mások boldogtalanságába kerül és reszketve látja, hogy az üzletben nyerni csak másoktól lehet és a haszon a mások kára és jogot az élethez nem a munka ad, csupán az a gonosz ügyesség, amellyel felebarátunk elől el tudjuk állani a munkaalkalom útját. Érő vetések között sétálva, arra gondol az az ember, hogy íme a föld ingyen, mindekinek adott ajándék a kevesek magtáraiba kerül és a dús kirakatokat záró törékeny és mégis áttörhetetlen üveglapként érzi a társadalom törvényeit, amelyek milliók élelmét és ruháját zárják el a kevesek boltjaiba. Ez az ember, ha nem művész, keserű ingerültségét dühös elméletekben éli ki és ideákból épít új világot, ahol az igazság lakik diadalmasan, de a művész szorongva érzi, hogy ezek a könyörtelen ideologiák az igazságbálvány előtt magát az embert áldozzák fel. A művészt szociális elégedetlensége nem vadíthatja kommunista apostollá s nem zúdíthatja romboló haraggal a gonosz életet élő ember ellen, mert érzi, hogy az ember, amíg eleve adottságaiban, kulturában, igényeiben, a természethez való viszonyában annyira különböző, mindig a kevesek rabszolgája marad és a mai társadalom gyilkos hazugsága nem abban van, hogy a munka hasznát mások látják, hanem abban, hogy a munkának egyáltalában van felesleges haszna és az emberiség életének adminisztrációja, a közösen termelt javak elosztása annyira bonyolult, annyi természetellenes és szükségtelen kacskaringóval eltorzított, hogy szükségképen az erősek és ravaszok uralmát biztosítja. Minden társadalomjavító elmélet eredendő hibája ott van, hogy a munkát, illetőleg a termelést valami öncélú istenségként állítja az ideologia középpontjába s az emberiséget a nagyipar őrületes termeléseinek szolgálatába igázza továbbra is, holott a művész világosan érzi, hogy ennek a termelő munkának nagyon nagy része felesleges. Felesleges, mert nem tiszta és ősien emberi szükségleteket elégít ki, hiszen ki merné állítani, hogy egy százezer koronás női prémbunda, amelyért munkások munkája veszett el és a vevő egy tucat üzletfelét volt kénytelen megkárosí-

tani, szükségképeni része a kulturának és a nemes emberi életnek. A hamis igények rengeteg munkafelesleget emésztenek s ezek kielégítése teszi gonoszakká az embereket s ezek teszik az életet — mondjuk a gazdasági életet — oly őrületesen bonyolódottá, hogy az ügyes és uralkodó gonoszok kitenyésztődése szükségképenivé válik.

Kriesch Aladár, mint lelkének társai, amaz angol Morris és Burne Johnes prófétai intuicióval érezte meg, hogy nem a munka kollektiv szervezése, hanem annak egyszerűsítése a szociális probléma és hogy nem a munkást kell a tőkés életnivójára és igényei közé helyezni és nem a profitot kell decentralizálni, hanem úgy a gazdagok, mint a munkások életét kell egészen új célokkal megjelölni, új, tisztult vágyakkal emberiesíteni, a munkáról és a boldogságról való fogalmakat átértékelni: az emberiség és az ember életét egyszerűsíteni és elmélyíteni. Így jut a szociális nyugtalansággal terhes művészlélek okvetlenül valamely primitivséghez, a szemléletnek valamely zárt körben befelé elmélyüléséhez, ahhoz a gondolathoz, hogy a társadalom reformja az emberi egyén reformjában lehetséges és az igazság a krisztusi egyénben, a tudatos erkölcsű egyes emberben, a szociális kötelességeket meggyőződésből vállaló, kollektiv individumban születik meg. Temperamentuma szerint a művész valamely evangéliumi kereszténységhez, Owerbeck naiv áhítatához, vagy Tolsztoj radikális kultur-tagadásához tér meg, vagy ha talál emberi tipust, mely az agyonkultivált élet vészes és fojtogató formaságaitól szabadon a természettel, naiv, benső viszonylatban a kevés igényűség és a tisztes egymástsegítés boldog, ideális anarkiájában él, akkor ennek prófétájául szegődik, mint tette azt Kriesch Aladár, aki a magyar népi lélekben megtalálta az egyén reformjának lehetőségeit.

Krieschnek is nagy szerencséje volt és nekünk is szerencsénk volt, hogy ő a Kalotaszeg zárt kis magyar világába talált. Ott lelkével megtelepülvén, az ottani kövekből és fákból építette meg házát, és az ottani virágokat ültette kertjébe és hallgatta a füvek nővését ezer éves történeteket tudó göröngyök fölött és Attila királyt, akik látták, azoknak a hegyeknek lelkével lépett megértő barátságba. Így lehetett ő ember, aki a zárt családban, a zárt egyéniségben élést, az önmagunkból magunk köré épített külön világ szépségeinek intenziv művelését, a hangos dáridók és emberietlen luxus helyett a csekély dolgok az örökkévaló apróságok végtelenségének gyönyörűségét tette az élet céljává és képes volt példaadó és szuggeszciv hatással élni egy befelé titkos, részletekben gazdag és kifelé békésen és szeretetteljesen igénytelen életet, azt az életet, amit mindnyájunknak élnünk kell, hogy egykor a munka a felesleges haszonból tiszta gyönyörűség lehessen és a dolgos ember az istenadta javak testvéri részese lehessen ezen a földön.

Tudnunk kell, hogy minden tárgynak lelket adhatunk és kis világunkban élővé teremthetjük a szoba bútorát és a szőnyeget, mely drágább és nagyobb kincs a készítő munkás ihletének beleszőtt emlékénél és a mi hozzávaló szeretetünknél fogva, mint a százszobás paloták minden embertelen luxusa és ha ezt tudjuk, nem kell gyilkos üzletben gázolnunk embertársainkat és tébolyulttá fokozni a termelést falansztereinkben és nem kell óriási gyárakban termelni a tömegárút, hogy a termelés hasznából magunknak a művészet fényűzését és a lelketlen asszonyszerelmét megszerezzük. Szent, de meddő a harc a gép ellen, ha a szociálista apostol a gépet akarja birtokába keríteni; a kézimunka ihlete és ennek az ihletnek áhítatos kultusza kell, hogy az ember elidegenítse a géptől és az kell, hogy elidegenítse az embert attól a külsőséges gazdagságtól, amelyért verekedvén, gonosszá lesz a jó és zsarnokká az erős.

Művészetéről sokat írtak avatott tollal ebben a folyóiratban. Most, hogy meghalt, én Kriesch Aladárnak, a példaadó élet prófétájának akartam hódolni tisztelettel.

❧ ❧ ❧

Minden cselekvésünk és minden mulasztásunk kihat népünkre. Nem a magunk dolga csupán, ha felületesek, durvák vagy ízléstelenek vagyunk, mert ezzel megkárosítjuk népünket.

*Ha felelősségünk tudatában építünk és alkotunk, akkor sokan és nagy messzeségben is látják ennek hasznát. Semmiféle hivatal vagy szervezet nem pótolhatja azt a munkát, amit egyesek végezhetnek a közért. Ezért vizsgáljuk meg minden felmerülő kérdésnél, hogy mit tehetünk, mit használhatunk személyes közreműködésünkkel.**

❧ ❧ ❧

* Szemelvények Alexander Koch „Das schöne Heim" c. művéből.

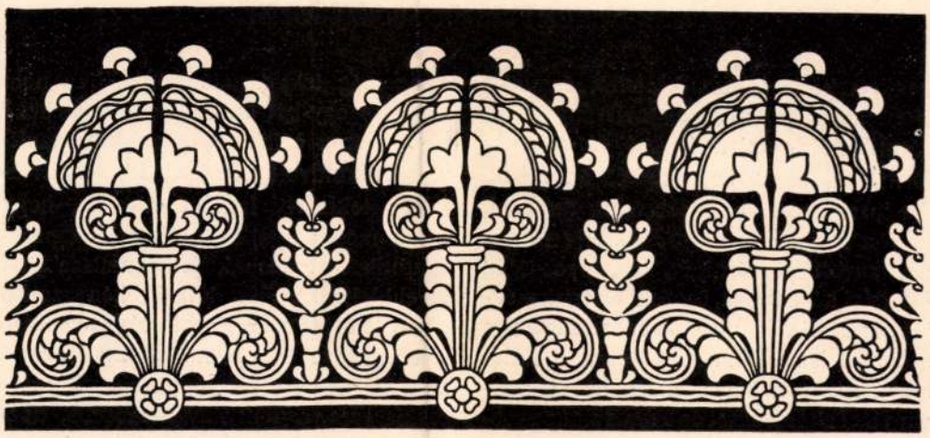

A SGRAFITTO DÍSZÍTÉS.

Ezre a fővárosunkban oly kevéssé divatos, de igen háládatos és modern irányzatunkba annyira beleillő díszítő eljárásra szeretném felhívni a figyelmet. Hogy a sgrafitto-tehnika, ha olasz eredetű is, annyira honossá vált nálunk, hogy szinte a mienknek mondhatnók, arra szép példa a felvidék egész csomó ilykép díszített műemléke: a fricsi kastély, a poprádi campanile stb., amelyek bizony nagyon megérdemlik, hogy ne csak a mi fáradhatatlan Divald Kornélunk, de modern építészeink is érdeklődjenek irántuk.

Különösen azokat szeretném megnyerni e felvidéki műemlékeink studiumának, akik (s bizonyára számosan vannak) vallják, hogy a mi egyetlen, bár genialis művészi agyban született modern magyaros építő stílusunk jövője, dacára a követők és utánzók nagy számának, legalább is kétséges, ha bizonyos önmegtagadást gyakorolva nem keressük a kapcsolatot régibb magyaros műemlékeink, népies építkezésünk és modern alkotásaink között. Elvégre is a dolog nincs még elsietve, nyugodtan pótolhatjuk, amit elmulasztottunk.

Hogy ki mit lát legérdekesebbnek, leghasznavehetőbbnek abból a gazdag anyagból, melynek egy részét Divald közölte a felsőmagyarországi renaissance-építést ismertető munkájában, az az egyéniségtől függ. Engem legjobban érdekelnek azok a most már igen megfogyatkozott sgrafitto-maradványok, a melyek egyes eperjesi házakon láthatók. Míg pl. a fricsi kastélyon és más olyan nagyobb építményen, a hol világlátottabb, stílusismerő mesterek dolgoztak, a német renaissance és a barokk-ornamenteknek csak kevés helyi ízt éreztető példányaival találkozunk, az eperjesi házak díszítői nyilvánvalóan közelebb állottak a néphez és alkotásaik magyarosabbak is. Az ő díszítő motivumaik közül való pl. a pártázat mezőit elválasztó babérág s még egy két részlet, melyek az eperjesi Rákóczi-ház általam tervezett sgrafittói között láthatók.

Hogy milyen lelkiismeretesen dolgoztak homlokzatdíszítő eleink háromszáz évvel ezelőtt, arra bizonyság az, hogy az át nem alakított, érintetlenül hagyott építmények sgrafittói ma is tartják magukat.

Az egészen szabadon álló frics-i kastélyon pl. (természetesen nem az északi oldalon) elég ép állapotban vannak a párkányzat törpe arkádjainak fülkéibe és ivei közé karcolt sgrafittók s csak a párkány által nem védett pártázat díszítései szenvedtek az elmult közel háromszáz év alatt. Már maga ez a tartósság is becsessé kell hogy tegye e tehnikát építészeink előtt.

konkrétek, anyaghoz kötöttek és valósíttassanak is meg a tanítvány által, bármilyen ügyetlen kézzel és primitiv formában, de a kontemplált anyagban. Az iparművész, ha bútort akar tervezni, legyen maga is asztalos, ismerje meg a fát, annak tömörségét, ruganyosságát, feszítési képességét, összekötésének módját, felületének megdolgozhatóságát; a szobrász ismerje meg nemcsak a hüllőszerű agyagot, hanem a fát, követ, márványt, elefántcsontot és a muzivikus szobrászatnak manapság teljesen elhanyagolt birodalmát, melynek tüneményes szépségéről csak a klasszikus írók révén tudunk, midőn Phidias chrysoelephantin Zeus-szobrát dicsőítik.

A festő ne esküdjék a konvencionális olajfesték egyedül üdvözítő voltára, de ismerhesse meg a százféle dekorativ feladatok által követelt legkülönfélébb technikákat: a freskót, a viaszfestéket, a temperák számtalan nemeit, hogy aztán kiki egyénisége szerint s a megoldandó feladathoz mérten azt alkalmazza és fejlessze tovább, aminek épen szükségét és hasznát látja.

És akkor is, midőn a kezdővel természet után dolgoztatunk, kerestessük meg vele önállóan a lemásolandó tárgyat, hadd főjön elméje már addig is, amíg kissé közelébb tudott férkőzni a maga emberségéből a modell lényegéhez, amíg megtalálta a neki helyesnek tetsző ábrázolás módját is.

A művészi iskolák alakuljanak át tehát mindinkább műhelyekké, amelyekben minden egyes tanítvány valami egyszerűbb vagy bonyolultabb feladaton fáradozik s a szükséges elvontabb, matematikai vagy történeti tanítás is szorosan szövődjék bele a gyakorlati keretbe.

Azután még egyet. Óvakodjunk mindenekfelett iskoláink nagy átkától, a kényszertől. Ha valahol, úgy a művészet tanításánál ennek nincsen helye. Művészetet erőltetni nem lehet. Ne osztályozzunk és ne itélkezzünk, mert a legnagyobb éleselmüséggel sem tudhatjuk előre, hogy a ma még irka-firkáló kéz vajjon nem teremt-e egy-két év mulva műremeket? Mert hiszen célunk sem az, hogy tanítványaink műveit elbíráljuk abszolut értéküket tekintve, hanem csak az, hogy nekik módot nyujthassunk saját tapasztalatunk és tudásunk felhasználása által továbbfejlődni. Ne külső, kényszerítő okok, de belső erkölcsi szükséglet vezesse a tanítványt szorgalomra, kitartásra s mindig újabb eredményekre. S ezért csakis erre, a tanítvány nemesebb, tisztább énjére törekedjünk hatni.

Mit írjunk tehát második, jámbor, vaskalapos vitézünk lobogójára a perhorreszkált „Akadémia“ szó helyett? Azt-e, hogy „szabad iskola“ vagy „gyakorlati tanítás“ — vagy talán egyszerűen annyit, hogy „mesterség“? Maradjunk, rövidség kedvéért, a „mesterség“ mellett. Ez ki fogja fejezni nemcsak azt, hogy a jól megtanult mesterség, a becsületes munka egyúttal legbiztosabb alapja is minden művészetnek, de még azt is egyúttal, hogy a bennünk lakozó tehetség szerint tartalmazni fog az kisebb-nagyobb művészi értéket is, ha ugyan teljes ájtatossággal és emberi mivoltunk akár sejtett, akár tudatos átérzésével jártunk el benne.

Befejező cikk a jövő számban.

TINTATARTÓ EZÜSTBŐL.
TERVEZTE MARÓTHI GÉZA.

dom túlságosan. Először is oly egyszerű és világos ennek a dolognak a történelmi fejlődése, másrészről meg már, habár nagyon csekély mértékben is, de határozott javulást tapasztalhatni ez irányban, különösen a tradicionális multtal nem biró, az iparművészeti iskolákban.

Genezise egyszerűségében vetekedik a Columbus tojásával. Midőn a művészetek, mint a népek életének szükséges, elementáris és eleven kelléke, kezdtek kipusztulni, felállították azoknak melegházakban való mesterséges tenyésztésére az akadémiákat. A franciák jártak ebben a Lajosok alatt a XVII. században jó példával elől, midőn nemzeti művészetük fényes dicsősége, a gót művészet, már rég lealkonyodott, sőt a köztudatból is kiveszett s helyébe csak cikornyás, parfum-ös virágokat termeltek. A többi nemzetek, mint mindenben, nyomdokaikat követték.

A dolog természete hozza magával, hogy az Akadémia mindig az utolsóelőtti, a tegnap sablonját és nem az utolsó, a mának eleven művészetét fogja tanítani, valamint azt is, hogy egyrészt a megszabott, hivatalból helyben hagyott tekintély, másrészt meg az igazi, friss tehetségekkel szemben a köznapiasság, sőt tehetségtelenség refugiuma fog maradni.

De hogyan? Mit tegyünk hát? Hiszen annál fontosabb dolgot nem is képzelhetünk, mint hogy az előző generáció átadja tapasztalatait és tudását az utána következőnek? És erre hol van jobb és egyszerűbb alkalom az iskolánál?

Hát bizony ez körülbelül így is van. Mert, fájdalom, azt a kort, amidőn a gyerekember bekerült mesterének műhelyébe s ott az élet és művészet közti szerves kapocsnak folytonos behatása alatt, körülvéve állandóan félig vagy teljesen megoldott vagy megoldandó művészi feladatokkal, ifjú, fogékony lelke öntudatlanul magába szívhatta nemcsak mindazt, amit mi mesterségnek nevezünk, de egyúttal oly egészséges irányban is fejlődhetett, hogy az elvont elképzelés és a gyakorlatilag megoldott feladat közt tátongó űrt — ezt a Dejanira-köntösét a modern művészetnek — meg sem érezte talán soha. Ezt a kort, mondom, többé vissza nem idézhetjük.

Miután mi azonban, úgy látszik, egyelőre ehhez a módushoz vissza nem térhetünk, legalább azon kell lennünk, hogy művészi iskoláinkat, akadémiáinkat minél hasznavehetőbbekké tegyük. Itt mi most úgy járunk el, mint a modern orvos, aki azt akarván, hogy betege jól táplálkozzék, a legválogatottabb s legdúsabb ételeket diktálja belé, lehetőleg minél többet, ahelyett hogy a legegyszerűbbet s a legkevesebbet rendelné el, de aztán arra törekednék, hogy a gyomor, friss levegő és fizikai munkálkodás által felserkentve, azt az utolsó ízig, teljesen asszimilálná. Mi is tányéron hozzuk tanítványainknak a sok kondenzált művészi táplálékot, leszűrt doktrinát, de önálló szellemi munkára nem késztetjük agyukat. Bizonyára igen kényelmes dolog nap-nap mellett, éveken át 9 órakor reggel bemenni az Akadémiába, leülni az állvány elé s másolgatni a fejet vagy aktot, melyet a tanár többé-kevésbbé ügyes pose-be helyezett el, de mi köze van mindennek az élet által szabott legkisebb művészi feladathoz is? Majdnem ugyanannyi, mintha azt mondanám: meg akarok tanulni jól hegedűlni, tehát megtanulok előbb fűrészelni vagy kefélni.

Tanításunknak nem szabad, analizálva, mindenféle apróbb mellékcélokat szolgálnia. Meredten álljon előtte világítótoronyként az az egy nagy cél: az élet követelte művészet megközelítése és megvalósítása.

S ekkor önkényt egész tanításunk át fog alakulni, fel fogja venni egy organikusan fejlődő, természetes folyamat jellegét.

Tanítsunk gyakorlatilag! Adjunk vagy kerestessünk kezdettől fogva az ifjúval feladatot, foglalkoztassuk elméjét, fantáziáját; de feladataink ne legyenek elvontak, általánosak, legyenek azok teljesen

emeljen. És ez a harmónikus, minden részében kialakúlt érzés nyomta aztán rá nemesítő bélyegét az illető kor legjelentéktelenebb, mindennapi alkotásaira is.

Pénzzel birni még annyit sem jelent, mint rendelkezni a mindennapi kenyérrel. Még kevésbbé jelentheti tehát azt, hogy művészettel is birni. Igaz, hogy a pénz kapcsolatos életünk majdnem minden nyilvánulásaival. De milyen szerepet játszik benne? Minden ép, romlatlan társadalomban a mindennapi élet szükségleteinek kielégítése művészi formában történik. Látjuk, a legvadabb népeknek is van fejlettségi fokukhoz mért, a legtöbb esetben bizony igen életerős és elementáris művészetük. S az életnek ez a művészies megnyilatkozása tart mindaddig, amíg a társadalom csak módot nyújt minden egyes tagjának arra nézve, hogy a reá eső munkát becsületesen, nyugodtan, céltudatosan és örömmel elvégezhesse. Mi pedig, akik, mondjuk, a pénzt csak azért harácsoljuk össze, hogy vele művészetet teremtsünk, mindenekelőtt először önmagunkat teszszük e fé[illegible]-mint társáé, de kimért komolysággal lépdel. Kopjája lobogós végén e szót hordozza, hogy: „Akadémia".

Szegény Akadémia! Ő a művészeti kérdések bonyodalmas comico-tragoediájában az anyósnak játsza hálátlan szerepét. Mindenki szokott — en passant — egyet rúgni rajta s azért mi, lovagiasságból, csínján szeretnénk elbánni vele. Szükséges rossz: így jellemezhetnők őt nem épen szittya magyarsággal. De mégis, mégis, hát így kell ennek lennie? Hogy hosszú, hosszú éveken, ifjúságunk legszebb évein át folytonosan azt tanítsák nekünk, amit tanítani egyáltalában nem lehet, az alkotás leszűrt szabályait, a kompozició törvényeit, a vonalvezetés menetét, fény és árnyék arányos elosztását, színakkordok összetételét, s hogy csak arról az egyről, amit épen meg lehetne a tapasztaltabbaktól tanulni, az anyagról, a mesterségről, erről az oly gyerekes, de oly szükséges valamiről — sohasem essék szó? De nem panaszko-

hanem akkor, midőn emberi voltára eszmél; midőn beismeri, hogy embernek lenni, élni, nem annyit jelent mint enni, inni és szaporodni, hanem magát egynek érezni az összességgel, az istenséggel és embertársaival; hogy ennek a mind szélesebb és szélesebb körökben széjjelhullámzó nagy közösségnek a — bár sejtésszerű és öntudatlan — kifejezése volt mindenkor a művészetnek legigazibb feladata. És akkor jőjj elő, te pénz, szerényen és hivalkodás nélkül, és vásárold össze a műremekhez szükséges drága, csillogó márványt és rendíthetlen gránitot, a szivárványos zománcot és omló festéket, meg a lengő vásznat, de ne hidd soha egy percre sem, hogy te teremtetted, te hoztad elő azt a művészetet!

Apokalipszisünk második lovagja szerényebb megjelenésű, arca nem annyira diadalmi mámort, mint inkább bizonyos csökönyös elszántságot fejez ki. Válláról hosszú, ünnepélyes, fekete palást omlik alá szabályos redőkben, fejét sisak helyett vaskalap födi. Lova nem szökell délcegen,

A természettudósok úgy mondják, hogy az ember célja: önmagának és fajának a fenntartása. Impliciter úgy értelmezik a dolgot, hogy az egyén a fajnak, mint állandóbbnak, alá van rendelve. Ámde én egyrészt kizárólagosan és kategorice csak énemet és annak jelentőségét érzem; másrészt meg biztosan tudom, hogy valamint az ember komplikált szervezete a legegyszerűbb organizmusokból fejlődött, úgy ismét ez a szervezet is egy bizonyos idő mulva teljesen át fog alakulni, tehát fajomat sem tarthatom fenn. Nem formulázhatom ennélfogva e tételt másként, mint hogy: az élet az életért van. Amint pedig az életről így, a maga összeségében és végtelenségében beszélek, egész sorozata lép fel az új, jelentőséges problemáknak, melyek mellett az egyén és fajfenntartásának kérdése teljesen eltörpül. E problemákkal foglalkozott mindenkor a vallás, a filozófia, a művészet.

Midőn tehát a modern ember az élet problemájának ilyen efemer és egyoldalú megoldásával beéri, megvonja egyúttal művészetétől is az igazi, egyedül éltető talajt.

De még tovább megy: azt hiszi, hogy pénzzel biztosíthatja legjobban fizikai életének fenntartását. Ez a tévedése a mai szociális viszonyoknál, a vagyon mindinkább aránytalanodó megoszlásánál ugyan nagyon érthető és megbocsátható — de nem kevésbé veszedelmes. Mert fizikai létünkre nézve mindaz, ami nem föltétlenül szükséges — egyenesen káros. Úgy hogy kevés pénz a legtöbb esetben inkább biztosítja fizikai jólétünket, mint sok pénz. E tekintetben pl. a legfontosabb faktoroknak, az ép erkölcsnek, a tiszta levegőnek — nincs is közvetlen köze a pénzhez. De hagyján! Mindnyájan ismerjük a pénz óriási, bár többnyire áldástalan szerepét társadalmunkban. Térjünk vissza első tévedésünkhöz.

Az előbb mondottuk, hogy midőn felfogásunkat az életről, annak materiális, véges korlátai közé szorítottuk, egyúttal megvontuk művészetünktől is azt a talajt, melyen az mindenkor legnemesebb és legremekebb virágait és gyümölcseit termelte. Nagy művészi korszakokban a művészet első sorban az emberi lét nagy problémáinak szolgálatában állott és mindennapi életünk művészi szükségleteit mindenkor a dús lakomának pusztán az asztal alá hullatott morzsáiból elégíthette ki, úgy hogy nincsen szomorúbb bizonyságtétel a modern művészetre nézve annál az egynél, hogy manapság kizárólagos táplálékát e hulladékok, a mi polgári életünk kényelme és gyakorlatiassága körében felmerülő művészi kérdések képezik.

Térjünk most vissza a pénz és a művészet közti viszonyhoz. Midőn azt állítjuk, hogy a művészethez első sorban pénz kell, akkor okoskodásunk körülbelül a következő: elégítsük ki mindenekelőtt napi életünk szükségleteit, a feleslegből pedig áldozzunk a művészetnek. A művészetet tehát kiszakítjuk hétköznapi életünk szükségleteiből és fényűzési cikké teszszük, melyhez csak a gazdag juthat. És itt válik aztán tévedésünk végzetessé. Igaz ugyan, hogy aki reggeltől napestig véres verejtékkel kénytelen törni magát egy darab kenyérért, annak többet munkájában nem lesz öröme s így a művészet iránt sem nem fogékonysága, sem nem ideje, sem nem kedve, mindazonáltal a legszomorúbb művészeti korok mindenkor azok voltak, midőn a művészet kizárólagosan a gazdagok fényűzési cikkévé vált. Így látjuk továbbá azt is, hogy a legnagyobb művészi alkotások sohasem voltak egyesek magántulajdonai, hanem az egész népé, az egész nemzeté, tehát a legszegényebbé s a leggazdagabbé egyaránt. Lételüket sohasem köszönték annak, hogy véletlenül itt vagy amott sok pénz halmozódott volna fel, hanem pusztán annak a kényszerítő érzésnek, mely a társadalom minden egyes tagját áthatotta és rávitte arra, hogy sajátos létele örömének, harmóniába ömlött világfelfogásának maradandó formai emléket

A MODERN MŰVÉSZET APOKALIPSZISE.

(Irta és fölolvasta *Kriesch* Aladár 1904 febr. 19-ikén az iparművészeti múzeumban.)

> „Eloldatának azért a négy angyalok, kik készek minden órára, napra, hónapra és esztendőre, hogy megöljék az embereknek harmadrészeket."
>
> „És vala a lovagseregnek száma kétezerszer való százezer: mert hallám azoknak számokat."
>
> „És ismét láték lovakat látásban, és hogy azokon ülőknek, tüzes, veres és kénkő színű fegyver derekok volna; és a lovaknak fejek mint az oroszlánoknak fejek és azoknak szájokból tűz, füst és kénkő jő vala ki."

EGY ÍR SZ. JÁNOS jelenéseinek 9. fejezetében s e szavai vezették Dürer Albert lelkét és kezét, midőn halhatatlan fametszetét, a négy apokaliptikus lovagot megrajzolta.

Megkísérlem ezek után én is, a mi modern művészetünk négy apokaliptikus lovagját bemutatni, akik, bizony-bizony mondom, ennek a művészetnek nem harmadrészét, de lényegét rontják meg. Megrontják pedig annál is bizonyosabban, mert nem mint nyilt ellenség, tüzes, veres és kénkő színű fegyverrel kezökben jelennek meg, hanem a művészet istápolói, támogatói, előharcosai gyanánt, kik dárdájukat az ő szent ügyéért forgatják — akiknek azt őrizniök, atyailag gondozniok kellene s akik nélkül az már hovatovább el sem lehet.

Az első lovag talpig aranyban jelenik meg. Pávatollas aranysisakja, aranyzománcos vértezete, sarkantyúja megcsillog a napon; diadalmasan járatja meg skarlát-takarós, skófiumos tejfehér paripáját a porondon, mert hisz övé a hatalom s a dicsőség e földön, őt imádják mindenek; aranyhímes dárdájára, melyet fennen hordoz öklében, ez egy szó van írva: „Pénz!"

A tömeg megalázkodva, áhitatos morajjal fogadja: egyet int kezével s parancsszavára a vadonból ezer nyüzsgő rabszolga a bűn és bűnhődés, kéj és szenvedés pazar palotáit és rideg rejtekhelyeit varázsolja elé — s az imént még oly tiszta, madárdalos levegőben az egymást tipró ezerek jajja és kacagása hallik. Akinek minden lehetséges — miért nem teremthetne az művészetet is? És mi mindnyájan hisszük és valljuk is, sőt esküszünk reája, hogy a leglényegesebb és leghatalmasabb kellék művészet létrehozásánál és fejlesztésénél: a pénz. Csak jó sok pénzem legyen, akkor majd ápolni, szeretni, pártolni fogom a művészetet — így gondolkodik az egyes ember, s nem veszi észre, hogy ebben a pénzért folytatott ádáz tusájában kipusztít lelkéből minden csirát, minden fogékonyságot, mely őt a tiszta, érdek nélkül való művészi gyönyör átérzésére képessé tenné. Csak jó sok pénzünk legyen — okoskodik ennélfogva az állam, majd akkor költhetünk belőle sokat művészetre is és lesz fényes művészetünk — és e sok pénz előteremtése közben olyan túlfeszített, rabszolgai munkára kényszeríti polgárai zömét, hogy minden öntudatlan művészi érzés és ehhez való ragaszkodásuk, szeretetük menten kipusztul belőlük. Megöljük a művészetet a művészet szent nevében. Kiáltó példa erre a népies művészetek országszerte való pusztulása.

Álljunk meg tehát itt egy percre s nézzük meg közelebbről, hogy mi köze a pénznek a művészethez, mennyiből áll a jelentősége, mekkora a haszna, és mi módon lesz károssá?

Itt is, mint egész modern életfölfogásunkban, összezavarunk több fogalmat egymással. A jelen esetben pedig kétszeresen kettőt.

Először is egyjelentőségünek vesszük az emberi lét teljességét a fizikai élet fenntartásával. Ez az első tévedés.

Másodszor egyazonosnak vesszük a fizikai élet fenntarthatóságát a pénznek esetleg minél nagyobb tömegben való birtoklásával. Ez a második tévedés.

Magyar Iparművészet
1904.

A PRAERAFAELIZMUS IPARMŰVÉSZETI TÖREKVÉSEI.

Kriesch Aladár, a kitünő művész, a műbarátok körében Ruskinról s az angol praerafaelistákról czimmel négy előadást tartott, melyeket összegyüjtve kiadott. Ebből a könyvből szakitjuk ki az alábbi lapokat:

Az első, a mit körülbelül állithatunk, hogy W. Morris volt az atyja, a megindítója a modern kor művészi törekvéseinek, a mennyiben azok az iparművészetre vonatkoznak. Tehát, hogy egy jó hazai szóval éljek — a seczessiónak. Mi, a kik itt, kissé félreeső helyünkön, a kultura finomultabb, tisztább törekvéseinek forgatagától távolabb állunk, — a hová csak ritkábban jut el egy-egy éltető szellő vagy elhaló csatakiáltás hangja, — hiszen mi magunk zárkózunk el gondosan, nemzeti karakterünk sértetlen megőrzésének örve alatt, az ilyen kivülről jövő, elementáris betörések elől — csak félig értjük meg a szavak igazi jelentőségét. A „seczessio" szóra meg épen borsódzik a hátunk. És, bevallom, némileg joggal is. Igaz, a név „seczessio" talán nincs szerencsésen választva, pedig csak a hagyományos rossztól való elszakadást akarja jelenteni és nem a hagyományos jótól. Hisz nézzük azokat, a kiktől e mozgalom kiindult! Volt-e náluknál nagyobb, lelkesebb, őszintébb bámulója az elmult korok igaz művészetének? Való, hogy hamis bálványoknak nem áldoztak: azok mellé, a kik a művészetet czifraságnak, játéknak nézték, nem állottak; élesen meg tudták különböztetni az eleven művészi életet annak bármilyen pompásra kifestett, halott képmásától; de soha egy perczig sem dolgoztak hiu feltünési viszketegből, vagy azért, hogy minden áron valami ujat, még eddig nem látottat alkossanak. Ép oly becsületes, őszinte meggyőződéssel munkálkodtak, mint a nekik például szolgáló elődeik, a sötét középkor névtelen munkás-művészei, a személyes becsvágyat Isten zsámolya elé lerakó, szerény művész-apostolok. Ellenkezőleg, mindenáron keresték a velük való összefüggést, hirdették a tradiczió fennállását! És ha mégis

Modern Művészet
1906. I. 4.

mást, elűtőt, ujat alkottak, ez egyszerüen csak azt bizonyitja, hogy e művészek saját koruk eszméitől hajtva, az ő legsajátabb énjüknek adtak kifejezést. A ki egy elmult kor művészetét fel akarja idézni, az vagy másokat ámit, vagy önmagát ámitja ; vagy tudatlan, vagy hazug. Miért nem irhatunk egy ujabb Dantebeli poklot vagy egy második Lear királyt? Hisz itt van előttünk a példa, fogjunk hát hozzá! Ennek lehetetlenségét mindenki belátja, miért t. szünk hát kivételt a képzőművészetnél? Vagy azt gondoljuk, hogy a román vagy a gót stil, vagy a renaissance csak annyi, mint a hexameter vagy az alexandrin, a melybe tetszőleges tartalmat tölthetünk? Nem, valamely stil lényege nem annak formáiban, de kifürkészhetetlen szellemében rejlik. A Goethe hexameterei sem egyazonosak a Homeroséval, sem pedig Vörösmartynkéval. A kinek tehát egy elmult kor formái iránt bizonyos előszeretete van, ám használja őket — ha tudja — az még nem nagy baj, a baj csak ott kezdődik, midőn ama formákba egyuttal annak a kornak a szellemét is belé akarja szoritani, tehát rég elkorhadt emberek agyával akar gondolkozni és szivével érezni.

A dolog inkább ugy áll, hogy azoknak az embereknek legnagyobb része, a kik a produkcziónak ezt a — bár lényegében lehetetlen, de külsőleg mégis meglehetősen kényelmes módját választották, tulajdonképen nem is voltak művészek. Nemcsak az épitészet, de a többi művészetek terén is a hagyomány és a közös megegyezés egész sorozatát állitotta fel a mankókul szolgáló szabályoknak, a melyek segitségével aztán a művész, hogy ugy nevezzem őt, elkezdett látszólag a maga lábán járni s csinált olyan palotát, szobrot vagy képet, a mely a művészi alkotáshoz minden külső jelében szakasztott módon hasonlitott. Midőn tehát a modern művészet a maga részéről ennek a művészi produkcziónak a képtelenségét belátja, bár ama szabályok létezését általában nem tagadja, csak az ellen tiltakozik, hogy művész mankókon tudjon járni — tulajdonképen nem tesz egyebet, mint minden őt megelőzött művészi kor: visszakövetelni magának a jogot, hogy s a j á t gondo-

latait a saját formáiban fejezhesse ki, hogy nem a mások, de a saját esze és szive után indulhasson. Természetesen a nagy közönség, a mely, különösen nálunk, az efajta törekvésekkel csak keveset törődik, s a kinek életében a művészet egyéb jelenségei máskép nem szerepelnek, mint egy-egy kiállítás a Műcsarnokban, vagy konczert, vagy a legjobb esetben egy elhalálozott családtag lefestése: megdöbben és zavarba jön, ha hirtelen valami uj jelenségre bukkan. Jellemző tulajdonsága általában az emberi agynak, hogy egy uj gondolat vagy uj eszme befogadása mindig valósággal nagy fizikai megerőltetésünkbe kerül s ezért egyelőre rendesen ösztönszerüleg tiltakozunk ellene. Hátha még az uj gondolat uj formai köntösben is jelenik meg! Aztán ne feledjük azt sem, hogy mindenütt igen nagy száma van a hamis prófétáknak, a kiknél, mondjuk a „seczessio" szó csak ürügy, hogy saját kis, önző czéljaiknak szolgáljanak. A kik az ujnál ujabbat s a különlegesnél különlegesebbet nem meggyőződésből, de csak azért csinálnak, hogy feltünjenek, üzérkedjenek vele, s igy a legundokabb módon profanizálják a művészet komoly és szent ügyét. Tény, hogy nálunk különösen ez utóbbi visszaélés a secessió jelszavával tette a hozzá nem értő embereket oly bizalmatlanná iránta.

De nézzük itt a mi külön esetünkben kissé közelebbről a modern művész iparművészeti törekvéseit, Morris tanitásait, a mint azokat müveiben és irásaiban reánk hagyta.

A modern embernek alig van temploma, egész élete vagy annak legalább értékesebb része otthonának van szentelve. Igy aztán Morris első sorban az otthont, a „home"-ot akarta művészetével mintegy megszentelni és a benne lakókat annak szuggesztiv erejével fölemelni.

Jelszava: Ne türj házadban semmit, a mi nem hasznos és nem szép! A fölösleges és a csunya megrontják jellemedet, teherré és keserüvé teszik életedet! Csak gondoljunk egy rendes nagyuri palotára vagy egy egyszerübb polgári lakóházra! Az előbbi fehér vagy szürke, de lehetőleg dusan aranyozott falaival és mennyezeteivel, czikornyás butoraival

és nagy csilláraival, a maga nagy sivár szintelenségében; a másik ugyancsak tarka, rikitó fali mustráival, kivül faragott, belül összetákolt szekrényeivel, pohárszékeivel, botrányos szőnyegeivel és last no least olajnyomataival, és be fogjuk látni, hogy mennyire jogosult és mily égetően szükséges volt Morris föllépése, mily mély jelentőségüek az ő szavai és reformtörekvései! Hisz ő valósággal az embert akarja művészetével jobbá és boldogabbá tenni! Az ő butorának vagy az ő szőnyegének szépsége nemcsak azt jelenti, hogy formái, vonalai, színei szépek és kellemesek legyenek! Nem, első és alapvető szépségük mindenekelőtt hasznosságukban, czélszerüségükben, aztán pedig tisztességes, a lehető leggondosabb elkészitésükben rejlik. Nem azért készültek, hogy tervezőjük vagy készitőjuk a lehető legtöbb pénzt nyerje rajtuk a lehető legkisebb munkáért, hanem azért, hogy becsületes munkával becsületes bérért a készitő is örvendjen, a mig dolgozik rajtuk s a birtokos is örvendjen és gyönyörködjék bennük, a hányszor csak látja és használja! Gondoljuk csak el, hogy mit jelentenek ez elvek a mai korban, midőn az általános jelszó ez: üzleti szempontból minél többet és olcsóbban produkálni! Gondoljuk csak el, hogy ezen hamis és bünös szempont mennyi teljesen haszontalan, sőt káros szizifusi munkát ró az emberiségre!

Mennyi szenvedésbe, mennyivel több eltékozolt munkába kerül ugyanegy dolgot megcsinálni tizszer rosszul, mint egyszer jól, csak azért, hogy néhány ember embertársai tizszeres munkája révén tizszeresen gazdagodhassék meg rajta. Ha egy jól megcsinált asztal vagy szék apáról fiura száll, ha az anya leánya számára hagyhatja fehérneműjét, gyolcsait; ha elődeink diszruháit két-három generáczió viselhette, ugy ez kettőt jelent: először azt, hogy mivel gondosan, tehát szeretettel voltak készitve, hát bizonyára szépek is voltak s igy egész létezésük hosszu ideje alatt állandó gyönyör és jó érzés forrásául szolgálhattak; másodszor pedig azt, hogy az emberiség nem volt kénytelen ugyanazt a munkát annyiszor ujra meg ujra elvégezni, nem roskadt le a folyton ismétlődő,

reá rakott teher alatt, hanem ráért, ráért örömmel dolgozni emberhez méltóan. Igaz, ezen szerencsétlen állapotnak felidézését, az emberi lélek e telhetetlen és oktalan nyerészkedési hajlamának kielégithetését első sorban a gyáripar fellendülése tette lehetővé ; nem csoda tehát, ha ugy Ruskin, mint Morris ennek, látva káros és erkölcstelen következményeit, szivük mélyéből hadat üzentek. És jórészt teljes joggal. Hisz bizonyára lesznek egyes esetek, mint mondjuk pl. a gombostű, melyeknek kézzel való előállitásánál a ráforditott munka nem áll arányban az eredménynyel, sőt lesznek olyan dolgok is, melyeket a gép határozottan pontosabban fog megcsinálni, de általában véve mégis tökéletesen ugy áll a dolog, hogy a gép- és gyáripar használati tárgyaink legnagyobb részét megrontotta, szépségükből kivetkőztette. Ennek aztán megvan a maga óriási, kevesek által kellőleg méltatott erkölcsi perspektivája. Mivel önkéntelenül érezzük, hogy a bennünket környékező dolgok haszontalanok, bennük gyönyörüségünket nem lelhetjük ; másrészt tudjuk, hogy mily könnyen s olcsó pénzért szerezhetünk helyébe másokat, ugy természetesen nem szeretjük, nem gondozzuk, meg sem becsüljük őket, s ez aztán általánosságban is az emberi munka megvetésére vezet. A munka ezen megvetése meg csak ujabb ösztön arra, hogy embertársunk a reá bizott munkát lanyhán és hanyagul végezze, hisz ugy sem becsüli meg senki ! Gondolja vagy érzi önmagában. Hogy ebből a czirkulus viczi-ozusból aztán az egész emberiségre nézve mennyi kinlódás és szenvedés származik, nem közönséges fantáziája legyen annak, a ki azt le tudná irni !

Mily becse volt az előtt egy szép, hártyapapirra irott könyvnek, kirakott almáriumnak vagy festett ládának, — a katona névvel nevezte damaszkusi pengéjét, — a nagyasszony ünneplő mentéjét ereklyeképen hagyta unokáira ; mindennek ma már nyoma sincsen, s a dolgok változott rendje bizony nem jelenti az emberi nem boldogságának gyarapodását !

A mint látjuk tehát, a Ruskin-Morris-féle művészi hitvallásnak lényege lebocsátkozik az emberi társa-

dalom szervezkedésének gyökereihez; az emberi nem természetes alapokon nyugvó közösségét konstatálja és ebből a megismerésből kiindulva törekszik — a művészet minden megnemesitő hatása által — a közjólétre. Ez a második, rejtettebb, mélyebb oka annak, hogy miért viselkedik a konzervativ emberiség oly tartózkodással az ugynevezett „seczessio" iránt. Fél, hogy ez az uj, titokzatos forgatag, a mely pedig csak az ő boldogságát czélozza, kizavarja őt az ő megszokott, mindennapi, polgári kényelméből. A konzervativizmus magában véve nem rossz dolog: hiszen nélküle talán egy nyugodt perczünk sem volna, eszméről-eszmére ugrálnánk, beléfognánk az ujba, a nélkül, hogy feldolgoztuk, megemésztettük volna a régit, — csak olyankor játszik mindig szomoru szerepet, midőn az emberiség fejlődésében egy-egy ujabb evolucziónak akarja utját állani.

MÁRK LAJOS KARIKATURÁI. A vidám hangulatok barátait igaz művészi élvezetben részeltetik Márk Lajosnak sajtó alatt lévő karikaturái, melyeket Nagy Endre szatirikus regényéhez készitett. Ebből közlünk most mellékletünkön kóstolót, hogy kézirását bemutassuk. Márk művészi egyéniségének vonásai: a jellemző vonások szellemes kiemelése, a könnyed rajz, a festői iránti érzéke mind összpontosulnak e művében.

A festő, a ki — válogatás nélkül — mindent lefest, olyan, mint a tükör, mely mindent, a mi elibe kerül, visszasugároz, a nélkül, hogy ismerné a tárgyakat.

LEONARDO DA VINCI.

A régi mesterektől csak az elveket szabad megtanulni.

ROUSSEAU.

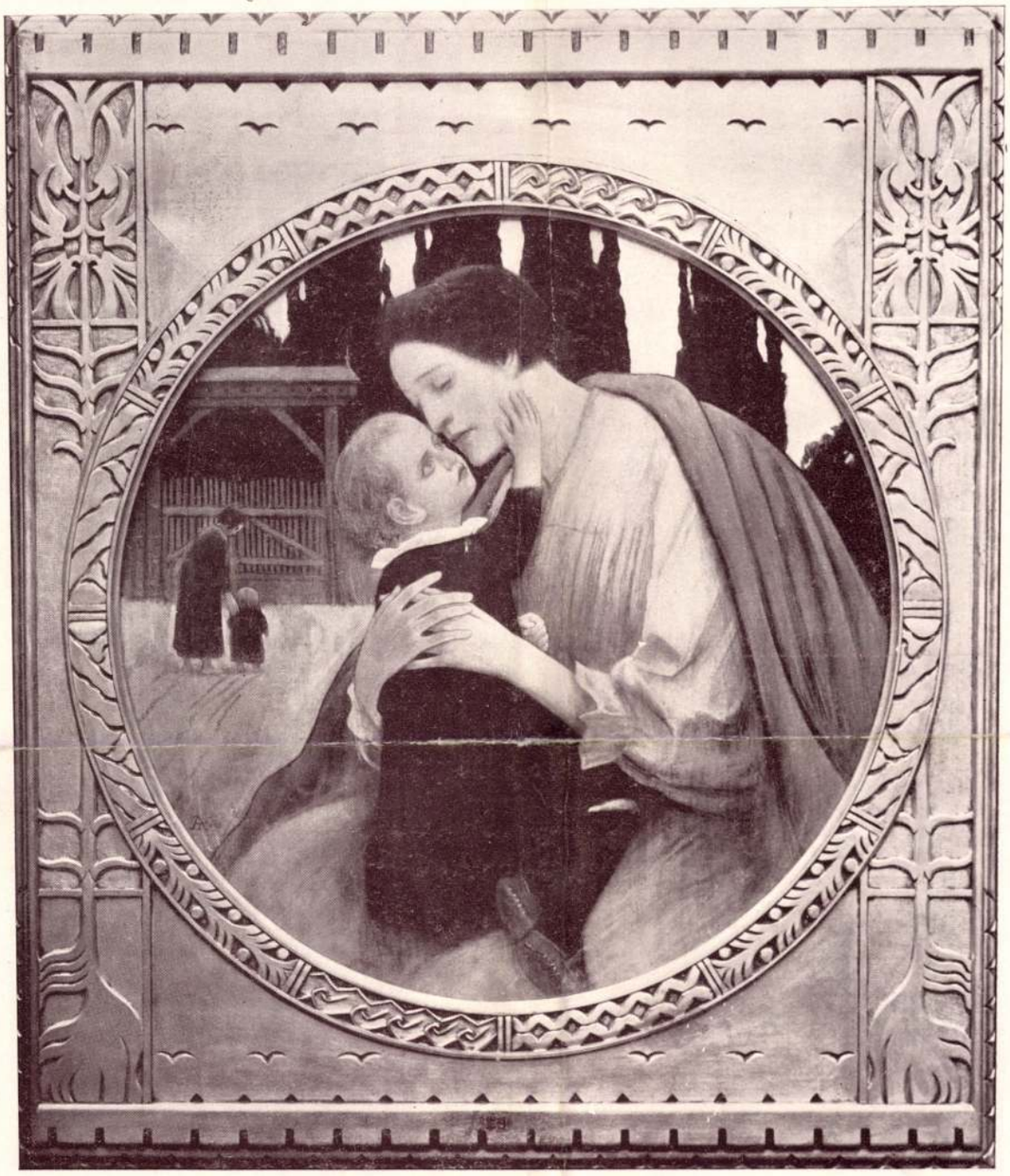

MADONNA KRIESCH ALADÁR

GOBELIN TERVEZTE NAGY SÁNDOR KÉSZÍTETTE BELMONT LEO

sével, csipke és hímzési technikák tanulmányozásával foglalkozott. Ezen idő alatt az iparművészeti iskola textilosztályán készült miseruhatervezeteket s azoknak 25—30 díszítési változatát másolták le e sorok írójának vezetése mellett s Szalay Béláné szaktanító útbaigazításával gyakorlati példákon ismerték meg az arany- és selyemhímzésnek a gyakorlatban ma is alkalmazható technikáit, továbbá a varrott és a vert csipke készítésének különféle eljárásait. Ezen gyakorlati tanulmányok során összegyűjtött munkák az egyházi ruhák készítésével foglalkozó apácanővéreket oly mintagyűjtemény birtokába juttatták, mely amellett, hogy a művészeti ízlésnek teljesen megfelel, egyszersmind a készítendő miseruháknak lehető olcsó előállításával is számot vet s így a gyakorlatban is használható.

Néhány szóban le kell szögeznünk ennek az első apácakurzusnak tanulságait. Talán még sokkal közelebbfekvő eredményeket várhatunk tőle, mint a lelkészkedő papság számára rendezett tanfolyamtól. Nem azért, mintha a papság nem karolná fel örömmel és lelkesedéssel mindazt, amit a tanfolyam programmja felölel, de mert a kitűzött célok épen az apácáknál, akik az egyházi ruhák elkészítésével foglalkoznak, sokkal szélesebb körben és sokkal gyorsabban valósulnak meg, mint bárhol másutt.

Az, hogy az ősi miseruhának újabb szabási formáját, a gyorsan és könnyen elkészíthető miseruhadíszítéseknek művészi beccsel bíró mintasorozatát megszerezhették, az egyházi ruhák készítését művészi irányba tereli. S azok a minták, melyeket a tanfolyam résztvevői összegyűjtöttek, nem csak egy kolostor munkájának az anyagát képezik, hanem alkalmas módon sokszorosítva, az ország különböző helyein fekvő kolostorok műhelyeinek mintagyűjteményét szaporítják és frissítik fel.

Az a kapcsolat pedig, amely ezen első tanfolyam alkalmával az egyházi ruhák készítésével is foglalkozó iparművészeti iskola és művészek között egyrészt, másrészt pedig a művészi kivitellel foglalkozó apácanővérek között szövődött, az egyházművészet egy jelentős ága jövő fejlődését biztosítja. A rövidre szabott idő, melyben a tanfolyam munkája lefolyt, csak bevezetés lehet és ízelítőül szolgálhat a folytatólagosan rendezendő tanfolyamok munkájához. A nyujtott ismeretek kibővítése s különösen a gyakorlati munkának folytatása már csak azért is szükséges, mert így néhány esztendő alatt a művészi terveknek olyan kincsesbányája gyűlik egybe, amely a hazai szükségleteknek itthon való ellátását teszi lehetővé. Nem kell majd a külföldhöz fordulnunk, ha művészi szép és drága vagy akár olcsó egyházi ruhákat akarunk készíttetni. Az apácák számára rendezett tanfolyamokon pedig bő alkalom nyílik arra, hogy a művészi ízlés iránti fogékonyságot az egyházi művészet minden vonatkozásaiban közvetlenül terjeszthessük és így csendes és buzgó munkásságunkkal a közízlés és a vallásos érzés nemesítéséhez hozzájáruljunk.

MIHALIK GYULA.

AZ AJÁNDÉKOZÁS MŰVÉSZETE.

ÍRTA: NÁDAI PÁL.

Igen, az „ajándékozás" művészete és nem az — ajándéké. Mert a kettő közt különbség van. Az ajándék művészete jobbadán az iparos, a kereskedő dolga, az ajándékozás művészete az enyém is, aki adom, az öné is, aki kapja. A kettő közt tehát különbség van. Legalább is akkora, mint az ok és okozat között, mint a matéria és a szellem között. Mert mit jelent ez a szó: ajándék? Valami darabos fogalmat, valamit, ami készen adódik, valamit, amit egy ember bizonyos célzattal megvesz, azután egy másik embernek kézbesít és amit ez a másik ember szabályszerű formák és nem egészen szabályszerű gondolatok közben átvesz. Az ajándék tehát eszköz, lebonyolítási eszköz, csereérték, nemzetgazdasági tényező. Mit érzek, ha elolvasom, vagy meghallom ezt a szót: ajándék? Először is érzek valami keresettséget. Azután egy kis gyanus illatot érzek. Azután valami olyasfélét érzek, ami egy zenélő-album ködös körvonalait idézi fel az emlékeimben, vagy egy bronzöntvényű kutyáét, amelyik cilindert tart a szájában és a cilinder karimáján egy pajkos fölírás olvasható. Például az, hogy „Ember ne boszankodj".

Mi más az „ajándékozás"! E mögött félve, szinte bocsánatkérőleg húzódik meg egy finom figyelmesség. Itt nem a tárgyra gondolok, hanem a mozdulatra, a gesztusra, a törekvésre, a lendületre. Ajándékot mindenki adhat és vehet, ajándékozni csak az tud, akinek a szívéből is hozzátapad valami az ajándékhoz. Ajándék csak az utolsó folyamat, a rideg tény; ajándékozás maga az igazság keresése, maga az út, mely a szerelmet előkészíti. Ki nem érzi, hogy mennyi grácia, mennyi hajlékonyság, mennyi romantika van ebben a szóban, ebben a piruló vallomásban: „megajándékozom önt". Ez az! Romantika van benne, félmúlt és haldokló romantika, hogy egy mostanában divatos szóval éljek: levendula-illat. A megajándékozás művészete a hatvanas és hetvenes évek poézisét juttatja az ember eszébe és a még régibb időkét, amikor az ajándékozó először csak tervezgetett, azután tervezőből megrendelő lett és csak végül lett ajándékozóvá. S amikor tervezett és megrendelt, a maga egyéniségének egy darabkáját is belevésette az arájának szánt násfába és amikor tiszta áhítattal egy kelyhet készíttetett a szűrszabó-céh atyamesterének ezüstlakodalmára, akkor nemcsak jó polgár és figyelmes hazafi tudott lenni, de egy kicsit mecénás is volt — a maga módja szerint. Az ajándékozás a szívjóság művészete volt, a kézműipar ábrándvilágából pattant elő és mindig úgy dolgozott, hogy két ember összedugta a fejét és mosolygott és veszekedett és alkudozott és megint mosolygott és így született meg: az ajándék. És szép volt ez az ajándék, mert a szerelem gyermeke volt.

Mi más idők voltak azok! De elmultak a kézművességgel, mert őket is megette az indusztrializmus. A gyáriparral utolsót vonaglottak ők a szerény és kellemetes megajándékozók, helyesebben ajándék-nyujtók és hattyúdalaikat félve őrizzük üveges vitrinekben. Az ajándékozás szinte kiveszett a divatból s helyébe lépett az ajándék. Csúf szó, amely egy csúf etikát is teremtett meg. Az ajándékozás cinizmusát. A kézműveskor gyermeke boldogtalan volt, ha a rózsafából készült gyüszűtartóra rá nem vésethette a maga sóvárgó szerelmét is Euryalus és Lucretia, vagy Daphnis és Chloë, vagy legalább is egy sebzett szarvas képében. A mai ajándékozó minden közösséget megtagad az ajándékával. Olyat ajándékoz felebarátjának, aminek az odaajándékozása az ő számára legkevesebb vérveszteséget jelent. Mondd meg, hogy mit ajándékozol barátaidnak és én megmondom neked, hogy mit utálsz — lehetne némi túlzással mondani. Ez a felfogás teremtette meg az iparművészet történetének a vaskorszakát. Nem is a vaskorszakot, mert a vas végre is becsületes fém, hanem a műbronz-korszakot, az oxidált és cizellált öntvény-korszakot: az oxidált patkókkal, lovakkal és kengyelekkel díszített cizellált

jelszavát. Példákkal igazolja állításait, mely példák bizonyítják, hogy ha a XIX. századnak gondolkodása, mely csak bizonyos stílusokat approbált, érvényre jutott volna már évszázadokkal előbb, akkor nem gyönyörködhetnénk most a reneszánsz és barokk-korszak remekeiben. Sajnos, nálunk is a restaurálással sok templom áldozata lett a stílszerüségnek. Azzal zárja rendkívül érdekfeszítő előadását, hogy a művész ne színészkedjék, álpáthosszal ne dolgozzék és amikor a saját nyelvén kell hogy beszéljen, akkor ne deklamáljon görög hexaméterekben csak azért, mert ez a forma klasszikus.

Utána Fieber Henrik tartotta meg az egyházművészet újabb irányairól szóló előadását. Sorra vette a művészet egyes ágait és jellemezve azoknak modern fajtáját, kimutatta azt, ami bennük becsülendő és értékes. Elsősorban a modern építőművészetről beszél, melynek jellegzetes tulajdonságai: a legnagyobb egyszerűség, az anyag természetének szemmel tartása és a díszítő elemeknek a szerkezetből való előhívása. A festészetről, szobrászatról és a modern iparművészetről beszél ezután s megemlíti, hogy semmi nem áll útjába annak, miszerint az egyházművészet modern köntösbe öltözzék, mert a Tridentinum védi a művészi szabadságot és a művészekkel szemben nem is állít fel más követelményeket, minthogy alkotásaik az Istenháza méltóságához illők legyenek. Tartalmas előadását Szent Pál szavaival fejezte be: „omnia probate et quod bonum est, tenete".

Az utolsó nap első előadója Mihalik Gyula iparművészeti iskolai tanár volt, aki „a miseruha alakja és reformjáról" értekezett, illusztrációkkal kísérve előadását. Előadja, hogy a miseruha ősi alakját a rómaiak viselte penula nobilisban találjuk meg. Formája kétféle módon változott meg az idők folyamán: eleinte megtartotta hosszú köpenyalakját, csupán a szélessége kisebbedett, úgy, hogy ősi félköralakból lassan negyedkörré lett. Ezt a kényelmetlen és nehéz formát, melynél a feltürt szövet a karokra nehezedett, felváltotta a kétoldalt kivágott forma, mely a karokat szabadon hagyja s a vállhoz is jobban simult. A két oldalt alkalmazott kivágásnak túlzása vezetett aztán — a XV. sz.-tól — a hegedüformájú kazulához, mely már teljesen kivetkőzteti a miseruhát a ruha jellegéből.

A miseruha felületének négy tagozási formája a következő: Legrégibb a párhuzamosan lefutó két sáv, mellyel már a penula nobilison találkozunk; azután a középütt végigfutó egy sáv, mely szerkezeti dísz, amennyiben a szövetrészek összevarrásának födésére szolgál; az érseki palliumnak díszítésként való alkalmazását mutatja az ú. n. gótikus keresztforma, míg a derékszögű szárakkal bíró kereszt a függélyes sáv és a mellen alkalmazott nyílásnak biztosítására szolgáló vízszintes sávnak kombinációja.

A bemutatott miseruhaforma, melyet az előadó mint a liturgikus követelményeknek és a művészi igényeknek megfelelőt ajánlott, az ősi formának a változata. Könnyű szövetből kell készülnie, a vállon jól feksziK; s a mellett, hogy az alakot jól födi, a karoknak szabad mozgását nem akadályozza úgy, hogy alakja és díszítése a miseruhánál megkívánható komolysággal és méltósággal ruházza fel viselőjét.

Végül dr. Sztrakoniczky Károly tartott előadást az üvegfestészetről. Előadásának elején történeti visszapillantást nyujtott az üvegfestészet nagy virágzási korszakaira, majd kifejtette, hogy a modern vitripiktura a virágzási korszakok közül a XIII. századdal rokonszenvez leginkább s illetve úgy technikájában, mint esztetikai felfogásában ahhoz tér vissza. Ez nagyon üdvös jelenség, mert a XIX. század naturalisztikus hajlandósága már csaknem teljesen tönkretette ezt a nemes művészeti ágat s csakis a stilizált, dekoratív jellegű ablakfestészethez való visszatérés biztosíthatja a jövendő fejlődést. Kiemeli az utóbbi iránynak összes előnyeit és pontokba foglalja azokat a tudnivalókat, amelyekre a lelkészkedő papságnak az ablakok megrendelésénél szükségük van.

Az előadásokat a hallgatóság mindvégig nagy figyelemmel és érdeklődéssel kísérte s gyakran adta jelét tetszésének. Az előadások gyakorlati szemlélődéssel egészültek ki, amennyiben a tanfolyamon résztvevők délutánonkint látogatásokat tettek: az epreskerti művésztelepen, az iparművészeti iskolában és múzeumban, a Szépművészeti Múzeumban és különböző műtermekben.

DR. SZTRAKONICZKY KÁROLY.

II.

Az apácák számára rendezett első egyházművészeti tanfolyamot július 10-étől 14-ig tartották meg az irgalmas nővérek ménes-úti anyaházában. A tanfolyamon Lyka Károly és Mihalik Gyula megismételték azokat az előadásokat, amelyeket a papság számára rendezett tanfolyamon tartottak s amelyeket már fentebb ismertettünk. Az újonnan tartott előadásoknak kivonatát a következőkben közöljük:

Dr. Fieber Henrik két délelőttön foglalkozott az egyházművészeti ízléstelenségekkel. A templom belsejében előforduló díszítési tárgyak s egyházi szereknek formai és színbeli ízléstelenségei voltak azok, melyekről sok megszívlelésre méltó dolgot mondott. Különös súlyt helyezett az oltárnak ízléses és az egyházi követelményeknek megfelelő alakítására és méltó értékükre szállította le azokat a művészietlen díszítéseket, melyekkel az oltárt és templomot ünnepi alkalmakkor — nagy buzgósággal és kevés ízléssel — szokás mai napság díszíteni. A csinált papirosvirágok, a csipkét utánzó papiros, a ruhába bujtatott szobrok, az élővirágoknak ízléstelen keretben való elhelyezése, csillárok és világító-testek helytelen alkalmazása és számos olyan apróság, mely ma még csak a finomult ízléssel rendelkező embernek szemét sérti, képezte tárgyát a mindvégig érdekes előadásnak, melyet a hallgatók feszült figyelemmel kísértek s amely az egyházművészetnek — mondhatni — alaptörvényeit egyszerre megvilágította a hallgatóság előtt.

Magyar Iparművészet
1911. évf.

Az egyházművészeti tanfolyamok

Július 11-én Körösfői-Kriesch Aladár tartott előadást a szövésről. Az előadás gondolatmenete a következő volt: Az ősember szövése. Kákát vagy fahéncsot font egybe, font keresztbe. A szövésnek ez a változatlan elve mindmáig. Felvetjük egy irányban, egymással párhuzamosan a láncfonalat s ezt aztán átöltjük az öltő fonállal vagy vetülékkel. A szövés legfőbb anyaga a különféle gyapjú. Azonkívül a selyem. Bár természetesen a növényi rost is alkalmatos hozzá, mint pl. a len, kenderfonal. Az emberben szunnyadó művészi ösztön már korán ábrával vagy vonallal törte meg a szövés síma felületét. Rájöttek, hogy növények, virágok, gyökerek, fák héja gyönyörű festékanyagot tartalmaznak, mellyel a fonalat színezni lehet. S megvolt a művészi szövés. A legrégibb kultúrák szövései elvesztek; a görögökét sem ismerjük. A legutolsó két nagy fénykora a szövésnek a mohamedán-szövészet s a németalföldi, középkori gobelinek. A keleti szövés technikája három fonalból kombinálódik: a láncfonal, a vetülék s a kettő közé van beöltve a színező fonal. Smirna, perzsa szövés; szumák. A gobelinek mindenféle válfaja, melyekhez hozzá tartozik a tilmi vagy torontáli szövés is, csak két fonalból áll: a láncból s vetülékből vagy öltőfonalból, mely egyúttal színez is. Végül utalás történt a művészi szövés fellendítését célzó modern törekvésekre és a gödöllői szövőiskolából behozott néhány példa alapján kérdés és feleletek alakjában a szövés stílusának néhány sarkalatos elvét demonstráltuk. Úgymint a síkszerűséget, a rajz bizonyos mértani voltát, melyet a szövésnek két, egymást keresztező iránya tételez fel. A színezésben pedig az ellentétek s az egymás mellé rendelés elvét.

Július 12-én egész délelőtt P. Velics László S. I. kalksburgi múzeumőr az egyházi hímzőművészet történetét mutatta be saját hímzésgyűjteményének nagybecsű példányaival.

Egyházi hímzőművészetünk ókorából a rómaiak applikációját, a bizanciak rakott aranyhímzését és az arabsok úgynevezett hármas-varrását emelte ki. E kornak hímzőművészetébe mélyedve, a legnagyobb lelkesedéssel szólt magyar hazánk egyik legnagyobb műalkotásáról, a koronázási palástról, amely a még teljesen ép felirat tanúsága szerint 1031-ben, előadó meggyőződése szerint B. Gizella királynénk veszprémi udvarában, az 1025-ben odatelepített bizanci apácaművésznők hímzőiskolájából került ki.

A hímzés második korszakából, az 1000—1500-ig terjedő időszakból szintén három főtechnikát beszélt meg, a száröltéses hímzéseket, a gobelin-féle hímzőfajokat s végre a hímzés történetében legbecsesebb árnyalt aranyhímzést, más néven lazúr- vagy burgundi technikát. E korszak tán utólérhetetlen magaslatát, minden időkre bámulatos remekművét képezi a bécsi udvari művészeti múzeumban a XVIII. földszinti teremben látható burgundi ornátus, amely egy kazulából, két dalmatikából és három pluviáléból áll. Ily műalkotásoknak értelmes szemlélése és megmagyarázása többet nyújt sok mindenféle foliánsok sokszavú kanyargós leírásainál.

A harmadik korszakban, amely a reneszánsz óta napjainkig terjed, főleg gyakorlati szempontból kiváló figyelmet érdemelnek először a néphímzés teréről a művészeti gyakorlatba is átvett technikák, nevezetesen a keresztöltés, a lánchímzés, a csomózott-hímzés, a gyöngyhímzés, a copftechnika stb.

Sőt maga az aranyhímzés is új módozatokat mutat be; ezek közül bizonyára legnagyobb keletnek örvendett a domborított aranyhímzés. E technikával csillogó hatást értek el, de a bizanci és burgundi hímzések nyugodt majesztását fel nem érték.

Művészeti szempontból e korszak legfényesebb eredményét képezte kétségkívül az úgynevezett tűfestés, amely a legfinomabb selyemhajszállal a festészet szín- és fényárnyalatait utánozta. E téren napjainkban a japánokat illeti meg a pálma, kik, mint nem rég láttuk, Budapesten is elragadóan szép tűfestéseikkel bűvölték el az Iparművészeti Múzeum látogató közönségét. Zárszóul előadó napjaink géphímzéseiről is megemlékezett. Bár a kultúra szempontjából minden népnél a műbecscsel bíró alkotások kívánatosak első sorban, de való igaz, a társadalomnak sok rétege a mai nehéz életviszonyoknál fogva tényleg olcsó ipar- és kereskedelmi cikkekre szorul. A gépek jogosultságát tehát a szóban levő téren elismerjük, de minden áron oda törekszünk, hogy a gép készítményeiben is művészi gondolat és választékos ízlés érvényesülhessen.

Némethy Gyula dr. teológiai tanár előadása a miseruha történeti fejlődésével foglalkozott. A miseruha eredetét illetőleg mindinkább tért foglal a liturgikus írók között az a nézet, hogy a mai miseruha a régi római penulának nevezett felsőruhából származik, melynek alakjáról a római Trajan-oszlop domborművei elég világos képet adnak. A miseruha fejlődését három nagy korszakba foglalhatjuk össze. Az első korszak a román stílusú úgynevezett harangalakú miseruha korszaka. A X. századtól körülbelül a XIII. század végéig terjed e korszak. Németországban sok szép XI. századbeli kazula maradt fenn, nálunk, Magyarországon három: a Gizella királyné kazulája, a koronázási palást, a pannonhalmi és zágrábi kazulák. Ezek mind villakeresztes miseruhák. A villakereszt fenntartotta magát a csúcsíves kazula korszakának első felében, a XIV. század végéig, mikor a derékszöges keresztdíszítés jutott uralomra. A csúcsíves kazula (XIV—XV. század) jelentékenyen kisebb, mint a harangalakú, de még mindig elég bő és tisztes alakú. A hímzőművészet a csúcsíves kazula keresztjein aratta legnagyobb diadalait. Valóságos tűfestés volt ez. A reneszánsz-kazula (XVI. századtól kezdve) eleinte elég tisztes öltözet volt, de már a XVI. század végén annyira kivágták, hogy mind a szentszék, mind egyes kiváló egyházfők (Borromei Sz. Károly érsek) szükségesnek tartották a kazula reformját. E törekvések, fájdalom, nem tartóztathatták fel sem a középkori figurális hímzés hanyatlását, sem a kazula alakjának teljes megromlását. A XVII. és XVIII. század meghozta a hegedű alakú kazulát, mely mind esztétikai, mind liturgikus, mind szimbolikus szempontból igen sok kifogás alá esik. A kazula reformját a XIX. század kezdte meg, de sok teendő maradt napjainkra is.

Az előadásokat délutánonkint 2 órától 6-ig gyakorlati tanulmányok egészítették ki. Ezek folyamán a résztvevő 35 apácanővér hímzésminták másolásával, színpróbák gyűjté-

HERMAN OTTÓ

Alacsony termetű, zömök ember volt, a legfeltűnőbb volt a külsején a nagy, zászlóforma szürke — később teljesen megfehéredett — szakálla. Szeretett kalap nélkül járni, csoszogó lépésekkel baktatott a Józsefkörúton, élénken beszélgetve, meg-megállva, sok heves gesztussal, hangosan, mint a nagyot-halló emberek szokták. Inkább ő beszélt s aki vele volt, az legfeljebb ha egy-egy szóval, vagy inkább csak mozdulattal vett részt a beszélgetésben: Herman Ottó nyilván elmondta helyette is az ellenvetéseket, amelyeket ő úgy sem hallott volna. Külseje és mozgása szerint az átlagtól eltérő, feltűnő alak volt, aki nem ismerte, az utána nézett, aki ismerte, az rokonszenvező érdeklődéssel vetett utána egy pillantást. Az előbbiek aránytalanúl kevesebben voltak, mert Herman Ottó Budapest legismertebb alakjai közé tartozott, szinte hozzátartozott a nyolcvanas-kilencvenes évekbeli Budapest képéhez s a huszadik században mint a mult század egy ittfelejtett emléke járt köztünk.

Aki nem tudta, kicsoda, bajosan nézte volna szélsőségesen soviniszta magyarnak. Inkább német tudós formája volt s Párisban bizonyára része lett volna abban az irónikusan udvarias undorban, amellyel az ilyen nagyszakállú német tanár-féléket nézték az utcán és a muzeumokban. Német fajtából is származott, az a nyelv, amelyen először beszélni tanult, német volt és német környezetben élte fiatalkora legnagyobb részét. Magyarul csak hétéves korában kezdett megtanulni. Tizenegy éves koráig a szepesi németajkú polgárok egyik kis városában, Breznóbányán nevelkedett, aztán néhány évig a tiszta magyar Miskolcon diákoskodott, de 1854-ben, miután egy darabig a szepesi Korompán tanulta a lakatos mesterséget, Bécsbe került. Aztán öt évig katona volt az adriai tengerparti garnizonokban, szintén német társaságban. Herman Ottó pályájának sok rendkívülisége között is talán a legrendkívülibb, hogy ilyen előzmények után a magyar írott beszéd egyik legelső mestere vált belőle. Idegenajkú eredetére irásaiban nem vall más, mint az, hogy néha megérzik rajtuk az a modorosság, amely a specifikusan magyaros kifejezésmód tudatos keresésének eredménye. Ez is azonban jó részben korának a hibája — akkor, az orthologia-neologia harcainak idején, divat volt a stílusbeli magyaroskodás s áldoztak ennek a divatnak a stílus olyan művészei is, mint Tóth Béla és Herman Ottó.

Volt azonban ennek a kornak egy különös vonása, amely előnyére különbözteti meg a mi generációnktól. Nagy számmal voltak benne a sajátságos, minden sablontól mentes, teljesen egyénileg fejlődött emberek, akiknek fajtájából ma alig van már egy példány is. Hogy csak a legnevezetesebbeket említsem: akkor még virágjában élt Gyulai Pál, Kolozsvárról az egész országra szólt az öreg Brassai Sámuel különcködő egyénisége, Mikszáth Kálmán maga is ebből a fajtából való és egész seregét örökítette meg — nagyrészt teremtette — e tipus egyedeinek parlamenti képeiben, bizonyos tekintetben ehhez a tipushoz tartozott az öreg Tisza Kálmán, még inkább Szilágyi Dezső, Beöthy Ákos, ott járt komor lényével köztük Vajda János s a politika, a tudomány, a művészet és irodalom életében egész sora az azóta többé-kevésbbé elfeledett kisebb, de még mindig érdekes embereknek. Anekdotikus alakok mind, kicsit különcök, de olyan levegő termékei, amelyben tere volt az olyan

a térmegoldásnak sincsenek számára nehézségei. A temesvári óriási méretű két freskó ⟨kartonjukat a «Magyar Iparművészet» közölte. XIX. évf. 1—2. sz.⟩ sok alakját és többrészű cselekvényét a legtermészetesebbnek ható módon helyezi el a megadott téren és mégis úgy, hogy csoportosításukban ünnepi ritmus és szívből jött páthosz lüktet.

Ünnepiek hatásukban Körösfői Kriesch Aladár freskói, a tiszta érzés páthoszszá magasztosulva jut rajtok kifejezésre. Ebben különböznek leginkább Lotz freskóitól, melyek a játszi életöröm alkotásai. Kriesch is szerette az életet — milyen mélyen, mennyire a gyökeréig hatóan szerette! — ő is élvezője volt e világ szépségeinek mint az öreg Lotz, de bizonyos vallásos áhitattal élvezte. A képes alakzatoknak szineit, melyekben gyönyörködése megérzékült, némi mélabú — talán a lemondásnak, talán az elmulásnak illatfelhője — halványította meg, az a fajta melancholia, melyet a halál képzetével összebarátkozott középkori keresztény érezhetett az élet szines látomásai előtt.

Senkinek sem voltak az övéinél tisztább és magasabbrendű ideáljai. Seholsem volt az övénél tisztább és nemesebb festés. Minden arra vallott rajta, hogy a gondviselés hosszú és termékeny öregséget, pátriárkai kort és bölcseséget szánt neki. Érzékszerveinek fiatalos fogékonysága, érdeklődésének frissessége, egész lényének mozgékonysága, sőt külső megjelenése is: fejének sűrű és hatalmas hajzata, amely mint élő szimbólum példázta a vézna testtel szemben a megújhodó életerőt — mind, mind elpusztíthatatlan vitalitásról beszélt, termékenységről, újabb alkotások sokadalmáról, hosszú és derűs életről. Váratlan elmúlásával mintha az élet kihült volna: egy teli emberszívre valóval kevesebb benne a meleg.

ELEK ARTÚR

MAYA MEGHAL

⟨Fo-sho-hing-csang-king époszából⟩

Szülés fájdalma nem gyötört,
Hogy Buddhát adtam a világnak.
De szívem nem bírt több gyönyört.

Mikor elhagyta méhemet,
Tűzött a teste, mint a nap,
Hogy benne Istent féljenek.

Majd halvány holdra szelidült,
Hogy aki nézte, meg ne vakuljon,
Csak imádva előtte leboruljon.

S hetet lépett és talpa nyomán
A földön hét csillag fakadt —
És szólt: Megváltom őket, anyám.

A földön hét csillag fakadt,
És szívem nem bírt több gyönyört,
És megszakadt.

GELLÉRT OSZKÁR

szakát. Már utánok következő freskóin tompítja színeit, a fal színjellemehez, meszesen fehér karakteréhez közeledik velök.

De évek múltak el, mire következő freskóiba foghatott. A zenepalota faliképei éppen azokat nem győzték meg, kiknek elsőkül kellett volna bennök ráismerniök a monumentális festés nagy kvalitásaira: a művésztársakat. Az értetlenség és rosszindulat nagy zaja az államot is megfélemlítette, amelynek pedig korunkban egyedül van módja arra, hogy monumentális feladatokat juttasson a művészeknek, s így történt, hogy Kriesch, ki akkorra a freskófestés ősi technikájának titkait is megtalálta régi könyvekben és régi falfestményeken, s kire az a hivatás várt, hogy megalapítója legyen itthon a monumentális festés iskolájának, hosszú esztendőkön át nem kapott nagy tervei számára falat. Munkakedvének szerencsére nem ártott meg alkotó energiájának ez a pihentetése. A szakadatlan tevékenység épp annyira természete volt, mint amennyire életnyilvánulása volt a termékenység. Minden éleménye formai emlékké vált benne s mint rajz, mint festmény került ki ujjai alól. Mesterségének problemái is állandóan foglalkoztatták. Sokat kisérletezett rég elfelejtett festői eljárások új életre keltésével, azoknak a képalapozási és festőanyagmegkötési recipéknek megvalósításával, melyeket kedves mesterének, a kora-renaissancebeli Cennino Cennini-nek T r a t t a t ó-jában talált. A tempera-festés eljárásának ő volt nálunk a fölújítója és népszerűsítője. Gipszalapú deszkára, erre a középkori festőalapra ő kezdett itthon elsőnek festeni, a hozzávaló festő-stílusra is hamar ráérzett, s attól fogva leginkább arcképeket festett ezzel a minden hazug mesterkedés számára megközelíthetetlen nemes festői eljárással. Erre az időre esnek Kriesch fölfedező útjai Erdélyben. Torockóról, de különösen a Kalotaszegről töméntelen vázlat alakjában az odavaló magyarság népi művészetének motivumait hozta haza, hogy itthon színes dekorativ ábrázolatokká, lelkes ritmusú panneaukká dolgozza fel őket. Ebben is ő mutatta az útat egész nemzedékének.

Ez az apró foglalkozásaiban is jelentékeny művészélet nagyszerűvé nőtt meg nagyszabású feladatok előtt. A sors elég sokáig megváratta velök Kriescht. A férfikor delén túljárt már, mikor az áhitva várt feladatok megjelentek számára. Alig öt esztendőn — tulságosan rövid életének utolsó öt esztendején belül — festette meg a marosvásárhelyi kulturház, a Szinművészeti Akadémia, a temesvári püspöki szeminárium, a Mester-utcai kereskedelmi iskola freskó-képeit, életének legérettebb, művészi képességeinek legteljesebb alkotásait. Milyen fiatalos lelkességgel, milyen melegséggel tudta magyarázni szándékait az állványok deszkáin, festékes bögréi között! A nedves falra-festés technikájának már nem voltak számára nehézségei. A hosszadalmas és lassú munka szörnyű fáradalmait is látszólag könnyen bírta gyönge teste. Gondos tanulmányok után fogott a karton megrajzolásába, melyről a rajzot azután teljesen készszé érlelve vitte át a falra. Garmadában hevertek előtte az állványokon, a földön természet után készült rajzai, melyeken a kompozició előre elképzelt mozdulatait igazította a természet igazságához. Életének ezeken a kései munkáin a rajzolás művészete a legmegragadóbb. Az érzés példátlan finomságával húzza meg rajtok vonalait, követi velök alakjainak mozdulatát, érzékeltet velök omlós lágyságot és szivet megindító ritmust. A Szinművészeti Akadémia falfestményén Melinda és a két tragikai múzsa alakja legtökéletesebb példája ennek a nagy művészetnek. Ugyanakkor

egy évtizedig sürgött az élet a gödöllői művész-kolónián. A szorgalmas és egymást megtermékenyítő munka eredményének egy részét 1900 őszén láthattuk a gödöllőieknek a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításán. De a kor iránya nem kedvezett Krieschék törekvéseinek. Időnek előtte való volt nálunk az, amit akartak, s így történt, hogy a művésztelep gyüjteményes bemutatkozása hatástalanul mult el, sőt sokfelé ellenséges indulatba ütközött.

A más ideálok felé fordult kornak ugyanez az ellenséges indulata üldözte Körösfői Kriesch Aladárban a monumentális festőt is. Mikor legjobbjaink a festői ábrázolás bizonyos részletkérdéseibe voltak elmerülve, ő egészében látta a világot és egészében kisérelte meg ábrázolását. Idegennek, sőt egészségtelennek tetszett nekik törekvése, mely a természettől csak a megihletést fogadta el, egyebekben a maga félálomban, félig ébren elképzelt képeit igyekezett a valóságba kivetíteni. Az a nemzedék, mely az öreg Lotz falfestményeiben gyönyörködött, már nem élt, vagy az új ideálok felé fordult. Az új építésznemzedék is elszokott attól, hogy építményeinek belsejében a díszítő festő számára feladatokra gondoskodjék, és évtizedek multak el, amire Kriesch falfölülethez jutott. Lehetetlennek látszó építészeti keretben volt kénytelen kibontani kompozicióit nem egyszer. De minden nehézséggel megbirkózott.

Mesterei közül Székely Bertalan volt reá nagyobb hatással. Első nagy vásznain (A boroszlói békekötés, Egervár ostroma) Székely korai históriai festményeinek kompoziciós megoldásaira emlékezünk. A «Tordai országgyülés» terjedelmes képe már jóval egyénibb alkotás. Kriesch első tulajdonképpeni falfestményei — az Országháza két freskója — képzeletének mindenféle hatástól befolyásolatlan nagy eredetiségű alkotásai. De a monumentális festés stilusához még nem jutott el rajtok. Annak titkait fokonként fedezte föl, ahogy egyre mélyebben belehatolt az olasz középkori művészet tanulmányozásába. Mint Ruskint, őt is az elemi érzéseiknek engedelmeskedő primitivek vonzották leginkább. Tőlük tanulta meg a térrel való bánás módjait, ők mutatták meg neki az egyensúlykeresés problemáit, és bátorították föl arra, hogy bizonyos tekintetben maga is primitiv legyen: hogy le merjen mondani az újabb festői irányok sok vívmányáról, a színeknek és a fénynek virtuózi játszatásáról, arról, hogy képén a térbeli mélység illúzióját igyekezzék kelteni, hogy a primitivek módjára egy síkba merje csoportosítani alakjait, perspektivai eltolások nélkül, s hogy színeivel a fal természetéhez alkalmazkodjék, vagyis tompítsa őket, nehogy túlságosan eleven hatású foltjaikkal kiugorjanak a fal síkjából.

Falfestő tanulmányainak első kész eredményei a Zeneakadémia freskói voltak. A szerencsétlen építészeti környezettel, a zavaros színszomszédság nyugtalanító hatásával dacolva, az alacsony földszinti csarnok félhomályában is mint egy eleven élettel lüktető álom vonul el a két festett friz. Az egyházi és a világi zene hangulatát érzékítette meg rajtok Kriesch emberi alakokkal, azoknak finom ritmikus mozdulataival. Ő maga is zenei lélek volt, kinek képzeletében a zene ritmusára vonalak, emberi alakzatok ritmusa felelt. Műveiben — kivált a későbbiekben, melyekben egyre nagyobb szerepe jutott a vonalnak — csaknem zenei hatású a vonal játéka, hullámos ingása a drapériák rajzában és andalgó járása az alakok mozdulatában. Különös varázsa a zenepalota freskóinak a színességük. Ezek a munkái képviselik Körösfői Kriesch Aladár színes kor-

AZ ÓRIÁSOK KÖLTÖGETÉSE

Iszonyu szörnyek hevernek utamon — de majd csak megküzdöm velük
már érzem ébredni magamban a kábult óriásokat.
.....Lelkemben lassankint elfoglalt az önzés minden erődöt
s legbensőbb szentélyére kitűzte sötét lobogóját.

Ő forgatta a Mindegy-buzogányt és gyönyörű derük
közt keserüen tudott járni és keseríteni másokat,
mióta lajhár éveken át csúf hályoga hangos szememre verődött,
megnémult hangos szemem, mint dob, ha verőit s hártyakopogóját

gyászvatta és fátyol párnázza — csak tompán zengenek át
a legfrissebb szinek ütemei is — mit érdekel engem a szín?
lombok, sugarak, görög romok, mit segít rajtam az idegen szépség?
Danaida-lányok — mit érdekel engemet ez már?

Rímeket se fogok itt már csinálni — ne várd a rímeket olvasó
Mit érdekel engem a rím már? vidéki csöndes alkonyatok
ríme, se városi rím, gépkocsi-tülkölés ríme,
jaj, mit segít rajtam? — kis csirkéknek tengerit szóró

falusi lányka, vagy messze kocsmából a hegedü-szóló,
vagy városi villanyos hangja, mely egyre csak falja, meg ontja, meg ontja
a meleg emberi hust — már mindez az eleven nyüzsgés
lelkemből kiesett

és lelkem üres hangszerláda, mely zenés lemeze híjján
csak prózai csikorgásokat ad — legbensőbb várában az önzés
ül, kloroformos betörő gyanánt, — mert hogy tudta volna legyőzni másként
lelkemnek óriásait,

mint kábulással?... ....Meddig fogtok heverni még? Mikor
kel ki vak szemhéjaitok nehéz gubójából az isteni Látás
fájdalmasan? Mikor veritek szét a Lomhaság szörnyeit
melyek elfekszik minden kapuimat

élettelen homokzsákok gyanánt?... Ó keljetek, mert bénább vagyok én
a bénánál, s vakabb a vaknál, ki legalább
illatáról érzi a rózsát, hűséről a lombot,
s az egész világot a láthatatlan szeretetről.

BABITS MIHÁLY

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

(1863—1920)

Húsz éve lehet annak, hogy Körösfői Kriesch Aladár művészi vándorútjáról — arról a valóságosról, mely idegen országokon és kulturákon, és arról a szimbolumosról, mely példát mutató és öntudatát serkentő hatásokon át önmaga felé, igazi hivatása, művészi természetéből következő céljainak megismerésére vitte — hazatért és Gödöllőn megtelepedett. Már érett művész és érett férfiú volt. Mögötte tekintélyes alkotások — nagy históriai vásznak és terjedelmes falfestmények — önmagából kivetett hatások és lezárt számadások. Már leszámolt korával, korának stilusával, a művészi naturalizmus irányával. Ami addig csak sejtelem volt benne: hogy Székely Bertalan és Lotz hagyományai folytatójának született, az Olaszország középkori templomaiban, a korarenaissance mestereinek falfestményei előtt bizonyosságra vált tudatában. Megismerkedett az angol preraffaelitákkal, és Ruskin, William Morris, Burne Jones tanításait fogékony lelke mohón szítta magába. Az ő művészetükben magára, művészeti ideáljukban önmaga ideáljára ismert. Már határozott művészeti stilusához élete stilusát igyekezett ettől fogva kialakítani. Harmóniára sóvárgó lelke a művészi működés és az emberi élet funkcióinak összeegyeztetésére törekedett. Célja a hétköznapi élet megnemesítése és ugyanakkor az idealista művészetnek emberi tartalommal való megtöltése lett.

Példátlan törekvések voltak addig ezek művészeti életünkben. És példátlan jelenség volt a művész, ki mint ember is művészeti ideáljai szerint akarta életét berendezni. Érthető, ha azok a kevesen, kik abban a realisztikus irányú korban hazátlanoknak érezték magukat, Körösfői Kriesch Aladár, és törekvéseiben osztályosa, egyben barátja és lelke szerint testvére: Nagy Sándor köré gyűltek. Így lett Gödöllő a művészeti ideálizmus szigetévé a naturalizmus tengerében. S megindult a munka William Morris szellemében. A maguk házának, szűkebb környezetüknek megszépítésén kezdték. Körösfői Kriesch Aladár egyszerű félparaszti házának színes deszkakerítése már az utca végéről megfogta a szemet és elárulta, hogy a festett palánk mögött a maga álmaiban élő művész lakik. Butorokat tervezett Kriesch, majd egy nagyszabású gondolat első részéül megalapította szövő-iskoláját, melyben a környék paraszti ifjúságát akarta művészi célok szolgálatára kinevelni. A szőnyegeket ő maga, barátai és tanitványai tervezték. Náluk is magasabb rendű művészetet képviseltek gyönyörű gobelin-kartonjai, melyeket a svéd Belmont Leo szőtt meg mesteri kárpitokká. Az iparművészetnek alig van ága, amellyel Kriesch meg ne próbálkozott volna. Színes üvegablakokat tervezett ⟨temesvári püspöki szeminárium, budapesti papnevelő intézet⟩, mozaik-képeket ⟨veneziai magyar pavillon, kerepesi temető árkádjai⟩, könyvillusztrációkat rajzolt ⟨egyebek közt K. Lippich Elek költeményes könyvéhez⟩. Ornamentum-alkotó képzelete kimeríthetetlen volt és eredetibbnél eredetibb alakzatokat termelt, egészen új formakincset, melyhez a sugallatot az állati és növényi természetből vette. Ornamentum-ötletei, ha majd egyszer kötetbe gyűjtik őket, egész nemzedékeket impulzusokkal fognak táplálni. Azokra vár a kissé még naturalisztikus szeszélyességű motivumok megegyszerűsítésének és geometriai egységbefoglalásának munkája. Vagy

Nyugat 1920. július

Ha tehát az utóbbi példánál feltehető, hogy minden művelt ember minden tételes jogi rendelkezés fitymálásával még karhatalommal is kész volna a benne élő jogérzetnek engedve, az elpusztítást megakadályozni, úgy bátran következtethetünk arra, hogy a művészi értékű művek szándékos elpusztítása nagy igazságtalanságot jelent, olyan sérelmet, amelyet az egész művelt emberiség kész volna szigorúan büntetni.

E száraz fejtegetés, amelyet a felhozott eset szomorúan illusztrál, talán felkelti a jogi érzést nem nélkülöző emberek figyelmét oly irányban, hogy a jogérzetnek a tételes jog rendelkezései is támogatására siessenek. Nem is appellálunk itt a finomabb emberi érzésekre, csak éppen az igazságérzetre. De valamely pozitiv rendelkezésre szükség van, nehogy ily megdöbbentő esetek megismétlődjenek.

LYKA KÁROLY

PLAKETT
BECK Ö. FÜLÖP MŰVE

Beck Ö. Fülöp

EGY SÍREMLÉK FRESKODISZÉNEK KARTÓNJA
AZ ELVÁLÁS
KRIESCH ALADÁR MŰVE

tűr meg ily eljárást s ha erre nincs jogorvoslat, úgy ez talán csak a tételes jognak a jogászok által is beismert hiányosságain fordul meg.

Ez az első benyomásunk csak megerősbödik, ha ismételten át- s átgondoljuk a kérdést. Sokan inkább a festő, mintsem a megrendelő felé fordítják a vád élét. A jelen esetben a szemrehányás nagy súlya a megrendelőt terheli, aki a szerző művész tudta és beleegyezése nélkül pusztíttatta el a freskókat, oly műveket, amelyekbe egy igazi művész lelke minden érzését beleöntötte. Természetes, hogy nem menthető az a festő sem, aki e művek megsemmisitésébe beleegyezett s így — bár talán akaratán kívül — jóváhagyni látszott az eljárást. Ez a festő ugyanis vagy képes méltányolni a levert freskók értékét, vagy nem. Ha igen, úgy a legsúlyosabb elbirálás alá esik eljárása, ha nem, úgy diszkvalifikálta magát arra, hogy jobbakkal helyettesítse az elpusztított festményeket, amire azonban mégis vállalkozott. A vád súlya tehát őt is nyomja. S e vádat köteles elviselni annál is inkább, mert bizonyos, hogy ő maga is vádlóként lépne fel, ha az ő műveit pusztítanák el. Mert ha ezt nem tenné, úgy ezzel maga ismerné el a saját művészete értéktelenségét.

Most azután az a kérdés tolul fel bennünk, hogy ösmervén a konkrét esetet, mily véleménynyel legyünk a festőnek, avagy még inkább általánosítva: a képzőművésznek a saját művéhez való jogáról. A dolog talán a jogászok ügykörébe tartoznék, de mivelhogy eddig elmulasztották az ily esetnek jogi elbirálás alá való vonását, engedtessék meg nekünk, hogy legjobb tudásunk szerint mi szóljunk hozzá ehhez az általános érdekű kérdéshez.

A festőnek a saját képéhez való jogát érezhették a tételes jog formálói is, bár ezt az érzésüket nem öntötték biztos formába. A legtöbb kulturállam törvénykönyve ugyanis védi a festő szerzői jogát a kép eladása után is oly formában, hogy a kép reprodukciójának joga a szerzőé marad, ha csak az eladásnál erről a jogról kifejezetten le nem mond. A szerzői jognak e csonka hulladékát tehát megmentették a jogászok a művész számára. Ha most keressük ennek az intézkedésnek mótorát, úgy azt bizonyára a festőnek vagy szobrásznak a saját művéhez való jogában találjuk meg. Idáig nem jutottak el a törvénykönyvek szerzői: minden emberi jogérzet azonban azt diktálja, hogy idáig el kellett volna jutniok.

Teljes joggal appellálhatunk itt az európai ember jogérzetére. A festett vagy vésett művészi becsű mű nem vonható az adás-vevési ügyletek általános sablonja alá. A köztudatban élénken él annak felismerése, hogy a művészi munka terméke kivételes elbirálást kiván, mivelhogy az ember történelmi szerepléséneк, a kultura fejlődésének egyik legfontosabb dokumentuma. Így hát általános emberi érdekkel és értékkel bír. Hogy van műtörténelem, hogy egész tudományos doktrinák fűződnek a művészet mult és jelen munkásságához, hogy az államok milliókat költenek a közjó, a közműveltség érdekében múzeumokra és művészeti gyűjteményekre: mindez bizonyíték arra, hogy a művészi értékű műtárgyak léte és konzerválása általános érdeket jelent s ebből az folyik, hogy a művészi értékű műtárgyak szándékos elpusztítása ezzel a közérdekkel ellentétbe jut, tehát sérelmet jelent. Egy drasztikus példa talán minden fejtegetésnél élénkebben megvilágítja ezt a felfogásunkat. Gondoljuk el, hogy valaki megvásárolta Shakespeare vagy Petőfi összes műveinek egyetlen kéziratát s azt elpusztítja. Bizonyos, hogy pótolhatatlan kárt okoz vele az egész művelt emberiségnek s bizonyos, hogy ezt a cselekedetét a legdrasztikusabb eszközökkel is kész volna bárki megakadályozni. Pedig itt oly művészi munkákról van szó, amelyek sokszorosításban is terjeszthetők, amelyek ma már nem viselik magukon a pièce unique jellegét. Mennyivel inkább érezhető azonban oly művek elpusztítása, amelyek sokszorosításban nem tarthatók fönn, például egy kép, vagy szobor?

PLAKETT
BECK Ö. FÜLÖP MŰVE

Művészet 1903

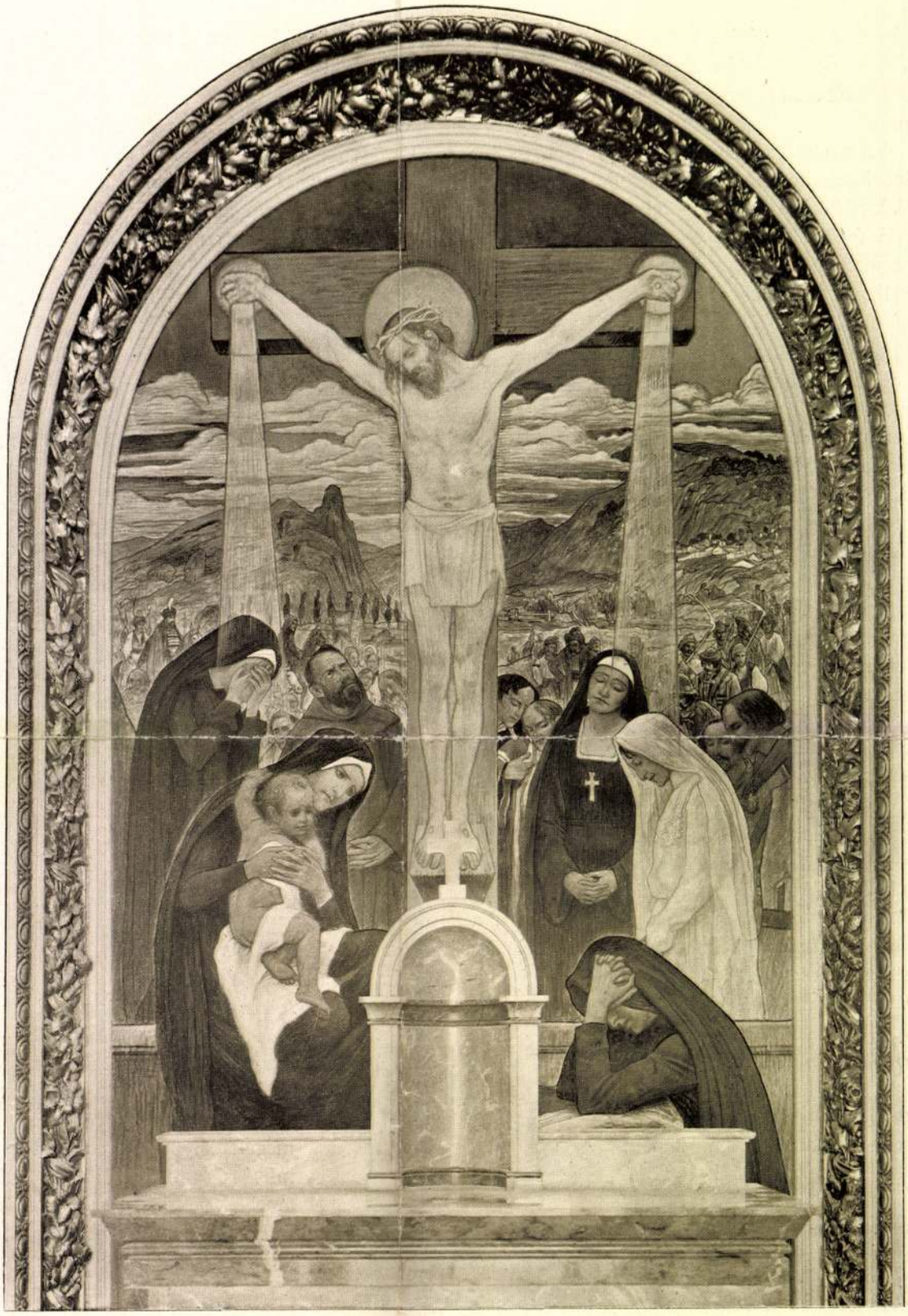

EGY SÍREMLÉK FRESKODÍSZE
AZ EMBERISÉG KRISZTUS ELÉ VISZI SZENVEDÉSEIT
KRIESCH ALADÁR MŰVE

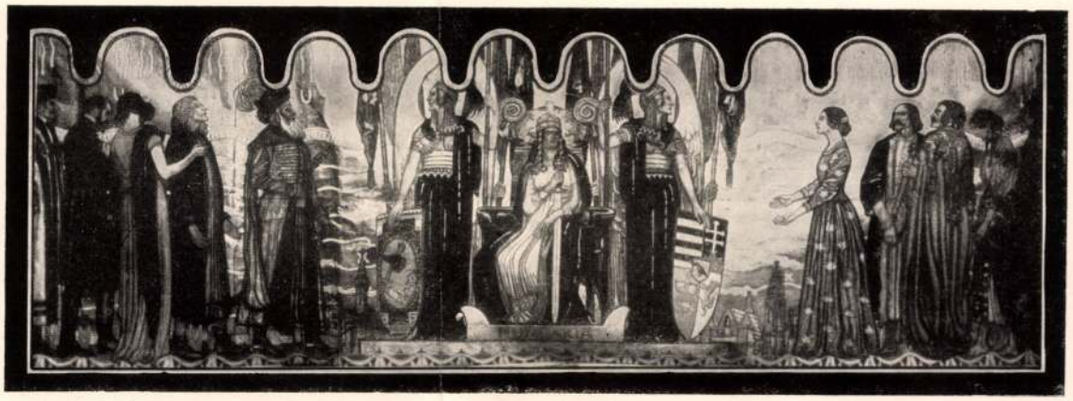

460.

461.

460. Körösfői K. Aladár: A magyar kultúra apotheozisa. A marosvásárhelyi Közművelődési Ház mozaikja. Készítette Róth Miksa. — 461. A marosvásárhelyi városháza előcsarnoka.

460. Apothéose de la Culture hongroise. Mosaïque dans le Palais des Cultes à Marosvásárhely. — 461. Vestibule de l'Hôtel de Ville à Marosvásárhely.

459.

459. Körösfői K. Aladár: Székely táltosok. Al fresko-festmény a marosvásárhelyi Közművelődési Ház előcsarnokában.

459. Fresque dans le Palais des Cultes à Marosvásárhely: Augures Szeklers.

30.

130. SZÉKELY ALADÁR: KÖRÖSFÖI A. ÉS NEJE. L'ARTISTE ET SA FEMME.

ÉNYKÉPEK.

Magyar Iparművészet
1908. 4 szám

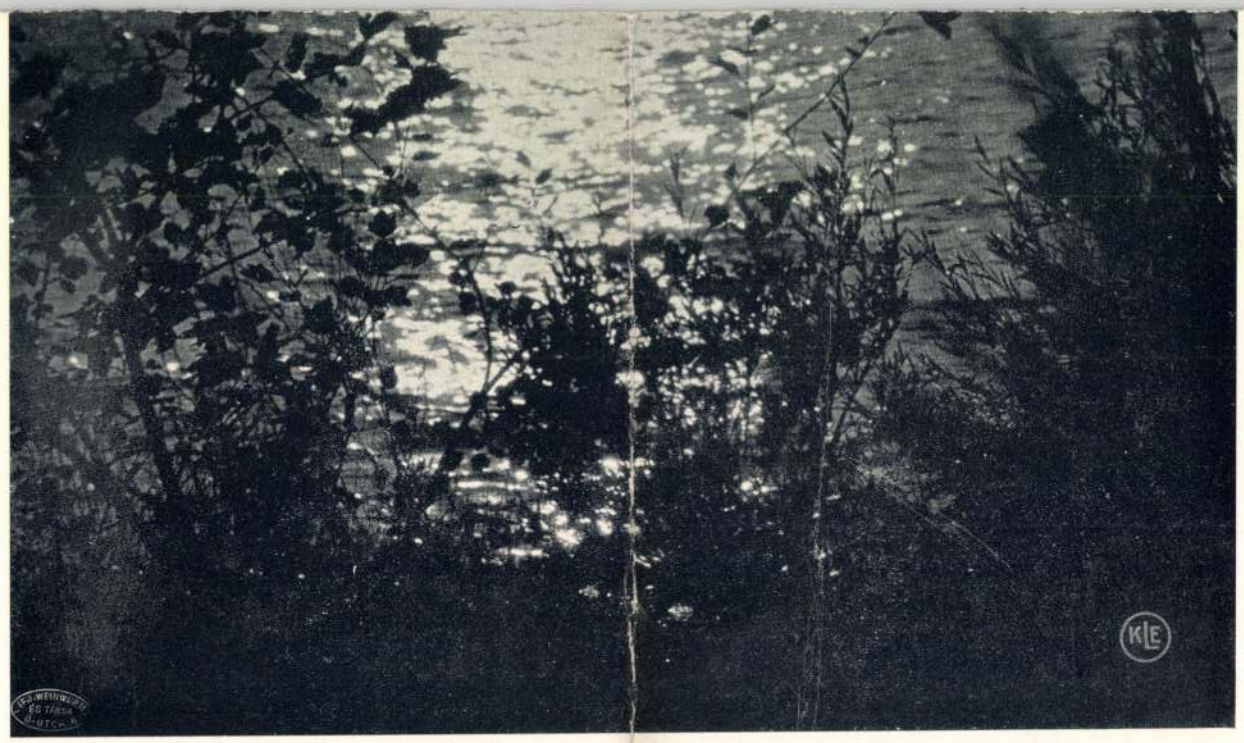

128. K. LIPPICH ELEK:
ÉJ A BALATONON.

EFFET DE LUNE SUR
LE LAC BALATON.

A HÁZ
MODERN
MŰVÉSZETI
FOLYÓIRAT

JAPÁN FAMETSZET ÉS FESTÉSZET

A XIX. SZÁZAD hatvanas éveiben történt, hogy Félix Braquemondnak egy műkereskedésben kezébe akadt egy japán illusztrált könyv. A könyv címe: Mangva, szerzője: Hokusai volt. Ez a kis tény volt a párizsi japán láz bölcsője. A könyvet Braquemond elragadtatással mutogatta művésztársainak, azokat is rögtön megkapta az új szépség, azok a finomságok és hangulatok, melyeket ők is már néha-néha megéreztek, de a vászonra vetniök eddig még nem sikerült. Mintha egy már átélt mult küldte volna üzenetét a jövőnek. És a jövő és az akkori jelen nagy harcosai összeálltak a japán szépség propagálására. Egyletet alakítottak, egész hajórakományokat hozattak, sőt a legbuzgóbbak felkeresték magát az anyaországot és mámoros levelekben számoltak be a gésák hazájáról. Ott volt köztük mindenki. Ott volt Manet, Tissot, Degas, Whistler, Zola, a két Goncourt és még számos művész és író. Párizs akkor éppen forrongott, művészi elvekért akkor vívtak nagy csatákat gúny, szitok és közápor közepette. Minden az élére volt állítva, az idegek végsőig feszültek, úgy hogy a legkisebb hatás is nagy ingereket váltott ki.

Ekkor jöttek a japánok. És megjöttek teljes felszereléssel. Elküldtek mindent, amit adhattak: küldtek festményt, fametszetet, porcellánt, fayenceot, lakkmunkákat, selymeket. És minden új volt és minden szép volt.

A japánvihar végigzúgott az egész világon. Legtöbb helyen először kuriozumnak tekintették, örültek neki, mert szokatlan, idegen volt, de a mélyére be nem hatoltak, a nagy művészetet még nem látták.

Ez természetes is. A japán művészet valami egészen más mint a miénk. A mi szép, színes, meg nem fogható álmaink náluk valósággá lettek, a mi súlyos, megtermett parasztjaink mesebeli hercegekké változtak, az egész életet finom, áttetsző ködfátyol fogta be, minden durvaság megszűnt, minden ellentét kisimult, minden lehetetlen széppé vált. Az ő nézőpontjuk nem kvadrált a miénkkel, hanem eltolódott, el az élettől, közelebb a művészethez.

A mi kritikusaink ezt mind nem vették figyelembe. Értékeltek. És rosszul értékeltek. A mérleg, amit a japán művészekről felállítottak, hamis volt.

A japánok egészen mást akarnak mint mi, útjaik a miénkkel nem egyeznek, végcéljuk a miénkkel szemközt fekszik és mégis mindenáron a mi céljaink, a mi szépségeink és a mi temperamentumunk szerint akarjuk őket elbírálni. De hisz ez nyilvánvaló, hogy helytelen! Csak akkor tudjuk kellőképp értékelni őket, ha előbb meg is értettük szándékaikat. Tehát a japánok művészi felfogásából kell kiindulnunk és aztán arra épitendő az épület.

* * *

A japánok művészi elve: impresszionista felfogás, dekorativ hatás! — Ez a tétel azonban nem tegnapról mára született meg, nem egy művész individuumának a kifolyása, hanem ez százados tradíció, a japán race, számos művészgeneráció, a szigeti fekvés és még sok egyéb komponens eredője. S amint az okok fennállnak, úgy a következményeknek is fontos szerepük van. Mindezek összessége alkotja ezt az eredeti, specifikus művészetet. Japánt általában kulturanyaországnak tekintik. Ez helytelen! Minden, de minden, ami ma

E cikk címe: A gödöllőiek.
a 178. oldalon lévő kérdőjelet a címnek kell
a Evangelium példájában.

sabb mértéket nem tűrő ítélet. A papok bosszankodnak, ha Krisztust a mai miliőbe állítja be a művész, mivel a vallás profanizálását látják abban, hogy a mester lakása után kérdezősködnek mai emberek, és ha Tolsztoj Leó, szent János módjára, egy tüzérszázadosnak és egyéb népnek mutatja meg az őszerinte igaz utat. Vagy, ha Krisztus, egy kisdeddel a karján, magyar tájakon és magyar emberek között hirdeti azt a tételét: „Én vagyok az út, az igazság, az élet." Azon vannak, hogy ne legyen néző, aki lát, mert ez veszedelmes. Azon vannak, hogy istenről és egyebekről a jámbor fajtájú hívőknek olyan fogalmuk maradjon, amilyen a papoké. Az ő megismerésük forrása: a rossz olajnyomat és a művészeti ponyva. Azok pedig, akik nem a klerikálizmus nótáját fujják, azok, nohát azok szintén félnek.

Ha valaki hangszeren játszik, akkor csak egy kívánságunk lehet: hogy szépet és szépen játsszék. Hogy Krieschék az ő saját hangszerükön szépet és szépen játszottak, az bizonyos. Ha sokan voltak, akik ezt a melódiát nem értették meg, abban Krieschék ártatlanok. Ezek ne okolják a gödöllőieket, hanem illessék szemrehányással a végzetet, hogy az élet szépségeinek megértésére ilyen fogyatékos képességekkel áldotta meg őket.

* * *

Krieschék már régóta készülődtek kiállításukra. A „Nemzeti Szalon" művészeti programmjainak közzétételénél mindig megemlítette, hogy a gödöllőiek sorra kerülnek. A kiállítás erkölcsi hatásának szempontjából helyrehozhatatlan kárt jelent, hogy ez a kollektiv szereplés ilyen későre maradt. Nagyon sajnálatos, hogy ennek így kellett történnie, mert ezek a talpig művészemberek joggal tarthattak volna nagyobb erkölcsi és nagyobb anyagi sikerre igényt. Igaz, hogy ennek többé-kevésbé technikai okai is voltak. Körösfői Kriesch Aladár legszebb és legtökéletesebb művei murális festmények. Ezeknek a festményeknek szénnel rajzolt kartonjai csak halványan sejtethetik ezeknek az alkotásoknak a klasszicitását. Aki Budapesten lelki életet él, az ismeri zenepalotánk „Az élet forrásá"-nak nevezett falfestményét és szívesen gondol azokra a szünetközökre, amelyekben ez a kép, tekintet nélkül arra, hogy fülünk idegei a hallottakkal meg voltak elégedve vagy sem, mindig örömmel teljes perceket szerzett szemeinknek. Max Klinger legutolsó nagy falfestményének elkészítése után, a német kritika „falakat" kért Klinger számára a németségtől. Mi a magunk részéről Körösfői Kriesch Aladár részére kérjük a magyar falakat.

Még sok mondanivalónk volna erről a kiállításról. Azonban e kiállítással kapcsolatosan sok mindenről kellett megemlékeznünk, amit a magyar művészet érdekében valónak találtunk. És így azt hisszük, hogy a gödöllőiek másik vezető szelleme sem fogja tőlünk rossz néven venni, ha terünk kötött volta miatt Nagy Sándorról csak annyit állapítunk meg, hogy a vezérségben Kriesch Aladárnak hivatott társa és hogy, mint festő: nagy és mélyérzésű művész. Egyebekben pedig a kiállítás meglepetését Sidló Ferenc szobrászművész munkái szolgáltatták. Nagy Sándorné szeretettel készített Pintyőke rajzai, Zichy István gróf gondosan átérzett munkái, Raáb Ervin erős kézjegyű festményei, Undi S. Carla vízfestményei és Juhász Árpád rajzai, azonkívül a gödöllői szövőiskola által szőtt szebbnél szebb szőnyegek és itt Belmont Leó nevét említjük, egészítették ki és tették változatossá ezt a finomlelkű embereknek dedikált kiállítást.

Sz. I.

A Hét. 1909. II. 7. sz.

de hogy egy liszt- és csiriz-hivatalnoki areopag állapítsa meg azt, amit tudós esztétikusok is csak félve vitatnának, a művészet erkölcsi oldalát, azt olyan hatalmi túltengésnek kell bélyegezni, amellyel szemben a legnagyobb tiltakozás és a legerélyesebb szembeszállás szükséges.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR művészi hagyatékának egy részéből a *Belvedere* műkereskedelmi r.-t. Váci-utcai helyiségében kiállítást rendezett, mely október hó 16-án nyilt meg. Sajnos, a művészeti szalon szűk keretei miatt csak nehány apróbb képet és 5—6 szoborművet fogadhatott be s ezért a kiállítás csak nagyon csonka képet ad Kőrösfői Kriesch Aladár nagyszabású művészi tevékenységéről. Csupán a városligeti műcsarnokot tartjuk alkalmasnak arra, hogy benne a par excellence freskófestő Kőrösfői Kriesch Aladár munkásságához méltó emlékkiállítás rendeztessék. Nem is kételkedünk abban, hogy ez az emlékkiállítás amelynek megrendezésére, a Képzőművészeti Társulat szívesen vállalkozik, rövidesen meglesz és teljes áttekintést enged majd a nagy mester kiválóbb alkotásaiból. — A Belvedere kiállítás alkalmából az ismertetések iróinak egyike, Undi Imre, a Nép c. napilapban megemlékezik a nagybeteg mesterrel kevéssel a halála előtt folytatott párbeszédéről, amelynek során Kőrösfői Kriesch Aladár a ma is igen figyelemreméltó és helytálló következő kijelentéseket tette:

A köz művészetét kell megteremteni — mondotta. Minden kultúrépületet művészi feladatnak kell tekinteni, legyen az könyvtár, színház, iskola vagy kórház egyaránt és meg kell neki adni — festészet, szobrászat és iparművészet részvételével — megjelenésében azt az egyszerűbb vagy gazdagabb művészi formát, amellyel a népre hatni, azt művelni és nevelni tudjuk és akarjuk. Foglalkozni kell a nép otthonával, — s itt a súlypont az ország előrelátható szegénysége folytán a legegyszerűbb iparművészet felé fog billenni — egyszerű, de nemestípusú bútorokkal, művészi grafikával és reprodukciókkal, képek helyett a falakon. *Tehát a polgári staffeleifestészet helyett nagyobb tere lesz a dekorativ festészetnek és különösen az iparművészetnek.* De mindig, mint legfontosabb feladat megmarad a köz monumentális művészetének ápolása.

Így volt ez a görög világban is; ami szépet, jót a kor művészei alkottak, a köznek, a népnek adták át és ez emelte oly magas színvonalra kultúrájukat. *Egy országnak a multját megtagadnia nem szabad, mert ha megtagadja, hogy köze volt apáihoz, meg kell halnia. A művészet nem szakíthatja el magát a hagyományoktól, az ősi népművészettől, mely a magyar faj lelkében gyökeredzik ki.* Minden igaz kultúrának egyik alapvető tulajdonsága, törvénye, hogy a fejlődés folytonosságát fentartani igyekszik. Egyik generáció a másik kezébe adja munkásságának fonalát; a multon épült fel a jelen, a gyermekek apáik munkáját fejlesszék tovább. *Egy nép kultúrképességének fokmérője, hogy mennyire érzik át a generációról-generációra maradt munka folytonosságának jelentőségét.* Népművészetünk, akár az anyagában szegényebb Alföldet nézzük, hol agyag, fa, sás az eszköze a nép egyszerű gyermekének, akár a pompás Kárpátok mentén nézzük végig az országot, kimeríthetetlen gazdagságot tár elénk és ennek szervezetét kettőzött gonddal kell ápolni.

A népművészet mérhetetlen művészi erőt rejt magában, mely erő mint valami termékenyítő forrás hatja át a modern művészet megnyilvánulásait. Feladatunk tehát az, hogy levonjuk a népművészet tanulságait és őrizzük meg gazdag formakincsét.

Budapest, mint egy sivár sziget, különállóan fekszik az ország közepén. A fővárosok hatása az országra rendszerint az, hogy diktál; a vidék a fővárostól várja a kultúrális impulzust. *Festőművészete nem magyar, internacionális és így a hatás, amit kivált, nem egészséges. Ez érthető, hiszen hány művészünk van, akik itt élnek mozdulatlanul, vidéken soha sem jártak, nem ismerik az országot.* Az olasz városok kultúráját is kétségtelenül a decentralizálás fejlesztette magasra. A mi vidéki városaink, Kolozsvár, Kassa kultúrélete eléggé fejlett volt, de József császár kora és még inkább negyvennyolc után erősen lehanyatlott. Azt hiszem, hogy a vidéki egyetemek felállítása megindítja ezt a folyamatot és helyreállítja a városok önálló működését. Ám a szétszórt erők együttműködését meg kell teremteni és biztosítani, mely komoly erőt jelent és alapja a társadalmi rend fejlettségének.

BARTÓKY JÓZSEF. A magyar iparművészeti életnek régi, finom ízlésű mentora, az Iparművészeti Társulatnak érdemes és munkás választmányi tagja Bartóky József. Nemes, esztétikusan megkomponált életének, amely a magyar agrikultúra nagyratételében telt el, művészet, szociális ábrándok adják meg az ünnepeit. Nem kell mást említenünk, mint a Virágos Budapest körül szerzett érdemeit, hogy e vágyakozásának egyik irányát megjelöljük. Mostanában azután Bartóky József új oldaláról lépett ismerősei és barátai elé: mint író. Két könyve jelent meg egyszerre a Franklin Társulat kiadásában: „Őszi esték" és „Magyar Fabulák" címmel. Mint kritikusai és olvasói egyaránt elismerik: pompás, megragadó magyarságú, csodálatosan zamatos írások. Mi azonban még ennél is többet tudunk róla: Nemcsak közgazdász, műbarát és író egy személyben, de költő is Bartóky József. És éppen az Iparművészeti Múzeumban rendezett gyermekkönyv-kiállításon hullott le róla a lepel. Egy kedves és tarka ötletességű képeskönyv is került a Múzeum falára, *Tóth* Zoltánnénak a vidám, peckes és morcos gyermekfiguráival s a Tóth Zoltánné e bájos akvarelljeihez az édesapja *Bartóky* József írta a szöveget. Pattogó rímekben igazi huncutságok, elragadó kópéságok, amelyeken — s ez a fontos — jól mulathat nemcsak a felnőtt,

bizottsága intézte ezt a nehéz segítőakciót is. Törhetetlen munkabírásának és lelkesítő példájának köszönhető, hogy e nagy körültekintést igénylő, nemes munka éveken át fennakadás nélkül folyt és a vezetése alatt álló, lelkes és hangyaszorgalmú hölgybizottság kitűzött feladatait teljes sikerrel elvégezhette. A háború végén Haugsethné, férjét követve, véglegesen Norvégia fővárosába, Krisztiániába költözött, de hazájáért azért nem szűnt meg cselekedni. Ő szervezte a norvég segítő-akciót az inségbe jutott magyar gyermekek támogatására, mely eddig is már

BELVEDERE

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR EMLÉK KIÁLLITÁSA

BELVEDERE MŰVÉSZETI R.T.
IV. VÁCI-UTCA 11/B FÉLEMELET
TEL. 171-56 NYITVA: HÉTKÖZNAP 9-6
VASÁRNAP ÉS ÜNNEPNAP 9-1.
BUDAPEST 1921- OKT.- NOV.

több milliónyi segélyadományokat juttatott a szegény magyar gyermekek részére és módot adott egy nagyobb gyermekcsoportnak balatoni nyaraltatására. A nyáron Haugsethné meglátogatta pártfogoltjait, majd visszatérve új hazájába, folytatta propagativ munkáját Magyarországért. December 27-én gondosan előkészített előadást tartott Krisztiániában, amelyen a magyar iparművészetet, háziipart és a népművészetet ismertette. Ez alkalommal rögtönzött kiállítást rendezett az előadása körébe tartozó magyar munkákból, melyen néhány óra alatt 200.000 koronát meghaladó összeg folyt be a tárgyak eladásából. Haugsethné az eladási jutalékot, 20.000 koronát a magyar iskolanővérek útján ismét a magyar gyermekeknek juttatta. A belépődíjakból elért bevétel tiszta jövedelmét, 10.000 koronát az O. M. Iparművészeti társulatnak küldte, hogy ezzel is támogassa a nehéz helyzetbe került Társulatot értékes és jelenleg annyira küzdelmes munkájában. A Társulat a kapott összeget Haugsethné nemes szándékának megfelelően, támogatásra szoruló családos iparművészek foglalkoztatására fogja fordítani. Haugsethné közbenjárására egy krisztiániai előkelő női divatszalon vállalkozott arra, hogy magyar háziipari munkákból állandó mintakollekciót raktáron tartson és hogy a magyar kézimunkákat a divatos ruhákon alkalmazza.

EGY HALOTT MŰVÉSZ ÉS A CENZORAI. Egy belvárosi kiállítási szalon nemrégiben műkiállítást rendezett Kőrösfői Kriesch Aladárnak, a két éve elhúnyt kiváló festőnek képeiből. A kiállítás megnyitását, egy a művész rajza után készült plakáttal hirdette, amely két párkát, két meztelen nőalakot ábrázolt, a legtisztességesebb felfogásban, a grafikus-művészet egyszerű, nemes vonalnyelvén. Soha semmi sem állott távolabb a freskófestés és a benső lelkiáhitat e nagy apostolától, a tolsztoji gondolatok magyar tolmácsától, Krieschtől, mint a mezteleneségnek kultusza, amely feltűnéssel, vagy érzéki ingerekkel akar tiszta művészetet palástolni. A fővárosi hirdetővállalat azonban egyszerre cenzori virtust érzett bizseregni magában és a plakát kiragasztását megtagadta. Hogy az, ami a hirdetővállalatban bizsergett csakugyan egy esztétikai gerjedelem volt-e, vagy kurzus-politikai erkölcsösködés, nem tudjuk, de nem is érdekel. Ám a művészet és művészetközlés szabadsága nevében szót kell emelni az ilyen egyéni akciók ellen, hogy egy plakátragasztást illő díjazásért végző üzleti vállalat, vagy egyébfajta sóhivatal beleszólhasson abba, hogy melyik művészet erkölcsös és melyik nem az. Mi e helyen már bélyegeztünk meg plakátot azért, mert ízléstelen, visszataszító — tehát erkölcstelen — volt és bármely esztétikai fórum véleményével hajlandók vagyunk egy-egy reprodukció művészi értékéről vagy — ami ezzel egy — erkölcsösségéről vitatkozni,

Magyar Iparművészet
1922

A színek ragyogásában való örömnek és a finom tónusadás művészetének értékes összeegyeztetése az ő „Báthory Erzsébet" című képe, amely a remekül megfestett női aktoktól, a tárgyiasságnak festői kifejezésétől, a dekoráció nemes szépségétől, az őszinteség nagy pátoszától, a hangulat nagystílűségétől rászolgált arra, hogy az új grand art körébe besorozzák. És a kontrasztok festőiségében való gyönyörködésnek, a verőfényfestésnek, a realisztikus jellemzésnek érdekes alkotása az a képe is, amelyet színes másolatban közlünk.

A ZÁSZLÓTARTÓ — FESTETTE HOLLÓSSY SIMON

Márk Lajos képeiben pszichofiziologiai fölfogás nyilvánul. Az ő emberei a körülményeknek médiumai. Nem az akarat hősei, hanem az idegélet rabjai. Kivált az asszonyok. A nőmegvetés hirdetői se vehetik kevesebbe a nőt, mint ez a művész, aki nem lát bennük egyebet, csak a szórakozás és a szórakoztatás médiumait. Talán nem számolt be magának erről a fölfogásáról, talán akaratlanul szólaltatja meg képein ezt az emberfölfogást. Nincs mit elmélyedni az emberben, mert az ember neki nem individuum, hanem csak médium, akivel játszik és minden pillanatban másképen játszik a milieu. Arcképein, nagy figurális képein is ez az érdekes fölfogás szólal meg. A médiumember talán pózolhatja az akaratembert, de Márk művészete nem hisz a póznak. Ez a kételkedése modorossá tette a festését. A mindig, egyre egyformán változó ember egyformaságot erőszakolt a képeire. Hanem ettől a modorosságtól megijedt. Úgy lehet, hogy megijedt az emberfölfogásától is. Szabadulni akart a filozófiájától, amelyről addig talán nem is tudott, amíg az az ijedelme nem figyelmeztette rá. És néha-néha sikerült neki ez a szabadulás. Vannak olyan képei, amelyek egyenesen úgy hatnak, mint valami leküzdésnek eredményei. A művész szabadult önmagától, azért hogy megtalálja — önmagát. Hogy olyan legyen, aki már érdeklődik az ember iránt és hisz is benne; aki az idegemberben már az akarat urát keresi. De modorosságát nem tudja, talán nem is akarja leküzdeni. Talán még nem is konstatálta magáról. Rajzának és festésének modorát. Rajzának sajátságos szerpentinszerű ritmusa van, festése pedig néha elsietett, az értékekkel dobálózik. Hanem modornál több: a látása nyilvánul meg benne. A mindent ritmusba föloldás, a mindennek ornamentális voltát fölfedezés szólal meg benne. Azt a szerpentinszerű ritmust, mint emberről való fölfogásnak kifejezését, egyszer tréfásan úgy jellemeztem, hogy Márk Lajos az embert nem tartja Ádám és Éva leszármazottjának, hanem az első házasságtörés, Éva és a kígyó viszonya gyümölcsének. Ezért uralkodik minden emberében a kígyózó ritmus. Ez a tréfa talán izléstelen, de beszédesen jellemzőnek tartom. Az olyan művész, akinek ember-fölfogása van, értékes művész, s az ő felfogásának jobb jellemzésére még a tréfás jelképezés se megvetendő eszköz.

A nagy hullám tovább hömpölyög. Egyre növekszik, egyre szélesedik. Hegygyé tornyosítja a vizeket. A sokféléket, a sokfelől eredteket. Hozza magával az ellentéteseket és az együttjárókat. A hegy tetején látom Perlmutter Izsákot, a tetőre törekvők közt Poll Hugót, Boruth Andort, Mendlik Oszkárt, Pállya Celesztint.

Mindegyik máshonnan hozta a művészetét. Az egyik Hollandiából, a másik Párisból, a harmadik a Pradóból, a negyedik Böcklintől s az ötödik Pettenkofentől. És mindegyik a maga, sajátos művészetét hozza a messzeségből. Perlmutter Izsákot inkább a témái, mint a festése folytán sorozzák a hollandiak osztályába. Amiért a németalföldi partokon, a halászfalvakban, a vizek mentén, az ottani nép otthonában keresi a festőiséget. Az ő hollandi festése kezdetben inkább párisi volt, hiszen régibb képeit nagy kedvvel a francia Jules Adler képeihez szokták hasonlítgatni azok, akik vagy gyanakszanak vagy féltékenyek, mihelyt olyannal találkoznak, aki az egyénisége jogát a tudása alapján követeli. Ilyenkor kutatóra indulnak, hogy arról a tudásról kisüssék, hogy csak mások tudásának reflexe Perlmutter az ő művészi pályájának mindjárt elején találkozott a gyanakvókkal és féltékenyekkel, mert már ott is imponált. Azóta a „hollandi" epiteton pusztán csak topografiai jelzője az ő festésének. Azóta a gyanakvók megbecsülik s a féltékenyek félrevonultak. Még csak a nagy közönséget kell meghódítania. Meglesz ez is, mert a híressége olyan úton jár, amely okvetetlenül elvisz a hazai megbecsüléshez. Neki is a külföldi sikerei fogják a hazai rangját megállapítani. Egyelőre azzal kell beérnie, hogy fönt van a nagy hullám legtetején. A legkiválóbbak közt, a komolyak, a nagystílűek közt. Az ő képei a fanatikus festőiség alkotásai és mégis mélységesen elegikus hangulat árad belőlük. Csak színfoltot lát, csak foltot fest, és mégis irodalmibb azoknál, akik csak irodalmi matériát látnak a tájékban, az emberekben, a helyzetekben. A szintézis az ő festésének módja: a színfoltokból, a foltharmoniákból összerakás. És mégis úgy belekap az érzületünkbe, mint a nagy hangulatokat, nagy sejtelmeket analizálva festők. Foltjai nyugtalanok, izgalmasan vibrálók, de szélesek, nem pontokra vagy vonalkákra osztottak. S ezen a nyugtalanságon impozánsan uralkodik a rajza. Nagyvonalú, határozott,

A JÖVŐ — KRIESCH ALADÁR RAJZA

mindent a helyére utaló, minden fölöslegességet kiselejtező rajza. Árnyékai és fényreflexei: kígyózó, mozgalmas, szinte szemünk láttára növekvő sávok. Megformálják a távlatot, megelevenítik a mély tónusokat, kidomborítják a színértékeket. Azok a kígyózón növekvő reflexek a raffinementnek ugyanolyan eszközei, mint a japán képekbe a felületekbe szegő geometrikus távlatszerkesztések. Beléjük kapaszkodik a tekintet s a távlatba szalad velük.

90 Kunwald Cézár: Liptói kovács-cigányok.

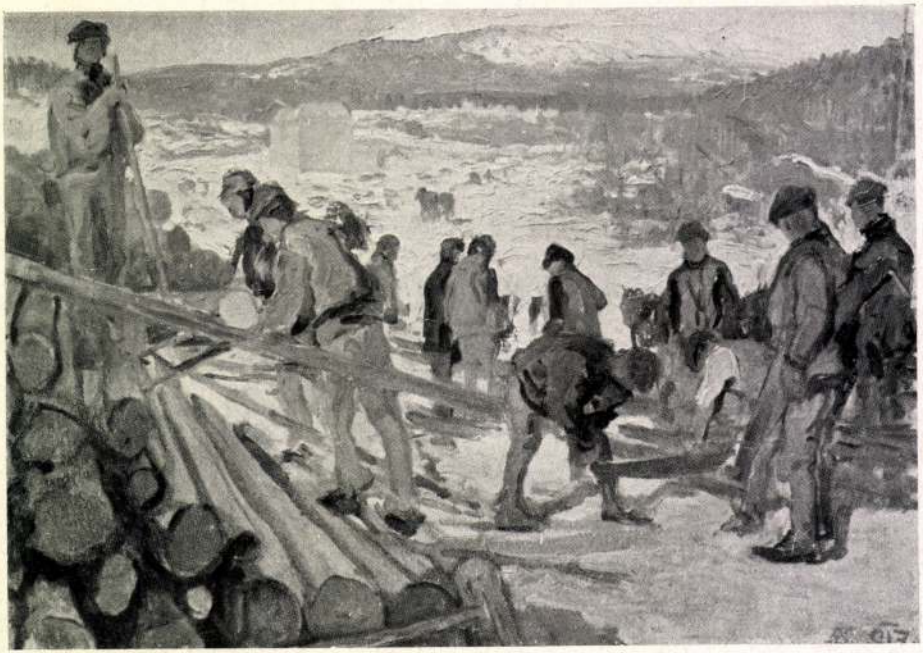

361 Körösfői Kriesch Aladár: Tót munkások a Tátrában.

73 Katona Nándor: Soirée.

Körösfői Kriesch Aladár

K

309 Körösfői K. Aladár: Arckép.

Művészet 1917/18. téli évad

Körösfői Kriesch Aladár: Házi hangverseny.

Tornai Gyula: A bálvány.

szer? Már nem is akarsz emlékezni rá? A finom, mosolygó Koronkaira? A fain, szép gavallér iránt, a ki bukétákat küldött

— A halál.

— Rettenetes halál. Úgy határozták el az este, hogy felperzselik, mint a disznót.

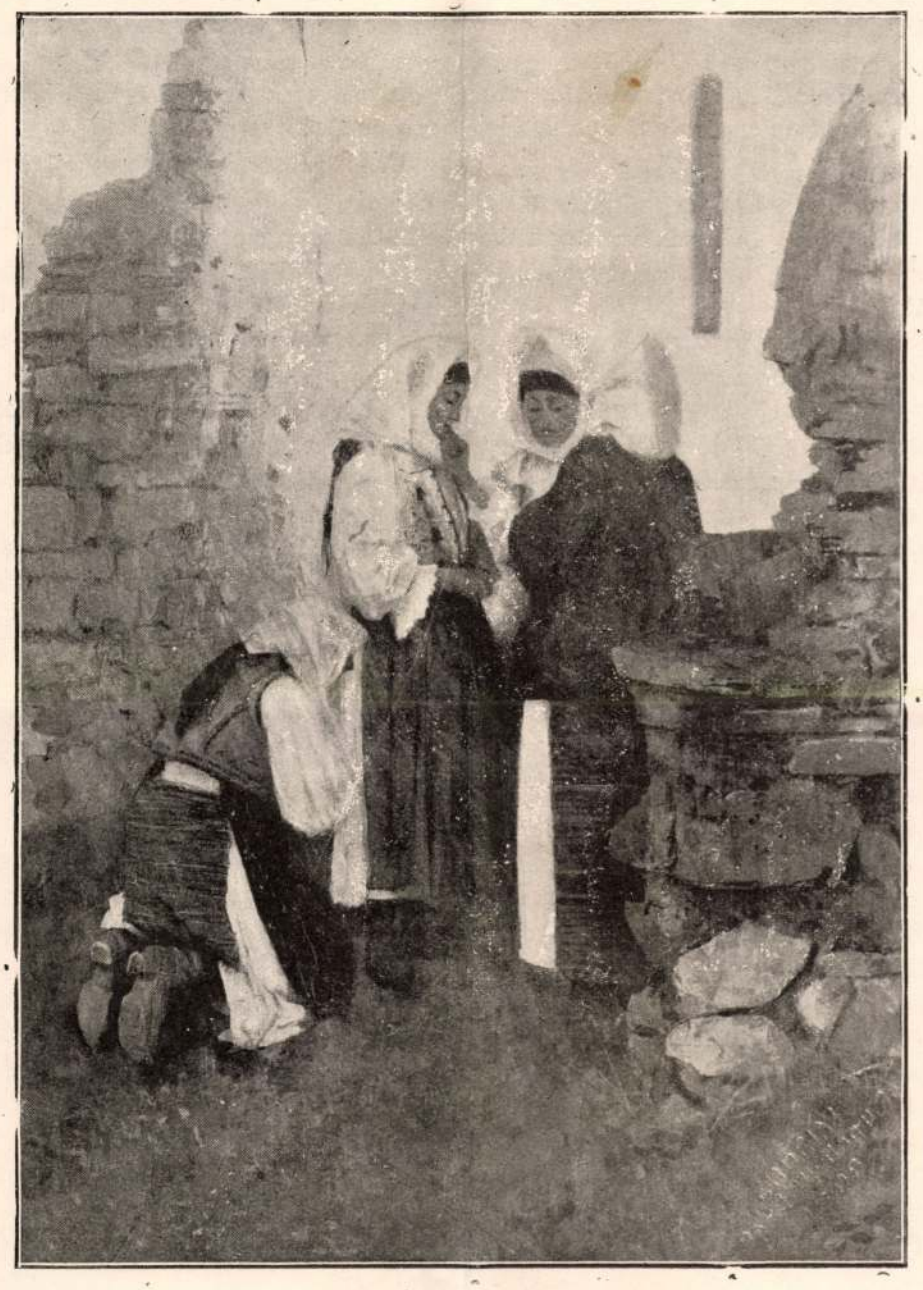

ÁHITAT. *Kriesch A.*

neked leánykorodban, már nem is érdeklődöl? Oh, én édes *hű* hitvesem . . . Meg is tagadod régi barátaidat értem. Mint szeretlek érte. De *halál* fenyegeti őt.

Őt okolják minden szerencsétlenségükért. Megfulad a füstben; sima, gyenge teste kihólyagosodik a lángtól. Mig az idegen munkásokat hozzák be, feldobják a veres-

kakast a fedelére. Oh, ne félj, ügyelnek reá, nehogy kiessék kinjában az ablakon vagy az ajtón; őrizni fogják, jól fogják őrizni.

A Katicza ajakán halk nyöszörgés rebegett ki.

Alulról (alattomos dörgéshez hasonlóan, mely a föld alól kerülőnek tetszik) a mély morgás erősödött, hogy a levegő rebegni látszott.

Csifó szorosan Katicza mellé lépett.

— Reszketsz? — Aztán vontatva folytatta: — Akarod, hogy megmentsük Koronkait?

És ráeresztette a kezét a vállára. De mindjárt gyengén lelengette a karját.

— Akarod, hogy megmentsük? A régi jó idők emlékeért. Mert ő szeretett tégedet és te is szivelted őt. Ugy-e, ugye-e? Mindenki drága nekem, a ki szeretett tégedet.

— Megmenti őtet? — rebegte.

— Ah! megjött a szód? Menjünk le utána s hozzuk *ide hozzám?* Nálam nem keresi őtet senki. Itt jó helyen lesz, ne féljen. Beláthatja, hogy nálam nem keresik őtet. A sánczoldalon leereszkedünk, átszökünk az éren az iskola mellett és a malomösvényen a Koronkai kertjében vagyunk. Ily közel vagyunk hozzá. Szinte szomszédok vagyunk . . . Te nem is ismered, tudom, az ilyen búvó ösvényeket. Az ily búvó ösvényeket nem is ismeri az én tiszta hit—vesem. Az . . . én . . .

És rettenetesen felorditott egyszerre, mint egy állat:

— Hiszen itt jön Koronkai — kiáltotta. — A szeretőd, a szeretőd . . . a szeretőd . . . Arra számitott, hogy én a faluval tartok. De itthon vagyok. És ő ismeri a búvó ösvényt. Erre tart az ösvényen, látod, fajtalan! Ide menekszik, vagy szerelmeskedni akar veled . . .

A sánczoldal alján a bokrok közt valaki mozgott.

Csifó diadalorditással emelte fel mind a két karját.

— Jön . . . jön, — üvöltötte — a körmeim közé jön . . . Nem kell idecsalnom; jön . . . magától . . . ide, ide. Megöllek, ha kiáltani mersz . . . Hadd jöjjön ide . . . ide . . .

A harangot félreverték a toronyban. Az üvöltő hangok mind erősebbek lettek alant s a malom mellett emberfejek tűntek fel. Fegyver dörgött valahol.

Csifó kifehéredve, magánkivül dadogott:

— Mindkettő, egyszerre, mindkettő — és egy üvöltéssel magához tépte Katiczát. — Jön, jön! — orditott elváltozott hangon. Minden ér kidagadt a homlokán.

— Te is jösz elejébe . . . elébe . . . e—lé . . . — s belevágta a körmét, hogy kényszeritse Katiczát a szeretője elé.

Egy nagy lépést tett.

És arra megtántorodott és arczczal lefelé, a gödör alja felé, a hol ellensége igyekezett föl az ösvényen, levágódott, mint egy elhajitott nehéz kő.

Hörgött, de egy percz mulva mozdulatlanul maradt.

Csendőrök szuronya villant meg a napfényben a gödör alján.

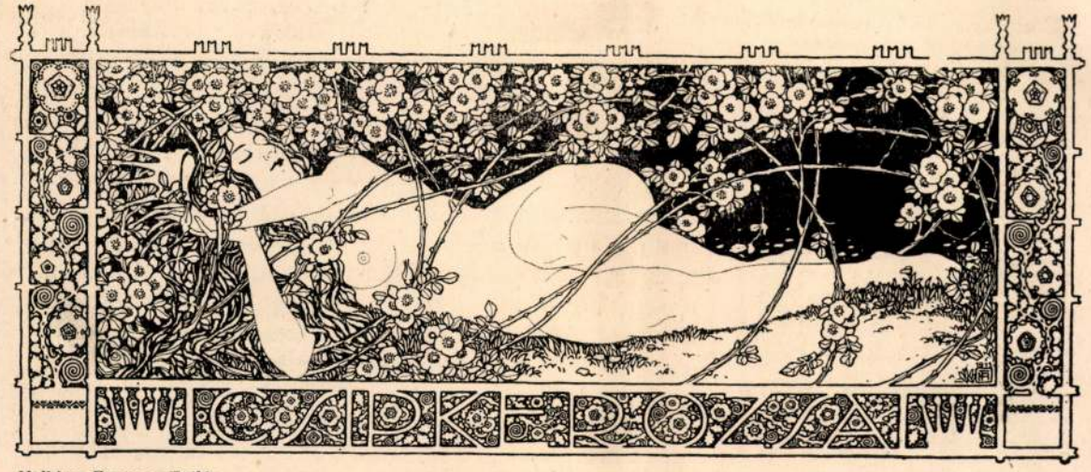

Helbing Ferenc: Fejléc.

F. Helbing: Zierleiste.

KÖRÖSFŐI K. ALADÁR: EGY KIS VISSZAPILLANTÁS

Az emberi természet sajátsága, hogy szeret időről-időre megállapodni és számot adni magának arról, amit az elmult időkben tapasztalt és látott, amik vele és körülötte történtek. Mennél higgadtabban és élesebben tudjuk levonni a multak tanulságait, annál valószínűbbé válik az is, hogy jövőben követendő utunk, irányunk és munkálkodásunk helyes és eredményes lesz, az egészséges, természetes fejlődés pályáját követi. S ezért talán nem lesz alkalomszerűtlen,* ha most csak a legnagyobb általánosságban — és néhány vezető szempontot keresve csupán — visszapillantunk az iparművészet evolúciójára az utolsó 20—25 év alatt úgy Európában, valamint hazánkban is.

Az első és legérdekesebb, mert a maga nemében páratlan, jelenség az, hogy akkor, mikor talán először lép fel az európai kultúrában oly törekvés, amely munkálkodásának és céljainak öntudatosan állapítva meg határait és irányát — szinte megteremti a tulajdonképpeni iparművészet fogalmát, ugyanakkor, mintegy ennek reakciójaképpen, a művelt emberek nagy része ugyancsak fennen hirdetett öntudattal tér vissza egy alig lezajlott kor iparművészeti formáihoz és alkotásaihoz, az empirehez. És megtörténik, hogy ugyanakkor, amikor mindenfelé művészek és mesteremberek kezet fogva próbálnak egy új, modern iparművészetet csinálni, ugyanakkor létesülnek nagy és jól szervezett telepek — egész vidékek lakosai állanak össze, akik egyebet sem tesznek, mint empire- s mondjuk biedermayer-bútorok és egyéb dolgok szolgai, de pontos és ügyes lemásolásával készítenek bútorokat s egyéb használati tárgyakat a modern ember számára. Az embereket ebből a szempontból már szinte két táborra lehetne osztani, — szinte politikai színezetet nyer, különösen nálunk, hogy valaki empirepárti vagy modern párti-e — pedig mind a két oldalon egyaránt művelt emberek állanak, kiknek művészi szükségleteik vannak.

Miért és hogy is van ez?

Tudjuk, hogy az egész modern iparművészeti mozgalomnak Angliában ringatták bölcsőjét. És tudjuk azt is, hogy új stílusok mindig csak új szükségletek, új feladatok felmerülésével fejlődtek az emberiség történetében.

Nos, Angliában fejlődött ki először az a szükséglet, hogy a modern ember elődeitől elütően alakítsa ki otthonát. S így született meg az angol „home“ — a lakóház —

* Ez a cikk még a háború előtt íródott. — A szerk.

Helbing Ferenc: Plasztikus térkitöltés vázlata.

F. Helbing: Skizze zu einer plastischen Raumausfüllung.

vele járó minden tartozékával, bútorával, berendezésével. Erre a mozgalomra Németország reagált leginkább — és iparművészeti fellendülése nemcsak egész művészetére volt nagy befolyással, de gazdaságilag is nagyjelentőségű lett reá nézve. Franciaország és a többi latin népek tartózkodóak maradtak. Egyrészt — s ez a legfontosabb — az új feladat nem volt olyan nagy lelki szükséglet számukra, hiszen nyelveikben az otthonra nincs is szó, másrészt meg éppen Franciaországban az empirehez történetüknek oly dicső korszaka fűződik, amelynek fényében most is szeretnek sütkérezni, s ezért természetesen szeretik magukat annak a kornak termékeivel körülvenni. S különben is, az empire teljességgel a francia lélek terméke. Azt is mondhatjuk talán, hogy a latin népek már kissé kimerültebbek a művészi termelésben — és több szállal fűződnek a görög-római művészethez, amelyhez ismét az empire áll közelebb, mint a modern iparművészet, amely formakincsét lehetőleg a faj, a nép formanyelvéből meríti.

Elég az hozzá, hogy a modern iparművészet ellen irányuló reakció a mondott okoknál fogva leginkább francia földről indult ki.

S így lesz érthető nálunk való megnyilvánulása is.

Mert a mi modern iparművészetünkről két dolgot vagyunk kénytelenek bevallani:

először: alig lépte át a dilettantizmus határait,

másodszor: nagyon is a német és bécsi iparművészeti törekvések behatása alatt áll.

Mind a két dolog természetes, sajátos viszonyainkból folyik. Sem iparművészeti terméket fogyasztó közönségünk, sem iparművészeti terméket előállító iparosunk úgyszólván alig volt — tehát mindenekelőtt ezeket kellett és kell leginkább irodalmi és iskolai eszközökkel nevelni. Így tehát érthető, hogy rendszeres és kellő arányú termelés híján a dilettantizmus buzgósága volt kénytelen pótolni azt a kérlelhetlenül működő, szabályozó erőt, amelyet a rendszeresen szervezett gazdasági termelés önmagától fejt ki.

És nagy lévén mind e mai napig az iparművészeti cikkeknek Németországból való beözönlése, ezzel együtt jött és jön be hozzánk a németes ízlés is. Bízvást elmondhatjuk, hogy honi modern iparművészeti dolgaink java része olyanformán alakul ki — építészetünkkel egyetemben —, hogy a német vázra, a német konstrukcióra reáhúzzák a magyaros hímet, a magyaros sallangot s lesz az egészből valami közösügyes — osztrák-magyar művészet.

És a dolog természetével jár, hogy minden új próbálgatásnál, stíluskeresésnél holmi zökkenések, darabosságok — mondjuk parvenüségek — nem lesznek elkerülhetők.

Nem tagadható továbbá az sem, hogy az egész modern iparművészetnek kifejezett szociális jelentősége is van. Már Angliában, Morrisék révén, összefüggésbe került a szociális mozgalmakkal. De ott egyúttal ebből nagy belső ellentmondás is keletkezett. Már Morrisék, Ruskinnel egyetemben, lehetőleg a nép közé akarták vinni a művészetet, viszont az, amit termeltek, oly drága volt, hogy csak a gazdagok vásá-

rolhatták meg. Ezen aztán, különösen Németországban és Amerikában, segíteni akartak részben azáltal, hogy egyszerűsítették a termékeket, másrészről meg, ott ahol lehet, segítségül hívták a gép munkáját, amely a dolog természeténél fogva sokkal olcsóbban termel.

Mindezek után érthetővé válik az, ha mindenütt, de különösen nálunk, az arisztokrácia és mindazok az osztályok, amelyek vele történelmi összefüggésben állanak, tartózkodóan viselkednek a modern iparművészettel szemben. Sok konzervatív érzésű, bár jóízlésű ember nyugtalan, rosszul érzi magát a néha még meg nem állapodott, néha túltendenciózusnak látszó modern környezetben s örömmel fordul vissza a megszokott biedermayerhoz vagy empirehez, viszont nagyon sok ember — s ez bizonyára nálunk a nagy többség — puszta snobizmusból, hogy amazokhoz hasonlítson — noha köztük s ama művészi stílusok között semmi történeti kapcsolat nincsen — szintén — és még hangosabb szóval — az empire s biedermayer mellé áll — és megtagadja az újat.

A helyzet tehát nálunk most körülbelül ez: a közönség legnagyobb része teljesen tájékozatlan, sőt majdnem érzéketlen a modern iparművészet kérdései iránt.

Egy igen kis töredék meggyőződésből híve a modern iparművészeti törekvéseknek: művészek, lateinerek, egyké kivételes gazdag ember.

Egy aránylag nagyobb töredék történelmi s úgyszólván szociálpolitikai alapon híve a történelmi stílusoknak. Ezeket körülveszi a snobok igen nagyszámú tábora, hogy amazokhoz hasonlatosaknak lássanak, — míg a modern iránynak sokkal kevesebb és aránylag tiszteletreméltóbb snobjai vannak, mert hiszen snobságukkal nálunk sokat nem nyerhetnek.

De az élet nagy törvényei feltartóztathatatlanul, csendes kérlelhetetlenséggel viszik a dolgokat tovább — és ezért csak letünik a modern empire-biedermayer is, mert hiszen minden kornak meg kell hogy legyen — és meg is van — a maga művészete és iparművészete. Minden evolució egy polaritás törvényének keretében — az inga kilengéseihez hasonlóan — történik.

Amit ma megtagadunk, ahhoz túlságosan közeledünk holnap — s az egyensúly mindig csak képzelt a két véglet között.

Helbing Ferenc: Plasztikus térkitöltés vázlata.

F. Helbing Skizze zu einer plastischen Raumausfüllung.

Ha az — úgy látszik lezajlott — secesszió alatt pusztán a réginek megtagadását értjük, úgy ez megérdemelte gyors kimulását, mert minden kulturális és művészi fejlődésnek meg kell találnia alapját az elődök munkájában — s az összefüggéseket egyszerűen beszüntetni nem lehet. És ámbátor bizonyos, hogy túlságos magunk alárendelése a mult formái alá, bizonyos fáradtságot s vele az akarás és teremtőerő csökkenését jelenti — mégis tény az is, hogy amint nem teremthetünk új nyelvet a beszéd számára, épp oly kevésbbé csinálhatunk merőben új formanyelvet sem — s hogy éppen az ornamentális formakincs — noha állandó átalakulásnak van alávetve — elemeiben mégis egyike az emberiség legősibb birtokainak.

Másrészt ma, midőn a sok múzeum, a sok könyv és folyóirat által — az utazás könnyűsége és gyakorisága folytán — a legtarkább össze-visszaságban kerülnek agyunkba egymásmellé a legellentétesebb benyomások, a legkülönfélébb stílusok művei, lehetetlen, hogy mindennek a modern ember alkotásaiban nyoma ne maradjon.

Asszír, aszték, egyiptomi, perzsa és görög formák mellett bízvást elmehetne az empire és biedermayer is, hacsak inspirálna bennünket — és nem másolnók szolgailag.

De mivel egy asszír szék nem felelne meg a modern ember igényeinek, bármenynyire tessék is az ornamentációja, míg a biedermayer-székbe mi is szívesen leülünk — hát így könnyen magyarázható, miért vesszük át az egyiket könnyebben, mint a másikat.

Kívánatosnak és közelfekvőnek látszik, hogy különösen nálunk a modern iparművészet a magyar nép művészetébe bocsássa le gyökereit, mert az még a mi időnkben is oly gazdag és eredeti virágokat hajtott az ország egyes vidékein. És mégis, itt is csakhamar sok nehézség merült fel, amelyekre már fönnebb is céloztam. Kitünt, hogy nem elég valamely népies formát átvenni s azt egyszerűen valahová odaalkalmazni, ezáltal művünk még magyarossá nem lesz, — hogy a stílus, az egyes formák szuverén megvetésével, sokkal rejtettebb törvényeken nyugszik, melyek úgy látszik a fajjal is egyenes kapcsolatban vannak. Ha tehát valami ilyes dolgot erőltetünk, csak mondvacsinált, nem őszinte, nem organikus eredményt kapunk.

Elmondhatjuk tehát, hogy modern iparművészeti törekvéseink kezdő éveiben mindeme kérdések nehézségét — úgyszólván dilettánsok módjára — nem is ismertük, de megvolt a lelkesedés, a tetterő — az ifjui hév. Ez a korszak az 1906-iki milanói kiállítással érte el tetőpontját, amely igazán friss, gazdag és sokoldalú kirakata volt egy meg nem lévő boltnak.

Azóta kezdjük belátni, hogy nem a kirakaton kell kezdeni, nem a külföldön kell szerepelni először, hanem magunknak kell dolgoznunk. A hév lelohadt egy kissé; egy másik, részben új generáció higgadtabban, a mindennapi élettel teljes kapcsolatban próbál dolgozni — és próbál e munkájából meg is élni. Így csak természetes, hogy az eleinte harsányan kikiáltott jelszavak és csatajelek — az élet követelményei által módosítva és befolyásolva — enyhülnek, csendesebbé válnak.

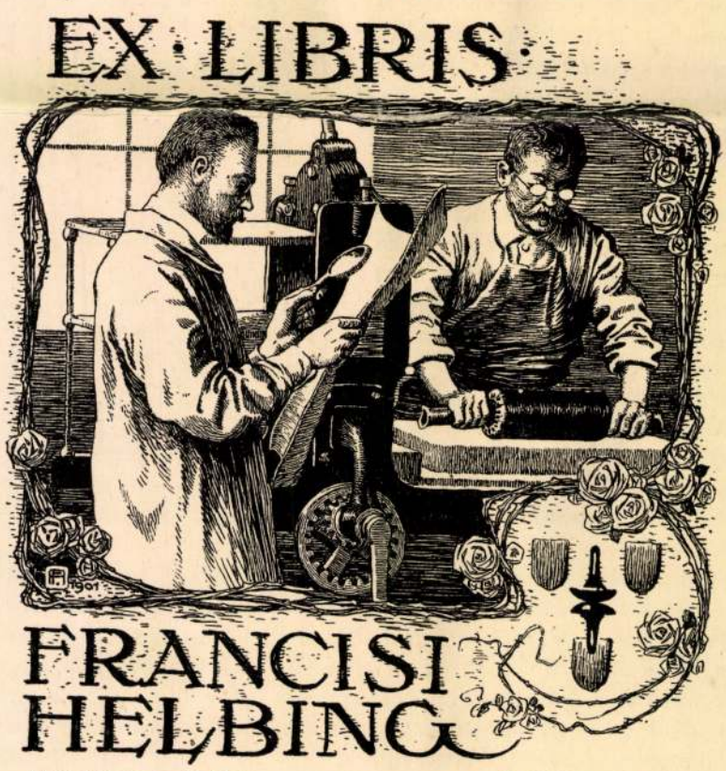

Helbing Ferenc: Ex libris. F. Helbing: Ex libris.

De tény az is, hogy az a korszak, amelyben oly nagyon el látszottunk szakadni a régitől, ébresztő volt csupán, és az iparművészetnek belegyökerezése a reális életbe most kezdődik csak — nálunk. Kezdődik úgy a közönségnek, mint iparosoknak és tervezőknek rendszeresebb, céltudatosabb nevelésével, de különösen az egész kérdésnek gyakorlatibb, kereskedelmi oldaláról való megoldásá-

val is. Mert hiába, rendes, biztos piac nélkül nincsen egészséges termelés a művészetben sem. És most, úgy látszik, az iparművészet kérdésének ez a része van megoldás előtt nálunk. És ez természetes folyamat. Először kell az eszmét felvetni, kiáltani, megértetni — s azután lehet azt minden részében kiépíteni, az életbe belevinni.

Most már, az érdeklődés felkeltése, az eszme felvetése után, a kérdés második részének megoldásával foglalkozunk. A biedermayer és empire kultusza tehát epizód csupán, amelynek van is némi történelmi jogosultsága, de a modern iparművészetet útjából kitéríteni nem képes.

Egy látszik azonban kívánatosnak: hogy meg tudjuk őrizni a kapcsolatot, az állandó és organikus összefüggést népművészetünkkel, annak formanyelvével.

Feltétlenül szükséges pedig: hogy törekvéseinkben minden körülmények között becsületesek, őszinték maradjunk.

Helbing Ferenc: Ex libris.

F. Helbing: Ex libris.

MARGITAY ERNŐ: A GRAFIKÁRÓL

HELBING FERENC RAJZAIHOZ

Nekem most valami olyan a feladatom, hogy kísérő muzsikája legyek a Helbing Ferenc művészetének. Tolmácsolója a betü segítségével annak, amit a Magyar Iparművészet képeiben mutat be a közönségnek. Ez a feladat könnyű és hálás, mert mindaz, amit az író elmondhat, ott rejtőzik a vonalak játéka között. Csak az olvasás ügyességén múlik az egész. S ha mégsem élek a kínálkozó alkalommal, annak az az oka, hogy megkapott a grafika művészi szépségének minden hangulata. Kolostorok művészetétől kezdve a modern plakátig minden ott kavarog előttem a levegőben, művészlelkek küzdelme, az anyagon való úrrá levés, az életnek évszázadokon keresztül tartó meghódítása. Emelkedés és sülyedés, győzelmi ének és siralom.

Látom magam előtt a miniaturista barát celláját, ahol misekönyvek, zsoltárok, krónikák kerülnek ki az ecset alól. Magam elé képzelem a Vencel-biblia iniciáléit, ahol a színek pazarságával versenyre kél az arany ragyogása. Aggódó figyelemmel kísérem a pergamensen dolgozó kéz munkáját, ahogy az Augustinus super Johannem szegélydíszét, az Orationale Arnesti végtelenül finom arányosságát, a párisi Psalterium virágindáit leheli a hártyára. Emlékezem középkori talián diákok heurékájára, amikor szigorú egyházi parancsok szövege alatt megtalálták a rómaiak pogány himnuszainak kikapart, halvány sorait a kutyabőrön. S kevés nagyobb tragédia lehetett a világon, mint mikor Frater Franciscus összetörte a szerszámait az ördöggel cimboráló Guttenberg nyomtatott könyveinek láttára. Meghalt a művészet egyik ága, hogy helyet adjon a tömeg közé furakodó iparnak. Ezentúl már nemcsak fejedelmek, nagyurak, egyházi és világi hatalmasok számára szólott a betü, de a kalmárok, cserzővargák és egyéb közrendüek is magukhoz válthatták az írás világosságát...

És a lenézett iparnak heroszai támadtak. Arannyá vált mindazoknak minden verejtékcseppje, akik addig küzdöttek az anyag tehetetlenségével, amíg deszkafa, rézlemez, acéllap, kő és ólom engedelmes rabszolgákká lettek. Az új anyagoknak művészei születtek, akikben ugyanaz az áhítatos lélek lakozott, mint ama néhai való jó Franciscus fráterben. Ezek is épp úgy hittek a maguk igazában, mint a talián szerzetes. És ha szürke, ügyefogyott is volt eleinte fejléc, kezdőbetü, záródísz, széppé tette őket az, hogy Dante, Petrarca, Ariosto zengő, hol komor, hol víg sorait vitték széjjel az egész világon.

A grafika művészetének is voltak gyászos évei. Ugyanakkor, amikor jégverések érték a kultúra fáját. Nem csoda, hisz a szőlőtőke se terem állandóan mézízű gyümölcsöt. Üröm is kerül néha a kehelybe. De micsoda óriási távlat az, ahol Dürertől Rembrandtig, Herko-

merig, Brangwyn és Klingerig művészóriások a mérföldmutatók. És amaz egyszerű vándorszínész: Senefelder adott annyi értéket, szépséget az emberiségnek, mint a nagy feltalálók bármelyike. Pedig úgy-e, csak a litográfia atyja. Azt mondtam, hogy a grafika érzékenységében mindig az egyetemes kultúrához símult. Hogy amikor kihalt az emberek lelkéből a szépség, a finomság szeretete, összehúzódott minden szirma s lett belőle üres, hideg, üvöltő ipar, amelynek nincs lelke. E tétel mellett bizonyít letűnt korok históriája. Nem kell egyéb, csak nagyapáink és gyermekkorunk összehasonlítása. A Biedermeyer és a nyolcvanas esztendők ismerete.

A Biedermeyer volt az utolsó korszak, amikor a kultúra minden téren éreztette az erejét. Az utcák, terek kiképzésétől, kertek ültetésétől, házak megépítésétől kezdve a bútoron keresztül a porcellánig, a csengetyűhúzótól a könyvszalagig, a viseleten át a színes üvegpoharig mindenen végigvonult a művészet mindeneket átfogó szeretete. És úgy-e, akkor végtelenül finom volt a dédanyánk fátyolszerű csipkébe burkolt miniatürképe, a falakon lógó, keskeny aranyrámába foglalt litográfiák, odakint a cégtáblák, az üzleti levelek feje, a jelentőkártyák, sőt a patikadobozok is, hogy a könyvek kötéséről, béléspapirjáról és belső díszéről ne is beszéljek. S ahogy letűnt, elmult az ideje, elközönségesedett minden. Lelketlen vásári tülekedésben nőttünk fel, nem került a kezünkbe egyetlen szép könyv, s a falakat ellepte, mint a penészgomba, az olajnyomatok dísztelen hada. Pedig valahol Nyugaton Morris és társai megteremtették az új művészetet, a Kelmscott Press Oxfordban csodákat művelt, műhelyek belsejében megszületett az otthon, a modern ember művészete. A XIX. század örök dicsősége, hogy a művészet és a műhely megint kibékültek egymással s ennek kapcsán újraéledt a grafika művészete. Feltámadt és mindenüvé eljutott. Rátette a kezét a nyomdagépek kerekeire és az érintése nyomán megnemesedett a betüvé változott írás. Uj technikai lehetőségeket keresett és megtalálta őket. Megváltoztatta a gondolat terjesztésének köntösét és a művészet gyönyörűségét vitte szegények meszelt falára. Rajongókat nevelt, akik megmosolyogták a l'art pour l'art együgyű meséjét, amatőrjei támadtak, akik megsejtették, megszerették, megértették a rézkarcok, litográfiák intimitását, és belekapcsolódott az emberiség életébe. Az üzleti grafika fogalommá vált. És az erejét az mutatja, hogy abban a hatalmas forgatagban, amelyet a ma iparának és kereskedelmének nevezünk, színvonalában érintetlenül segítőtársa, támogatója iparosnak, kereskedőnek egyaránt. Ízlést teremt, tart fenn és fejleszt... Ime, idefejlődött a Frater Franciscus lúdpennája és borzecsetje...

Helbing F.: Tervezet fémdomborításhoz. F. Helbing: Projekt für Metallarbeit.

Ma már minden valamirevaló hirdetésnek művészi a köntöse. A plakátművészetről külön monográfiák szólnak. Reprodukciók a tökéletesség szédületes fokán állanak. És az utolsó levéldísz, doboztető, ragasztólap szépséget hirdet. Ma gyönyörű betütípusok öntik sorokba az emberi gondolatot. És a sokszorosító művészet reneszánsza művészek seregének ad kenyeret, becsületes munkások tömegének tisztességes megélhetést és ami a legfőbb, szeretetet lop a fásult, kormos emberek csüggedt szívébe. A munka szeretetét, amely nélkül nincs jó, emberileg tökéletes munka. S hogy a grafika fejlődésében visszaesésről szó ne lehessen többé, kell hogy új generáció nőjön fel, amely minden tudásával állhasson ki a küzdőtérre. Ezen a ponton pedig megbecsülhetetlen a jó mester, aki művész is a javából, ismeri az életet annak minden gyakorlati megnyilvánulásában s aki egészséges szemmel, biztos kézzel és tudással bocsátja útnak a növendékeit. A holnap művészeit, akik együttvéve: a jövendőt jelentik.

Helbing ilyen ember. Kevésbeszédű, szerény, visszavonuló természet, aki virágos műtermében, amíg pergamensre rója „Keleti mesék"-hez szóló rajzait, amikor kőre rajzolja hangulatos képeit, amíg az anyagszerűség törvényeit kutatva fémdomborításhoz, éremhez készít terveket, vizsgálódó, elmélyedő művész, akit megkap egy-egy forma, a női test vonalának ritmikája és az arányok harmóniája. Ura a művészetének, aki függetleníti önmagát a modelltől, amelyet csupán a saját maga ellenőrzésére használ. És igaza van, mert akik csak modell után dolgoznak, rendesen a lélek nélküli bábu másolói, s a „Keleti mesék" egyik rajzán ama női fejnek az arcvonásaiban művészet van. Az a művészet, amely sok-sok női arcból szűrődött át alkotója lelkén. Érdekes megfigyelni, hogy változik a kezelése, amint különböző anyagok számára dolgozik. Éppen ezért sohasem unalmas, nem ragaszkodik az egyéniség örve alatt semmi sablónhoz, s ami fő, olyan becsületes az elveiben, hogy szinte nem ebbe a világba való, bár nem tudom, hogy az ólmos ablaküvegek korában nem volt-e éppen ilyen reklámhajhászó, kíméletlen az emberiség.

Mint tanár maga az élő lelkiismeret. Nem kell ennek a bebizonyításához egyéb, mint a faliképeire és növendékeinek munkásságára való utalás. Azok a litográfiák, amelyek iskolák belsejébe kerülnek, arról tesznek bizonyságot, hogy rengeteg studium alapján történelmi hűség, kompozícióbeli biztosság és elsőrangú szín- és vonaltudás ölelkeznek egymással. S az Iparművészeti Iskola növendékei hogy a grafikai életben irányító szerephez jutottak, hogy plakát, üzleti levélterv, képeslapok, reklámkártyák, dohányjövedéki dobozok pályázatain özönével nyerik a díjakat, hogy ezek a tervek kivitelre kerülnek és az intézetnek becsülést, látogatóinak becsületet és megélhetést szereznek, abban a Helbing tanításáé az oroszlánrész. Ezt mondják azok a bélyegtervek, naptárillusztrációk, könyvjegyek és könyvdíszek, amelyek a grafikai osztály vezetőtanárának, az életet ismerő gyakorlati embernek a munkásságát mutatják ennek a lapnak a hasábjain.

E sorok írójának van egy réges-régi álma. A francia király — akit béarni néven is ismer a történelem — minden parasztjának vasárnaponként tyúkot kívánt a fazékjába. Arról nem szól a krónika, hogy megvalósult-e a fejedelmi óhaj. Én azt szeretném, ha minden szegény embernek egy-egy jó és olcsó litográfia lógna a falán. Eddig csak a németeknél sikerült ennek a művészeti szempontból óriási fontosságú ügynek a megvalósítása. De ha támad olyan generáció, amely megszereti és nálunk is megteremti a művészet ez olcsó válfaját, annak még a szociális hatása is igen nagy lenne. Olyan rétegekbe vinné bele a művészet szeretetét, ahol a szépséghez ma nem juthatnak hozzá, ahol nem ismerik s mert nem ismerik, nem is kívánják. Pedig ugyebár, a művészet nyomán nemesebbé, igazabbá, lelkesebbé válik minden és mindenki? Tavaly és ezidén Helbing osztályán már kőre rajzoltak néhány művészi képet. S ha a professzor meg a növendékek együtt akarják, talán nem sokáig lesz álom ez az álom.

❦ ❦ ❦

Ha valaki a festőnek azt ajánlja, hogy adja vissza a természetet úgy, ahogy van, ez éppen olyan, mintha a zongoraművésznek ajánlanánk, hogy üljön a zongorára. Whistler.

Az, aki magamagán érezhette otthona művészi tárgyainak nemesítő hatását, az bizonyára majd gondoskodik arról, hogy gyermekei is találjanak környezetükben ilyen kedves társakat, amelyek szemlélete a természet és az emberi kéz munkájában rejlő szépség felismerésére és élvezetére képesíti őket. Lichtwark

Helbing F.: Tervezet fémdomborításhoz. F. Helbing: Projekt für Metallarbeit.

IFJ. GONDA BÉLA: A NŐI DIVAT MŰVÉSZETE

A párisi divatnak úgy jelenlegi, mint egy-két évre még nagyon valószínüleg várható elmaradása önkénytelenül is kínálja nekünk, magyaroknak az alkalmat, hogy összeterelve mindazt a művészeti érzéket, tudást és fantáziát, amely iparművészeinkben megvan, fejlesztve a hölgyközönségnek általános művészeti kultúráját és esztétikai érzékét, végül hozzáfűzve mindehhez azt a mesterségbeli szaktudást, amely e szakmabeli iparosainkat még a külföldön is elismertté tette: igyekezzünk a párisi divat alól való emancipálódásra.

Ennek a törekvésnek úgy gazdasági, mint művészeti jelentősége igen nagy, mert amellett, hogy siker esetén tetemesen redukálódnék az a mintegy 200 millió koronányi összeg, melyet női divatcikkekért évente külföldre exportálunk, egy új művészeti iparág is keletkeznék, mely nemcsak kenyeret adna sok művésznek, hanem alkalmat adna egy egész művészgenerációnak a nevelését ebben a nálunk még új irányban való kiegészítésére. Nem kevésbbé fontos eredmény volna az is, hogy a hölgyközönség ízlése is sokkal közvetlenebbül és az eddiginél helyesebb alapon fejlődhetnék.

Nem mulaszthatom el már e bevezető sorokban rámutatni arra, hogy az önálló magyar női divat megteremtésére a közeli napokban oly széles körben megindult akciónak nem célja, hogy magyaros motívumokkal ellátott női ruháknak tervezésére és készítésére buzdítsa hölgyeinket, mert hiszen ez a célnak teljes félreismerését jelentené, Sőt hangsúlyoznunk kell, hogy a női divat már természeténél fogva internacionális ipar és mint művészet is nemzetközi. Ezenfelül még szintén nem figyelmen kívül hagyandó körülmény az, hogy minél kulturáltabb egy nemzet, annál kevésbbé igyekezik a világforgalomban nemzeti jellegét ruhaviseletekkel kidomborítani. A kulturáltsággal már természetszerűleg velejár a feltünés, a megbámultatás kerülése, mi a környezetbe való tapintatos beilleszkedéssel érhető csak el.

Helbing F.: Tollal rajzolt vázlat.

F. Helbing: Federskizze.

Azok a forma- és kompozícióbeli különbségek, melyek a szintén napjainkban önállósítani óhajtott német és osztrák (bécsi) divat, valamint a francia és az angol divat között mutatkozni fognak, legfeljebb csak ez országok hölgyeinek sajátos termet- és életviszonyaira lesznek tekintettel. Ezt a szempontot pedig figyelembe venni már éppen a legfőbb ideje, mert éppen Magyarországon és főleg Budapesten tapasztalhattuk évről-évre mindjobban azt az ízléstelenséget, azt a művészeti abszurdumot, hogy a párisi sovány, vagy mesterségesen soványított nők termetviszonyaira ott Párisban művésziesen, tehát formailag tudatosan kreált ruhákat minden meggondolás és főleg minden formaérzék nélkül átvették a mi sokkal erősebb plasztikájú hölgyeink. Az ilyen, sokszor elég nevetséges szolgai utánzás feltétlenül a művészeti érzék teljes hiányára vall s éppen ezért ma, amikor az önálló magyar női divat megteremtéséről van szó, művészeinknek és művészeti íróinknak elsősorban az a feladatuk, hogy hölgyközönségünket reáneveljék, reászoktassák a művészeti alapon való gondolkodásra, — a szín, forma és kompozíció szent háromságának nemcsak a műtárgyakban, hanem a női öltözködés terén való egységes és összhangzó érvényesülésére.

A francia divat világuralmát nemcsak a tradíció, hanem elsősorban a franciák nagy művészeti kultúrája teremtette meg. Mindaz a szín- és formabeli szépség, ami a párisi ruhákat jellemzi, mindaz az elsőrendű kompozíció, ötlet, fantázia és báj, ami egy párisi nő öltözékét minden más nemzetétől megkülönbözteti, tanuságot tesz nemcsak a párisi nőiszabók és ruhatervezőművészek magasfokú ízléséről, hanem egyszersmind a párisi hölgyközönségnek művészeti gondolkodáson alapuló esztétikai érzékéről.

A divatnak a művészettel való szoros összefüggése kétségtelen. Legszembetünőbben bizonyítja ezt a modern festőművészet-

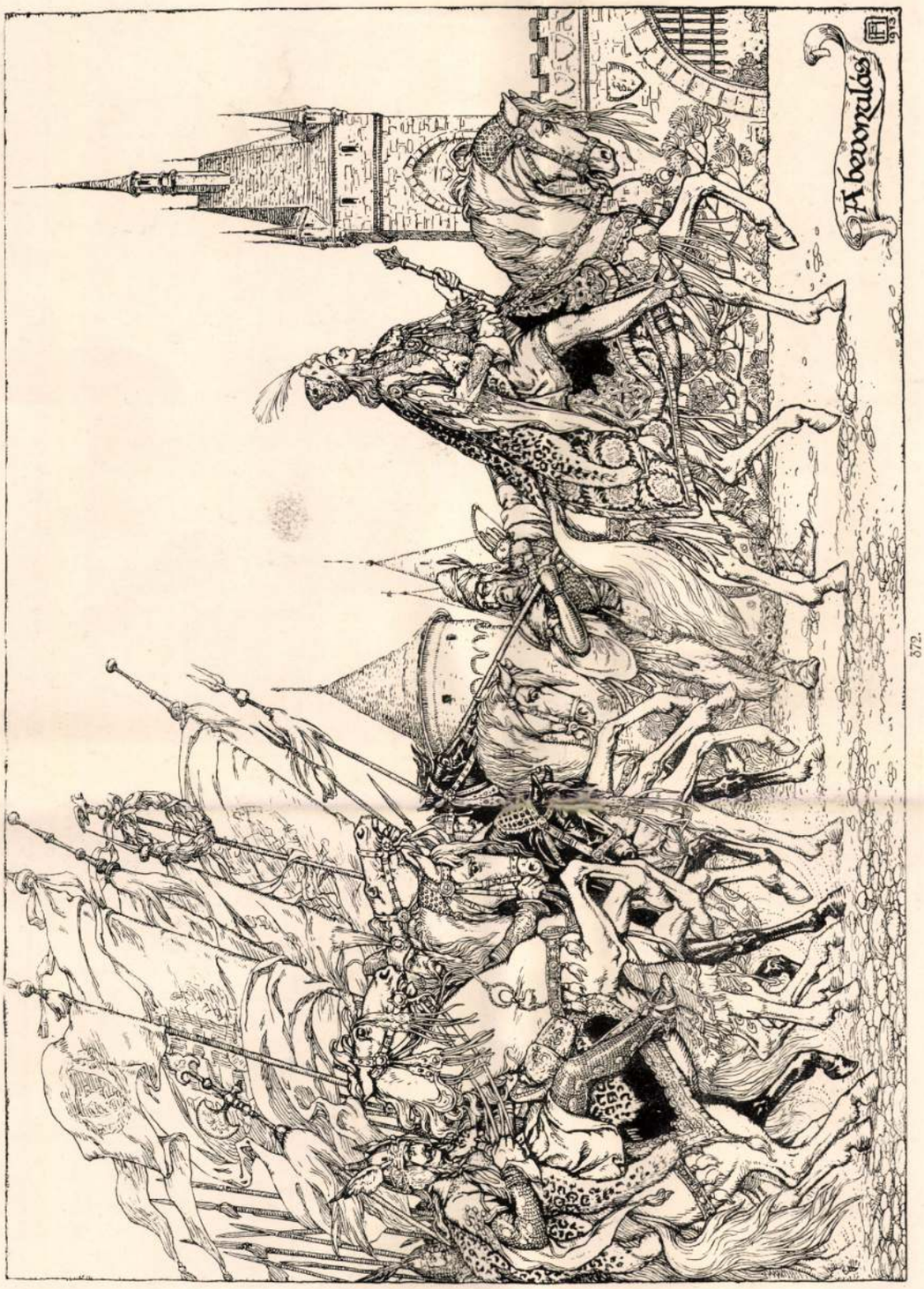

372. Helbing Ferenc: „A bevonulás". Illusztráció.

372. F. Helbing: „Einzug". Illustration.

373.

374.

373. Helbing Ferenc: „Tél". Naptári illusztráció. 374. Bélyegtervezet.

373. Franz Helbing: „Winter". Kalenderillustration. 374. Projekt für Briefmarken.

383.

384.

383. Helbing Ferenc: Mezőkövesdi dunyhavásár. 384. Kaszáló tót. Kőrajz.

383. F. Helbing: Daunenmarkt in Mezőkövesd. 384. Slovakischer Schnitter. Litografie.

385.

385. Helbing Ferenc: Árpád pajzsra emelése. Iskolai falikép.

385. F. Helbing: Árpád, Begründer Ungarns wird zum Führer der Stämme ausgerufen.

nek a modern női divatra gyakorolt hatása. A látogató- és estélyi ruháknak roppant élénk színei, azok az azelőtt rikítóknak nevezett ragyogó, szinte világító egy-színek, az egyszínsárgák, egyszínpirosak, zöldek, kékek, melyek ezeket az alkalmi ruhákat uralják, uralják annyira, hogy minden egyes ilyen nőiruha egy-egy hangsúlyozott színfolt, épp annyira a modern festészetből fakadtak, mint az utcai, a trottőr-ruháknak — eltérőleg a régi krinolin-, turnürös és puffos ruháktól — a női test vonalaihoz a lehető legegyszerűbb és nemesebb formákban való símulása. Az a tény, hogy ma a ruha szobrászata, sokkal inkább mint máskor, alkalmazkodik a test plasztikájához, épp úgy rávall a modern művészeti felfogásra, mint ahogy lakóházaink homlokzatainak, szobáink bútorainak minden cikornyamentes, nagy, nyugodt felületekkel való tagozódása a modern művészet formaleegyszerűsítő törekvéseiből fakadt.

Az impresszionista és naturalista festészet, amely a régi sötéttónusú atelierpiktúrát felváltotta, nehéz küzdelemmel bár, de mégis rászoktatta, illetőleg megtanította a közönséget a szabad természetben fellépő nagy világosság, élénk színek, színreflexek tudomásulvételére, sőt megfigyelésére. A modern piktúra, amely a természet színeit nemcsak szolgai módon, hanem még fokozva, hangsúlyozva, azaz stilizálva adta vissza, illetőleg interpretálta, a természetben meglehetősen hirtelen változó gyönyörű színhatásoknak szükségessé vált gyors lerögzítése folytán természetszerűleg elhagyta, mellőzte a részletes rajzot, a tárgyaknak aprólékos, avagy mesterségszerű pontossággal való megrajzolását. Ez a tudatos részletelhanyagolás eredményezte a szélesebb látást, aminek következménye volt megint a formák leegyszerűsítése, azok jellemző tömegeinek és vonalainak a hangsúlyozása.

A modern piktúra által forgalomba hozott élénk tiszta színek, nemesen egyszerű formák közkedveltekké váltak és így hatásuk alól nem vonhatta ki magát a női divat sem. Nagyon természetes, hogy az élénk színek nem hódíthatták meg egyszerre az egész ruhát, hanem kezdetben csak a ruhákra applikált díszítések, a kabátujjak, a gallérok, a hajtókák, övek, szalagok váltak színdúsakká, sőt színharsogóvá. A külföldi ruhatervezőművészeknek az applikációk színességére való törekvése támogatóra talált a népművészetben, illetőleg a népviseletben. Rájöttek arra, hogy a népművészet örökbecsű formakincscsel bővelkedik, mely modern munkáikon és így a női divat alkotásain is előnyösen alkalmazható. Kezdetben csak a díszítésekben érvényesültek a népies díszítő motívumok, de innen már csak egy lépés volt az egész ruhák egyszínre hozása, a tiszta egyszíneknek a női öltözékekbe való bevonulása. A színdússág leginkább az alkalmi, a látogató- és estélyi ruháknak lett jellemző tulajdonsága s ezeknek az élénk színeknek minél jobban való érvényesülését elősegítették még az ilyfajta ruhákon kompozícionális és formaritmikus szempontokból alkalmazott redőzésekkel, raffolásokkal.

Az utcai, úgynevezett tröttőr-ruháknak ma már mindinkább a test plasztikájához való símulása, mint azt már fennebb említettük, szintén a modern piktúra egy sajátosságából, a formák leegyszerűsítésére való törekvésből eredt. A leegyszerűsítés, vagyis a formák megjelenésbeli nagy lényegének a hangsúlyozása a modern piktúrában szükségszerű következménye volt a színek jobban való hangsúlyozásának, vagyis a formák leegyszerűsítése a színek szolgálatában következett be. Ez a leegyszerűsítés átvonul azután az építészetbe, a zenébe, az irodalomba, a szobrászatba egyaránt, sőt az iparművészet révén bevonul a lakásunkba, a bútorainkba, szőnyegeinkbe, függönyeinkbe és minden egyéb berendezési műtárgyainkba is.

Míg a színben megszeretjük az élénket, a formában megkedveljük a nyugodtat.

És ezek az élénk tiszta egyszínek, ezek a nyugodt, nemes vonalozású formák a női divat esztétikájának élvezőit, vagy mondjuk alkalmazóit óriási mértékben megnövelték. A [illegible] és ízléses divatnak sohasem volt annyi kézenfekvő a demokratizálódása, aminél szélesebb néprétegekben való elterjedése, mint ma, az egyszínek és a nyugodt formák uralma idejében. A tiszta színek nem

Helbing F.: Tollal rajzolt vázlat.

F. Helbing: Federskizze.

követelik meg okvetlenül a legfinomabb, tehát a legdrágább ruhaanyagokat, az egyszerű nyugodt ruhaformák a minőségileg gyengébb anyagokból is alakíthatók.

A modern divat tehát nemcsak, hogy nem zárja ki a polgári, vagy akár a szegényebb néposztálynak ízléses öltözködését, sőt elősegíti azt. A kérdésnek ez a része tehát nagyjelentőségű, közgazdaságilag is, művészetileg is. Sőt merem állítani, hogy általános ízlés és művészeti kultúra szempontjából még nagyobb a jelentősége, mint közgazdasági tekintetekből. A művészetnek mind szélesebb néprétegekben való elterjedését, mint az köztudomású, annál inkább érhetjük el, mennél olcsóbban, mennél kevesebb pénzért lehet a közönséget hozzájuttatni. E tekintetben nemcsak a nagy művészi kvalitású képeknek reprodukciók útján való terjesztésére utalunk, hanem arra az elvitázhatatlan tényre is, hogy az átlag közepes kvalitású, de emellett természetesen tehetséges művészek számának növekedése, tehát a művészettel foglalkozók világának mind nagyobb kiterjedése szintén csökkenti — éppen a nagyobb kínálat folytán — az árakat is.

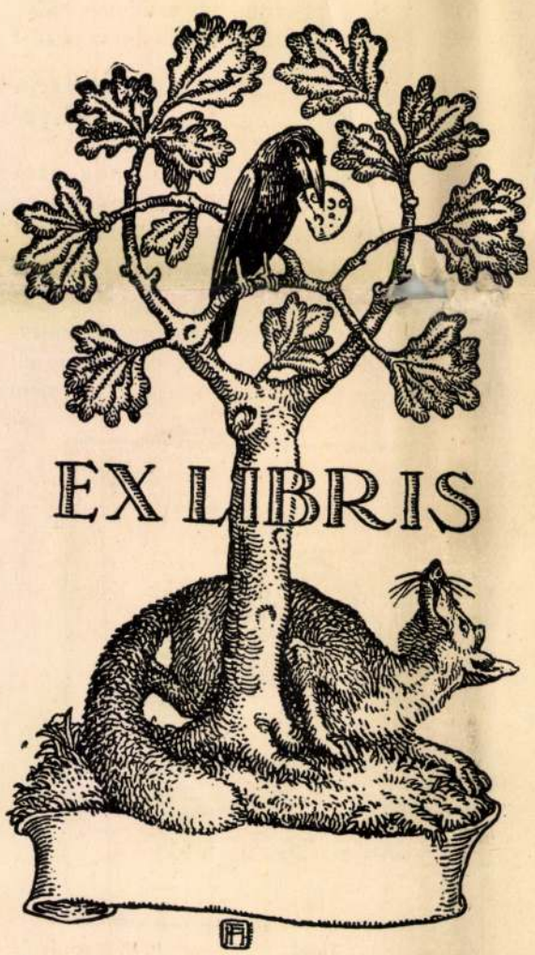

Helbing Ferenc: Ex libris. F. Helbing: Ex libris.

A mai divatnak a modern piktúrával, tehát a művészettel való szoros összefüggése önként kínálja az alkalmat iparművészeinknek a női-ruhatervezéssel való foglalkozásra is. Mennél többen készülnének elő közülük erre a művészeti iparágra, annál olcsóbban tudnák a közönséget ízléses ruhakreációkkal ellátni, de viszont annál inkább megvolna az alkalom, olyan sikerülten zseniális modelleket alakítani, melyek szín, forma, kompozíció és ötletesség tekintetében a nagy versenyből magasan kiemelkedve, a vagyonosabb osztály legkényesebb igényeit is kielégítve, nagy összegekkel való honorálásra tarthatnának számot.

Párisban elsőrendű festőművészek is foglalkoznak ruhatervezéssel és nem egy közülük ezen a réven százezreket keres. Ezek a ruhatervező-művészek felkeresik az elegáns fürdőhelyeket a színházakat, a lóversenyeket, az előkelő hotelek halljait, az éttermeket, a mulatóhelyeket s ott vázlatkönyvvel a kezükben figyelik a női formákat, egy-egy hölgy ritmikusabb gesztusát, termetének vonalformációit s a látottakat papirra vetve, a saját ötleteikkel egyesítve és kiegészítve tárgyalják meg ruhavázlataikat a szabócégek főnökeivel és jeles ízlésű úriasszonyokkal. A hölgyeknek a ruhatervezésbe való mind sűrűbben történt bevonása s divatművészeti sajátos ösztönük vitte rá a párisi nőket arra, hogy ruháik összeállításában a saját egyéniségük minél jobb kidomborítására is törekedjenek.

Ez az, amit a magyar hölgyeknek különösebb nyomatékkal kell a figyelmükbe ajánlanunk. Az egyéniség harmonikus beleillesztése a ruhatervezés kereteibe, vagy még inkább a ruhatervnek az egyéniséghez való feltétlen alkalmazása eredményezte Párisban s eredményezné nálunk is — éppen a sok-sok különféle, sohasem egyforma egyéniség létezése folytán — a végtelen sok, sohasem egyforma, sohasem egyenruhaszerű, mindig ötletes, bájos egyéni ruhák egész sorozatát.

Ruhatervezéssel majd foglalkozó iparművészeinknek is egyik főfeladata az leend, hogy a hölgyközönséget rászoktassák arra, hogy soha ne másoltasson le már máson s különösen nem egyező termetű és vérmérsékletű nőn látott ruhát. Nálunk Magyarországon a nőiszabók mindig azon panaszkodnak, hogy a hölgyek nem fogadják el a legjobb hiszemű tanácsot sem, egy-egy önálló ruhakreációnak, egy-egy művészileg is jól megoldott ruhamodellnek a forgalomba hozatala sok nehézségbe ütközik, mert a hölgyek mindig másokon látott ruhák

Emánuel Béla, gyöngyöshalászi *Takács* Béla, *Gruber* Béla, *Gussich* Jenő, *Schuschny* Erna, *Halasi Horváth* István, *Heller* András, *Hessky* Iván, *Jaszusch* Antal, *Karcag* Zoltán, *Kiss* Farkas Imre, Klimó István, *Kokesch* Kató, *Lakatos* Artur, *Magdolna* főhercegnő, *Márton* Jakab, *Mendlik* Lajos, *Mészöly Munkás* Béla, *Nemény* István, *Nowinsky* Jenő, *Pataky* Ferenc, *Páris* Ila, *Penderné* Rózsi, *Reissmann* Gizella, *Radnay* Miklós, *Rauscher* Juliska, *Rökk* Károly, *Sélley* Sándor, *Somogyi* István, *Szikláné Lám* Ilona, *Szautner* Lajos, *Szigeti* Jenő, *Szini* Zoltán, *Szopori Nagy* Miklós, *Temesváry* József, *Tóbisch* Ilona, *W. László* Pál és csabai *Wagner* József. — A Szalon tagjainak másik reprezentatív felvonulása a szokásos Tavaszi Tárlat volt. Ennek a tárlatnak erősségei voltak: *Alberth* Ferenc, *Aznavourián* Jenő, *gyertyányi Németh* Gyula, *Huszthy* Ibolya, *Kacziány* Ödön, *Katona Kleinberger* Pál, *Kern* Andor, *Kiss Farkas* Imre, *Klammer* Mariska, *Kolár* Nándorné, *Lakatos* Artur, *Martosné* R. Camilla, *Martinelly* Jenő, *Mészöly Munkás* Béla, *Mittay* Aladár, *Nemény* István, *Nótiné Kálnay* Boriska, *Ötvösné Bakonyi* Kató, *Pádua* Kálmán, *Pajzs Goebel* Jenő, *Pálesch* Pál, *Pálla* Jenő, *Papp* Domokos, *Papp-Kökényesdyné Szeőke* Izabella, *Páris* Ila, *Penderné* Rózsi, *Peterdi* Gábor, *Porter* Paula, *Prohászka* József, *Radnay* Miklós, *Rauscher* Juliska, *Rónay* Ernő, *Sassy* Attila, *Somogyi* István, *Széles* Sándor, *Sziládi* Margit, *Temesváry* József, *Tóbisch* Ilona, *Turmayer* Sándor, *ifj. Ujvári* Károly, *Udvary* Pál és *Záhonyi* Géza. Az iparművészeti részt *Ridly* Irén hímzései képviselték nivósan. Különös érdekességgel birt egy

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: FELESÉGEM

Leon, *Bernola* Károlyné, *Csányi* Lajos, *Dimits* Sándor, *Dull* Lajos, *Éber* Sándor, *Csillag* I., *Ehrenhaftné Hevesi* Margit, *Foersterné Bolla* Matild, *Friedlinger* Jenő, *Gebauer* Ernő, *Gecse* Árpád, *Gosztonyi* Alice, *Gussich* kunsági teritője, melynek motivumai a török időkből származnak. A kiállitás nem volt sem jobb sem rosszabb, mint a Nemzeti Szalonnak ezek a tömegbemutatói lenni szoktak.

A SZENT ÉS A MŰVÉSZ

A hit és a művészet összefüggése régi gondolat. Hegel és az idealisták után a magyar esztétikában Ipolyi Arnold gyakorta tette vizsgálat tárgyává — legélesebben a Magyarország középkori szobrászati emlékei cimű művében — ezt a csodálatos összefüggést. Szerinte a művészet ott veszi kezdetét, ahol az ember az anyagot valamely magasabb eszmény értelmében alakítja. Ilyenformán minden műalkotás a szellemnek az anyag felett aratott győzelmét jelenti. Addig csatázott a szellem az anyaggal, míg eszménye szerint formálta. S minél nagyszerűbb az eszmény s minél inkább vesz erőt az anyagon, annál tökéletesebb lesz a művészet. Az ember legelevenebb életereje a műalkotás képessége s ez az életerő akkor teljesedik be, amikor a szürke mindennapokból összetett élet keretein túl a szellem, a lélek eszményéig magasodik.

A művészet tehát akkor kezdődött, amikor a legmagasabb eszmény, a hit eszménye, a vallási érzés alkotásra ihlette az embert.

Egyiptom hieroduljai a gránitba a maguk vallási eszményét zúzták a mithos alakzatainak hieroglifjeivel és a középkor szerzetes mestere is a katolikus eszmét, vagy dogmát véste ki, vagy festette meg tipológiai és szimbolisztikus ábrázolásában. Ám ha a hit világa és a művészet világa között már eredetében ilyen szembeszökő az összefüggés, önkén

BOSZNAY ISTVÁN: FEKETEHEGY

kínálkozik a gondolat, hogy a két világ központi erejének, a hit emberének és a művészet emberének összefüggését keressük.

Ismeretes a nagy német misztikusnak, Johannes Taulernek egyszerű meséje arról a szent remetéről, aki egyszer a tudóssal találkozott. A tudós neki jó napot és szerencsét kívánt és a remete azzal válaszolt, hogy eddig még minden napja jó volt és egész élete szerencsés volt, mert máig teljesült az akarata. Ő ugyanis mindig azt akarta, amit elküldője, az Isten akart.

A szellemiek világából zűrzavaros ötlet volna kikapcsolnunk magát a Szellemet, az Eszmét, a megtestesült és ható Igét, röviden, az Istent, a legtökéletesebb Művészt, akinek tervei vannak teremtvényeivel, minden egyes teremtményével. Mindannyiunkat elküld és ehhez a küldetéshez képességeket ad. Ez a küldetés művészi, mert mindig valamely művön kell dolgoznunk és a hozzáadott képességek is művésziek, olyanok, amelyekre véghezviendő munkánkhoz szükségünk van. De ha mindannyiunknak ilyen művészi küldetése és képességei vannak, honnan van az, hogy egyrészt Aristotelesből ségirai filozófus lett, az utolsó Santiból az utólérhetetlen Rafael, Vinci szülöttéből a tragikus szépségű Leonardó, a festegető és imádkozó Giovanni testvérből a megdicsőült szent Angelico, az Apáczai Cseri Jánosokból és a többiből fájdalmas igéret, másrészt az emberiség milliárdjaiból szürke kis munkás, robotos gépember, semmittevő és fanyar esztétalélek, a test vagy a lélek gyilkosa, vagy olyan, akiből a legtöbb van, aki semmitmondóan és hangtalanul belefolyik az életbe, elfolyik az élettel? S mégis van mindnyájunknak egyforma küldetése?!

Valahogy abban van a dolog lényege, hogy ezt a mindnyájunknak szóló küldetést nem mindenki fogja fel, mert „sokan vannak a hivatalosak és kevesen a választottak". Mily kifejezően irja Mereskovszkij a Leonardó da Vinci bekezdésében: „Ha művész akarsz lenni, feledj el minden bút és gondot a művészeten kivül. Üres legyen lelked, mint a tükör, amely minden tárgyat, minden mozdulatot és szint visszatükröztet. Maga mozdulatlan és tiszta marad." A metafizika vonalán állva valóban minden tett és gondolat művészet és az elküldött embernek meg kell üresednie, hogy befogadja elküldője eszméjét. A kanti categoricus imperativus — szerény nézetünk szerint — a művészet bölcseletében ezt az eszme számára való megüresedést jelenti, mert az alkotás, a munka az Evangeliumban fellelhető parancs, Isten kívánalma mindenkivel szemben. Aki azonban nem tud megüresedni a teremtésében és öröklésében ráragadt salaktól, akinek füle csukott marad a küldetés szavára, az természetesen nem lesz elküldött ember, nem lesz művész. Hogy pedig az egyik a gondolat, vagy a tett, a szó, a hang, a mozdulat, vagy az ecset, a véső mestere lesz, avagy a lélek, az élet művésze, itt az elhatárolást egyelőre Taine filozofémájával, a faj, az időpont és a környezet, illetőleg az uralkodó képesség elméletével adhatjuk meg.

Arra a kérdésre, miért van, hogy az egyikből nagy szent Terézia, a másikból gyarlóságaival hallatlan erővel küzködő, akármelyik karmelita apáca lesz, az egyikből Villard de Honnecourt, a másikból Bramante, az egyikből P. mester, a másikból Pannóniai Mihály, az egyikből Michelangelo, a másikból Izsó Miklós, Adlernek napjainkban olyan divatos Minderwertigkeitsgefühltheoriejával felelhetünk. Még a küldetését felfogó emberben is megvan ez a törés, vagyis az eszmének bizonyosfoku lesiklása, eltorzulása az anyagon. A maga maradéktalan lendületében az eszme sohasem jelenik meg emberi művön. De minél kisebb mértékben van meg az emberben ez a Minderwertigkeit, annál tökéletesebb szent a hit vonalán és annál örökérvényűbb mester a képzőművészet világában.

Dante énekli a művészetről az Inferno XI. énekében, hogy az az „Isten unokája", mert anyagból gyúrt, elküldött gyermeke anyagból formálja ki az Isten gondolatát. Ebben van minden művészetnek az Istennel való vérségi kapcsolata. S ezen a ponton érthetjük meg a szent és a művész összefüggését, vagyis egyezésének és elkülönülésének törvényszerűségét.

Képzőművészet
1932, 52. 7. 158. l. lap

87

87. Körösfői-Kriesch Aladár: Sz. Gellért kulturális működése. Freskó a temesvári szeminárium dísztermében.

87. A Körösfői-Kriesch: Die Kulturarbeit St. Gerhardus. Fresko im Festsaal des Temesvárer Seminars.

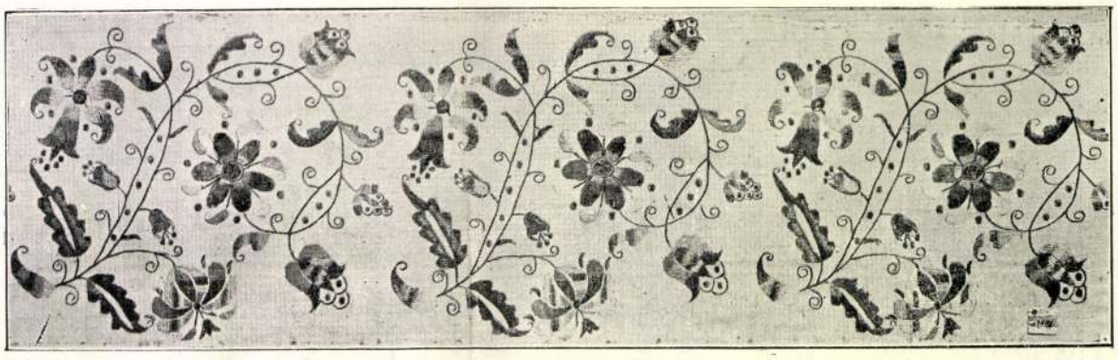

88

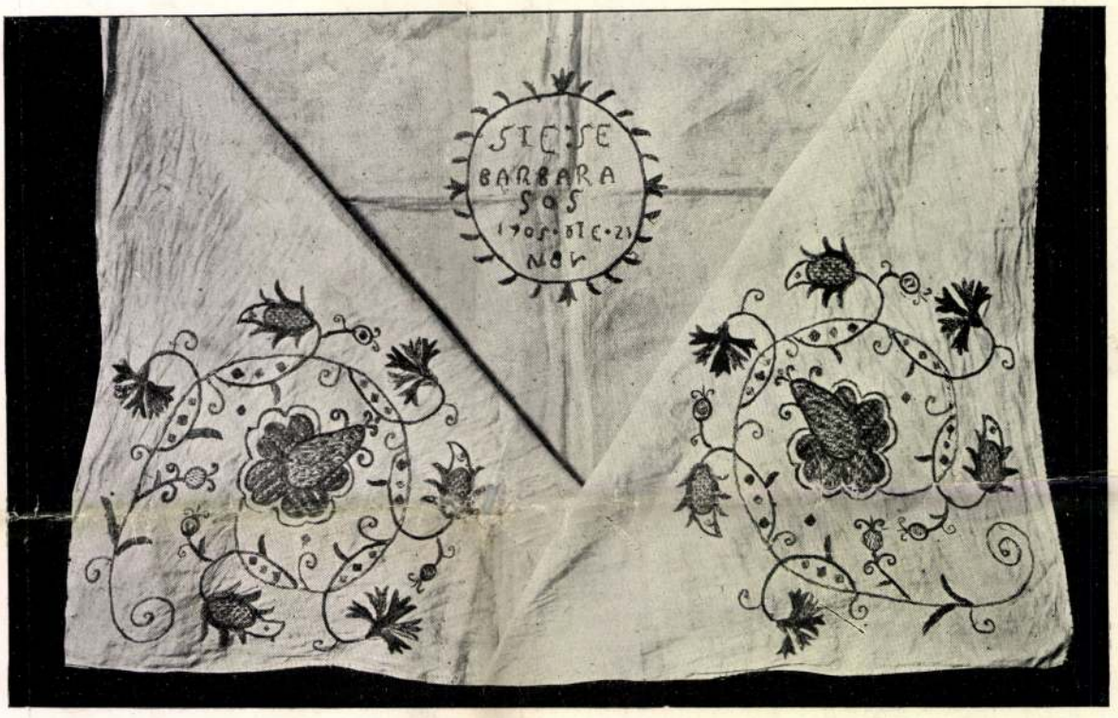

89

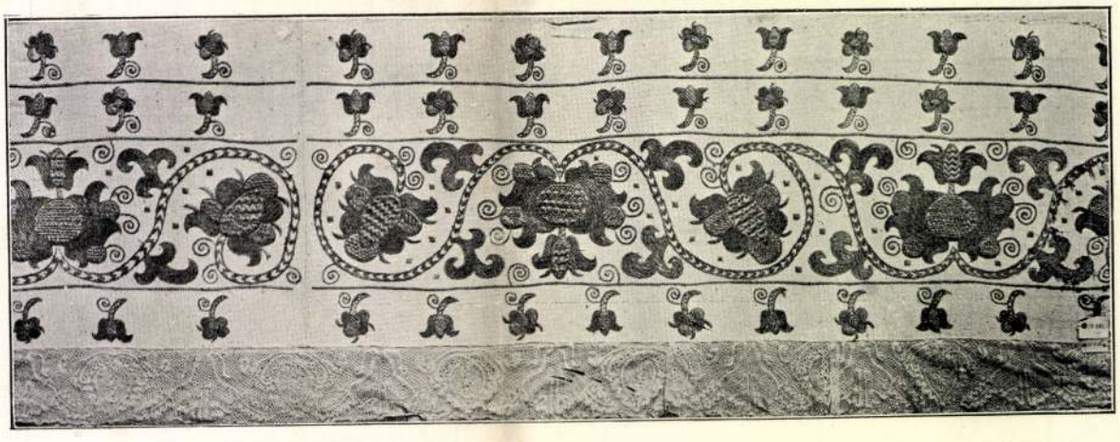

90

88–90. Szemelvények az O. M. Iparművészeti Múzeum Magyar Hímzések kiállításából. A 89. sz. a Felsőmagyarországi Rákóczy-múzeum állítja ki.

88—90. Alte ungarische Stickereien aus der Ausstellung des Kunstgewerbemuseums in Budapest.

214.

215.

216.

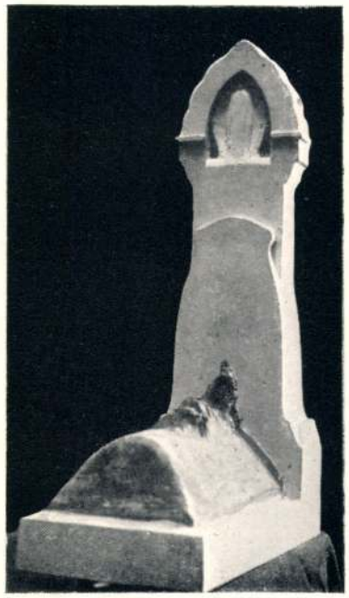

214., 215., 216. SÍREMLÉKEK.
TERVEZTÉK LECHNER JENŐ,
FÜREDI RIKÁRD ÉS TÓTH ISTVÁN.

PIERRES TOMBALES.
PROJETÉES PAR E. LECHNER,
R. FÜREDI ET E. TÓTH.

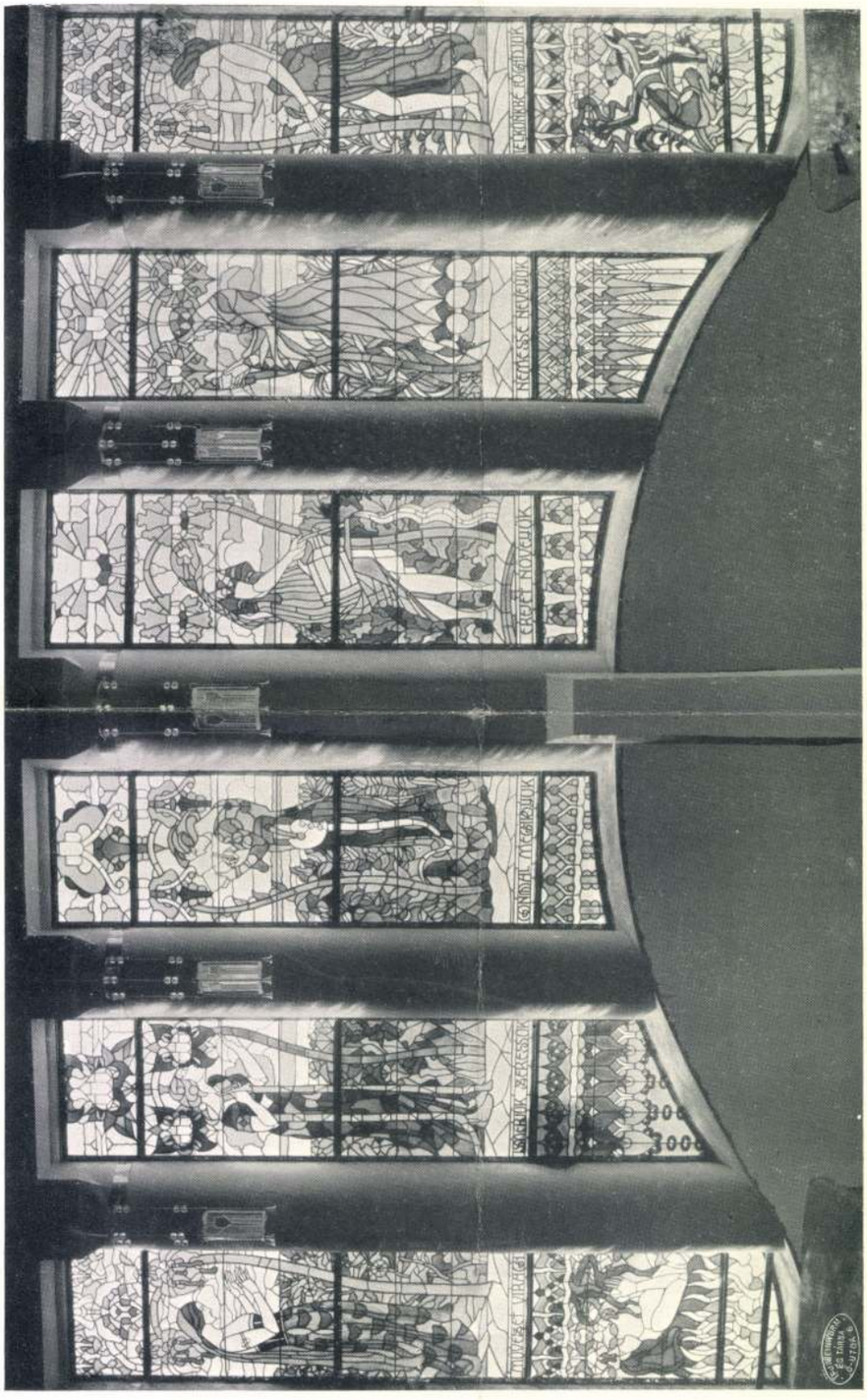

213.

213. AZ ELŐCSARNOK NAGY ABLAKA.
TERVEZTE KŐRÖSFŐI ALADÁR ÉS NAGY SÁNDOR.
KÉSZÍTETTE RÓTH MIKSA.

VITRAUX DU HALL.
PROJETÉS PAR A. KŐRÖSFŐI ET A. NAGY.
EXÉCUTÉS PAR M. ROTH.

Magyar Iparművészet
1907.

AZ ORSZÁGHÁZA FALFESTMÉNYE FESTETTE KRIESCH ALADÁR

BÖLÉNYVADÁSZAT

volt. Hanem ezt a puritánságot ő maga a képeiben nem követheti. Kénytelen megalkudni az újabb festéktobzódással. De mindig csak alkuszik vele. S ezért az ő koloritja a régi képek színes megszelidültségének s az újabb festékmámornak békességes összeegyeztetése. Pedig Skuteczky a csillámlón tarka, a drasztikusan színes új velenceiek közösségébe tartozott. Az ő útjukon velük együtt járva magyarázta folyvást festésük korrupt voltát. A korrupciót fájlalta, hanem azért fiatalos lelkületével kiérezte, hogy a művészeti korrupció nemcsak stílromlás, hanem szabadulásnak vágya is. És akadékoskodva — hozzájuk csatlakozott. Velük volt, de mindig valamelyest eltért tőlük. Az ő fölfogásuk könnyed, gyakran léhaságba vesző, míg az övé csupa lelkiismeretesség; az ő ábrázolásuk kecses, az övé szabatos, az ő rajzuk felületesen ötles, az övé tárgyilagosan részletező. Inkább tárgy és hangulat fűzte hozzájuk mint fölfogás és kifejezés. S a tárgyat és hangulatot változtatván, az otthonával keresett kapcsolatot. Ugyanazzal az elbeszélő kedvvel s ugyanazzal az ábrázolásbeli szigorúsággal, amelylyel addig Velence világát festette, ezután hazai témákat fest meg. Most ezekben a képekben igyekszik gyakorlatilag érvényesíteni kutatásaiból leszűrt eredményeit. És megpróbálkozik érdekes világítási problémák megoldásával: a tűz sugárzásának a helyiségek szürkeségére és az emberre való színformáló hatását keresi. Minden fényforrást megbecsül, csak éppen a vibráló verőfény szerepe hatalmáról nem akar tudomást venni.

Kaufmann Izidor máig is idegenben él és máig is idegenséget fest. A lengyel zsidók világában festői intimitásokat keres, s e kereső útján a festőiségen kívül hangulatoknak érzelgős bensőségével találkozik. Irodalmi ábrázolóvá lett, s ennek az ábrázolásnak alárendeli, hozzája alkalmazza a festőiségét. A pontos tárgyszerűség, a szabatos valószerűség, a pillanat hatásosságát szolgáló elrendezés uralkodik festésében. Egy külön világot akarván ábrázolni, nem vet ügyet a pszichologiai jellemzésre; és hangulatát beszédesen akarván megszólaltatni, a beszédesség elemeit kiélesíti, kihegyezi. Ugyanannak az etnografiai genrefestésnek művelője,

Ger Lon Mod fest.

Az effajta városi genre-képben mesterkedett valamikor Papp Henrik is. Talán csak a könnyű sikerre áhítozás zavarta oda. De művészi meggyőződése attól a drasztikus ötletelbeszéléstől hamarosan elterelte. Nem túlságos messzire, csak a mesemondó novellisztikába, hanem ott a festői kifejezés föltételeit kereste. A világosság beszédességét is meg-megszólaltatja, hogy a koloritjában érvényesítse. A lokálszínezéstől elfordulván, tónusbeli finomságokat keres.

Valamikor a külföld magyarjai közé sorozták Bruck Lajost, Skuteczky Dömét és Kaufmann Izidort. Nemcsak azért, mert idegenben éltek, hanem azért is, amiért javasikereiket a külföld honorálta. Jóideig ott kint ismertebbek voltak, mint idehaza. Pedig Bruck Lajos népies genre-képei jórészt a magyar naiv világ érdekességeit ábrázolták. A német paraszt-novella sajátságos hangulatosságával, amelynek érzelgés és józanság az elemei. Párisban és Londonban a képnek csakis tartalmasságát kereste. Amott a technika lázongása, emitt a kristálytiszta leszűrődése, amott a látás forradalma, emitt a sejtelmesség eluralkodása nyugton hagyta a megállapodásra jutott magyar festőt. Az ő festésének ösztökélő ereje a téma érdekessége, az érdekesség keresésében pedig mindig finoman előkelő. A tájékban érdekesnek tartja a nyugod-

MEGZAVART FÜRDŐ — FESTETTE KRENNER VIKTOR

tan érvényesülő világosságot, az interiőrben az előkelő pompában sütkérező finom tónusokat, a jelenetekben a szelíd ritmusú, higgadtan összefoglaló kompoziciót, az ötletben a derűs, nobilis élt, a fájdalomban a merengő szomorúságot, s a vidámságban a jóságos mosolygást. Ettől a nyugodalmas hangulatától bizton uralkodik a legszerteesőbb területeken is: utcák távlatain, városok panorámáján, vásárok sürgés-forgásán. S ez a nyugodalmas hangulata szerettette meg vele az előkelő interiőrt, a fejedelmi termeket, a zárdák refektóriumait. Csillogásukat bensőséges nyugalomra, előkelő szelídségre fogja. Szabatos, nyugodt ritmusú, aprólékosságot is megbecsülő rajzával és finoman harmonizált helyi színeivel mindent, ami szeme ügyébe, keze ügyébe kerül, nyugodttá szelídít.

Skuteczky Döme a technikán töprengők közé tartozik. Nem az újat keresi, hanem meg akarja ismerni a régi kolorit titkát. Nyomozza a régi mesterek festését, a renaissance tonizálásának törvényeit. Valóságos tudósa ennek a törvénykutatásnak. Könyvet kellene írnia vizsgálódásairól, s e könyv a műtörténelmi irodalomban számot tenne. Ismerem kutatásai eredményeit, és biztatom rá, hogy a tételeit írásban is kifejtse. Képeiben is demonstrálni igyekszik őket, de maga is azt mondja, hogy a régi koloritnak ilyeténféle föléleszlése nem sikerült neki. Arról a nemes színezésről ő is azt vallja, hogy az úgynevezett galéria-tónus nem úgy adatott neki, ahogy azt az epigonok képzelik. Kimutatja róla, vagy valóságos — festékpuritánság

A MŰVÉSZET FORRÁSA.
KÖRÖSFŐI ALADÁR FRESKÓJA AZ ORSZ. ZENEAKADÉMIA
ELSŐ EMELETI ELŐCSARNOKÁBAN.

FRESQUE DANS LE VESTIBULE
DE L'ACADÉMIE DE MUSIQUE.
„LA SOURCE DES ARTS."

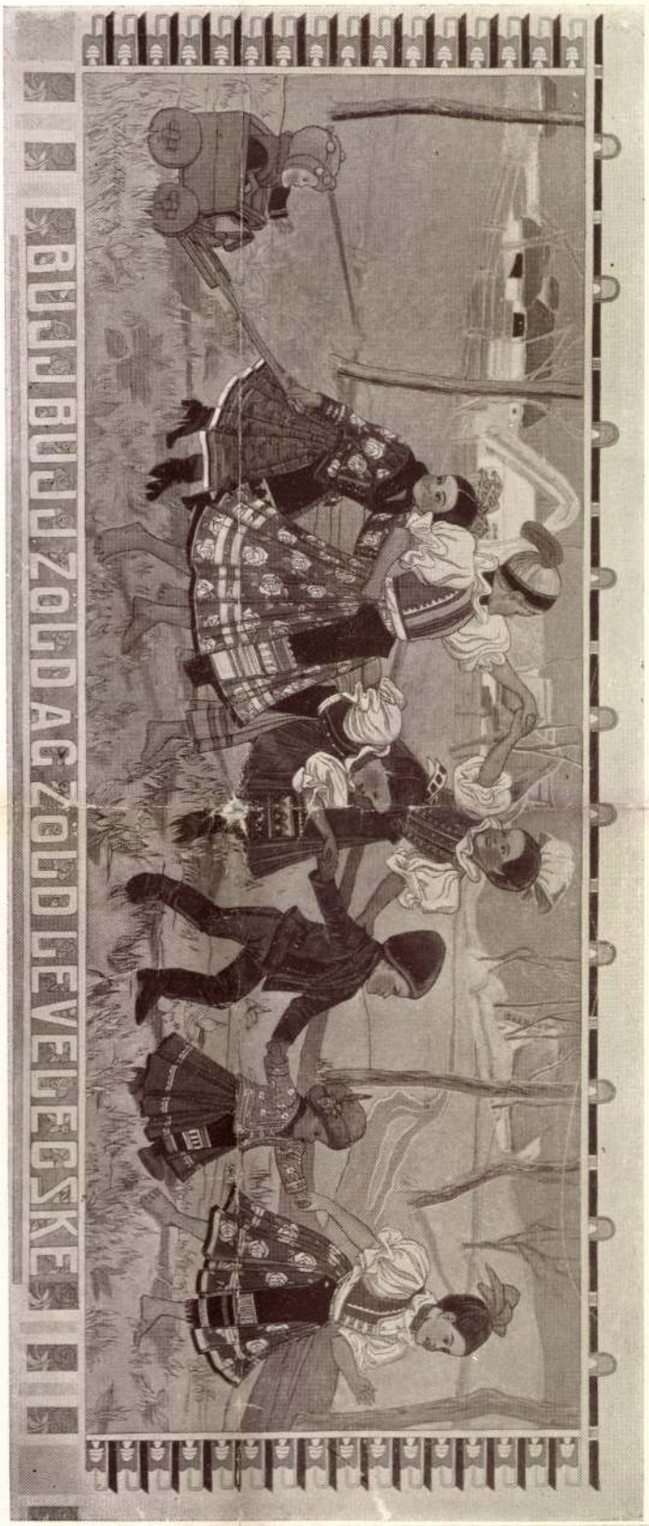

UNDI S. MARISKA FRESKÓJA
A FEHÉR KERESZT-KÓRHÁZ VÁRÓTERMÉBEN.

FRESQUE DANS LA SALLE D'ATTENTE
DE L'HOSPICE DE LA CROIX BLANCHE.

gyar iparművészet bár lassú, de fokozatos fejlődését lássuk benne.

Ezt a fejlődést elősegiteni minden magyar embernek kötelessége. Ezért nem érthetünk egyet azokkal a lapnyilatkozatokkal, amelyek e kiállitást „gyatrának" s dekadensnek mondták. Ily kemény jelzőket a kiállitás nem érdemelt; de ha volna ok is ily könyörtelen birálatra, mint a hogy nincs, akkor sem szabadna ily módon visszariasztani a magyar közönséget a magyar iparművészettől s megnehezíteni a magyar iparművészet fellendítésére irányuló, nehéz munkával járó, komoly és önzetlen törekvéseket.

W. MORRIS ÉS REFORMTÖREKVÉSEI.

ÍRTA: KRIESCH ALADÁR.

A napokban egyszerű, de kiváló művészi izléssel szerkesztett könyvecske került korlátolt számú példányban forgalomba, mely magába foglalta annak a négy fölolvasásnak tartalmát, melyet jeles művészünk Kriesch Aladár a lefolyt évben tartott a Műbarátok Körében.* Az egyes fölolvasások cimei: Ruskin művészi hitvallása; W. Morris és reformtörekvései; A praerafaelita kör irodalmi működéséről; A praerafaelita képirók.

Ezek között a második fölolvasás tartama bennünket közvetlenül érdekel, mert nem csupán Morrisnak messze kiható, alapvető munkásságát ismerteti, hanem bepillantást enged a modern iparművészet igazi apostolainak szellemi műhelyébe. Ezért — azt hisszük — t. Olvasóink hálával fogadják, ha a sok aktuális vonatkozásai miatt is igen érdekes és tanulságos értekezést az illusztris szerzőnek szives engedelmével a következő bő kivonatban ismertetjük:

Ruskin tanitása.

AMIT RUSKIN hangos szóval követelt, hogy az élet minden megnyilatkozásának művészi tartalmat kell adni — ezt a követelést kézzelfogható valósággá varázsolta W. Morris. Ha a művészetek egyáltalában Ruskin fellépése óta, úgy niveau, mint elterjedés tekintetében igen nagyot haladtak is egész Európában — mégis mindenek előtt otthonunk, a mindennapi élet művészete, az iparművészet az, amely azóta valósággal halottaiból támadt fel és váratlan virágzásnak indult mindenfelé. És amint ezen mozgalom szellemi megindítójának Ruskint tekinthetjük, ép oly joggal emlithetünk a modern iparművészet újjászületésénél egy másik nevet: a William Morrisét. Ruskin igy ir: „Az egyedüli tétel, amelyet hirdetünk, az utálat minden elől, ami vaskalapos és dogmatikus, ahelyett, hogy tapasztalaton alapulna és hasznos volna; ennélfogva soha sem lesz egy tanitványom sem „Ruskiniszta", nem az én irányomat fogja követni, hanem saját lelkének érzelmeit s Teremtőjének sugallatát." Ez a mondás mindenben talál Morrisra, aki pedig mindenek között a legteljesebben s leghivebben valósitotta meg a mester tanait. Ruskin beérte azzal, ha a szunnyadó szellemet felrázta; Morris fanatismusa s titáni energiája itt nem állhatott meg. Amely perczben megszállta őt az igazság ihlete, ő annak rögtön cselekedetben is adott kifejezést. Nála az ige azonnal testté is vált. Munkaképessége, sokoldalúsága majdnem megfoghatatlan. Gyakorlati tehetsége, amelylyel megérezte, hogy miképen lehet valamely dolgot — lett légyen az ház, vagy bútor, vagy cserép, vagy szőnyeg, vagy könyv vagy más egyéb — a lehető legjobban s az anyag követelményeinek megfelelően megcsinálni — bámulatra méltó. Mert nála a jó és a szép körülbelül egy volt; tudta jól, hogy ami igazán becsülettel, szeretettel és céljának megfelelően van elkészitve, annak egyuttal szépnek is kell lennie. Tehát, amit röviden igy szoktunk mondani: minden művészi vagy iparművészi alkotás szépségét szerkezete adja meg; annak egyszerűsége és célszerű volta. Azóta az ügyes és tehetséges művészek száma, kik ezen alapvető elv zászlaja alatt küzdenek és diadalokat aratnak, ugyancsak megszaporodott; de olyan hatalmas, sokoldalú tehetsé-

*Kriesch Aladár: Ruskinről s az angol praerafaelitákról. Budapest, Franklin Társulat. A még meglevő néhány bekötött példány 4 korona árban megszerezhető a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatala útján.

Magyar Iparművészet
1906. évf.

Morris socializmusa. Műemlékek restaurálása.

get, amilyen a Morrisé volt, keveset — vagy talán egyet sem — fogunk találni közülök. Ő is, mint Ruskin, — ami mélyre látó, nagy szellem emellett bizonyít, — a felismert igazságnak levonta végső consequentiáit. Ruskin nagy elvét, hogy művészetet mindenkinek! ő, az ő egyénisége szerint, körülbelül így formulázta: Munkát mindenkinek, de olyan munkát, amelyben neki gyönyörűsége teljék. Mert, úgymond, „a művészet a munka előállítása közben érzett gyönyörnek a kifejezése". Minden, amit teljes lélekkel, örömmel csinálunk, ezen lelki állapotunk bélyegét magán fogja viselni; nem csak tehetségeinkhez képest becsületesen és jól lesz megcsinálva, hanem bizonyos fokig, lelkünk harmóniájának külső kifejezéseképen — művészi is lesz.

Így aztán, élte utolsó szakában, ő is harcra kel nem csak az embert is géppé alacsonyító gyári ipar ellen, hanem az ezen ipar mögött rejlő nagy tőke és annak elhatalmasodása ellen is, és határozott sociálistává lesz, aki eleinte, gyakorlati természetének megfelelőleg, mindenfelé keres elvtársakat és politikai fractiókat, hogy segítségükkel elveit rögtön meg is valósíthassa, míg végre, az igazságot mindig tisztábban és magasabbról szemlélvén, lerázza magáról a politikai bilincseket, s krisztusi emelkedettségben e szavakba önti világnézetét:

Amit én socialismus alatt értek, az a társadalom olyan állapota, amelyben nincsen sem gazdag, sem szegény; sem úr, sem szolga; sem henye, sem agyondolgozott; sem szellemileg kimerült szellemi munkás, sem kedélybeteg kézimunkás, amelyben minden ember egyforma életfeltételek közt él és akadálytalanul járhat saját dolgai után, tiszta tudatával annak, hogy ami egynek ártalmas, az ártalmas egyuttal mindnyájának is — egyszóval megvalósítása annak az egy szónak, hogy: k ö z j ó l é t.

Szerző ezután vázolja Morris tanulmányait s élénk színekkel ecseteli azokat a nehéz küzdelmeket, melyeket az iparművészet megujhodása érdekében folytatott. Nevezetesen az üvegfestészet, az agyagipar, a falikárpitok készítése, különösen pedig a szövészet terén kifejtett nagy és sokoldalu munkásságát.

Majd pedig ismerteti azt a lelkes agitációt, mely Morris a műemlékeknekék értelmetlen restaurálása ellen megindított. E helyen idézi Morrisnak következő megszívlelni való szavait:

„Írjátok meg újra Aischylos trilogiáját, csináljátok meg az elejét és a végét Finsbury küzdelmének, fejezzétek be Chaucer helyett Squire meséjét, ha mindezt meg tudtátok tenni, akkor isten neki, próbáljátok restaurálni Westminster Abbeyt!"

De hallgassuk meg egy kissé Ruskint is, mint vélekedik a „Seven Lamps of Architecture"-ben erről a kérdésről:

„Sem a közönség, sem azok, akikre a műemlékek gondozása bizva van, nem ismerik ennek a szónak „restaurálás" az igazi jelentőségét. Ez az épületnek elképzelhető legteljesebb elpusztitását jelenti. Olyan elpusztitást, melyről semminemű emléket nem gyüjthetünk; elpusztitást, melyet még az elpusztitott dolog meghamisitott bemutatása kisér. Ne csaljuk meg önmagunkat ebben a fontos kérdésben; épp oly lehetetlen bármit is restaurálni, ami valaha fenséges és szép volt az épitészetben, amilyen lehetetlen valakit halottaiból feltámasztanunk. Fordítsatok kellő gondot műemlékeitekre, s majd nem lesz szükség azok restaurálására. Egy megfelelő nagyságú, a tetőre erősített darab bádog, néhány száraz levélnek s gallynak a maga idejében a csatornákból való kitakaritása meg fogja menteni úgy a tetőt, mint a falakat a romlástól. Ismétlem, az sem érzelmi, sem illemkérdés, hogy vajjon megtartsuk-e az elmúlt idők emlékeit avagy sem. Nincsen semminemű jogunk ahhoz, hogy hozzájuk nyuljunk. Azok nem a mieink. Részben azoké, akik épitették, részben pedig az egész emberiségnek, az utánunk következő nemzedékeknek is közös tulajdonát képezik. A halottaknak még nem szünt meg a hozzávaló jussuk; amit ők alkottak, azt nekünk megsemmisiteni nincsen jogunk. Amit magunk épitettünk, azt tetszésünk szerint le is rombolhatjuk; de aminek megalkotására más emberek szánták életük egész erejét és tartalmát, ott nem szünhetik meg a halállal a hozzávaló jog is; de még kevésbbé van jogunk ahhoz,

a mi kizárólagos használatunkba venni azt, amit ők hátrahagytak. Az összes utódaik tulajdonát képezi."

Mily üdvös dolog volna, ha ezen nagy igazságok nálunk is illetékes körökben egyszermásszor a kellő visszhangra találnának. Magam is tudnék saját tapasztalataim után egynehány ilyen restaurálási és oktalan elpusztítási példával szolgálni, de „nomina odiosa sunt".

Oly lelkes és sokoldalú volt ezen művészi szövetség működése, hogy pl. első sorban nekik köszönhető, ha a velencei S. Marco basilikáját nagyrészt még a régi mozaikok fedik; az ő tiltakozásaiknak és meetingeiknek volt az eredménye, hogy e templomnak modern mozaikkal való tönkretételét abbahagyták.

Ezek után a szerző a következő tanulságokat vonja le Morris működéséből:

Az első, amit körülbelül állíthatunk, hogy W. Morris volt az atyja, a megindítója a modern kor művészi törekvéseinek, amennyiben azok az iparművészetre vonatkoznak. Tehát, hogy egy jó hazai szóval éljek — a secessiónak. Mi, akik itt, kissé félreeső helyünkön, a kultura finomultabb, tisztább törekvéseinek forgatagától távolabb állunk, — ahová csak ritkábban jut el egy-egy éltető szellő vagy elhaló csatakiáltás hangja, — hiszen mi magunk zárkózunk el gondosan, nemzeti karakterünk sértetlen megőrzésének örve alatt, az ilyen kívülről jövő, elementáris betörések elől — csak félig értjük meg a szavak igazi jelentőségét. A „secessió" szóra meg éppen borsódzik a hátunk. És, bevallom, némileg joggal is. Igaz, a név „secessió" talán nincs szerencsésen választva, pedig csak a hagyományos rossztól való elszakadást akarja jelenteni és nem a hagyományos jótól. Hisz nézzük azokat, akiktől e mozgalom kiindult! Volt-e náluknál nagyobb, lelkesebb, őszintébb bámulója az elmúlt korok igaz művészetének? Való, hogy hamis bálványoknak nem áldoztak: azok mellé, akik a művészetet cifraságnak, játéknak nézték, nem állottak; élesen meg tudták különböztetni az eleven művészi életet annak bármilyen pompásra kifestett, halott képmásától; de soha egy percig sem dolgoztak hiú feltűnési viszketegből, vagy azért, hogy minden áron valami újat, még eddig nem látottat alkossanak. Ép oly becsületes, őszinte meggyőződéssel munkálkodtak, mint a nekik például szolgáló elődeik, a sötét középkor névtelen munkásművészei, a személyes becsvágyat isten zsámolya elé lerakó, szerény művész-apostolok.

Új stílus jogosultsága.

Ellenkezőleg, mindenáron keresték a velük való összefüggést, hirdették a tradítio fenn állását! És ha mégis mást, elűtőt, újat alkottak, ez egyszerűen csak azt bizonyítja, hogy művészek voltak; művészek, kik saját koruk keretében, saját koruk eszméitől hajtva, az ő legsajátabb énjüknek adtak kifejezést. Aki egy elmúlt kor művészetét fel akarja idézni, az vagy másokat ámít, vagy önmagát ámítja; vagy tudatlan, vagy hazug. Miért nem írhatunk egy újabb Dante-beli poklot vagy egy második Lear királyt? Hisz itt van előttünk a példa, fogjunk hát hozzá! Ennek lehetetlenségét mindenki belátja, miért teszünk hát kivételt a képzőművészeteknél? Vagy azt gondoljuk, hogy a román vagy a góth stílus, vagy a renaissance csak annyi, mint a hexameter vagy az alexandrin, amelybe tetszőleges tartalmat tölthetünk? Nem, valamely stílus lényege nem annak formáiban, de kifürkészhetetlen szellemében rejlik. A Goethe hexameterei sem egyazonosak a Homeroséval, sem pedig Vörösmartynkéval. Akinek tehát egy elmúlt kor formái iránt bizonyos előszeretete van, ám használja őket — ha tudja — az még nem nagy baj, a baj csak ott kezdődik, midőn ama formákba egyuttal annak a kornak a szellemét is belé akarja szoritani, tehát rég elkorhadt emberek agyával gondolkozni és szivével érezni.

A dolog inkább úgy áll, hogy azoknak az embereknek legnagyobb része, akik a produktiónak ezt a — bár lényegében lehetetlen, de külsőleg mégis meglehetősen kényelmes módját választották, tulajdonképpen nem is voltak művészek. Nemcsak az építészet, de a többi művészetek terén is a hagyomány és a közös megegyezés egész sorozatát állította fel a mankókul szolgáló szabályoknak, amelyek segítségével aztán a művész, hogy úgy nevezzem őt, elkezdett látszólag a maga lábán járni s

Szépség, célszerűség, tartósság.

csinált olyan palotát, szobrot vagy képet, amely a művészi alkotáshoz minden külső jelében szakasztott módon hasonlított.

Midőn tehát a modern művészet a maga részéről ennek a művészi produktiónak a képtelenségét belátja, bár ama szabályok létezését általában nem tagadja, csak az ellen tiltakozik, hogy művészmankókon tudjon járni — tulajdonképpen nem tesz egyebet, mint minden őt megelőzött művészi kor: visszakövetelí magának a jogot, hogy saját gondolatait a saját formáiban fejezhesse ki, hogy nem a mások, de a saját esze és szive után indulhasson. Természetesen a nagy közönség, amely, különösen nálunk, az effajta törekvésekkel csak keveset törődik, s akinek életében a művészet egyéb jelenségei nem szerepelnek, mint egy-egy kiállítás a műcsarnokban, vagy concert, vagy a legjobb esetben egy elhalálozott családtag lefestése: megdöbben és zavarba jön, ha hirtelen valami új jelenségre bukkan.

Jellemző tulajdonsága általában az emberi agynak, hogy egy új gondolat vagy új eszme befogadása mindig valósággal nagy physikai megerőltetésünkbe kerül s ezért egyelőre rendesen ösztönszerűleg tiltakozunk ellene. Hátha még az új gondolat új formai köntösben is jelenik meg! Aztán ne feledjük azt sem, hogy mindenütt igen nagy száma van a hamis prófétáknak, akiknél mondjuk a „secessió" szó csak ürügy, hogy saját kis, önző céljaiknak szolgáljanak. Akik az újnál újabbat s a különlegesnél különlegesebbet nem meggyőződésből, de csak azért csinálnak, hogy feltünjenek, üzérkedjenek vele, s igy a legundokabb módon profanizálják a művészet komoly és szent ügyét. Tény, hogy nálunk különösen ez utóbbi visszaélés a secessió jelszavával tette a hozzá nem értő embereket oly bizalmatlanná iránta.

De nézzük itt a mi külön esetünkben kissé közelebbről a modern művész iparművészeti törekvéseit, Morris tanításait, amint azokat műveiben és irásaiban reánk hagyta.

A modern embernek alig van temploma, egész élete vagy annak legalább értékesebb része otthonának van szentelve. Igy aztán Morris első sorban az otthont, a „home"-ot akarta művészetével mint-

egy megszentelni és a benne lakókat annak suggestiv erejével fölemelni.

Jelszava: Ne tűrj házadban semmit, ami nem hasznos és nem szép! A fölösleges és a csunya megrontják jellemedet, teherré és keserűvé teszik életedet!

Csak gondoljunk egy rendes nagy úri palotára vagy egy egyszerűbb polgári lakóházra! Az előbbi fehér vagy szürke, de lehetőleg dúsan aranyozott falaival és mennyezeteivel, cikornyás bútoraival és nagy csilláraival a maga nagy sivár szintelenségében; a másik ugyancsak tarka, rikító fali mustrái val, kivül faragott, belül összetákolt szekrényeivel, pohárszékeivel, botrányos szőnyegeivel és last no least olajnyomataival, és be fogjuk látni, hogy mennyire jogosult és mily égetően szükséges volt Morris föllépése, mily mély jelentőségűek az ő szavai és reformtörekvései! Hisz ő valósággal az embert akarja művészetével jobbá és boldogabbá tenni! Az ő bútorának vagy az ő szőnyegének szépsége nemcsak azt jelenti, hogy formái, vonalai, színei szépek és kellemesek legyenek! Nem, első és alapvető szépségük mindenekelőtt hasznosságukban, célszerűségükben, aztán pedig tisztességes, a lehető leggondosabb elkészitésükben rejlik. Nem azért készültek, hogy tervezőjük vagy készítőjük a lehető legtöbb pénzt nyerje rajtuk a lehető legkisebb munkáért, hanem azért, hogy becsületes munkával becsületes bérért a készítő is örvendjen, amig dolgozik rajtuk s a birtokos is örvendjen és gyönyörködjék bennük, ahányszor csak látja és használja! Gondoljuk csak el, hogy mit jelentenek ez elvek a mai korban, midőn az általános jelszó az: üzleti szempontból minél többet és olcsóbban produkálni! Gondoljuk csak fel, hogy ezen hamis és bűnös szempont mennyi teljesen haszontalan, sőt káros sisyphusi munkát ró az emberiségre!

Mennyi szenvedésbe, mennyivel több eltékozolt munkába kerül ugyanegy dolgot megcsinálni tizszer rosszúl, mint egyszer jól, csak azért, hogy néhány ember embertársai tizszeres munkája révén tizszeresen gazdagodhassék meg rajta. Ha egy jól megcsinált asztal vagy szék apáról fiúra száll, ha az anya leánya számára hagyhatja fe-

hérneműjét, gyolcsait; ha elődeink díszruháit két-három generáció viselhette, úgy ez kettőt jelent: először azt, hogy mivel gondosan, tehát szeretettel voltak készítve, hát bizonyára szépek is voltak s így egész létezésük hosszú ideje alatt állandó gyönyör és jó érzés forrásául szolgálhattak; másodszor pedig azt, hogy az emberiség nem volt kénytelen ugyanazt a munkát annyiszor újra meg újra elvégezni, nem roskadt le a folyton ismétlődő, reá rakott teher alatt, hanem ráért, ráért örömmel dolgozni, dolgozni emberhez méltóan. Igaz, ezen szerencsétlen állapotnak felidézését, az emberi lélek e telhetetlen és oktalan nyerészkedési hajlamának kielégíthetését első sorban a gyáripar fellendülése tette lehetővé; nem csoda tehát, ha úgy Ruskin, mint Morris ennek, látva káros és erkölcstelen következményeit, szívük mélyéből hadat üzentek. És jórészt teljes joggal. Hisz bizonyára lesznek egyes esetek, mint mondjuk pl. a gombostű, melyeknek kézzel való előállításánál a ráfordított munka nem áll arányban az eredménynyel, sőt lesznek olyan dolgok is, melyeket a gép határozottan pontosabban fog megcsinálni, de általában véve mégis tökéletesen úgy áll a dolog, hogy a gép- és gyáripar használati tárgyaink legnagyobb részét megrontotta, szépségükből kivetkőztette.

Ennek aztán megvan a maga óriási, kevesek által kellőleg méltatott erkölcsi perspektívája. Mivel önkénytelenül érezzük, hogy a bennünket környékező dolgok haszontalanok, bennük gyönyörűségünket nem lelhetjük; másrészt tudjuk, hogy mily könnyen s olcsó pénzért szerezhetünk helyébe másokat, úgy természetesen nem szeretjük, nem gondozzuk, meg sem becsüljük őket, s ez aztán általánosságban is az emberi munka megvetésére vezet. A munka ez a megvetése meg csak újabb ösztön arra, hogy embertársunk a reá bízott munkát lanyhán és hanyagul végezze, hisz úgy sem becsüli meg senki! Gondolja vagy érzi önmagában. Hogy ebből a circulus vitiosusból aztán az egész emberiségre nézve mennyi kínlódás és szenvedés származik, nem közönséges phantasiája legyen annak, aki azt le tudná írni!

A kézi munka becse.

Mily becse volt azelőtt egy szép, hártyapapírra írott könyvnek, kirakott almáriumnak vagy festett ládának, — a katona névvel nevezte damaszkusi pengéjét, — a nagyasszony ünneplő mentéjét ereklyeképen hagyta unokáira; mindennek ma már nyoma sincsen, s a dolgok változott rendje bizony nem jelenti az emberi nem boldogságának gyarapodását!

Amint látjuk tehát, a Ruskin-Morris-féle művészi hitvallásnak lényege lebocsátkozik az emberi társadalom szervezkedésének gyökereihez; az emberi nem természetes alapokon nyugvó közösségét konstatálja és ebből a megismerésből kiindulva törekszik — a művészet mindent megnemesítő hatása által — a közjólétre. Ez a második, rejtettebb, mélyebb oka annak, hogy miért viselkedik a conservativ emberiség oly tartózkodással az úgynevezett „secessió“ iránt. Fél, hogy ez az új, titokzatos forgatag, amely pedig csak az ő boldogságát célozza, kizavarja őt az ő megszokott, mindennapi, polgári kényelméből! A conservativismus magában véve nem rossz dolog: hiszen nélküle talán egy nyugodt percünk sem volna, eszméről-eszmére ugrálnánk, belefognánk az újba, anélkül, hogy feldolgoztuk, megemésztettük volna a régit, — csak olyankor játszik mindig szomorú szerepet, midőn az emberiség fejlődésében egy-egy újabb evolutiónak akarja útját állani.

Morrist is élte utolsó szakában mindjobban művészi munkálkodásának és meggyőződésének erkölcsi és társadalmi consequentiái foglalták le. Az ő vehemens, minden pillanatban tettre kész, fellobbanó jelleme itt sem akart egy pillanatig sem várni az eszme megvalósításával, akár csak egy szék vagy gobelin előállításáról volna szó. Szenvedélyesen keres mindenfelé elvtársakat, maga is beáll socialistának, szónokol, agitál, gyermekies módon megfeledkezik teljesen arról, hogy az ember értékét nem pártállása határozza meg s hogy politikai felekezettel idealis célokat megvalósítani nem lehet. Itt aztán ennek következtében csalódás csalódás után éri, saját elvtársai elhagyják, megvádolják őt, a legjobbat, a legnemesebbet. Végre aztán megjelenik előtte a tisztább világosság és megérti,

A munka gyönyöre.

azt hogy az emberiség boldogságát egyes-egyedül intellektualis és erkölcsi megismerésének határai szabják meg. Meggyőződésétől, élete elvétől el nem tántorodik, csak a hozzá vezető utat látja meg másképen, mind tisztábban — annak bár végtelen hosszú, de határozott és kétségtelen voltát.

Még egy nagy vállalkozásba bocsátkozik: Kelmskott Manorban, az ő kedvenc pihenőhelyén egy XVI. századbeli régi curiában a Themse partján nyomdát állit, s mintaszerű, idealis kiállitásban adja ki kedvenc régi és modern iróit, részben saját munkáit. Könyveinek szépsége, puritán egyszerűségük mellett, oly finom, hogy a mi megromlott izlésünk kezdetben nem is vesz tudomást róla, csak miután egy darabig forgattuk őket, kezd megindulni a szellemi communicatio s csakhamar úgy érezzük, mintha saját lényünknek egy alkotó részét tartanók kezeink között.

Hogy socialismusának emelkedettségét illustráljam, legyen szabad egynéhány sort az ő „Socialism in Art" című értekezéséből idéznem:

„A socialista művészi ideálnak ennélfogva első kelléke, hogy az közös legyen az egész népre nézve; s ez csak akkor lesz lehetséges, ha elismerjük azt, hogy bármilyen emberi kéz alkotta munkának, amelynek határozott formája van, s az a célja, hogy hosszú ideig eltartson, lényeges tartozéka a művészet. Más szóval, a socialista, ahelyett, hogy a művészetet egy kiváltságos helyzet esetleges fényüzésének tekintené, követeli azt mint az emberi élet elengedhetetlen szükségletét, melyet bármely tagjától is megvonni a társadalomnak nincsen joga. És követeli azt is, hogy ezen szükséglet kielégitése szempontjából adassék meg minden egyes embernek a lehetőség annak a munkának az elvégzésére, amelyhez legjobban ért; nemcsak azért, hogy ezáltal a lehető legkevesebb munkaerő veszszen kárba, hanem azért is, hogy ez a munka a lehető legnagyobb élvezetet is nyujtsa. Mert újra ki kell itt jelentenem, amit már annyiszor mondottam, hogy képességeink, munkaerőnk gyönyörteljes módon való felhasználása egyuttal a forrása is minden művészetnek és minden boldogságunk okozója: vagyis életünk célja. Olyannyira, hogy amely társadalom nem nyujt kellő alkalmat minden egyes tagjának képességei élvezettel teljes gyakorlására, elfeledte élte célját, nem teljesiti kötelességeit s nem egyéb tiszta zsarnokságnál, amely ellen az egész vonalon küzdeni kell."

Ha tehát látunk valahol egy egyszerű, modern bútort, mely célját teljesen betölti, szerkezetében világos, arányaiban nemes és megcsinálásában becsületes, vagy egy modern szövetdarabot szőnyeget, melyen minden egyes szín ereje és mélysége az egésznek lágy harmóniájába olvad bele — úgy ne feledjük el, hogy bárki lett légyen is tervezőjük, de Morris lelkének egy része bennük lakozik; ha pedig megpillantunk másikat, feltünőt, hivalkodót, melyet sem használni, sem megérteni nem lehet, amely gyönyörködtetés helyett felháborit, úgy menjünk el hallgatagon mellette, de ne itéljük el érte Morris és a modern iparművészet komoly, szent törekvéseit.

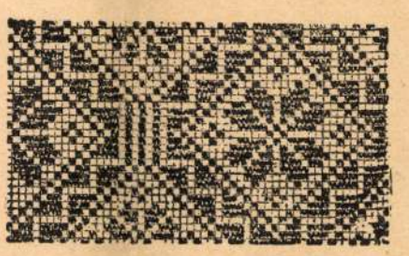

SOMOGYI SZŐTTES MINTA.

VALLÁS, TUDOMÁNY ÉS MŰVÉSZET.

Irta: Acsay Antal dr. egyetemi tanár.

Az egyéni és a néplélek élete és fejlődése ugyanazon törvények szerint történik. Mindakettőnek az életében és fejlődésében legfontosabb az, hogy a lelki funkciók elvégzésére egészséges táplálékban részesüljön. Ez viszont azt jelenti, hogy úgy az értelmi életnek, mint az érzelem- és az akaratvilágának egészséges működése szükségszerűen megköveteli, hogy eszményeket nyujtsunk azoknak, melyek nélkül szünetel a gondolkodás, az érzelem és az akarat.

Az egyéni lélek életében és fejlődésében az igaz, a szép és a jó nyujtják ezeket az eszményeket, a néplélek életében pedig a tudás, a tudomány, a művészet és vallás. Ezeknek életén és összhangján épül föl az egyéni és a néplélék összhangja; bármelyik hiányozzék, megszűnik az összhang, disharmónia, discordia támad, mely egyformán veszedelmes az egyéni léleknek és a népléleknek életére és fejlődésére.

Az emberek vezetésében, ha igazán barátai vagyunk a fejlődésének, a tökéletesedésnek, erre az álláspontra kell helyezkedni. Ez teheti és teszi is szabaddá úgy az egyes embert, individuumot, mint a társas emberlényt, mert ez állapitja meg és szabályozza mindkettőnél a rendeltetést, a célt. Tagadhatatlan igazság ugyanis az, hogy »illud est liberum, quod suimet et non alterius gratia est«.

Ezt a szabadságot legtisztábban a kereszténység képviseli, nemcsak mint vallás, hanem mint az emberi életet szabályozó intézmény is.

A kereszténységben célja van úgy az egyes embernek, mint magának az emberiségnek: Isten külső dicsőségének előmozditása és az ember boldogságának megteremtése. Ez a cél szabályozza a lelki életnek összeműködését, egyes ember, az egész emberiség ennek megvalósitásában élő magasabb szellemi életet.

A vallás Isten megismerésében és imádásában a legközvetlenebbül vezeti ehhez a célhoz az embert. Értelmével, eszével megismeri a legfőbb ismerni, tudni valót, az abszolut Igazat, Istent, szivével és akaratával magába fogadja az abszolút szépet és a tökéletes Jót. Ez a legtisztább hármónia, mely a léleknek földi mennyországa is, melyet a hit, remény és a szeretet isteni erényeinek bizalma teremt meg.

A tudomány és a művészet azonos célt szolgál egyes embernél és az egész emberiségnél; mind a kettőnek az a rendeltetése, hogy céljának elérésére gyámolitsa az emberegyént és az embertársas lényt. Közelebb áll hozzánk tárgyánál fogva mindakettő, s mennyiben az emberi igazat, az emberi szépet és a jót vizsgálja, de céljánál fogva viszont közelebb áll a valláshoz, amennyiben az emberi igaznak, az emberi szépnek, az emberi jónak kutató vizsgálásában arra törekszik, hogy lelkünket fölemelje az Istenhez, akiről azt mondja a szentirás: scientiarum Dominus est.

Ha tehát a tudománynak és a művészetnek ezt a célját törekszünk elérni, lehetetlen, hogy a tudomány és a művészet összeütközzék a vallással, melyben csakúgy megnyugszik mindkettő, mint ahogy Szent Ágoston szavai szerint a nyughatatlan emberi lélek megnyugszik az Istenben.

Az egyes ember lelkében az igaznak, jónak, a szépnek és a szentnek összhangja teremti meg a harmóniát, a néplélekben pedig a vallás, a tudomány és a művészet. Látszólag rossz időben irom ezeket a sorokat. Szennár mezején végbement gőgös kisérlet ma ismétlődik a keresztény Franciaországban, mely két évszáz romboló küzdelmeiben a napjainkban lezajlott eredményig jutott. A szecesszió törvénye megbolygatta, sőt tönkretenni iparkodik a néplélekben a vallás, a tudomány és a művészet együttes uralmát, összhangzó érvényesülését.

A végső eredmény is ugyanaz. Mint Szennár mezején egyedül a félbemaradt toronynak romjai maradtak meg a küzdelem emlékeül, a mai szomorú küzdelem is egyedül romokat hagy hátra. Ezek a romok azonban veszedelmesebbek, mivel az emberek lelki világában vannak; az egyes emberi lélekben, a néplélekben is bénitják a gondolkodást, megmételyezik az érzelmeket, bünössé teszik az akaratot. Az isteni ember nem él az emberben, egyedül az emberi embernek van élete, mely Isten nélkül nem igazán emberi élet.

Az igazán emberi élet érdekében ma az első kötelesség eltávolitani a romokat az emberi lélekből, hogy azután tisztán élhessen az. Az egész vonalon meg kell tehát teremteni a vallásnak, a tudománynak és a művészetnek harmóniáját. Templomi szószék, tanitói kathedra, a családapának és anyának martirsága, a társadalmi élet különböző megnyilatkozása mind ezt a célt szolgálja. Ezt a célt kell szolgálni első sorban az irodalomnak, mely napjainkban a fejlődésnek és a haladásnak mindennél fontosabb eszköze. Ennek segitségével gyújthatnak ma világosságot, mely világit és melegit is egyszerre.

A művészeti élet segitségével érhetjük el különösen széles körben ezt a célt, mely művészeti élet a szép kultuszában legközvetlenebben emelhet bennünket az Istenhez. Az egyszerű iparos is közreműködhetik erre munkájával, melyben a szépet szolgálja, nem önmagáért, saját hasznáért, hanem embertársaiért, embertársaiban az Istenért. Az egyszerű iparos lelkében megnyilatkozó művészi szép mindennél alkalmasabb, a fönnebb jelzett törekvésben, az altruizmusra, illetőleg a tiszta felebaráti szeretetre. A szépnek ez a kultusza szabályozhatja a társadalmi életet, lehet irányadó a szociális küzdelmekben.

A társadalom vezető embereinél a vallás és a tudomány összhangja teremti meg az egészséges életet és a fejlődést. Mindig ez volt a meggyőződésem, melyet az életnek és a történelemnek az ismerete naponkint erősit. Ezért volt mindig lelkemnek ábrándja, éltető és lelkesitő eszményképe

MŰVÉSZET ÉS MŰVELŐDÉS.

Irta: Kriesch Aladár.

Magyarországnak a sorsát (és talán egyéb országokét sem) nem a politikusok döntik el, habár látszólag a politikában pontosulnak össze legjobb erőink, legnagyobb tehetségeink.

A politika csak a megoldás formájára van behatással; siettet, fékez vagy fölkavar, de magát a lefolyási proceszust nem ő szabja meg. Mindenekelőtt azt kell megérteni, hogy e nemzet fennállása egyes-egyedül attól függ, vajjon képes-e elegendő faji, eleven kulturát produkálni. Ez nemzeti létünk sarkpontja.

Ez a faji kultura nem áll ellentétben más fajok kulturáival, de mégis csak annyiban értékes, amennyiben külön egyéni szinezete és tendenciája van. A fajok eme egyéni kulturái azután az emberiség nagy kulturájának harmoniájába olvadnak össze.

Komoly és mélyreható munkát tehát az végez elsősorban, aki e faji kulturának kiépitéséhez bár csak egy szemernyivel is hozzájárul.

Ez az egyik tétel. A másik, hogy vajjon milyen szerepük van a művészeteknek a kultura fejlődésében. A művész midőn alkot kicsinyben kifejezésre juttatja az őt körülvevő nagy, isteni törvényszerűséget. Minden művészi alkotás tehát eleven tanúság-tétel az örök isteni törvény mellett. Ennek a nagy isteni törvénynek átérzése, tudata vagy fölébresztése az emberi elmében nyujtja nekünk a legtisztább boldogságot. Ilyen értelemben mondhatjuk azt, hogy a művészet boldogit, nemesit. Mert hiszen ő az, amely legközvetlenebbül és legelevenebben állitja elénk ezt az isteni törvényt. A kulturai fejlődésnek pedig, mint időhöz kötött folyamatnak, egyéb értelme nem lehet, minthogy velünk mindig tisztábban és világosabban értesse meg ezt az isteni törvényt, amely az összességet és annak minden egyes részét összekapcsolja és ilyenformán az egyént is a mindenséggel mind közvetlenebb és közelebbi nexusba hozza.

Mindezek után azt, hogy a művészeteknek milyen vezető, világitó szerepük van a kulturák kibontakozásánál, hosszasan fejtegetni, úgy hiszem, fölösleges dolog. Elég ha akár nyugatra, akár a messze keletre tekintünk. Igy látjuk a modern Magyarország kulturális törekvéseinél is, hogy a magyar művészek az első csatasorban állanak.

Ez tehát a nagy nevelő értelme annak, ha bármilyen csekély munkánkra reá tudjuk nyomni a művészet, azaz a nagy törvényszerűség bélyegét. Ezért nem mindegy, ha egy szürke vagy szineiben dús harmónikus szőnyeget rakunk lábaink alá, vagy ormótlan kancsóból iszunk. Nem mindegy sem arra nézve, aki ezeket a tárgyakat használja, de még kevésbbé arra nézve, aki azokat csinálta.

Magyarország most, úgy reméljük egy újabb kulturális fázisba lép. Egy, talán sok évszázaddal szerzett kulturának utolsó maradványait, népies primitiv művészetét most hányja el magától. Reánk magyar művészekre háramlik az a kötelesség, hogy e régi helyett az új kulturának megfelelő új művészetet adjunk neki; gondosan összegyüjtögetvén, megőrizvén azért a réginek minden egyes széjjelszórt, veszni indult darabját.

Ilyen értelemben mondhatom azt Belmonte barátomról, midőn megcsinálja az első magyar gobelint, hogy egy darab kulturát hozott ebbe az országba és ilyen értelemben vélek én is kulturális munkát végezni, midőn a gödöllői leánykákat nemcsak arra oktatom, miként kell az öltőfonalat a láncfonalba kapcsolni (amihez talán jó magam sem értek), hanem arra is, hogy miképpen kell egy szineiben és vonalaiban egyaránt harmónikus, azaz művészi szőnyeget előállitani. Ezek az igy előállitott szőnyegek lesznek, egyelőre hiányos áthidalói a régi, veszni indult népies művészettől egy még csak némelyek elméjében sejtésszerűen élő újabb művészethez.

♡♡♡♡ ♡♡♡♡

LAPUNK NAGYPÁLYÁZATA.

Ezerkoronás pályadij.

A Művészi Ipar — Nemzeti Művészet már megalakulásakor jelezte, hogy nem az üzleti haszon képezi célját, hanem kizárólag a maga elé tűzött kulturális feladat megvalósitása. Amit a közönség bizalma és támogatása nekünk anyagiakban juttat, azt odanyujtjuk a magyar nemzeti művelődésnek.

E céltól vezéreltetve 1000 koronás pályadijat tűztünk ki egy nagyobbszabású művészettörténeti értekezésre, mely »A katholicizmus befolyása a magyar művészet megalakulására« cim alatt eredeti és hiteles történeti kútfők alapján kimeriti a cimben foglalt thémát. A pályaműnek fel kell ölelnie a magyar és magyarországi művészet történetét a legrégibb időtől korunkig és tudományos s irodalmi magaslaton kell méltatnia a katholicizmusnak a magyar művészetre gyakorolt hatását. A pályabiróság, melyben a tudományos világnak e téren legjelesebb képviselői vállaltak tagságot, a belső érték mellett nagy súlyt helyez a tökéletes irodalmi nyelvezetre. A munka terjedelme a lehető legrövidebbre szabandó.

A pályanyertes munka a Művészi Ipar — Nemzeti Művészet szerkesztőségének kiadói tulajdonába megy át.

A teljesen kidolgozott és befejezett pályaműveket idegen kézzel, avagy gépen leirva és jeligés levéllel ellátva, 1907 jan. 15-én déli 12 óráig kell a szerkesztőség cimére beküldeni. A zsüri illusztris tagjainak névsora, a pályabiróság kivánságára, annak teljes hozzáférhetetlensége szempontjából, a döntésig titkos marad.

A MŰVÉSZI IPAR-NEMZETI MŰVÉSZET
szerkesztősége.

Művészi Ipar 1906.

— **Erdélyi fejedelmi szoba a párisi kállításon.** Kolozsvártt e hónap 11-én alakult meg az E. K. E. kebeléből *Bánffy* György gróf elnöklése mellett az a bizottság, amelynek célja összegyüjteni Erdély régi műkincseit, gazdag ötvösműveit, ékszereket, boglárokat, butorokat, ruhákat, szőnyegeket, fegyvereket, zászlókat, hogy Erdélyt történeti multjához méltóan mutassa be a párisi kiállításon a tervezett fejedelmi szobában. Különös figyelmet fog fordítani a bizottság a régi erdélyi hadsereg alkotó elemei, a *kék és vörös drabantok, a székely lófők*, a székely határőrség és huszárság emlékeire. A tárgyak összegyüjtésének előkészítésére albizottságot küldtem ki, melynek tagjai; *Lázár* István gróf, *Teleki* László gróf, *Szádeczky* Lajos dr. Elhatározták, hogy a nyár folyamán körutat rendeznak Erdélyben és fölkeresnek minden várost, múzeumot, templomot, kastélyt, főúri családot, ahol valami műkincset remélhetnek találni, hogy a legszebbeket kiválogassák. A körutat julius elején kezdik meg *Szádeczky* Lajos vezetésével *Rodisich* Jenő dr., a budapesti iparművészeti múzeum igazgatója és *Földváry* József dr. min. titkár a kormánybiztosság képviseletében.

—

— **A pozsonyi dómot restaurálják.** Pozsonyban, nagy örömet kelt az a hír, hogy a műemlékek országos bizottsága elhatározta, hogy restaurálja az ősrégi koronázó dóm tornyát. A restaurálást, mely körülbelül kétszázezer forintba fog kerülni, őszszel kezdik meg. Akkorra készen lesznek a *Klarissza-torony* kijavításával, mely, mint a gót építőművészetnek ötszögletü alkotása, valósággal ritkaság számba megy. Ez a két műemlék méltóan fog csatlakozni a nemrégiben restaurált Árpád-kori Szent Ferenc-rendi gyönyörü gót toronyhoz.

—

— **Tisza Lajos gróf szobra.** *Szegedről* irják, hogy a város törvényhatósága junius 15-ikén tartott közgyülésében elhatározta, hogy *Tisza* Lajos gróf, Szeged újjáalkotója szobrának elkészítésével *Fadrusz* Jánost bizza meg. *Fadrusz* a szobrot olyan nagyságban, mint *Eötvös* József báró budapesti szobra, huszonnyolcezer forintért készíti el. A szobor költségeire huszezer forint már megvan, a hiányzó összeget a közgyülés szavazta meg.

—

— **A gödöllői honvédemlék.** Vasárnap délután avatták föl *Gödöllőn* a honvédemléket melyet az *1848-as szegi* csatában elesett és Gödöllőn elhunyt honvédek porladó hamvai fölé emeltek kegyeletük jeléül az utódok. A szobor, melyet *Szász* Gyula készített fehér terméskőből, a gyászoló Hungáriát ábrázolja, aki egy ágyúra támaszkodva, egyik kezével koszorut tart a sír fölé mig másik kezében egy lefelé fordított nemzeti zászló van. A vasárnapi fölavató ünnepre *Gödöllő* községét föllobogózták és a lakosság ünnepiesen fogadta a Budapestről érkező vendégeket, közöttük a honvédmenedékház lakóit: az öreg honvédeket. A vendégek megérkezése után istentisztelet volt, majd az egész közönség kivonult a honvédsírokhoz, hol *Pruzsinszky* Imre dr. beszentelte az emlékszobrot, utána *Nagy* György emlékbeszédet mondott, majd *Ieér* Kálmán elszavalta *Tóth* Kálmán *Előre* cimü versét. Az ünnep végén *Ripka* Ferenc, a szoborbizottság elnöke átadta a szobrot a község elüljáróságának. A fölavatás után népünnep volt, melyen az öreg honvédeket megvendégelték.

Az alábbiakban adjuk az emlék alkotójának életrajzi adatait.

Szász Gyula 1850-ben Székesfehérváron született, hol apja szintén szobrász és műasztalos volt. Már gyerekkorában segített neki a munkáiba, s ő avatta be fiát a rajzolás és a mintázás elemeibe. 15 éves korában a bécsi művészeti akadémiára került, hol általános figyelmet keltett szép tehetségével. Ugyanekkor 6 éven át állami ösztöndíjat élvezett. Még mint művésznövendék csinálta Péter és Pál apostolok szobrait a nagyrécsei, és Szüz Mária szobrát a tapolcai templom számára. Bécsben *Kundmann* tanár vezetése alatt mintázta *Bachus neveltetése* cimü szoborcsoportozatát, mely általános elismerésben részesült s akadémiai díjat és díszoklevelet hozott a fiatal művésznek. Ezután egy évet Olaszországba, jobbára Firenzében és Rómában töltött, majd Budapesten telepedett meg, hol *Szigligeti* és *Halmi* szobraival vonta magára a figyelmet. *Eötvös* József báró féldomborművü mellszobrát is ő készítette az az ercsii síremlék számára. Később özv. *Izsó* Miklósné férje hátrahagyott műveinek a sokszorosításával bízta meg őt, úgy született meg a *Búsuló juhász* pendent-ja, az *Araló leány*. Mint dekorativ szobrász, a ferencvárosi templom számára készített szobraival kezdte meg művészi működését. A Magyar királyi Operaház homlokzatán *Gluck* és *Mozart* szobra is tőle valók, ezenkívül a Fonciére-palota *Mercur*-szobra továbbá a *Sváb*-palota kedves gyermekalakjai. Az új országház számára 7 királyszobort készített úgyszintén a honvéd főparancsnokság palotájának óriási alakjai is tőle valók. 1883-óta a II. ker. reáliskolában a mintázás tanára. Több évet töltött Strobl Alajos tanár műtermében is.

—

— **A polgármester fogadó szobája.** A főváros tudvalevőleg egy polgármesteri fogadó szobát állit ki a párisi kiállításon. A szoba berendezésének a tervét kiváló művészek készitik. A kiállítási bizottság a következő berendezést rendelte meg: Egy nagy szőnyeg, a melyet *Kriesch* Aladár terve után a po-

sonyi állami szövőiskola csinál, egy iratszekrényt a melyet *Nádler* Róbert tervez, egy kandallót, *Horti* Pál terve alapján, a kandalló fölött egy álló órát *Teltsch* Ede szobrász terve alapján, két zsirandolt *Führer* Richárd terve szerint, egy szobordíszt, amint a magyar csikós a lovat fékezi. A szobrot ifju *Vastagh* György tervezi.

—

— **Régi erdélyi műkincsek.** *Az Erdélyi Muzeum-Egyesület* a minap értékes erdelyi ezüst ötvösművek birtokába jutott. A marosvásárhelyi szabó-céh tiz ezüst serlegét szerezte meg, amelyek közül egy XVI, századbeli, kecskét ábrázoló cimerrel; hét darab XVII. századbeli, többnyire Nagy Szabó Ferenc céhmestersége idejéből, az ő nevével (Szabó mint történetiró is hirneves), remek magyar stilusu virág- és állatalakokkal diszítve; kettő a jelen század elejéről való és a céh összes tagjainak nevei vannak belevésve. *Szádeczky* Lajos, a Muzeum-Egyesület titkára, ezenkivül nemrégen mintegy ötven régi ezüst serleget fedezett föl egy zálogházban, ahová sátoros cigányok révén kerültek. Ujabban Erzsébetvároson fedezett föl és szerzett meg nyolc darab szintén régi fejedelemkori ezüst poharat. Kettő közülök a marosvásárhelyi csizmadiáké volt, egy cimeres családi pohár, kettő nagy műbecsesel biró ezüst serleg. Ugyanonnan régi szász boglárokat, mentekötőket, csattokat szerzett a kolozsvári néprajzi muzeum számára. Ez érdekes erdélyi ötvösműkincsek szebb példányai szerepelni fognak a *párisi kiállításon* is, amelyre az erdélyi ötvösműveket összegyüjteni igyekeznek.

—

— **Csokonai mellszobra Párisban.** A párisi kiállítás magyar pavillonjának irodalmi osztályaban képben és szobrokban fogják bemutatni a magyar irodalom jeleseit. A debreceni Csokonai Kör legutóbbi ülésén *Komlóssy* Artur alelnök indítványára elhatározta, hogy *Csokonai* ércszobrának a müncheni ércöntőben levő mintázatából elkészíttetik a költő gipsz mellszobrát és elküldik a párisi kiállítás magyar irodalmi szakosztálya számára.

—

— **Elmaradt kiállítás.** A magyar királyi mintarajziskola művésznövendékei évente az iskolai év befejeztével kiállítást szoktak rendezni rajzaikból, festményeikből és szobraikból. Az idén a kiállítás elmarad, mert a művésznövendékek a jövő évi párisi világkiállításra mind nagyobb műveken dolgoznak. Ezeket előzetesen egy téli tárlat keretében mutatják be a közönségnek és ezután küldik el a párisi világkiállításra.

—

— **Velasquez ünneplése.** Spanyolország legnagyobb festőjét méltóan ünnepelte most, születése háromszázados évfordulóján, Spanyolország. Az ünnepélyek e hó 6-án kezdődtek. Ez alkalommal a Prado-muzeumban egy külön teremben Velasquez műveit állították ki. Az ujonnan épült *Velasquez*-teremben ott függ a világhírü *Las Meninas* című festmény, amely most különösen szépen hat az oldalvilagitás mellett. Erre a kiállításra a világ minden részéből sok ember, köztük több hires művész érkezett Madridba. Párisból lementek Bonnat és Carolus Duran festők. Mondanunk sem kell, hogy az ünnepély szinhelye, a Prado, remekül fel volt diszítve szőnyegekkel és virágokkal, az előcsarnokban pedig Velasquez szobrával. Az előcsarnokban a spanyol kormány tagjai, a diplomáciai kar s a művészek csoportja várakozott a kis királyra, a ki anyjának, a regens-királynőnek, nővérének, az ausztriai herczegnőnek és Izabella infánsnőnek kiséretében jelent meg. A művészek közül ott voltak Viniegra, Ferrant, Querol, Munor, Degrain, Madrozo, Benlliure, a Rómában lakó spanyol mester is ott volt, a római nemzetközi festőkolónia képviseletében. Ott voltak még Sevilla város tanácsa (Velasquez tudvalevőleg Sevillában született,) a szenátus, az államtanács, a legfőbb polgári és katonai hatóságok képviselői. A régenskirálynő helyet foglalt és *Vernata* festőművész hatalmas beszédet tartott *Velasquez* emlékezetéről. Manuel *del Palacio,* a híres költő, költeményt szavalt. *Rivas* herceg néhány szonettet adott elő. Szünetközben a zenekar ó-spanyol dallamokat játszott. A királynő ezután megtekintette a képeket. Különösen sokáig szemlélte a *Las Meninas* című festményt. A művészek azonban még más ünnepélyeket is terveznek. Többek között egy monstrebankettet a külföldi kollegák tiszteletére, akik minden országból nagy számban gyültek egybe Madridban. Az ünnepélyek fénypontja 15-ikén volt, mikor Velasqueznek a muzeum homlokzata előtt fölállított szobrát leleplezték. Spanyolország a festők közül eddig csak Murillónak állított szobrot. Velasquez a második, a kit e nagy elismerés ért. A százados ünnep alkalmából bibliografiai ujdonságok is láttak napvilágot. Mesonero *Romanos* katalogust állított össze a mesternek külföldön levő műveiről. A könyvet csak csekély példányszámban nyomták, mert a nagyobbrészt Hanfstängelnél készített illusztrációk nagyon megdrágították. A *Correo* című folyóirat Velasquez-számot adott ki. Még megemlítjük, hogy *Velasquezt* tulajdonképpen *da Silva*-nak hívták. *Velasquez* az anyja neve volt, azt spanyol szokás szerint a vezetéknév mellett csak másodsorban említették. Lett légyen bármint, a *Velasquez* névvel fogják jelölni mindenkor a világ egyik legnagyobb festőjét, vagy hogy don José *Beulliure y Gil* szavait használjuk: a *festők istenét.*

—

— **Az iparművészet halottja.** Bécsben a mult napokban egy ujságiró halt meg, aki annakidején úgyszólván teljesen reformálta az osztrák iparművészetet s »Geschichte der technischen Künste« cím alatt érdekes kézikönyvet is irt a művészi ipar multjáról és eddigi fejlődéséről. Az elhunytat *Bucher* Brown-nak hivták. Fiatal korában a művészi pályára készült, de csakhamar irányt változtatott és belépett a *Wiener Zeitung* dolgozótársai közé, s ott a művészi rovatnak, valamint a művészeti mellékletnek lett a vezetője. Szakszerü és élénken megirt cikkelyei révén csakhamar nagy tekintélyre tett szert s ennek köszönhette, hogy kinevezték a bécsi

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Krisztus, a megismerés forrása, visszaadja a szülőknek meghalt gyermeküket

A papok és a nép megvédik Pannonhalmát a tatárok ellen

Modern magyar festőművészek 136-137.l.

Vállalkozók Közl

1905. aug. 2.

~~Horti Pál~~

Körösfői Kriesch

Aladár

K

Nincs Ecd

Az uj kultuszministeri palota berendezése. A vallás- és közoktatásügyi ministerium uj palotáját a jövő évben fogják épiteni, de belső berendezésének egyes részeiről már most intézkedett a kultuszminister. Az uj palota ministeri dolgozószobájának tervezésével Kriesch Aladár festőmüvészt, a fogadóterem belső berendezésének elkészitésével pedig Horti Pál festőmüvészt bizta meg. A két terem berendezését még ez év folyamán elkészitik és a jövő tavaszon megnyiló milanói kiállitás magyar osztályában fogják közszemlére állitani.

tipust sikerült megállapítania. Az ásatás rengeteg anyagot vetett felszinre. Érthetővé vált a források — okiratok és krónikák — állítása, hogy faenzai műhelyek ezerszámra szállították a majolikát városokba, fejedelmek, polgárok asztalára, templomi sekrestyékbe, kolostori kincstárakba. A régi Olaszország népe nagyon kedvelte e portékákat. Raineri bolognai krónikairó keményen megfeddi Matteo Campionet, városi «massaro»-t, a miért 1537 októberében négy faenzai mestertől számüzött Bentivoglio-család czimerével ékesített majolika-edényeket elkoboztatott s a utczára dobatott, mestereiknek kötelet igérve. A nép pedig, mely tanuja volt a jelenetnek, hangos kifejezést adott elégedetlenségének. «Gyávasság — fejezi be Raineri az esetet — ily szép portékákat összezúzatni!»

Behatóan tárgyalja a szerző azt a kérdést is, hol és mikor készítették Olaszországban az első ónmázas agyagedényeket. Vasari tudvalevőleg a XV. század második felébe Firenzében működött Luca della Robbia tartotta az ónmáz föltalálójának. Argnani számos új esettel igazolja régibb kutatók azon állítását, hogy már XIV. századi faenzai edényeken található az ónmáz, melynek ismere-

A KŐRÖSFŐI TEMPLOM CINTERMÉNEK BEJÁRATA.

KRIESCH ALADÁR RAJZA.

HORY FARKAS KÚRIÁJA
M.-GYERŐ-MONOSTORON.

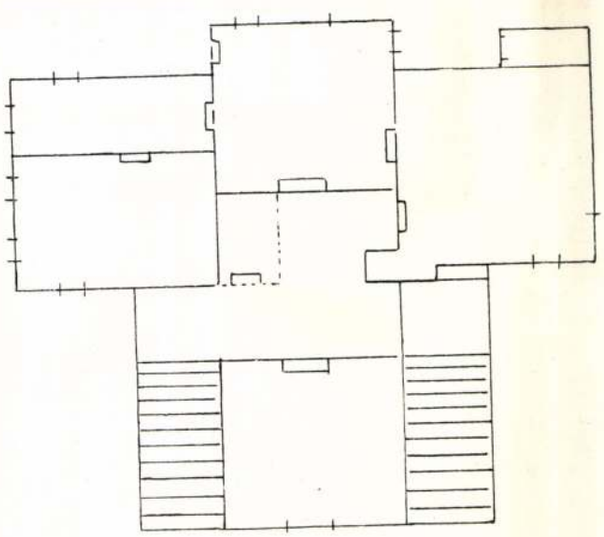

HORY FARKAS HÁZÁNAK ALAPRAJZA ÉS OLDALNÉZETE.

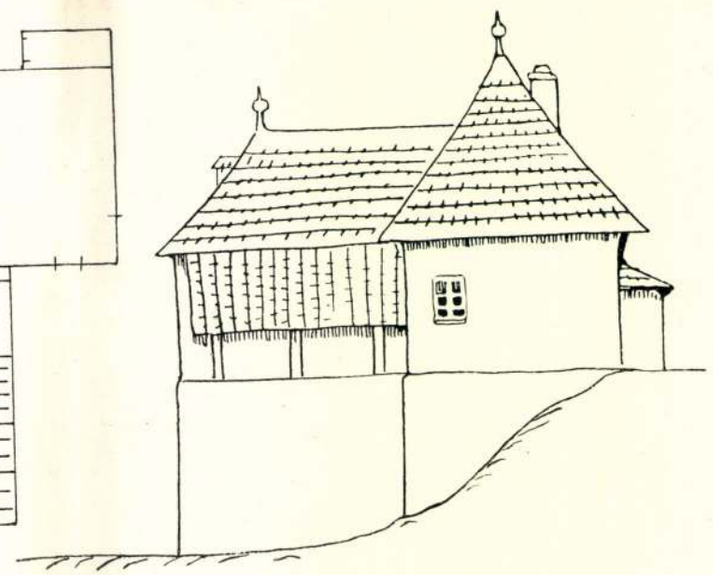

KRIESCH ALADÁR RAJZAI.

FARAGOTT FAKERESZT MEREGYÓN.

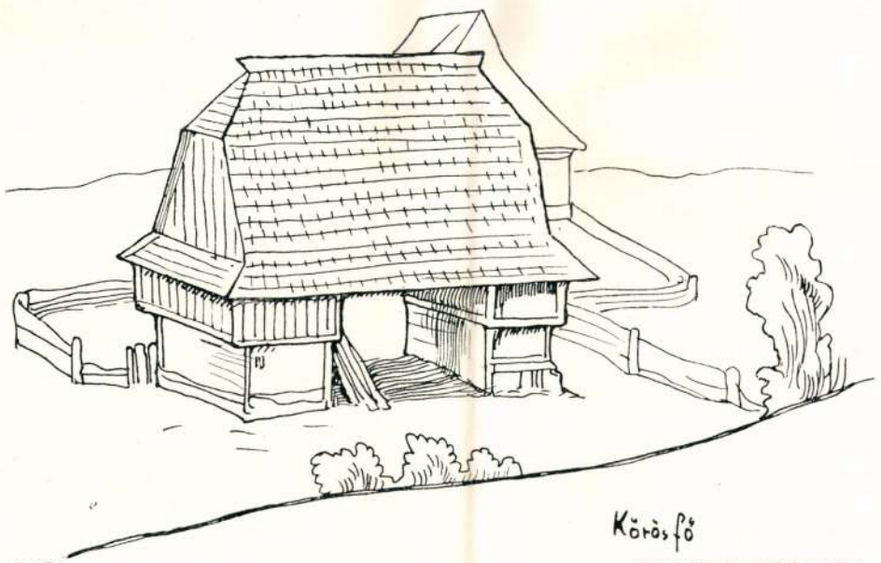

CSŰR.

KRIESCH ALADÁR RAJZAI.

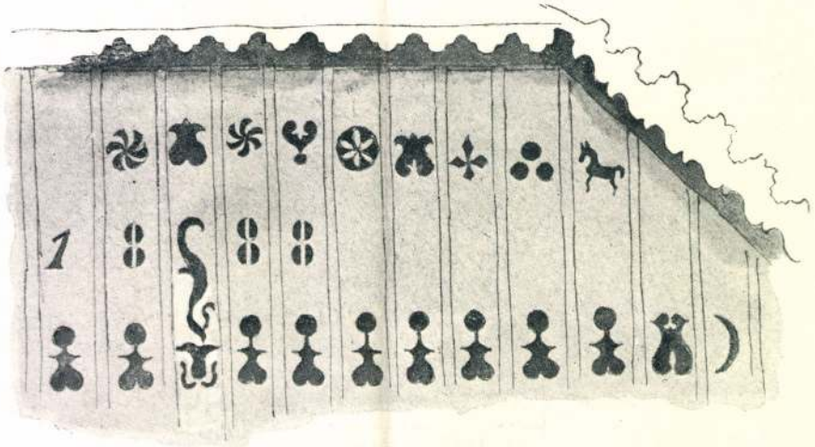

KALOTASZEGI HÁZ
FŰRÉSZELT OROMDÍSZE
E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.

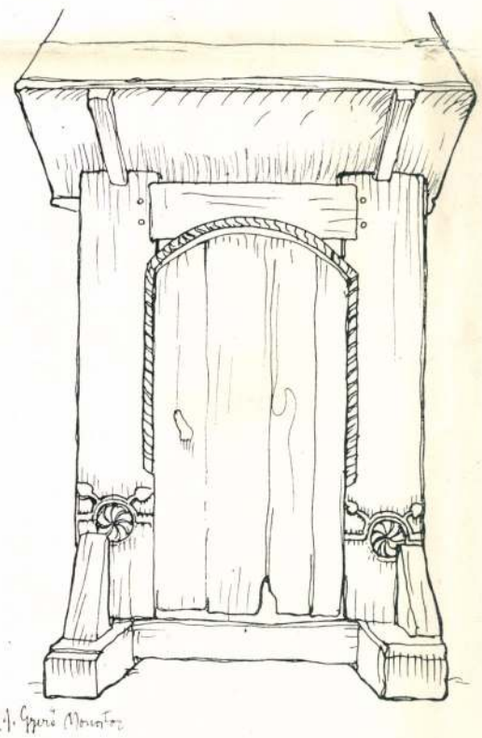

UTCAAJTÓ M.-GYERŐ-MONOSTORON.
KRIESCH ALADÁR RAJZA.

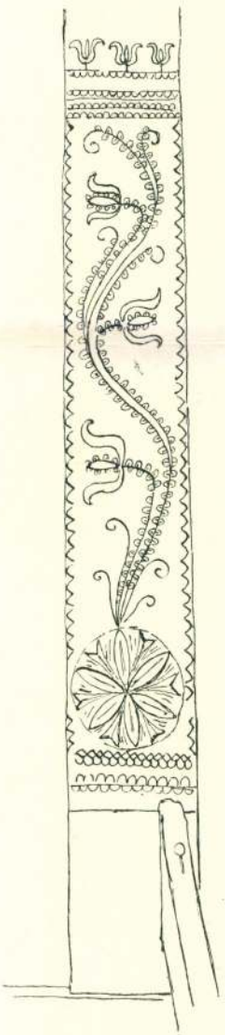

AJTÓFÉLFA
KŐRÖSFŐRŐL
E. ILLÉS ALADÁR
RAJZA.

M.-GYERŐ-MONOSTORI UTCAAJTÓ. E. ILLÉS ALADÁR RAJZA.

UTCAAJTÓ KŐRÖSFŐN. E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

KŐRÖSFŐI UTCAAJTÓ. E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

KALOTASZEGI SZOBA. E. ILLÉS ALADÁR VÍZFESTMÉNYE.

A KŐRÖSFŐI TEMPLOM. KRIESCH ALADÁR RAJZA.

KÉPROMBOLÁS

Szomorú aktualitás késztet annak a kérdésnek felvetésére: van-e a festőnek, szobrásznak joga a saját művéhez akkor is, ha azt pénzen eladta? Vagy pedig: ha megvásárlok egy képet vagy szobrot, van-e jogom ahhoz, hogy azt, ha kedvem úgy tartja, elpusztítsam?

A kérdésnek ily formában való felvetése bizonyára meglepetést kelthet azokban, akik igazi barátai a művészetnek és ennél fogva el se tudják képzelni, hogy valaki, ha már pénzen megszerzett egy műtárgyat, azt el is pusztítja. Nincs ugyanis semmi ráció abban, hogy valaki így pazarolja a pénzét s azért az ilyen esetek bizonyára nagyon ritkák. Indító okuk többnyire valamely hirtelen fellobbanás, meg nem gondolt pillanatnyi elhatározás. A magyar anekdotavilág ismer egy mágnást, aki szeleburdi fogadásból egy igen becses régi festmény vásznával béleltette ki ruháját, de hát kérdés, vajjon ez az anekdota csakugyan megtörtént dologról szól-e. A műtörténet is ösmer olyan eseteket, amidőn közepes értékű freskofestményeket leverettek a falról, hogy azok helyébe valamely nagy mester műve kerüljön. Ezekben az esetekben nincs szó pótolhatatlan kárról vagy valamely jeles mű okadatlan elpusztításáról. Itt mindig csak nyert a műtörténelem, mert finom művészi érzésű emberek akarata irányította az elhatározást.

A mi esetünk, amely e tárgy fejtegetésére késztet, más természetű. Egy jeles magyar művész, Kriesch Aladár, megbízást kapott egy temetői síremlék három falmezőjének freskotechnikában való kifestésére s e feladatának meg is felelt. Aki e freskoképeket látta, azt a meggyőződést merítette belőlük, hogy a festő egész szivével és egész tudásával felelt meg a rábízott feladatnak. Képei jelentékeny művészi értéket mutattak. A megrendelő azonban néhány év mulva a három kép közül kettőt leveterett a falról (a két legjobbat), anélkül, hogy csak egy szót is szólt volna a szerzőnek s megbízta a művésznek egy kollegáját, hogy új képeket fessen helyükbe.

Azon vagyunk, hogy a kérdést tisztán lássa minden olvasónk s azért a még fönmaradt fresko képét itt reprodukáljuk, amennyire egy freskokép kis méretben és színek nélkül reprodukálható. Hasonlóképen közöljük az elpusztított freskók kartónjait is. Ezzel aztán ki is merítettük a tárgy bemutatását s áttérhetünk reflexióink elmondására.

Első benyomásunk az, hogy súlyos beszámítás alá esik egy festőnek az az eljárása, hogy művésztársának tudta nélkül beleegyezik annak művei elpusztításába s vállalkozik arra, hogy helyükbe másokat fest. Sokkal csekélyebb bűnökért örök bélyeget sütött a közvélemény jogérzete más festőkre. Aki Michelangelo utolsó ítéletének alakjaira lepleket festett, ma is a gúny jelzőivel szerepel a műtörténelemben. Az emberi igazságérzet nem

TANULMÁNY
FERENCZY KÁROLY SZÉNRAJZA

309

München 1903.

tűr meg ily eljárást s ha erre nincs jogorvoslat, úgy ez talán csak a tételes jognak a jogászok által is beismert hiányosságain fordul meg.

Ez az első benyomásunk csak megerősbödik, ha ismételten át- s átgondoljuk a kérdést. Sokan inkább a festő, mintsem a megrendelő felé fordítják a vád élét. A jelen esetben a szemrehányás nagy súlya a megrendelőt terheli, aki a szerző művész tudta és beleegyezése nélkül pusztíttatta el a freskókat, oly műveket, amelyekbe egy igazi művész lelke minden érzését beleöntötte. Természetes, hogy nem menthető az a festő sem, aki e művek megsemmisitésébe beleegyezett s így — bár talán akaratán kívül — jóváhagyni látszott az eljárást. Ez a festő ugyanis vagy képes méltányolni a levert freskók értékét, vagy nem. Ha igen, úgy a legsúlyosabb elbirálás alá esik eljárása, ha nem, úgy diszkvalifikálta magát arra, hogy jobbakkal helyettesítse az elpusztított festményeket, amire azonban mégis vállalkozott. A vád súlya tehát őt is nyomja. S e vádat köteles elviselni annál is inkább, mert bizonyos, hogy ő maga is vádlóként lépne fel, ha az ő műveit pusztítanák el. Mert ha ezt nem tenné, úgy ezzel maga ismerné el a saját művészete értéktelenségét.

Most azután az a kérdés tolul fel bennünk, hogy ösmervén a konkrét esetet, mily véleménynyel legyünk a festőnek, avagy még inkább általánositva: a képzőművésznek a saját művéhez való jogáról. A dolog talán a jogászok ügykörébe tartoznék, de mivelhogy eddig elmulasztották az ily esetnek jogi elbirálás alá való vonását, engedtessék meg nekünk, hogy legjobb tudásunk szerint mi szóljunk hozzá ehhez az általános érdekű kérdéshez.

A festőnek a saját képéhez való jogát érezhették a tételes jog formálói is, bár ezt az érzésüket nem öntötték biztos formába. A legtöbb kulturállam törvénykönyve ugyanis védi a festő szerzői jogát a kép eladása után is oly formában, hogy a kép reprodukciójának joga a szerzőé marad, ha csak az eladásnál erről a jogról kifejezetten le nem mond. A szerzői jognak e csonka hulladékát tehát megmentették a jogászok a művész számára. Ha most keressük ennek az intézkedésnek mótorát, úgy azt bizonyára a festőnek vagy szobrásznak a saját művéhez való jogában találjuk meg. Idáig nem jutottak el a törvénykönyvek szerzői: minden emberi jogérzet azonban azt diktálja, hogy idáig el kellett volna jutniok.

PLAKETT
BECK Ö. FÜLÖP MŰVE

Teljes joggal appellálhatunk itt az európai ember jogérzetére. A festett vagy vésett művészi becsű mű nem vonható az adás-vevési ügyletek általános sablonja alá. A köztudatban élénken él annak felismerése, hogy a művészi munka terméke kivételes elbirálást kiván, mivelhogy az ember történelmi szerepelésének, a kultura fejlődésének egyik legfontosabb dokumentuma. Így hát általános emberi érdekkel és értékkel bír. Hogy van műtörténelem, hogy egész tudományos doktrinák fűződnek a művészet mult és jelen munkásságához, hogy az államok milliókat költenek a közjó, a közműveltség érdekében múzeumokra és művészeti gyűjteményekre: mindez bizonyíték arra, hogy a művészi értékű műtárgyak léte és konzerválása általános érdeket jelent s ebből az folyik, hogy a művészi értékű műtárgyak szándékos elpusztítása ezzel a közérdekkel ellentétbe jut, tehát sérelmet jelent. Egy drasztikus példa talán minden fejtegetésnél élénkebben megvilágítja ezt a felfogásunkat. Gondoljuk el, hogy valaki megvásárolta Shakespeare vagy Petőfi összes műveinek egyetlen kéziratát s azt elpusztítja. Bizonyos, hogy pótolhatatlan kárt okoz vele az egész művelt emberiségnek s bizonyos, hogy ezt a cselekedetét a legdrasztikusabb eszközökkel is kész volna bárki megakadályozni. Pedig itt oly művészi munkákról van szó, amelyek sokszorosításban is terjeszthetők, amelyek ma már nem viselik magukon a pièce unique jellegét. Mennyivel inkább érezhető azonban oly művek elpusztítása, amelyek sokszorosításban nem tarthatók fönn, például egy kép, vagy szobor?

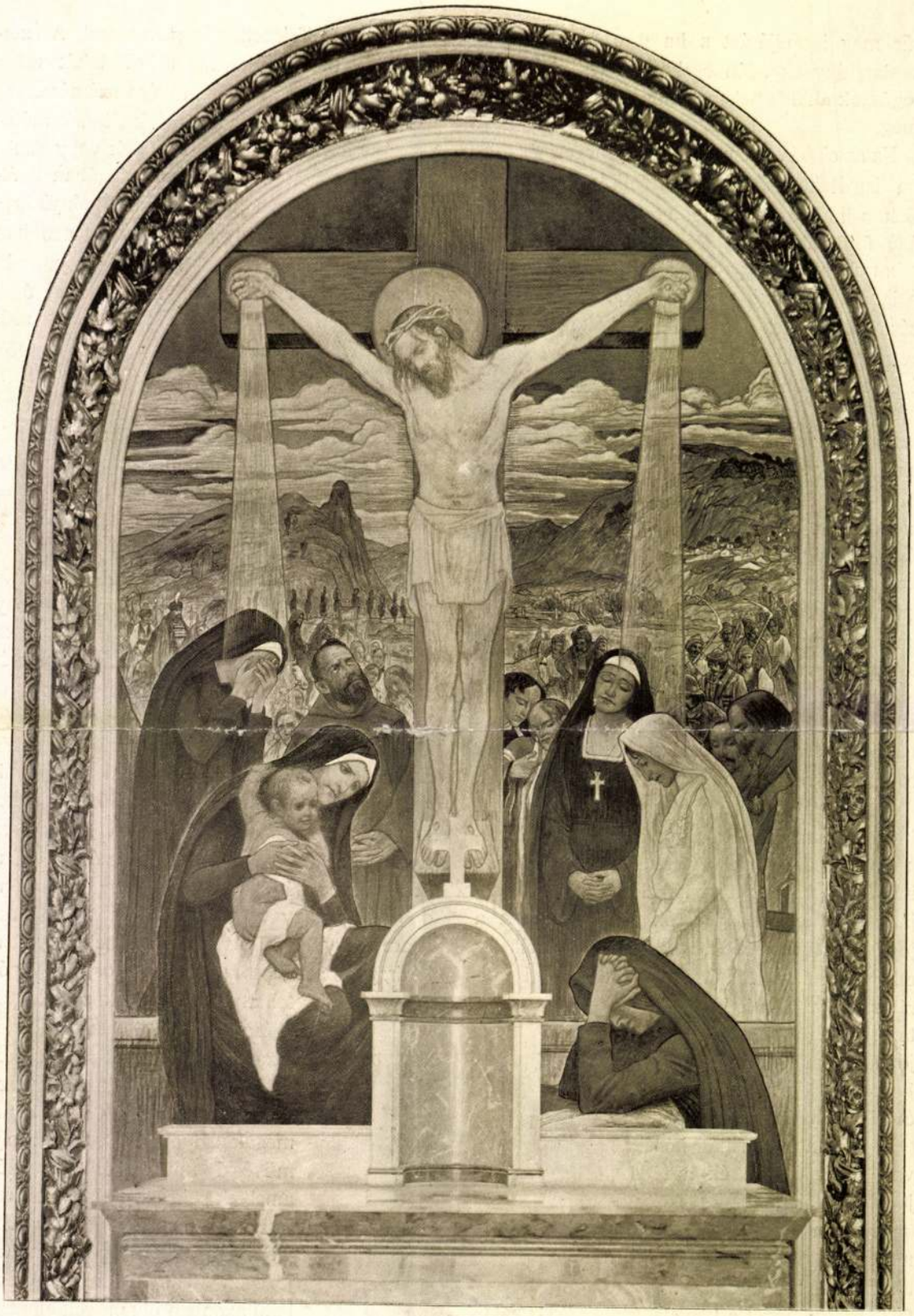

EGY SÍREMLÉK FRESKODÍSZE
AZ EMBERISÉG KRISZTUS ELÉ VISZI SZENVEDÉSEIT
KRIESCH ALADÁR MŰVE

EGY SÍREMLÉK FRESKODISZÉNEK KARTÓNJA
AZ ELVÁLÁS
KRIESCH ALADÁR MŰVE

Ha tehát az utóbbi példánál feltehető, hogy minden művelt ember minden tételes jogi rendelkezés fitymálásával még karhatalommal is kész volna a benne élő jogérzetnek engedve, az elpusztítást megakadályozni, úgy bátran következtethetünk arra, hogy a művészi értékű művek szándékos elpusztítása nagy igazságtalanságot jelent, olyan sérelmet, amelyet az egész művelt emberiség kész volna szigorúan büntetni.

E száraz fejtegetés, amelyet a felhozott eset szomorúan illusztrál, talán felkelti a jogi érzést nem nélkülöző emberek figyelmét oly irányban, hogy a jogérzetnek a tételes jog rendelkezései is támogatására siessenek. Nem is appellálunk itt a finomabb emberi érzésekre, csak éppen az igazságérzetre. De valamely pozitiv rendelkezésre szükség van, nehogy ily megdöbbentő esetek megismétlődjenek.

LYKA KÁROLY

PLAKETT
BECK Ö. FÜLÖP MŰVE

EGY SÍREMLÉK FRESKODÍSZÉNEK KARTÓNJA
A VISZONTLÁTÁS
KRIESCH ALADÁR MŰVE

BROCKY KÁROLY FŐMŰVE

A magyarországi protestáns templomokról művészettörténelmi munkáinkban eddigelé vajmi ritkán esett szó s a kevés protestáns templom is, a melyet kutatóink figyelmükre méltattak, vagy még középkori épület, a melyet valamikor a katolikusok építettek, vagy pedig XVIII. századbeli népies jellegű ornamentális festése révén vált nevezetessé. Miként külföldön, úgy nálunk is általános a hiedelem, hogy a protestantizmus mindenkor ellensége volt a művészetnek. E hiedelem legalább a magyarországi protestantizmusra vonatkozólag téves s már régen meg is dőlhetett volna, ha kutatásainkban nem követjük szinte szolgai módon a külföldi kutatás nyomdokait.

Simplicissimus, a XVII. század derekán nálunk járt német utazó, elcsodálkozva említi könyvében, hogy felvidéki városainkban, a melyek lakossága akkoriban szinte kizárólag protestáns, az ágostai hitű lelkészek is katolikus egyházi ruhákban szerepelnek az oltár előtt s templomuk fölszerelése is olyan, hogy az idegen katolikus és protestáns templom között alig talál különbséget.

Felvidéki városainkban a XVI. század folyamán a protestantizmus szinte minden akadály nélkül s rohamosan hódított. Ahol a város egész lakossága protestáns volt, ott a katolikusoktól való éles megkülönböztetésnek szüksége nem merült föl. Ilyformán az isteni tisztelet megszokott s a magyaroknál pompakedvelő természetüknél fogva ugyancsak fölkarolt külső fényét sem küszöbölték ki. Ez az oka annak, hogy a katolikusoktól elvett templomok a németalföldi és németországiakhoz fogható képrombolásoknak színhelyei sohasem voltak. Képrombolások nálunk csak ép két esetben s később a felekezeti villongások korában fordulnak elő, de még akkor is akadnak egész protestáns hitközségek, a melyek ezek miatt való megbotránkozásuknak nyiltan is kifejezést adnak. Így botránkoznak meg a késmárkiak az eperjesiek képrombolásának hírére Rákóczi korában.

A midőn pedig a XVII. században Késmárkon a Thököly-vár protestáns ura udvari papjának biztatására a mai plébánia-templom gyönyörű szent kereszt-oltárát ki akarja dobatni, a szintén protestáns lakosság fegyverrel akadályozza meg a vandalizmust s a remekmű, amely a városnak már katolikus korában is büszkesége volt, még ma is eredeti helyén áll.

A felsőmagyarországi renaissance stílus virágzása nálunk szinte egybeesik a protestantizmus virágzási korával s az e stílusban épült templom és harangtornyokról idővel alighanem rendre ki lehet majd mutatni, hogy mind akkor épültek, amikor a templomok a protestánsok kezében voltak.

Csak idők folyamán, a létét fenyegető megpróbáltatások közepette mondott le a protestantizmus nálunk is a külső fényről, amely vallásos életét virágzása korában jellemezte. Művészi hagyományairól azonban végkép ezután sem feledkezett meg. S ha virágzási korában, amely

214.

214. A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERI DOLGOZÓSZOBA.
KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR TERVE UTÁN

KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

Magyar Iparművészet
1906.

212.

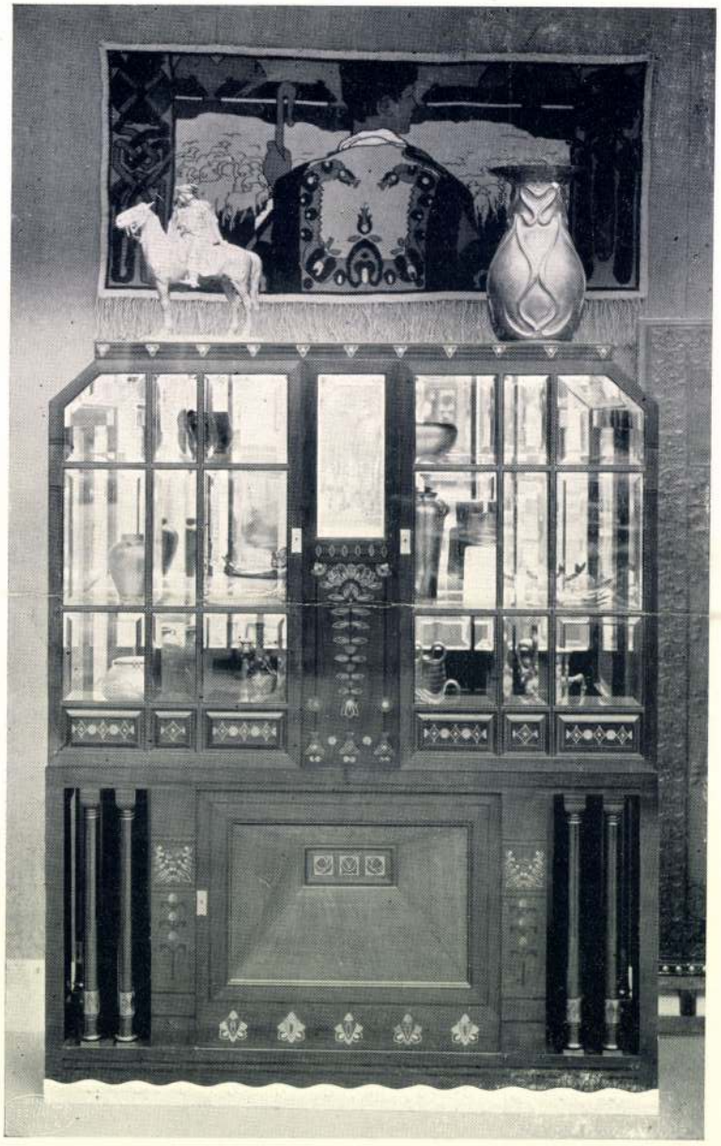

KÉSZÍTETTE
KISS JÓZSEF.

213.

KÉSZÍTETTE
HÉBER ANTAL.

212—213. DÍSZSZEKRÉNY ÉS POHÁRSZÉK.
TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

215.

215. RÉSZLET A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERI DOLGOZÓSZOBÁBÓL. TERVEZTE: KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR.

KÉSZÍTETTE MÓCSAY JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

Körösfői Kriesch A.

216.

216. EBÉDLŐ.
KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR TERVE UTÁN.

KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

MILÁNÓI KIÁLLÍTÁS.

A
920

KŐRÖSFŐI KRIESCH A.

Tisztelettel meghívjuk Önt és kedves családját a
Hincz Gyula Állandó Gyűjtemény kamaratermébe

a SZECESSZIÓS GRAFIKÁK
című kiállításra

Megnyitja: GELLÉR KATALIN
művészettörténész

1991. január 30-án, 17 órakor

Megtekinthető:
1991. április 28-ig
hétfő kivételével naponta
10-18 óra között
2600. Vác, Káptalan utca 16.

Timár Árpád

Budapest
Báthori u. 10.

1054

KŐRÖSFŐI KRIESCH A.: LŐRINC BARÁT

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

VARGA Vera: Róth Miksa művészete.
Bp. Helikon, 1993 28. skk.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

MN 1997. július 17.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR műveiből rendezett kiállítás nyílik meg ma délután három órakor a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. A tárlat augusztus 4-ig tekinthető meg.

már a már említett
ás még alig-alig van
kább a szívével, van,
A testemben érzem
irtelen megtorpanó,
ri az el-elábrándozó
Nem papiroson írok,
ő segít át a nehézsé-
zolgáló: elhatározott,
lkalmazott képek az
a meg a leghevesebb
ogy üresen kifusson
m, nincs szüksége a
es rímeket felesleges
igazuk volt, amikor
y milyen fontos (hi-
árba lehetett szedni)

taiban a startvonalra
kép indítása oly erős,
a szinte magától húz
A vers fölszabadító
élem át, szinte – mint

ról. Esetleg van vala-

e és szubjektíve el-

— Ki az a Márton? Honnan ismered?

— Ő egy katona. Egy római katona. És én azért...

Az anyja rákiáltott:

— Kikkel ismerkedsz te az utcán? Ki az a Márton, aki felbiztatott? Utolsó dolog az, hogy katona létére ilyesmire vesz rá egy gyermeket. Hol ismerted meg azt a semmiházit?

Jancsika lesütötte a szemét és hallgatott. Lehetetlenség volt elmondani Márton történetét, meg azután ez árulás is lett volna Mártonnal szemben, ha a maga mentése miatt őrá hárítja át a cselekedetét.

Az anyja abbahagyta a kiabálást. Mintha elgyengült volna, leült és inkább tanácstalanul mint haragosan kérdezte:

— Holnap mit adjak rád? A könnyű kabátodat már kinőtted. Nem elég, hogy nagy nehezen megvettük apáddal a télit, most vegyünk egy másikat? Azt mondd meg, miből! Nincs elég gondunk, még te újabbat szerzel nekünk? Hát van neked szíved?

A szív szó megütötte Jancsikát. Mert mit is mondott Mária néni? Akinek jó a szíve, az ad a rászorulóknak. Mint Márton, akit bizonyosan a jósága miatt avattak szentté. De úgy látszik, az adakozás csak egyfelől látszik jónak, másfelől hibáztatni is lehetséges.

Jancsika némán állt az anyja előtt. Valami nagy, nagy súly ereszkedett le rá. Jól tette vajon, hogy követte Márton példáját, vagy nem? Oda kellett-e adnia a testéről a kabátot, vagy el kellett volna mennie a meleg kabátban a didergő koldus mellett?

Nem tudta eldönteni. És azt sem tudta, hogy az emberek számára feladott nagy kérdések közül talán a legnagyobbal viaskodik.

Bihari Klára

Körösfői-Kriesch Aladár (1863—1920)

A gödöllői művésztelepet alapító festő, grafikus és iparművész emlékkiállítása a pesterzsébeti Gaál Imre Galériában a millecentenárium jegyében elsősorban történelmi tárgyú műveiből válogat.

Körösfői Morris, Ruskin és az angol preraffaelita mozgalom nyomdokán haladó, a népművészeti, elsősorban erdélyi motívumok felkutatásával és felhasználásával a hazai szecesszió kiemelkedő mestere volt. A gödöllői művésztelep a művészetek szintézisére törekvő alkotóműhely mellett emberi közösséget is teremtett. Körösfői és társai sikert arattak a millenniumi és számos világkiállításon (1900: Párizs, 1902: Torino, 1904: St. Louis, stb.), szervesen illeszkedve az európai művészet élvonalába. Munkásságuk több vonatkozásban rokonítható azzal, amit Bartók és Kodály a zeneművészet terén végzett. Körösfői műveinek jelentős részét képezik a nagyméretű falfestményei: a Zeneakadémián, az Országházban, a zebegényi templomban, a marosvásárhelyi Kultúrpalotában. A temesvári szeminárium dísztermének falképei sajnos elpusztultak.

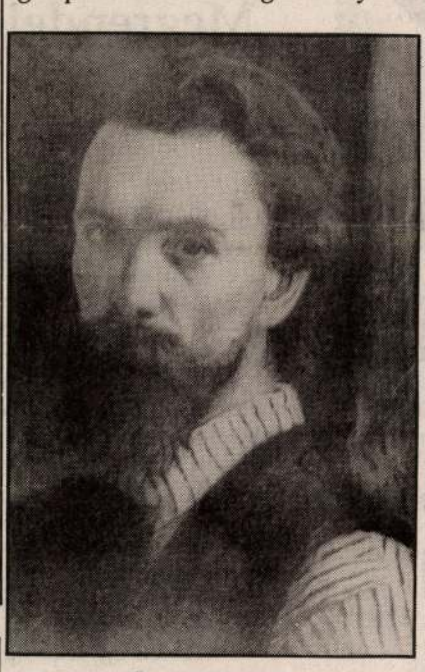

Önarckép 1903

Művészetét a dekorativitás mellett keresztény hite is jellemzi. Számos bibliai, vallási tárgyú művet készített (Pieta, Madonna, Szent László-oltárkép, „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet", Halottak napja, A jó kormányos, stb.) Mély hitét jól példázza a *Fohász az igaz halálért* című ima-verse, melyet a Vigilia 1970. novemberi száma közölt.

Úgy gondoljuk ennek az európai alkotónak az életműve jelentőségéhez mértebb, azaz nagyobb megbecsülést érdemelne. *(A kiállítás június 30-ig volt látható a XX. Kossuth L. u. 39-ben.)*

(f.)

Szennay Ilona:
Betegség

körtebefőtt
foszlott szegélyű
kínai selyemsál
hatalmas párnák
indiánregények
langyosra hűlt
valódi-citromos teák
tisztára nyalt
ezüst mézeskanál
hatalmas orr
kicsiny szemek
régen leégett
elvarázsolt kastély
tükörtermét
idéző
önismereti
játék

Emlék

1

Hátravetett fejű
hars nevetéssel
ázunk
a nyári esőben,
márványdarabok,
korsótöredékek
mosódnak elő
a kis hegyi út
talajából,
cuppognak-csicsognak
a kényes lábak,
maszatos kezeink
tele
kinccsel.

2

Szivárvány.
Térdre rogyunk.
Kihull kezünkből
a márvány.

Sárospataky Csaba:
Hajnal

A fény fullánkjai döfnek,
visong a reggel.
Alszik a fáradt menet,
köd hempereg.

A lépcsőn
későn
ébredő álmok
ülnek.

Villamost és házat
fényrovarok szülnek.

Kongat az árnyék.

Harangok néma csendben
állnak a hegyekben.

Catholica 2000 KATOLIKUS UTAZÁSI IRODA

ZARÁNDOKUTAK

KLASSZIKUS SZENTFÖLDI ZARÁNDOKÚT
szept. 12. ..... 112000,— Ft
KEDVEZMÉNYES SZENTFÖLDI ZARÁNDOKÚT
júl. 18—25., aug. 15—22. ..... 99000,— Ft
ZARÁNDOKLAT LOURDES-BA (repülővel) okt. 10—14. ..... 72000,— Ft
ZARÁNDOKLAT LOURDES-BA (autóbusszal) júl. 20—27. ..... 51800,— Ft
ITÁLIAI SZENTEK NYOMÁBAN szept. 20—30. (busszal)
Padova—Siena—Assisi—Orvieto—Roma—Cascia—Monte Cassino—Nápoly—Pompei—San Giovanni Rotondo—Loreto—San Marino—Ravenna ..... 83000,— Ft
VELENCE—RAVENNA okt. 21—24. Szilárdfy Zoltán atya ..... 28000,— Ft
RÓMA—ASSISI (busszal) júl. 26—aug. 1. Koltai Jenő atya .... 56000,— Ft
ASSISI SZENT FERENC
(Assisi—La Verna—Gubbio—Spoleto—Greccio) ..... 47000,— Ft
ZARÁNDOKLAT MEDJUGORJEBA szept. 23—26. ..... 19900,— Ft
MÁRIARADNA—GYULAFEHÉRVÁR (busszal) szept. 30—okt. 3. ..... 15400,— Ft
MARIAZELL ÉS BURGENLAND aug. 13—14. ..... 6300,— Ft
MARIAZELL ÉS PASSIÓJÁTÉK SANKT MARGARETHENBEN
aug. 3—4. ..... 8400,— Ft
SZENT LÁSZLÓ NYOMÁBAN (busszal) aug. 30—szept. 3. ..... 22900,— Ft
ZARÁNDOKLAT CZESTOCHOWÁBA aug. 21—24. ..... 17500,— Ft
BARCELONA—ZARAGOZA—MADRID szept. 14—21.
(repülővel) ..... 135000,— Ft
FÁTIMA (repülővel) aug. 7—14. ..... 79900,— Ft
SZENT MÁRTON ÉS SZENT TERÉZ NYOMÁBAN
aug. 10—17. ..... 69000,— Ft
CSEHORSZÁGI KEGYHELYEK ÉS KASTÉLYOK (busszal)
Christ György esperes atyával, szept. 23—27. ..... 19500,— Ft
KÖRMEND-GÜSSING (BATTHYÁNY STRATTMANN LÁSZLÓ)
szept. 20. ..... 2000,— Ft
EURÓPA LEGHÍRESEBB BÚCSÚJÁRÓHELYEI
(Lourdes, Loyola, Fátima, Combostella Avila, Montserrat, Barcelona)
autóbusszal szept. 5—17. ..... 83000,— Ft

Jelentkezés: 1023 Budapest, Árpád fejedelem u. 8.
(Komjádi uszodánál) Hétfőtől péntekig 9 és 17 óra között.
Tel.: 212-0330; 212-4436; fax: 212-0331
Tájékoztatjuk kedves utasainkat, hogy megjelent az 1996. évi programfüzetünk. Kívánságra postán megküldjük, vagy irodánkban átvehető.

MAKROVILÁG

MAKROVILÁG ZARÁNDOKUTAK IRODÁJA
1091 Budapest, Üllői út 11—13.
Tel.: 215-0636, 217-5307 fax: 215-2570

Elsőszombati kilenced:
MÁRIAPÓCS (300 éve könnyezett a kegykép) aug. 3. 2300,— Ft
GYŐR (pápalátogatás) szept. 7. 950,— Ft
SZEGED—HAVASBOLDOGASSZONY
elsőszombat helyett szept. 21.
ÓPUSZTASZER, Feszty-körkép 1450,— Ft
ZARÁNDOKLATOK:
LOURDES (buszon alvás nélkül) júl. 10—17. 39990,— Ft
Jámbor nyaralás az ADRIÁN és zarándoklat MEDJUGORJÉBE
júl. 30—aug. 6. 22750,— Ft
IBÉRIAI KÖRÚT (buszon alvás nélkül) szept. 7—20. 89990,— Ft
(Lourdes—Garabandál—Fátima—Madrid—Toledo—Zaragoza—Montserrat
MARIAZELL—BÉCS: júl. 24—25. 8990,— Ft

A GAZDAGRÉTI S

Ac

Ha

Lé

VIGILIA ALAPÍTVÁNY MÁLTAI MISSZIÓS KÖZPONT

A VM Stúdió ajá

A legválságosabb h
is van feltámad
EZ PUSZTASZER Ü

A sikerre való tekintette
kiadásban jelentetjük

PUSZTASZER ÜZE
a Feszty-körkép a
c. videokazettár

kedvezményes áron 1
Az akció július 31-

Cím:
VM Stúdió 1465 Bp.,
vagy Új Ember Köny
(Ferenciek tere, Kárpá

Hetente kétszer, szerdán és szombaton

HITÉLET

rovattal

Megrendelő

Név: .....
Lakcím: .....
(ir. szám, helység)
. .....
(utca) . . . (házszám) . . . (emel
megrendelem az Új Magy
c. napilapot . . . példán
Az előfizetés díja egy hónapra:
negyedévre:
fél évre:
egy évre:
Az előfizetési díjat a fenti címe
nyugtával jelentkező kézbesítő

. . . . . .
aláírás
A megrendelőlapot borítékban, nélkül a következő címre szíveskec
Vidéken: Postahiv
Budapesten: Hírlapüzletági
kerületi ügyfélszolgál

TÉVÉ ÉS RÁDIÓ MŰSORAJÁNLAT

Összeállította:

Július 8. hétfő	13.20	Ko.köz.urh.	**A keleti egyház liturgikus énekeiből** (Bubnó Tamás)
	13.30	Ko.köz.urh.	**Krisztus közöttünk!** A görög katolikus egyház félórája.
	18.00	TV1	**Engedjétek hozzám!** A hitről gyermekeknek.
	21.05	TV1.	**Tóth Árpád: Körúti hajnal.**
Július 9. kedd	13.20	Ko.köz.	**Énekek szentekről.** (Solymosi János)
	13.30	Ko.köz.	**Tanúim lesztek!** A római katolikus egyház félórája.
	16.20	Duna TV.	**Amiről a kövek mesélnek.** Történelmi városok: Veszprém (ism.)
	17.55	TV1.	**Katolikus krónika.** Hírek, tudósítások az egyház életéből
	21.25	Ko.köz.	**Nemzetközi vallási híradó.** Szerk: Rapcsányi László
Július 10. szerda	16.40	Bartók	**Hitélet és történelem.** Bonfini Magyar története. *(Kulcsár Péter)*
	17.00	Bartók	**Händel: Óda Szent Cecília napjára.**
	17.30	TV1.	**Útmutató. Kortárs magyar vértanúk és hitvallók.**
Július 11. csütörtök	13.20	Ko.köz.urh.	**Benedek, Európa védőszentje.** (Solymosi János)
	13.30	Ko.köz.urh.	**Tanúim lesztek!** A római katolikus egyház félórája.
	13.35	Bartók	**Katedrálisok énekkarai Gesualdo, Purcell, Gounod műveket énekel**
	14.55	Duna TV.	**Különleges vasútvonalak.** Mexiko, benne Guadalupe Amerika leghíresebb
	17.55	TV1.	**Bencés szerzetes portrék** II/2.
Július 12. péntek	20.05	Bartók	**Bach motetták.** Az MRT énekkarának hangversenye.Belvárosi Szt. Mi
Július 13. szombat	6.00	Petőfi	**A szeretet közösségei.** A Regnum Zuglóban. (Kavalecz Imre)
	20.20	TV1.	**Juhász Gyula: Búcsú.**
	22.05	Bartók	**Max Reger orgonaművei,** Rosalinde Haas előadásában.
Július 14. vasárnap	7.05	Ko.köz.urh.	**A vasárnap üzenete** László atyától — Egész héten át hallható a 06-60-5
	7.55	TV1	**Így szól az Úr.** A Biblia üzenete.
	8.10	Bartók	**Párizs templomainak híres orgonái.**
	8.05	Duna TV.	**Figyelj!** Fiatalok műsora (Lehoczky László)
	8.30	TV2.	**A magyar irodalom képes története.** Gyöngyösi István: Murányi vénu
	8.45	Duna TV.	**II. János Pál pápa** X/3. Én is voltam munkás.
	10.40	Bartók	**Az MRT Gyermekkórusa Fauré, Poulenc, Duruflé műveket énekel.**
	19.05	Bartók	**Jubilate Deo!** Évszázadok egyházi muzsikája. (Vass M. Katalin.)
	21.25	Duna TV.	**Ars Hungarica.** A nyírbátori ferences templom

A Vatikáni Rádió magyar műsora: Mindennap este 19.15-kor kezdődik a 196 méteres (1530 kHz) középhullám kHz) és a 75 méteres (3950 kHz) rövidhullámon. Az esti adást másnap reggel 5.45-kor ismétlik meg a 196 méter mint a Duna TV-ben reggel 7.45-kor, szombat és vasárnap kivételével.

Körösfői-Kriesch Aladár (1863—1920)

A gödöllői művésztelepet alapító festő, grafikus és iparművész emlékkiállítása a pesterzsébeti Gaál Imre Galériában a millecentenárium jegyében elsősorban történelmi tárgyú műveiből válogat.

Körösfői Morris, Ruskin és az angol preraffaelita mozgalom nyomdokán haladó, a népművészeti, elsősorban erdélyi motívumok felkutatásával és felhasználásával a hazai szecesszió kiemelkedő mestere volt. A gödöllői művésztelep a művészetek szintézisére törekvő alkotóműhely mellett emberi közösséget is teremtett. Körösfői és társai sikert arattak a millenniumi és számos világkiállításon (1900: Párizs, 1902: Torino, 1904: St. Louis, stb.), szervesen illeszkedve az európai művészet élvonalába. Munkásságuk több vonatkozásban rokonítható azzal, amit Bartók és Kodály a zeneművészet terén végzett. Körösfői műveinek jelentős részét képezik a nagyméretű falfestményei: a Zeneakadémián, az Országházban, a zebegényi templomban, a marosvásárhelyi Kultúrpalotában. A temesvári szeminárium dísztermének falképei sajnos elpusztultak.

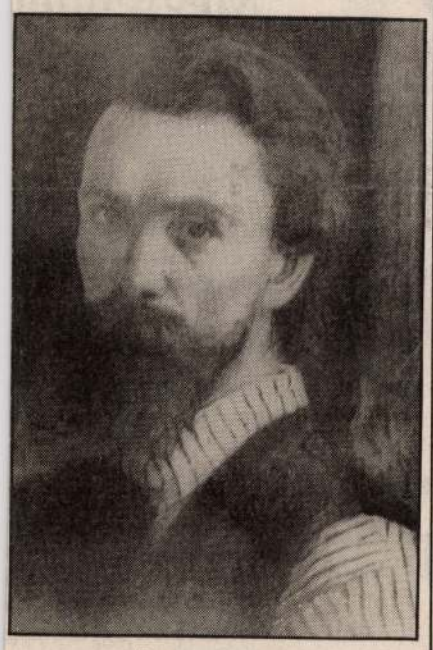

Önarckép 1903

Művészetét a dekorativitás mellett keresztény hite is jellemzi. Számos bibliai, vallási tárgyú művet készített (Pieta, Madonna, Szent László-oltárkép, „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet", Halottak napja, A jó kormányos, stb.) Mély hitét jól példázza a *Fohász az igaz halálért* című ima-verse, melyet a Vigilia 1970. novemberi száma közölt.

Úgy gondoljuk ennek az európai alkotónak az életműve jelentőségéhez mértebb, azaz nagyobb megbecsülést érdemelne. *(A kiállítás június 30-ig volt látható a XX. Kossuth L. u. 39-ben.)*

(f.)

Szennay Ilona:

Betegség

körtebefőtt
foszlott szegélyű
kínai selyemsál
hatalmas párnák
indiánregények
langyosra hűlt
valódi-citromos teák
tisztára nyalt
ezüst mézeskanál
hatalmas orr
kicsiny szemek
régen leégett
elvarázsolt kastély
tükörtermét
idéző
önismereti
játék

Emlék

1

Hátravetett fejű
hars nevetéssel
ázunk
a nyári esőben,
márványdarabok,
korsótöredékek
mosódnak elő
a kis hegyi út
talajából,
cuppognak-csicsognak
a kényes lábak,
maszatos kezeink
tele
kinccsel.

2

Szivárvány.
Térdre rogyunk.
Kihull kezünkből
a márvány.

Sárospataky Csaba:

Hajnal

A fény fullánkjai döfnek,
visong a reggel.
Alszik a fáradt menet,
köd hempereg.

A lépcsőn
későn
ébredő álmok
ülnek.

Villamost és házat
fényrovarok szülnek.

Kongat az árnyék.

Harangok néma csendben
állnak a hegyekben.

Ui.: Vigília 96.7.7.
(Mintám bezárt a Tábl. !!)
— 11 —
elkelhet a
plakátját ! Kat

MAKRÓVILÁG

Elsőszombati kilenced:
MÁRIAPÓCS (300 éve könnyezett a kegykép) aug. 3. 2300,— Ft
GYŐR (pápalátogatás) szept. 7. 950,— Ft
SZEGED—HAVASBOLDOGASSZONY
elsőszombat helyett szept. 21.
ÓPUSZTASZER, Feszty-körkép 1450,— Ft
ZARÁNDOKLATOK:
LOURDES (buszon alvás nélkül) júl. 10—17. 39990,— Ft
Jámbor nyaralás az ADRIÁN és zarándoklat MEDJUGORJÉBE
júl. 30—aug. 6. 22750,— Ft
IBÉRIAI KÖRÚT (buszon alvás nélkül) szept. 7—20. 89990,— Ft
(Lourdes—Garabandal—Fatima—Madrid—Toledo—Zaragoza—Montserrat
MARIAZELL—BÉCS: júl. 24—25. 8990,— Ft

a Feszty-körkép
c. videokazet

kedvezményes áron
Az akció július 3

Cím:
VM Stúdió 1465 Bp
vagy Új Ember Kö
(Ferenciek tere, Kár

Új MAGYARORSZÁG
független polgári napilap

Hetente kétszer, szerdán és szombaton

HITÉLET

rovattal

Megrendel

Név: .....
Lakcím: .....
(ir. szám, helység)
. . . . . .
(utca) . . . (házszám) . . . (em

megrendelem az Új Mag
c. napilapot . . . példá
Az előfizetés díja egy hónapr
negyedévr
fél évr
egy évr
Az előfizetési díjat a fenti cím
nyugtával jelentkező kézbesí

. . . . . .
aláírás
A megrendelőlapot borítékbar
nélkül a következő címre szívesk
Vidéken: Postahi
Budapesten: Hírlapüzletá
kerületi ügyfélszolg

TÉVÉ ÉS RÁDIÓ MŰSORAJÁNLAT

Összeállított

Július 8. hétfő	13.20	Ko.köz.urh.	**A keleti egyház liturgikus énekeiből** (Bubnó Tamás)
	13.30	Ko.köz.urh.	**Krisztus közöttünk!** A görög katolikus egyház félórája.
	18.00	TV1	**Engedjétek hozzám!** A hitről gyermekeknek.
	21.05	TV1.	**Tóth Árpád: Körúti hajnal.**
Július 9. kedd	13.20	Ko.köz.	**Énekek szentekről.** (Solymosi János)
	13.30	Ko.köz.	**Tanúim lesztek!** A római katolikus egyház félórája.
	16.20	Duna TV.	**Amiről a kövek mesélnek.** Történelmi városok: Veszprém (ism.)
	17.55	TV1.	**Katolikus krónika.** Hírek, tudósítások az egyház életéből
	21.25	Ko.köz.	**Nemzetközi vallási híradó.** Szerk: Rapcsányi László
Július 10. szerda	16.40	Bartók	**Hitélet és történelem.** Bonfini Magyar története. *(Kulcsár Péter)*
	17.00	Bartók	**Händel: Óda Szent Cecilia napjára.**
	17.30	TV1.	**Útmutató. Kortárs magyar vértanúk és hitvallók.**
Július 11. csütörtök	13.20	Ko.köz.urh.	**Benedek, Európa védőszentje.** (Solymosi János)
	13.30	Ko.köz.urh.	**Tanúim lesztek!** A római katolikus egyház félórája.
	13.35	Bartók	**Katedrálisok énekkarai Gesualdo, Purcell, Gounod műveket énekl**
	14.55	Duna TV.	**Különleges vasútvonalak.** Mexiko, benne Guadalupe Amerika leghíresebb
	17.55	TV1.	**Bencés szerzetes portrék** II/2.
Július 12. péntek	20.05	Bartók	**Bach motetták.** Az MRT énekkarának hangversenye.Belvárosi Szt. M
Július 13. szombat	6.00	Petőfi	**A szeretet közösségei.** A Regnum Zuglóban. (Kavalecz Imre)
	20.20	TV1.	**Juhász Gyula: Búcsú.**
	22.05	Bartók	**Max Reger orgonaművei,** Rosalinde Haas előadásában.
Július 14. vasárnap	7.05	Ko.köz.urh.	**A vasárnap üzenete** László atyától — Egész héten át hallható a 06-6
	7.55	TV1	**Így szól az Úr.** A Biblia üzenete.
	8.10	Bartók	**Párizs templomainak híres orgonái.**
	8.05	Duna TV.	**Figyelj!** Fiatalok műsora (Lehoczky László)
	8.30	TV2.	**A magyar irodalom képes története.** Gyöngyösi István: Murányi vé
	8.45	Duna TV.	**II. János Pál pápa** X/3. Én is voltam munkás.
	10.40	Bartók	**Az MRT Gyermekkórusa Fauré, Poulenc, Duruflé műveket éneke**
	19.05	Bartók	**Jubilate Deo!** Évszázadok egyházi muzsikája. (Vass M. Katalin.)
	21.25	Duna TV.	**Ars Hungarica.** A nyírbátori ferences templom

A Vatikáni Rádió magyar műsora: Mindennap este 19.15-kor kezdődik a 196 méteres (1530 kHz) középhullá kHz) és a 75 méteres (3950 kHz) rövidhullámon. Az esti adást másnap reggel 5.45-kor ismétlik meg a 196 mét mint a Duna TV-ben reggel 7.45-kor, szombat és vasárnap kivételével.

... magyar média egén. *Kifogyhatatlan*

R 9559

Ajánlott levél

Kedves H.!

Ott, ahol a Spree csatornái szelik keresztül-kasul Berlint, városotokat, mint hallom, nemrég a Duna is előbukkant. Nem kék folyóként, mint Strauss megkeringőzte, csupán mint tévécsatorna. Írod, hogy megvan a műholdas antennátok hozzá, mostantól látni fogjátok műsorát.

Amiről ezúttal szólok, nem láthattátok: Ráday Mihály sorozatát az itthoniaknak sugározza egy másik adó. A zivataros szakállú tévés, aki annyit tett Budapest és az ország tárgyi emlékeiért, amennyit a városépítészetek együttvéve sem, elszármazott hazánkfiait keresi fel mértékadó kíváncsisággal. Nemrég Szathmáry Lajosnál járt.

Ez az Erdélyből való férfiú, aki utóbb vendéglős lett Amerikában, igen bölcs dolgokat szegezett szembe velünk. Azt, például, hogy egy pékség s az onnan kiáradó friss kenyér illata megbékíti az embereket még háború idején is. De minthogy nálunk nincs háború, s a szomszédban is befejezik talán, egy másik mondata jobban megérintett. Sárospatakról hozta. Ott ugyanis megtanították tanulni. Hogyan lehet, hogy ez ma sehol nem tantárgy? – kérdezte magától, Rádaytól, netán tőlünk. Mindegy, kitől, senki nem tud rá felelni.

Van ennél egy fontosabb kérdés – ezt én hoztam magammal. Gödöllőről való, bár, kétségtelen: Szathmáry Lajos nélkül sose jutott volna eszembe. Arról van szó, hogy az emberek már borzasztó okosak. Tudnak autópályát építeni, a holdra repülni, tudnak szívet átültetni, olajat fakasztani a tengerfenékről, de ha ezek kiötlőit megkérdeznék: hogyan kell élni? – mind széttárná a karját, s mosolyogva, majd furcsállva azt felelné: ez sose jutott az eszébe, ilyesmin tűnődni igazán nincs ideje... De hát mivégre építenek alagutat a La Mance-csatorna alá, és miért hasogatják az eget az utasszállító gépek ezrei? Nem másért bizony, mint az időért. Amit előbb megnyer az ember, aztán könnyelműen elherdálja. Mert nemigen tudja, mit kezdjen vele. A sok lényegtelent hiszi fontosnak: a nyüzsgést, a zászlólengetést, a kevés örömet adó munkát, a vásárlás örökös ingerét, a pénzért kínált szórakozást s a technikai kérdéssé fajult szeretkezést.

Az emberek nem tudják a módját: ezért nincs saját életük. Másé az rég: politikai rendszereké, gyáróriásoké, bankoké, magán- és közrabszolgatartóké.

Egy időben voltak, akik tudták, mit jelent az: élni. S nemcsak tudták – tanították is.

Kilencven éve egy gyönge tüdejű festő telepedett le a csendes, vidékies Gödöllőn. Vett egy parasztházat, berendezte népművészeti tárgyakkal, majd épített hozzá egy műtermet – saját kezűleg. Harmincnyolc esztendős volt akkor. Tette kivonulásnak számított, latin szóval: szecessziónak.

Ma a bevonulások idejét éljük. Be a NATO-ba, be az Európai Közösségbe, be a fontosak köreibe, de mindenekelőtt: a tehetősek közé.

Körösfői Kriesch Aladár – mert így hívták a festőt – nem volt ellene a közösségnek, sőt... Hívta barátait, s azok jöttek sorban, még svéd is volt köztük. De az ő sokadalmukat, melyet ma gödöllői művésztelepként emlegetnek, nem reklámokból előgurgulázó példák határozták meg. A természet. Úgy voltak vele, az jobb tanítómester, mint a bankárok és a vezérszónokok.

Vegetáriánus koszton éltek, mindennap sétáltak, tornásztak. Nyaranta úszni jártak, télen finn festőbarátjuktól kapott léceken síeltek. De nem kizárólag az egészség szolgálatában tették mindezt. Azt akarták, hogy az életmód összekovácsolja őket. Így lett a művésztelep ereje: a szeretet. Tolsztoj példája lebegett előttük, aki a művész küldetését a boldogságot hozó szeretet hirdetésében látta.

Vasárnaponként zenedélutánokat rendeztek. Kriesch maga is jó zongorista volt, de kijártak hozzájuk fiatal fővárosi zenészek. Esténként felolvastak a kor nagy íróinak műveiből, s utána megbeszélték a hallottakat. Olyan közösséget akartak teremteni, amelyben nincs különbség a tagok között semmiféle értelemben. Az emberi élet minőségének javítása volt a céljuk. Vallották, hogy az embert „belülről átformálva s új lényt alkotva belőle" kell felemelni, – nem forradalmi vagy materialista úton. Előbb önmagunkat kell megismerni: ebből fakadhat csak igazi szocialista világnézet.

Ez lett volna az igazi út. S ez volna ma is. A reforméletmód azonban beépült a fogyasztói világ jelszavai közé. Üzletág lett. Árucikk. S kevesen olyan bátrak, hogy vállalják az ebből való kivonulást: elmenjenek falura, természetközelbe.

A telep utolsó mohikánjának, Remsey Jenőnek még él a három fia. A város görbén néz rájuk, hisz nem hajlandók betársulni az előírt nyüzsgésbe. Azt kérded, mivel foglalkoznak? Élnek, ahogy a természet diktálja. Vagyis szabadon.

Ez nem elég? Ez a legtöbb – ez minden.

Ha egyszer Gödöllőre jönnél, s bekopognál hozzájuk, olyan érzés fogna el, mintha otthon lennél. Ritka dolog.

Ölellek

Végh Alpár Sándor

kák mondatfoszlányait, cat, hotelszobákat, csil- neket, készülő szerepe- in mert velem vannak. akarnám is, viszem én akarom! Meg aka- zni, ahogy én láttam, hittem, ahogy én sze- – vallja a könyvet író *Emlékpróba* című köte- nelyet tegnap mutattak usz Könyváruházban. zínház a pillanat művé- udja ezt *Huszti* Péter. *könyvet írtam a szín- mert megrémít, hogy a színészeket, régi kollégá-*

az olvasóval, amiket nem őrzött meg filmszalag vagy fénykép. A színházhoz évtizedek óta ragaszkodó színházi ember személyes hangú vallomásait, történeteit olvashatjuk a könyvben. A szerző szándékosan kerülte az úgynevezett színészsztorikat. Nem botránykrónikát kap kezébe az olvasó, hanem a novella, anekdota és glossza keverékét számos fotóval színesítve. Az Emlékpróbát a *Welcome Kiadó* jelentette meg a *Matáv* segítségével, ára 490 Ft.

(r. t.)

csúfolódás folklórja

Pallas-Akadémia újdonságai

Akadémiai Kiadó és a edai Pallas-Akadémia 993 óta tartó példaérté- ttműködése jelentős ál- z érkezett" – mondta enc, az Akadémiai Ki- gatója a pénteken, Bu- tartott könyvbemuta- j kötet kerül hamarosan ba a *Pallas-Akadémia* an. *Balázs* Lajos *Menj elkem a testből* című, ntdomokos temetkezési as szokásait feldolgozó fiáját *Györgyi* Erzsébet gus, néprajzkutató mél- szerző születést, halált, ot ismertető trilógiájá- odik kötete ez, amely ely falu szokásain ke- próbálja bemutatni az élet fontos pillanatait. Lajos arról beszélt, hogy osan él együtt ma is a ny és a pogány hitvilág . *Küllős* Imola, az ELTE a már elhunyt *Duka* Já-

nos *Üti Paké Barátost* című gyűjteményét mutatta be, amelyben 825 csúfolódó rigmus, történet és adoma szerepel. A kötet a csúfolódó székely népköltészet mofettákban („büdösgödrökben"), alkalmi, faluközi csetepatékban használt verseit idézi fel. *Csíki* László két erdélyi prózaíró, *Balogh* László és *Lőrincz* György köteteit mutatta be, Zöld Ferenc a közelmúltban elhunyt *Nagy* András *Városkép és ami hozzá tartozik* című regényéről beszélt. *Tőzsér* József, a Pallas-Akadémia igazgatója tervezett kiadványaikról adott tájékoztatást: a jövő évre tervezik *Domokos* Géza, *Ferenczes* István, *Lipcsei* Márta, *Bereczki* Márta köteteinek kiadását, és *Kabós* Éva, a származása miatt kitaszított költőnő, az *Erdélyi Helikon* egyik utolsó élő tagja évtizedek után ismét kötetet jelentet meg.

(a. b.)

rolnak a központi törekvések fölött.

A *Kultúraközvetítők Társasága* 1990-ben alakult azzal a céllal, hogy *szolgálja és képviselje* a magyar kultúraközvetítés magas színvonalát azzal, hogy mértékként regisztrálja, felmutatja, elemzi a legjobb teljesítményeket, és tagjait ellátja a szükséges információkkal. Sajátos érdekünknek az *értékvédelmet*, értéknek pedig a minőséget, a műveltséget, a nyitottságot tartják.

A társaság alapegységei a rokonszenv alapján szerveződő *páholyok*, amelyek civil hálózatként vannak jelen a társadalomban. Tagjaikat maguk választják, tehát zártkörű társaságként működnek, ragaszkodnak a színvonalas értelmiségi teljesítményhez, ügyeiket csak az „életben maradáshoz" szükséges mértékben publikálják, besorolni magukat nem engedik sehová.

Nyilvános ülésükre pénteken *természettudósokat* hívtak meg előadónak, hogy megvizsgálják: miként vannak jelen a tudomány eredményei a társadalomban, mit tehet az ember a természettel való békés együttélésért, milyen tudásanyaggal kerülünk a XXI. századba. Az előadások után a természettudományos kultúra közvetítésének problémáiról tartottak szemináriumot. Az ülésen *Fehér* György fizikus, a *Gondolat Könyvkiadó* igazgatója elnökölt, a házigazda *Zombori* Ottó csillagász, a TIT Uránia Csillagda igazgatója volt.

(hankó)

MARGIT, A HAZANAK

– misztériumopera két felvonásban Ne

ŐSBEM

1995. december 21-én (csütörtök) este

További el

1995. december 25-én (k

1995. december 30-án (szo

Szere

MARGIT, Béla lánya
BÉLA KIRÁLY
MÁRIA KIRÁLYNÉ
ISTVÁN KIRÁLYFI
ANNA, Margit testvére
CSENGE, Margit kolostortársa
PÉTER PAP, domonkosrendi szerze
OLIMPIÁDISZ APÁCAFŐNÖKNŐ
ESZTERGOMI ÉRSEK
VÁCI PÜSPÖK
NYITRAI PÜSPÖK
LEGÁTUS
EGYIK APÁCA
MÁSIK APÁCA
FÉRFIHANG (a színen kívül, az Úr h

Közremű

a Magyar Állami Op
(karigazgató: Sz
A Magyar Állami Ope
(karvezetők: Gupcsó Gyöngy
a Magyar Állami Op

Vezető korr

Déri An

Vezény

Oberfrank

Rende

Koltay G

A SZABAD TÉR SZÍNHÁZ ÉS A M
KÖZÖS PROD
A MAGYAR ÁLLAMI OPER

Magyar Ne

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR

KÉPZŐMŰVÉSZETI FIGYELŐ

Erdélyből Európán át Gödöllőig jutott

ÉLES CSABA

Nem kell kerek évfordulókra, születési vagy halálozási centenáriumokra várni ahhoz, hogy értékes művészeti örökségünkhöz való befogadói viszonyunkat életre galvanizáljuk vagy ébren tartsuk. Elegendő hozzá például egy Nyári Egyetem – feltéve, ha debreceniek és fővárosiak, művészettörténészek és műbarátok, muzeológusok és leszármazottak együtt tudnak és akarnak működni a kiállítás megszervezésében. Ez történt most Körösfői-Kriesch Aladár esetében is, aki ugyan nem korszakalkotó egyéniség, de igenis – természetesen többedmagával – reprezentál egy izgalmas korszakot. A századforduló éveiről van szó, amikor is még erős hatalmi, intézményi és közízlésbeli pozíciókban uralkodik az akadémizmus és historizmus. Ugyanakkor egyre erőteljesebben tör előre – számos országban és művészeti ágban, műfajban – a szecesszió (Jugendstil, Modern style, Stile floreale, Metro- vagy 1900-as stílus stb.).

Kriesch Aladár – hiszen a Körösfői előnevet csak 1907-től használja – 1863. október 29-én született Budán (mert Budapestről meg csak 1873-tól beszélhetünk). 1880 és 83 között Székely Bertalan tanítványa volt a Mintarajziskolában. Később eljárt Lotz Károly festészeti gyakorló iskolájába is. Ezek voltak a honi alapok, a továbblépést azonban a külföldön szerzett (itt nem a müncheni akadémiára gondolok) hozták meg. Velence és Róma, a nazarénusok és preraffaeliták, William Morris és John Ruskin írásai, a Nagy Sándorral Rómában kötött barátság – mindez együtt nevesíti a fejlődést: az irányváltást a szecesszió felé. (Egyébként Ruskinról és a preraffaelitákról – éppen a gödöllői művésztelep létrejöttének évében – monográfiát jelentetett meg.) Nagyon fontos, hogy Körösfői-Kriesch – és általában a (magyar) szecesszió – esetében az új látásmód festészet, népművészet és iparművészet (itt szőnyegtervezés és -szövés) összefonódó egységét jelenti. Körösfői-Kriesch Aladár erdélyi látogatásai közül kiemelkedik az 1905-ös kalotaszegi és torockói néprajzi gyűjtőút. Ez motiválta névmódosításában, ez kapcsolja művészetét Bartókhoz és Kodályhoz. Ez úgy értendő, hogy Körösfői-Kriesch népiség és modernség, magyarság és európaiság – helységnevekkel élve: Párizs, Kalotaszeg és Gödöllő – szintézisét tekintette programjának. Párizs (1900), Torinó (1902) és St. Louis (1904) világkiállításai bronz-, ezüst- és aranyérmekkel honorálták törekvéseit. Az I. világháború – miként annyi kortársáét és az egész nemzetét – az ő életét, pályáját, fejlődését is tragikusan megakasztotta. Körösfői-Kriesch Aladár 1920. június 16-án halt meg Budapesten.

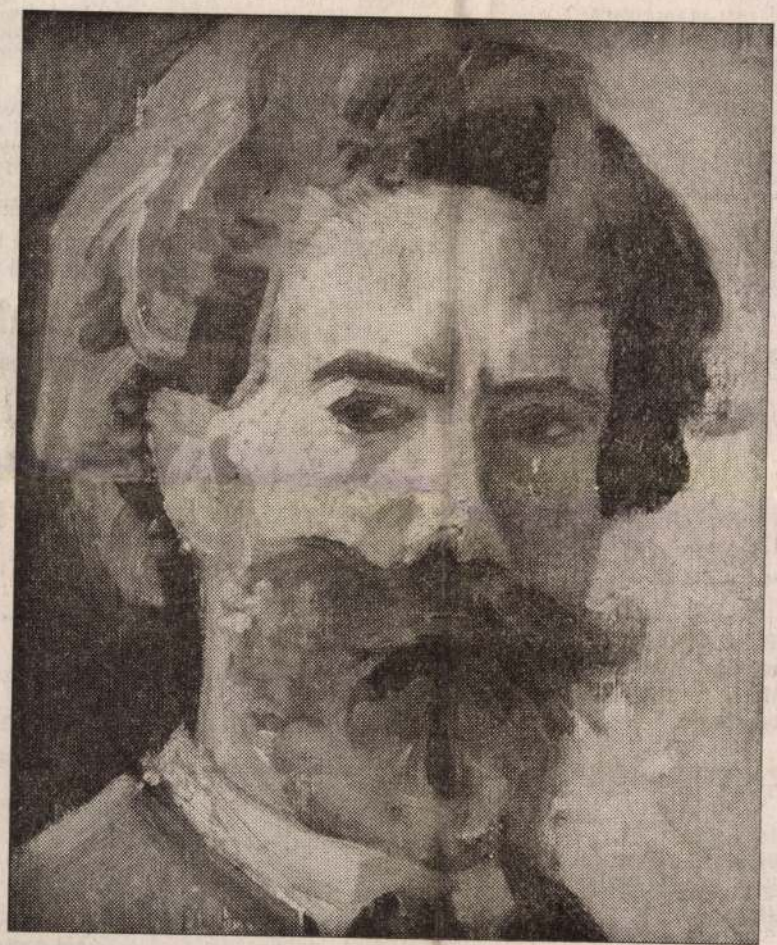

Körösfői-Kriesch Aladár: Önarckép

Fotó: Napló-reprodukció

Jelen kiállítás – hasonlóan az 1988-as gödöllői és a tavalyi pesterzsébetihez – csak válogatás. De – egyelőre a teljes életmű bemutatása híján – ez a töredékes tárlat is hiteles ízelítőt ad festményeiből és grafikáiból, tájkép-, portré- és történelmi témájú művészetéből. A tájképek közül különösen megőrizte élénkségét és fényét „A nagyszalóki csúcs" (1917). A családtagokat, barátokat ábrázoló portrék és önarcképek majd mindegyikére érvényes viszont ez a megállapítás. Néhány portrét mégis feltétlenül ki kell emelnünk. Például ilyen festmény a feleségéről festett „Piros ruhás nő" (1897), amely annak ellenére nagyon értékes és vonzó, hogy Ferenczy Károly Madárdal (1893) című alkotására emlékeztet. A „Festetics Géza" (1918) kissé akadémikus hatású – míg a „Boér Lenke" (1905) már-már hiperrealista jellegű. Nagyon izgalmasak önarcképei és barátjáról, Nagy Sándor festőművészről készített rajza. A magyar múltban gyökerező festményei: a „Vadászat csodaszarvasra" (1897), „A fehér ló mondája" (1916) stb.

Befejezésül nem érdektelen felidézni Körösfői-Kriesch Aladár általánosabb érvényű művészi hitvallását. „A nagy passzió, a lélekben lakozó szenvedély: ez a lényege minden művészetnek. Ennek a művészetnek Janus-feje van: az egyik arcával önmagába néz, lemerül saját lelkének legmélyebb rejtekeibe, s onnan bányász titkos kincseket, a másik arca meg körülhordozza tekintetét a széles horizonton mindenfelé, figyelmét nem kerüli el fűszál rezgése vagy csillagok süvítő fényes pályája, a lét legkisebb megmozdulása benne visszatükröződik. Így olvad a künn és a benn egy fenséges, misztikus harmóniává." *(A kiállítás megtekinthető augusztus 4-ig a Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarában.)*

HIRDETÉS

97. VII. 24. NAPLÓ

KOTTA-találka

A KAPCSOLAT Westel 900

HIVATALOS FORGALMAZÓ

MOBIL A BULI!!!

Nokia 1611-es készülék és kártya választható akciós tartozékkal

19 900 Ft+ára.

Csapó u. 4., tel.: 06 (30) 456-444, 06 (30) 452-091, tel./fax: (52) 315-106

CSAPÓ U. 4.

Nokia 1611-es készülékhez tartozékajánlatunk.

– Bőrtok	1190 Ft
– Szivargyújtótöltők	1490 Ft
– ÖVCSIPESZ	790 Ft
– TARTÓ	990 Ft
– Szivargyújtós kihang.	6990 Ft

Árak az áfát nem tartalmazzák.

480069/K

ÜZEMELTETÉSRE HASZONBÉRBE ADÓK AZ ALÁBBI ÜZLETEK

Aranybika bár	Debrecen, Bajcsy-Zs. 3–5.
Egyetem eszpresszó – illetve eladó –	Debrecen, Egyetem sugárút 56.
Régi Posta étterem	Debrecen, Széchenyi u.6.
Sumen étterem	Debrecen, Víztorony u. 7–9.
Kisdiófa étterem	Debrecen, Széchenyi u. 52.
Virág büfé	Debrecen, Apafi u. 74/B.
Sarok presszó	Debrecen, Hatvan u. 74.
Bástya cukrászda	Hajdúszoboszló, Hősök tere 4.
Alföldi étterem	Hajdúszoboszló, Hősök tere 19.
Hajdúsági étterem konyhája vagy az egység együttesen	Hajdúböszörmény, Szent I. tér 2.
Arizona bár	Hajdúböszörmény, Petőfi u. 6.
Jóbarát italbolt	Hajdúnánás, Bocskai u. 18.

BÉRBE ADÓ HELYISÉGEK

Debrecen, Széchenyi u. 48. sz. alatti ingatlan (1022 m²)

Aranybika fodrászat, manikür, pedikür, Debrecen, Hotel Aranybika I. em., Piac u. 11–15.

Sütő-, cukrászüzemi, irodai tevékenységre alkalmas helyiségek, Hajdúnánás, Bocskai u. 2–4.

Érdeklődni a 06 (52) 310-995-ös telefonszámon lehet.

479993/1H

DIÓSZ

RENDKÍV

AMÍG A KÉSZLI

RIGIPS GIPS

– válaszfa

– Villas fe

– tetőfedő

– szigetel

TELEPHELYE

Debrecen, Di

Hajdúböször

Balmazújváro

600 m²-es

raktározásra is alkalmas, önálló, igény szerint fűthető, őrzött épület (betonozott 400 m² külső térrel)

eladó.

Debrecenben, jól megközelíthető helyen.

Tel.: (52) 324-188

480033/1K

!! RADIÁTOR !!

ALUMÍNIUM PANELRADIÁTOR bevezető áron.

CELSIUS ÁRUHÁZ, Db., Piac u. 75.

Telefon: (52) 412-072

478053/1H

Külföldi érdekeltségű nagy szolgáltató részvénytársaság központjába vezérigazgató mellé

titkárnő munkakörbe

munkatársat keres azonnali belépéssel.

Jelentkezés feltételei:

- középfokú iskolai végzettség,
- számítógép-kezelői ismeret (Word, Excel),
- angol nyelvtudás (olasz nyelvtudás előnyt jelent),
- minimum 1 év titkárnői gyakorlat,
- munkavégzés helye vidéki központ, illetve a közeljövőben megnyíló budapesti iroda,
- erkölcsi bizonyítvány.

Bérezés: megegyezés szerint.

Jelentkezni „TITKÁRNŐ 479758" jeligére a kiadóba.

479838/1H

A T

A ME

ÉR

A **TO**

VAL

199

NY

A MERCE

TISZTELT

TAKARÉK
Vagyonkezelő Csődmenedzser és Felszámoló Rt.
(1027 Budapest, Margit krt. 1. III. 16.)
mint kijelölt felszámoló

NYILVÁNOS PÁLYÁZATOT HIRDET

a Hajdúsági Gépgyártó Vállalat f. a.
4030 Debrecen, Híd u. 4–6. szám alatti állami tulajdonú ingatlanvagyonának egyben, vagy részeiben történő értékesítésére.

Az értékesítésre meghirdetett ingatlan területe 30 164 m², épületek által beépített alapterület 14 122 m².
A pályázók részére információs füzetet biztosítunk.

Értékesítésre kerülő ingatlanok irányára:

150 000 000 Ft.

A pályázat elbírálásánál előnyt élvez az, aki a gyártelep egészére tesz elfogadható áron vételi ajánlatot, illetve aki az adásvételi szerződés aláírását követő 30 napon belül készpénzfizetést vállal, vagy bankgaranciát ad.
Azonos pályázati ajánlatok esetén az ingatlan társtulajdonosait a Hajdúgép Vállalat f. a. hitelezőit, valamint a telepen tartózkodó bérlőket, amennyiben ez bérleti szerződésükben kikötésre került elővételi jog illeti meg.
A pályázatnak tartalmaznia kell a fizetési feltételeket

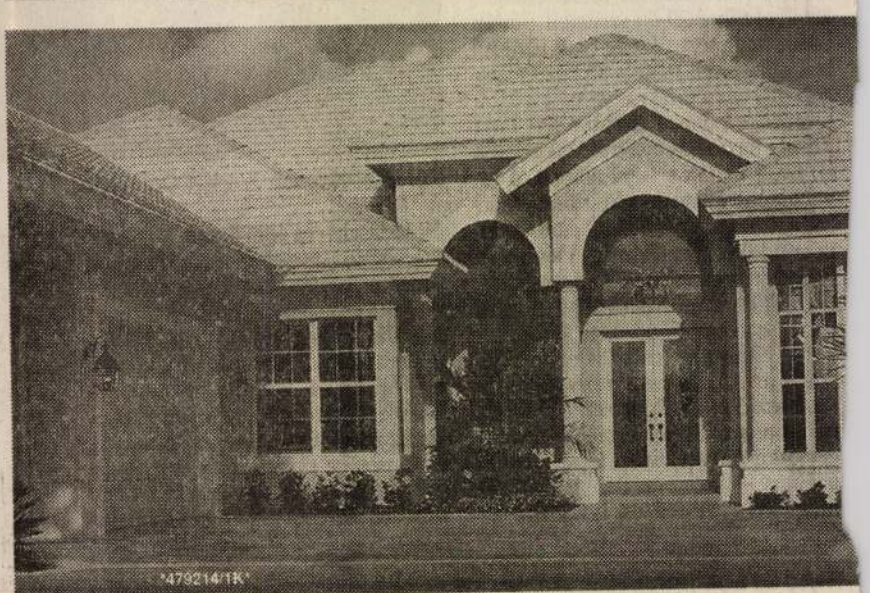

479214/1K

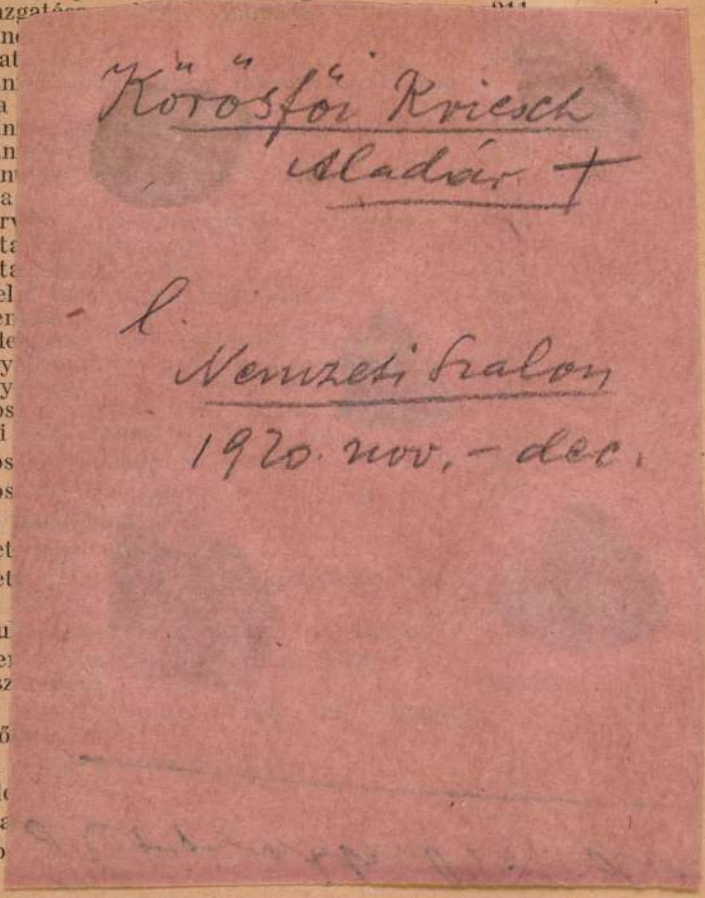

beadványok illetékmentessége 120
gazgatás 211
ren
stat
tan
sa
tan
tan
tan
ása
törv
Uta
Uta
fel
fer
ide
ny
ny
lyos
ági
lyos
lyos
ása
tézet
tézet
zek
gosu
gybe
besz
gye
iselő
nek
zemle
moga
Nép

Körösfői Kriesch
Aladár †

l.

Nemzeti Szalon
1920. nov. – dec.

Tanítók hivatali eskü (fogadalom) letétele . .
Tanítók újbóli választása a visszacsatolt terül
Tanítók szolgálati ideje . . . . . .
Tanmenetek a népiskolákban . . . . . .
Tábori lelkészi jelleg bejelentése . . . . . .
Társadalombiztosítási kötelezettség . . . . .
Társadalombiztosítási kötelezettség egyházi kozásban (március 1. szám) . . . . . .
Téli felszerelés katonák részére . . . . . .
Theologusok katonai szolgálati idejének beszá
Tűzbiztosítások felemelése . . . . . .
Ügyességi próbák módosítása közép- és közé leányiskolákban . . . . . .
Ügykezelés . . . . . .
Vakok iskolai oktatását szemléltető képek .
Vallás- és egyházi énektanítási tanterv a gazd középiskolákban . . . . . .
Vallásoktatása iskolás gyermekeknek . . . .
Vallásoktatók kiküldése valláspedagógiai kon ciára . . . . . .
Vallásos iskolai egyesületeknél iskolánkívüli egy közreműködése . . . . . .
Valláspedagógiai konferencia . . . . . .
Vallástanár képesítő vizsgálat : 299, 90, 14, 73.
Vallástani tantervek a VII—VIII. elemi iskolai o lyok számára . . . . . .
Váry László Géza lelkészképesítési bizonyítvány megsemmisítése . . . . . .
Visszacsatolt területi igazgatói, tanári és ta képesítés és szolgálat ideje . . . . . .
Zászlószentelések és istentiszteletek hazafias és k nai ünnepélyekkel kapcsolatban. . . . . .

XVI. Pályázati hirdetmények.

Abádszalók-Abád . 94, 302 Ajak . . . . . .
Adorján . . . . . 105 Albis . . . . . .

KALOTASZEGIEK
TEMPLOMBA MENETELE.

A ST.-LOUSI KIÁLLITÁS
IPARMŰVÉSZETI MAGYAR CSOPORTJA
SZÁMÁRA FESTETTE KRIESCH ALADÁR.

Az Athenaeum r.-t. nyomása.

Weinwurm A. szines autotypiája.

Körösfői Kriesch Aladár

ÁRGIRUS KIRÁLYFI
ÉS TÜNDÉR ILONA

KÖRÖSFŐI ALADÁR
GOBELINJE

cses példa fenn is maradt, kiváló példája mindannak, amit a kor fényüzése a fejedelmi lakokban egyesített. A bronzművészet terén Pierre Gouthièreé a vezető szerep. Ez a kiváló művész «ciseleur et doreur du roy», igen sokat dolgozott különösen Madame du Barry és Amount hercege számára. Rajta kívül Pierre Philippe Thomire a kor legkiválóbb bronzművese, kinek tevékenysége, minthogy igen hosszú életet élt, s csak 1843-ban halt meg, az első császárság iparművészetének történetében is jelentős szerepet játszik. A fejlett XVI. Lajos stilusú bútorok bronzdiszítményeinek java része Thomiretől való, s főleg tőle valók azok az önálló bronzművek, amelyek nagyban hozzájárultak az empire sajátos stilusának kifejlődéséhez. Még XVI. Lajos korából származik Thomire leghíresebb műveinek egyike, a Louvre-ban lévő nagy sevresi diszedény pompás bronzfoglalatja, amely már oly határozottan jelzi az antikizáló izlés diadalát.

Az empire bronzművessége, melyre az ókori iparművészet formái oly erős hatást gyakoroltak, szoros kapcsolatban áll a művészi ipar ez ágának francia hagyományaival. Páris a központ ebben is. Ott készültek a legfinomabb művek, amelyek külföldre is nagy számmal jutottak, s elterjesztették az empir korának sajátos tipusait. A bútorokon való alkalmazásban a bronz aranyozva igen nagy szerepet játszik. Óriási változatosságban készülnek azok az izléses, sokszor valóban művészi finomságú, nem egyszer figuráiis diszű bronzveretek, amelyek az e korból származó szerényebb bútorokat is érdekessé teszik. Emellett nagyobb igényű, pompás darabok is készülnek. Különösen Percier és

Művészet 1914.

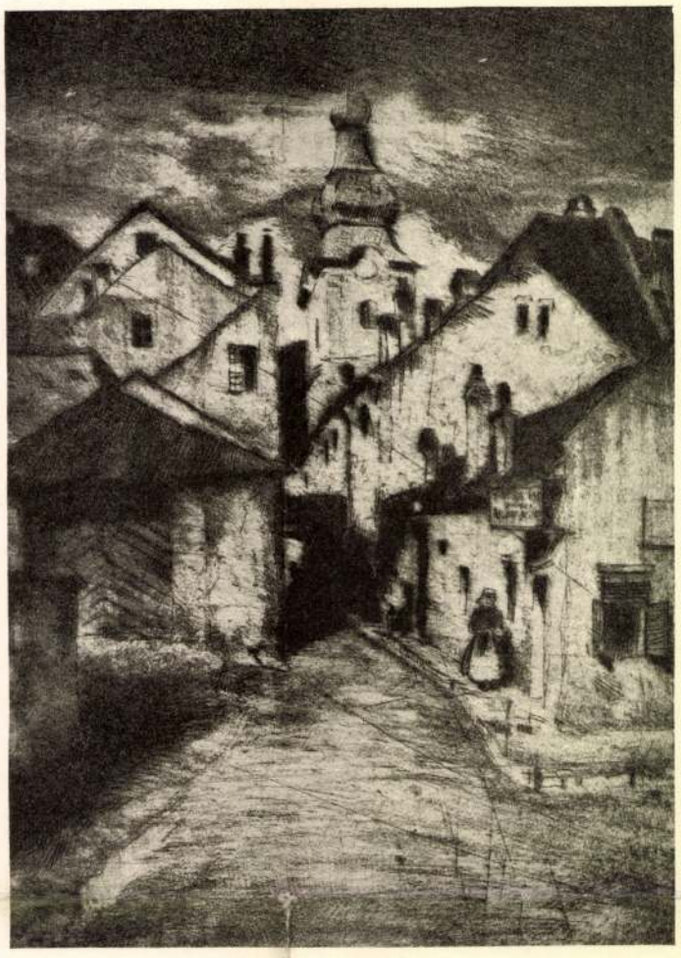

ROZSNYAI UTCA

TICHY KÁLMÁN
HIDEGTŰ-KARCA

Fontaine építészek, az empire legnagyobb mestereinek tervei nyomán oly bútorok, főleg asztalok, amelyek egyes szerkezeti részei is bronzból valók s a kort annyira jellemző figurális alkatuak. A legnevezetesebb példák egyike a párisi Musée du Mobilier Nationalban lévő nagy asztal, amelynek hatalmas márványlapját négy bronz-kariatid hordja a fején. Általában az empire izlés, gyakran és rendkívül hatásosan egyesíti a bronzot és márványt. Bútorokon ez csak kivételes lehetett, de sokszor fordul elő órákon, amelyek a gyertyatartókkal egyetemben, az empire izlés legelterjedtebb termékei. A fő tipusok Párisra vezethetők vissza, de országszerte keletkeztek szerényebb készítmények s még a legszerényebbek is mutatnak oly vonásokat, amelyek ez izlés könnyen felismerhető jelei: az erősen antikizáló, többé-kevésbbé száraz, de sokszor igen finom és mindig jellegzetes formákat s a figurális disz rendkívüli szeretetét. Az órákon kívül, főleg a gyertyatartókon uralkodó ez a figurális disz. A talapzatra lebegő tartású szárnyas Viktoriák vannak állítva, géniuszok, akik magasra emelt kézzel hordják az egy vagy többágú gyertyatartót.»

Csányi Károly ama fém iparművészetéről ír, amely nélkül a modern élet el sem képzelhető: a vasművességről. Mint a többiek, ő is előbb megismerteti velünk e matéria sajátságait, technikáit, s azokat az eszközöket, amelyeket a különböző időkben a vas alakítására felhasználtak. Aztán a vastárgyak művészeti fejlődésén visz végig, külön vizsgálva a más és más nép, stilus, izlés hatása alatt más és más formát öltő tipusokat: a láda-

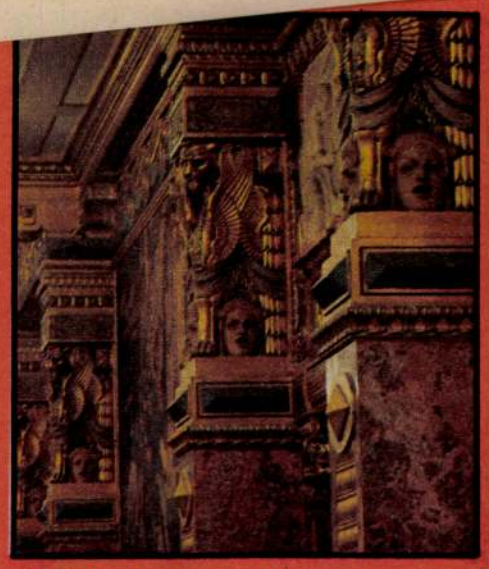

Az ajtók „asszíros" kerete
(I. emelet)

A nagyterem

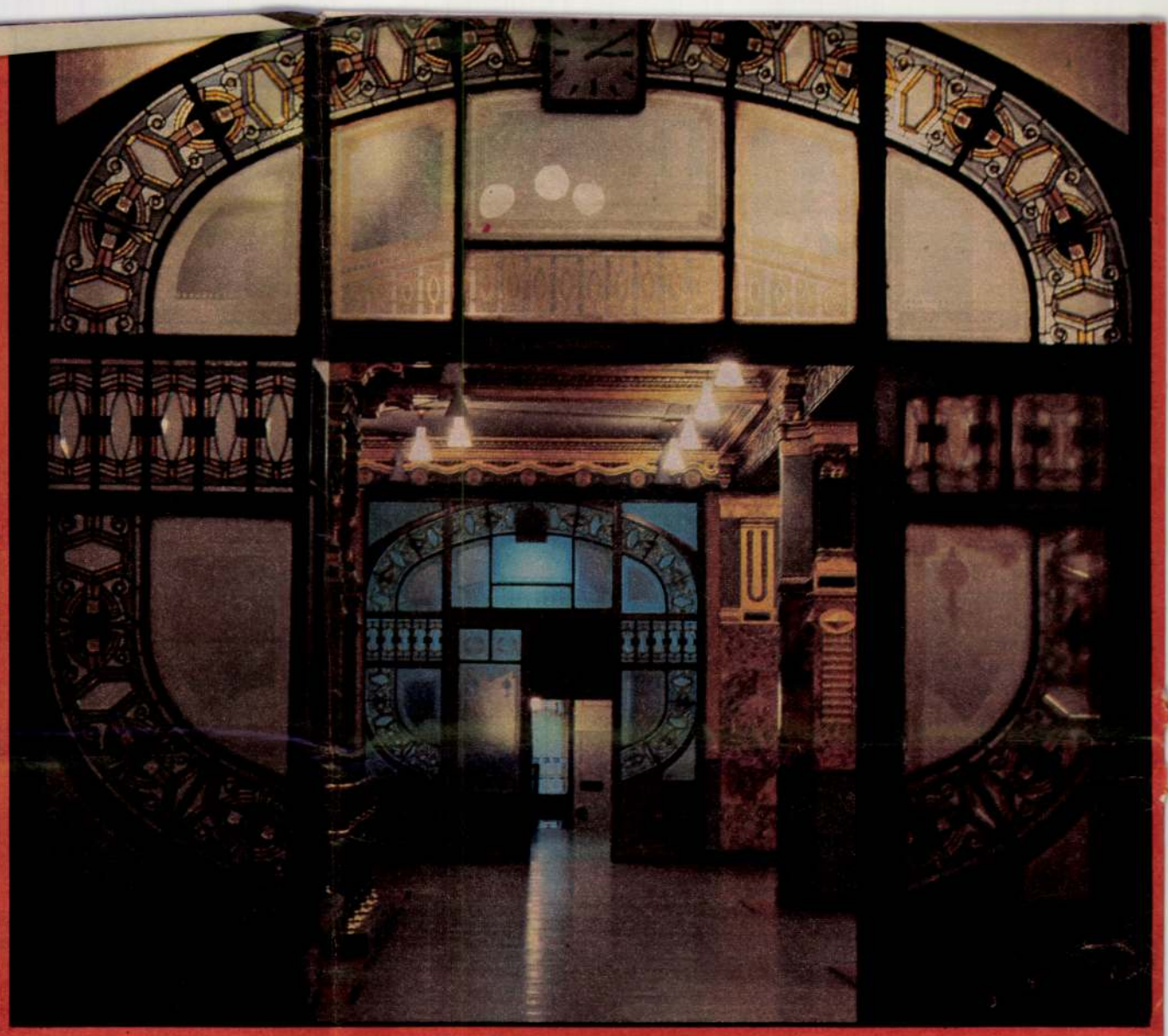

Az első emelet színes üvegajtói

Pánsípon játszó Faun
(Zsolnay-kerámia)

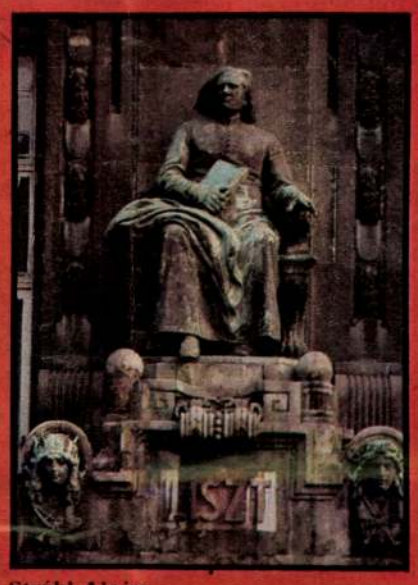

Az első emeleti előcsarnok Kőrösfői Kriesch Aladár
A művészet forrása című freskójával

Stróbl Alajos
Liszt Ferenc-szobra
a homlokzaton

A zene szecessziós temploma

A ZENEAKAD

Budapest közönsége jól ismeri a Liszt Ferenc Zeneakadémia hatalmas épületét, melynek falai között sokszor naponta két-három hangverseny is felhangzik. De vajon szétnéznek-e alaposan a muzsikarajongók ebben a pompás „zenepalotában", melyre a századelő építtetői olyan büszkék voltak? Bizonnyal mondhatjuk, nemigen, pedig az épület dísztermeinek nyitott szemű bejárása izgalmas művészettörténeti séta.

A homlokzat szigorú ünnepélyessége a belsőben is folytatódik. A földszint szokatlanul hosszú, így a valóságnál alacsonyabbnak tűnő előcsarnokának hangulatát a sötét, már-már feketészöld márvány, és a tompán csillogó, aranyozott párkányok komor eleganciája határozza meg. Derékmagasságig halvány palackzöld, kerek aranyozott tárcsákkal díszített Zsolnay-csempék borítják a falakat. Fölöttük a sötétzöld műmárványborítást az oszlopokon óriási „tüskék", fémesen csillogó zöld-arany kerámiagúlák ékesítik, melyek, akárcsak az ajtók körül elhelyezett medaillonokba foglalt domborművek, a pécsi Zsolnay-gyár munkái. A főbejárattal szemben az építésnek emléket állító fekete márvány emléktáblát Róth Miksa arany-mozaikja keretezi, alatta vörösmárvány falikút van.

A Zeneakadémia belső tereinek díszítésében már egyeduralkodó a szecesszió bizarr, pompakedvelő stílusa. Amellett, hogy a dísztermek csillárjaitól a tantermek padjaiig egységes stílusú minden tárgy (és csodával határos módon máig megmaradt!), az épület különleges művészettörténeti értékét az adja, hogy nem e stílus nálunk sokkal ismertebb, növényi ornamentikát alkal-

mazó „floreális" irányzatához tartozik, hanem a későbbi, geometrizáló vonulathoz, mely elsősorban Bécsben volt honos. Szigorú mértani formák, szögletes hasábok, négyzetek, gömbök, körök uralkodnak mindenütt; nem oldja őket gazdag növényi dísz. Még a lágyan formált domborművek is hangsúlyos keretekben vannak, így a földszinti előcsarnok egy antik szentély komolyságát idézi.

A nagyterem vasbeton szerkezetű építészeti megoldása merészen modern. Zielinszky Szilárd műegyetemi tanár elgondolása alapján épült az első emeleti középperkély, mely hét méter mélyen nyúlik a földszinti nézőtér fölé. A bátor szerkezeti megoldásokat gazdagon díszített felületek burkolják, egyiptomias kariataidapárok simulnak az emeleti oldalfalakhoz, az érett elefántcsontszínű domborműveken (Telcs Ede munkái) antik görög ruhás táncosok jelenítik meg a zenei tempójelzéseket (*Allegro, Adagio, Andante* és *Scherzo*). A nagyterem színvilága a tompa zöldek, szürkésbarnák fokozataiból és sok dús aranyozásból szövődik egybe. A hatalmas orgona ezüstösen csillogó sípsorának íve zárja le az impozáns termet, melyet esténként fényözönnel árasztanak el a súlyos sárgaréz- és kristálycsillárok.

Az első emeleti előcsarnok színei barátságosabbak, mint a földszintéi: a világos palackzöld csempék fölött meleg vörös színű márványborítás fut körbe, nagy ablakokból árad a fény, és a levegős teret az épület legnagyobb méretű freskója, *A művészet forrása* díszíti.

A magyar szecesszió gödöllői művészkolóniájának egyik vezető mestere, Kőrösfői Kriesch Aladár festette 1907-ben ezt a dekoratív, bár kissé merev, ünnepélyes kompozíciót, mely a művészet már-már vallásos színezetű felmagasztalását ábrázolja. Egy közismert, a századfordulón igen népszerű szimbólumot választott a festő, a művészet forrását, mely a kor szemében valójában az élet forrása, a halhatatlanság vize, az örök megújulás, az örök ifjúság itala. A forrás, a kút, a csobogó vízsugár látványa ugyanakkor önkéntelenül is zenei asszociációt kelt a nézőben. Az emberek, akik a freskó felirata szerint „zarándokolnak a művészet forrásához", szimmetrikusan helyezkednek el a kút két oldalán. Elvont, allegorikus jellegükkel híven tükrözik a kor művészeti eszményeit. Ünnepélyes, emelkedett gesztusaik egyrészt a középkori egyházi festészet áhítatos figuráit idézik; másrészt viseletükben némelyik figura hangsúlyozottan magyar, mint például a kép jobb oldalán levő mentés, bajuszos férfiú vagy az a furcsa fejfedőt viselő bizarr figura, egy ősmagyar Sámán, akinek romantikus alakját öt évvel később a marosvásárhelyi kultúrpalota falán festette meg újra a művész.

A kékek és okkersárgák árnyalatai dominálnak a freskón. Kék felhőkön kékruhás „égi zenészek", angyalok muzsikálnak. Lágy ívű mozdulataik hullámzó vonalakká olvadnak össze, mintegy a zenei ritmusok, dallamok képi formáivá. A kút tetején álló allegorikus nőalakok mögött mintha egy másik égi szféra nyílna; a vörös háttérben plasztikusan formált, dúsan aranyozott fénysugarak, csillagok ragyognak. Ez a falkép a magyar szecessziós festészet legmonumentálisabb, sértetlenül ránk maradt freskója.

Ugyancsak Kőrösfői Kriesch Aladár festette a földszinti előcsarnok két kisebb falképét, az *Egyházi* és a *Világi zenét* is.

A századforduló ma nagyra becsült stílusának rajongói még számtalan apró, szép vagy szellemesen groteszk részletet fedezhetnek fel az oszlopfőkön, a lépcsőházban és a rejtett zugokban. Színes és maratott üvegajtókat, tragikus vagy komikus maszkokat, pánsípon játszó faunokat, zenélő kentaurokat, melyek az antikvitás óta kedvelt motívumai a művészetnek.

Érdemes egyszer, hangverseny előtt vagy annak szünetében, közelebbről is megismerkedni velük és általuk azzal a különleges épülettel, mely háromnegyed százada zenei életünk fellegvára.

SÁRMÁNY ILONA

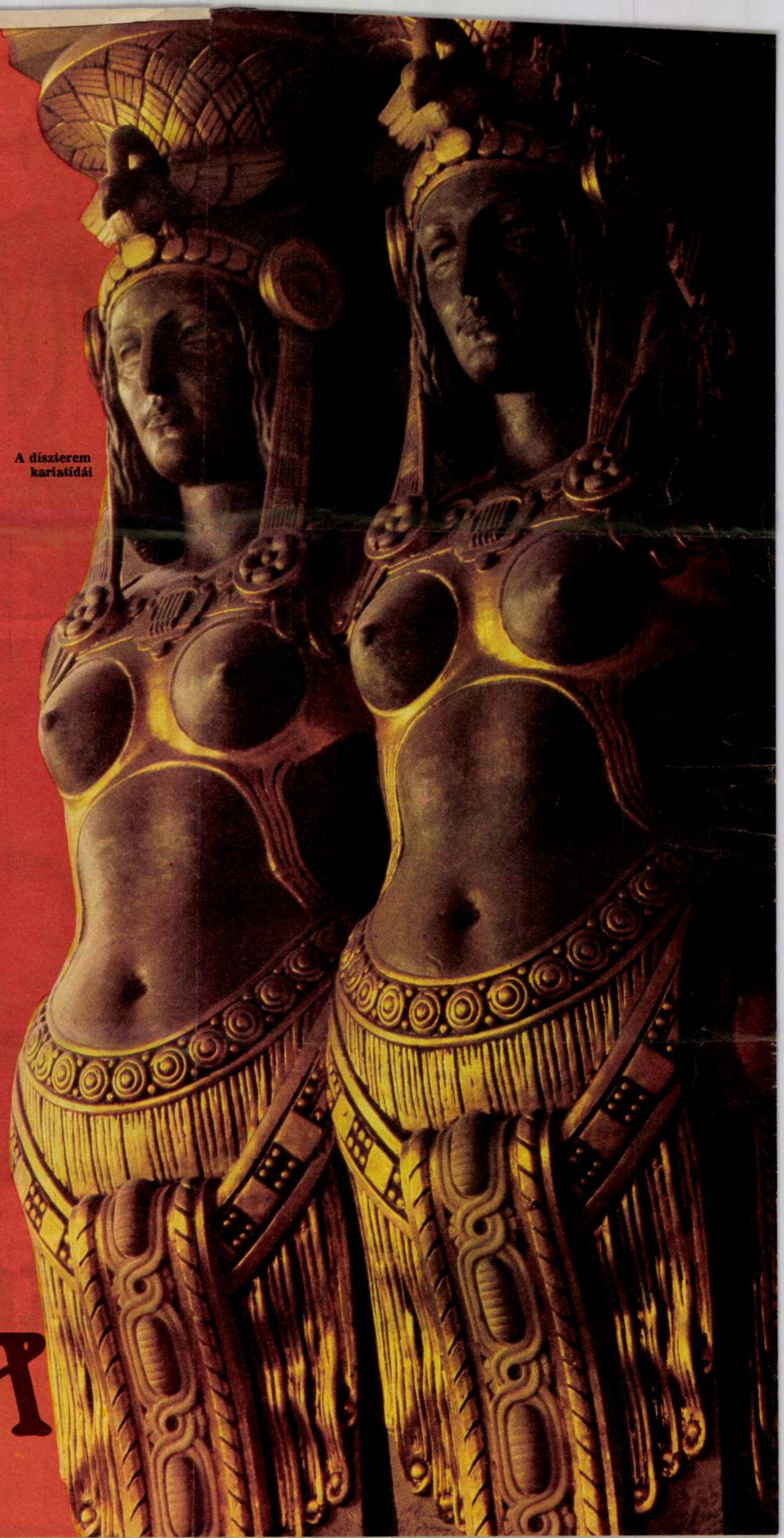

A díszterem kariatídái

DÉMJA

KŐRÖSFŐI-KRIESH ALADÁR

ZÁCH KLÁRA történelmi képe.

UJ TÜKÖR 1982. XIX.évf. 11.sz. 26.o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, s

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és közs
levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Körösfői Kriesch Aladár

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1983 DEC 27

1021

Aladár Körösfői Kriesch (1863—1920): Handgewebter Wandteppich

Kunst des 20. Jahrhunderts in der Nationalgalerie

dem Volksglaube
andere Funktion:
über Nacht und
ge auf dem Tisch
überirdischen We
Nachts in das H
Für sie wurde au
boden mit Stro
mancherorts sch
die Familie auf

Man brachte A
te, Getreidekörner und Stroh in die Stube, breitete diese Dinge auf und unter dem Tische aus, um den Reichtum zum Ausdruck zu bringen und ihn auch für die Zukunft zu sichern. Zu Weihnachten mußte jedes Familienmitglied zu Hause, alles Hab und Gut an seinem Platz sein. So wurde am 24. Dezember auch alles Geborgte zurückgegeben. Vor dem Festmahl wusch sich die Familie, in das Wasser

nachtstischdecke. Mit den weißen, bestickten oder gewebten Tischtüchern, von denen zwei oder drei übereinander gelegt wurden, versuchte man kranke Menschen und Tiere zu heilen. Es ist sogar anzunehmen, daß Tischdecken in den ungarischen Bauernhäusern zunächst als Weihnachtsdecken bekannt wurden. Noch bis vor kurzem deckte man in Kocs im Komitat Komárom den Tisch nur zu Weihnachten.

WEIHNACHTSBAUM UND GESCHENKE

Diese Bräuche lebten und leben in der Stadt kaum oder nur in einer entrückten Form weiter. Doch kann man auch die entgegengesetzte Entwicklung beobachten, die Annäherung des dörflichen Lebens an das städtische. Weihnachten wurde im 19. Jahrhundert zum repräsentativen Fest. An das System des herkömmlichen Dorffestes knüpften die Bräuche des bürgerlichen Weihnachtsfestes an. In den ungarischen Dörfern fanden das Aufstellen des Weihnachtsbaumes und die Bescherung erst vor ungefähr vierzig Jahren allgemeine Verbreitung. Diese Bräuche wurden übrigens anfänglich von den Adligen kultiviert. Im früheren Mittelalter beschenkten zum Beispiel der Papst die Priester, der König sein Gefolge. Erst im 17. Jahrhundert, durch den Protestantismus, bildete sich der Charakter eines Familienfestes heraus.

Das Weihnachtsfest vereint heute tausendjährige Bräuche und Gewohnheiten, ist ein Anlaß zu festlicher Repräsentation. Weihnachten ist das Symbol der Familienliebe wie der Freude und daher Ausdruck des Wunsches der Menschheit nach Frieden. (Über Weihnachtsbräuche und Traditionen ist derzeit eine kleine Ausstellung im Budapester Ethnographischen Museum zu sehen.)

ÖFIGYELŐ
IX., ÜLLŐI ÚT 51
068, 337-748, 340-726
esch aladár
1982 MÁR 14

Tükör

festő- és iparművész

Magyar festők a dózsepalotában

Történelmi környezetben nyílt meg Velencében a magyar festészeti kiállítás. A dózsepalota úgynevezett napóleoni szárnyában megrendezett tárlat címe: *Budapest 1890—1919 — a lélek és a formák. Az Europeo* műkritikusa, Vittorio Sgarbi szerint a rendkívüli szépségű kiállítás a meglepetés erejével hatott a közönségre. Kiemeli, hogy a századforduló Közép-Európája iránti érdeklődés Itáliában eddig Svevo Triesztjére, Kafka Prágájára és Musil Ausztriájára korlátozódott csupán. Ezek után merő újdonság volt az, amit az olasz néző az Osztrák—Magyar Monarchia egy másik fővárosáról, Budapestről itt megtudott. Nyilvánvalóvá vált, hogy a többi már ismert területtel párhuzamos és mégis sajátos fejlődés ment végbe Magyarországon is.

A kiállított gazdag anyagból Sgarbi elsősorban Rippl-Rónai műveit emeli ki, amelyek Toulouse-Lautrecre és a Nabis-csoport alkotásaira emlékeztetik. Ezenkívül Ferenczy Károly, Gulácsy Lajos és Vaszary János festményeit értékeli különösen és a Gödöllői iskola jelentőségét hangsúlyozza. A kritikus kifejti, hogy a kiállításon megismert virágzó művészetből nőttek ki később azok a törekvések, amelyeket az Olaszországban jól ismert Moholy-Nagy László neve fémjelez. Hangsúlyozza azt is, hogy ezek a képzőművészeti irányzatok egybeesnek a kultúra más területein tapasztalható áramlatokkal. A zenében Bartók Béla nevét emeli ki, a szellemi életben pedig Lukács Györgyét.

PÓR EDIT

Kőrösfői-Zách

Kriesch Aladár
Klára története
című képe
az Europeóban

-KRIESCH Aladár

Somogy 1984/2.

SZABADI JUDIT

A modern művészet nyelvújítási kísérletei: a szimbolizmus

Már jó pár éve hajlok arra, hogy úgy vélekedjem: az újkori képzőművészetek történetében a gyökeres fordulatot nem a romantika és nem is az impresszionizmus, hanem a szimbolizmus hozta; a még klasszikusnak mondható stíluskorszakok vele zárultak le, mint ahogy vele kezdődött el az analitikus jellegű művészeti izmusok máig tartó korszaka.

Úgy éreztem, hogy ez a már-már meggyőződéssel határos feltevés igazolódott be a tavasszal két egymásra rakódó személyes tapasztalatom során: az egyik a belga szimbolizmus helyszíni tanulmányozása volt, a másik a párizsi Manet-kiállítás. Noha úgy tűnhet, nem tartozik szorosan a tárgyhoz, és túlságosan szubjektív kitérőre csábít: mégis itt van a helye: a nagy élmény, a megrendülés, a csoda a Manet-kiállítás volt. Hogy miért? Az első és egyben kézenfekvő válasz nyilván banális és bosszantó, mert semmit nem magyaráz meg: Manet zsenialitása, Manet zseniális festészete miatt. Hogy valaki úgy tudjon bánni a színekkel, úgy tudjon anyagot festeni, a lepedő gyűrődéseit, a párna fehér vásznát, a rózsaszín selyem suhogását úgy tudja megteremteni háttereinek szürke árnyalatait, és micsoda szürkék voltak azok! És úgy tudjon felidézni embereket, arcokat és helyszíneket: a Fuvolás fiút, Zolát, a bikaviadalok arénáját, a Folies-Bergère bárját – nos, azt hiszem, természetes, hogy az első benyomás lenyűgözöttségében hiábavalóvá válik az elemzés, és csak a lángelme működésében gyönyörködik az ember. Később azonban meglepetten fedeztem fel magamban, hogy a remekművek kikerülhetetlen szuggesztióján túl, ami egyébként vagy hat a befogadóra, vagy sem, a totális festészet és a festészeti totalitás volt az, amelyben a szem, a lélek és a szellem egyaránt fel tudott pezsdülni. A totális festészet olyan értelemben, hogy Manet vásznain minden kizárólag fény, szín, forma, vonal, ecsetvonás, reflex volt, és nem is akart más lenni, azaz minden csak mint vizuális princípium érvényesült, áttételek, szimbólumok, sejtetések nélkül, hogy a kép ne legyen egyéb, mint a legközvetlenebb vizualitás. Hogy ez a szem logikáján alapuló totális festészet nem volt felszínes, üres, illetve csak a pillanat, a látvány banalitását közvetítő, az azon a szemléleten múlt, amely a világot még egyensúlyi állapotában, egy több évszázados rend megingathatatlanságában, a megfellebbezhetetlen létezés evidenciájában, tehát klasszikus értelemben vett totalitásként érzékeli. De fontos tudni, hogy ez a totalitás nem a téma gazdagságában vagy heroikusságában, hanem a képek megfestésének derűjében, nyíltságában, közvetlenségében rejlik, a megismerés szinte szenvtelen ráérősségében, és abban az érzéki naturalizmusban, amelyen semmiképpen sem – most csak a naturalizmusról van szó – az ábrázolás módszerét, technikáját értem, hanem annak a pompás látványosságokban tobzódó, színes és lüktető valóságnak a pontos megelevenítését, amely a párizsi Manet kora volt. Baudelaire, Manet jó barátja, akiről a szimbolizmus összefüggésében egészen más aspektusból lesz szó, így írt erről: „Az előkelő élet látványossága és a hömpölygő életek ezrei, amelyek egy nagyváros föld alatti folyosóin keringenek – bűnözők és utcalányok arra serkentenek, hogy ne csak a hősiességünkre legyen szemünk. A párizsi élet hemzseg a poétikus és csodálatos témákban. A csoda úgy körülfog és átitat bennünket, mint a levegő; de mi nem látjuk meg, nem vesszük észre." Manet azonban észrevette, ebben foglaltatik az ő nagyszerű realizmusa, és korának egész miliőjét – a Tuileriák kertjétől a bárokig, a színháztól a csónakkirándulásig, a bikaviadaltól a piknikig, Zo-

JÁNOSY ISTVÁN

A félben hagyott dallam

Verseimnek cincogok dallamot,
de minden dallamot félben hagyok,
mert valahonnan elkezd énekelni
egy öregasszony, magára maradott.

Urát a hóban lelték meg olvadáskor.
Azóta magában él a borzas tanyán.
Kakas ébreszti kürtfúvás hajnalán.
Üres a kémény gubanca. Veszi észre:
villás fákon újra kárognak a varjak.
A szél a havat a ház elé kavarja,
s betemeti őt január szélvésze.

Mindkét fia a városba vágyott.
Szünidőben autón járják a világot.
Spanyolhon közelebb, mint az a tanya.
Állt a kereszt alatt az Anya.

Már többször elcsuklik vékony cérnahangja.
Fulladón cincog. Egyszer abbahagyja.
Mindegyre csak ezt a dallamot hallom.
Aztán csak a víz suhog le a malmon,
és íme kész is versemre a dallam.

Animula – Lelkecske

Húznak egérszín fellegek,
hullnak zörgő, rőt levelek.
Kóválygognak suta varjak.
Zúzmarásan ősz a fű.

Anyámat úgy láttam régen,
mintha volna szép nővérem.
Viharzott le sível a lejtőn
– diadalmas Artemisz.

Most meg látom zörgő testét,
benne a görbedt lelkecskét.
Siklik le az idő-lejtőn.
Vacog, menni készülőn.

Menni fel a kék hegyekbe,
a fenyőfás végtelenbe.
Talán ott valaki várja:
Aranybárány pásztora.

lától Mallarméig tiszta festészetté lényegítette át. Mindezt olyan póztalan eleganciával, nagyvonalúan és az érzéki és életteli gyönyörködés olyan kivételes képességével tette, hogy megkísértett a gondolat: Manet után kár volt bárkinek is ecsetet vennie a kezébe!

Nyilvánvaló azonban, hogy a Manet által látott és kivetített klasszikus egyensúlyi állapot már felbomlóban volt, és egy-két évtized elégnek is bizonyult hozzá, hogy végleg szétzilálódjék. Ezért azután dőreség és ugyancsak történelmietlen dolog lenne azt kívánni, hogy az impresszionizmust követő korokban ugyanazt és ugyanúgy lehessen festeni – bármennyire is sóvárog esetleg utána a lélek –, mint Manet tette. S noha a Manet-féle lényegileg klasszikus festészet az impresszionisták csoportjára a legkevésbé sem jellemző, annak a magabiztos derűnek is gyorsan elmúlt az ideje, amellyel Manet a roueni katedrálisról vagy a Belle-Ile-nél levő sziklákról a sorozatait festette, mikor megingathatatlanul bízott az optikai látvány kínálta érzéki megismerés hatalmában és csalhatatlanságában.

A döntő változást az hívta életre, hogy a látható valóság nemcsak érdektelenné, hanem egyenesen megtévesztővé is vált, hiszen nem esett többé egybe az életet meghatározó alapvető minőségekkel, az élet lényegéről alkotott elképzelés új hierarchiájával. A nyolcvanas évekre már nyilvánvalóvá és visszavonhatatlanná vált az ember egzisztenciális válsága, melyet – a jó fél évszázaddal korábbi, de ezt a helyzetet pontosan előrevetítő schopenhaueri filozófia óta tudjuk – az Istentől kiürült világ elidegenítő, szorongást és félelmet keltő kiismerhetetlensége, a világtudat felparcellázottsága, egy irracionálisnak tudott és megélt lét ingoványossága, a szabadságával magával maradó ember tanácstalansága egyaránt előidézett. Maga a kor lett tehát bonyolultabb, ellentmondásosabb, átláthatatlanabb és ennek függvényében az ember helyzete bizonytalanabb, léte pedig megfejthetetlenebb, csak nagy üggyel-bajjal értelmezhető és a ráció számára is nehezen hozzáférhető. Az ebből fakadó lelki közérzetet a pozitivizmus materializmusa aligha tudta ellensúlyozni, illetve a kínzó közérzetet átszövő belső konfliktusokat feloldani. Ebben az összefüggésben igazán érthető, hogy az impresszionisták naturalizmusa, illetve szenzualizmusa bosszantóan semmitmondónak tetszett, mint ahogy Gauguin azt oly rosszallóan megjegyezte: „A szemnek dolgoznak, ahelyett, hogy a gondolatok titokzatos közepe felé keresgélnének." De itt nemcsak arról volt szó, hogy az éppen érvényben levő művészeti irányzat – nevezetesen az impresszionizmus és a neoimpresszionizmus – a megváltozott valóság kifejezésére elégtelennek bizonyult, hanem arról, hogy a művészetnek a reneszánsz óta gyakorolt általános funkciója, a reprodukálás vált feleslegessé, mondhatnánk azt is: értelmetlenné. A továbblépés, illetve a váltás tehát sokkal radikálisabb volt, mint az előző stíluskorszakok esetében, hiszen a művészetnek nem pusztán a szemlélete változott meg, hanem a szerepe is átértelmeződött. Csak ezt belátva érthetjük meg azt a mélységesen gyökeres átalakulást, amelyet a szimbolizmus – noha szinte a kérészéletű divatok viharos gyorsaságával „lecsengett", azaz roppant rövid életű és egységesen még csak nem is definiálható művészeti mozgalom, illetve művészeti áramlat volt – idézett elő a múlt század végén. Nyilvánvaló tehát, hogyha egyes indíttatásaiban és egyes megnyilvánulásaiban még ott is kísértettek benne a romantika bizonyos elemei, hiszen még a legforradalmibb művészi mozgásoknak is lehet vagy van tradíciójuk, amelyek a művészet folyamatosságának igen szövevényes ábráját rajzolják elénk, a szimbolizmust újfajta érdeklődése és új missziója egy kombinációjában és kompozíciójában is új vizuális nyelv rátalálásához vezette el. Persze nemcsak a rátalálás intuitív leleményéről van itt szó, hanem a spekuláció és a teória tudatos és célszerű teremtő szándékáról is, de mind a kétfajta formaalkotó mechanizmusról tudomást kell vennünk ahhoz, hogy a szimbolizmus egymástól eltérő vonulatait érzékelhessük, illetve a szimbolizmusban olykor összefutó ellentmondásokat és a már korabeli szimbolizmusértelmezések különbözőségét megértsük. Természetesen nem a variációk sokfélesége a döntő és lényeges ezúttal, hanem az a közös akarat vagy szempont, amely a szimbolizmust mint meditatív és egyben ábrázoló szemléletet meghatározza. *Ez pedig a naturalizmussal való szakításban keresendő,* és ebből következő-

en abban a felfogásban, amelyet a szimbolizmus egyik neves értelmezője, Olivier Revault d'Allones így fogalmazott meg: „a festészet nem olyan nyelv, amely közvetlenül a valóságból származtatható, és nem a külvilág, a természet terméke avagy – mégoly távoli – visszhangja vagy visszatükröződése." Tehát az antinaturalizmus az a homogén körülmény, amelyre visszavezethető a szimbolizmus alapvető indítéka, amely a dolgok látszata, a látvány és a jelenségek mögött kirajzolódó lényeg, tehát a szellemi valóság megjelenítésére irányul, és a külvilág helyett az emberi én belső rejtelmei felé tapogatódzik. Csak ezáltal történhetett meg, hogy a látványt felváltsa a látás, a képet a vízió, és a térbeliség dimenziója fölé az idő dimenziója kerekedjék.

Amikor a művészet nyelvújító kísérleteinek összefüggéseiben vizsgáljuk a szimbolizmus kérdéskörét, elsősorban az érdekel bennünket, hogyan, mi módon, milyen eszközökkel, azaz milyen formákkal volt az imént körvonalazott szándék megvalósítható. Úgy vélem – és itt talán egy negatívum kiemelése eszméltetőbb lehet –, hogy a szimbolizmus nem egyszerűen jelképesség, illetve nem az a legfontosabb benne, hogy jelképekben beszél. A festészeti szimbolizmus is akkor tudott mozgalommá, életfilozófiává és új formateremtő erővé válni, amikor rájött arra, hogy a baudelaire-i értelemben vett korreszpondenciákkal fejezze ki magát, olyan analógiarendszerrel tehát, amelyben az érzetek összevegyítése, „egymással való társalgása", azaz a szinesztéziák a természeti és a szellemi világ rejtett üzeneteinek a megfelelései. Vagy ahogy maga Baudelaire a XVIII. századi svéd filozófus, Swedenborg nyomán megfogalmazta a korreszpondenciák híres definícióját: Korreszpondenciák „azok az affinitások, amelyek a szellemi állapotok és a természet aspektusai között fennállnak; azok, akik ezeket a korreszpondenciákat észreveszik, a művészek, és művészetük csak annyiban érték, amennyiben ezt a titokteljes összefüggést ki tudja fejezni".

Korántsem akarom ezzel azt állítani, hogy az „egyetemes analógia tárházából származó" asszociatív természetű kölcsönösségek, illetve megfelelések, ahol az egyes motívumok, a színek, a vonalak és a motívumok egymással való kapcsolatai mindig önmagukon túli jelentést is közvetítenek, ne lennének jelképesek. Természetesen azok, mert a szimbolizmus áttételeken alapuló módszeréből éppen a közvetlen képi kifejezés hiányzik. Mégis tudnunk kell azt, hogy ez a jelképesség másképpen jelentkezik, ha egyrészt egy olyan korreszpondencia-elven nyugszik, ahol a kép tartalma az individuum egyezményes jelképekkel nem kódolható képzeletének a függvénye, s éppen ezért több jelentésréteget is magában foglalhat, másrészt pedig festészeten kívüli eszközök nem szólnak bele a jelentésébe. És másképpen jelentkezik akkor – s ez mindenképpen a szimbolizmus vérszegényebb, invencióban szűkölködő elágazására érvényes –, ha elsősorban attribútumok, ikonográfiai típusok, szimbólumok közvetítik a jelentést, nem pedig a megfestés módja. Mit jelent ez a megkülönböztetés konkrétan? Azt, hogy a szimbolizmus képi találmánya az elsőnek jellemzett és általam teremtő erejűnek nevezett festészeti kifejezésmódban született meg, míg a szimbolizmussal oly gyakran azonosított ún. illusztratív szimbolizmus többnyire a pszeudo művészeti jelenségek tartományába tartozik, s így nyelvújítási eredmények csak nagy megszorítással, pusztán néhány újfajta kombináció esetében írhatók a javára. Maradjunk először az utóbbinál. Felidézve a különféle szimbolista megnyilvánulások koherens magját, azaz az antinaturalizmust, amely Gustav Moreau-tól kezdve Puvis de Chavannes-on át Paul Gauguinig vagy Odilon Redonig valamennyi nagy francia és a híres belgák közül a két legeredetibb művész, Fernand Khnopff és főként Degouve de Nunque munkásságát egyaránt jellemezte, nem szabad elsiklanunk ama tény fölött, hogy van a naturalizmussal szimbiózisban élő szimbolizmus is. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a szimbólumok, illetve az attribútumok naturalista formára vannak aggatva; elég, ha Franz von Stuck vagy Carl Strahtmann művészetére gondolunk, ahol a többnyire akadémikusan megfestett akt az idegborzongató, buja, morbid vagy egzotikus kellékek által telítődik fel szimbolikus jelentéssel. De a naturalisztikus megformálás Max Klinger műveiben is ott kísért, és ha hajlamosak lennénk ezt pusztán német sajátosságnak tekinteni, akkor feltétlenül le kell szö-

gezni, hogy a belga Antoine Wiertz, Emil Fabry, de még a misztikus és átszellemített képek festője, Jean Delville sem tudta levetkezni az akadémikus iskolázottság látás-konvencióit. Sőt, ha tovább feszegetjük ezt a kérdést, azt sem hallgathatjuk el – noha természetesen nem a naturalista forma szimbólumokkal való feldúsításáról, illetve felöltöztetéséről van szó –, hogy még Puvis de Chavannes klasszicizáló kompozícióit is sokat megőriztek a hagyományos ábrázolás kanonizált mértékéből, még ha egy plátói ideavilág eszmei fennköltségébe és időnkívüliségébe vannak is transzponálva.

Talán még szemléletesebb a példa, ha a magyar művészet egyik idevágó jelenségét idézzük fel, lényegében már a szecesszió történetéhez tartozó gödöllői művésztelep működését, amelyben éppen az érhető tetten, hogy a szimbolista kifejezésmód, amennyiben megmarad az illusztratív szimbolizmus szintjén, mennyire együtt élhetett a XIX. századi historizmusban megfeneklő, akadémikus-naturalista formákkal. Természetes, hogy a gödöllőieknek, elsősorban Körösfői-Kriesch Aladárnak és Nagy Sándornak a művészet demokratizálódásáért folytatott harca és a művészi kézművesség megteremtésének, illetve visszahozásának igénye, valamint a művészetnek az élet minden területére való kiterjesztésének vágya, amely a szecesszió Gesamkunstwerk-eszményéből fakadt, a szimbolisták ezoterizmusával, individualizmusával, szubjektivitásával nem érezhetett közösséget. Alapállásuk eredendően más tehát, mint a szimbolistáké, mert nem az élet konfliktusosságának és válságosságának felismerése motiválta, hanem az a naiv idealizmus, amely az élet jobbítását a művészettől várja, s a művész feladatát az életöröm hirdetése és megjelenítése, valamint Tolsztoj nyomán a szeretet gyakorlása által az erkölcsök nemesítésében látja. S mégis, éppen ez az utóbbi mozzanat, tehát a gödöllőiek morális küldetése volt az, amely kikerülhetetlenné tette számukra a szimbolikus nyelvezetet, mint olyan kommunikációs eszközt, amely didaktikus közlendőik számára axiómaszerű igazságtartalommal jelentkezik, általános érvényű és közérthető. Ennek a szándéknak a pusztán szimbolista tematika vagy a naturalista formára applikált attributumok feleltek meg, melyek az illusztratív szimbolizmus szellemi béklyóit nem tudták, de nem is tudhatták szétfeszíteni.

Talán vitathatónak tűnhet, hogy nem is a szimbolizmus, hanem már a szecesszió szellemiségéből táplálkozó művészeti jelenséget, ami legalábbis határeset, emeltem egy általános összefüggést megvilágító és általánosítható tanulságokat kínáló illusztráció rangjára. Ezt egyrészt talán szabad volt megtennem, mert a szecesszió festői nyelvezetére is nagymértékben jellemző a szimbolista kifejezésmód, másrészt pedig azért tettem, hogy nyilvánvalóvá váljék: a jelképek, különösen akkor, ha jelentésük közismert, önmagukban nem feltétlenül fejezik ki a szimbolizmus lényegét. Ellenkezőleg: a szimbolizmus eredendő kíváncsiságának, amely a rejtett összefüggések felfedezésére irányul, gyakran egyenesen ellene dolgoznak. Tudomásul kell tehát vennünk, hogy a szimbolizmus nemhogy nem egynemű, hanem egymással merőben ellentétes minőségű rétegei vannak. Végletei a szellemi valóság szférikus régiói és a tapasztalati valóság közhely-igazságai között feszülnek; miközben egyfelől a megnevezhetetlen kifejezésére vállalkozik, és időről időre a titkok, homályok, látomások, álmok asszociatív jelentésgazdagságának van a birtokában, addig másfelől közlendői beleragadnak a közhelyek sekélyességébe és jelmondatszerűen direkt egyértelműségébe. A két szélsőség között természetesen számos átmeneti variáció létezik, és éppen a szecesszió által életre hívott olyan szimbolista képződmény is, amely a banalitás és a valószerűtlenség metszéspontján helyezkedik el. Benne is többnyire feleslegessé, nyűggé válik a naturalizmus, de nem az élethelyzetek szellemi interpretálása és fogalmi érvényessége kedvéért, mint a köl-csönös megfelelésekre, a korreszpondenciákra rátaláló szimbolizmusban, hanem az élmények artisztikummá stilizált tünékeny mámoráért.

Ahhoz, hogy az iniciatív szimbolizmusról többet tudjunk, érdemes az ősforrásokhoz fordulni, azaz két olyan korabeli dokumentumot fellapozni, amelynek a festészet számára is volt mondanivalója. Ez azért is figyelemre méltó, mert vitathatatlan tény, hogy a szimbolizmus elsősorban irodalmi műfaj volt, vagy legalábbis – a verbalizálha-

tóság folytán – az irodalomban jobban ki tudták magukat futni az eszközei. Az irodalmi szimbolizmusnak óriási kultusza volt a maga idejében, s a kinyilatkozók és a kinyilatkoztatások egész seregében bővelkedett, míg a festészetnek – már amennyiben gyökerestül meg akarta újítani önmagát, éppen az irodalmi, a verbális megoldásokról kellett lemondania. Annál becsesebbek számunkra egy írónak, Georges Albert Aurier-nak a nézetei, amelyeket *Szimbolizmus a festészetben* címmel 1891-ben publikált a Mercure de France-ban. Ebben pontokba foglalva fogalmazta meg, hogy szerinte milyen a szimbolista mű:

1. *Idéista,* mert ideája egyedül az Eszme kifejezése;

2. *Szimbolista,* mert az eszmét formában fejezi ki;

3. *Szintetikus,* mert e formákat, jeleket az általános értelem módszerével írja le;

4. *Szubjektív,* mert a tárgyat sohasem csak tárgynak fogja fel, hanem mint az alany által észlelt eszmének a jelét;

5. (Ez következmény) *Dekoratív,* mert az úgynevezett dekoratív művészet, úgy, ahogyan értelmezték az Egyiptomiak, nagyon valószínűen a Görögök és a Primitívek, nem más, mint a művészetnek egyszerre szubjektív, szintetikus, szimbolista és idéista kifejezése.

Ha ebben a felsorolásban akad is olyan, a 2., a 3., az 5. követelményhez, illetve ismérvhez fűzött értelmezésben, ami – valljuk be – mintha fából vaskarika lenne, a szimbolista festészettel társított öt tulajdonság olyan, amely a szintetista-szimbolista Pont-Aven-i iskola, élén Gauguin, majd a nyomdokukon haladó Nabik festészetét nagyrészt jellemezte. De hogy miképpen jelentkezett művészetükben az idéista, szimbolista, szintetikus, szubjektív és dekoratív vonás, az sokkal logikusabban követhetővé válik Maurice Denis *Teoriák* címen publikált művében, és azt megelőzően már az Art et Critique-ben 1890-ben közzétett cikkében. Aurier és Denis kiindulópontja – mint ahogy az eddigiekből logikusan következik – egyaránt az antinaturalizmus. Míg azonban Aurier így ír: „Mindenfelé az álom jogát követelik, jogot azúr rétjeire, jogot elrepülni az abszolút igazság megtagadott csillagai felé. A szociális anekdoták rövidlátó másolása, a természet szemölcseinek hülye utánzása, a lapos megfigyelés, a csalóka látszat, a dicsőség, hogy a kép olyan hűséges, olyan pontos legyen, mint a fénykép, egyetlen festőt, egyetlen szobrászt sem elégít ki, ki méltó e névre", addig Denis a szimbolizmust lényeglátóan azonosítja a „szépség képzelőerejével" és a „szépség érzelmével", mely „legyőzte a naturalista hazugságot". Ő az Eszme, illetve az Eszmének megfelelő korreszpondenciák, azaz a látszatvalóság mögött meghúzódó kapcsolathálózat megjelenítését a reprodukáláshoz képest egy merőben új művészeti eljárás: a *transzformáció* által látja biztosítva, amelynek konkrét formai feltétele: a *deformáció.* Maurice Denis kettős deformációról beszél: „objektív deformációról, amely tisztán esztétikai és dekoratív szemléleten, a színezés és a kompozíció technikai elvein alapul", ami az Aurier-féle megfogalmazásban valószínűleg a *szintetikusság*nak felel meg, „továbbá szubjektív deformációról, amely bevonja a folyamatba a művész egyéni érzéseit, lelkét, költői alkatát", amit Aurier úgy fejezett ki, hogy a szimbolista mű *szubjektív.*

Noha ezek az elvek első pillantásra gyanúsan spekulatívnak látszanak, nem receptek, nem is előírások, hanem egy eleven művészeti folyamat teoretikus összegezései. Hiszen Aurier szimbolista követelményrendszerének már mind az öt pontját ráprób álhatta Gauguin oly nagyra értékelt *Látomás*ára, azaz a *Jákob harca az angyallal* című művére, amely 1888-ban született, és rá is próbálta, minthogy Gauguint a swedenborgi nagy látnokok közül valónak tartotta, olyan művésznek, „akiben ott lakozik az a démon, akinek a szavára a szimbólumok felszállnak a sötétből, feltámadnak, olyan életre kelnek, amely nem a mi véletlen és viszonylagos életünk többé, káprázatos életre, amely a lényeges élet, a művészet élete, a lét léte". A csoda többek között éppen abban rejlik, hogy mindaz a túlfűtöttség, transzcendens fogékonyság és misztikum, amely a szimbolizmus filozófiáját és esztétikáját egyaránt áthatotta, a festészetben egy rop-

pant szabatos nyelv kialakulásához vezetett. Legalábbis azoknak a festőknek az esetében, akiket Maurice Denis sietett elhatárolni az ún. lélek festőitől, amikor leszögezte: „A szimbolizmusban az volt a törékeny elem, amelyiket az irodalmi szimbolizmus oly hivalkodva mutogatott: a furcsa hasonlatokkal, a középkori sablonokkal, a homállyal való visszaélés, az az egész talmi álmiszticizmus, amely oly kedves volt a költők szívének meg a Rózsakeresztes mozgalomnak. Az elmélet korántsem volt idealista... Meghonosítói tájképfestők és csendéletfestők voltak s korántsem a »lélek festői«". Denis megállapítása a pont-aveni iskolára és saját csoportjára, a Nabikra vitathatatlanul érvényes. És a szimbolizmus formateremtő eredményei is – különösen azok, amelyek konkrét és továbbvihető vizuális értékeknek bizonyultak – az ő festészetükben koncentrálódtak.

A tudatos képépítési szándék, tehát egy célirányos keresés és a spontán rátalálás egymást hitelesítő összejátszásából született meg 1888-ban Pont-Avenban Emil Bernard képe, a *Breton nők a mezőn*, azé a Bernardé, aki egy ihletett pillanatában még Gauguint is megelőzve egyszerre tudott egy érzéki és egy értelmi világképet szuggerálni. A falusi élet egyik mindennapi jelenetét örökítette meg, olyan témát, amely akár az impresszionistáké is lehetne, a köznapi eseményt azonban kiemelte a pillanatnyiságból, és a parasztok életében rituálisan visszatérő mozzanatok állandóságával ruházta fel. Mégpedig annak az összegező folyamatnak az eredményeképpen, amelyben a dolgok nem esetlegességükben, hanem általánosítható tulajdonságuk intenzív és tipikus formájában vannak jelen. A tipikus a figurák tartásában van, a formák és a körvonalak leegyszerűsítésében, a kontúrok dekoratív stilizáltságában, a formaismétlés párhuzamosságában, az árnyalás nélkül használt homogén és tömör színfoltokban. Bernardnak tehát sikerült az – és ez még a nálánál jelentékenyen idősebb és jóval kiforrottabb Gauguinre is inspiráló hatással volt –, amit Baudelaire így fogalmazott meg: „némely, csaknem természetfölötti lelkiállapotban az élet mélysége teljességgel feltárul a szemünk előtt lévő látványban, ha mégoly közönséges is ez. Az élet szimbólumává lesz." Gauguin még ugyanebben az évben megfestette a már említett *Jákob harca az angyallal*t vagy másik címén a *Látomás mise után*t, a Bernard-képben testet öltő festői elvek, az ún. cloissonizmus vagy szintetizmus egyik mélységesen lenyűgöző változatát. A látvány helyébe lépő látomás tehát egy olyan tartalmi és formai szintézis eredménye lett, amelyben a vizuális jel és a szimbólum jelentésének egysége, valamint a vonal és a szín stilizáló egysége egyaránt megvalósult.

Mit jelent mindez egészen konkrétan és pontosan immár a szín, a vonal és a kompozíció vonatkozásában? Mindhárom képi faktor használatának és szerepének megváltozásában nagy szerepe volt egy külső vizuális hatásnak, nevezetesen a japán fametszetekének. De teljesen magától értetődően, és ha nem félnék a szó vulgarizáló sallangjaitól, azt mondanám: szükségszerűen futott össze a szimbolisták képi találmányában a lényegesre való összpontosítás, tehát a lényegi szubsztancia iránti belső igény és egy olyan fajta fogékonyság, amely szemükben a színes japán fametszeteket a festői absztrakció ideális mértékévé tette. Többek között ebben rejlik a magyarázata annak, hogy noha már az impresszionisták felfedezték az európai látáskonvenciókkal merőben ellentétes japán fametszetek esztétikai értékeit, szemléletük – másfajta közlendőik lévén – alapvetően nem változott meg a hatásukra. Ezzel szemben az 1880-as évek végén még Van Gogh is, akinek helyét ugyan nem a szimbolisták között szokta kijelölni a művészettörténet, lényegében úgy gondolkodott a színekről, mint ők: „Ha egy zöld parkban, ahol rózsaszínű ösvények vannak – írta Arles-ból Bernardnak –, látok egy feketébe öltözött urat, aki foglalkozására nézve békebíró, s aki a L'Intransigeant-t olvassa, föléje és a park fölé pedig egyszerű kobaltkék ég borul, miért ne festeném egyszerű csontfeketével az említett békebírót és kizárólag nyers fehérrel a L'Intransigeant-t? Hiszen a japánok nem törődnek a visszfénnyel, síkszerűen rakják egymás mellé a színeket, s karakterisztikus vonalakkal jelzik a mozgást meg a formákat."

A szimbolisták színfelfogásában több mozzanat érvényesült egyszerre. Először is: még ha látványt festettek is, más színeket láttak, mint amilyenek az optikai valóság-

ban jelentkeztek, azaz a tudatuk által transzformált látványt festették. Mint ahogy ezt Gauguin sugallta Sérusier-nek, akinek egyik közös sétájuk alkalmával ezt a formulaszerű tanácsot adta: Milyen színűnek látja ezt a fát? Zöldnek? Jól van, tegyen oda zöldet, palettája legszebb zöldjét. S ez az árnyék? Inkább kék? Ne féljen olyan kéknek festeni, amennyire csak lehetséges, tiszta ultramarinnal; ezek a piros levelek? Tegyen oda vöröset!" – amiből azután a Nabik „Talizmánjaként" híressé vált Sérusier-képecske született. A látványtól elvonatkoztatott, illetve függetlenített színeiket összevonták és stilizálták is: árnyalatok nélküli, homogén színfoltokká sűrítették őket. Végül ezeket a belső látás szuggerálta színeket nem egyszerűen úgy válogatták meg, hogy szimbólumsugalló szerepüknek megfeleljenek, hanem egyúttal úgy is, hogy a képben, mely absztrakció, s mint ilyen, öntörvényű princípiumként működik, autentikusak és szuggesztívak legyenek.

De az ún. objektív deformáció tisztán esztétikai és dekoratív szemlélete a vonalvezetés és a kompozíció technikai elveit is megszabta. A szimbolisták képeiből eltűnt a mélytér és csaknem teljesen a harmadik dimenzió, ami a klasszikus perspektíván alapuló térértelmezés kiiktatását jelentette. Kompozícióik a japánok síkra transzponált, feszített térkonstrukcióit idézték az átlós vagy aszimmetrikus szerkesztéssel és az erős kontúrokkal határolt lapidáris formákkal. A vonalra hárult a legtöbb a képszerkesztés racionális műveletében: elhatárolt, kiemelt, kiszűrte az esetlegest, de ugyanakkor kígyózó mozgásával, hullámzó íveivel nemcsak értelmezte, hanem felékesítette és dekoratív képminőséggé transzformálta a motívumot.

A színezés, a vonal, a kompozíció szuverenitása, egyáltalán a kép szuverenitása az iniciatív szimbolizmus – általam most tételesnek nevezett ágának, tehát a szintetizmusnak a legnagyobb nyelvi újítása. Hogy benne olyan szemléletbeli-formai forradalom ment végbe, amely a szimbolista tartalomtól megtisztítva, illetve más tartalommal átitatva a modern művészet több irányzatában is kamatoztatható értékeket termelt ki, azt nyelvi leleményeinek a legváltozatosabb módokon való kiaknázása vagy továbbgondolása bizonyítja. A Nabik art nouveau-ba hajló stilizáló művészete a szintetisták deformációs formaelvét a tiszta dekorativitás irányába csúsztatta el, a dekoratív síkkompozíció belső feszültséget nélkülöző kiegyenlített, olykor kicsit ernyedt artisztikumába. A másfél évtizeddel később színre lépő Vadak oly nagy botrányt kavaró színkombinációinak eredete is lényegében a szimbolisták színhasználatából származtatható. Ugyanakkor lehetetlen észre nem venni azt is, hogy a szimbolisták, bármennyire fontos volt is számukra a téma és a szimbolikus jelentés, a kifejezésmódban érvényesített festői öntörvényűségükkel az absztrakt művészet lehetőségéhez is közeljutottak. Maga Gauguin pályatársaihoz intézett leveleiben is minduntalan hangsúlyozta, hogy a művészet absztrahálás, és ebből a szempontból is megvilágító erejűek azok a sorok, amelyekkel egyik saját művét, a Van Goghnak festett önarcképét jellemezte: „... A rajz rendkívül sajátságos (teljesen absztrakt). A szem, a száj, az orr olyan, mint a virágok a perzsa szőnyegeken, a szimbolikus szempontot váltva valóra. A szín elég távol van a természettől; képzelje el nagyjából a nagy tűzben kiégetett agyagedényeim színét. A vörös és a lila színeket szikrák karcolják végig, mint valami szemkápráztató pokol. Mindezek a festő belső vívódásának szimbólumai. Az egész pedig gyermekes virágcsokrokkal teleszórt, tiszta krémsárga alapon." És ugyanezt látszik megerősíteni Denis szállóigévé vált, híres kijelentése: „Vessük emlékezetünkbe, hogy egy kép – mielőtt csataló, meztelen nő vagy valamilyen történet lesz belőle – lényegében nem egyéb, mint egy bizonyos csoportosítás szerint elrendezett, színekkel borított sík felület", amely akár az absztrakt művészet axiómájának az előlegzése is lehetne.

Végezetül mindehhez még egy gondolatot fűzök hozzá. Azt a döntésemet tudniillik, hogy a szimbolizmus nyelvújító kísérletének felvázolásakor csak a szintetisták munkásságával foglalkoztam, nem az a meggyőződés motiválta, hogy az irányzat formateremtő invencióját az ő munkásságukkal azonosítom, vagy legalábbis leszűkítem rájuk. Még csak arról sincs szó, hogy a szimbolizmus primér képviselőit bennük, a mű-

vészi nyelvújítást pedig kizárólag a régi formák újszerű használatában látnám. Igaz ugyan, hogy a tételes szimbolisták formateremtő eredményei egzaktabbak, mint a lélek festőié vagy más néven az imaginárius festőké, de se nem jelentékenyebbek, se nem merészebbek, mint az utóbbiaké. Kizárólag terjedelmi okok miatt voltam kénytelen lemondani éppen annak a festészeti jelenségnek a bemutatásáról, ahol az érzéki benyomásnak, azaz a látványként észlelt valóságnak a képben többnyire még kiindulópontként sem volt szerepe, vagy ha igen, legfeljebb úgy, mint a viszonyíthatóság egyetlen elemének. Mindebből következik, hogy a képzeletet ily nagymértékben mozgósító megismerési folyamatban az új összefüggések megjelenítéséhez szintén merőben új formák, sőt egyenesen új képi realitások – víziók, káprázatok, álomszerű furcsaságok – megteremtésére volt szükség, mindazokra az új vizuális minőségekre tehát, amelyek a szimbolizmusnak a szürrealizmusba torkolló áramlatában jelentkeztek. A szimbolizmusnak ezt a rendkívüli és a különöst is feltételező elágazása, amelybe olyan művészek tartoznak, mint a belga Khnopff és Félicien Rops, a francia Redon, a lengyel Witold Wojtkiewicz vagy a magyar Csontváry és Gulácsy, a téma nagyságánál és bonyolultságánál fogva egy újabb tanulmány tárgya lehetne.

SIMON OTTÓ

Lobogó ingben

Lődörgő kamasz
zsebre tett kézzel
kit ismeretlen illat és zene hív
pipacsot szénlik már a nyár
búzavirág-kék szerelmesek
tollászkodnak
a bokrok fölrepülnének
elrepülnének
de kiszakadni innen?!
lélektől lélekig
viszik a sejtelmes mozdulatok
a kódolt üzenetet

félbenyelt mondatok
állnak csatasorba
csak a kürtjelek
a kürtjelek
hiányoznak a vezérek
utódai az élről
téblából zilált a sereg
a tábortűznél
még a régi nóták
de a torkokból
már sóhajok szakadnak föl
vibrálnak úsznak mint seregély-felhő.

„Jobb lett volna magamat lánggal
etetnem s nem politikával . . . ”

Csoóri Sándor

Kánaán

Már a hét szűk esztendő sem
Már a Kánaán sem
az útelágazásoknál kidöntött jelzőkarók
visszaút sincs
egyhelybentopogással védenénk a sereget
de meddig
meddig bírják még
a fegyvertisztítást a bort a nőket
a se győzelmet se vereséget
az elhagyott eszmék árverezését
a gyomorban már a csömör
mindennek ára van
mindennek a jelentése megváltozott
a zsigerekben az idegekben
a megfeszült nyugalom
robbanásra vár
vágjunk hát új utat
felderítők előre!
jutalmatok golyó
fényes rendjeleiteket úgyis ellopnák a szarkák
tetemetek fölött köröznek a ragadozók
s majd ott dúsabban nő a fű
biztos jel a seregnek
erre
ahol a holtak az útjelzők
erre erre lehet
Kánaán
s a lantos kinek szívdobbanása a millókét
harangütéssé perli
most megénekli
az emlékezetben elsüllyedt
utolsó győztes csatánkat

Körösfői Kriesch A. MN 99 okt. 2.

A gödöllői művésztelep arany ragyogása

A marosvásárhelyi Kultúrpalotához készült vázlatok a budapesti Gaál Imre Galériában

Nagy Sándor: Júlia szép leány. Üvegablakkarton a Kultúrpalota tükörterméhez

Az egy-egy kor monumentális épületeihez készített freskókat, üvegfestményeket, mozaikokat, domborműveket kiállításon csak vázlatok, tervek, fotók segítségével lehet bemutatni igazán hatásosan – feltéve, ha vannak. Muzeológusok, művészettörténészek, városvédők gyakran együtt dolgoznak azon, hogy felkutassák és azonosítsák azokat a dokumentumokat, amelyek segítségével felidézhetnek elpusztult műveket, vagy kiállítótermekben is jól érzékeltethetnek távol lévő eredetiket.

A magyarországi szecesszió egyik legjelentősebb műhelye, a *Körösfői-Kriesch* Aladár és *Nagy* Sándor által vezetett gödöllői művésztelep 2001-ben lesz százéves. A centenáriumi kiállítást a budapesti Iparművészeti Múzeumban rendezi meg *Gellér* Katalin művészettörténész az Iparművészeti, a Gödöllői Városi Múzeum és a Nemzeti Galéria munkatársainak közreműködésével. E munka előtanulmányának is tekinthetjük a Freskó-, mozaik- és üvegfestményvázlatok a marosvásárhelyi Kultúrpalotához című kiállítást, amely nemrégiben nyílt meg, és október 17-ig látogatható a Pesterzsébeti Múzeum Gaál Imre Galériájában.

A marosvásárhelyi Fő téren, a városháza mellett álló szecessziós Kultúrpalota számos más jelentős épülettel együtt *Bernády* György polgármesternek köszönheti létét. A megszállott gyógyszerész-jogász-képviselőből lett polgármester tudatosan látott neki a városépítésnek. „Ahhoz, hogy annak az államnak, amelyhez a viszonyok végleges rendezése után tartozni fogunk, utógondolat nélküli, hűséges polgára lehessek, elsősorban az szükséges, hogy mi, az itteni magyarság egyedei is embereknek tekinttessünk…, emberi jogaink mellett az anyanyelvünkhöz, hagyományainkhoz való ragaszkodás elismertessék" – fogalmazta meg egyik alapelvét emlékirataiban. A városi tanácsban 1908-ban fogadtatta el – hangversenyteremként „elővezetve" – a Kultúrpalota felépítésének szükségességét. Később bővült a funkció, és nagyobbodott az épület. A terveket a kor két neves műépítésze: a Lechner Ödön-tanítvány *Komor* Marcell és *Jakab* Dezső készítette. Az 1913-ban megnyitott kétemeletes elegáns palota belső díszeinek, külső domborműveinek elkészítésére a gödöllői művésztelep alapítóit, illetve köréhez tartozó művészeket kérte fel a polgármester. A homlokzatok és az előcsarnok dekorációja Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor keze munkáját dicséri. Világhírű tükörtermének üvegképeit Nagy Sándor és a bútorterveiről is nevezetes építész-iparművész *Thoroczkai-Wigand* Ede tervezte, *Róth* Miksa kivitelezte. A palota domborműveit és architektonikus plasztikáit *Sidló* Ferenc szobrászművész készítette A főhomlokzat szobrait, köztük a két *Bolyai* domborművét *Kallos* Ede szobrász formázta meg. A két lépcsőházban Róth Miksa üvegablakairól magyar írók, zeneszerzők, államférfiak néznek a látogatóra, köztük *Erkel* Ferenc, *Liszt* Ferenc, *Jókai* Mór, *Kossuth* Lajos, *Munkácsy* Mihály, *Petőfi* Sándor. A budapesti bemutatón *Ráday* Mihály fotói adnak képet erről a sorozatról.

A pesterzsébeti kiállításhoz a rendezők azt a dokumentumanyagot: terveket, tanulmányokat, vázlatokat dolgozták fel, amelyek a felújításra váró gödöllői Nagy Sándor-házból kerültek a Városi Múzeumba. Egy részüket már ismerték, más részüket viszont csak most azonosították. A marosvásárhelyi Kultúrpalota főbejárata fölötti Tiffany-üvegablakokról például eddig azt hitték, meséli a művészettörténész, hogy Róth Miksa tervezte őket. A kiállításrendezés során egy vázlatlapról derült ki, hogy Körösfői-Kriesch művei. Számos vázlat került elő a földszinti előcsarnok zöld-arany színharmóniában tartott, rózsaszín íriszekkel díszített mennyezetfestéséről. Körösfői több tervet készített a ma ismert szőlőlevelekből és -fürtökből felépített dekoratív frízhez is. Az arany alapra festett színes mozaikkartonok, akvarellek és temperák hitelesen idézik fel az épületben látható eredeti díszítőelemek ragyogását, szépségét. Dekoratív hatásúak a kiállításon látható nagyméretű Nagy Sándor- és Thorockai-Wigand Ede-festménykartonok. Érdekesek az előcsarnokból nyíló hangversenyterem bejáratától jobbra és balra megfestett Körösfői-Kriesch-freskókhoz – Székely mesemondás, Táltosok – készült szín- és kompozíciós vázlatok, amelyek az alkotás folyamatába engednek bepillantást. A kiállított együttes jól példázza, hogy ezekkel a vázlatokkal hitelesebben idézhető meg az eredeti mű, mint csak fotókkal.

A gödöllői művésztelep teljességének bemutatására törekvő centenáriumi kiállításon szeretnék majd érzékeltetni, menynyire jellemző volt lakóira az idealizmus és pragmatizmus sajátos elegye. Az elméleti érdeklődés, a morális életfilozófia, amely nagyon is gyakorlati műhelymunkával párosult. A *Lechner* Ödön tervezte Iparművészeti Múzeum stílusos teret kínál mindehhez. A katalógus kiadását a Corvina Kiadó vállalta. Már „csak" az anyagi források előteremtése a feladat. Szponzorok kerestetnek, mint oly sok más kiállításhoz, kulturális eseményhez is.

Ferch Magda

melynek elődöntője délután három, döntője délután hat órakor lesz.

CATHERINE HOREL francia történész tart előadást Képek Budapest történetéből című könyvének megjelenése alkalmából október 6-án délután hat órakor a budapesti Francia Intézetben (I. ker., Fő u. 17.).

SZURCSIK JÓZSEF elmúlt tíz évben készült műveiből nyílt meg kiállítás a Studio Godot Galériában (Budapest, VII. ker., Madách út 8.). A tárlat október 29-ig látogatható.

CSABAI ISTVÁN fotóművész India, a lélek birodalma című kiállítása október 8-ig látható a szolnoki Művelődési és Zenei Központban (Hild tér 1.).

DOBRA JÁNOS Felületek című tárlata október 10-ig látható a budapesti Műcsarnokban (XIV. ker., Hősök tere).

A DRAMAFEST '99 elnevezésű kortárs nemzetközi drámafesztiválra kapott meghívást a Szkéné Színház Piroska családi hisztériák című darabja. A fesztivált október 1. és 7. között rendezik Marosvásárhelyen.

KABDEBÓ TAMÁS írói estje október 7-én délután hat órakor lesz a Magyar Tudományos Akadémia székházának (Budapest, V. ker., Roosevelt tér 9.) első emeleti felolvasótermében. Közreműködik: Mécs Károly színművész, Pomogáts Béla, a Magyar Írószövetség elnöke, Tótfalusi István költő, műfordító és Zerkovitz Judit előadóművész.

Gleizes, Albert 11, 12, 19, 23, 24, 25, 124, 201, 203, 205, 206
Gogh, Vincent van 75, 101, 121, 124, 187
Greco, El 169, 193
Gris, Juan 201
Grosz, George 10, 12, 13, 16, 70, 81, 94, 99–100, 103–107, 200
Gulácsy Lajos 183–184

Hartnacke, Wilhelm 229, 230, 232
Hatvany Ferenc 159–160
Haulisch Lenke 241
Haupt, Albrecht 117
Heckel, Erich 7
Heemskerck, Jacoba van 101
Heine, Heinrich 148, 241
Hodler, Ferdinand 97, 118
Hofer, Karl 80, 118
Holbein, Hans 220
Hollósy Simon 139
Hummel, Erdmann 118
Huszár Vilmos 81, 201–203, 212

Imre Sándor 74, 238
Ingres, Jean Dominique 10, 70, 90, 159, 162
Iványi Grünwald Béla 126, 141, 142

Jándi Dávid 168

Kampmann, Walter 81
Kandinsky, Wasili 7, 9, 21, 31, 81, 101, 102, 118, 151, 207
Kassák Lajos 16–17, 28, 167, 198, 208, 212–213, 214, 235
Kádár Béla 82, 199, 200, 210
Kemény Alfréd 46, 241
Kernstok Károly 126, 163–164, 165, 171, 172
Kerschbaumer, Anton 80, 81
Kerschtein, Max 89
Kirchner, Ernst Ludwig 80, 81, 82
Klee, Paul 9, 81, 114, 118, 151
Kmetty János 160–161, 162, 163
Knaus, Ludwig 138
Kokoschka, Oskar 8, 156, 172
Komját Aladár 167, 198
Konijnenburg, Willem 201
Korda Vince 168
Koszta József 134, 141, 142
Körösfői–Kriesch Aladár 201
Kubin, Alfred 118
Kustodieff, Boris 45

Laurencin, Marie 161
Lehel Ferenc 184
Lehmbruck, Wilhelm 9, 74–80
Leibl, Wilhelm 89, 138
Lenin, Vladimir Iljics 44
Léger, Fernand 14, 19, 21, 25
Liebermann, Max 7, 80
Lindner, Werner 91
Lissitzky, El 32, 92, 95, 118
Lochner, Stephan 88, 89
Lotz Károly 136
Lukomskij, G.K. 117
Lunacsarszkij, Anatolij 45
Lyka Károly 132

Macke, August 8
Madarász Viktor 125, 131, 132–133, 137, 190
Maillol, Aristide 75, 77, 79
Manet, Edouard 7, 119, 120, 140
Marc, Franz 7, 124, 151, 191, 192, 195
Marcoussis, Louis Casimir 12, 25
Marées, Hans von 75, 97
Matisse, Henri 85, 87, 99, 118, 124, 151, 154, 158, 159, 161, 163, 173, 178, 180
Mattis Teutsch János 199
Márffy Ödön 96–99, 165, 173–174
Medgyes László 147, 157–158, 162, 182
Mednyánszky László 142
Meidner, Ludwig 8
Medunetzky, Konstantin 46
Mészöly Géza 139
Michelangelo 224
Millet, Jean Francois 176
Minne, George 77
Moholy–Nagy László 14–16, 28, 33, 46, 81, 92, 93, 96, 100, 102, 118, 203, 209–212, 213, 214, 241
Molnár Farkas 81, 213

Körösfői-Kriesch Aladár Hajdú-Bihari Napló 1997.07.18.

Az emberre, a lélekre figyelő képek

Debrecen (HBN – T. Zs. Zs.) – **A gödöllői művésztelep egyik alapítója, a századfordulón élt Körösfői-Kriesch Aladár (1863–1920) festményeiből nyílt tegnap, július 17-én kiállítás a Kossuth-egyetem díszudvarában. A képanyag ízelítőt nyújt a művész különböző alkotói periódusaiból: az akadémiai megoldású vázlatoktól a szimbolizmus eszköztárát felhasználó dekoratív, stilizáló művekig.**

A fennállásának 70. évfordulóját ünneplő Nyári Egyetemen a mindannyiszor megrendezett tárlata idei témájául Körösfői-Kriesch Aladár munkásságának bemutatását választotta. Ahogy Keserű Katalin művészettörténész megnyitó beszédében elmondta; a festő alapélményei az angol preraffaelisták művei és az elméleti írók: William Morris és John Ruskin írásai voltak. Későbbi tanulmányai során a nazarénus eszméket is megismerte, melyek más hazai (Bartók, Csontváry), s külföldi (Gauguin) alkotók munkásságára is hatást gyakoroltak. Emellett a népművészet motívumkincsének kutatása is ihlető forrás volt számára. Késői munkáin a magyar nemzeti mítosz festői ábrázolása található. A kiállítás anyaga – portrék, tájképek s grafikák – tükrözi Körösfői-Kriesch Aladár stílusváltásait a szecesszióval bezárólag. A képek témái a századfordulós, lélekre figyelő, szabadságát újra felfedező ember sokféle megközelítésű, mégis azonos értelmű bemutatása. Keserű Katalin szerint az ezredforduló küszöbén egy hasonló embertípus az, amit kívánhatunk magunknak.

HIRDETÉS

A nyugdíjreform „folyamatosan javult”

Budapest (MTI) – Politikai bátorságra és történelmi léptékű gondolkodásra vall az Országgyűlés keddi döntése, amellyel lehetővé tette a nyugdíjreform megvalósítását – hangoztatta Medgyessy Péter pénzügyminiszter csütörtöki sajtótájékoztatóján.

Kiemelte, hogy a törvényhozás sok olyan módosító javaslatot fogadott el, amit kormánypárti és ellenzéki képviselők közösen nyújtottak be. A másfél éves előkészítő munkában rendszeresen egyeztettek az érdekképviseletekkel is. A miniszter meggyőződésének adott hangot, miszerint a társadalmi és a parlamenti vitában a kormány által benyújtott koncepció folyamatosan javult. A kezdetekkor tapasztalt idegenkedést természetesnek nevezte a pénzügyminiszter, hiszen a nyugdíjrendszer átalakítása mindenkit érint, és szemléletváltást igényel a társadalomtól. Az elfogadott javaslat nem sérti senkinek az érdekeit, viszont hosszú távú biztonságot garantál az állampolgárok számára, és egyszerre érvényesül benne a teljesítményelv, valamint a szolidaritás követelménye.

Csak kilenc hónapra vonulnak be

Körösfői Kriesch Aladár
NÉPSZABADSÁG 2000 jún. 17
KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Egy középkorifreskó-festő Budapesten

Nyolcvan éve halt meg Körösfői Kriesch Aladár, a Zeneakadémia képeinek mestere

Körösfői Kriesch Aladár, a magyar szecessziós és szimbolista törekvések egyik vezéralakja, a gödöllői művésztelep megalapítója. „Célja a hétköznapi élet megnemesítése és ugyanakkor az idealista művészetnek emberi tartalommal való megtöltése lett – írta róla Elek Artúr 1920-ban, a Nyugatban. „Senkinek sem voltak az övéinél tisztább és magasabb rendű ideáljai. Sehol sem volt az övénél tisztább és nemesebb festés."

1863 októberében született Budán, a neves zoológus és későbbi akadémikus, Kriesch János fiaként. 1880-tól a budapesti Mintarajziskolában Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt, majd külföldön, Münchenben, Velencében, illetve Rómában tanult. 1901-ben, már érett művészként költözött Gödöllőre, ahol három év múlva nyílt meg az általa megszervezett szövőműhely. Ez az esemény tekinthető a gödöllői művésztelep megalapításának. A műhelyt 1907-ben a budapesti Iparművészeti Iskola tanműhelyévé nyilvánították, magát Körösfőit pedig később az intézmény díszítőfestő osztályának vezetésével is megbízták.

A gödöllői művészek számára a fő inspirációt egyfelől a középkor művészete, másfelől a magyar népművészet formavilága jelentette. Körösfői, aki a képzőművészet szinte minden technikáját magas szinten ismerte, középkori kézműves eljárások felújításával kísérletezett, például rekonstruálta a fára gipsz alapon történő festést. Festékeit maga készítette, képeit pedig maga alapozta. Ugyanakkor 1893-tól számos nyarat töltött Erdélyben, elsősorban Kalotaszegen és Torockón. Élményei egész munkásságát meghatározóan befolyásolták, erre utalt az is, hogy 1907-ben felvette a Körösfői előnevet.

Kriesch Aladár családjával Diósdon 1900 körül

Legjelentősebb művei monumentális festményei: ennek a műfajnak – Lotz és Székely halála után – ő volt itthon az első számú képviselője. Első budapesti művei az Országház ebédlőtermébe kerültek: két al secco technikával készült középkori témájú falfestmény (1902), a *Bölényvadászat,* illetve a *Halászat a Balatonon a XV. században.* Ezeken nem egy-egy híres eseményt, hanem a régmúlt jellegzetes alakjait, atmoszféráját mutatta be. Ezt követően készültek el a Vigyázó-mauzóleum elpusztított falképei a Rákoskeresztúri új temetőben, majd legismertebb művei: a Zeneakadémia freskói (1907). A földszinti előcsarnok két frízének témája az *Egyházi zene* és a *Világi zene,* az emeleten pedig a hazai szecesszió egyik reprezentáns alkotása, *A művészet forrása* című freskó található, amelyet, ahogyan a kép felirata is tudósít róla, Cennino Cennini, a legendás középkori itáliai festő emlékének szentelt. Templomi munkái közül kiemelkednek a zebegényi katolikus templom freskói, amelyeket a mester irányításával az Iparművészeti Iskola hallgatói készítettek el.

Körösfői volt a színvonalas magyar üvegablak- és mozaikművészet egyik megteremtője (terveit általában Róth Miksa műhelye kivitelezte). Budapesten ma is megtalálható például a Kerepesi úti temető árkádos sírboltjainak egyik kupolamozaikja (1908) vagy *A jó pásztor* című üvegfestmény a Hittudományi Akadémia oratóriumában (1918). Művei vidéki városaink közintézményei (például a marosvásárhelyi Kultúrpalota) mellett külföldi épületekben is helyet kaptak. Utóbbiak közül a legnevezetesebb a velencei magyar pavilon nemrég restaurált mozaikdísze, illetve a mexikóvárosi Szépművészetek Palotája (volt nemzeti színház) nézőtéri mozaikja, amelyet Maróti Gézával készített.

Sógorával, Nagy Sándorral, a gödöllői művésztelep másik vezéregyéniségével közösen tervezte Budapesten az egykori Nemzeti Szalon épületének, valamint a lipótmezei kápolnának üvegablakait. Körösfői a Nemzeti Szalonnak egyébként alapító tagja és 1912-től alelnöke volt, 1913-ban pedig ő alapította meg a Céhbeliek Művészegyesületét.

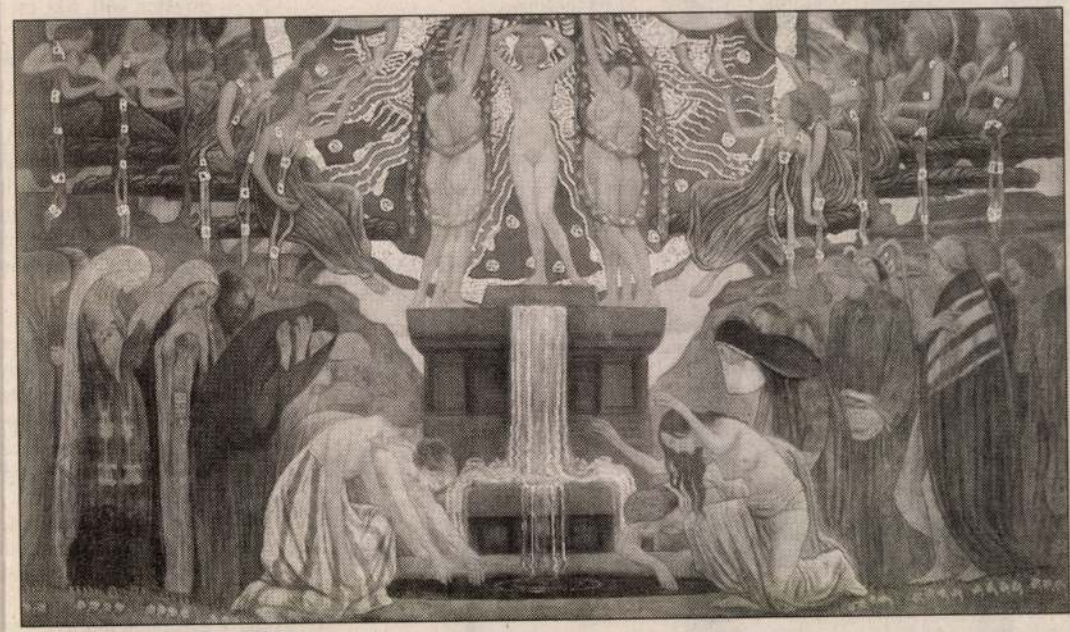

A művészet forrása (1907)

Történeti kompozíciói mellett arcképei is igen jelentősek. Korai, főként feleségéről és húgáról készített portréinak sikere nyomán az Akadémia tudósarcképeket rendelt tőle az elnöki terem számára (például Szabó Károlyét és Budenz Józsefét). Később is számos portrét festett, emellett pedig elsősorban tájképeket, valamint a Biblia által ihletett és balladai jeleneteket (utóbbiak közül kimagaslik a Zách Klára-történet feldolgozása).

A századfordulón nagy nemzetközi sikereket aratott a magyar iparművészet és alkalmazott grafika, és ennek Körösfői is részese volt. Mindenekelőtt textilművészeti munkássága – gobelinkartonjai, szőnyegtervei, lakástextíliái – jelentősek, de tervezett bútorokat, illetve komplett enteriőröket (műtermet, ebédlőt, tantermet) is. Könyvművészeti tevékenysége a borítóktól (Malonyay Dezső: *A magyar nép művészete)* az ex libriseken át az előzékpapírokig terjedt. Nagy Sándorral közös illusztrátori munkásságának legjelentősebb állomását Koronghi Lippich Elek 1903-as verseskötete jelentette. Költészettel is foglalkozott, kiváló lantjátékos volt, rajongott a zenéért és a filozófiáért, számos nyelven beszélt. Műkritikusi tevékenysége és művészetelméleti írásai mellett több tanulmányt és kötetet publikált a magyar népművészetről (főként Kalotaszegről), a gödöllői művésztelepről, Ruskinről, valamint Lotz Károlyról.

Körösfői, aki egész életében küszködött a tüdőbajjal, 1920. június 16-án halt meg Budapesten. Gödöllőn temették el, sírszobrát, Moiret Ödön mára megsemmisült művét pedig 1930-ban avatták (ma már csak egyszerű obeliszk jelöli a sírt). Emlékkiállítását 1921-ben rendezték meg Budapesten, a Belvedere Váci utcai helyiségében. „Alig van még egy-két művészünk, aki stílusát, egész művészi munkálkodását, belső és külső élete rendjét oly zavartalan egységgé tudta volna formálni, mint Körösfői Kriesch Aladár – írta a mester halála után Lyka Károly. – Keze, amely boldogságot és szeretetet kívánt széjjelhinteni embertársai fakó és sivár életébe, a legszorgalmasabb kéz volt, amely nem kicsinyelt semmi munkát, mert minden kicsiny munka is jelentékennyé lett általa."

Tóth Vilmos

Kultúrszomj és éhkopp

Egy tanulságos monori gyermekrajz-kiállítás ablakszemei

Gyerekrajzokból nyílt kiállítás a monori művelődési központ kis galériájában. Gyerekrajzokat mindig jó nézegetni, valahogy jobb kedvre derül tőlük az ember. De előbb át kell gázolnunk az előcsarnokban fölhalmozott ruhacsomók folyosóján – merthogy turkálós vásár van éppen –, és bepillantunk a nagyterembe, ahol viszont a virágos muszlinok úgy lógnak környöskörül, mintha egész hadseregnyi nőt akarna valaki nyári egyenruhába öltöztetni. Értjük: kell a bevétel a művelődési házaknak.

A gyerekrajzok ezután még vigasztalólag is hatnak. S hogy nézzük a rajzlapokon a tejszínes bárányfelhőket, borzas kiscsirkéket, kajla sugarú napocskákat, csálé szirmú tulipánokat, arra gondolunk, veszünk hazafelé egy csomag A4-est, pár színes ceruzát magunk is, s estére kipróbáljuk, tudunk-e még ilyet.

Mert olyat sajnos már biztosan nem, amit a galéria közepén elhelyezkedő kis különbemutatón látunk. Ahhoz már mester kell, aki megtanítana bennünket erre-arra. *Zákányi Zsuzsa* művészeti csoportjának munkái vannak itt.

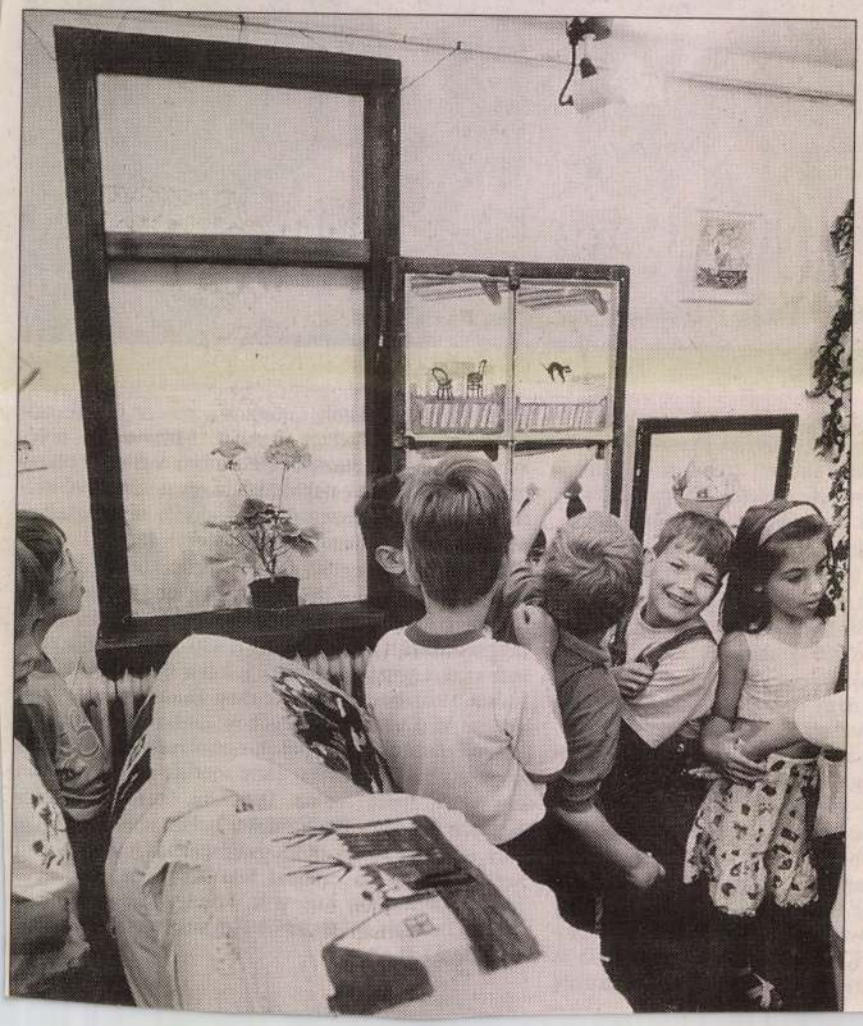

Zákányi Zsuzsa olyan ember, aki, ha nem foglalhatná el magát a legkülönfélébb művészetekkel, alighanem üresnek érezné életét. Ír, fest, agyagot formál, kerámiát készít, szőnyeget sző, könyvet írt a környékbeli temetőkben fellelhető, ősi kopjafákról. Pénzt mindezekkel soha nem keresett, kiadása annál inkább volt miattuk.

Az ideális persze az lenne, ha tehetős vállalkozók észrevennék, hogy élnek olyan emberek környezetükben, akik érdemesek a támogatásra, mert a kultúrszomj meg az éhkopp nagyon közel esik egymáshoz. De mecénásból kevés van, tehát Zákányi Zsuzsa megint csak szerelemből vállalkozott rá, hogy művészeti csoportot hoz létre tehetséges gyerekekből. Önkénteseket toborzott, harmadik-negyedik osztályos általános iskolásokat. Nem sokat, mert kis csoporttal bensőségesebbek a művészeti foglalkozások is.

Amit azután ezek a gyerekek megalkotnak, azt érdemes megnézni. A Tavaszváró című kiállításra például a falusi tavaszt csempészték be. A fűrészbakra létra van lefektetve, azon szellőzik a napra kitett ágynemű – ahogyan most is, a valóságban is látni sokszor. Hiszen Monoron a falu még mindig éppúgy jelen van, mint a város.

Saját kezűleg ácsoltak egy ablakrámát, piros muskátlit tettek a párkányára. A négy ablakszemre jeleneteket festettek, gerendás szobabelsőt, rongypokróccal, búbos kemencével, öreg nénikékkel. Zuhog ránk a tavasz ebből a kis zugból, a szagát is érezni véljük. Pedig kint vagy harminckét fokos nyár van, a galériának pedig nemhogy ablaka, de tán még szellőzőnyílása sincsen.

Zákányi Zsuzsa „gyerekei" fehér csempére virágcsendéletet, kézzel szőtt vászonra tájakat, rajzlapra gyümölcstálakat festettek. Elképzeljük őket, amikor a kertben, egymás mellé rakott ládák tetején, vagy otthon, a nagyszoba asztalán [illegible]. S akkor megint el-

Kiáltsunk-e orvos után?

Flexen, betonkeverőn, ásón és széken előadott művek FORRÁS: BANÁNKLUB

Derdák András, a Banán Klub főnöke állítja: a ma esti buli után nem lesz olyan ember a nézőtéren, aki ne így kiáltana fel: orvost! Mégpedig elmegyógyász szakembert, de gyorsan

Vagy itt van a másik fellépő, a Varacskos. Állítólag flexen, betonkeverőn, ásón, kapán és nagyharangon adják elő műveiket. A helyi művészekből [illegible] minden nem tudható,

MEGHÍVÓ

A Körösfői-Kriesch Aladár Művészeti Alapítvány Kuratóriuma

tisztelettel meghívja Önt és családját

2000. október 29-én (vasárnap) 18 órára

a Chopin Zeneiskola hangversenytermébe a

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR EMLÉKPLAKETT

ÜNNEPÉLYES ÁTADÁSÁRA

Körösfői-Kriesch Aladár munkásságát méltatja:

Dr. Gellér Katalin

művészettörténész

Az emlékplakettet átadja:

Körösfői László

a kuratórium elnöke

Közreműködik:

Láng Gabriella zongoraművész

Törpényi Sándor zongoraművész

Lesznai Anna Őszi varázslat c. versét

Göttinger Pál mondja el

Pálosi Judit: A magyar gobelinfestés hűen e'rte. 1960-1981
Tervek 1994

0 x 190 cm, 4-es
E., alatta védjegy.
Agnes, Szentgyör-
al. Helye Újdelhi
ség.

4 x 400 cm, 5-ös
+ védjegy. Szőtte
a, Timár Katalin.
Nyugat-Dunántúli
G.

ok, 1973. 173 x
es. J.j.l. Szily.
szky Erzsébet.
Szekszárd.

):

978. 130 x 195
p.f. HL CM
t
on.

0 x 600 cm, 4-es
74. Szőtte Hidvégi

Tibor Kórház.

zsef:

4 cm x 464 cm,
IJ SZE, szőtte
lye Kiskunhalas.

sef:

ációit készítették:

-XII., XIV., XVIII.,
XX.-XXXI., XXXIII.,
y: XIII., XV.
XXIV., XXXVIII.
in Gyula: XXVI.

18., 19., 23.-25., 29.,
tván: 3., 5., 8., 10.,
anosné: 4., 12., 13.,
32. id.
ics Ferenc: 2.
Susits László: 17.
nyi Gyuláné: 35.

Körösfői Kriesch Aladár

Névmutató

Adnet, Jacques 17
Attalai Gábor 28, 37
Bán István 7, 21, 46, 47
Belmonte, Leo 4, 82, 83, 85
Boucher, Francois 76
Braque, Georges 76
Calder, Alexander 76
Coypel, Charles-Antoine 12
Cságoly Klára 27
Czakó Margit 78
Domanovszky Endre 6, 7, 19, 48, 57-60, 78, 82-86
Erdélyi Eta 27, 28
Estève, Maurice 24
Ferenczy Noémi 6, 7, 25, 76, 82, 83, 85, 86
Fett Jolán 44, 45, 47, 82, 84, 85
Főth Ernő 60, 63-65
Fürtös Ilona 44, 78, 82, 84, 85
Gadányi Jenő 7
Goubely 12
Goya, Francisco 10
Hajdu László 68, 78
Hajnal Gabriella 12, 19, 37-39, 77
Hartung, Hans 76
Hauser Beáta 77
Hidvégi Valéria 70
Hincz Gyula 7, 57, 58, 61, 66, 82, 84-86
Honty Márta 66, 67, 69, 78
Kádár György 7, 20, 21
Kecskés Ágnes 20, 39, 82, 84, 85
Kórodi György 6
Körösfői Kriesch Aladár 5, 82-83, 85
Korzim Erika 19-20, 39, 43, 46
Kun Sándorné (Luca) 78
Lakatos Artúr 6, 82, 83, 85
Le Brun, Charles 76
Maillol, Aristid 5
Máriási Iván 75
Matégot, Mathieu 27
Matisse, Henri 76
Mizser Pál 18, 69, 70
Nagy Judit 41-42, 77, 82, 84-85
Nagy Sándor 5
Németh József 70
Oláh Tamás 19
Oudry, Jean-Baptiste 76
Pápai Lívia 77
Pécsi László 18-19, 42, 45, 82, 84-85
Pekáry István 6, 82-83, 85
Péreli Zsuzsa 39-40, 77, 82, 84-85
Picasso 76
Pintér Éva 40, 42
Plesznivy Károly 6, 45-46
Polgár Rózsa 77
Prepelicza Katalin 26, 42, 78, 82, 84-85
Redő Ferenc 63-66
Rippl-Rónai József 12, 82-83, 85
Schubert Ernő 6
Solti Gizella 25-26, 77-78, 82, 84-85
Szántó Piroska 70, 75
Széchenyi Lenke 11, 26, 77, 82, 84-85
Szily Géza 68-69
Szkok Iván 68-69
Szőke Erzsébet 41, 43
Szurcsik János 59-60, 62-63, 78
Szurcsikné Sárkány Anna 78
Tassy Klára 65-67
Tury Mária 22-24
Ungár növérek 78
Vörös Rozália 63, 65, 68, 78

A PESTERZSÉBETI MÚZEUM GAÁL IMRE GALÉRIÁJA
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR

(1863-1920)
FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1996. MÁJUS 24-ÉN DU. 4 ÓRÁRA

MEGNYITJA:
DR. KESERŰ KATALIN
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

NYITVA: JÚNIUS 30-IG,
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10-18 ÓRÁIG

BUDAPEST XX., KOSSUTH LAJOS U. 39. TELEFON: 283-0031

MEGKÖZELÍTHETŐ:

A BORÁROS TÉRTŐL A 23-AS BUSSZAL, A 3-AS METRÓVAL
A KISPESTI HATÁR ÚTI MEGÁLLÓIG, ONNAN A 66-OS
BUSSZAL AZ ADY ENDRE UTCÁIG.

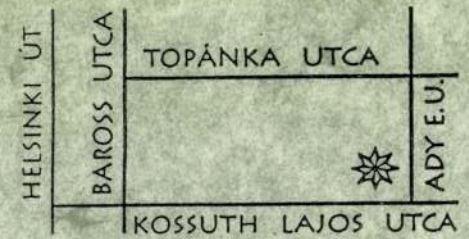

GAÁL IMRE GALÉRIA
BP. XX., KOSSUTH LAJOS U. 39. TELEFON: 283-0031

Gaál Galéria

MEGHÍVÓ

ási technikával

özépiskolások tudását

tantárggyal kapcsolatban érdekes volt megnézni, van-e hatása az otthoni számítógép előtt töltött időnek az informatika tanulására. (A háttérfelmérés szerint a fiatalok legszívesebben barátaikkal töltik az időt, utána tévé-, videónézés következik, a számítógép a harmadik helyre kerül.)

Idén májusban először végeztek követő mérést is: az 1999-ben felmért kilencedikesek tudását egy évvel később, 10. évfolyamos korukban is megvizsgálták. A teljesítmények összehasonlítása megmutatja, hogy a sokfelől, különböző háttérrel és tudásszinttel belépő tanulók milyen hatékonysággal sajátították el az azonos módszerrel „tálalt" középiskolai első-másodikos tananyagot. A tizedikesek matematika és kémia eredménye visszaesett a bemeneti méréshez képest. A számok arra vallanak, hogy mivel a nyolcadikos tananyagot nagyobb eséllyel sajátítják el, mint a középiskolait vagy a követelmények nőnek, vagy a hatékonyság elégtelen.

A mérésekből az is kiderül, hogy az általános iskola nem elég felkészült azoknak a készségeknek, képességeknek fejlesztésére, amelyek a sikeres középiskolai előmenetelhez szükségesek: a diákok nem sajátítják el a tanulási technikákat, problémamegoldó képességük és logikus gondolkodásuk szegényes. A háttérkérdőívek megdöbbentő tapasztalata a nagyfokú „kiábrándulás": míg 1997-ben a középiskolába lépők több mint fele úgy gondolta, az általános iskolainál érdekesebb lesz a tananyag, három évvel később már csak a kilencedikesek 37 százaléka bízott ebben.

Nagy különbség van az egyes iskolák osztályozási gyakorlatában – derült ki a tizedik osztályosok felméréséből. Egyes tantárgyak értékelési skálája nagyon szűk: azonos teljesítmény az egyik iskolában érhet kettes, másutt akár ötös osztályzatot is. Mivel ez a gyakorlat kihat a diákok felsőoktatási felvételi eredményességére, a hozott pontok számára, és általában a motiváltságra, mindenképpen javítani kell az iskolák mérési, értékelési kultúráját – foglalták össze a szakértők.

Cs. K. É.

K NYOMÁN

ló képzelet

egy hajdan szigorúan őrzött munkásőr- és katonai bázis. Nem lehetne a sok

Kelták az ipari parkban

A feltárt régészeti leleteket az aquincumi múzeumban állítják ki

A volt nagytétényi sertéshizlalda területén átadták az épülő logisztikai központ, a Harbor Park egy részét. Eddig két csarnok készült el. Befejeződött a májusban megkezdett régészeti feltárás is, ennek során az időszámításunk előtti első századból származó kelta településekre bukkantak.

A nagytétényi sertéshizlalda mintegy negyvenhektáros területét az amerikai Crow Holdings befektetési csoport vásárolta meg, hogy felépíthesse a főként raktározásra szolgáló ipari parkot. A XXII. kerületi önkormányzat csakis olyan tevékenységre adott engedélyt, amely nem terheli a környezetet, hiszen Nagytétény az örökölt környezeti károk – Metallokémia, gáziszap – miatt már igen szennyezett. Vegyi tevékenység tehát nem folytatható az ipari parkban, a bérlők csupán elosztást, csomagolást végezhetnek.

Az 1997-es régészeti törvény értelmében a nagyberuházások előtt úgynevezett megelőző feltárást kell végezni, senki nem kockáztathatja ugyanis, hogy felbecsülhetetlen leletek örökké a föld alatt maradjanak, illetve a munkálatok közben megrongálódjanak. A megelőző feltárás költségeit a beruházó állja.

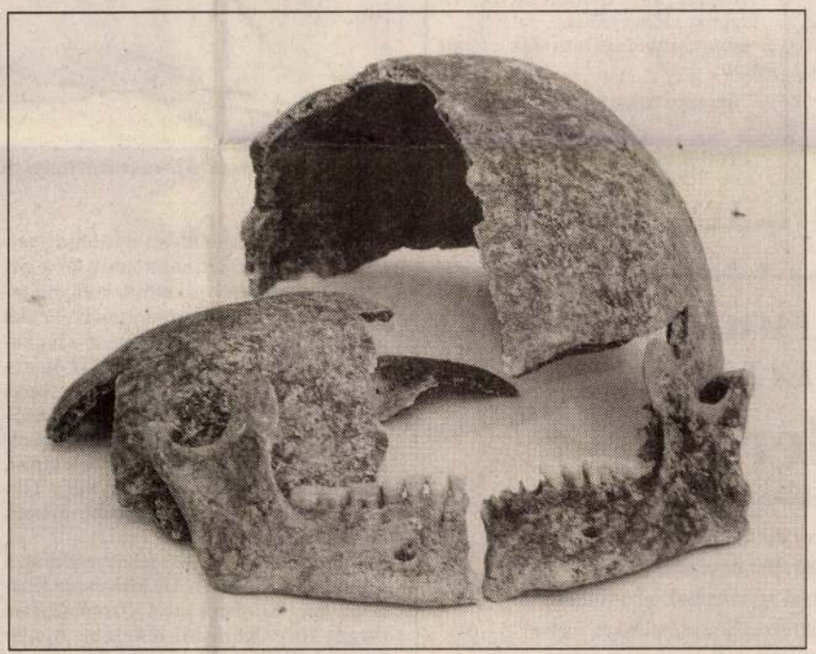

Az egyik nagytétényi lelet: késő kelta koponya FOTÓ: SZABÓ BERNADETT

Szilas Gábor, a Budapesti Történeti Múzeum ős- és népvándorlás kori osztályának régésze, elmondta, hogy az épülő raktárbázisok helyén, a Duna felöli oldalon már az első úgynevezett szonda – kutatóárok – megnyitásakor késő kelta leletekre bukkantak. A tárolóvermek, műhelyek, kemencék falusias településre utalnak, bár ennek pontos meghatározása – többek között – fotók, rajzok segítségével majd a múzeumban történik. Az úgynevezett paticsdarabok agyaggal tapasztott falú házak maradványai lehettek. Kerámiatöredékeket, állatcsont-maradványokat – nagy valószínűséggel szarvasmarhákét, sertésekét –, sőt egy emberi csontvázat is találtak, tulajdonosát összekötözött kézzel egy gödörbe dobták. Biztosra vehető, hogy a környéken a településhez tartozó nagy kiterjedésű temető állhatott, melynek még nem akadtak nyomára. A leletek most az aquincumi múzeumba kerülnek, rendszerezés és feldolgozás után kiállításon lesznek megtekinthetők.

A logisztikai központ gondolata egyébként 1995–1996-ban fogalmazódott meg először. Az akkori kormányzati szándék az ipari parkhoz közforgalmi kikötőt is képzelt, tudomásunk szerint ez továbbra is benne van a tervekben. Megvalósítása a vasúti közlekedéssel együtt valóban az ország legnagyobb ipari parkjává tenné a Harbor Parkot.

Ty. K.

Ecetfa az udvaron

Három oldalról magas házfal veszi körül. Egyetlen mellékutca rövid szakaszáról is csupán lombjának tetejét lehet észrevenni. Törzsét, és fény felé törő ágait csak a ház lakói láthatják, ugyanis idegeneknek – az egyre gyakoribb betörések miatt – szinte lehetetlen bejutni a hatemeletes Bajcsy-Zsilinszky úti sarokház udvarára. Ma már senki sem tudja, hogy magját a szél hozta-e, vagy egy madár ejtette ki csőréből. Bár az sem kizárt, hogy tűzifaszállításkor került az udvar földjébe.

A fának helyet adó épületet Bauhaus-stílusban építették a negyvenes évek elején. A több mint [illegible] találni különféle füveket, vagy mohát. Egy ideig még a borostyán is megjelent az udvarban.

Az egyre magasabbra növő ecetfa minden évszak sajátosságait becsempészi a külvilágtól szinte teljesen elszigetelt, sivár, egyhangú belső tér életébe.

Az épület udvarára sokáig csak akkor hallatszott be madárfütty, ha a szemben fekvő Bajcsy-Zsilinszky köz házainak emeleti lakásaiban valaki énekes madarat tartott, és kalitkáját kitette ablakpárkányára. Ahogy azonban nőtt a fa, egyre többször pihentek meg rajta a madarak. Manapság elsősorban rigók az ecetfa visszajáró vendégei. Hangjukat egy kicsit vissza is verik a ház közel lönleges fa nőtt az udvarukon, érdemes lenne parkot kialakítani. A gondolat megvalósításából azonban – elsősorban az anyagi terhek miatt – egyelőre nem lett semmi.

A fához jobban kötődő régi lakók új tervek helyett szívesebben emlékeznek a múltra. Egy hatodikon lakó idős hölgy örömmel idézi fel azokat az időket, amikor még csak egy föntről alig látható, jelentéktelen fácska állt a hozzá képest hatalmas udvaron. Nem volt magasabb, mint az ápolásáról akkoriban még gondoskodó házmester. Számára ma is hihetetlen, hogy néhány év múlva már a lakásából is megérintheti az ecetfa leveleit. A két egymás mellet-

Dinamikusan növekvő cég

termékfelelőst

keres emelőgépes munkaterületre.

Feladata:
- ajánlatok kidolgozása,
- üzletkötés,
- vállalkozások bonyolítása,
- kapcsolattartás külföldi partnerekkel.

Elvárások:
- gépész-, vagy villamosmérnöki végzettség,
- kitűnő német-, vagy angolnyelv-tudás,
- 2 éves szakmai gyakorlat hasonló munkakörben,
- B kategóriájú gépkocsivezető engedély.

A betöltendő munkakör jellemzői:
- önálló munkavégzés, sikerélmény,
- versenyképes jövedelem,
- jó hangulatú, fiatal csapat,
- jó munkahelyi körülmények,
- szolgálati gépkocsi.

Fényképes szakmai önéletrajzot kérünk.
GD Gép és Daru Kft.,
1119 Bp., Kelenvölgyi határsor 5.,
e-mail: gd@mail.datanet.hu

Kőbányai autóelektronikai gyár

SZERVIZMÉRNÖKÖT

keres.

Elvárások:
- felsőfokú villamosmérnöki végzettség,
- automata gyártósorok karbantartásában szerzett többéves tapasztalat (PLC-ismeret előnyt jelent),
- felhasználói szintű számítógépes ismeret,
- társalgási szintű németnyelv-tudás.

Keresünk továbbá

SZERVIZTECNIKUSOKAT.

Elvárások:
- középfokú elektrotechnikus/műszerész végzettség,
- automata gépek karbantartásában szerzett gyakorlat (PLC-ismeret előnyt jelent),

A német/angolnyelv-tudás előnyt jelent.

Bérezés megegyezés szerint.

Címünk:
1106 Budapest, Napmátka u. 6.
Telefon: 432-2582
Fax: 264-2562

mt

HATÁRON TÚLI MAGYAROK HIVATALA

ÁLLÁSAJÁNLAT

kontroller

A munkakör megnevezése:	
A munkáltató:	Határon Túli Magyarok Hivatala
A munkakör legfontosabb elemei:	- állami költségvetési szerv cél szerint elkülönített pénzeszközeinek költségvetési tervezése, - ezzel kapcsolatos szakmai egyeztetések lebonyolítása a cél szerinti juttatásból részesülő szereplőkkel, illetve az államháztartás egységeivel, - kötelezettségvállalások előkészítése és végrehajtása, - erre vonatkozó pénzügyi ellenőrzési rendszer kiépítése, - a cél szerinti pénzeszközök folyamatos és pontos nyilvántartása, - a helyszíni ellenőrzések lebonyolítása.
Fizetés:	a köztisztviselői törvény alapján.
Jelentkezési feltétel:	szakirányú felsőfokú végzettség.
Előnyt jelent:	szakmai tapasztalat, angol- és románnyelv-tudás. B-kategóriás jogosítvány.
Jelentkezni lehet írásban, a következő anyagok benyújtásával:	- szakmai önéletrajz - oklevélmásolat - erkölcsi bizonyítvány - esetleges nyelvvizsga-bizonyítvány, illetve ajánlás.
Jelentkezési határidő:	a megjelenéstől számított 8 napon belül, de legkésőbb 2001. október 3.
Cím:	

Rajzok a kultúrpalotából

Körösfői-Kriesch-kiállítás Gödöllőn

Tanulmányrajz a Marosvásárhelyi Kultúrpalota Táltosok című freskójához (1912)

FOTÓ: BALÁZS GUSZTÁV

Bár mostanában is olyan nyitottság jellemezne bennünket, mint amilyen a gödöllői művésztelep alkotóira volt jellemző az előző századforduló táján! Példát mutattak arra is, hogy a művész a legkülönbözőbb műfajokban alkothat maradandót. Körösfői-Kriesch Aladár csupán 57 évet élt, 1920-ban meghalt. Az 1885-ben született Remsey Jenő még 73 évesen is kiállított Párizsban. Ő és társai, akik szétrajzottak a világban vagy Gödöllőn élték le életüket, tovább őrizték az ideát.

Időben távolra kellett tehát nyúlniuk a napokban a Gödöllői Új Művészet Közalapítvány Körösfői utcai alkotóházában megnyitott Körösfői-Kriesch Aladár kamarakiállítás rendezőinek, *Őriné Nagy Cecília* művészettörténésznek, *Kecskés Józsefnek*, a közalapítvány titkárának és *Seres Imrének*, a városi művelődési központ munkatársának. Jóval messzebbre, mint tavaly az első emléktárlat létrehozásánál, amikor Remsey Jenő festményeit láthattuk az alkotóházban, az egykori szecessziós művésztelep közelében.

A Körösfői-Kriesch Aladár kiállítás anyaga kétfelé osztható. A már másutt is bemutatott magán- vagy közgyűjteményekben őrzött festmények és szobrok mellett még nem látta a nagyközönség azokat a tanulmányokat, rajzokat, amelyeket a marosvásárhelyi kultúrpalota díszítéséhez készített a művész, és nemrégiben kerültek a Gödöllői Városi Múzeum tulajdonába.

Az 1911 és 1913 között épült kultúrpalotában reprezentatív freskók ábrázolják a magyarság múltját. A Gödöllőn most először látható rajzok viszont alkotójuknak a témához fűződő bensőséges viszonyát tükrözik – mondta megnyitójában Keserű Katalin művészettörténész. A gödöllői művésztelepet különleges szerveség jellemezte. Mindenféle gondolat befogadást nyert itt, ami megérintette az alkotó embert, folytatta az Ernst Múzeum igazgatója.

Körösfői-Kriesch Aladár már pályája kezdetén felfigyelt a paraszti kultúrára, a kalotaszegi népművészet iránti tisztelete jeleként vette fel előnevét is.

A kiállítás alkalmat adott arra, hogy átadják az önkormányzat által létrehozott közalapítvány emlékplakettjét a művésztelepet 1901-ben megalapító művész menyének, a 92 éves Körösfői Aladárnénak. Gáti Gábor Munkácsy Mihály-díjas szobrászművész alkotása a leszármazottak iránti tiszteletet fejezi ki.

Az alapítvány 2002-ben Nagy Sándor (1869–1950) tárlattal folytatja a művésztelepi tagok munkásságának bemutatását.

B. A. G.

A Körösfői-Kriesch Aladár Művészeti Alapítvány évente emlékplakettel ismeri el egy-egy Gödöllőn élő 14–24 év közötti tehetséges fiatal vagy a tehetséges fiatalok művészeti oktatásában kiemelkedő munkát. A díj elnyerésére érdemes személyre október 10-ig bárki javaslatot tehet az alapítvány címén: 2100 Gödöllő, Kiss József utca 7. A díjátadás október 29-én lesz, Körösfői-Kriesch Aladár születésének évfordulóján a Chopin Zeneiskolában.

MAGYAR KARÁCSONY.

Ilyenkor, karácsony táján, sajtóban, egyesületekben, társaságban nagy felbuzdulással hangoztatták a szállóigét: magyar kéz munkáját vegyük karácsonyra! Ha valaha, úgy ma kell komolyan venni ezt a mondást. Nézzünk szét az üzletekben, soha annyi selejtes árúcikk nem özönlött be külföldről, mint most. Minden, ami rossz anyag, ízléstelen forma, gyarló megmunkálás, hamis látszat, itt van a mi boltjainkban és horribilis árakon kínálkozik a vásárlónak. Félre ezekkel a tolakodó hamisságokkal! Az átélt nehéz idők tanítsanak meg bennünket arra, hogy szeressük, dédelgessük, ápoljuk azt, ami magyar, amiből magyar tehetség, ízlés és ügyesség szól hozzánk a mi nyelvünkön.

A Társulat karácsonyi vására a közönség elé tárja azt a sok szépet és jót, amit iparművészeink elgondoltak és serény, ügyes kézzel meg is valósítottak. Gazdag változatosságban talál itt a vásárolni akaró művészi holmikat.

Karácsony szent ünnepét tegye a közönség magyar karácsonnyá azzal, hogy szeretettel, megértéssel és megbecsüléssel karolja fel magyar kezek becsületes, jó munkáit.

A Társulat elnöksége elsősorban a tagokhoz és e lap olvasóihoz fordul azzal a bizalomteljes kéréssel, hogy a Társulat karácsonyi vásárát (ez idén IV., Reáltanoda-u. 7, nyitva 9—4-ig) minél számosabban keressék fel, ott vásároljanak és buzdítsák erre jó embereiket is.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1919. évi március hó 9-én d. e. 11 órakor az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban tartotta harmincnegyedik évi rendes közgyűlését.

Jelen vannak a lemondott elnökség és választmány tagjai közül Zsolnay Miklós, Árkay Aladár, Csányi Károly, Fieber Henrik dr., Gaul Károly, ifj. Gonda Béla, Gróh István, Györgyi Dénes, Hauswirth Ödön, Helbing Ferenc, Jungfer József, Kölber Dezső, Körösfői Kriesch Aladár, Ligeti Miklós, Menyhért Miklós, Mihalik Gyula, Nádai Pál dr., Róth Miksa, Szablya F. Ferenc, Szablya János, Szalai Emil dr., Szontágh Aranka, Végh Gyula, Vértes Rezső, továbbá a Társulatnak mintegy 80 tagja és a társulati tisztikar.

Napirend előtt igazgató bejelenti, hogy az elnökség és a választmány az évi jelentésben ismertetett okoknál fogva lemondott. A volt elnökség tagjai közül e percben senki sincs jelen, miért is a közgyűlés feladata, hogy a közgyűlés vezetésére a jelenlevők egyikét felkérje. — A közgyűlés Végh Gyulát kéri fel a tanácskozás vezetésére.

Végh Gyula elfoglalja az elnöki széket, megállapítja, hogy az elnökség a közgyűlést az alapszabályokban előírt módon hívta össze, a hivatalos lapban a közgyűlés idejét, helyét és napirendjét közzétette és a Társulat összes tagjait meghívta. Ezután megnyitja a közgyűlést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Gróh István és Csányi Károly tagokat.

1. Bejelenti az elnök, hogy a közoktatásügyi miniszter Nagy Árpád min. tanácsost, a kereskedelemügyi miniszter Kertészffy János tanárt bízta meg képviseletével, akiket melegen üdvözöl. A miniszter uraknak ebből az intézkedéséből azt látjuk, hogy a kormány át van hatva az iparművészet kulturális és gazdasági feladatainak fontosságától és reményt meríthetünk arra is, hogy a jövőben fokozott mértékben tapasztaljuk a kormány jóindulatát Társulatunk irányában. A Társulat működéséről a választmány jelentése számol be, a jövő programmját pedig az új vezetőség hivatott kidolgozni, amelyet ez a közgyűlés fog a Társulat élére állítani.

Az elnök ezután megnyitó beszédét a következőképpen folytatja:

Nekem, kit az Önök kitüntető bizalma ideiglenes minőségben emelt az elnöki székbe, engedtessék meg, hogy búcsút vegyek a Társulatnak most távozó elnökségétől, választmányától és érdemes tisztviselőitől. Hálás köszönetemet tolmácsolom azon férfiaknak, kik mint a Társulat eddigi irányítói és munkásai önzetlenül fáradtak a Társulat érdekében. Legszebb elégtételül szolgálhatnak nékik az eddig elért szép eredmények. Reméljük, sőt kérjük is, hogy a Társulatunk iránt érzett, törhetetlen szeretetüket és kipróbált munkaerejüket a jó ügy érdekében továbbra is gyümölcsöztetni szíveskedjenek.

A mai kor nagy átalakulásai, mint minden intézménnyel szemben, úgy az Iparművészeti Társulattal szemben is új követelményeket támasztottak és szükségessé tették a Társulat egész szervezetének megújítását. Átérezte ezt a Társulat vezetősége is, amidőn minden külső kényszer nélkül önként átengedte helyét az új erőknek, hogy ezek teljes szabadsággal érvényesíthessék a Társulat újjászervezésére irányuló akaratukat. Ezzel bebizonyította a lemondott elnökség és választmány, hogy ki akar küszöbölni innen minden ellentétet és a kölcsönös megértésre, a békés együttműködésre kívánja alapítani a Társulat szervezetét.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy itt személyes kérdések, pártérdekek döntő szerepet nem játszottak, hanem az egyedüli cél az iparművészetnek és Társulatunknak felvirágoztatása. Ebben a kívánságban mindnyájan kivétel nélkül egyetértünk.

A mai súlyos időkben a mi sorsunk sok olyan külső hatalomtól, esélytől függ, melyre befolyást — legalább közvetlenül — nem gyakorolhatunk. De a mi viharban hánykolódó hajónk soha sem érhetne révbe, ha a kormányosai, legénysége, utasai egymást okolva a bajért, egymásra törnének, egymást akadályoznák a hajó megmentésére irányuló munkában. Hiszem, hogy a veszély órája megtanít bennünket arra, hogy nem egymás ellen, hanem egymásért, a jó ügyért, vállvetve kell küzdenünk. Hiszem, hogy habár még nehéz megpróbáltatások várnak is reánk, egyetértve kiküzdjük nemzetünknek boldogulását, elérjük mindazt, amit fiatal lelkesedés, okos megfontolás és kitartó munka egyesült erővel elérni képes. (Élénk helyeslés.)

2. Igazgató előterjeszti a választmánynak a Társulat 1918. évi működéséről szóló jelentését, amelyet az elnökség minden tagnak megküldött.

Elnök javasolja, hogy a jelentést a közgyűlés tekintse felolvasottnak.

Menyhért Miklós a jelentés egyes pontjaihoz kíván kiegészítő megjegyzéseket fűzni. A jelentés szerint a Magyar Iparművészek Munkaszövetsége a háborús viszonyok miatt

Magyar Iparművészek
1919. 3—10. 14.

nem kezdhette meg tevékenységét. Ő az okot nem ebben látja, hanem a letűnt kormány támogatásának hiányában, amely pártcélokra milliókat adott, de kulturális célokra nem áldozott semmit. Az új rezsim már eddig is több ízben jelét adta annak, hogy az iparművészet ügye iránt megértéssel és jóakarattal viseltetik és e részben további támogatására is számítunk. Elismeréssel adózik a Társulatnak a Petrik-féle gyűjtemény megszerzéseért és kéri, hogy a vezetőség mielőbb gondoskodjék arról, hogy a nagyértékű anyagot széles körben publikálja. A Társulat lapját, a Magyar Iparművészetet a mai nehéz viszonyok közt nagy anyagi áldozatok árán tartja fenn. Ezt indokoltnak látja, mert a Magyar Iparművészet ma egyedüli művészeti folyóiratunk. Azonban már több oldalról hangzottak fel kívánságok a lap irányának megváltoztatása mellett. Azok, akik ezt óhajtják, úgy látják, hogy a lap nem halad a korral, nem illeszkedik bele az életbe, a közönség érdekeibe. Kívánják, hogy a lap több teret adjon a napikérdések ismertetésének, állandó tanácsadója, referense legyen a közönségnek, többet foglalkozzék az iparművészet gazdasági problémáival. Végül az elnöki megnyitónak a kölcsönös megértésre vonatkozó részére reflektálva kijelenti, hogy az iparművészek eddig is törekedtek erre, de a Társulat volt vezetősége kissé bürokratikusan kezelte a kérdéseket és ez szegte útját legtöbbször a megértésnek.

Barta Artur érdemül tudja be a régi vezetőségnek, hogy lemondásával a Társulat újjászervezését elősegítette s ezért jegyzőkönyvi köszönetet kíván szavaztatni. Reméli, hogy az új vezetőség megtalálja a módot arra, hogy a Társulat munkássága belekapcsolódjék a gyakorlati életbe.

A napirend eme pontjához több felszólaló nem jelentkezik, mire az elnök határozatképpen kimondja, hogy a közgyűlés a választmány jelentését egyhangulag tudomásul veszi.

3. Igazgató előterjeszti az 1918. évi számadások megvizsgálására a mult közgyűlés által kiküldött számvizsgálók jelentését. A számvizsgálók javasolják a felmentés megadását. — A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi és a választmánynak az 1918. évre a felmentést megadja.

4. Igazgató bejelenti, hogy Vágó Dezső társulati tag több tagtárs nevében is javaslatokat nyujtott be a Társulat belső szervezetének átalakítása és jövő munkaprogrammjának megállapítása tárgyában. E javaslatokat a választmány letárgyalta, magáévá tette és azok elfogadását a közgyűlésnek is ajánlja. — Vágó Dezső pontonként felolvassa a választmány következő javaslatait:

1. A választmánynak mult évi december hó 2-án tartott ülését megelőző értekezletén megállapodás történt, hogy a választmány tagjait felhívják, mondjanak le tisztségükről. Az ülésen jelen volt választmányi tagok ennek a felhívásnak nyomban eleget is tettek, mások írásban jelentették be csatlakozásukat, úgy hogy hat tag kivételével az elnökség és a választmány valamennyi tagja lemondott. — A választmány szükségesnek tartja, hogy a jelen közgyűlésen az elnökség és a választmány a maga teljes egészében új választás alá kerüljön, miért is javasolja, mondja ki a közgyűlés, hogy a már bejelentett lemondásokat tudomásul veszi és az eddig le nem mondott választmányi tagok megbizatását pedig megszünteti.

2. Hogy Társulatunk a forradalom következtében megváltozott társadalmi és gazdasági életünkbe céltudatosan beilleszkedjék, szükségesnek tartja a választmány a Társulat munkaprogrammjának revizió alá vételét és szervezetének megváltoztatását. Óhajtja a választmány, hogy az új programm megállapításánál az legyen a vezető gondolat, hogy a művészet céltudatosan vezettessék be a kézműiparba és gyári üzembe, továbbá, hogy iparművészeti termelésünk számoljon az új és megnagyobbodott fogyasztó közönség szükségleteivel és minden eszközzel oda hasson, hogy ezt a közönséget a művészi értelemnek megnyerje.

A Társulat belső szervezetének megváltoztatása pedig akképpen történjék, hogy a Társulat kebelében iparművészeti szakonkint osztályok alakuljanak, hogy így a tervezőművészek, a kivitelező iparosok és értékesítő kereskedők egységes és kiegészítő munkássága biztosíttassék. Külön szerv volna létesítendő a fogyasztó közönség részére, amely közösségbe a fogyasztókon kivül a városok és községek tanácsainak és különböző érdekképviseleteinek megbizottait kellene bevonni.

A Társulat igazgatásának és ügyvezetésének átszervezésére vonatkozólag a választmány célszerűnek látja, hogy a vezetőség egy öt tagnál nem többet számláló intéző bizottságból álljon, amely állandó bizottság utasítása szerint az ügyvezető igazgató, ha kell, a napi eseményekhez alkalmazkodva, haladéktalanul intézkedhetik. A mostani 70 tagú választmány helyébe pedig a szakosztályok kiküldötteiből alakuljon a felelős szerv, hogy a szakosztályok kiküldötteik útján egymással és a vezetőséggel állandó összeköttetésben legyenek. — A választmány javasolja ezek alapján, hogy a közgyűlés határozza el a Társulat munkaprogrammjának revizióját és szervezetének megváltoztatását, aminek végrehajtásánál az előbb megállapított alapelvek legyenek irányadók.

3. Az előző pontban megjelölt munka elvégzésére a most érvényes alapszabályok szerint a jelen közgyűlés által választandó vezetőség hivatott. Tekintettel arra, hogy a választmánynak később teendő javaslata szerint az újonnan választott vezetőség megbizatása kötött határidőre szólna, a választmány nem tartja szükségesnek az elnöki tisztség betöltését. — Ezért javasolja, hogy a jelen közgyűlés az elnöki tisztséget most ne töltse be, továbbá hogy az átszervezési és a programm-megállapítási munka elvégzésére a közgyűlés egy tervező művész és egy iparos vagy műpártoló tagot alelnökökül és 60 választmányi tagot válasszon a jelzett munkálatok befejeztéig, de legfeljebb egy évre terjedő megbizatással.

4. Javasolja a választmány, hogy a közgyűlés utasítsa az újonnan választott vezetőséget a feladatául kiüzött munkálatok haladéktalan megkezdésére, továbbá a Társulati alapszabályok és egyéb szabályzatok átdolgozására. illetőleg életbeléptetésére és a szükséghez képest új szabályzatok megalkotására. Utasítsa végül arra, hogy az összes idevágó munkálatok befejezése után a végleges átalakulás kimondására hivatott közgyűlést haladéktalanul hívja össze.

A közgyűlés a választmány javaslatait változatlanul, egyhangulag elfogadja.

5. A választmánynak az 1919. évi költségvetésre vonatkozó javaslatát a közgyűlés változatlanul elfogadja.

6. Elnök felhívja a közgyűlést, hogy 2 alelnököt, 60 választmányi tagot és az 1919. évi zárószámadások megvizsgálására 3 tagot és 2 póttagot válasszon.

Bodonyi Jenő egyhangú választást javasol és felolvassa azok neveit, akiknek megválasztását ajánlja.

Galambos Jenő bejelenti, hogy a fémművesipar képviseletében jelölt Jungfer József megbizatásához a lakatosipartestület, amelynek élére most egészen új vezetőség került, nem járul hozzá és Jungfer József helyébe más iparos jelölését javasolta a Társulathoz intézett átiratában.

Hauswirth Ödön tájékoztatja a közgyűlést a jelöltek névsorának összeállítása érdekében az egyes műiparágak képviselőivel folytatott megbeszélések eredményéről. A lakatosipartestület régi vezetősége Jungfer Józsefet ajánlotta a választmányi tagságra, aminek alapján jelölésére vonatkozólag az iparosság képviselői egyértelműleg meg is állapodtak. A lakatosipartestületnek, nézete szerint, nincs joga a megállapodás megváltoztatására, egyáltalában a leghatározottabban tiltakozik az ellen, hogy bármelyik kint álló testület vagy érdekképviselet a Társulat autonóm jogaiba, aminő a választmányi tagok megválasztása, beleavatkozzék.

Pál Hugó nem fogadja el a felolvasott névsort, mert nem ismeri a jelöltek programmját s úgy látja, hogy nagyon eltérő nézetű tagok vannak az ajánlott listában.

Elnök úgy látja, hogy a közgyűlés nem kíván egyhangú választást, miért is az alapszabályok 25. pontja alapján elrendeli a titkos szavazást.

Két szavazatszedő bizottságot küld ki, amelyeknek tagjaiul felkéri Bodonyi Jenő, Hauswirth Ödön, Jakó Géza, Simay Lajos és Weisinger György tagtársakat.

A szavazás tartamára a közgyűlést felfüggeszti.

A szavazás megtörténte után, elnök a közgyűlést újból megnyitja és a szavazatszedő bizottságok által felvett jegyzőkönyvben foglalt adatok alapján kihirdeti, hogy leadatott összesen 85 szavazat. A Bodonyi Jenő által felolvasott névsor 55 szavazólapon változatlanul maradt, ennélfogva abszolut többséggel megválasztattak:

Alelnökké: Körösfői Kriesch Aladár és Róth Miksa.

Választmányi tagokká: *a)* iparművészek: Bardócz Árpád, Biró István, Biró Mihály, Bodon Károly, Faragó Ödön, Gróh István, Helbing Ferenc, Kozma Lajos, Kölber Dezső, Lakatos Artur, Lesznai Anna, Löffler Béla, Menyhért Miklós, Mihalik Gyula, Szablya F. Ferenc, Szántó Gergely, Szentgyörgyi István, Telcs Ede, Vágó Dezső, Vértes Rezső.

b) Művészi iparosok: Barta Artur kárpitos, Bányai Viktor asztalos, Bodonyi Jenő kárpitos, Breitner Lipót

ezüstműves, Csajka István ötvös, Hauswirth Ödön díszítőfestő, Hosszú István asztalos, Jakó Géza keramikus, Jellenz Béla könyvkötő, Jungfer József fémműves, Kiss József asztalos, Kulcsár Sándor bronzműves, Majoros Károly üvegfestő, Mangold Béla Kolos divatiparos, Nagy Antal asztalos, Rákos Manó díszítő-szobrász, Reitzer Jenő díszítő-festő, Seenger Béla kőfaragó, Szabó Dezső nyomdai cégvezető, Tull Viktor bőrműves.

c) Műbarátok: Alpár Ignác, Bartóky József dr., Delmár Emil dr., Fieber Henrik dr., Gaul Károly, Herz Viktor, Kner Imre, Majovszky Pál dr., Maly Ferenc dr., Nagy Árpád dr., Nádai Pál dr., Petrovics Elek dr., Ranschburg Nándor dr., Szablya János, Szalai Emil dr., Szirtes Artur dr., Vágó József (kormánybiztos), Végh Gyula, Vig Albert, Wolfner Gyula.

Számvizsgálókká, mint rendes tagok: Melocco Péter, Pongrácz János, Ország Róbert. Mint póttagok: László Henrik, Szőnyi László dr.

A napirend letárgyalása után Kertészffy János a kereskedelemügyi miniszter képviseletében szólal fel. Szívesen elismeri a magyar iparművészek kvalitásait, akik invenció és tudás tekintetében kiállják a versenyt más nemzetek iparművészeivel. Mégis a magyar iparművészek többsége nyomorog. Ennek okát nem abban látja, hogy az iparművészet nem részesült a kormányok támogatásában, hanem inkább abban, hogy iparművészeink csak művészek, de nem egyszersmind kereskedők is, vagyis a gyakorlati életben nem tudnak érvényesülni. Kéri a művészeket, használják fel a mai kedvező alkalmat, amikor a külföldi cikkek behozatalának valutáris okokból való eltiltása a belföldi fogyasztást teljesen részükre tartja fenn és igyekezzenek üzleti érdekeiket is érvényesíteni. Ha ezt elérik, sok olyan kérdés kapcsolódik ki, ami most helyzetüket megnehezíti. A mostani kormány részéről továbbra is a legmesszebbmenő támogatásra számíthat az iparművészet ügye.

Menyhért Miklós megnyugvással veszi tudomásul a miniszter képviselőjének kijelentését, de nem osztozik abban a felfogásban, hogy az iparművészek kereskedők is legyenek. A művész teremtsen, alkosson jót, igaz művészetet csináljon, ha kereskedő is lesz, megszűnik művész lenni. De nincs is erre szükség, ha becsületes, jó kereskedelmünk van, amely nem törekszik a művész kiuzsorázására.

K. Kriesch Aladár köszöni a közgyűlés bizalmát, amely az alelnöki székbe emelte. Nem akar programmot adni, a részletekre kiterjeszkedni, csak fel akarja hívni a művészeket, iparosokat és az iparművészet minden barátját, hogy nem egymás ellen, hanem együtt, egymásért dolgozzanak. Ne keressük most a multak hibáit, se egymáséit. De a multat megtagadni nem lehet, amely nemzet ezt teszi, meghalt. Új életet akarunk kezdeni, de meg kell becsülni elődeinket, akik jóakarattal építettek. A mi jövendő működésünk alapgondolata legyen a kitartás és együttérzés. Ez fogja ezt az országot megmenteni. (Zajos éljenzés.)

Róth Miksa úgy érzi, hogy amikor a közgyűlés bizalma őt ültette az egyik alelnöki székbe, ez a megtiszteltetés első sorban a műiparos megbecsülését jelenti.

Ez jóleső érzéssel tölti el és annak az őszinte reményének ad kifejezést, hogy most végre leomlanak azok a mesterséges válaszfalak, melyek a tervezőt és kézművest eddigelé egymástól elválasztották és ezentúl már most mi műiparosok is — mint teljesen egyenjogú faktorok — a Társulatban ahhoz a működési térhez jutunk, amely lehetővé teszi nekünk, hogy a magyar iparművészet ügyét, — mely annyira szivünkön fekszik — tőlünk telhetőleg előbbre vigyük.

Őszinte meggyőződése, hogy tervező és műiparos egymást kölcsönösen megbecsülve, bensőséges együttérzéssel és vállvetett együttes működéssel, iparművészetünk számára egy szebb és praktikus eredményekben gazdagabb korszaknak eljövetelét fogják elősegíteni.

Reális közgazdasági jelentőséggel bíró iparművészet, csakis egy magasan fejlett, tőkéletes műiparból alakulhat ki, azért fejlesszük, tőkéletesítsük, nemesítsük és tegyük naggyá műiparunkat, hogy abból egy erős nemzeti érzéstől áthatott virágzó iparművészet fakadjon.

Ezért a hitvallásáért dolgozni és közreműködni szent kötelességének tartja. (Élénk helyeslés.)

Mervó Márton felhívja a kormány figyelmét az agyagipar létérdekeit veszélyeztető bajokra és kéri a kormány jóakaratát eme fontos műiparág számára.

Elnök zárószavai után a közgyűlés véget ér.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1919. évi március hó 17-én tartott ülésén jelen voltak: Körösfői K. Aladár és Róth Miksa alelnökök, Bardócz Árpád, Barta Artur, Bartóky József dr., Bányai Viktor, Biró István, Bodon Károly, Bodonyi Jenő, Csajka István, Faragó Ödön, Fieber Henrik dr., Hauswirth Ödön, Helbing Ferenc, Herz Viktor, Hosszu István, Jakó Géza, Jellenz Béla, Jungfer József, Kiss József, Kölber Dezső, Kulcsár Sándor, Lakatos Artúr, Löffler Béla, Majovszky Pál dr., Majoros Károly, Menyhért Miklós, Mihalik Gyula, Nagy Antal, Nagy Árpád dr., Nádai Pál dr., Petrovics Elek dr., Ranschburg Nándor dr., Rákos Manó, Reitzer Jenő, Szablya F. Ferenc, Szablya János, Szabó Dezső, Szalai Emil dr., Szántó Gergely, Szentgyörgyi István, Szirtes Artúr dr., Tull Viktor, Vágó Dezső, Végh Gyula, Víg Albert és Vértes Rezső választmányi tagok, Györgyi Kálmán igazgató és Szécsén Ferenc titkár, aki a jegyzőkönyvet vezeti.

Körösfői K. Aladár alelnök üdvözli a megjelenteket és megnyitóbeszédében körvonalazza azokat az új feladatokat, amelyeknek megvalósítására az újjászervezett társulatnak az új érában törekednie kell. Társadalmi és gazdasági életünk minden ízében át akar alakulni és át is kell alakulnia. Természetes, hogy mi sem akarjuk, nem is tudjuk magunkat ettől távoltartani, de munkánkban ne az az elv vezessen bennünket, hogy mindenütt és mindenáron romboljunk, hanem csak ott, ahol szükséges. A rombolással mi tulajdonképpen építeni akarunk, feladatunk a társulat működésének tervszerű kiépítése, úgy hogy az egészséges alaptól, a multtól, teljesen el ne szakadjunk. Amit elődeink tettek és alkottak, ezt csak hálával és elismeréssel fogadhatjuk. Így indulhatunk el az új útra. Minden iparművészetnek egészséges ipar az alapja. Ezért igen fontosnak tartja az iparosokkal való eleven és szoros kapcsolat megteremtését. Tőlük kell megtanulni az élet szükségleteit és velük együtt fejleszteni az iparművészet feladatait. Ez a kapcsolat a társulat munkáját eredményessé és életteljessé teszi. Az iparművészeti termelés szervezésének kérdésével szorosan összefügg az ipari oktatás ügyének reformja. E téren is nagy feladatok várnak ránk. Tervező művész nem lehet meg iparos nélkül és viszont. Az iparosnak szüksége van a művész általánosabb, több szempontot egybefoglaló, irányító befolyására, a művésznek az iparos szakbeli tudására. Művész és iparos csak együtt alkothatnak igazán jót és szépet. Nagyon fontosnak tartja, hogy a nagyüzemek termelésébe is belevigyük az iparművészetet, ha kell, energikus és kényszerítő eszközökkel. A magyar nagyüzemekben magyar művészeket foglalkoztassanak, ne külföldieket.

Tudni kell, hogy minél tovább fejlődik az ország és kultúrája, a munkafelosztás is annál nagyobb lesz. Nem lehet tehát azt kívánni, hogy a társulat munkaköre az iparművészeti élet minden kérdésére kiterjedjen. Kívánatos, hogy más faktorok, testületek, szövetségek vállalják a feladatok egy részét és ezek a szervezetek mind együttesen vigyék előre az iparművészet ügyét. A termelés és értékesítés szempontjából különösen fontosnak látja a munkaszövetség hivatását. Itt lehetne gyakorlatilag megszervezni a kapcsolatot a művész és iparos közt esetleg néhány állami feladat révén. Utal a német Werkbund példájára, amelynek szervezetét, munkásságát és eredményeit tanulmányozni és a levont tapasztalatokat értékesíteni kellene.

Hogy a mi iparművészetünknek az egész modern és európai kultúrában létjogosultsága legyen, a magyar nép művészetébe kell belekapcsolódnia, ennek formaszépségeitől kell áthatva lennie. Ez az iparművészet lehet szószólója a faji géniusznak és ezzel dokumentálhatjuk az életre való jogunkat.

Kéri az iparművészet minden művelőjét, hogy ebben a munkában legyenek a vezetőség segítségére. A választmány különféle bizottságokat fog alakítani és mindegyikhez a feladatok egy részét utalni. E bizottságokban művészek, iparosok és műbarátok egyaránt képviselve lesznek és rájuk hárul a feladat, hogy úgy a társulat újjászervezésére, mint egyéb feladatok megoldására javaslatokat dolgozzanak ki.

Végül egy személyes kéréssel fordul az igazgatóhoz. Arra kéri, hogy a választmánytól kapott szabadságának megkezdését halassza el arra az időre, amikor a társulat újjászervezésének munkája már be lesz fejezve. Az ő kipróbált munkaerejére, elismert képességeire ebben az alapvető munkában szükségünk van.

Elnök megnyitóját a választmány tagjai egyértelmű helyeslással fogadják.

Igazgató köszöni az elnök elismerő szavait. Úgy érzi, hogy a munka elől, amely a most folyó átalakulás következtében a vezetőségre hárul, nem szabad kitérnie. A kapott szabadságot nem most veszi igénybe, hanem akkor, amikor meggyőződik arról, hogy szabadságolása a társulat munkájában zökkenést nem okoz.

A napirend tárgyalására áttérve, elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Végh Gyula választmányi tagot.

Jelenti, hogy távolmaradásukat kimentették Breitner Lipót, Gaul Károly, Kner Imre és Seenger Béla választmányi tagok.

Igazgató jelenti, hogy a kereskedelemügyi miniszter a végrehajtó-bizottságba Gaul Károly, Seenger Béla és Vágó József, a bíráló-bizottságba Faragó Ödön és Víg Albert választmányi tagokat, a közoktatásügyi miniszter a bírálóbizottságba Gróh István és Végh Gyula választmányi tagokat nevezte ki. — Tudomásul szolgál.

Igazgató a közgyűlésen elhangzott felszólalásokra reflektálva, utal arra, hogy a lakatosipartestület részéről Galambos Jenő szólalt fel az ellen, hogy a hivatalos listán Jungfer József neve szerepelt, holott az ipartestület mást nevezett meg a szakma érdekeinek képviselője gyanánt. Erre vonatkozólag bejelenti, hogy a lakatosipartestülettől a közgyűlést megelőző napon érkezett értesítés szerint az ipartestület Galambos Jenőt nevezi meg bizalmi emberül, ez azonban nem volt figyelembevehető, egyrészt mert az ipartestület időközben kibuktatott elnöksége már korábban hivatalosan Jungfer Józsefet ajánlotta a választmányi tagságra, aminek következtében az egyes szakmák kiküldötteivel tartott jelölőértekezlet ennek értelmében határozott is, másrészt ennek a megállapodásnak megváltoztatása újabb értekezleten lett volna lehetséges, ennek összehívására azonban már idő sem volt. De ettől eltekintve az ipartestület helytelenül értelmezte a társulat megkeresését, amennyiben nem bizalmi ember kiküldéséről volt szó, hanem a szakma egyik képviselőjének ajánlásáról, akinek megválasztása azonban a közgyűlésnek volt autónom joga. A közgyűlésen egyébként Hauswirth Ödön már a jelenlevők egyhangú helyeslése mellett tiltakozott az ellen, hogy bármely kívül álló érdekképviselet egy más egyesület autónomiájába beleavatkozzék.

A lakatosipartestület átiratára a társulat ilyen értelemben válaszolt is. — A választmány helyeslőleg veszi tudomásul a tett intézkedést.

Áttérve Menyhért Miklós választmányi tag közgyűlési felszólalására, mely szerint a társulat lapja, a Magyar Iparművészet ellen több oldalról hangzottak fel észrevételek, amelyek a lap irányának megváltoztatását kívánják, továbbá, hogy a lap nem halad a korral, nem illeszkedik bele az életbe, keveset foglalkozik az iparművészet gazdasági problémáival, az igazgató megjegyzi, hogy tudomása szerint elég kompetens emberek nem vélekednek ily kedvezőtlenül a lapról. Megengedi, hogy a lapot lehet fejleszteni és gazdagítani s nem is zárkózik el az elől, hogy a választmány erre módot keressen. Felszólalása során kérte még Menyhért, hogy a társulat vezetősége mielőbb gondoskodjék a Petrikféle gyüjtemény publikálásáról. — A gyüjtemény kiadása szándéka is a társulatnak, ezt azonban gondosan elő kell készíteni.

Mindkét kérdés fontossága indokolttá teszi, hogy velük egy külön bizottság behatóan foglalkozzék. Ezért javasolja igazgató, hogy a választmány alakítson a mai ülésen egy irodalmi bizottságot, amelynek hatáskörébe utalható volna nemcsak a már felvetett, hanem egyéb, az irodalmi propaganda és művészeti kiadványok körébe vágó kérdések előkészítése is. Megfontolandó volna még, vajjon az iparosoknak régebben oly hasznos szolgálatokat tett Mintalapokat nem kellene most, természetesen a mai kor igényeinek megfelelő tartalommal, újból megindítani. — A választmány az igazgató előterjesztését tudomásul veszi és egy irodalmi bizottság alakítására vonatkozó javaslatát elfogadja.

A társulat belső szervezetének átalakítására és jövő munkaprogrammjának megállapítására a választmány reformbizottság megalakítását határozta el.

Igazgató jelenti, hogy Kner Imre vál. tag „Ipari nevelés és iparművészet" című füzetének példányait a választmány tagjai közt való szétosztás céljából megküldötte. A szerző igen értékes fejtegetéseit és javaslatait a tagok figyelmébe ajánlja. Kéri, hogy a választmány a füzetben foglalt javaslatokat érdemleges tárgyalás végett az irodalmi bizottság elé utalja. — A választmány az érdemes szerzőnek köszönetét fejezi ki a mű megküldéséért és az irodalmi bizottságot felhívja az abban foglalt javaslatok tárgyalására.

2. Elnök felhívja a választmányt tíz meghívott művésztagnak és a bizottságok tagjainak titkos szavazás útján való megválasztására.

A szavazás tartamára az ülést felfüggeszti.

Először a meghívandó művésztagokra szavaznak.

A leadott szavazatok összeszámlálása után elnök az ülést újból megnyitja és kihirdeti, hogy mint művésztagok a választmányba meghivatnak: Árkay Aladár, Beck Ö. Fülöp, Benkhard Ágoston, Csányi Károly, Györgyi Dénes, Jaschik Álmos, Meyer Antal, Moiret Ödön, Nádler Róbert és Undi Mária.

A második szavazás a bizottsági tagokra történik.

Ennek eredménye szerint a választmány megalakítja a különféle bizottságokat.

Bartóky József dr. felhívja a választmány figyelmét a kormány lakásépítő akciójára és nagyszabású közmunkaprogrammjára. Javasolja, hogy a választmány keressen módot és alkalmat, hogy ezekbe az akciókba belekapcsolódjék és az iparművészet érdekeit az akciókat intéző bizottságokban képviselje. A vezetőség tegye meg a kezdeményező lépéseket ebben az irányban.

Vágó Dezső tájékoztatja a választmányt azokról az eredményekről, amelyeket az Iparművészek Szövetsége a lakásépítési akcióval kapcsolatos tervezési munkák egy részének tagjai számára való megszerzésével elért.

Elnök a maga részéről helyesli Bartóky vál. tag javaslatát, mire a választmány azt elfogadja és megbízza az elnökséget, hogy illetékes helyeken eljárjon a Társulatnak a szóban levő akciókba való bevonása érdekében.

Végül elnök felhatalmazást kér az elnökség részére, hogy a meghívott művésztagokat a meghatározott számhoz nem kötött bizottságokba besorolhassa. — A választmány erre a felhatalmazást megadja.

Ezzel az ülés véget ért.

FELELŐS SZERKESZTŐ: GYÖRGYI KÁLMÁN.

Körösfői Kriesch A

57

ivád

Lippichlaform

60. l.

napszálltakor a kisszámú kuruczság szétugratta sokkalta nagyobb labanczhadat.

Bercsényi Miklós, a diadalmas kuruczgenerál a tengődi kastélyba szállt vezérkarával, hogy kipihe a verejtékes nap fáradalmait. Őt már aztán másképp fogadta Weér Tamás. Virág hullt útjára, lőn hala ürünek, libának és folyt a bor özönnel.

A Weérek ősi fakupájával kezében, ékes dikcz is mondott Tamás úr, ámbátor ez nem vala szoká De meg nem állhatta most, hogy cserkoszorús vé dégét, nagy Bercsényi Miklóst, ily módon is m ne tisztelje szegény pusztai hajlékában.

Köszönte a jó szót a hős generális, ám a gy zelem dicsőségét szerényen elháritá magáról.

— A diadal cserága a kit illet, — mondá — Tamás bátyám, nincsen itt. Egy hős ifjúnak kösz hetjük ezt a győzelmet, a ki a végzetes pillanatb midőn megritkult soraink már ingadoztak, átcsap

H

Regény egy kötetben.

Vésőre járt már az idő, midőn Teréz láto

Kőrösfői Kriesch

Aladár

l.

Corvina 1922. I. 134. l. 135. l

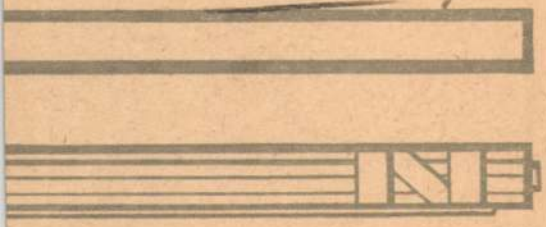

NUOVA SERIE N° 1 BUDAPEST GENNAIO 1938

NOTIZIARO

FRANCESCO NICOSIA: Arnaldo Mussolini 77
ATTILIO ORBÓK: La Biennale Veneziana del Film 78
ALESSANDRO MIHALIK: La scuola ungherese di Roma all'Esposizione Internazionale di Parigi *(con 2 ill.)* 79
LADISLAO BALÁS-PIRI: Rapporti della pittura ungherese con l'arte italiana nella prima metà del sec. XIX. *(con 1 ill.)* 82
STEFANO GENTHON: Esposizioni d'arte a Budapest 83
NOTIZIE VARIE — CINEMA 85
BÉLA CSISZÁR: Notiziari della Radio ungherese 87
AUSTRIA: CARLOTTA JUHÁSZ: Il libro di Schuschnigg 88
CECOSLOVACCHIA: *u. b.:* Letteratura ungherese nella Slovacchia 89
JUGOSLAVIA: *g. l.:* Vuk Karagic 91
ROMANIA: *r. f.:* Goga e la letteratura ungherese 92
CRONACHE ECONOMICHE 94
LIBRI 96
BOLLETTINO DELL'ISTITUTO ITALIANO DI CULTURA 99

Copertina e fregi di ERNESTO JEGES.

I manoscritti non si restituiscono.

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE «MATTIA CORVINO» EDITRICE

Tipografia Franklin

Körösfoi Kriesch A.

wod
z

Pétermagyuiv
Verecke V. 112. l.

ÜBER SPEZIFISCH
UND THERAPIE EIN
HAU
UND GESCHLECHT

VON

PROF. DR. EDUA

Vorstand der Universitätsklinik für Haut- und
Ministerialkommissär für die Bekämpfung de

3233. Kőrösfői Kriesch Aladár.

Sz. Budán 1863 október 29-én.

Arczkép

Egy balrafordult, de csak mellig látható fiatal leányt ábrázol, ki egy kissé előrehajlik és arczélben szemlélhető. Símára lefésült haját leeresztett kontybatűzötten viseli. Öltözete: hosszú ujjú vászon ing és pirossal szegett kék kötény. A háttér világoskék. Jelzése alól balra: »K. A. 905.«.

Vászon, méretei 48·4 : 51 cm. — Lelt. sz. 3233. — Vétetett az 1905 deczember 20-iki 104611 sz. leirat szerint 1800 K-án (1130–905). — Elszámoltatott 1906 június 5-én (786–906). — Az elszámolást jóváhagyta az 1910 május 11-iki 9458–909 szvsz. határozat (942–910).

III.

429 (3233)

623 (276).

III : 429

Arad vétel 1905

3309. Kőrösfői Kriesch Aladár.

Sz. Budán 1863 október 29-én.

Templomozás.

Kalotaszeg vidékének gyepes előtérében hat balra tartó magyar parasztnő olykép igyekszik a kerten át az istentiszteletre, hogy a párosan haladó asszonyokat egy-egy leány követi. Öltözetük: lelógó fejkendő vagy párta fátyollal, varrottas ingváll a könyöknél szűkrefogott bő ujjakkal, karra vetett rojtos kendő, kötény, balfelől feltűzött muszuj piros vagy sárga béléssel és magas szárú vörös csizma. A beforduló vénasszonyok még hímzett kozsókot is viselnek. Mindannyian jobbra vetnek árnyékot. A háttért nagy kert foglalja el. Jelzése alól balra monogrammképen: »K. A. 905«.

Vászon (tempera), méretei 93·2 : 144 cm. — Lelt. sz. 3309. — Vétetett középületek diszítésére és más gyüjtemények gyarapítására az 1906 szeptember 21-iki 80454 sz. engedély szerint 1400 K-án (1386–906). — Kifizettetett 1906 október 31-én. — Elszámoltatott 1906 november 17-én (1579–906). — Az elszámolást jóváhagyta az 1910 május 11-iki 9458–909 szvsz. határozat (942–910).

III
451 (3309).
623 (276).

III : 451

Az erdélyi nemzeti Muzeumnál

Vekel
1906

266

1906.

"Körösfői"

3233. Kriesch Aladár,
Sz. Bondán 1863 október 29-én.

Arczkép.

A balra fordult, de csak mellig látható fiatal leány, ki egy kissé előrehajlik és arczélben [illegible] simára lefésült hajját leeresztett kontyba tűzötten viseli. Öltözete: hosszú ujjú vászon ing és pirossal szegett kék kötény. A háttér világoskék. Jelzése alól balra: KA. 905.

Vászon, mér. 48.4:51.0 cm.

Vétetett 1905:XII. 20-án a 104611 sz. leirattal 1800 Kán. (1130-905).

Vét. 104611-905

Fl. n. 93-906

1004. Kőrösfői Kriesch Aladár.

Sz. Budán 1863 október 29-én.

Önarczkép.

Mellig látható, kissé balrafordult, de szembe néz. Rövid haja, szemöldöke és hegyesre kihúzott bajusza szőke, szeme kékesszürke, szakálla leberetvált. Öltözete: álló gallérú ing, csomóra kötött fekete nyakkendő, kivágott mellény és kettős elejű barna kabát. Jelzése fölül jobbra összevont betűkkel: »K A« és »1891«.

Vászon, méretei 49 : 42·5 cm. — Lelt. sz. 1004. — Vétetett az 1906 január 5-iki felterjesztés (174–906) és az 1906 február 20-iki 11168 (297–906), illetőleg az 1906 márczius 6-iki 18218 (381–906) sz. leirat alapján Jasznigi Sándortól 400 K-án. — Kifizettetett 1906 február 26-án és 1906 márczius 17-én. — Elszámoltatott 1906 június 5-én (787 és 788 ex 906). — Az elszámolást jóváhagyta az 1910 május 11-iki 9458–909 szvsz. határozat (942–910).

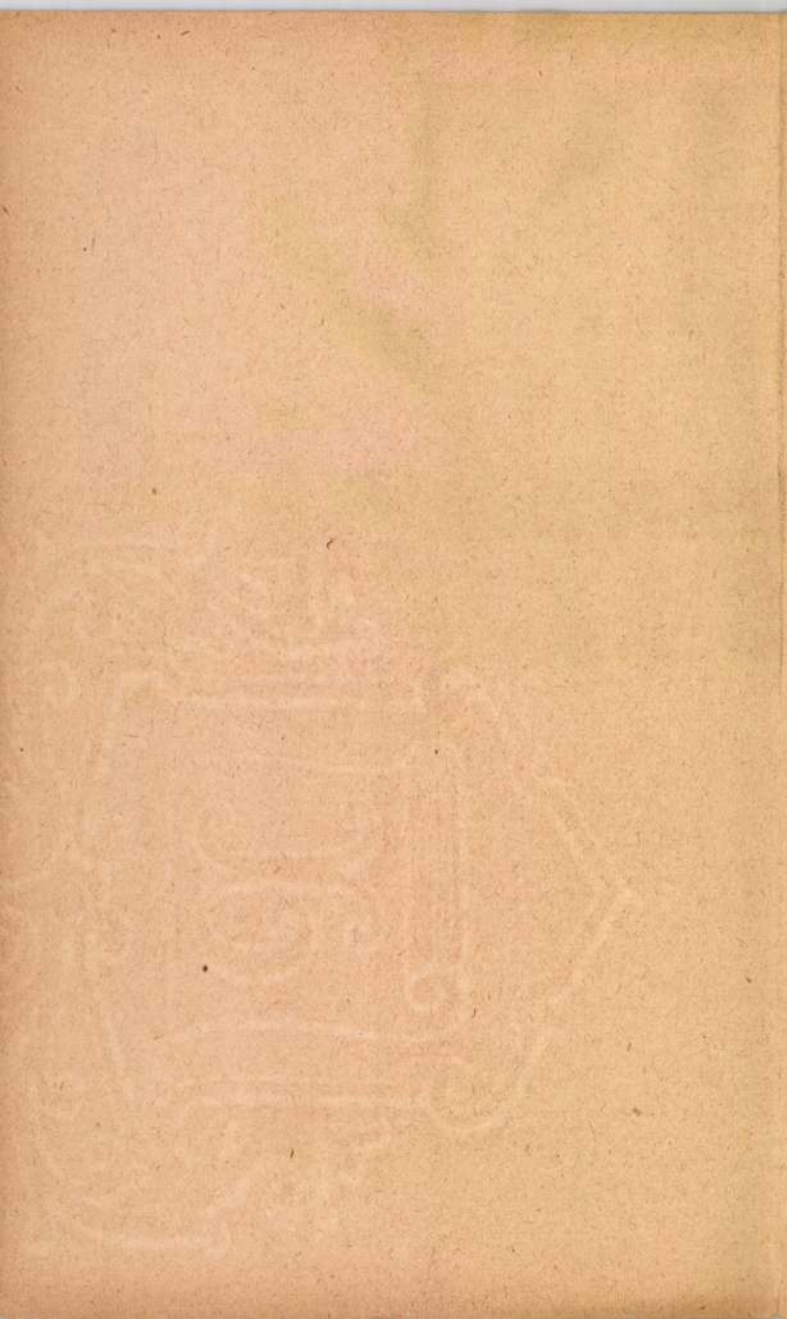

325

1906.

330 g. Körösfői Kriesch Aladár:
Sz. Bndán 1863 oktober 29-én.

Templomozás ~~Kalotaszegen~~. a kertenát

Kalotaszeg vidékének gyepes elotérében ~~latható és~~ hat balra ~~halado~~ tartó ~~hat~~ magyar parasztnő olykép igyekszik az istenti tiszteletre, hogy a párosan haladó asszonyokat egy-egy leány követi. Öltözetük: lelógó fejkendő vagy párta fátyollal, varrottas ingváll a könyöknél szükrefogott bő ujjakkal, karra vetett rojtos kendő, kötény ~~és~~ balfelől feltűzött muszuj piros vagy sárga béléssel és magas szárú vörös csizma. A beforduló vénasszonyok még himzett kozsókot is viselnek. Mindannyian jobbra vetnek árnyékot. A háttért ~~[illegible]~~ foglalja el. Jelzése alól balra monogrammképen: »KA 905«. ~~egy~~ nagy kert

Tempera vaszon, méretei 93.2:144 cm.

Vétetett az 1906. szeptember 21-iki 80454 sz. leirat alapján a felső-magyarországi vándor-tárlaton 1400 Kán a művésztől (1386-906).

Vét. 80454-906

Sz. n 321-906

Körösfői Kriesch Aladár

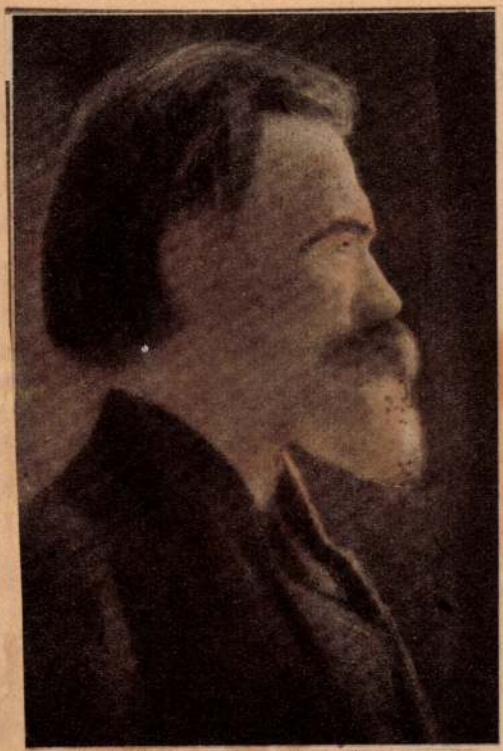

Körösfői Kriesch Aladár: Önarckép.

1904. VII. 8.

Budapest kir. term. tud. társ.

Term. Múzeum jelentése (436/1904.)

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői Kriesch Aladár: Felesége arcképe, 1897, olaj

Körösfői-Kriesch Aladár: Szarvasok, 1913, faliszőnyeg

Gödöllőn élő és dolgozó *Remsey Jenő* 1909-ben ösztöndíjjal került Gödöllőre, amit erősen szociális indíttatású, a szecesszió formavilágát expresszív renddel ötvöző műveinek köszönhetett. Ő hozta Gödöllőre korán elhunyt festőtestvérét, *Remsey Zoltánt*, aki szintén bekapcsolódott a szőnyegüzem munkájába. Remsey révén került Gödöllőre *Moiret Ödön* szobrász is. Szimbolikus-szecessziós művészete a gödöllőiek munkáiban rokon törekvésekre talált.

A szövőműhely mellett így *kibontakozni látunk más műfajokat is*. Nem szabad megfeledkeznünk például a Nagy Sándor tervezte és Belmonte kivitelezésében készült festett és vésett bőrmunkákról már 1903-tól, Nagy Sándor és Körösfői bútorterveiről, melyekhez néha Thoroczkai Wigand Ede is kapcsolódott, freskóikról (Körösfői, Nagy, Juhász), mely megbízatások általában együttjártak az üvegablakok tervezésével is. A Körösfői és tanítványa, Leszkovszky György vezetésével kifestett zebegényi templomban az üvegablakokat az építész Kós Károly tervezte. Más középületeknél a szobrászi dísz járult a gödöllőiek részéről az építészek munkájához, mint Sidló díszkútja vagy oromkitöltése a Györgyi–Kós tervezte Városmajor utcai iskolában. Az együttes munka legösszetettebben a marosvásárhelyi Kultúrpalota külső és belső díszítésében valósult meg.

Körösfői mozaikjai díszítik a velencei magyar pavilont: Aquileia ostroma, Isten kardja, s ugyanitt látható Nagy Sándor Attila lakomája c. üvegfestménye is (bár e téma éppen Velencében kevésbé sikerült választás, mert tudvalevő, hogy az Attila elől menekülő aquileiai lakosok alapították a monda szerint Velencét). *Attila története* azonban – talán éppen a velencei megbízás hatására – élő mondanivalóvá vált a kortárs művészek kezén. Elsősorban az erdélyiekén, hiszen a székelyek Attila leszármazottainak tekintették magukat:

„szegény székely népe ameddig csak látja
sírva néz utána, sírva néz utána"

– írja Kós Károly az Atila királról ének c. illusztrált művében. Művészetüket, a sátortetős erdélyi faépítkezést is az ősidőktől származtatták. Ezt mutatják Thoroczkainak Attila képzelt palotájáról készült rajzai: a Hajdanában, régesrégen c. sorozat. Hozzájuk kapcsolódik Nagy Sándor Attila palotáját ábrázoló rézkarcával, tematikailag a Gödöllőn szőtt Thoroczkai-szőnyeg: a Csaba úrfi, Nagy Sándor szőnyegterve: az Attila hazatérése vadászatról vagy az Ildikó c. faliszőnyeg. Motívumaiban az erdélyi kopjafák faragványainak hatását tükrözi Nagy Sándor Toldigobelinje.

Apróbb kézimunkák tervezésével és megvalósításával is foglalkoztak mindannyian. Kiemelkedik közülük Juhász Árpád festett fából készített, játékos mozdulatú matyófiguráival. Néhányan, mint Zichy, a díszlettervezésbe is belekóstoltak. Ugyanakkor festők és grafikusok voltak. Egyes nézetek szerint könyvillusztrátori, grafikusi tevékenységük a jelentős, mellyel az európai szecesszióba kapcsolható munkásságuk. Mások szerint és általában mint iparművészeti telep ismeretes Gödöllő. Munkáikat azonban nem lehet műfajok szerint különválasztani. Azonos témák és célok ihlették őket a legkülönbözőbb művek létrehozására, melyek között vannak jók és vannak gyengébbek is, olyanok, ahol a művészi szándék az alko-

Kiersch Aladár

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

PESTMEGYEI HIRLAP

1985 DEC - 1

— **Száz éve született** Kőrösfői Kiersch Aladár festőművész, az egykori gödöllői művésztelep megalapítója. Születési évfordulóján a Gödöllői Községi Tanács utcát nevez el róla, a jelenlegi Erdő utcát, amelyben hajdan ő is lakott.

reformert, aki először tette a magyar politikát igazi politikává, és a mélyérzésű költőt, aki a magyar politikába bevitte a művészi szónoklatot.

Március 3-iki összejövetelen Molnár Géza dr. esztétikus és zeneíró tartott szabadelőadást *„Wagner"*-ről, kiváló szakszerűséggel, de egyszersmind vonzó, elmés modorban jellemezve a nagy zeneköltőt.

Március 31-ikén egyenes meghívásunkra a kiváló svéd írónő, Ellen Kay volt előadóasztalunknál. Az írónő Rilke Rajner Mária költészetéről beszélt. Az érdekes előadást tagjaink és vendégeink dr. Térey Gábor tagunk vendégszerető lakásán rendezett összejövetelen hallgatták meg, miután a Kör helyiségében ekkor már az interieur-kiállítás munkálatai folytak.

Április 4-ikén az összejövetel a *lakás-kiállítás* megnyitásával kapcsolatban tartatott meg. Ekkor Lyka Károly tartott művészeti előadást *„A magyar formáknak iparművészetünkben való érvényesüléséről"*

Az 1905. évi utolsó összejövetel november 23-ikán volt, amikor is gr. Vay Péter apostoli protonotárius tartotta meg *„A művészetek demokráciája"* című előadását.

Dalmúbarátok

INTERIEUR-KIÁLLÍTÁS.

(1905 április 3 — május 5.)

A magyar művészet rohamos haladását fényesen igazolták azon művészi mozgalmak, melyek ezidőtájt országszerte tért hódítottak. Nemes és örvendetes kulturális verseny volt ez, mely a magyar műízlés kifejlesztését vonta maga után.

A *Műbarátok Köre* kiállításai iránt tanusított széleskörű érdeklődés arra adott ösztönzést, hogy kiállításaival ne hagyjon fel, hanem anyagi erejéhez képest s amíg az érdeklődés tart, amennyire lehet, folytassa.

Kriesch Aladár, a képzőműv. szakbiz. előadója már 1904-ben inditványozta, hogy fontosnak tartana egy művészi kiképzésű, interieurrel kapcsolatos kiállítás rendezését, melyben minden darabnak hazai, magyar jellege legyen. Célja volt: egy teljesen kiképzett, minden részében harmónikus egyszerű és nemes modern lakást bemutatni. A választmány elfogadta az indítványt s a rendezésre ezúttal is Radisics J., Kriesch Aladár és dr. Czakó Elemér kérettek fel. Egyúttal kimondta a választmány, hogy az egész kiállításnak csupán instellációs költségeit viseli 1500 K erejéig s kívánatosnak jelezte, hogy a nagyterem akkép véttessék igénybe, hogy abban a kiállítás ideje alatt is lehessen esetleg összejöveteleket tartani.

A kiállítás, mely különös méltánylásban részesült úgy a sajtó, mint a műértő közönség részéről, április

3-ikán mutattatott be a sajtó képviselőinek; 4-ikén a Kör tagjainak és pedig Lyka Károly előadása kíséretében, amiről már fenntebb említést tettem, 5-ikén pedig a nagyközönségnek.

A tervezésben és kivitelben Kriesch Aladár, Wigand Ede és Undi S. Mariska fáradoztak művészi lelkesedéssel. Kívülük Nagy Sándor, Belmonte Leó, Vaszary János és Beck Ö. Fülöp működtek közre tevékenységükkel és műtárgyaikkal.

A lakosztály a következő részekből állt: Belépő, tervezte: Wigand Ede. Ebédlő, ugyanennek terve szerint. Férfidolgozó, ⟨műterem⟩, tervezte: Kriesch Aladár. Nőidolgozó, tervezte: Undi S. Mariska. A csinosan kiállított kalauz, melyet dr. Czakó Elemér rendezett sajtó alá, leírja mindegyik helyiség célját, a bútorokat, ezek stílusát, anyagát s a díszítéseket. Ezek a díszítések voltak Kriesch Aladár, Nagy Sándor stb. festményei, rézkarcai; Beck Ö. Fülöp plakettái; Belmonte bőrmunkái; Undi S. Mariska és Undi S. Carla hímzései saját tervezeteik után. A szőnyegek nagyrészben Kriesch Aladár tervei alapján a pozsonyi szövőiskolában és a torontáli szőnyeggyárban készültek. A kiállított műtárgyak nagyrésze vevőre talált.

A szobákról igen szép fényképfelvételeink vannak, számszerint 9 db, melyek a titkári hivatalban őriztetnek.

A kiállítást — mely egy hónapig volt nyitva s május 5-ikén zárult — mintegy 1200-an látogatták, ezek közül 684-en belépődíj mellett, amely 40 fillér volt. A jövedelem a belépőjegyek és a katalógus után 409 K 84 fillért tett ki. A kiadások az előirányzatot fölülmulták, amit azonban a választmány utólag megszavazott, de kimondta, hogy jövőben a költségek előirányzása reálisabb alapon, a tényleg elkerülhetetlen kiadások pontosabb figyelembevételével történjék.

ÍRÓK ÉS MŰVÉSZEK SZÁMÁRA PLAQUETTE KÉSZÍTTETÉSÉNEK ÉS EGY NAGYOBB FESTMÉNY VÁSÁRLÁSÁNAK TERVE.

A végrehajtó-bizottság 1904 végén felvett egy jegyzőkönyvében olvasom azt a több oldalról felmer tervet, hogy a *Műbarátok Köre* az irodalom, valam a különböző művészeti ágak körében évről évre fe merülő kiválóbb alkotások iránti elismerését a szerzőn nyujtandó díszes plaquettel fejezze ki. A bizottság tervet nem találta kivihetőnek, hanem célszerűbbn vélte az arra fordítandó összeget inkább műpártolás szánni s azonnal el is határozta, hogy a rendelkezés álló 2000 koronán a körhelyiség díszítésére alkalm műtárgyat és pedig egy nagyobb festményt vesz. Ehh a választmány is hozzájárult s a karácsonyi kiállítás való vásárlásra br. Edelsheim Gyulai Lipót elnök lete alatt Kriesch Aladárt, Enyedi Lukácsné Radóné Hirsch Nellit és dr. Térey Gábort küld ki. A kép azonban ebben a formában nem lett meg véve, valószínűleg azért, mert e határozatot megelőzőle Fadrusz János „Toldi"-szobrának egy példány 2000 koronáért teremdíszül a Kör már úgyis megvett amint fenntebb előadtam, vagy mert a pénzre más okb volt szüksége.

Körösfői Kriesch Aladár

A plakáthéper körösfői Kriesch Aladár festette s a titkári hivatalban van.

*

Az év egyéb eseményei közül a következőket kell még felemlítenem:

GRÓF ANDRÁSSY TIVADAR HALÁLA.

1905 május 13-ikán súlyos csapás érte a Műbarátok Körét. Meghalt gr. Andrássy Tivadar, *Körünk alel nöke*, aki nálunk is nemes eszmék szolgálatával hagyott maradandó nyomokat maga után. Mély bánatának nem csak azzal adott kifejezést a Kör, hogy ravatalára koszorút helyezett, hanem elnökünkhöz, mint az elhunyt testvéréhez, az 1905 május 18-ikán tartott választmányi ülésen jelen volt tagok által aláirt részvétiratot is intézett. Ezeken kívül a választmány 1905. évi jelentésében külön lapot szentelt az elhúnyt elévülhetlen érdemei

Körösfő Kriesch

Aladár

1.-

Tragor Vác művészei

73.1.-

titásairól írt »Siralmas ének«-ében. De bármelyik Simon lett légyen is az

tett ősi erek, széles, kiteknőzött völgyelések, egyébként ugyanaz a földrajzi típus környez, mint a Duna baloldalán.

Ám aki szereti a szemfárasztó síkságokat, határtalan mezőségeket, a pipacsos, szarkalábas, aranykalászt ringató határokat, aki gyönyörködni tud a végtelenbe hajló horizont mindinkább elmosódó távlatában, a napsütéstől tündöklő bokrokban, kolompszavas üde rétségekben és lelkiélvezetet talál annak megfigyelésében, hogy az égbolt mély kékjén úszó, leheletszerű fehér rétegecskék miként szűlik a látóhatárt megülő s majdan az egész firmamentumon elhatalmasodó felhőgomoly-óriásokat: az mindenesetre járja végig az útvonalat, mely sok-sok érdekes történelmi eseményt idéz emlékébe.

Egyébként tanulságos geologiai jelenségek és észlelhetők ezen a tájon. Az imént említett és különösen Urhidánál,. Szabadbattyánnál, Polgárdinál, Fülénél kiemelkedő dombok, ópaleozóos-korú kemény kőzetből állanak. Visszamaradt hírmondói ezek annak az egykori itt állott hatalmas őshegységnek, mely az újharmad-idő miocén korszakában ugyanakkor töredezett darabokra és süllyedt el, mikor a mai Magyarország peremén a Kárpátok feltolódtak, megszülettek.

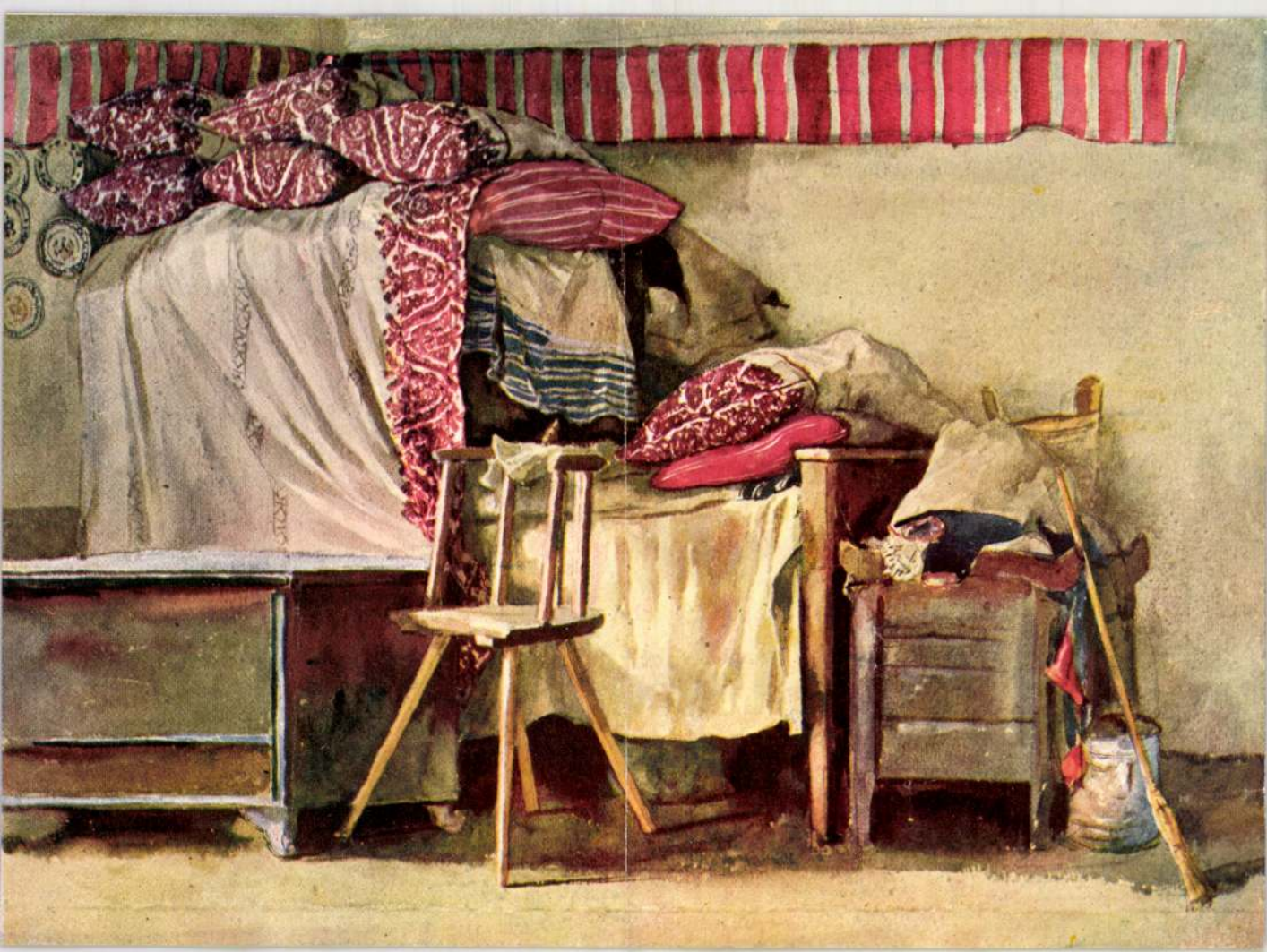

Nyárszói szoba varrottas ágyneművel.

E. Illés Aladár vizfestménye utáni

Magyar Iparművészet

1903. 6. szám

Kőrösfői Kriesch Aladár

A kultuszminiszter az iparművészet kitüntetésére szánt áll. nagy aranyérmet az Iparművészeti Társulat tavaszi kiállításán Kőrösfői (Kriesch) Aladár festőművésznek adományozta.

Művészet 1907. 268. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

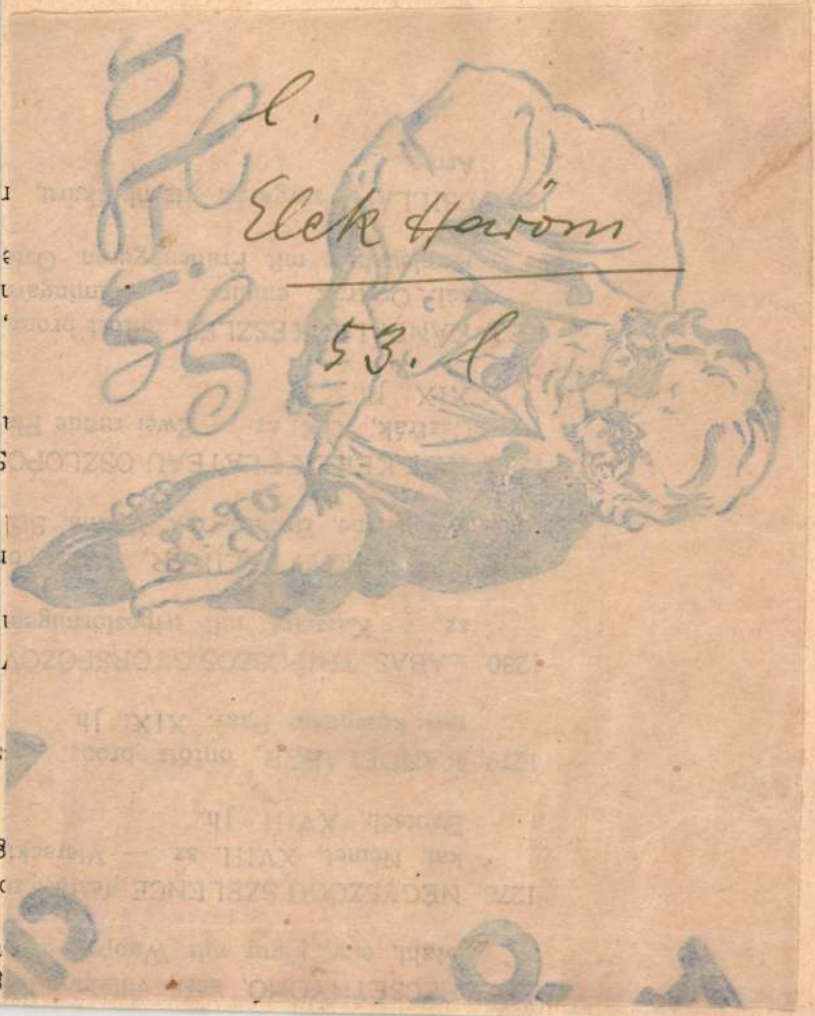

rtiger Krieger, Bronze. Florenz, um 1550. M. 35⅞ cm.

nus-tipus. Márványtalapzaton. Olasz, XVII. sz. — Venus, 40 cm.

z, fatörzs mellett. Eredeti bronztalapzaton. Florenc, 1600 k. um 1600. M. 56 cm.

zattal egybeöntve. Felsőolasz, XVII. sz. — Hermes, Bronze.

tt medaillonos diszitéssel, virágokkal és alakokkal. India, Messing, mit gravierte Medaillone, Blumen und Figuren.

ız, hat rokokó karral. Francia, XIX. sz. — Vier Wandarme, koarme. Französisch, XIX. Jh.

z, négyzetes tagozott talppal. XIX. sz. — Zwei Stehlampen, X. Jh.

gyal. Magyar, XVIII. sz. — Zwei Pistolen. Ungarisch,

ronz. XIX. sz. — Vier Wandarme, Bronze, vergoldet.

XIX. sz. — Vier Wandarme, Bronze. XIX. Jh.

„Vom Himmel kommt es,
Zum Himmel steigt es,
Und wieder nieder
Zur Erde muss es
Ewig wechseln."

er Geister über den Wassern.

tét források alapján írja
gállapításakor is forrá-
i írott, vagy nyomtatott
stb. A Föld történetét
a Föld külső hozzáfér-
tő kőzetek. A kőzetekből
potának figyelembevéte-
történetét megállapítania.
lységek 11 km, a legna-
. A Föld külső szilárd
km vastag része közvet-
eteihez képest igen kicsi
grajzolni.
átrafelé lapozgatva és a
ve, a földtörténet közép-

Kőrösfői Kriesch Aladár

rod

Az Ujság 1921. dec 11.

(e.a. = A Céhbeliek kiállítása.)

volt s keleten is és nyugaton is a Csendes óceánnal függött össze. Egyik ága dél felé, Madagascar felé húzódott.

A középkor elején hazánk területének süllyedése következtében délnyugat felől ennek a tengernek egyik ága ide nyomult s elborította az ókor végével erősen elpusztult, lekopott, letarolt hegységtönköket s a közöttük levő mélyebb területeket egyaránt. Hazánk földjén azonban sok magasabban maradt terület sziget alakjában emelkedett ki: a Kis-Kárpátok magva, a Lajta-hegység kristályos tömege, a keleti Alpesek középső, kristályos kőzetekből álló lánca, a Mecsek, a Velencei hegység, a Vepor, a Pojána Ruszka. A tengerágnak nyugati partján, a mai bajor Duna tájékán emelkedett a „Vindeliciai hegység", amely ma már nincs a felszínen. Ez a hegység folytatódott észak felé a Cseh-masszivumban, amelynek északkeleti folytatásában a Szudéták vonultak tovább.

A tengerág mélysége igen egyenlőtlen volt; voltak benne aránylag keskeny, hosszúra elnyúló, széles, árokhoz hasonló mélyedések; ezek süllyedőben voltak. A tengervíz sótartalma a mai nagy óceánok sótartalmával megegyező volt (3·5%). Területének éghajlata legalább olyan enyhe volt, mint a mai Földközi tenger környékéé. Ez az aránylag kisebb mélységű tenger

VESZPRÉM

Székesegyház

Veszprém város. W 1861, 618 l

Kőrösfői Krieschladár

† Gödöllő 1920
junius 16-án életé-
nek 57-ik, házasságá-
nak 25-ik évében.

Gyászjelentés

Körösfői Kriesch A.

Az Ujság 1917 X/24.

KÉPZŐMÜVÉSZET.

** Körösfői Kriesch Aladár uj freskófestménye. A mester-utczai kereskedelmi iskola lépcsőházának harmadik emeleti falát disziti Körösfői Kriesch Aladár legujabb freskója. A nedves falra való festésnek feledésbe merült technikáját nálunk Körösfői Kriesch Aladár keltette uj életre, s ő ennek a technikának, de a belőle fejlett faldekoráló stilusnak is legnagyobb mestere. Gazdag képzelettel és fejlett egyensuly-érzékkel megáldott müvész, ki czélját mindig magasra tüzi és ideálját örökifju lelkesedésében keresi. Freskója falszerü felfogással, egy sikba fejtve mutatja be hajórakodómunkások akczióját. Az alakok mozdulatának ritmusa, a hátterükben elterülő Budavára és a felhőzet fantasztikus vonalai: a kép egész stilizált mivolta megmondja, hogy egy gondolatnak — a kereskedelem fogalmának — szimbólumos ábrázolásával van dolgunk. Kiváló a mü kompozicziója: az előtér négy alakja, melyek egymás mozdulatát folytatják. Szin tekintetében a freskó a kéknek és zöldnek finoman kiegyenlitett harmóniája, melyet kellemes ellentétül zár körül az ornamentumos szalagkeret fakó lombszinü vöröses-barna sávja. Körösfői-Kriesch Aladár minden feladatra megérett müvészetének ujabb tanusága ez a freskó. A monumentális magyar falfestő-müvészet nevében hála jár a fővárosnak, hogy a falfestés mesterének ilyen alkotásra adott alkalmat és módot.

(e. a.)

sonló teljesítményű hazai és külföldi erőművek között.

De ezen munkásságán kívül *Schimanek Emil* állandóan foglalkozott laboratóriumi kutatásokkal is. Kutatásainak célja mindig valamely, a gépszerkezetek tökéletesítésének körébe tartozó feladat gyakorlati megoldása volt. Főképpen a hőerőgépek területén munkálkodott. Mellőznöm kell itt *Schimanek* mindig eredeti, mindig ötletes alkotásainak teljes felsorolását: ez túlságosan hosszú időt venne igénybe. Csupán a legjelentősebbeket fogom röviden megemlíteni. Szakértő körökben általánosan ismert érdekes szerkezetű karburátora, amellyel különösen Franciaországban ért el szép sikereket. Nagyjelentőségű az a másik találmánya, amellyel a Diesel-motorok hatásfokát növeli a befecskendezett olaj előmelegítésével és — ami ennél is fontosabb — lehetővé teszi a Diesel-motorokban kátrányolajok elégetését. Repülőgép-motorok magassági szabályozása céljából igen szellemesen használja fel állandó gáznyomás előállítására azt a nyomást, amely gázoknak a kritikus sebességgel történő áramlásánál keletkezik. Ugyanezen az alapon épült fel az a Schimanek-féle készülék is, amely megakadályozza azt, hogy az automobilmotor tüzelőanyagot fogyasszon olyankor, amikor lejtőn le-

Kőrösfői Kriesch A.

Magyar Iparművészet

1921. 58. l.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR élete és művei címe a Kisfaludy-Társaság egyik jutalomtételének, melyet ez évi február hó 1-én tűzött ki. A jutalomdíj összegét, 5000 koronát, az elhalt jeles művész régi, hű barátja, *Koronghi Lippich* Elek dr. ajánlotta föl a Kisfaludy-Társaságnak, mely 1922. október 31-ikét tűzte ki a pályázat határidejéül. Kőrösfői Kriesch Aladárnak nemes ideáloknak szentelt élete és apostoli működése háiás témául kínálkoznak művészeti íróinknak. Fiatal művészgenerációnk nevelése szempontjából nagyon fontos, hogy ennek a ritka mélységű művészegyéniségről tiszta és hű képet kapjon, mely jó példát mutasson neki küzdelmeiben és törekvéseiben. Ezért figyelmébe ajánljuk a legnemesebb szándékból fakadt érdekes pályázatot azoknak az íróembereknek, kik ismerték, figyelték és megértették Kőrösfői Kriesch Aladár életét és munkásságát.

PÁLYÁZATOK.

Az elmult évben kiírt pályázatok eszméje túlnyomórészben a szakosztályokból indult ki. Az üvegfestő- és mozaikműves szakosztály javaslatára a Társulat pályázatot hirdetett kabinet-üvegkép tervére, amely a területvédelem eszméjének propagálására használható fel. A szobrász- és kőfaragó szakosztály javaslatára síremlékterv pályázatot, a fémműves szakosztály javaslatára pedig sírkereszterv pályázatot hirdetett a Társulat, amely pályázatok díjaihoz a nevezett szakosztályok egyes mecenás tagjai jelentékeny összegekkel járultak. A Társulat érmének mintájára is pályázatot írt ki az elnökség. Az összes pályázatok eredményéről a „Magyar Iparművészet" pályázatok rovatában volt részletes tudosítás olvasható. Megemlítjük itt még az egyes magánfelek megkeresésére kiírt pályázatokat is, úgymint a Sipos testvérek gyáros cég kérésére falfestőminta tervezetére, továbbá az Orsz. vas- és gépipari szövetség kérésére a nyáron rendezendő országos vas- és gépipari kiállítás plakátjára, végül a Kir. Magy. Automobil Klub megkeresésére a motorcsónak osztály versenyplakettjének mintájára kiírt pályázatokat.

SZAKVÉLEMÉNYEK.

A Társulat ebben az évben is szakminiszteriumok és más hatóságok megkeresésére az illetékes szakosztályok meghallgatásával véleményt adott különféle szakkérdésekben.

PROPAGANDA.

Az elnökség széleskörben mozgalmat indított, amelynek célja, hogy az iparművészeti alkotásokat az integritás eszméjének szolgálatában hasznosíthassa. Számos példányban fölhívást küldött szét, amelyben kifejtette, hogy a területvédelmi propaganda hathatós eszköze volna, ha minden olyan helyiségben, ahol sokan fordulnak meg, művészi becsü alkotások hívnák fel a látogatók figyelmét arra, hogy Magyarországnak az elszakított országrészekkel szemben súlyos kötelességei vannak. A Társulat készséggel ajánlotta fel közbenjárását mindazoknak, akik ilyen műtárgyakat megszerezni, vagy megrendelni akarnak.

Magyarországnak mint nemzetnek és államnak helyreállítása érdekében nagyon értékes propagandát indított Culin Stewart, a brooklyni néprajzi múzeum igazgatója, aki hosszasabb itt tartózkodása alatt lelkes magyarbaráttá vált és aki Amerikába való visszatérése után a clevelandi múzeumban nagy hallgatóság előtt előadást tartott a magyar kulturáról. Ez előadás során a legnagyobb elismeréssel szólt a magyar iparművészeti intézményekről. Emellett Culin igazgató a magyar népművészet remekeit is meg akarja ismertetni az amerikai közönséggel és ezért számos ilyen tárgyat vásárolt, azonkívül többszáz másolatot készíttetett a Társulat népművészeti felvételeinek legjellemzőbb darabjairól. Ezt az egész anyagot kiállítás keretében mutatja be Amerika több városában, amely kiállítás plakátjait is a Társulat közbenjöttével itt rajzoltatta meg.

A TÁRSULAT ÉRME.

A magyar iparművészet kiválóan érdemes munkásai és mindazok érdemeinek elismerésére, akik a hazai iparművészet fejlesztése és terjesztése körül kiválóan eredményes tevékenységet fejtettek ki, a Társulat érmet alapított, amelyet, évenkint legföljebb öt példányban, az igazgatóság előterjesztésére, a választmány hozzájárulásával az elnökség adományoz. Az érem, emlékeztetőül a súlyos időkre, amelyben alapíttatott, csakis vasból készül.

Ez évben az elnökség két érmet adott ki. Ezek egyikét Unghváry Sándor festőművésznek és Majoros Károly üvegfestőnek, másikát pedig Tóth Gyula szobrászművésznek adományozta.

LEVELEZŐ TAGOK.

Az alapszabályok értelmében a magyar iparművészet fejlesztése és megismertetése körül szerzett érdemekért a Társulat külföldieket és külföldön élő magyar honosokat levelező tagokká választhat. Ez évben hét levelező tagot választottunk és pedig: Eliel Saarinen, Axeli Gallen Kallela, Armas Lindgreen, Emil Wickström és Eric C. W. Ehrström finn művészeket, továbbá Stewart Culin és J. N. Laurvik amerikai múzeumi igazgatókat. A levelező tagok a Társulat nagy pecsétjével ellátott művészi irásu oklevelet kaptak.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET.

Szomorú gazdasági viszonyaink terhét nagyon megérezte Társulatunk lapja, a „Magyar Iparművészet" is, amely az elmult évben csupán három füzetbe foglalt tíz számmal és csakis az utolsó füzetben két ív képpel jelenhetett meg. A nyomdai árak megfizethetetlen drágasága és a műnyomó papiros hiánya az oka annak, hogy lapunk annyira megfogyatkozva, lesorvadva, szürkén kerül az olvasók kezébe. Társulatunk minden lehető áldozatot meghoz, hogy a lapot, mint az egyetlen szoros kapcsolatot egyrészt a vezetőség és tagok, másrészt a magyar iparművészet és a közönség közt fentartsa, abban a reményben, hogy a „Magyar Iparművészet" mihamarabb a régi, hivatásához méltó díszben és terjedelemben léphet olvasói elé.

AKCIÓ AZ IPARMŰVÉSZET FELSEGÍTÉSÉRE.

Hármincötéves komoly munka, dicsőség és küzdelem után válságos helyzetbe jutott Társulatunk. Ebben a helyzetben, más tudományos és kulturális egyesületek példájára, a magyar társadalomhoz fordult segítségért. Felhívást intéztünk a magyar társadalomhoz, amelyben kértük, hogy segítsen iparművészetünk ügyén adományával mindenki, akinek erre módja van. A felhívást lapunk 1921. évi első számának élén közöltük, azonkívül többezer példányban küldöttük szét az összes nagyobb gazdasági, kulturális intézményeknek, törvényhatóságoknak, egyházi hatóságoknak és magánosoknak.

Az akció eredményéről e füzet élén számolunk be.

IN MEMORIAM.

A mult év folyamán súlyos, pótolhatatlan veszteség érte a magyar művészetet és Társulatunkat egyaránt, nagynevü alelnökünknek, Körösfői Kriesch Aladárnak halálával. Választmányunk 1920. évi okt. 12-én tartott ülésén Alpár Ignác elnökünk méltatta az elhunyt egyéniségét és munkásságát, a „Magyar Iparművészet" 1920. évi 4—7. számában pedig Márkus László írt róla és művészetéről emlékezést. A Társulat felkérésére Nagy Sándor tagtársunk egy még később megállapítandó időben mond emlékbeszédet felejthetetlen vezérünkről és munkatársunkról.

Magyar Iparművészet
1921. 63. l.

TAGOK.

Társulatunknak ezidőszerint van 16 pártoló tagja, 245 alapító (ezek közül elhalt 149) és 2914 rendes tagja (ezek közül megszállt területen 470). A tagok létszáma tehát 3175, ami a tavaly kimutatott 3105 taggal szemben 70 fővel való emelkedést mutat.

A tőkealapítványok összege régi alapítványok összegének felemelése és új alapítványok befizetése folytán 18.750 Kval emelkedett.

ZÁRÓSZÁMADÁSOK.

Mult évi gazdálkodásunk eredményét a közgyűlési meghívóval közölt zárószámadások tüntetik fel. Eszerint a mult év, egyrészt a bevételek kedvezőtlen eredménye következtében, másrészt a „Magyar Iparművészet" kiadásával járó költségeknek aránytalanul nagy emelkedése, az irodai és a személyi kiadásoknak a viszonyok által megokolt növekedése folytán az 1919. évről áthozott veszteséggel együtt összesen 44.165·67 K veszteséggel zárult.

ELŐIRÁNYZAT.

Az 1921. évi előirányzat összeállításánál a mai viszonyok gondos mérlegelése vezetett bennünket. A várható jövedelmeket a legreálisabb számítás alapján, a kiadásokat pedig a nyomdai árak, a szükséges anyagok árai és a tisztviselők ellátásánál a rendkívül súlyos megélhetési viszonyok figyelembevételével és a jogos igényeknek a megengedett határok közt való honorálásával állapítottuk meg.

A bevételi tételeket általában a mult évi eredmények alapján irányoztuk elő. Nem állítottuk be a kereskedelemügyi miniszterium évi segélye címén immár 20 év óta állandóan szereplő tételt, mert a segély engedélyezésére vonatkozó kérelmünk mindeddig eredménytelen. Felemeltük a vallás- és közoktatásügyi minisztertől kapott évi segély tételét, amennyiben a nevezett miniszterium az 1921. évre a segély összegét 8000 Kről 24.000 Kra emelte fel. A kiadási tételek emelkedő irányzatot mutatnak, így a „Magyar Iparművészet" kiadására, pályázatokra, tervek és minták beszerzésére, kiállítások költségeire lényegesen nagyobb összegeket irányoztunk elő, mint az előző évben.

Emelnünk kellett továbbá az alkalmazottak ellátására szolgáló tételek összegét, az irodai költségek és a nyomtatványok tételét, utóbbit a nyomdai árak nagymérvű drágulása következtében, végül az 1919. évig visszamenőleg felemelt adó fedezésére is megfelelő nagyobb összeget kellett beállítanunk.

Sajnos, a várható bevételek legreálisabb számítás szerint sem elegendők a kiadások fedezésére, úgy, hogy előirányzatunk kereken 83.865 K hiánnyal zárul.

FORGÓTŐKE.

A kereskedelemügyi miniszter úr részéről Társulatunk rendelkezésére bocsátott forgótőkére vonatkozólag az 1920. év végén egybeállított mérleg a következő eredményt mutatja:

a) iparművészeti tárgyak értéke .	37.284·24 K
b) pénzkészlet	62.715·76 „
összesen . .	100.000·— K

NYUGDÍJALAP.

Az alapszabályok 49. §-a értelmében alkalmazottaink nyugdíjalapját az évi költségvetés terhére megfelelő összeggel dotáljuk. A lefolyt évben ezen a címen 4000 Kval, továbbá a kamatokkal, az alkalmazottak járulékaival és egyéb hozzájárulásokkal gyarapodott a nyugdíjalap, amelynek összege 1920. év végén 114.261 K.

HADIKÖLCSÖN.

A rendelkezésünkre álló alapok és pénzkészletek által szabott határokon belül társulatunk összesen 120.000 K hadikölcsönt jegyzett, amelyet teljesen kifizettünk. Megjegyezzük, hogy mérlegszámlánkon a hadikölcsön-kötvények az 1919. december 31-iki árfolyammal szerepelnek.

VÁLASZTÁSOK.

Az alapszabályok és a mult évi közgyűlésen történt kisorsolás alapján ez évben lelép az elnökség tagjai sorából Róth Miksa alelnök, továbbá 15 választmányi tag és pedig:

tervezők: Árkay Aladár, Faragó Ödön, Dudits Andor, Szablya Frischauf Ferenc, Vértes Rezső; *műiparosok:* Bodonyi Jenő, Breitner Lipót, Hauswirth Ödön, Jauernik Nándor, Tull Viktor; *műbarátok:* Delmár Emil, Kohner Adolf báró, Szablya János, dr. Szalai Emil, Wolfner Gyula; *lemondott:* Jakó Géza műiparos; betöltendő továbbá néhai Kőrösfői Kriesch Aladár alelnöki helye.

A közgyűlésnek feladata tehát az alapszabályok 26., 31. és 39. §-ai alapján két alelnök és 16 választmányi tag megválasztása.

Az alapszabályok 26. §-ának 6. pontja értelmében a mult közgyűlés az 1920. évi zárószámadások megvizsgálására megválasztotta *rendes tagokul:* Melocco Péter, Ország Róbert és Pongrácz János; *póttagokul:* László Henrik és dr. Szőnyi László társulati tagokat. A számvizsgálók Társulatunk könyveit és zárszámadásait behatóan megvizsgálták és teljes rendben találták. Jelentésüket van szerencsém a t. Közgyűlés elé terjeszteni és kérjük ennek alapján a felmentést.

Budapest, 1921. évi április havában.

A választmány.

AZ O. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT VÁLASZTMÁNYA az idei közgyűlés óta két ülést tartott. A május hó 18-án tartott ülésen megalakították a bizottságokat, mire *Grabowieczky* Leon felhívta a választmány figyelmét arra, hogy a közönség egy része tájékozatlan a műemlékek, és tereken, utcákon felállított szobrok jelentőségéről. Javasolja, hogy a Társulat keressen módot arra, hogy a szóban levő műtárgyak alkalmas módon magyarázó felírásokkal láttassanak el. *Gróh* István helytelennek tartja, hogy új utca- és térelnevezésekkel történelmi értékű emlékeket tüntetnek el, amik a főváros fejlődésével szorosan összefüggenek és amik így a későbbi nemzedékek emlékezetéből teljesen kivesznek. Ebben az irányban is helyes volna közbelépnie a Társulatnak. *Róth* Miksa a szobrok megjelölését csak azoknál kívánja, amelyek nem általánosan ismert személyeket, eseményeket vagy eszméket ábrázolnak. *Petrovics* Elek és Ligeti Miklós felszólalása után *elnök* a maga részéről helyesli a javaslat intencióját és felhatalmazást kér, hogy a kérdést a főváros közgyűlésén szóvá tehesse. A június hó 16-án tartott ülésen az igazgató előterjesztette következő jelentéseit: *a)* a Társulat Finnországban a magyar népművészeti és háziipari kiállítás bizottságának megkeresésére egy kisebb vegyes kollekciót állított egybe a kiállítás céljára, melyet már ki is küldöttek Finnországba. A tárgyakat az igazgatóság megbízásából Végh Gyula

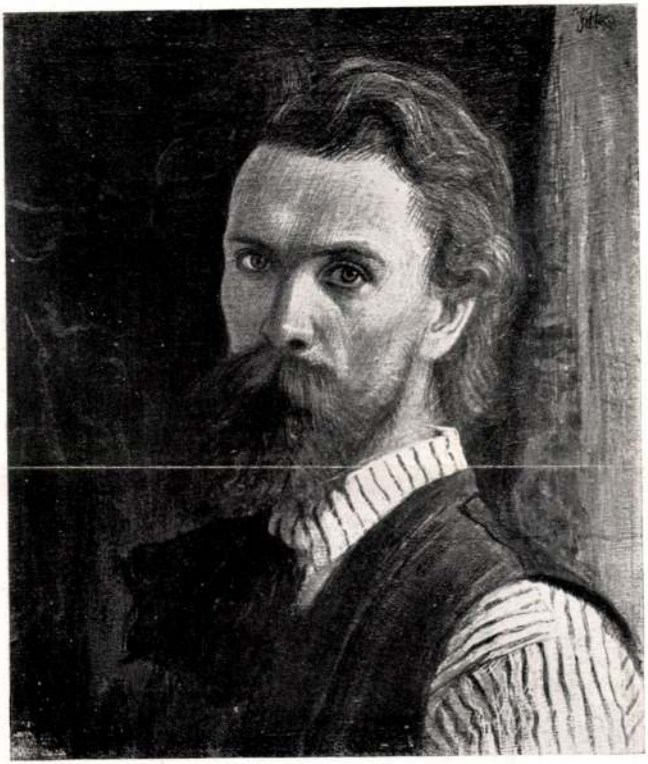

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR. A művész arcképe.

Szépm. Muz.
Uj magy. képtárának
kat. Bp. 1928.

Márk Lajos. Ékszerek.

Körösfői Kriesch A

wód

z

Csánky Miskolc

SCHIFFER ÁRMIN

KÉPKERETGYÁRÁBAN KAPHATÓK

Budapest, Király-utca 79

Telefon: 144-485

Ábrahám és Sugár, Bagó M. és Fia Utóda, Bpest — Felelős kiadó: Lehel Béla főtitkár

bizottsága intézte ezt a nehéz segítőakciót is. Törhetetlen munkabírásának és lelkesítő példájának köszönhető, hogy e nagy körültekintést igénylő, nemes munka éveken át fennakadás nélkül folyt és a vezetése alatt álló, lelkes és hangyaszorgalmú hölgybizottság kitűzött feladatait teljes sikerrel elvégezhette. A háború végén Haugsethné, férjét követve, véglegesen Norvégia fővárosába, Krisztiániába költözött, de hazájáért azért nem szűnt meg cselekedni. Ő szervezte a norvég segítő-akciót az inségbe jutott magyar gyermekek támogatására, mely eddig is már

BELVEDERE

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR EMLÉK KIÁLLITÁSA
BELVEDERE MŰVÉSZETI R.T.
IV. VÁCI-UTCA 11/B FÉLEMELET
TEL. 171-56 NYITVA: HÉTKÖZNAP 9-6
VASÁRNAP ÉS ÜNNEPNAP 9-1.
BUDAPEST 1921- OKT.- NOV.

több milliónyi segélyadományokat juttatott a szegény magyar gyermekek részére és módot adott egy nagyobb gyermekcsoportnak balatoni nyaraltatására. A nyáron Haugsethné meglátogatta pártfogoltjait, majd visszatérve új hazájába, folytatta propagatív munkáját Magyarországért. December 27-én gondosan előkészített előadást tartott Krisztiániában, amelyen a magyar iparművészetet, háziipart és a népművészetet ismertette. Ez alkalommal rögtönzött kiállítást rendezett az előadása körébe tartozó magyar munkákból, melyen néhány óra alatt 200.000 koronát meghaladó összeg folyt be a tárgyak eladásából. Haugsethné az eladási jutalékot, 20.000 koronát a magyar iskolanővérek útján ismét a magyar gyermekeknek juttatta. A belépődíjakból elért bevétel tiszta jövedelmét, 10.000 koronát az O. M. Iparművészeti társulatnak küldte, hogy ezzel is támogassa a nehéz helyzetbe került Társulatot értékes és jelenleg annyira küzdelmes munkájában. A Társulat a kapott összeget Haugsethné nemes szándékának megfelelően, támogatásra szoruló családos iparművészek foglalkoztatására fogja fordítani. Haugsethné közbenjárására egy krisztiániai előkelő női divatszalon vállalkozott arra, hogy magyar háziipari munkákból állandó mintakollekciót raktáron tartson és hogy a magyar kézimunkákat a divatos ruhákon alkalmazza.

EGY HALOTT MŰVÉSZ ÉS A CENZORAI. Egy belvárosi kiállítási szalon nemrégiben műkiállítást rendezett Kőrösfői Kriesch Aladárnak, a két éve elhúnyt kiváló festőnek képeiből. A kiállítás megnyitását, egy a művész rajza után készült plakáttal hirdette, amely két párkát, két meztelen nőalakot ábrázolt, a legtisztességesebb felfogásban, a grafikus-művészet egyszerű, nemes vonalnyelvén. Soha semmi sem állott távolabb a freskófestés és a benső lelkiáhitat e nagy apostolától, a tolsztoji gondolatok magyar tolmácsától, Krieschtől, mint a meztelenségnek kultusza, amely feltűnéssel, vagy érzéki ingerekkel akar tiszta művészetet palástolni. A fővárosi hirdetővállalat azonban egyszerre cenzori virtust érzett bizseregni magában és a plakát kiragasztását megtagadta. Hogy az, ami a hirdetővállalatban bizsergett csakugyan egy esztétikai gerjedelem volt-e, vagy kurzus-politikai erkölcsösködés, nem tudjuk, de nem is érdekel. Ám a művészet és művészetközlés szabadsága nevében szót kell emelni az ilyen egyéni akciók ellen, hogy egy plakátragasztást illő díjazásért végző üzleti vállalat, vagy egyébfajta sóhivatal beleszólhasson abba, hogy melyik művészet erkölcsös és melyik nem az. Mi e helyen már bélyegeztünk meg plakátot azért, mert ízléstelen, visszataszító — tehát erkölcstelen — volt és bármely esztétikai fórum véleményével hajlandók vagyunk egy-egy reprodukció művészi értékéről vagy — ami ezzel egy — erkölcsösségéről vitatkozni,

Magyar Iparművészet
1922.

de hogy egy liszt- és csiriz-hivatalnoki areopag állapítsa meg azt, amit tudós esztétikusok is csak félve vitatnának, a művészet erkölcsi oldalát, azt olyan hatalmi túltengésnek kell bélyegezni, amellyel szemben a legnagyobb tiltakozás és a legerélyesebb szembeszállás szükséges.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR művészi hagyatékának egy részéből a *Belvedere* műkereskedelmi r.-t. Váci-utcai helyiségében kiállítást rendezett, mely október hó 16-án nyilt meg. Sajnos, a művészeti szalon szűk keretei miatt csak nehány apróbb képet és 5—6 szoborművet fogadhatott be s ezért a kiállítás csak nagyon csonka képet ad Kőrösfői Kriesch Aladár nagyszabású művészi tevékenységéről. Csupán a városligeti műcsarnokot tartjuk alkalmasnak arra, hogy benne a par excellence freskófestő Kőrösfői Kriesch Aladár munkásságához méltó emlékkiállítás rendeztessék. Nem is kételkedünk abban, hogy ez az emlékkiállítás amelynek megrendezésére, a Képzőművészeti Társulat szívesen vállalkozik, rövidesen meglesz és teljes áttekintést enged majd a nagy mester kiválóbb alkotásaiból. — A Belvedere kiállítás alkalmából az ismertetések iróinak egyike, Undi Imre, a Nép c. napilapban megemlékezik a nagybeteg mesterrel kevéssel a halála előtt folytatott párbeszédéről, amelynek során Kőrösfői Kriesch Aladár a ma is igen figyelemreméltó és helytálló következő kijelentéseket tette:

A köz művészetét kell megteremteni — mondotta. Minden kultúrépületet művészi feladatnak kell tekinteni, legyen az könyvtár, színház, iskola vagy kórház egyaránt és meg kell neki adni — festészet, szobrászat és iparművészet részvételével — megjelenésében azt az egyszerűbb vagy gazdagabb művészi formát, amellyel a népre hatni, azt művelni és nevelni tudjuk és akarjuk. Foglalkozni kell a nép otthonával, — s itt a súlypont az ország előrelátható szegénysége folytán a legegyszerűbb iparművészet felé fog billenni — egyszerű, de nemestípusú bútorokkal, művészi grafikával és reprodukciókkal, képek helyett a falakon. *Tehát a polgári staffeleifestészet helyett nagyobb tere lesz a dekorativ festészetnek és különösen az iparművészetnek.* De mindig, mint legfontosabb feladat megmarad a köz monumentális művészetének ápolása.

Így volt ez a görög világban is; ami szépet, jót a kor művészei alkottak, a köznek, a népnek adták át és ez emelte oly magas színvonalra kultúrájukat. *Egy országnak a multját megtagadnia nem szabad, mert ha megtagadja, hogy köze volt apáihoz, meg kell halnia. A művészet nem szakíthatja el magát a hagyományoktól, az ősi népművészettől, mely a magyar faj lelkében gyökeredzik ki.* Minden igaz kultúrának egyik alapvető tulajdonsága, törvénye, hogy a fejlődés folytonosságát fentartani igyekszik. Egyik generáció a másik kezébe adja munkásságának fonalát; a multon épült fel a jelen, a gyermekek apáik munkáját fejlesszék tovább. *Egy nép kultúrképességének fokmérője, hogy mennyire érzik át a generációról-generációra maradt munka folytonosságának jelentőségét.* Népművészetünk, akár az anyagában szegényebb Alföldet nézzük, hol agyag, fa, sás az eszköze a nép egyszerű gyermekének, akár a pompás Kárpátok mentén nézzük végig az országot, kimeríthetetlen gazdagságot tár elénk és ennek szervezetét kettőzött gonddal kell ápolni.

A népművészet mérhetetlen művészi erőt rejt magában, mely erő mint valami termékenyítő forrás hatja át a modern művészet megnyilvánulásait. Feladatunk tehát az, hogy levonjuk a népművészet tanulságait és őrizzük meg gazdag formakincsét.

Budapest, mint egy sivár sziget, különállóan fekszik az ország közepén. A fővárosok hatása az országra rendszerint az, hogy diktál; a vidék a fővárostól várja a kultúrális impulzust. *Festőművészete nem magyar, internacionális és így a hatás, amit kivált, nem egészséges. Ez érthető, hiszen hány művészünk van, akik itt élnek mozdulatlanul, vidéken soha sem jártak, nem ismerik az országot.* Az olasz városok kultúráját is kétségtelenül a decentralizálás fejlesztette magasra. A mi vidéki városaink, Kolozsvár, Kassa kultúrélete eléggé fejlett volt, de József császár kora és még inkább negyvennyolc után erősen lehanyatlott. Azt hiszem, hogy a vidéki egyetemek felállítása megindítja ezt a folyamatot és helyreállítja a városok önálló működését. Ám a szétszórt erők együttműködését meg kell teremteni és biztosítani, mely komoly erőt jelent és alapja a társadalmi rend fejlettségének.

BARTÓKY JÓZSEF. A magyar iparművészeti életnek régi, finom ízlésű mentora, az Iparművészeti Társulatnak érdemes és munkás választmányi tagja Bartóky József. Nemes, esztétikusan megkomponált életének, amely a magyar agrikultúra nagyratételében telt el, művészet, szociális ábrándok adják meg az ünnepeit. Nem kell mást említenünk, mint a Virágos Budapest körül szerzett érdemeit, hogy e vágyakozásának egyik irányát megjelöljük. Mostanában azután Bartóky József új oldaláról lépett ismerősei és barátai elé: mint író. Két könyve jelent meg egyszerre a Franklin Társulat kiadásában: „Őszi esték" és „Magyar Fabulák" címmel. Mint kritikusai és olvasói egyaránt elismerik: pompás, megragadó magyarságú, csodálatosan zamatos írások. Mi azonban még ennél is többet tudunk róla: Nemcsak közgazdász, műbarát és író egy személyben, de költő is Bartóky József. És éppen az Iparművészeti Múzeumban rendezett gyermekkönyv-kiállításon hullott le róla a lepel. Egy kedves és tarka ötletességű képeskönyv is került a Múzeum falára, *Tóth* Zoltánnénak a vidám, peckes és morcos gyermekfiguráival s a Tóth Zoltánné e bájos akvarelljeihez az édesapja *Bartóky* József írta a szöveget. Pattogó rímekben igazi huncutságok, elragadó kópéságok, amelyeken — s ez a fontos — jól mulathat nemcsak a felnőtt,

nem volt szabad elmaradnia. Amerikai levegő uszkált a fülledt csarnokban, valami soha nem látott exotikum kezdte gyökereit beleereszteni a magyar földbe az aranyvonat megérkezésének történelmi lázában.

Bibor nézegette az arczokat, az arczok vörösre sült bőrét, a tengeri utazás alatt lebarnult ábrázatokat, a furcsa viseletet, egyikben sem ismert rá a biborczi Markovicsra. De még egyre szálltak ki a visszavándoroltak, óriási bőröndök csúsztak le a fürge hordárok tarkonczáira, új, nevető arczok integettek a kocsik nyitott folyosóin, még mindig bizakodott, hogy a várva-várt Markovics is elő fog kerülni. De egyszerre csak Görgetegi Emma kissé vaskos szépségét látta feltünni, a mint egy idegen férfi karján csoszogott ides-tova az izzadt zsúfoltságban. Két karja mint két hatalmas csáp nyúlt ki, mintha meg akarna itt valakit fogni, mintha csak azért jött volna föl Pestre, hogy ő is várja az aranyvonatot és az aranyvonattal érkező szerencsét. Bibor megdöbbent. Hátha Görgetegi Emma is Markovicsot várja, el akarja előle halászni, kiszökik vele a pályaudvarról, tele zsongja a fülét és majd ő visszi haza diadallal Biborczra, hogy családja megingott jó hírnevét ezzel a hallatlan fogással egyszerre helyrebillentse. De aztán eltünt előle Görgetegi Emma, már nem látta többet és újra belehajszolta magát abba az ötletébe, hogy néki kell megtalálnia a visszatért sikkasztót.

— Tisztelt uraim, — hullámzott Bibor füléig. A polgármester mondta el üdvözlő beszédét. De többet nem hallott belőle, mindössze ennyit, hogy tisztelt uraimnak szólította a megérkezett magyarokat.

Bibor erősen fülelt, látta a polgármester szájának kissé gépies mozdulását, mintha hátul dróton ránczigálták volna, olyan furcsán tetszett néki a távolból a száj mozgása, a mely mozog, a nélkül, hogy hangot adna.

— Éljen, éljen! — zúgott újra a tömeg.

A polgármester üdvözlő beszéde véget ért. Egy hatalmas termetű, széles vállú, csupasz állú ember lépett ki a visszavándoroltak tarkabarka tömegéből, ennek meg csak a nagy ívű gesztusait látta Bibor, hogy mit mondott, abból nem értett semmit.

— Halljuk Papp Imrét! Éljen Papp Imre! — ordították egy kissé elszigetelt csoport közepéből.

Bibor most ebbe az irányba vetette a tekintetét, de nem sokat törődött azzal, hogy a munkásképviselőnek miféle mondanivalói vannak a visszavándorolt magyarok számára, mert újra eszébe jutott az átkozott Markovics. Úgy látszik, elpusztult Amerikában, elherdálta a sikkasztott pénzt, élhetetlen volt, mint Biborczon, nem érte meg a kitünő pillanatot, a mikor itthon mindenkinek megbocsátanak. Néki most már senki sem fog megbocsátani, mert nem viszi magával Markovicsot, üresen kell visszatérnie városába. Szeretett volna innen kitolakodni, már nem érdekelte a Vám, a lábai meginogtak, a feje megszédült, utálta magát, hogy ebben a rajongó őrületben ő nem tud más lenni, mint a mi, bukott, esett ember, a saját kis dolgaiba beleájult senki, szerelmében megcsalódott szomorú férj, vidéki fecsegő, kicsiny lázakban őrlődő szamár, a mikor körülötte magasan csattognak a fölemelkedett szárnyak, az új Magyarország mutatja itt dologra kész, élni akaró, élni tudó, erős gerinczét.

— A magyar politikának végleg meg kell változnia ... Új, egészséges földbirtok-politika ... Erős, munkás Magyarország ... Igazi népiskolák ... Igazi kultura ... Az ország dolgát a nép intézze ... A kiváltságok pusztuljanak ... Igazi jólét ... A kiuzsorázott magyar vér ... Ausztria ...

A munkásképviselő beszédének tört hangjai voltak ezek. A szárnyaló, remek beszédből mindössze ezeket hallotta Bibor. Mint a rosszul összeférczelt, lukacsos szövet libegett Bibor feje fölött ez a beszéd, most mégis szerette volna hallani, megérteni, de a fel-felharsanó helyeslés, a bámulók seregének kissé teatrális tapsai magukba fojották Papp Imre beszédét.

Aztán lassan, lassan oszladozni kezdett a tömeg, a város vendégei voltak ma a visszavándoroltak. A pályaudvar visszanyerte régi ábrázatát. Új vonatok jöttek, új vonatok indultak. Kopott, nehézkesen czammogó utasok bujtak bele a kocsikba. Bibor úgy látta, hogy majdnem minden tizedik ember a háború nyomorékja. Mennyi félkarú, mennyi sánta ember tipegett körülötte. Éppen ma!

A kitorlódó tömeg mögött egy lelkesszemű fiatal ember kullogott. Kissé kopott volt, a czipője sarka kicsempült, Bibor érthetetlen kiváncsisággal bámult utána. Nem tudta volna megmondani, miért, mi köze ehhez az emberhez, hisz ez nem jött az aranyvonattal, ez nem Markovics, ez is azért jött, hogy résztvevője legyen a nagy ünnepségnek, mégis szerette volna valakitől megkérdezni, ki ez a különös arczú ember. De itt aligha tudták volna néki megmondani, hogy ez Laky Márton volt, az ujságíró, a kit senki sem vett észre, a kinek szerénysége miatt itt semmi szerep nem jutott, pedig a Vám gondolatát ő publikálta először az országban.

A személyvonat csak este indult. Bibor nem akart estig Pesten lebzselni. Belebújt a legközelebbi tehervonatba.

Késő éjszaka volt, a mikor a tehervonat lomhán, fáradtan bedöczögött a biborczi állomásra.

XIX.

Bibor kiszállt a tehervonatból. Egyenesen a városházára indult. Nem akart egy pillanatig sem várni, még az éjjel fel akarta magát jelenteni. Az első rendőrrel, a kivel találkozik, közli, hogy megölte a feleségét, tartóztassák le.

A városháza közelében két czirkáló csendőr jött vele szemben. Nyugtalanul nézett rájuk, nem tudta, mi dolguk ily késő éjszaka a városháza közelében. Majdnem megszólította őket, teljesen egyre megy, akár a csendőröknek mondja meg, mi fekszi meg a szívét, akár egy városi rendőrnek. Tovább ment. De alig tett egy-két lépést előre, katonai járőr suhant el mellette, s a hogy kiváncsian nézett előre, észrevette, hogy a városháza előtt valami tömeg szorong, szuronyok csillannak meg a homályban, kapkodó, éles és durva szavak kemény hullámzása zavarta meg, nem akarta már a maga gondját a más gondjába belekeverni. Pedig érezte, hogy Biborczon megint történt valami.

Már csak néhány lépés választotta el a városháza kapujától. Tisztán látta, hogy a városház épületét katonaság és csendőrség szállta meg, ideges, lázas futkosás veri föl a Városház-utczát, a városháza tágas udvarából pedig komor, zúgolódó és sötét szavak verődtek kifelé, ott benn nagy tömeg zsongott, torlódott, altisztek nyers parancsai harsantak fel, parasztok fenyegető dörmögése, vagy szilaj káromkodása vágott vissza az altiszti basáskodásra.

— Mi történt, mi történt?

(Vége következik.)

A LONDONI LORDMAYOR RÓMÁBAN.
Fogadtatás a Campidoglióban, jobb oldalán Colonna herczeg, a római sindaco.

OLASZ MEGFIGYELŐ EGY MESTERSÉGESEN UTÁNZOTT FA TETEJÉN A VÓJUSA FOLYÓ MELLETT ALBÁNIÁBAN.

AZ ÚJ RÓMAI KATHOLIKUS PAPNÖVELDE TEMESVÁROTT.

EGY RÉGI KULTUR-HÁZ PUSZTULÁSA TEMESVÁROTT.

A magyar közművelődés barátaira nézve rendkivül érdekes, habár nem is valami kiváló és nagyszerű, de mindenesetre hatalmas arányú épület dől romba e napokban Temesvárott, melynek képét itt bemutatjuk.

Az épület falai, megalkotása — kétszáz év történetét tárják elénk s mutatják azt a nagyon nehezen emelt lépcsőzetet, mely a magyar kultura haladását jelzi a Magyarországtól hosszú ideig elszakított országrészben, az. ú. n. Temesi bánságban, a Délvidéken.

Midőn 1716-ban Savoyai Eugen visszafoglalta Temesvárt a töröktől és az ország régi határait a Dunáig visszaadta, Temesvár egy osztrák tartománynak központja lett, melyet Bécsből kormányoztak s a melyből a magyarság, különösen a városból, ki volt tiltva. Ez az időszak, mely közel egy századig tartott, Temesvárra s a Délvidékre a *német világ* korszaka volt. Osztrák eredetű jezsuiták jöttek a városba és egy három osztályú gimnáziumban szolgálták a magasabb nevelés ügyét. Az itt látható épületnek a földszinti jobboldali része volt a jezsuita gimnázium és rendház, a hozzácsatolt csinos barokstílű templommal együtt, mely még a háború előtt került lebontásra. Mikor aztán 1773-ban a jezsuita-rendet feloszlatták, a rendházat és iskolát, mint belvárosi plébániát használták tovább s a jezsuita házfőnök az első belvárosi plébános lett. Hatalmas visszaesés állott be ekkor az iskoláztatás terén, midőn Temesvárnak, három megye székhelyének, tizenhat éven keresztül nem volt felsőbb iskolája. Ezen a nagy közművelődési hiányon végre is a piarista atyák segítettek, a kik 1789-ben megnyitották és lassankint hat osztályúvá fejlesztették a ma is virágzó s 1850-ben nyolcz osztályúvá lett kegyesrendi főgimnáziumot. Nem sokkal előbb Mária Terézia visszaállította a három ősi vármegyét, Krassót, Torontált és Temest és Temesvár, mint az ősi magyar érzésű és magyar hivatalnokokkal operáló Temes vármegyének székvárosa, újabb és pedig magyaros fejlődés sek indult. Szerencsés körülmény gyanánt játzott közre az, hogy az egyházmegyének ekkori püspöke, *Kőszeghy* László, szegedi születésű magyar érzésű ember volt s öcscse János, a megye alispánja. Kőszeghy sok fáradsággal kijárta, hogy Temesvárott papnevelő intézetet állíthasson; az ősrégi jezsuita gimnáziumot átalakíttatta, tetejébe egy emeletet húzatott és 1806 őszén már megnyitotta a róm. kath. papi szemináriumot. Megnyitó beszédében a püspök nem nagyon dícséri az akkori időket, mert a többi közt azt mondja: «Ismerjük korunk hitetlen és erkölcstelen szellemét, mely a modern könyvek özönében, a privát társaságok beszélgetésében stb. nyilvánul.» Pompás ötlete volt a főpapnak az az eredeti szokás, hogy jó magyar szegedi fiúkat szeretett fölvenni a papnöveldébe, a kiket németre is jól kioktatott és úgy küldötte különféle plébániákra magyaros szellemet terjeszteni.

A MOST LEBONTOTT RÓM. KATH. PAPNÖVELDE EGYIK RÉSZE.

A Kőszeghy által vetett alapokon egy nála még hatalmasabb szellemű magyar pap: *Lonovics* József püspök, Kossuth és Batthyány barátja folytatta még nagyobb energiával és eredménynyel a megkezdett munkát. Ha ekkor be nem következik a tragikus végű szabadságharcz, alkalmasint Temesvár lett volna és nem Kolozsvár az ország második egyetemi városa. Lonovics püspök ugyanis filozófiai és jogi fakultást alapított és ennek számára az egyemeletes régi épületet megfelelőleg átalakította, felemelte rá a második emeletet és a képünkön látható csinos, habár szerény attikai homlokzatot emelte, a melynek oromzatán az 1841-ik évszám hirdeti az épület befejezését és az egyetemi főiskola megnyitását.

Midőn a forradalom vihara lezúgott, megakadt a hatalmas erővel előretörő magyar kultura; az egyetemi fakultások bezárultak, csupán a papnöveldét engedélyezte az abszolut kormány, Lonovicsot megfosztotta püspöki székétől és több magyar érzésű papjával együtt zárdába csukatta.

A temesvári papnevelő intézet azonban innentúl is tovább fejlődött és ezt elsősorban a franczia eredetű *Bonnaz* Sándor püspök áldozatkészségének köszönhette. Ő a katholikus leánynevelésnek valóságos apostola a Délvidéken; belátta, hogy jó papokat úgy lehet nevelni, ha az annak készülő elemet már jóelőre megfelelő nevelésben részesítik. Ezért is a papnövelde temploma mellé háromemeletes palotát emeltetett (mely azóta már lebontásra került) s ez volt az ú. n. Emericanum vagy «kis szeminárium», a hol már tíz éves koruktól fogva felvették a növendékeket.

A csanádi püspökök közül a most fungáló *Glattfelder* Gyula szintén nagyot alkotott a papnevelés s az egyházi kultura terén. A várossal egyetértve, az egész régi épülettömb lebontásra került s az egész a város szívét képező új teret fog alkotni. A régi helyébe szebb új templom és két új bérpalota kerül, melynek jövedelme persze a papnöveldéé lesz. Az új papnöveldét pedig, melynek képét itt adjuk, Temesvár készülő új körútján emeltette fel. Ebben a pompás palotában bennlakást talál mintegy hatvan kis papnövendék, negyven theológus s az egész tanári és kiszolgáló személyzet. Dísztermének és házi kápolnájának dekoratív részét *Körösfői Kriesch Aladár* és *Nagy* Sándor készítették. A város kulturális életében oly nagynevű említett főpapok szobrai az ú. n. Püspök-hidat fogják diszíteni.

Lovas Imre.

TEMESVÁR VÁRÁNAK UTOLSÓ MARADVÁNYAI AZ ÚJ PAPNÖVELDE KÖZELÉBEN.

A TEMESVÁRI ÚJ RÓMAI KATH. PAPNÖVELDE ÉPÍTKEZÉSE.

jük. tos hiba azonban csak nem k. gy. a.

Körösfői-Kriesch Aladár Népszabadság, 1988. okt. 20.

Csak egy szobor?

Tóth Imre vácszentlászlói nyugalmazott tanár levelét megírta, nem egyet, nem kettőt; az elsőt még 1983 októberében juttatta el a szomszédos Valkón székelő közös tanácshoz. Aztán múlt az idő, de választ nem kapott. Igaz, legyinthetnénk, csak egy szobor ügyében emelt szót. Megírta, hogy az első világháború áldozatainak emléket állító szobor — elismert művész, Körösfői-Kriesch Aladár munkája — eldugott helyen van, körbenőtték a gesztenyefák, s a lövedéktől sérült emlékművet amúgy is illő lenne rendbe hozatni, a mostaninál méltóbb helyet keresni neki. A tanár ehhez társadalmi munkát, közadakozást javasolt, hiszen a községben szinte minden család kötődik ehhez az emlékműhöz.

Mondom, csak egy szoborról volt szó. Így gondolhatták ezt a tanácsi vezetők is, akik nyilvánvalóan elfoglalt emberek, hol ezzel, hol azzal kell törődniük, de bizonyosan sürgetőbb, fontosabb ügyekkel. S amikor a nyugalmazott tanár olykor érdeklődni próbált — hiszen a két falut néhány száz méter választja el egymástól —, folyvást csak azt hallotta: „Majd megbeszéljük, Imre bátyám."

De nem beszélték meg. „Imre bátyám" pedig írta a leveleket, mert amolyan igazi „nyüzsgő ember", aki nem tud tétlenkedni. Egyszerűen nem értette, hogy egy ilyen kis ügyben miért nem talál meghallgatást; pedig felajánlotta az összefogás szervezését is. A hivatal csaknem öt éven át hallgatott, az idén szeptemberben aztán megtört a jég, talán mert híre ment, hogy Tóth Imre másutt, így szerkesztőségünknél is támogatót keresett. A tanácsülésen, pontosabban az elöljáróság azt követő megbeszélésén Tóth Imre előadhatta a javaslatait.

Minden jó, ha jó a vége — summázhatnánk, mert ettől kezdve elrendeződtek a dolgok. A testület nem is tartott igényt a lakosok által megajánlott 55 ezer forintra; a társadalmi munkát köszönettel nyugtázták, a szervezéssel pedig — természetesen — az ügy szorgalmazóját bízták meg. A tervek szerint tavaszra, három közút találkozásánál, a falu közepére kerülhet a restaurátorral kijavíttatott szobor, kis parkkal övezve. Külön emléktáblán megemlékeznek a második világháború áldozatairól is.

„Meglehet, hanyagok voltunk" — fogalmaz Sziráki Mihály, a nagyközségi közös tanács elnöke. — „De azért tegyük mellé azt is, hogy a társközségben is szinte minden út köves, nemrég bővítettük az óvodát, s új posta épült Vácszentlászlón éppúgy, mint a központban."

Rendben: tegyük mellé. De a településtudatról, a helyi önérzetről se feledkezzünk el. Éppen a társközségben a kis ügyekre is érzékenyek az emberek, kiállnak a jussuk, a sajátjuk mellett. Vácszentlászlón most tapasztalhatták: kezdeményezésük nem maradt válasz nélkül. De miért kellett erre öt évet várni?

Palkó Sándor

az adásszüneteket.

Pintér Dezső a Kossuth rádió Jó reggelt! című műsorának vezetője sem számított ilyen neban kényelmesen hátradől a székben, s csak a mozdulat után veszi észre: hiszen nincs is támlája a széknek! **Kovács Lajos**

fenntartására ebb
egy 40 millió forir
vell 64 szivattyútel
1400 kilométer be
nállhatóságáról gor

A RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIÓ MAI MŰSOR

KOSSUTH RÁDIÓ

8.30: Most érkezett...
9.15: Labirintus.
9.30: Háttérbeszélgetés.
10.05: Diákfélóra.
10.35: Népdalok, néptáncok.
11.06: Fúvószenekari hangverseny.
11.41: Egy portugál apáca levelei. 3. rész.
12.45: Válaszolunk hallgatóinknak.
13.00: Klasszikusok délidőben.
14.10: A magyar nyelv századai (ism.).
14.25: Zenei Tükör.
15.00: Szóról szóra.
16.05: Muzsika gyerekeknek.
16.20: A gondolatolvasó. Szentmihályi Szabó Péter hangjátéka.
17.00: Pászthy Júlia és Polgár László operafelvételeiből.
17.25: Ipargazdák.
17.30: Nóták.
18.00: Kritikusok fóruma.
19.15: Lottósorsolás.
19.23: Inflációs lavina előtt?
20.00: Táncházi muzsika.
20.30: Változatok — történelemre.
21.00: Sugár Rezsőre emlékezünk.
21.35: Zsigmond utolsó szava. Krúdy Gyula novellája.
22.30: Erna Berger operaáriákat énekel.
22.50: Mindennapi dogmáink.
23.00: Nagy mesterek kamarazenéjéből.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Tárogatómuzsika.
8.20: A Szabó család.
17.30: Mint(a)film.
18.30: Slágerlista.
19.05: Operettkedvelőknek.
20.00: Poptarisznya.
21.05: Kattogó Kabaré.
22.05: Virágénekek.
22.20: Magnósok, figyelem!
23.10: Fiatal előadók műsorából.
23.40: Részletek Flora Purin „Éjféli nap" című új dzsesszlemezéről.

BARTÓK RÁDIÓ

9.08: Új Supraphon lemezeinkből.
10.10: Igor herceg. Részletek Borogyin operájából.
11.05: Pillanatkép.
11.10: Magyarán szólva.
11.25: Romantikus muzsika.
13.05: Rendezte: Ádám Ottó. Közvetítés a Madách Színházból (1974). Sirály.
15.12: Pophullám.
16.00: Zenetörténeti értéktár.
16.45: Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bartók kórusa énekel.
17.00: Nyitnikék.
17.30: Rádióhangversenyekről.
18.00: Mozart: A-dúr klarinétverseny.
18.30: Román nyelvű műsor.
19.05: Diákfélóra.
19.35: Felejthetetlen hangversenyek.
20.59: Top-les.
21.43: A Berlini Rádió Szimfonikus Zenekarának hangversenye.

TELEVÍZIÓ

gi bor, a
a borhá
kb. 17.30: Az id
galma. 60
zási szak
szágon.
kb. 18.00: Egyet
kb. 18.40: Az
egyeztető
19.05: Esti mese. (FF)
19.15: Lottósorsolás.
19.20: Tévétorna.
19.30: Híradó.
20.15: Zimre Péter: leregény. 39. fe
20.45: Hírháttér. Néze közérdekű kérd
21.30: Van öt perce? d'Este szökőkút
21.45: Fejezetek az ből. Burton Be zata az archí eredeti d XIII/8. rész. (I Oroszország fo jezet: Elveszte
22.30: Zene, zene, ze
23.15: Híradó 3.

2. MŰSOR:

18.00: Képújság.
18.05: Hírek szlovák
18.10: Magyar évs Törvénykönyv
18.25: Verdi. Olasz zat. IX/3. rész:
19.30: A pécsi körze horvát nyelvű

KIÁLLÍTÁSOK.

Gróf Nákó Kálmánné képeinek kiállítása. Az Iparművészeti Múzeum üvegfedeles nagy termében posthumus-kiállítás nyílt meg március hó 23-án, amelyet egy artisztikus dolgokhoz finoman értő főúr, Nákó Sándor gróf rendezett, kegyelettel és talán kötelességből a nagyanyja, Nákó Kálmánné, másképen: Bertha grófnő iránt, akiről csupán most, utólag tudja meg a nyilvánosság, hogy szalónja falai közt Liszt, Lenbach és Makarthoz hasonló nagyok barátkoztak és hogy a grófnő maga is örömét lelte a saját studiumaiban, festett, képeket csinált, az akkori idők, helyesebben a bécsi akadémiai előírt felfogás szerint. Nem tartozik ide, hogy megállapítani próbáljuk e képek művészi fajsúlyát, hogy behelyezkedve készítésük idejének nézőpontjába, keressük: vajjon mennyiben lehetnek számottevők. Mi csak az intenció nemességét látjuk és becsüljük, amely egy darab kultúrát hozott a mai szemlélők elé abból az időből, amikor tudvalevőleg nem voltunk bővében az olyfajta arisztokratáknak, mint aminő Nákó grófné volt. A kiállítás keretébe régi gobelinek, vázák és egyéb jól összeválogatott iparművészeti holmi illeszkedett a képanyaghoz, amelynek minden darabja nobilis vallomás formájában mondta, hogy szerzőjük szépen és nem hiába élt.

Nemzetközi gyermekművészeti kiállítás rendezését készíti elő dr. Bárczy István sz. főv. tanácsos elnöklése mellett alakult bizottság. A kiállítást 1907. év őszére tervezik. Főbb csoportjai lesznek: a gyermekek ösztönszerű rajzai, elemi iskolai rajztanítás, kézimunka (slöjd), szemléltető képek és tárgyak, képes könyvek, gyermekjátékok, zene, iskolák és gyermekszobák felszerelése. A kiállításra szóló felhívásokat még ez év tavaszán küldik szét. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium 10.000 koronát bocsátott a bizottság rendelkezésére. A kiállítással kapcsolatosan sorsjátékot terveznek, amelyen hazai gyermekjátékszereket sorsolnak ki.

Berlin. Kerti építészeti kiállítás készül 1907-re Berlinben, amely a többi között a házi kertek minden fajtáját is feltünteti majd és az ilyeneknek művészi elrendezésére irányuló törekvéseket megindítani törekszik.

Kopenhága. Kopenhágában az iparművészeti múzeumban régi könyvtáblák gazdag gyűjteménye van közszemlére kitéve, amely a könyvkötéseknek a 15—19. század közepéig terjedő idejére jó áttekintést nyujt.

London. A londoni Whitechaple Art Galleryben, az angolok új nép-kiállítási csarnokában, ahol évenkint többször, előadásokkal és bemutatásokkal rendeznek kiállításokat, a f. év őszén zsidó műkiállítás lesz. Ugyancsak Londonban, a Guildhallban 1906 tavaszára, a XIX. századi belga művészetnek jelenét és multját felölelő — retrospectiv — kiállítás készül.

Milánó. A milánói nemzetközi kiállítás megnyitását véglegesen április hó 21-ére tűzték ki. A kiállításnak ugyan csak csekély része készülhet el erre az időpontra, mindamellett nagy pompával tartják meg a megnyitó ünnepségeket. A magyar iparművészeti csoportnak előkészítése szépen halad, s valószínű, hogy április hó végére az egész csoport készen lesz, ami a többi csoportok jórészénél úgyszólván ki van zárva. A kiállítás anyagát 2—3 szobaberendezés kivételével már elszállították Milánóba. A napokban küldték az iparoktatási csoportnak több vaggont elfoglaló kiállítási tárgyait. Utóbbiak egy része — a keresk. miniszterium főhatósága alatt levő ipariskolák iparművészeti készítményei — elküldés előtt láthatók voltak a technologiai iparmúzeumban, ahol Vörös László kereskedelemügyi miniszter azokat meg is tekintette. Március hó 20-án Szterényi József keresk. miniszteriumi államtitkár Milánóban járt, hogy a kiállítás előkészítő munkálatainak haladásáról meggyőződjék. Kíséretében volt Fittler Kamill, a kiállítás műszaki igazgatója. Állandóan Milánóban tartózkodik már a magyar osztály megbizottja, dr Czakó Elemér, a műszaki és művészi munkák vezetése végett Milánóban vannak Faragó Ödön és Maróthi R. Géza

Magyar Iparművészet 1906 (99) 100. l. Kiállítások. Milano.

tanárok és Fischer József műépitész. A rendezési munkálatban részt vesznek az orsz. mintarajziskola és rajztanárképző részéről Nádler Róbert, az orsz. iparművészeti iskola részéről Mátrai L. György, az orsz. föv. iparrajziskola részéről pedig Vasadi Ferenc tanárok. Kriesch Aladár és Nagy Sándor festőművészek pedig a tervük nyomán készülő interieurök rendezése végett utaznak Milánóba.

A milánói kiállítás nemzetközi jurije.

Az 1906. évi milánói kiállítás igazgatósága a napokban küldötte meg a kiállítás magyar osztályának a kiállítási jury-szabályzatot. E szerint a jury három fokozatban fog működni, ú. m. csoport-jury, osztályjury és jurytanács.

A csoportjury rendes tagjainak számát a végrehajtó-bizottság állapitja meg; e szám ötnél kevesebb nem lehet, legfeljebb azonban negyven kiállitóra jutván egy-egy jurytag. A kiállításon résztvevő egyes nemzetekre nézve a megosztás akként történik, hogy minden egyes nemzet e juryben az elfoglalt terület, kiállitóinak száma s kiállításának jelentősége arányában legyen képviselve.

A csoportjury olasz tagjait a végrehajtó-bizottság, külföldi tagjait pedig az illető állam kormánybiztosa nevezi ki. A végrehajtó-bizottság, ha szükségesnek tartja, a csoportjurykba póttagokat nevezhet ki, a fent említett arányban és módon. A póttagok száma a rendes tagok felének számát meg nem haladhatja.

Minden egyes csoportjury saját kebeléből egy elnököt, egy alelnököt s egy titkár-előadót választ, kik a tisztikart képezik. A jury szakértőket is meghivhat, azok azonban csak tanácskozási joggal birnak.

A csoportjuryk tisztikara együttesen alkotja az osztályjuryt, mely saját kebeléből ismét egy elnököt, egy alelnököt s egy titkár-előadót választ, kik az osztályjury tisztikarát alkotják. Az elnöknek és alelnöknek két különböző nemzethez kell tartozni, csupán a titkár-előadónak kell olasz honosnak lennie.

A jurytanács huszonkét tagból áll, kik a csoportjuryken kivül álló személyek közül veendők. A végrehajtó-bizottság minden egyes nemzet részére annyi tagsági helyet jelöl ki, amennyi az illető nemzetbeli kiállítók számának s kiállításuk jelentőségének megfelel.

Köteles azonban minden egyes osztályban, amelybe a jury céljából beiratkozik, felvételi díjat fizetni. E beiratkozásnak 1906. évi március hó vége előtt kell megtörténnie.

A megitélt oklevelek a végrehajtó-bizottság elnökének és vezértitkárának, úgyszintén a jurytanács elnökének és vezértitkárának aláirásával láttatnak el.

A jury működésére vonatkozó főbb rendelkezések a következők:

A csoportjuryk munkálataikat legkésőbb 190[illegible]. évi július hó 1-én kötelesek megkezdeni; működésükről szóló jelentéseiket pedig legkésőbb 1906. évi július hó 20-án tartoznak az osztályjury elé terjeszteni.

Az osztályjuryk jelentései legkésőbb 1906. évi augusztus hó 5-én terjesztendők a jurytanács elé.

A jurytanács pedig legkésőbb 1906. évi augusztus hó végén mutatja be a végrehajtó-bizottság elnökének a kitüntetések teljes és végleges jegyzékét.

A végrehajtó-bizottság a kitüntetések hivatalos jegyzékét 1906. évi szeptember hó 15-én teszi közzé.

A kitüntetések ünnepélyes kihirdetése a kiállítás bezárása előtt az ünnepélyek csarnokában fog megtörténni.

Az oklevelek ezután kerülnek kiosztásra és pedig a végrehajtó-bizottság által megállapitandó határidőben és módozatok mellett.

A csoportjuryk főosztályai:

Szárazföldi közlekedési osztály.

Tengeri és folyamközlekedési osztály.

Közjóléti osztály. (Providenza.)

Műipari osztály. (L'Arte dekorativa.)

Ipari munkacsarnok osztálya. (Galleria del lavoro per le arti industriali.)

Halászati osztály.

Mezőgazdasági osztály.

Közegészségügyi osztály.

Időleges kiállítások.

A jurytanács olasz tagjait a végrehajtó-bizottság, külföldi tagjait pedig a végrehajtó-bizottság által megállapított számban az illető állam kormánybiztosa nevezi ki.

A jurytanács tiszteletbeli elnöke a földmivelés-, kereskedelem és iparugyi miniszter. Elnökét és főtitkárát a végrehajtó-bizottság nevezi ki; alelnökeit pedig a jurytanács a szükséghez képest választja.

A juryk lehetőleg a kiállítás megnyitása előtt nevezendők ki.

A nemzetközi jury a következő kitüntetéseket itélheti meg:

1. Nagydij-oklevél (diplomi di gran premio);
2. díszoklevél (diplomi d'onore);
3. aranyérem-oklevél (diplomi di medaglia d'oro);
4. ezüstérem-oklevél (diplomi di medaglia di argento);
5. bronzérem-oklevél (diplomi di medaglia di bronzo);
6. elismerő oklevél (diplomi di menzione onorevole);
7. érdem- és közreműködői oklevél (diplomi di benemerenza e di collaborazione).

A nagydij-oklevél, a díszoklevél, az érmek oklevelei és az elismerő oklevél a kiállítók ipari, kereskedelmi, tudományos vagy emberbaráti érdemeinek elismeréseül itéltetnek meg.

Az érdemoklevél oly egyéneknek vagy testületeknek itéltetik meg, kik közreműködésükkel a kiállítás sikerét előmozditották.

A közreműködői oklevél oly személyeknek itéltetik meg, kik e jury által kitüntetett kiállítási tárgy előállításánál közreműködtek.

A kitüntetések tekintetében versenyen kivül (fuori concorso) helyeztetnek:

1. Mindazon kiállítók, kik ez iránt 1906. évi március hó 1-je előtt irásban a végrehajtó-bizottsághoz for-

dult a dolog. Azon a papiroson, mit az építészhallgatók négy év multán kapnak a tarsolyukba s amely elismeri róluk, hogy már most felkent papjai az architektura múzsájának. A diplomán. Pedig amit a Közmunkák Tanácsa mondott, csak első hallomásra „non sens". A szó etimologikus értelmében igaza van. Mert ha a malteros ember, aki reggeltől estig habarcsot vagdos a téglafalakhoz, nem is tudja, hogy pl. mennyi egy pillér tartó-ereje, ha egy köze sincs az épitmény kigondolásához, végeredményben azért az ő energiája, az ő erőlködése is ott van az épületen. Századokon át millió kőmíves-lélek vett részt ily módon abban, hogy lakóházak, templomok, várak és sírok nőttek ki a földből s dacosan állták a mulandóságot. Mellékes, hogy közkatonák, névtelen hősök, akikről senki se tud, akiket a pallér szombaton kifizet s hétfőn akár fel se fogad. A gerendákon, az állványok deszkáin, amint szótlanul végzik ugyanazt a munkát, amint reggel újrakezdik, amit este félbehagytak, — soha ki nem fogyó fajtájuk, voltaképp az emberiség gyönyörű szimboluma. (d.—)

EGY PÁLYÁZAT TANULSÁGAI. A hisztorikum: Kner Izidor (nyomdász Gyomán) pályázatot hirdetett báli meghívó-rajzokra. Mivelhogy sok jó munkát akart, azt, hogy e témával a grafikusok elitje foglalkozzék, ezer koronát deponált. Ezer korona pályadíjnak minden körülmények közt tekintélyes, jelen esetben meg egyenest ritka. Úgy értjük ezt, hogy a verseny, amiért a résztvevők starrolnak s a díj, amit a bejövők nyernek, nem fedik teljesen egymást. Viszonyuk inkább fordított. Mert miről van szó? Nem olyasvalamiről, ami rendkívüli erőfeszítés. Nem olyasvalamiről, amely miatt az ember heteken át töri fejét, álmatlanul hánykolódik, hogy miként lesz, hogyan lesz. Azt is lehetne mondani, hogy egy röpke délután, pikkoló mellett, kényelmes karosszékben oldható meg az ily könnyű, tisztán ötletre alapított, „levegős" téma. További hisztorikum: beküldtek vagy háromszáz rajzot. A zsüri kiadta ugyan (elő volt írva, hogy ki kell adni) az ezer koronát, — de egy biráló általában megjegyezte: érthetetlen, hogy kik pályáznak és kik nem pályáznak. Rejtély, hogy amikor nagy summa pénz hever a tálcán, sokan (épp azok, akik besöpörhetnék) kezüket sem mozdítják feléje. Az, ami kívül esik a „grand' art"-on, még mindig másodosztályú valami. Az „örök művészet" nevében a zöm, a festő-derékhad karbatett kézzel áll azelőtt, amit az élet, a forgó, huszonnégyórás élet kiván tőlük. Mindazonáltal apró Gauguin-ok ugyancsak az „örök művészet„ nevében arról panaszkodnak piktorasztaluknál, hogy nem tartja el őket az állam, a köz, a nyilvánosság. És hogy ez igazságtalan. Barbár. (d.—)

KIÁLLÍTÁSOK. Március 12-én tavaszi kiállítás nyílt meg az Eggenberger-féle műkereskedésben. Márc. 14-én nyílt meg a Műcsarnokban a Poll Hugó és Meunier-kiállítás. Márc. 23-án akvarellkiállítás nyílt meg a Könyves Kálmán szalonjában. Márc. 24-én nyílt meg a Nemzeti Szalon fiumei kiállítása. Márc. 24-én nyílt meg a Szegedi Képzőművészeti Egyesüiet tavaszi kiállítása. Márc. 27-én nyílt meg Márffy Ödön és Gulácsy Lajos gyűjteményes kiállítása az Urániában. Márc. 28-án intézeti kiállítás nyílt meg a mintarajziskola és és rajztanárképző intézetben. Ápr. 10-én nyílt meg László Fülöp gyűjteményes kiállítása a Nemzeti Szalonban. Ápr. 16-án nyílt meg a Könyves Kálmán tavaszi kiállítása. Ápr. 26-án kiállítás nyílt meg Aubrey Beardsley rajzaiból az Iparművészeti Muzeumban. Ápr. 27-én nyílt meg az Országos Képzőművészeti Társulat tavaszi tárlata.

KITÜNTETÉSEK. Az Iparművészeti Társulat fémipari tárgyak terveire hirdetett pályázatán az első 300 koronás díjat Muhits Sándornak ítélték oda. 200 koronás díjat kaptak: Meyer Antal, Alt Sándor, Petrányi Miklós, 100 koronás díjat kaptak: Hazai Aladár, Szabó Károly és Guthy Sándor.

Az aradi Kossuth-szobor-pályázaton az első díjat Kallós Ede szobrász és Márkus Géza épitő-művész, a második díjat Margó Ede és Popper Ede szobrászok és Pogány Móric épitő-művész, a harmadik díjat Horvai János szobrász és Pogány Móric épitő-művész nyerték.

A földmívelésügyi miniszterium palotájának átalakítására kiírt pályázaton, az első díjat Tőry Emil nyerte.

Ferenc József koronázó-alapítványnak négyezer koronás festő-díját a bizottság Márffy Ödönnek ítélte oda.

A Könyves Kálmán r.-t. képkeretre kiírt pályázatán a százötven koronás első díjat Hargita Nándor és Gabrovits Kornél közös tervének adták.

A szentesi városház tervpályázatán az első díjat Bohn Lajos, a második díjat Tőry Emil nyerte. A biráló-bizottság megvételre ajánlotta Haas és Málnai, Hickisch, Kotál, Dobóczy József és Székely László terveit.

Az Éremkedvelők Egyesületének 1908. évi tagilletményére kiírt plakett-pályázatán a 150 koronás második díjat Reményi József kapta. Az első díjat nem adták ki.

A Képzőművészeti Társulat tavaszi tárlatán a négyezer koronás társulati díjat Mihalik Dániel „Heretáblák" című képének ítéllék oda. A négyszázötven koronás Harkányi-díjat Rigele Lajos szobrászművész kapta a „Tékozló fiú visszatérése" című szobor alapján.

NAGY SÁNDOR rajzolta ennek a füzetnek összes fejléceit.

HEGEDŰS LÁSZLÓ „Imádkozó asszonyok" című olajfestményét reprodukáljuk mellékletünkön.

TANULMÁNY SZT. ISTVÁNHOZ
KÖRÖSFŐI ALADÁR RAJZA
A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Művészet 1907. 197. l.

Az effajta városi genre-képben mesterkedett valamikor Papp Henrik is. Talán csak a könnyű sikerre áhítozás zavarta oda. De művészi meggyőződése attól a drasztikus ötletelbeszéléstől hamarosan elterelte. Nem túlságos messzire, csak a mesemondó novellisztikába, hanem ott a festői kifejezés föltételeit kereste. A világosság beszédességét is meg-megszólaltatja, hogy a koloritjában érvényesítse. A lokálszínezéstől elfordulván, tónusbeli finomságokat keres.

Valamikor a külföld magyarjai közé sorozták Bruck Lajost, Skuteczky Dömét és Kaufmann Izidort. Nemcsak azért, mert idegenben éltek, hanem azért is, amiért javasikereiket a külföld honorálta. Jóideig ott kint ismertebbek voltak, mint idehaza. Pedig Bruck Lajos népies genre-képei jórészt a magyar naiv világ érdekességeit ábrázolták. A német paraszt-novella sajátságos hangulatosságával, amelynek érzelgés és józanság az elemei. Párisban és Londonban a képnek csakis tartalmasságát kereste. Amott a technika lázongása, emitt a kristálytiszta leszűrődése, amott a látás forradalma, emitt a sejtelmesség eluralkodása nyugton hagyta a megállapodásra jutott magyar festőt. Az ő festésének ösztökélő ereje a téma érdekessége, az érdekesség keresésében pedig mindig finoman előkelő. A tájékban érdekesnek tartja a nyugod-

MEGZAVART FÜRDŐ — FESTETTE KRENNER VIKTOR

tan érvényesülő világosságot, az interiőrben az előkelő pompában sütkérező finom tónusokat, a jelenetekben a szelíd ritmusú, higgadtan összefoglaló kompoziciót, az ötletben a derűs, nobilis élt, a fájdalomban a merengő szomorúságot, s a vidámságban a jóságos mosolygást. Ettől a nyugodalmas hangulatától bizton uralkodik a legszerteesőbb területeken is: utcák távlatain, városok panorámáján, vásárok sürgés-forgásán. S ez a nyugodalmas hangulata szerettette meg vele az előkelő interiőrt, a fejedelmi termeket, a zárdák refektóriumait. Csillogásukat bensőséges nyugalomra, előkelő szelídségre fogja. Szabatos, nyugodt ritmusú, aprólékosságot is megbecsülő rajzával és finoman harmonizált helyi színeivel mindent, ami szeme ügyébe, keze ügyébe kerül, nyugodttá szelídít.

Skuteczky Döme a technikán töprengők közé tartozik. Nem az újat keresi, hanem meg akarja ismerni a régi kolorit titkát. Nyomozza a régi mesterek festését, a renaissance tonizálásának törvényeit. Valóságos tudósa ennek a törvénykutatásnak. Könyvet kellene írnia vizsgálódásairól, s e könyv a műtörténelmi irodalomban számot tenne. Ismerem kutatásai eredményeit, és biztatom rá, hogy a tételeit írásban is kifejtse. Képeiben is demonstrálni igyekszik őket, de maga is azt mondja, hogy a régi koloritnak ilyeténféle fölélesztése nem sikerült neki. Arról a nemes színezésről ő is azt vallja, hogy az úgynevezett galéria-tónus nem úgy adatott neki, ahogy azt az epigonok képzelik. Kimutatja róla, vagy valóságos — festékpuritánság

AZ ORSZÁGHÁZA FALFESTMÉNYE — FESTETTE KRIESCH ALADÁR

BÖLÉNYVADÁSZAT

volt. Hanem ezt a puritánságot ő maga a képeiben nem követheti. Kénytelen megalkudni az újabb festéktobzódással. De mindig csak alkuszik vele. S ezért az ő koloritja a régi képek színes megszelidültségének s az újabb festékmámornak békességes összeegyeztetése. Pedig Skuteczky a csillámlón tarka, a drasztikusan színes új velenceiek közösségébe tartozott. Az ő útjukon velük együtt járva magyarázta folyvást festésük korrupt voltát. A korrupciót fájlalta, hanem azért fiatalos lelkületével kiérezte, hogy a művészeti korrupció nemcsak stílromlás, hanem szabadulásnak vágya is. És akadékoskodva — hozzájuk csatlakozott. Velük volt, de mindig valamelyest eltért tőlük. Az ő fölfogásuk könnyed, gyakran léhaságba vesző, míg az övé csupa lelkiismeretesség; az ő ábrázolásuk kecses, az övé szabatos, az ő rajzuk felületesen ötles, az övé tárgyilagosan részletező. Inkább tárgy és hangulat fűzte hozzájuk mint fölfogás és kifejezés. S a tárgyat és hangulatot változtatván, az otthonával keresett kapcsolatot. Ugyanazzal az elbeszélő kedvvel s ugyanazzal az ábrázolásbeli szigorúsággal, amelylyel addig Velence világát festette, ezután hazai témákat fest meg. Most ezekben a képekben igyekszik gyakorlatilag érvényesíteni kutatásaiból leszűrt eredményeit. És megpróbálkozik érdekes világítási problémák megoldásával: a tűz sugárzásának a helyiségek szürkeségére és az emberre való színformáló hatását keresi. Minden fényforrást megbecsül, csak éppen a vibráló verőfény szerepe hatalmáról nem akar tudomást venni.

KAUFMANN Izidor máig is idegenben él és máig is idegenséget fest. A lengyel zsidók világában festői intimitásokat keres, s e kereső útján a festőiségen kívül hangulatoknak érzelgős bensőségével találkozik. Irodalmi ábrázolóvá lett, s ennek az ábrázolásnak alárendeli, hozzája alkalmazza a festőiségét. A pontos tárgyszerűség, a szabatos valószerűség, a pillanat hatásosságát szolgáló elrendezés uralkodik festésében. Egy külön világot akarván ábrázolni, nem vet ügyet a pszichologiai jellemzésre; és hangulatát beszédesen akarván megszólaltatni, a beszédesség elemeit kiélesíti, kihegyezi. Ugyanannak az etnografiai genrefestésnek művelője,

Körösfői Kriesch A

l

Iparm. ink. ut

1912-13. 12. l.

15. l

21. l

nézve is benító a háború, mert bár a mindeddig rendezetlen és több ezerre
és külföldi érmek rendezését a múzeum igazgató-őre megkezdte s azokat k
és egyénenként meghatározta, de a további munkát, nevezetesen a leltározást
nem lehetett, mert a vármegyei előadó-tisztviselők felerésze harctérre m
ezek ügykörébe tartozó ügyek egy részének előadói tisztjével is megbizato
fogva a hivatalos munka szaporodtával a múzeumra csekély idő maradt.

Hátráltatta a múzeum mindkét tisztviselőjét a belső munkálatoknál az i
múzeum szolgája a harctéren lévén, a segítő-munkákat senkivel sem végez
Továbbá a galicziai, staniszlaui menekült katonai kórház és a kassai 34. gy
pótkerete már november havában Szekszárdra helyeztetett át, a kórház gyó
és laboratoriuma részére a múzeum hivatalos helyiségeinek legnagyobb rés
mint a pinczehelyiségeket át kellett engedni és a hivatalos helyiségek és lab
bútorzatát és felszerelését, eszközöket, tárgyakat stb. egy kis szűk helyiségbe
fölé zsufolva kellett elhelyezni, ahol a tömkelegben előkészítő-munkálatoka
lehetetlen.

Az egyetlen fenntartott igazgatósági irodában komolyabb munkát végez
alig lehet, mert az elfoglalt helyiségekkel közvetlen összeköttetésben lévén,
ság folytonos jövés-menése s a reájuk való vigyázat állandóan zavarólag hatn

Ehhez járul még az a körülmény is, hogy az igazgató-őr hazafias és h
kötelességérzetből magára vállalta, hogy az esti órákban a hadügyminisztér
kibocsátott veszteség- és kórházi lajstromokból ingyenes felvilágosítást nyujt

280.

280. A MAGYAR VADÁSZKASTÉLY
VADÁSZSZOBÁJA.
TERVEZTE: NÁDLER RÓBERT.

CHAMBRE
DE CHASSEUR DU
MÊME PALAIS.

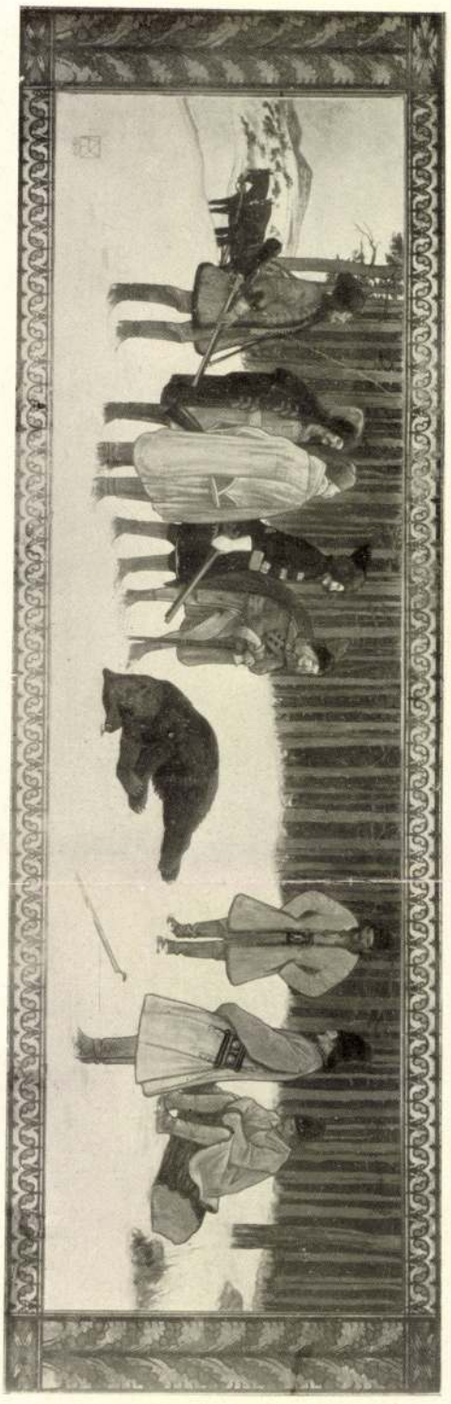

281. MEDVEVADÁSZAT. 281. CHASSE À L'OURS.

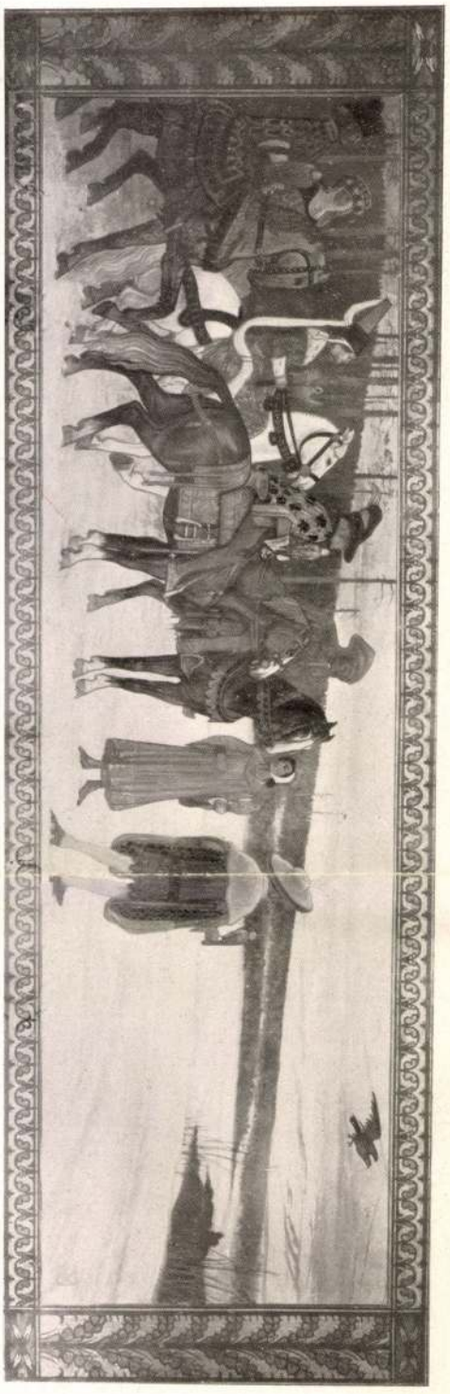

282. SOLYMÁSZAT. 282. CHASSE AU FAUCON.

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR FALI FESTMÉNYEI A MAGYAR VADÁSZKASTÉLY LÉPCSŐCSARNOKÁBAN.

PEINTURES ORNANT LE GRAND ESCALIER DU PALAIS DE LA CHASSE.

Magyar Iparművészet
1910. 230. l.

Kőrösfői Kriesch Aladár: Hungária.

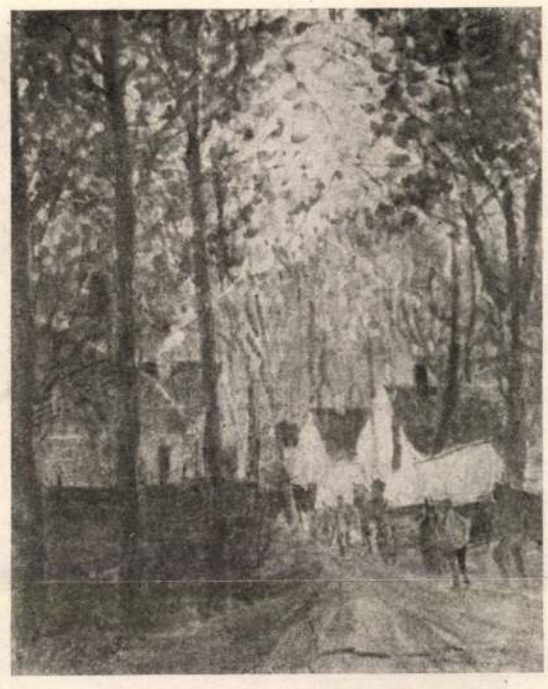

Déri Béla: Trén a faluban.

TAVASZVÁRÁS.

Soha még ily keservesen nem vártuk a tavaszt.

A tél most a végén adja ki mérgét, három hónapi ködös, sáros, piszkos idő után, a mikor már azt is elfelejtettük, milyen a napfény s félvakon jártunk nappal is az utczán, dél előtt is meggyujtottuk a villanylámpát az iróasztalon, most széles jégtáblák úsznak lassan a Dunán, czipőink talpa alatt keményen ropog a hó, korcsolya peng s a Svábhegyről szinte behallatszik Budára a ródlizók vidám kiáltozása. Gyönyörű téli idő, délben a nap csaknem melegen süt, járni a hegyen annak, a ki nem nagyon fázós, egészség és felfrissülés — alig van kedve az embernek hazamenni a hideg szobába. Mert bizony csak az egyik fele van meg a téli élvezetnek ; a másik fele — hidegben tett séta után beülni a jó meleg szobába, pattogó kályha mellé s onnan nézni ki szép csendesen a jégvirágos ablakon a hidegre — ez csak kevés szerencsésnek adatott. Kályháink hidegek, téli kabátba, kendőkbe burkolva ülünk odahaza és fanyar kedvvel, keserűen elmélkedünk a tavaszról, a nap kedves melegéről, arról az időről, a mikor minden máskép lesz, mint most és minden jobban lesz. De el fog-e jönni az a tavasz és olyan lesz-e, a milyennek várjuk, reméljük. Nehezen kászolódik, egyre nyulnak és sokasodnak szenvedéseink, már abban sem biznk, eljön-e valaha s az lesz-e, a minek reméljük.

Dermedt télben élünk. Hosszú évek óta elfelejtettük a gondtalan mosolygást, a télnek tiszta derüjét, nagy, nyomasztó gond, aggodalom terhelte lelkünket, mindennap siratunk és mindennap temettünk : temettünk olyanokat, a kiket szerettünk s a kiket elsodort tőlünk a szörnyű vihar, belesülyesztett az örök elszakadás némaságába, sirattuk egykori jó életünk talán örökre elvesztett kellemességeit, apró örömeit, kedves gondtalanságát s rettegtünk a katasztrófától, a mely lassan, félelmetesen, folyton közeledett felénk. Előbb kirabolt bennünket, elrabolta tőlünk az élet szépségeit, szívünk derüjét, gondolataink nyugodtságát, teletömte életünket gonddal, megalázással, undorító vesződségekkel, most aztán azzal fenyeget, hogy a mindenükből kirabolt akat levetkőzteti meztelenre, levagdalja tagjaikat, úgy dobja ki őket fagyra, esőre. Mint a dermedt kis madár a kigyó büvölete alatt, mozdulatlanul, megbénulva vergődünk, nincs sem erőnk, sem eszközünk, hogy kiszabadítsuk magunkat a kábító nyomás alól, vérünk keringése elakad, itt is be van kötve egy tagunk, ott is, hogy az ereken ne csöröghessen át a friss vér az egyik tagból a másikba, petyhüdten, ritmus és lendület nélkül ver a szívünk és félve számlálják dobbanásait, mozog-e még? Hideg szelek érnek hozzánk messze nyugat felől, onnan a mámor diadalmas kürjogatása hallatszik hozzánk és gonosz arczú káröröm vihogása, a melyeket sokáig mutogattak nekünk, most sorra elkapkodják feléje táruló ajkunk elől s talán még örülnek is kinos vonaglásunknak, mikor a csalétek alól kivillan a horog, a melylyel elloptak mindent. Néha, egész halkan, egy-egy melegebb széláram indul felénk, vágyva, remélve tárjuk ki feléje karunkat, hogy aztán csalódva húzzuk össze magunkat, mert rögtön jön utána egy fagyos szélroham, a mely lehüti a remény zsenge csiráját. Mint az operáczióra váró beteg, a ki tudja, hogy le fogják vágni itt egy tagját, ott egy izületét és sóhajtozva kivánja, bárcsak túl lenne már mindenen, túl a nagy bizonytalanságon, türelmetlenül várjuk, legyen már, a minek lennie kell, talán úgy is lehet élni, megcsonkítva, bénán is élet az élet, az is jobb, mint a mostani gyötrelmes bizonytalanság, ez a hosszú előszobázás az operáló terem ajtajánál. De az orvosoknak nem sürgős, kényelmesen, okoskodva, széles bőbeszédűséggel folytatják a konziliumot : mit kell a betegről leoperálni és hogyan, a tudomány mely szabályai illenek rá erre a betegre. A részvétlen nemtörődés, a szívtelen mesterségbeli rutin kegyetlen tárgyilagossága teszi az ajtón keresztül suttogásként hangzó beszédüket félelmetessé. A beteg pedig vár, fél és reménykedik és néha nyög egy nagyot : én már nem bánok semmit, akármi lesz, csak vége legyen már egyszer. Magasfokú láza van, infekcziók emésztik belsejét, a beteges képzetek össze-vissza kavarognak agyvelejében, megczibálja testén a kötéseket, emészti magát, vonaglik szenvedésében, hogy annál türhetetlenebbé tegye az állapotát . . . És meg fog nyílni az operáló terem ajtaja, szépen, annak rendje és módja szerint fölteszik a beteget a műtő-asztalra és hozzáfognak a szabdaláshoz...

Ez a bizonytalan bénító várakozás, a ködbe nézésnek ez a nyomasztó érzése az, a mi kinosabb, mint maga a nagy baj, a mi fenyeget. Megyünk lassan, vánszorogva a tavasz felé, várjuk a napsugár csillanását, nem tudunk teljesen elszakadni a reménytől, de nem tudunk hinni sem . . . Csak jönne már, hogy fölengeszteljе fütetlen szobánkat, belebocsássa a meleg vért dermedő tagjainkba és elindítson annak az új életnek, a mely reánk vár. Akármilyen lesz is, csak már indulhatnánk, belefoghassunk az új szántás munkájába, megkezdhessük azt az új életet, a mely akármilyen lesz is, mégis csak jobb lesz a mostaninál . . . *S. A.*

Glatz Oszkár: Arczkép.

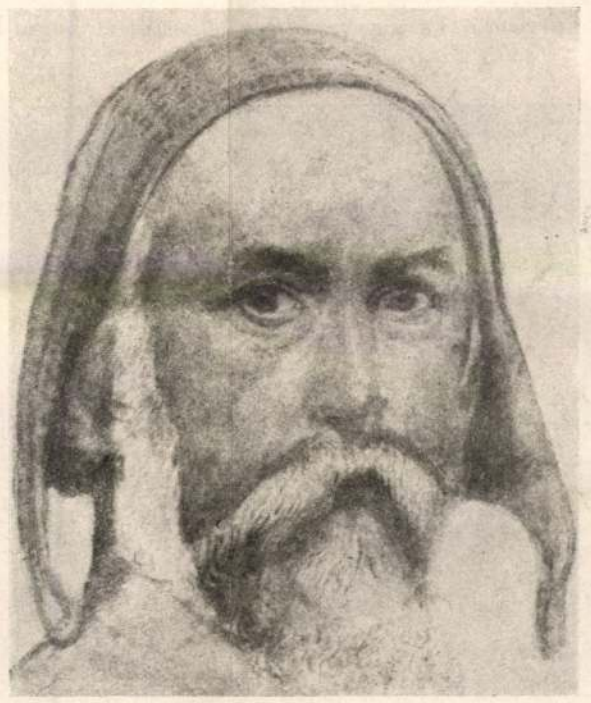

Nagy Sándor: Önarczkép.

Nádler Róbert: Reggeli ujság.

A MAGYAR AQUARELL- ÉS PASTELLFESTŐK EGYESÜLETÉNEK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

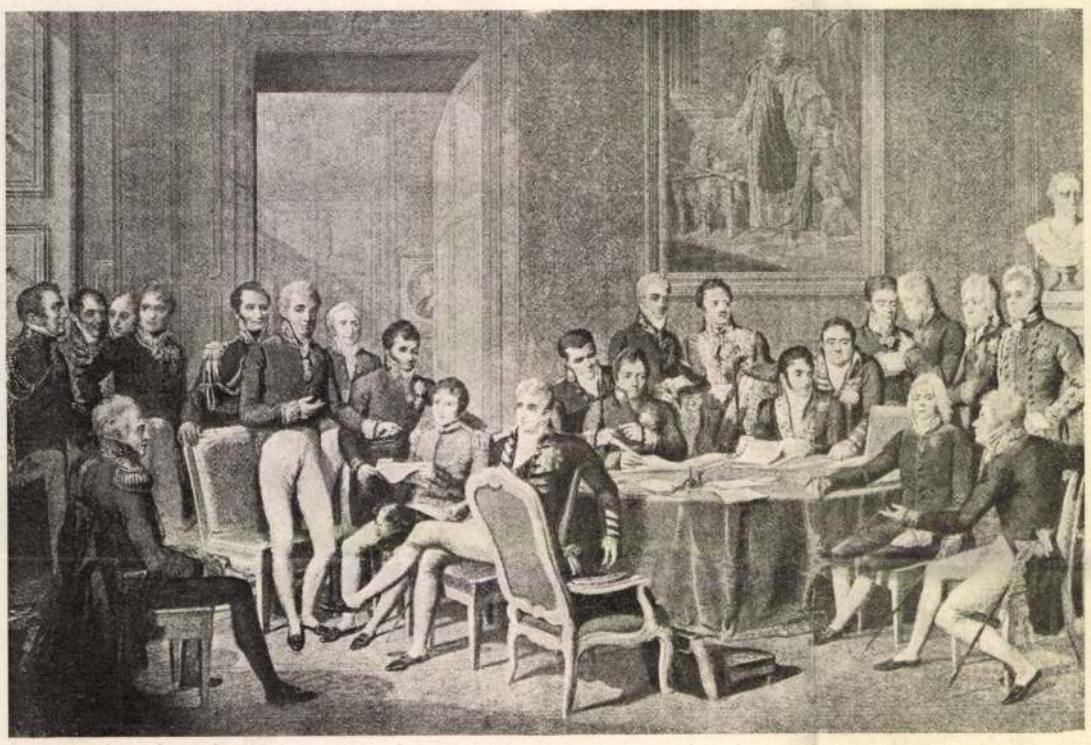

A BÉCSI KONGRESSZUS 1815-BEN

KIS TÜZEK.

Elbeszélés. — Irta **Kossák Lajos.**

A négy órai mise után, a hogy a templom nehéz tölgyfakapui becsukódtak és a nyurga, rőtt szakállú sekrestyés az utolsó gyertyát is elfojtotta, mintha csak a forró, kemény húsú föld dobta volna ki magából, trillás trombitaszó, kerge, fürge dobpergés zendült fel az egyiki utczasarokból és pillanat mulva furcsa, bohókás embercsapat ágált a piacz közepén. A vásártéri czirkusz emberei voltak, a kik ma tartják meg első előadásukat a kicsiny, paraszti városkában. A csapat élén egy lengő, tarka szalagokkal, bodros papirrózsákkal cziczomázott nő ült a szürke gebe hátán, utána a hosszú bajszú, burkalapos gazda lépegetett, karján hápogó, roppant kövér feleségével, aztán két trombitás, csörgősipkás bohócz és végül a szerecseny dobos kullogott utolsónak. A tér közepén a fekete egy ügyes mozdulattal nyakába kapta gazdáját és a kajla bajszú emberke, mint valami világhódító hős szónokolt le az eleven trónról.

Elsőbb csak lassan, a prédikátorok nyelvén beszélt, mintha valamennyiök szájába különkülön bele akarná rágni a szót, majd hirtelen megeredt a hangja, rikoltozva gajdolt, két hosszú, vékony karja nagy, széles ívekben kaszált a levegőben és ezer igérettel, ezer ártatlan ravaszsággal igézte magára a bámész, kiváncsi szemeket.

Az emberek azonban gyanakodva hallgattak, lusta, gondbagubózott eszük sokáig ellent állt a csalogató czéczónak. De a ragyogó trombitákból szakadatlanul áradtak a színes, tüzes indulók, nevettek, pöröltek a fürge dobverők, pattogott a sárga czintányér és ez az őrült hangzavar mégis csak megvette a tanácskodó parasztok eszét.

A kalapok, kendők kemény eresze alól elővillantak a tág, csodát kérő szemek s a hogy az első gyerek átfúrta magát a tömegen, vad, harsogó ujjongásban tört ki a ritka öröm.

— A czirkuszosok!

És a zavarodásig lelkesült emberke lihegve papolt a szerecseny ébenszínű, mezítelen vállán :

— ... A kinek pedig mersze s elég jó ina is van hozzá, az ötszáz, kerek ötszáz koronát kereshet az előadás alatt. Ötszáz koronát kereshet, meg egy vakítón szép metált is kap a szíve fölé és mind ezért csak ezt a kis fekete szamárkát kell a földhöz vernie, a kit most gyeplő nélkül alattam látnak a Tisztelt Urak, Asszonyságok!

Már senki sem tartotta magát vissza a szabadon hevülő kedvtől, a gyerekek öröme a felnőttek szívében is fészket rakott s mint egy nagy, fekete hullám, nyüzsgött, szörcsögött a tömeg a sugárzó nyárdélutáni napban. A kik az előbb még térdenállva, bánatosan lehorgadt fejjel ájtatoskodtak a hűs tömjénfüstben és csöppnyi vagyonkájukra gondoltak a legszentebb ima közben is, azokért most hiába sírt a kedves csecsszopó, az éhes barmok nyakán hiába zörgött a vastag, kurta láncz, számukra, mintha semmi, semmi más nem élne a lármás komédiásokon kívül, bamba, nyitott szájjal felejtődtek a piaczon.

A komédiás vagyont-igérő szavai egész lényüket megzavarták, ványadt, kihúzott ereikben buzogott a vér és fülükben uszító, bolondos taktust csengetett a pénz. Lopva egymásra tekintettek, az ünneplős, vastag gúnya alatt szomszéduk feszülő izmait keresték, majd a szerecseny csomós karjain felejtették a szemüket és hirtleen elszomorodással gondoltak tulajdon erejükre, a mit hitványra nyomorított az áldatlan földtúró munka ...

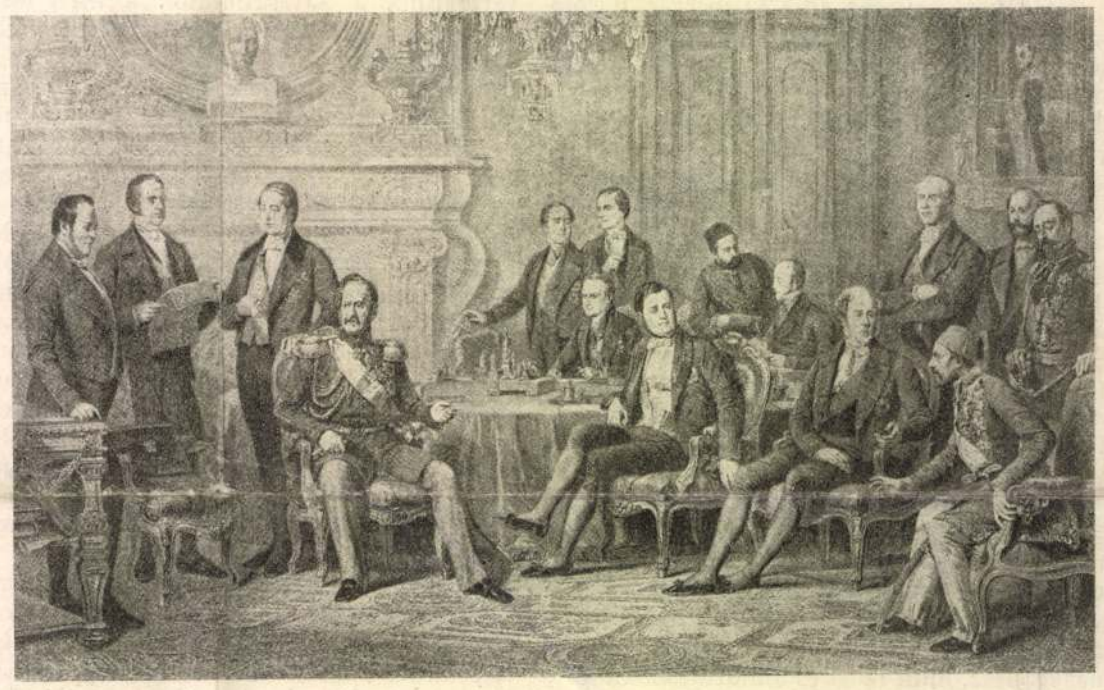

A PÁRISI KONGRESSZUS 1856-BAN.

Fölöttük vörös tűzben ragyogott az ég, a nap már a horizonthoz lógott közel s az oldalról eső sugarak, mint izzó, tűhegyű dárdák, szurkálták meg az emberek izzadt, nehéz fejét.

A komédiás már ismét a felesége mellett vigyorgott s most boldog, csúfolódó hangon vezényelte :

— Előre !

Egyszerre az egész tömeg megindult. A szürke, kényesre fogott gebe vezetett, harsogtak a trombiták, czintányérok, pergett, zuhogott az ócska, repedthasú dob s a merre a bolondító, kicsi csapat fordult, mint valami hozzánőtt bodros, suhogóuszály, nyomult utána a megbabonázott nép.

A gyerekek ujjongva énekeltek a zenével, némelyek durva pajkossággal a lisztes, felfújt ábrázatú bohóczokhoz lökdölőztek, mások esztelenül a páválkodó gebe előtt czigánykerekeztek, a felnőttek pedig szótlanul, irigy, szúrós szemekkel a tánczos ütemre járó szerecsenyt vigyázták. A merre mentek, az utcza zsufolásig telt velük, a házak apró, muskátlis ablakaiból ősz, vaksi fejek kandikáltak elő és a kapuk mögött, vakogtak, sírtak a megriadt kutyák.

Az utolsó utczában még egyszer prédikált a lógós bajszú ember, hizelgett, szörnyű, izgalmas csodákat igért a tömegnek ; aztán szüntelen muzsikaszóval a vásártér felé indult a csámpás, köhécselő táltos.

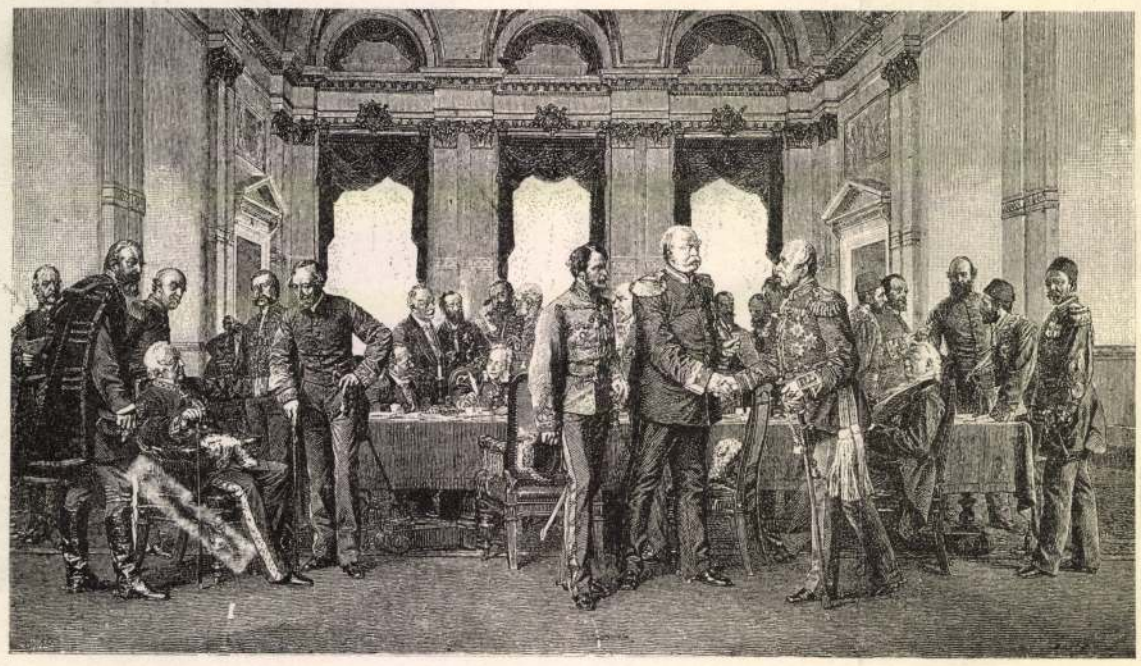

A BERLINI KONGRESSZUS 1878-BAN.

A gödöllői művésztelepről

Kriesch Aladár családjával

Székely Aladár fényképe

Őszinteségek

Egy nyaklevesről

Egyik előkelő napilap, amelynek szerkesztői mindenre gondolnak, megtette azt az érdekes experimentumot, hogy kikérte olvasóinak véleményét a Härtl Lujza kisasszony esetére vonatkozólag. Az olvasók egyik része — nem is tudom, hogy a kisebbik-e? — helyesnek, szépnek, sőt hősiesnek találta a kisasszony gesztusát.

E sorok írója sajnálja, hogy nem érthet velük egyet. Akárhogyan vesszük is: valakit meggyalázó szándékkal arculütni: brutalitás. A brutalitás — akár etikai, akár csak esztétikai szempontból nézem, — mindig förtelmes, akkor is, ha érthető és menthető. Mivel a nőiesség fogalmával még élesebb és kibékíthetetlenebb ellentétben van, mint a férfiasságéval, tehát a nő brutalitása még förtelmesebb, mint a férfié.

Van azonkívül a kisasszony gesztusának egy alattomos kis mellékzöngéje, amely már első tekintetre is igen ellenszenvessé teszi az egész ügyet. A kisasszony ugyanis, ha a döntő pillanatban talán nem is gondolt reá, de mint katona-leány nagyon jól tudhatta, hogy a fegyveres férfi, az ex professo-gavallér, az ő inzultusával szemben teljesen védtelen. Hiszen ha nem Lujzának, hanem Alajosnak hívják és ha szoknya helyett pantalót visel, akkor az inzultus után, amelyben a fegyveres férfiak társaságának fejét részesítette, aligha kerülhet ki élve abból a teremből. A kisasszony azonban rendületlenül bízhatott annak a férfinak a lovagiasságában, akit meg akart gyalázni és elkeseredésénél is nagyobb lehetett a katona-gavallér babonás szoknyatiszteletébe vetett hite. Abban a csodálkozó kérdésben, amellyel a tábornok a pofont fogadta: „Mit jelent ez, kérem?“ — benne van az igazi férfi tiszteletreméltó és megkapó tehetetlensége a magáról megfeledkezett nővel szemben.

A többé-kevésbbé érdekes hozzászólásokban, amelyeket az esetre vonatkozólag olvastunk, csodálatosan sok szó esett a csókról. Igen, a csókról. Talán korunk effeminálásának egyik tünete, hogy a női kéz adta ütés sok emberben szerelmes gondolatokat ébreszt, miként a háziasszony, aki vörös borpecsétet lát az asztalkendőn, rögtön a sótartóra gondol. „A hadtestparancsnoknak meg kellett volna csókolnia támadóját...“ „A női kéz ütését csak csókkal lehet lemosni...“ Sőt: „Ha nőtlen ember a tábornok, akkor kérje meg a kisasszony kezét...“(!)

Hiszen vannak emberek, akiket brutalitással lehet meghódítani, ők azonban Krafft-Ebing tanusága szerint nem egészen normális emberek. A pofozkodó nő az egészséges idegzetü férfi szemében oly kevéssé csókolni való, akár a boxoló-bajnok. Olyan esetben, ha már választanunk kellene, inkább még egy pofont kérnénk, mintsem csókot.

Egyáltalában tévedés azt hinni, hogy a gyöngéd tisztelet és kimélet, amellyel a férfi a nőt körülveszi, ennek mindig és minden körülmények között kijár. Kimélettel bizonyos élettani különbségek alapján mindenkor tartozom a nőnek, tisztelettel azonban csak akkor, ha erre emberileg méltónak mutatja magát. Ha tehát

Uj Idők 1912. XVIII. 42 sz

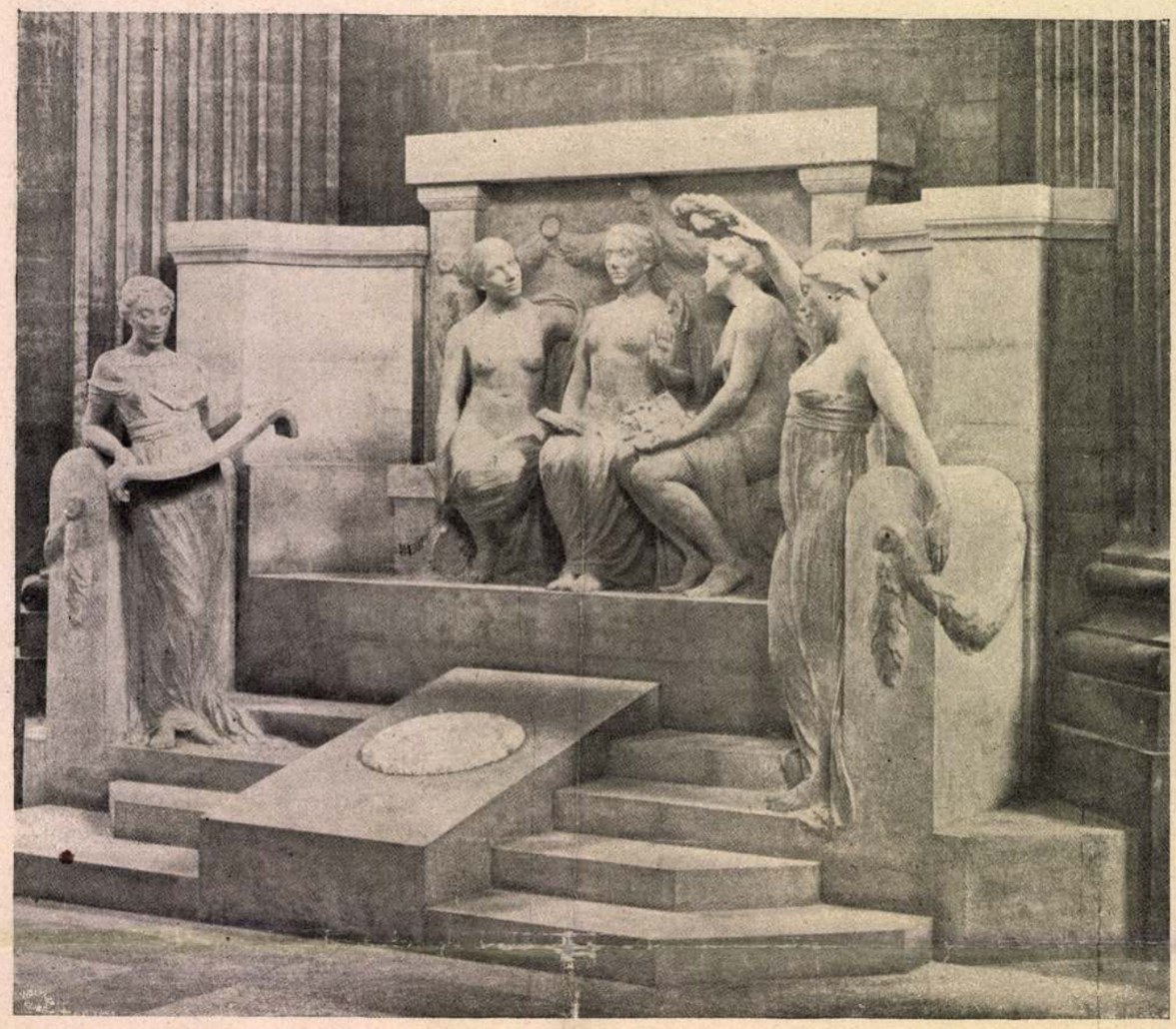

Rousseau sírja a párisi Pantheonban. Bartholomé műve

a fölpofozott Boroevic tábornok szó nélkül hátat fordít támadójának, ezzel nem azt mondja: Nem adom vissza az ütést, mert tisztelem önben a nőt, — hanem: nem adom vissza az ütést, mert tisztelem magamban a férfit.

Härtl kisasszony barátai nem mondhatják, hogy valami nagyon nőiesen viselkedett volna és a hadtestparancsnok ellenségei sem tagadhatják, hogy igen férfiasan viselkedett. Azt hiszem, hogy ezért minden *igazán* lovagiasan gondolkodó férfi és nő rokonszenve feléje fordul. Tiszteletet követelni a női gyöngeség számára, mikor az kegyetlenkedik az etikai békókat viselő és éppen ezért védtelen erővel szemben: — állovagiasság.

Bevallom egyébként, hogy nem sokat értek az egész Härtl-esetből. Nevezetesen a sok port fölvert nyakleves oka és célja teljesen érthetetlen előttem. Pedig nem lehet benne kétség, hogy ezt a nyaklevest megilleti az „előre megfontolt" jelző.

Egy ifjú katonatiszt sok esztendővel ezelőtt beleszeretett egy szegény nőbe és mivel semmiképpen sem tudta előteremteni a házassági biztosítékot, vulgo kauciót, mivel továbbá bizonyos korban „a szerelem mindent pótol, s a szerelmet nem pótolja semmi", tehát úgy segített magán, hogy az általános társadalmi és a speciális katonai szabályok megkerülésével kereste a maga boldogságát.

A papi és katona-hatósági áldás nélkül szerető párnak gyermekei lettek és mikor ezek felnőttek, érezni kezdték szüleik „rendezetlen helyzetének" hátrányait. Ha polgárember létemre nem is lelkesülök azért, hogy katonatisztnek csak bizonyos vagyoni garanciák mellett engedik meg a családalapitást, mégis meg kell értenem, hogy a hadsereg éppen saját tagjainak érdekében köti magát ezekhez a garanciákhoz. És meg kell értenem azt is, hogy nagy és általános célokat szolgáló szervezetek, aminő az egyház és a hadsereg, az egyén emberi boldogságát is alárendelik annak az egyetemes szempontnak, melyet ők a maguk nyelvén közjónak neveznek.

Bevallom, én a Härtl-esetig abban a hitben éltem, hogy a katonai társadalom rideg kiméletlenséggel szerez érvényt a maga kauciós etikájának és hogy egyáltalában nem tűri el azt, hogy katonatisztek — bocsánat a goromba szóért — vadházasságban éljenek. A Härtl-esetből tanultam meg, hogy ebben a tekintetben katonáék is emberek és hogy elnézően szemet tudnak hunyni emberi dolgok előtt. Mindabból, amit a hírlapokból ol-

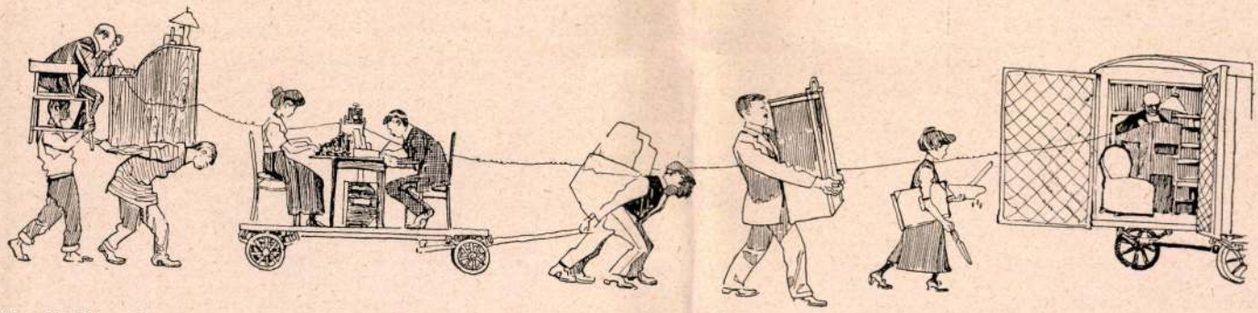

Hurcolkodik a cég

Mühlbeck Károly rajza

Előfizetési felhívás

Felhívjuk előfizetőinket, hogy az előfizetési díjat lehetőleg fordulópostával küldjék be, nehogy a lap szétküldésében fönnakadás történjék.

Regénymellékletünk: Dumas világhírü „Gróf Monte Cristo" című regénye harmadik kötetének befejező részét, valamint a regény negyedik, azaz utolsó kötetét e hónap közepe táján megjelenő számunkhoz mellékelve, egyszerre küldjük el előfizetőinknek.

Az Uj Idők előfizetési ára:

negyedévre	5 korona
félévre	10 „
egész évre.	20 „

Az Uj Idők kiadóhivatala

Budapest VI., Andrássy-út 10.

A Wekerle-város

— Építsünk várost — őskori hangzásu mondat, a bibliában mondanak ily nagy dolgokat ily egyszerüen a pátriárkák. Épp ilyen egyszerüen mondotta ki ezt a mondatot annak idején Wekerle Sándor miniszterelnök, amikor kiderült, hogy az új, viruló Budapest immár nem fér a maga bőrébe. Több lett az ember, mint a lakás, nem volt mit tenni, minthogy várost építettek a főváros mellé, igenis, valóságos várost, ami a vén Európában talán most történt először. Mert ez nem aféle fejlesztése egy meglevő szerény telepnek, mint ahogy az európai városok lassankint alakultak a folyók mentén vagy várak tövében, hanem a szüz magyar pusztát, amelyen nyáron még árvalányhajat lengetett a nyugati szél, fölásták, utcákat nyújtották rajta végig, tereket szabtak ki, templomot, iskolákat, községházát, boltokat, kaszinót, no meg több száz lakóházat építettek, úgy, ahogy azt papiroson eleve megtervelték.

Igy támadt Budapest tőszomszédságában az „új város", amelyet ma mindenki egyszerüen Wekerle-városnak nevez az eredeti megteremtőjéről.

Most már vígan lakik jó részében a Pest-Budáról kiszorult emberiség az új telepen. Az persze még nem készült el az utolsó szögig, sőt még igen várni kell majd, mig a fiatal csemeték csakugyan árnyas boulevardokká formálják az utcákat, így is bizonyos azonban, hogy nagyon egészséges vidéken létesítették körülbelül ama tapasztalati geografiai szabályok értelmében, amelyek a városfejlődést általában kormányozzák.

Mai számunkban néhány fényképfölvételt reprodukálunk a Wekerle-városból. Egy-egy utcasor, a készülő teleprész egy darabja, egy-egy ház meg interieur fogalmat ad arról a barátságos képről, melyet az „új város" bizton nyújtani fog, mihelyt némi kertészkedő művészettel ékesítik majd föl.

A gödöllői művésztelepről. Szép képeiről, hires szőnyegeiről, üvegablakairól már nem csupán Budapesten ösmerik a gödöllői művésztelep hirét. Ami ott készül, azzal becsületet szerzett magának a magyar művészet sok külföldi művészeti központban. Azt kevesebben tudják, hogy e művészélet a legidillikusabb, amelyet csak képzelni lehet. Szinte furcsán hat, hogy a tülekedő Budapesthez oly közel néhány egymást jól megértő ember egy ily költői szigetet tudott formálni, s azt meg tudta óvni a közeli nagyváros embersorvasztó besugárzásaitól. A telepnek lelke három család: Körösfői Kriesch Aladáré, Nagy Sándoré és Belmonte Leóé. Egy sereg fiatalabb művész és művésznő él velük s körülöttük. Székely Aladár mesteri fényképező-lencséje ebből a művésztelepből egy bájos képet szedett ki, amelyet e számunkban mutatunk be olvasóinknak.

Tányértalpu koma a moziban. Sok kaland esett már meg a magyar gyermekvilág népszerü alakjával, a híres-neves Maczkó-család jókedvü ivadékával, Tányértalpu komával, de olyan mulatságos kalandjai még talán sohasem voltak a bundás nagyúrnak, mint aminőkről most számol be hűséges íródeákja, *Bocs* Bálint Az En Ujságomban. Tányértalpu koma tréfás regénye mellett ott találjuk még *Zöldi* Márton szép és érdekes regényét világjáró Lábas Péterről. Az e heti számban *Balla* Ignác az izzólámpáról ir a magyar gyermekifjuságnak és elmondja Edison e nagy találmányának egész történetét. *Avar* Gyula elbeszélése, *Pósa* Lajos és *Móra* Ferenc verse, *Gyökössy* Endre mondája stb. csupa olyan olvasmány, amelyet egyenest a magyar ifjúságnak irtak. A lapot számos szép rajz díszíti: valamennyi Mühlbeck Károly művészi rajzolótolla alól került ki. Az Én Ujságom kiadóhivatala (Budapest, VI., Andrássy-út 10.) készséggel küld mutatványszámot. Az eleven, népszerü gyermekifjúsági lap előfizetési ára félévre öt korona.

Aratás. Az aratás, e nemes munka minden poézisét visszatükrözi *Bársony* István színes és lelkes cikke, amelyet e cimmel irt a Magyar Lányok e heti számába. *Tutsek* Anna, a szerkesztőnő „Cilike viszontagságai" cimü népszerü rovatát folytatja és a mostani fejezet címe. „A szénaboglyában". *Farkas* Imre verse „Hamupipőke dala" mellett ott találjuk még *Zempléni* Gyuláné érdekes cikkét a Napoleon-muzeumról és képekkel tarkított ösmeretterjesztő tanulmányt az olajfáról. *Jeszenszkyné* T. Irén szép regénye, „Dóra és Verka", továbbá *Malot* Hector regényének folytatása stb. mellett egész sora az érdekes képeknek teszi változatossá ezt a kitünő leánylapot. A Magyar Lányok előfizetési ára félévre 6 korona.

Uj könyvek

Pán. Regény. Irta Knut Hamsun. Fordította *Bán* Ferenc. Ára 1 korona.

Tristan. Irta Thomas *Mann.* Fordította *Kosztolányi* Dezső. Ára 40 fillér.

A tizenkettedik. Elbeszélések. Irta *Bán* Ferenc. Ára 40 fillér.

A csodatévő könyv. Elbeszélések. Irta Lengyel Géza. Ára 40 fillér.

Ilustria Gvidlibro ira Budapesto. (Budapesti kalauz eszperanto nyelven.)

Hangulatok. Versek. Irta *Csontos* Kálmán.

Novibazár. Rajzok, elbeszélések. Irta *Laky* Imre és *Várady* Géza.

Hetven év a magyar ipar történetéből. Irta *Gelléri* Mór. Ára 15 korona.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

Értesítjük előfizetőinket, hogy mindazoknak, akik a 64 fillért beküldték, amint ezt előre jeleztük, mai számunkhoz mellékelve elküldjük Dumas nagy regényének, ‚Gróf Monte Cristo"-nak negyedik kötetét, valamint a harmadik kötet utolsó íveit. A teljes regényhez két izléses, szép egészvászon bekötési tábla készült, melyeket 2 kor. 20 fillér ellenében bérmentve küldünk meg előfizetőinknek.

Árvaleány. Túlságos érzékenység éppen olyan hamis helyzeteket teremthet meg, mint túlságos nemtörődömség. Magunk se helyeseljük, ha valaki szó nélkül

tűri mások rosszindulatát, magunk is indokoltnak látjuk azt a büszkeséget, amelyről levelében ír. De a legbüszkébb női lélek se követelheti azt, hogy mások mindig csak arra gondoljanak, hogy ő most mit érez. Ön pedig, úgylátszik, azt kívánja környezetétől és minden ártatlan megjegyzésben személyes sértést és személyes támadást keres. Ilyenformán nem csodáljuk azt, hogy környezete kezd barátságtalan lenni. De az a barátságtalanság nem az árvaleánynak szól, hanem — ne vegye rossz néven őszinteségünket, — a kellemetlen családtagnak, aki mindig saját személyét tolja az előtérbe. „Tudhatták volna, hogy az rosszul esik nekem", ismétli ön minden egyes eset leírása után. Lehet, hogy rokonai csakugyan megfeledkeztek egy pillanatig az ön szomoru sorsáról. De elvégre ön sem követelheti tőlük, hogy mindig arra gondoljanak. És ezért nem adhatunk más tanácsot, mint azt, hogy legyen kevésbbé szigoru másokkal és jóval szigorúbb önmagával szemben.

Krokodil. 1. Barátnője túlságosan szigorúan itélte meg a szóbanforgó esetet. Azért, mert valaki egy tenniszversenyben szabálytalanul szerviroz, még nem mondhatjuk róla, hogy hamisan játszik és éppen olyan, mintha hamiskártyás volna. Nézetünk szerint ön nyugodtan megtarthatja ideálját, ha csak egyéb nyomós okok nem szólnak amellett, hogy szívéből kiköltöztesse. 2. Előkelő fiatal leányok nem használnak parfümöt, még ha egy huszárhadnagy azt is állítja, hogy kitünően áll. 3. Nem szokás. Fiatal leányok szüleikkel, testvéreikkel és barátnőikkel leveleznek, de nem fiatalemberekkel. Azt a körülményt, hogy az illető ifju diplomáciai állást tölt be, nem láttuk elég indoknak arra, hogy éppen vele szemben kivételt tegyen. 4. Zálogjáték ellen nem tehetünk kifogást, de zálogosdi cimen adott csókokat azért nem tekinthetjük „ártatlanoknak". A csók csók marad, akármilyen jogcímen adják vagy kapják. 5. Nem hinnők, hogy kedves mamája jó néven venné azt a látogatást. Mindenesetre kérdezze meg előbb. De mondja meg azt is, hogy a fiatalember a vonaton mutatkozott be. Majd meglátja, a mama milyen furcsa arcot fog csinálni.

F. S. *Országúton oda-vissza.* Alkalomadtán jönni fog.

K. M. *A női zenekar.* A téma kellemetlen és egyáltalában nem való lapunkba. Pedig kár érte, mert Kopacsek úr alakja jó, csak az a baj, hogy ilyen miliőbe helyezte. De már van benne pszihológia, ami határozott előny előbbi munkáival szemben. Várjuk következő novelláját.

A. G. *A Balog József válópöre.* Vannak jobb részletei, de az egész még meglehetősen gyönge munka. Nem közölhetjük.

V. F. G. *Edon.* Sok értékes gondolat van benne, kár, hogy meglehetősen banális mesével kapcsolta össze. Azt hisszük, hogy öntől jobbat is kaphatnánk. De ha azt hiszi, hogy egyhamar nem tud különbet produkálni, biztatás kedvéért kiadnók.

Rizotto. *Éjszaka a lagunákon.* Velencét már csak az fedezheti föl, akinek valami olyan mondanivalója van, amit előtte nem mondott el senki. Nagy sajnálatunkra, az ön dolgozatában nem találtunk semmi olyant, amiért érdemes volt megírni vagy érdemes volna kiadni.

Juliska. „Famil-hotel"-nek ejtendő ki.

Előfizető öccse. Igazán nem tudjuk elképzelni, hogy milyen véleményt óhajt tőlünk. Csak természetes, hogy az illető fiatal leányok viselkedését a legszigorúbban elitéljük. Urileányok semmi körülmények között nem csinálnak ilyen „ártatlan tréfákat". Más mondanivalónk e tárgyban nekünk nincsen.

Két mákvirág. 1. Mondja meg az illetőnek az igazságot. 2. Melegen tanácsoljuk a további diszkréciót.

Erdélyi cigányleány. Ezek azon kérdések, amelyekre a legnehezebben lehet válaszolni. Hogy milyen könyveket olvasson? Leghelyesebb lesz, ha először egy nagyobb világtörténelmet, egy jó irodalomtörténetet és művészettörténelmet olvas el. De nem ismerjük előtanulmányait és így igazán csak egész általánosságban adhatjuk ezt a tanácsot. Ami másik kérdését illeti, bármelyik sebészeti klinikán elvégzik azt a kis operációt.

Regina mea. *Biztatás.* Meleghangu, kedves vers, őszinte szív őszinte érzéseinek tolmácsolója. És ez az őszinteség nagy érdem. De bármilyen érdem is, még nem elegendő érték. A kifejezés művészi szépségeiben, a forma kikristályosodott tökéletességében érvényesülhet csak az érzés őszintesége. Ebben a versben pedig a művészi forma nem áll összhangban a gondolatokkal, az érzésekkel. Igyekezzék formai érzékét tökéletesíteni és akkor, reméljük, fog olyan verset is írni, amit mi is készséggel közlünk.

K. L. *Büszkeség. Plain air.* A lehető legrosszabb útra tévedt. Ujabb küldeményeiben a póz, affektáltság és erőltetettség dominál. Mostani két verséről ugyanezt mondhatjuk. A dolog pedig annál sajnálatraméltóbb, mert azt látjuk belőle, hogy nem becsüli meg a talentumát.

M. Gy. Nem váltak be.

Monte Cristo. 1. Forduljon talán egyenest a szerzőhöz, kinek címe: Budapest, VIII., Népszinház-utca 22. szám. 2. A kiadóhivatalnál intézkedtünk.

N. J. *Első szerelmem.* Kezdetleges.

W. J. *Budapest.* Gyengék bizony ezek, de úgy látszik, még nagyon fiatal az, aki írta ezeket a verseket. És ezért nem akarjuk még kedvét szegni. Próbálkozzék később is talán, de addig még tanulnia kell sokat.

K. R. M. *Budapest.* Az egyiket némi csiszolás után közölnénk. Látogasson föl emiatt a szerkesztőségbe bármely délután négy és öt óra között.

Mariska. 1. Fehérneműből a penészfoltokat a következő módon szokták eltávolitani: a foltokat kevés vajjal kenik be és így, bekenve, rövid ideig állni hagyják, aztán lúgos vízzel jól kimossák a foltokat s a fehérneműt a napra teszik ki, hogy megszáradjon és megfehéredjék. 2. Jó erre a célra a korpavíz, mely úgy készül, hogy félkiló buzakorpát megfőznek öt liter vízben és hozzáadnak öt deka zöld szappant. Mikor az oldat még forró, vászonlepedőn átszűrik, aztán kihülni hagyják és úgy használják a bútorok mosására. Mosás után a fát puha bőrrel szárazra dörzsölik és olyan szép fényes lesz, mint azelőtt.

Quid tunc I—II. Abba a súlyos hibába esett, hogy a művészi formát, a művészi szépségeket frázisok halmazának vélte és dagályos kifejezéseket kerget, ahelyett, hogy az érzések egyszerü kifejezésének tökéletességében keresné az igazi művészetet. Nem váltak be.

Érdeklődő. Nagyon sajnáljuk, de ezt nem tudjuk. A történelem nem jegyezte föl ezt a dátumot.

Dr. B. *Debrecen.* Igen gyönge dolgok. Nem közölhetők.

Nem közölhető versek: Nékem sohasem volt... Valahol élhettek... — Keserü a fölébredés. Mamihoz. Fohász. A Svábhegyen. Arcképednél. A mult. — Szerelmes égbolt. Nyár. — Üdvözlet a távolból. — Emlékek kergetője. Rövid tavasz. — Dal. Ébredés. Hozzád sóhajtok...

TARTALOM:

Szöveg: *Family-Hôtel.* Irta Heltai Jenő. — *Versek.* Irta Falu Tamás. — *Őszinteségek.* Irta Hg. — *A Pál-utcai fiúk.* Irta Kálnoki Izidor. — *Egy kéjutazó naplója.* Irta Farkas Pál. — *Olympiád.* Irta Pásztor Árpád. — *Amikor későn gyullad ki a láng.* Irta Káldr Lehel. — *Igy történt.* Irta Erdődi Mihály. — *Rovatok:* Mindenféle. A szerkesztő üzenetei. — Fordított regény: *A sas karmai.* Irta Ohnet.

Képeink: Tischbein: Lujza királyné. — Kriesch Aladár családjával. — Rousseau sírja a párisi Pantheonban. — Vas Viktor: Bárczy István plakettje. — A Wekerle-város. (Öt kép.) — A stockholmi olimpiai versenyek. (Tíz kép.) — Mühlbeck Károly fejlécei. (Három rajz.)

Melléklet: Dumas: *Gróf Monte Cristo.*

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., Andrássy-út 10. szám.

Az Uj Idők kliséit Wolfner M. cinkográfiai müintézete készíti, Budapest, VIII. ker., Hunyady-utca 32. szám. Telefon 55—52.

Yes Porcellán Pouder

Megóvja a női arcbőrt az ártalmas napsugaraktól. Az arc nem izzad, nem fényes, hanem előkelően mattá lesz. A világ legjobb poudere. Ára 3 és 5 korona

Intézeti fehérneműk. Nagy gondtól kiméltetnek meg a szülők, ha beszerzés előtt az országszerte előnyösen ismert Magyar Kereskedelmi Vállalattól Miskolc 3/b. árjegyzéket (ingyen bérmentve) kérnek. Bővebbet a cég mai hirdetésében talál az olvasó.

Ügetőverseny Wien melletti Badenben. Julius 1-én kezdetét vették az ügetőversenyek, mely alkalomra az érdeklődők ezrei keresik föl ezen világhirű gyógyhelyet. A fővonzóerő természetesen a már két évezred óta ismert kénesforrásfürdő, mely köszvény, csúz stb. ellen csodás hatásu. A fürdő modern fölszerelésü szállodái a legkényesebb igényeket is kielégitik.

Saját érdekében cselekszik, ha bevásárlás előtt *Brauswetter János* szegedi óragyáros nagy képes árjegyzékét meghozatja, melyet nevezett cég lapunkra való hivatkozással ingyen és bérmentesen küld.

A Bulyovszky-utcai leánynevelő-intézet az ország egyetlen intézete, amely fiatal uri leányoknak tökéletes **továbbképzést** nyujt. Idegen nyelvek, zene, festés, főzés, háztartás, tánc, tennisz és egyéb sportok stb. stb. kizárólag ezen célra épült kertes villában. Előjegyzés május hó 1-től. Prospektust kivánatra küld:

Dr. Förstner Gyuláné igazgatónő

Budapest, VI., Bulyovszky-utca 10. sz.

Telefon 171—93. Telefon 171—93.

925. Kőrösfői Kriesch Aladár.

Sz. Budán 1863 október 29-én.

Ruttkay Lujza.

Térdig látható s balrafordultan ül. Kezeivel olyképen nehezedik a bőrrel átvont támlásszék karfájára, hogy jobbját ölében nyugtatja. Középütt elválasztott, de simára lefésült haja és szemöldöke szőke, szeme sárgáskék. Főkötőjét szalagcsokor és begombolt fekete felöltőjét fodor diszíti. Jelzése alól jobbra: »A K 95«, felirata pedig a kép alatt két sorban: »ALOYSIA KOSSUTH DE UDVARD UXOR LADISLAY RUTTKAY DE RUTTKA ET DE NEDECZE.«.

Vászon, méretei 114 : 85 cm. — Lelt. sz. 925. — Vétetett Halász Olivértől 1902 deczember 3-án 1100 K-án (836–902). — Kifizettetett 1902 deczember 4-én. — Elszámoltatott 1903 február 10-én (157–903). — Az elszámolást jóváhagyta az 1903 július 4-iki 13903 (449–903) és az 1903 október 15-iki 18308 (710–903) szvsz. határozat.

Jegyzet. Kossuth Alojziának férje nem Ruttkay László, hanem Ruttkay József volt. A felirat tehát téves.

Körösfő Kriesch Aladár

E. Kovács Gyula
arczépe, fenti
rajza
Repr.

Magyverecke

V. 310. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZA FALFESTMÉNYEI
HALÁSZAT A BALATONON
KRIESCH ALADÁR FESTMÉNYE

volt az építőművészeknek a kor szellemét a gótikában kifejezniök. Ezek az igazságszerető emberek belátták, hogy merő abszurdum egy mai művésztől azt követelni, hogy á la Piloty fessen, á la Canova faragjon, á la Schlüter építsen.

Óriási küzdelmek révén nagyon sok helyütt érvényt szereztek a művészek ennek a szabadság-követelésnek. Berlinben, Münchenben, Bécsben sikerült kiölniök a köztudatból azt a hamis véleményt, hogy csak az az igazi művész, a ki olyformán dolgozik, mint egy ötven év előtt élt elődje. Ez a mozgalom életre kelt Európa összes művelt országaiban, nem mindenütt szecesszió név alatt, de törekvése mindenütt azonos volt. Másutt egyszerűen új vagy modern művészetnek nevezték, de hisz a név mellékes. Van oly boldog ország is, a hol ez a mozgalom a sok felszabadult erő érvényesülése révén pompásan viruló nemzeti stílust teremtett, másutt még a kialakulás stádiumában van. Természetes, hogy nem jelentkezhetett mindenütt egyforma eredménynyel, mert hisz nem mindenütt támadtak egyformán erős tehetségek. De az út meg van törve s ma szép reménynyel néznek mindenütt a fejlődés és virulás elé.

Talán jelezni is fölösleges, hogy mindenütt, a hol ezek az emberek szabad szavukat hallatták, irgalmatlan hajszát inditottak ellenük az akadémiák s azok a véletlenül uborkafára jutott hivatalos művészek, a kik szépen kidolgozott rendszereiket egyszeribe veszélyeztetve látták. És mert a kormányok rendszerint éppen ezekből a vérszegény és bürokratikus ízű körökből válogatták művészeti tanácsadóikat, természetes, hogy a kormányok is elfojtani iparkodtak e

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZA FALFESTMÉNYEI
MORIAMUR PRO REGE NOSTRO
JANTYIK MÁTYÁS FESTMÉNYE

teoretizálásról, nem régibb és újabb irányok birálói heveskednek itt egymás ellen, nem ujságpapiros itt a harctér, hanem megérzi ennek a programmnak hatását az élő művészet, látni fogunk új középületeket, a melyek az idézett miniszteri utasítások szellemében épültek, sőt talán megszívleli ezt az intelmet egy sor tanár is, és a fiatal nemzedéknek vérébe csöpögteti ezt az építészeti hitvallást. Jó lesz, sőt elkerülhetetlen kötelességünk kissé belemerülni e programm lényegébe. Iparkodjunk kihámozni belőle a magot, nézzük: csiraképes-e és miféle plántát várhatunk belőle?

Könnyű volna a feladatunk, ha az egymással szembe állított „szecessziós stílus" és „magyar stílus" leszűrt, végleg tisztázott, pontosan meghatározott fogalmakként szerepelnének a köztudatban. De a nagy közönség körében a hány ember, annyiféleképpen vélekedik erről a két „stílus"-ról. A legtöbben mind a kettőt puszta fantazmagóriának tekintik. Mások a szecessziót merőn idegen, magyar észszel föl sem fogható különködésnek nézik. A „magyar stílusnak" is megvannak a maga szerencsétlen barátai, a kik egy kőből faragott subát menten architekturának mondanak. Ismét mások azt állítják, hogy a „magyar stílus"-nak legfeljebb a mézeskalácsos veheti hasznát. Mindezek a nézetek jól festenek egy élclap hasábjain, mi csak futólag utalhatunk rájuk, mint a felületesség klaszszikus példáira, de rögtön át kell térnünk a kérdés oly komoly taglalására, a milyent ez a nagyfontosságú tárgy megérdemel.

I

Keressük először is, mi a műtörténeti értelemben vett szecesszió tartalma, mit fejez ki ez a sokat használt terminus technicus?

Jelent első sorban elszakadást olyan akadémikus művészeti tanoktól, a melyek már nem képesek a fejlődésre. Az a müncheni művészcsoport, a mely a Glaspalastból kivonult és a művészeti kifejezési formák szabadságát követelve szecesszió néven új csoporttá állt össze, s új hajlékot épített magának, tisztán csak ebből az okból vált el az „öregektől". Münchenben ugyanis megtörtént, hogy a Glaspalast biráló bizottsága nagyon tehetséges művészek újfajta alkotásait rendszeresen visszavetette a kiállításokról, csak azért, mert más utakon kerestek művészeti igazságokat, mint azok, a kik éppen urai voltak a Glaspalastnak. A kiválás a művészet s az egyén szabadságának jelszava alatt történt. Ebben a jelszóban oly erőteljes igazság lakott, hogy a szecesszió elnevezés, mint ennek az igazságnak megjelölése, nemcsak Münchenben lett közkeletűvé, hanem messze e város határain túl is és sokfelé ezen a néven kezdték nevezni azt a törekvést, a mely szabadságot kér oly művészi alkotások számára, a melyek nem egyeznek elmult idők, régi emberek doktrináival. Mindenütt akadtak bátor, igazságszerető férfiak, a kik belátták, hogy a mi korunk művészeinek joguk van új, egyéniségüket és korunkat jellemző művészet teremtésére, mint a hogy a középkorban joguk

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZA FALFESTMÉNYEI
BUDA HALÁLA A BÖLÉNYVADÁSZATON
RÉSZLET KRIESCH ALADÁR FESTMÉNYÉBŐL

törekvéseket. Mit ért ahhoz a luxemburgi miniszter ő excellenciája, hogy a szomszédságában Van de Velde utat tört egy nagy nemzeti stilushoz? Nem értvén hozzá jó maga, felvilágosítást kér ő fensége számtalan ordóval kitüntetett udvari festőjétől, a kinek annál is inkább értenie kell a csízióhoz, mert hiszen kineveztetett az akadémia igazgatójává. Kisebb-nagyobb mértékben mindenütt ily fórumok osztogatnak művészeti tanácsot s ezek reakcionárius eszejárása vezeti a kormányok végrehajtó kezét. A harc elkeseredett volt. De a kulturországokban a művelt közönség intelligenciája győzött s vele a művészet szabadsága.

Íme az út, a melyet a „szecesszió", vagy az „új", vagy a „modern" művészet (mert e három egy) leírt. E rövid történetében van lényege. Szabadságot kiván az egyéniség, új művészeti eszmék, új művészeti formák érvényesítésére, oly művészet megalkotására, a mely megfelel a kornak, megfelel a népnek, a melynek körében támadt. E nagy célokat még nem érte el. De hisz sokkal rövidebb idő óta hullott le kezeiről a béklyó, semmint hogy egész programmját megvalósíthatta volna. Egyik kezében kardot kellett forgatnia, hogy védekezzék az akadémiák és az elmaradottak támadásai ellen, s csak félkézzel építhette fel falait.

Ez a törekvés végig hullámzott egész Európán. Termelt, szép, sőt nagyszerű műveket, de termelt természetesen bolond dolgokat is. Ez mindig így volt. A kis tehetséget és a feltünési viszketegben szenvedőket nem lehet karhatalommal elfojtani. Ott, a hol intelligens a közönség, nagyon jól meg tudják különböztetni a salakot az értékes alkotástól. Amazt elpusz-

Művészet 1902.

AZ ÚJ ORSZÁGHÁZA FALFESTMÉNYEI
AZ ERÉLYESSÉG
LOTZ KÁROLY FESTMÉNYE

títja az idő, emez tovább él. Mi a gótikus és renaissance-művészetet is csak a legjava szerint ítéljük meg s nem törünk felettük pálcát csak azért, mert ezt a stílust felhasználta néhány ezer kontár is.

Mondottuk, hogy az új törekvés végighullámzott egész Európán. Magva egységes volt, csak a virága, zománca és illata változott el népek, fajok szerint. Más virágot nyitott Belgiumban, mást Angliában, mást Dániában. A közös törekvést annyira átérezték, hogy például a berlini, bécsi, müncheni „Szecesszió" kiállítására épp úgy elküldte műveit Klinger, mint Aman-Jean, Rodin, mint Meunier, Segantini, mint Böcklin, Menzel, mint Gallén stb. E friss levegő árama összesöpörte a népek és nemzetek szerint megoszlott műveket, mert valamennyiüket egy mély jellemvonás, a modernség tartotta össze.

E modern művészet elterjedésekor ismétlődött az a műtörténeti jelenség, hogy az általános európai stílus az egyes népek körében faji, nemzeti sajátságokat vett fel s nemzeties stílussá változott. Emlékezzünk vissza, hogy ugyanez történt a gótikával, ugyanez a renaissance-stílussal. A gótika és a renaissance alapvető eszméi bejárták egész kontinensünket, de

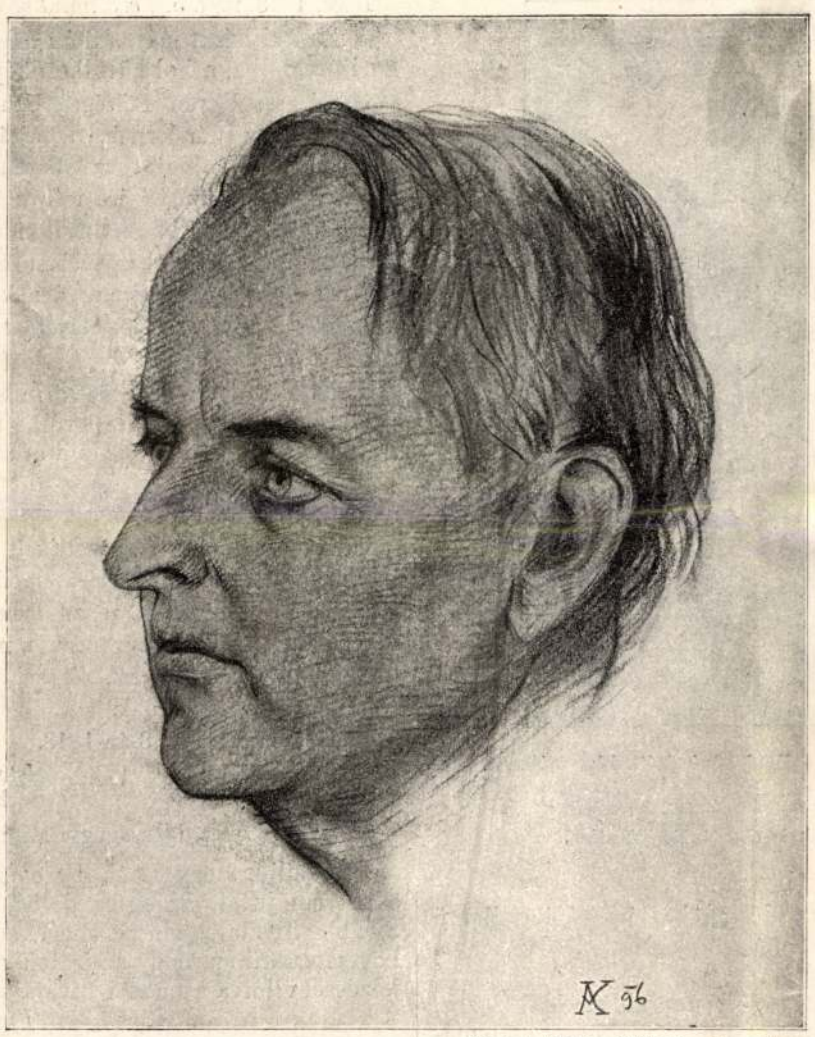

Kriesch Aladár 1896-iki rajza után.

E. KOVÁCS GYULA.

E. KOVÁCS GYULA TEMETÉSE.

Országszerte nagy részvétet keltett a magyar színészet egyik legkiválóbb és széles körökben ismert és nagyrabecsült tagjának, E. *Kovács* Gyulának váratlan halála, mely a még teljes erejében levő férfiút oly hirtelen szólítá el az élők sorából.

Különösen Kolozsvárott okozott ez a művészetünket ért nagy veszteség mély megdöbbenést, hiszen a művész, bár a budapesti Nemzeti Szinházban is szerepelt egykor, de működésének legnagyobb része mégis a kolozsvári szinházzal füződik össze s legtöbbet az ottani közönségnek volt alkalma az ő alkotásaiban gyönyörködni.

Itt is tették ravatalra, a kolozsvári nemzeti szinház csarnokában, annyi diadalának színhelyén, hol művészi játékával annyiszor elragadta a közönséget s melynek falai annyiszor viszhangzottak a neki szóló tapsok zajától.

A koporsóra a haza minden részéből nagy számmal érkeztek a koszorúk, Haller Lujza grófnő pedig a Petőfi sírjára rakott élővirágokból kötött gyászbokrétát küldött el a kolozsvári ravatalra a művésznek, kit épen a Petőfi-ünnepélyen mondott lelkes szónoklata közben ért el a halál. Az orvosi vizsgálat következőleg állapította meg a halál okát: kisebb napszúrás, kétszeres agyszélhűdés és nagy vérömlés az agyban; a tüdőben gyúladás. A mikor Kovács a Jókai «Apotheozisát» szavalta, az előbb felhős ég kitisztult, a nap égetően tűzött alá. A művész fedetlen fővel, begombolt, feszes atillában, s nagy hévvel és érzéssel szavalt. Ezután eszméletlenül esett össze s hiába volt a leggondosabb ápolás, másnap estére kilehelte lelkét.

A művész holttestét Kolozsvárra vitték, díszes koporsóját a szinház előcsarnokában helyezték el és elborították koszorúkkal. Augusztus 5-ikén reggel megérkeztek Nagy-Váradról a szintársulat férfi tagjai, kik azonnal a ravatalhoz mentek és letették rá a szintársulat koszorúját. A rengeteg számú koszorúknak egy részét az épület falára kellett elhelyezni. Délelőtt számos küldöttség kereste fel a ravatalt koszorúval. *Jókai* nevében is vittek koszorút. *Kolozsvár* város nevében Nagy Mór helyettes polgármester, a *Petőfi-társaság* nevében Bartók, a *budapesti Nemzeti Szinház* nevében Náday, Dezső és Ivánfi, a *Népszinház* nevében Géczy, a *Vigszinház* nevében Magyary, Földesi és Váradi, a nagyváradi *Szigligeti-társaság* nevében Radó, az *államvasútak* üzletvezetősége nevében Pollák, a kolozsvári *márczius 15-iki bizottság* nevében Deáky, az *Országos Szinészegyesület* nevében Mészáros Kálmán, *Nagy-Várad* nevében a város polgármestere tettek le koszorút. Az *Erdélyi Irodalmi Társaság* is küldött koszorút Folyton érkeztek részvéttáviratok szinházaktól, szintársulatoktól és magánosoktól az elhúnyt özvegyéhez. *Bölönyi*, a kolozsvári szinház intendánsa és neje szintén megérkeztek a temetésre és koszorút tettek a ravatalra.

Jókai Mór az özvegyhez levelet intézett, mely így hangzik:

«A megrendítő csapás, mely nagyságod hitvesi szivét érte szeretett férjének váratlan elhúnytával, engemet háromszorosan sujt. A megboldogultban én legrégibb, legigazibb és legkedvesebb barátaim egyikét gyászolom. Mint művész, vezéralakja volt az eszményi irány követőinek. Egy erős oszlopunk összetörése fölött búslakodom; de fájni fog a szivem örökké annál a gondolatnál, hogy e hős alak épen az én költeményem remek előadása után tört össze. Szavakat nem találok a vigasztalásra. Isten oltalmazza az ő szeretteit! Legmélyebb tisztelettel maradok nagyságodnak igaz hive és szolgája *dr. Jókai Mór.*»

A ravatalt két napig folytonosan nagy tömegek látogatták.

A temetés napján, augusztus 5-én minden mulatság és zene szünetelt Kolozsvárott.

Délután három órakor kezdődött a temetési szertartás. Ezrekre menő közönség állotta körül a szinházat. A szinház udvara csak igen kis részét fogadhatta be annak az óriási tömegnek, mely megjelent a temetésen. A nagy közönség részben a szinház előtti fasoros utczán, vagy a szinházi bejárat előtt, részben pedig azon az útvonalon helyezkedett el, melyen a temetés elvonúlt. Kolozsvár képviselőtestületének tagjai, egyetemi tanárok, küldöttségek, gróf Esterházy Kálmán és báró Feilitzsch képviselők, stb. állták körül a ravatalt. A szinház karának éneke után *Szász* Gerő esperes mondott imát, dicsőítve az elhúnytat és hálát adva az Istennek, hogy ily szép halált adott neki jutalmul. A szintársulat

Dunky fivérek legújabb fényképe után.

E. KOVÁCS GYULA.

nevében *Szentgyörgyi* István búcsúztatta el a halott művészt. A Nemzeti Szinház nevében *Ivánfi* Jenő szólott. A gyászének elhangzása alatt a koporsót a szintársulat férfitagjai emelték a gyászkocsira. Délután 4 óra volt, mikor megindult a hosszú, impozáns gyászmenet a temető felé. Valamennyi felekezet harangjai szóltak, s az üzleteket az egész útvonalon bezárták. Díszruhás lovasrendőrök nyitották meg a lassú, ünnepélyes menetet, mire a különböző egyletek és testületek következtek gyászbavont lobogóik alatt, majd a gyászoló közönség sürű, fekete sorai haladtak, közöttük a kolozsvári társaság ez idő szerint otthon tartózkodó előkelőségei s a Petőfi-társaság, az Országos szinészegyesület, a budapesti szinházak s a nagyváradi ujságok küldöttei. A gyászhintó előtt koszorús kocsi haladt, sűrűn teleaggatva koszorúkkal, melyek a gyászkocsit s a koporsót is egészen elborították. A merre a temetés elvonult, az utczának két oldalán mindenütt nagy közönség állott sorfalat.

A temetőben a díszsirhelyet, melyet a város Sámi László sirja közelében jelölt ki E. Kovács Gyula számára, ezrekre menő közönség állotta körül. A gyászos özvegyet Bölöny intendáns vezette, s mellette volt két leánya, s az elhunyt mostoha fiai: Eszterházy Sándor és László. A sirnál a Petőfi-társaság nevében Bartók Lajos szólt következőleg:

«Még a tavaszszal itt dörgött szózata Petőfi ünnepén: «Ott essem el én, a harcz mezején». És már őszszel a költő ihlete beteljesedett rajta. Elesett a harcz mezején, a magyar művész csatáját diadallal víva meg. Petőfi hantjaira bukott. Az Apotheozis, a mit a halhatatlan költő fölött hangoztatott, az övé is lett. Hattyudalával a félisten bajtársává jegyezte el magát örök időkre. Nagyon szivéből mondta, a mit mondott. Nem a szinész beszélt s Petőfi meghallotta őt, kezét nyujtá utána és fölemelte magához. Méltónak találtatott. A hol a titán a letiport szabadságért viaskodott, ő félszázad után égiáldozatot mutatott be emlékének. Harczi viharban villámcsapás sujtotta le Petőfit, az ünnep derült egéből egy fényes napsugár hamvasztotta el Kovács Gyulát. Egy napsugár, igen . . . de ez a sugár saját szivéből fakadott, az égből elrabolt prometheuszi szikra volt az. Az eszményiség, magyar művészet, hazaszeretet, olthatlan lelkesedés, — ez ölte meg.»

Ezután még *Follinus* Aurél beszélt a kolozsvári nemzeti szinház nevében és *Márki* Sándor az erdélyi irodalmi társaság nevében. A felhantolt sirt koszorúkkal, virágokkal egészen elborították.

Kolozsvárott mozgalom indult meg, hogy E. Kovács Gyulának diszes siremléket emeljenek.

Az elhunyt emlékezetének megörökítésére báró *Feilitzsch* Arthur képviselő elnöklete alatt gyülést tartottak. A gyülés, kiegészítve magát a Petőfi-társaság erdélyi tagjaival és az erdélyi részek előkelőségeivel, *Jókai* Mór diszelnöksége alatt bizottsággá alakult s Kovács siremléke és szobra javára országos gyűjtést indít. A bizottság elnökei: Bölöny intendáns, Esterházy Kálmán gr., Feilitzsch Arthur báró; alelnökök: Bartók Lajos, Sándor József, Szász Gerő, Szvacsina Géza.

Megemlítjük egyszersmind, hogy E. Kovács Gyula hátrahagyott költeményeit az elhunyt leányai: Ilona és Etelka összegyűjtve, önálló kötetben ki fogják adni.

Az elhúnyt művész életének főbb adatait lapunk múlt heti számában közöltük. Most két arczképét mutatjuk be, a melyek egyike Kriesch Aladár festőművészünknek 1896-ban természet után fölvett rajza, a másik pedig legújabb fényképi felvétel után készült. Egyszersmind egy jelmezképét is bemutatjuk; ez a művészt, mint idősb báró Wesselényi Miklóst tünteti fel a «Száz év előtt» czímű szinműből, mely az erdélyi szinészet száz éves jubileuma alkalmával a kolozsvári nemzeti szinházban rendezett díszelőadáson 1892-ben került szinre. Közöljük ez alkalommal a kolozsvári nemzeti szinház rajzát is, mely 1821 óta áll fenn s a mely az utóbbi évtizedekben E. Kovács Gyula annyi diadalának szinhelye volt s a honnan most eltemették.

Dunky fivérek fényképe után.

E. Kovács Gyula, mint id. báró Wesselényi Miklós a „Száz év előtt" czímű szinműben.

PETŐFI SAJTÓPÖRE.

Megsárgult régi hivatalos irások őrzik emlékét s a legfelsőbb hatóságokon, meg V. Ferdinánd királyon és István nádoron kívül talán senki sem tudott és nem tud maig sem arról a sajtópörről, a melyet Petőfi ellen «A királyokhoz» czímű szenvedélyes, köztársasági szellemű költeménye miatt rendelt el Bécsből 1848 május hó 5-én Ferdinánd király.

Petőfi ezt az ismert és az akkori idők lázas, forrongó hangulatával magyarázható költeményét («Bármit mond a szemtelen hizelgés, Nincsen többé szeretett király» ... visszatérő sorokkal) 1848 április havában irta, nem sokára a «Talpra magyar» és a «15-ik márczius» után.

Külön lapokon nyomtatta ki és úgy terjesztette szerte az országban. A felelős magyar miniszterium kérdését oly kedvezően megoldó márczius 30-iki királyi leirat hatása alatt álló nemzet nagy részére koránsem lelkesítőleg, sőt megdöbbentően s visszatetszést keltve hatott a költeménynek féktelenül csapongó hangja. Csak kisebb számban voltak azok, a kik úgy magyarázták, hogy a vers nem egyenesen Ferdinánd király ellen, hanem általában a köztársaság érdekében a királyság intézménye ellen volt intézve.

A visszahatás legelsőbben egy szintén röplapon, Kassán, Werfer Károlynál «F . . . Király Petőfi Sándorhoz» czímmel kiadott vers alakjában jelentkezett. Az ösmeretlen szerző magát Ferdinánd királyt szólaltatja meg ebben a versben, a ki visszautasítván a gyűlölet vádját, szelid hangon kijelenti, hogy e költeményre nem szolgált rá. Erősebb hangon szólt Petőfi költeménye ellen, egy másik «Honfi-szózat» czímmel Debreczenben a «Debreczen-Nagyváradi Értesítő»-ben «Mező Dániel, hajdu-böszörményi nemzetőr és társai» aláirással április 21-én megjelent vers.

Erdélyben s különösen a székely földön kőnyomatú példányokban terjedt Petőfi verse s az akkori kormányzó, gróf Teleki József, Brassóba, Szebenbe, Maros-Vásárhelyre árultatását tiltó rendeleteket küldött. Az erdélyi kanczellária pedig V. Ferdinándhoz fölterjesztést tett, mellékelvén a költeménynek egy példányát is.

Erre indították meg aztán Petőfi ellen a sajtóügyi eljárást V. Ferdinánd királynak Bécsből, május 5-én István nádorhoz intézett következő sajátkezű leiratával:

Lieber Herr Vetter Erzherzog Palatin!

Beyfolgend übersende Ich Ew. Liebden ein von Alexander Petőfi verfasstes Gedicht «an die Könige», das auf dem Umsturz der bestehenden Verfassung und Vernichtung des königlichen Ansehens gerichtet ist, zu dem Ende, damit Sie darüber nach dem neuen ungrischen Pressgesetze die entsprechende Verhandlung einleiten.

Wien, den 5 May. 848. *Ferdinand* m. p.

(Magyarul: Kedves unokaöcsém, Főherczeg Nádor! Ide csatolva átküldök kedvességednek egy Petőfi Sándortól szerzett, «A királyokhoz» czimű költeményt, mely a fönnálló alkotmány fölforgatására és a királyi tekintély megsemmisítésére irányul, a végből, hogy erre vonatkozólag az új magyar sajtótörvény szerint az eljárást megindítsa.

Bécs, 1848. máj. 5. *Ferdinánd* s. k.)

A királyi leirat május 8-án érkezett le a nádori hivatalba, a hol következőkép iktatták be:

«1084. sz. Ugyan Fölséges Urunk kéziratánál fogva, Petőfy Sándornak, a királyokhoz czimzett költeményét, mint az alkotmány és királyi tekintély megsemmisítésére irányzottat, a legújabb magyar sajtótörvények szerint leendő elitélés végett átteszi.» Az elintézés rovatában ez áll: «Deák Ferencz igazságügyminiszter úrnak a költemény a legfelsőbb kézirat másolatával* szükséges intézkedés végett áttétetik.»

Deák Ferencz igazságügyminiszterhez a következő átirat kapcsán lett volna a királyi kézirat és a költemény másolata átküldendő:

1084.

Kedves Minister Úr!

Petőfy Sándornak ide mellékelt költeménye, a királyokhoz, legfelsőbb kézirat mellett, az e miatt a legújabb sajtótörvény szerint leendő eljárás okáért küldetvén le, — ugyanezt, a mondott kézirat másolatával e részbeni szükséges intézkedés végett teszem át Minister Úrnak.

Budán, Pünkösd-hó 8-án 1848.

István Nádor s. k.
k. helytartó.

Deák Ferencz, igazságügyi Minister Úrnak.

Valószinű, hogy Deák Ferencznek tudomására sem jutott az egész dolog, mert, hogy a további hivatalos eljárás megakadt, arra enged következtetni az, hogy az iratok a «*levéltárba*» jelzéssel ellátva a nádori hivatalban maradtak.

Lampérth Géza.

TELESZKY ISTVÁN.

1836—1899.

A magyar közéletnek ismét vesztesége van. Törvénytudósaink egyik kitünőségét vesztettük el a kiváló tehetségű s nagy képzettségű Teleszky Istvánban, a ki éles és bonczoló jogász-elmével fáradhatatlan s kitartó munkásságot egyesített magában. Először az ügyvédi pályán tünt föl, majd évek során át a képviselőháznak volt tagja, miközben tevékeny részt vett különösen az igazságügyi törvények alkotásában és kodifikálásában. Később pedig mint államtitkár öt évig volt egyik vezérférfia az igazságügyi kormányzásnak.

Teleszky István 1836. évi április 4-én született Szatmáron, hol atyja orvos volt. Jogi tanulmányait a pesti egyetemen végezte, s huszonkét éves korában már megszerezte a jogtudori oklevelet. Ez után két évvel ügyvéd lett s Nagy-Váradon nyitott irodát. Ifjú korában egyebek közt nagy emlékezőtehetségével tünt fel. De komolysága és szorgalmas tanulása mellett a régi híres bihari bálokban is kedvelt egyéniség volt. Nagy-Váradon való letelepedése után Biharmegye csakhamar tiszteletbeli alügyészszé, majd Biharmegye és Nagy-Várad város is tiszteletbeli főügyészszé választotta; kiváló érdeme volt a nagy-váradi ügyvédi egyesület megalakitásában, melynek szakosztályi elnökévé is lett.

Pályájának első tíz évét főleg ügyvédi és tudományos munkásságának szentelte. Ügyvédi irodáját nem annyira a közönséges mindennapi ügyek, mint inkább nagyobb és bonyolódottabb perek, jogtanácsok és szakvélemények szolgáltatása foglalkoztatta. A tudományos téren egyre nagyobb figyelmet keltett maga iránt a jogászgyülések vitáiban való részvételével és a szaklapokban megjelent czikkeivel. 1873-ban jelent meg első műve: «Az általános magyar magánjogi törvénykönyv tervezetének birálata.» Különösen az örökösödési joggal foglalkozott; erről szól

* Ugy ez a másolat, mint a Deák Ferenczhez intézett nádori átirat az Országos Levéltár nádori iratai között van; a költemény és az eredeti királyi kézirat azonban nincs a csomóban. Mellékesen jegyezzük meg, hogy a nádori hivatal irataiban Petőfi neve y-nal van irva.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Művészet 1906. 140–142. l.

RUSKINRÓL ÉS AZ ANGOL PRAERAFFAELITÁKRÓ
Kriesch Aladár négy előadása a Műbarátok Kör
ben. I. Ruskin művészi hitvallása. II. Morris és reform
törekvései. III. A praeraffaelita kör irodalmi működés
IV. A praeraffaelita képírók. Műmellékletekkel. 150 l.

Midőn a Műbarátok Köre tagilletmény gyanánt kiad
Kriesch Aladár e négy előadását, egyszersmind példa
val óhajtotta megvilágítani Morris elvét: «művész
mindenütt és mindenkinek» és oly mintaszerű kiállítá
ban adja közre e könyvet, hogy szinte áhítattal vesszü
kezünkbe. Megsejteti velünk tartalmát, érezzük, mi
aggódó gondossággal kerülte a hivalkodó aranyvágás
bőrnyomást és a könyvkötészet egyéb obligát dís
kötéses pompáját, de adott jóleső meleg elefántcson
színű, bordázott papirt, mély feketeségű Grasset-betűk
bekerítette a kezdő lapokat karminvonalazással és
egyszerű eszközökkel érte el azt a választékos külső
amelyen megérezzük, mily szeretettel foglalkozott a sa
alá rendező Czakó Elemér azzal a gondolattal, hogy
könyv tartalmának megfelelő külsőt adjon.

Kriesch Aladár valósággal nagykövete Ruskin
Morris birodalmának. Minden szavából felénk csap
lobogó lelkesedés lángja, amint hangosan hirdeti es
méiket, gondos szeretettel fordítva Ruskin mesteri ang
nyelvét és félve, hátha nem elég kifejező, hátha ne
elég színes az ő fordítása, hátha az ő fordítói gyar
ságán múlik, ha nem hat kellően az olvasóra, párhuz
mosan adja az angol eredetit, a «Seven Lamps of Arc
tecture» egy-egy pregnánsabb részletét és szinte unsz
hogy csodáljuk, bámuljuk, élvezzük vele együtt
apostolt.

Török IV. 154

Körösfői Kriesch

Aladár

KAPISZTRÁN ÁLDOZÁSA

BUDAPEST
1943

SZÉKELY BERTALA

Körösfői Kriesch A

203

2644 Kriesch Aladár. 1905.

Sz. Budán 1863. oktober 29-én.

Saját arczképe.

-sötét szinű

Mellig, kissé balra fordult, ~~de~~ szembe néz. Hátrafésült haja, szemöldöke, szeme, bajusza és szakálla barna. Csokorra kötött nyakkendője fekete, mellénye ~~barna~~, ~~[illegible]~~ inge csikos. Jelzése fölül jobbra: KA 903.4.4

Tempera vászonra, mér. 49:42 cm.

Elszámoltatott 1905:VII.2-án (582-905). Az elszámolás elfogadtatott 1905:XI.30-án a 21515 szvsz. alatt (1035-905).

905: VII. 19.

Vétetett 1905:IV.29-én a 36450 sz. leirattal 1600 K-án (400-905).

Vét. 36450-905.

1600.- Sz.n. 1605-905

4015. Körösfői Kriesch Aladár.
✓ Sz. Budán 1863 október 29-én.

Sancta Mater.

A művésznek jelsége
(Mellig ábrázolt ~~fiatal nő~~, ki fejét kissé jobbra forditja és szembenéz. Középütt elválasztott és simára lefésült hajának ~~szárnyai~~ elől lógnak. Jelzése balról bemélyitett négyszögben: AK monogramm.

L fonatai

Fehér márvány, magassága 44.5 cm. — Lelt. sz. 4015. —

Vétetett az 1911 május 20-iki 49837 sz. lerat szerint 3000 K-án (1012-911).-- Lelt.sz.4015.-- Kifizettetett 1911 junius 30-án.-- Elszámoltatott 1911 augusztus 8-án (1610-911).

III 3-172

Dl.
Vét. 1911.

348

760
A 347

A MAGYAR KÉPPIAC

A művészet fejlődésének szükségszerű kelléke a művásár. Hiába vannak nagy művésztehetségek, ha nincs meg a közönségben a megfelelő nagy felszívóképesség. — A művészeti termelés épúgy fogyasztót kíván, mint minden más termelés. A képek nemcsak a művészek tehetségének, tudásának és lélekbeli intelligenciájának a kifejezői, hanem egyszersmind értékesítendő áruk is, melyeknek forgalomba jövetele adja meg az alapot arra, hogy a művészeknek a tehetsége továbbra is megnyilvánulhasson és fejlődhessen. — Ma már túl vagyunk azon a felfogáson, hogy a művésznek elég, ha a zsenialitása révén hírt szerez, egyébként pedig nyomorogjon. A nyomor ma már nem olyan szükséges leltári tárgy, amely nélkül a művész élete el sem képzelhető. Ma már mindenki tudja, hogy a művész sokkal inkább haladhat a maga útján, sokkal jobbat alkothat, — sokkal kevésbé kell, hogy engedjen a meggyőződéséből, ha nem kell koplalnia.

Az újabb kor világhírre szert tett művészei közül igen sok olyan volt, aki vagyonos családból származott és még több olyan, akit legalább pályája kezdetén a családja megfelelően segélyezett.. Tapasztalati tény az is, hogy a nagy tehetségeknek indult szegény művészek sokkal

ANYÁM ARCKÉPE
BORUTH ANDOR FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

A TOPOLYFA
KŐRÖSFŐI K. ALADÁR FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

nay Gyula derűs «Bevonuló»-ja. De természetesen a «háború pikturáját» itt még korai volna keresni. Műfaj, irány, felfogás, stilus dolgában a tárlatot, épúgy mint máskor, a sokféleség jellemzi. Egyaránt van csendélet, interieur, arckép, tájkép, kompozició. Legtöbbször a naturalista festés az, ami a képek társaságában szóhoz jut, de néhány munkával a legujabb törekvés is képviselve van, például Csaba Vilmos csendélete, Iványi Grünwald Béla kompoziciója, Márfy Ödön aktja. A plasztikai művek túlnyomó része zárt területre, szobába kivánkozó szobor, kisebb bronz, plakett. A nagyobb méretű, emlékmű-stilust Horvai János két munkája képviseli, amelyek a készülő budapesti Kossuth-szobor eredeti nagyságban mintázott részletei. A tárlaton kétféle zsüri végezte a birálat szerepét, s ennek megfelelően a művészek két különálló csoportban állítottak ki. A «Szabad művészek csoportjá»-ban ott találjuk a festők közt Ferenczy Károly, báró Mednyánszky László, Magyar-Mannheimer Gusztáv, Szlányi Lajos, Iványi Grünwald Béla, Benczúr Gyula, Dudits Andor, Csaba Vilmos, Koszta József, báró Hatvany Ferenc, Zádor István, Márfy Ödön, Vidovszky Béla, Bosznay István, Mikola András, Glatz Oszkár, Kron Jenő, Székely Andor, Kléh János és mások műveit, a szobrászok közt Beck Ö. Fülöpöt, Liipola Yrjöt, Zala Györgyöt, Róna Józsefet, Lux Eleket stb. A «Független művészek csoportjá»-ból megemlíthetjük a következő festőket és szobrászokat: Boruth Andor, Glatter Gyula, Burghardt Rezső, Siligai Ferenc, Fémes Beck Vilmos, Horvai János, Esső Erzsébet, Prihoda István, Kőrösfői K. Aladár, Frank Frigyes, Rudnay Gyula, Pentelei Molnár János, Nádler Róbert, Kacziány Ödön, Komáromi Kac Endréné, Koszkol Jenő stb. A tavaszi kiállitás anyagából mostani számunk egész sor képet közöl.

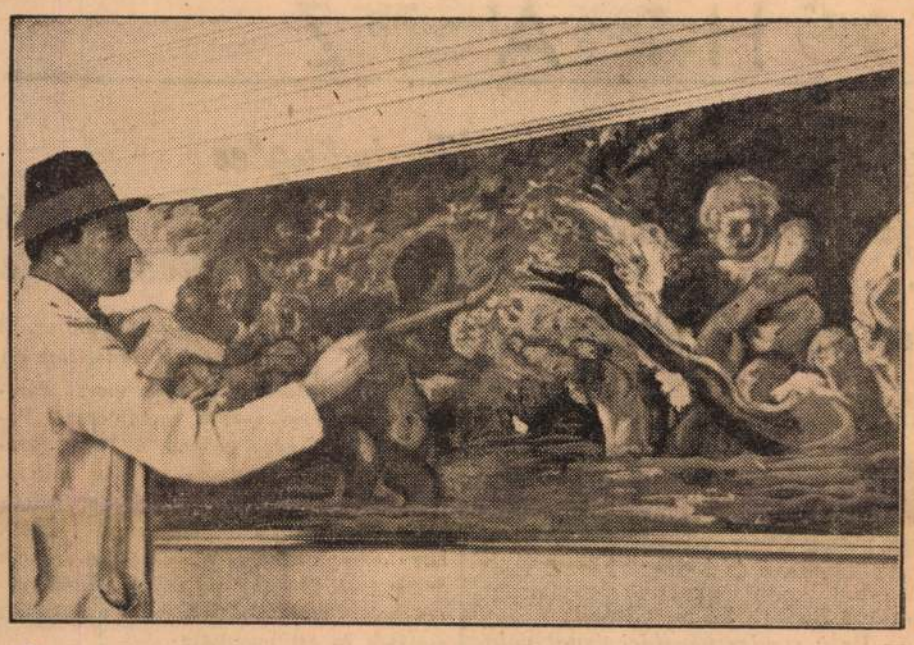

BOLDIZSÁR ISTVÁN RESTAURÁLJA SZÉKELY BERTALAN »NYÁR« CÍMŰ KÉPÉT

Nagyértékű művészeti lelet Vajdahunyad várában

A Mezőgazdasági Múzeum pincéjében megtalálták Székely Bertalan és Körösfői Kriesch Aladár négy csodaszép freskóját

— *Az Est tudósítójától* —

Új igazgatót kapott egy esztendővel ezelőtt a *Mezőgazdasági Múzeum.* Dr. *Badics* József vette át a múzeum igazgatását és mint úi ember természetesen *leltárt* csináltatott. A leltározás folyamán sor került a *pincékre* is és az egyik eldugott helyen *négy csodálatos szépségű, rendkívül értékes falra szánt festményre bukkantak,* amelyek összegöngyölve hevertek mindenféle lim-lom között.

Tél és nyár

Az igazgató szakértőket hivatott. Megállapították a vizsgálatok, hogy *Székely* Bertalan a nyolcvanas években festhette a két 14 méter hosszú és egy méter magas képet. A Mezőgazdasági Múzeum bejáratától jobbra és balra eső folyosón már ott van *Székely* Bertalan »*Tavasz és ősz*«, valamint »*Tél és nyár*« című freskója. A négy együtt valószínűleg egy kupola belsejébe készülhetett, *nem lehetetlen, hogy a képeknek a királyi palotát kellett volna diszíteni.* Gyönyörű színek, érdekes művészi megoldás jellemzi a képeket. Különösen a »Nyár« gyönyörű, ahol a gabona árnyékában játszadoznak a gyermekek, majd fürdőznek, aztán egy hattyút vesznek körül. Legszebb ezen a festményen a szivárvány, amelynek merész modernsége igazán meglepő.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR: MÁTYÁS KIRÁLY KORABELI SOLYMÁSZAT

Solymászat és medvészet

Székely Bertalan képein kívül megtalálták *Körösfői Kriesch* Aladár két darab 8.70 méter hosszú, 3 méter magas falra szánt festményét is. A művész tudvalevően a gödöllői iskolának volt a feje és a megtalált két képet 1910-ben festette. Az egyik kép *egy solymászó társaságot* ábrázol Mátyás király korából Beatrice királynővel, a másik képen *egy elejtett medvét* látunk székely figurákkal.

Boldizsár István festőművész, akit a négy kép restaurálásával megbíztak, most fejezi be munkáját a Mezőgazdasági Múzeum első emeletén.

— A selejtezett anyag közé került ez a négy kép — mondotta — úgy volt hogy egy vidéki vitézi széknek ajándékozzák. *Tizenkét kiló kenyérrel kellett letisztítani a képekre rárakodott piszkot.* A Székely Bertalan-képek igen nagy értéket képviselnek, művészeti szempontból nagyon fontosak. A *Körösfői Kriesch*-művek is a kiváló művész alkotásainak legszebb darabjai.

A Mezőgazdasági Múzeum igazgatója már elhelyeztette múzeumában *Székely* Bertalan két képét. Csak azt sajnálja, hogy nem találták meg korábban *Körösfői Kriesch* nagyméretű képeit, mert a berlini vadászati kiállításon nagy feltűnést keltettek volna.

(K—f)

Kioperálták a szegény kis Helen félszemét

A másikat talán meg lehet menteni

Newyork, május 12
(Az Est külön tudósítójától)

Megírta *Az Est,* hogy milyen szörnyű dilemma elé állították az orvosok dr. Herman *Colan* csikágói fogorvost és a feleségét. Mrs. Colannak öt hét előtt *kislánya született,* akit Helénnek kereszteltek. A szép, erős gyermeken néhány nap előtt nagyapja, dr. Morriss *Hershman* aggasztó tünetet fedezett fel. A csecsemő balszemén *kis foltot látott,* mire rögtön konziliumot hivatott össze. A kiváló orvosszakértők megállapították, hogy úgynevezett

gnoma keletkezett

a gyerek szemén, vagyis egy rákos daganat, amelynek az a tulajdonsága, hogy a látóidegen végighaladva,

rövid idő alatt megtámadja az agyat és biztos halálra vezet.

Képzelhető a szerencsétlen szülők kétségbeesése, amikor az orvostudósok közölték velük, hogy az egyetlen reménység a gyerek életének megmentésére az, ha *kioperálják a szemét.*

A Colan-házaspár elejnte egyáltalán nem akart beleegyezni az operációba, végül is csak nagynehezen arra lehetett őket rávenni, hogy *fogadják el egy külön erre a célra összehivott zsüri döntését.* A bizottságnak

kilenc kiváló orvostudós és három rabbi

volt a tagja. A zsüri összeült és hosszas tanácskozás kezdődött. A specialisták megmagyarázták, hogy miről van szó és pontosan kidolgozták az operáció tervét is. *A három rabbi szintén az operáció mellett foglalt állást.* A bizottság döntése után betolták a kis Helene Colant a műtőbe és

dr. Good végrehajtotta a műtétet, amely 11 percig tartott.

Egyelőre a szerencsétlen csecsemő balszemét távolították el csupán és most a pathológusok mikroszkópikus vizsgálat alá veszik az eltávolított szemet és szemidegrészt, hogy megállapítsák,

meg lehet-e menteni legalább a gyerek másik szemét.

Ha a vizsgálat kedvező eredménnyel jár, akkor nem is lesz nagyobb baj, amennyiben a kis Helene Colan *műszemet* kap, de másik szemével éppen olyan jól fog látni, mintha mind a két szeme meglenne. Amennyiben a pathológusok megállapítása szerint a másik szemre is átterjedhet a betegség, akkor természetesen *a szerencsétlen kislány másik szemét is el kell távolítani.*

Megkezdődött a nagy mexikói olajper

Mexiko, május 12

A legfőbb közigazgatási bíróság előtt megkezdődött annak a nagyszabású pernek tárgyalása, amelyet *17 külföldi olajvállalat a kisajátítás tárgyában indított.* Az állam képviselője az olajvállalatok igényeinek elutasítását kérte. Itélethozatalra csak három-négy nap mulva kerülhet sor.

INKOGNITO
a világ legjobb francia vígjátéka,
Gaby Morlay, Elvira Popesco,
Victor Francen főszereplésével
mától
PALACE

Nyári fürdőzés a Felső-Adrián

GRADO: Hatalmas kiterjedésű strand, homok- és tengervízkúrák
LAURANA: Ideális fürdőzés a Quarnerón.
LIGNANO: Aranysárga homok, elragadó strand
TRIESZT: Szabadtéri színielőadások a Castello San Giusto-ban.
Tekintse meg a POSTUMIAI BARLANGOKAT
LUSSINI: Lussinpiccolo-Lussingrande. Tengeri fürdők és vizisport
PARENZO: Az isztriai tengerifürdők gyöngye.
SISTIANA: Előkelő fürdőhely. Triesztől 20 km-nyire.
UMAGO: Családok részére alkalmas fürdőhely.
POLA: Az arénában nagy színielőadások.

Felvilágosítások: ENIT, Budapest, IV., Váci ucca 4.
és az egyes helyek fürdőigazgatóságai (Azienda di Cura) által.

SZÍNHÁZ

Mussolini, Hitler és Sztalin szerepel a 82 éves Shaw legújabb darabjában

Bernard Shaw

Shawné nyilatkozata férje új művéről

London, május 1.
(Az Est tudósítójától)

George Bernard *Shaw*, aki most 82 éves, új darabján az utolsó simításokat végzi. A darabnak »*Genf*« a címe és a mai európai helyzetről szól. Témája a Népszövetség körül történik, *Mussolini*, *Hitler* és *Sztalin* szerepel benne.

A nagy író felesége most nyilatkozott a »Genf«-ről.

— Már majdnem készen van férjem darabja, amelyet tulajdonképpen a malverni ünnepi játékok számára írt. Ugyanakkor azonban nem lehetetlen, hogy mint a »Milliomos lány« című régebbi darabja, a »Genf« is előbb külföldi színpadon fog bemutatásra kerülni.

Shawné még elmondotta, hogy férje legutóbb *átdolgozta elhúnyt jó barátjának, Frank Harris írónak Oscar Wilderől szóló könyvét*, amelyet nem engedélyeztek az angol hatóságok. Átírta a kifogásolt részeket és egy *15.000 szavas előszóval* adatta ki a kötetet. *A honoráriumot Harrisnénak engedte át.*

Görögországba utazik három hónapra FEJES TERI

Fejes Teri, aki most a »Nem leszek hálátlan« című operett előadásain lép fel, két szerződési ajánlatot kapott, lépjen fel egy-egy nyári operettben.

— Hosszú idő után ez lesz az első eset, hogy a *nyáron nem játszom*, hanem pihenek, — mondotta nekünk a színművésznő. — Egy barátnőmet diplomata vette el feleségül, aki Görögországban állomásozik. A barátnőm meghívott és *három hónapot m. v. az ő palotájában fogok eltölteni.* Autón utazom Görögországba és magam fogom vezetni a kocsit.

Von Hösslin négy estén az Operaházban

Az Operaház igazgatója négy estére vendégszereplésre szerződtette von *Hösslin* volt bayreuthi főzeneigazgatót, aki május 24-én érkezik Budapestre. 30-án dirigál először. Ezen az estén »A Rajna kincse« kerül előadásra, a többi három estén pedig Walkür, Siegfried és Istenek alkonya.

Andrássy Színház

Szombattól esténként ½9 órakor

Békeffi László

szenzációs konferanszszal

és a

Pódium

pazar műsorral.

Vasárnap d. u. 4 órakor is mérsékelt helyárral! (Telefon: 129-598)

Amikor a színigazgató jegyet vesz önmagának a saját színházába

A „szigorú" Bajor Gizi nem tűri a szabadjegyet

A Nemzeti Színház kiváló művésznője, *Bajor* Gizi most »Csodagyermekek a nyomorék gyermekeknek« néven jótékonycélú matinét rendez. Vasárnap délelőtt lesz ez a matiné a Vígszínházban. Bajor lelkesedéssel dolgozik s nagyszerűen adminisztrál, hogy minél kevesebb kiadás terhelje a jótékony célt.

Roboz Imrétől, a Vígszínház igazgatójától *ingyen kapta meg a Vígszínházat*. Az előadás plakátját, színlapját és nyomtatványait pedig *Lányi* Zsigmond főszerkesztő ajándékozza.

Bajor tegnap randevut adott a két úrnak és amikor együtt voltak, ezt mondotta:

— Meg akarom hálálni a kedvességüket, azt, hogy ingyen kaptam meg a Vígszínházat és a nyomtatványokat. Mindegyikük részére félretettem egy-egy páholyt.

Az igazgató és a főszerkesztő mármár hálálkodni akart a figyelemért, amikor *Bajor* Gizi megszólalt:

— *De a rendes pénztári árnál valamivel többet kérek...*

Igy aztán *Roboz* Imrének meg kellett vásárolnia a saját igazgatói páholyát a saját színházába.

KIS HIREK

Laurisin Lajos, aki most jött haza északi turnéjáról, meghült. Helyette tegnap este a »Francia saláta« előadásán *Somló* József énekelt. Somló ugyanazon az előadáson a *saját szerepét is elénekelte.*

⊙

Megtegedett *Rigó* Magda, az Operaház fiatal művésznője is, aki helyett a »Hovanscsina« mai előadásán *Orosz* Julia fog énekelni.

⊙

Angol lapokban olvassuk, hogy Elisabeth *Bergner* a nyáron eljátssza híres szerepét, a »Szent Johanná«-t angliai szabadtéri színpadon.

⊙

Rózsahegyi Kálmán öt napig a Józsefvárosi Színházban fog vendégszerepelni, ahol eljátssza a »Cigány« című népszínmű címszerepét. *Fedák* Sári holnaptól kezdve *Óbudán lép fel* a Kisfaludy Színházban.

⊙

A francia frontharcosok Lili *Ponst*, a kiváló francia énekművésznőt *tiszteletbeli markotányosnővé* nevezték ki.

⊙

Solti György, az Operaház korrepetitora szerződést kapott Osloba, ahol Mozart »Figaro lakodalma« című dalművét fogja betanítani és vezényelni. A fiatal művész oslói tartózkodása alatt *Dobrowen Issay vendége lesz.*

⊙

Az Operaház fekete tábláján megjelent *Márkus László köszönő levele* a Firenzéből hazajött tagokhoz.

»E különösen emlékezetes eredmények érdemeiben — írja többek között — egyaránt kell osztoznia mindazoknak, akik résztvettek kirándulásunkban. Fogadják igaz baráti kézszorításomat és szívből jövő köszönetemet.«

⊙

Párizsból írják: A montecarlói operaház balettkara bemutatta *Beethoven VII. szimfóniájának balettváltozatát. Mjasin* készítette a koreografiáját.

Rendkívüli színházi kedvezmény

Az alábbi színházi előadásokra olvasóink és előfizetőink RENDKIVÜL LESZALLITOTT ÁRON válthatnak jegyet Az Est kiadóhivatalában VII. Erzsébet körút 18—20 szám. (1-438-88) Reggel 9 órától délután 6-ig, vasárnap délelőtt 9—2 óráig.

Kedvezményes áru előadások műsora:

CSÜTÖRTÖK, MÁJUS 12-ÉN

VIG: Fehér és fekete (8). NEMZETI-KAMARA: Kék róka (8). ROYAL: Rivels vendégi (5 d. u. és 8½ este).

MINDEN JEGYVASÁRLÓ INGYEN KAPJA A TELJES SZINLAPU »MAGYAR SZINPAD.-OT

Furtwängler érdekes párizsi pohárköszöntője

Párizs, május 12
(Az Est tudósítójától)

A berlini filharmónikusok most *Furtwängler* főzeneigazgató vezényletével Párizsban vendégszerepelnek a Nagyoperában. Az egyik hangverseny után bankett volt, ahol különböző beszédek hangzottak el. Valaki arról a francia tervről beszélt, hogy *meg akarják alakítani a francia Salzburgot.* Néhány pillanatig kínos szünet volt, majd Furtwängler emelkedett szólásra és ezt mondotta:

— Nagyon jól ismerem I. Ferencnek azt a kijelentését, amellyel Amerikába küldte az első francia telepeseket: »mindannyian Ádámtól származunk és a nap egyformán süt mindannyiunkra«. Azt hiszem, hogy egy francia ünnepi játék Debussy hazájában csak hasznára válna a muzsikának.

Furtwängler az *új bayreuth—salzburg—versaillesi zenei tengelyre* ürítette poharát.

Egy szerző három szabadtéri játéka

Három városban fogják játszani *Ujházy* György egy-egy szabadtéri színpadra írt munkáját. A szerző ezt mondja műveiről:

— *Pécsett* a »Missa Sollemnis« című liturgikus drámámat próbálják nemsokára *Táray* Ferenc rendezésében. A Dóm téren fogják játszani, mint régebben. *Szegeden* lesz »István király népe« című történelmi tragédiám ősbemutatója a Dóm téren. Ezt *Janovics* Jenő rendezi. Harmadik szabadtéri játékomat az új *margitszigeti* szabadszínpad megnyitására írtam, IV. Béla király leányának, Margitnak életéről szól. Címe: »Árpádházi Szent Margit«. A misztériumjáték zenéjét *Bárdos* Lajos szerezte.

Pécs városának ünnepi hete *Ujházy* György liturgikus drámájának dómtéri előadásán kívül is *számtalan látnivalóval szolgál* mindazok részére, akik június 4 és 12 között keresik fel a mecsekaljai Heidelberget. Kimagasló esemény lesz *a Szent Jobb Pécsre hozatala.* Június 5-én érkezik Pécsre *Hlond* Ágost, *a varsói bíboros hercegprímás*, aki június 6-án felszenteli a Pálos templom főoltárát. Június 10-én Skócia Szent Margit emlékünnepe lesz Pécsett az angol követség, az angol vendégek és *a máltai lovagrend tagjainak részvételével.* Az ünnepi hét keretében lesz *a közjegyzők országos vándorgyűlése, a pécsi helyőrség vándornapja*, dr. *Fabinyi* Tihamér tiszteletbeli doktorrá avatása és a pécsi székesegyházi énekiskola 50 éves jubileumának megünneplése.

• **Mi van a »Magyar Csupajáték«-ban.** A Művész Színházban reggeltől estig próbálják a jövő héten bemutatásra kerülő magyar revűt, *Paulini* Béla »Magyar Csupajáték« című zenés, táncos képsorozatát. Rajta kívül *Farkas* Ferenc, *Molnár* C. Pál, *Varga* Mátyás, *Fülöp* Zoltán, *Milloss* Aurél, *Antos* Kálmán, *Kenessey* Jenő, *Lányi* Viktor és mások a szerzők. A főszerepeket *Bordy* Bella, az Operaház magántáncosnője, *Lya* Karina játsszák, *Milloss* Aurél tanítja be a táncokat. A Művész Színház tagjai közül tízen szerepelnek benne.

»Betlehembe« a címe a játék első képének. A magyar betlehemi játék művészi felnagyítása ez a három képből álló misztérium. Nagyon érdekes Bordy Bella, az »Áspis kígyó«, amely legenda dalban és táncban arról, hogy az igaz szerelem az áspis kígyót is arany kígyóvá varázsolja. A »Vízdal«-ban a szamarak a szélmalom alatt a kút vízétől derülnek jókedvre. A »Patkó Bandi« című kép *dalos groteszk játék* a magyar biedermeier időkből, főszereplője a betyár, akiről kiderül, hogy igazi gavallér.

• **Nagy sikere van a Budapesti Hangversenyzenekarnak Olaszországban.** Május 7-én utazott olaszországi turnéjára a Budapesti Hangversenyzenekar kitünő együttese, amely tíz városban vendégszerepel: Ancona, Padova (két hangverseny), Modena, Verona, Milánó, Vincenza, Róma, Como, Nápoly és Fiume. A csoportos útlevélre Hitler római látogatása miatt nem engedélyeztek beutazást és így egyéni útleveleket kellett 24 óra alatt váltani, amely csak úgy volt lehetséges, hogy *a kultuszminiszter egyénenkint vállalt felelősséget a zenekar minden egyes tagjáért.* Az anconai hangverseny a Teatro delle Museban volt. *Krueger* amerikai karmester vezényelte a zenekart nagy sikerrel. Külön szenzáció volt *a cimbalom megszólalása Kodály Háry-szvitjében.* A hangverseny végén a közönség nem akart elmenni és még három ráadást kellett adni.

RÁDIÓ

Csütörtök — május 12

De Svenske énekkar

BUDAPEST I.: 5.00 Éneklő ifjúság. — 5.45 Hoffmann Edit előadása. — 6.15 Szalónzene. — 6.30 Helyes magyarság. — 7.00 Háztartási tanácsadó. — 7.15 Szlovák est. — 8.20 Svéd hangverseny. Közr. a De Svensko énekkar. Vez. Emil Carelius. — 9.30 Hanglemezek. — 10.05 Cigányzene. — 11.10 Jazz.

BUDAPEST II.: 6.30 Angol óra. — 7.00 Szalónzene. — 7.30 Regös József előadása. — 8.25 Hanglemezek. — 9.30 Jazz.

Hallgassa meg ma!

„A cornevillei harangok"

Droitwich: Német-angol cserehangverseny (7.00). Boroszló: Magyar zenecest (8.30). Hilversum I.: Beatrice hercegnő keresztelése (lemezről, 8.55). Oslo: Csóka Béla dalestje (8.35). Milánó: »A cornevillei harangok«, Pianquette operettje (9.00). Strassburg: Chopin-művek (9.30). Stuttgart: Budapesti városkép (10.15).

CLAUDETTE COLBERT — CHARLES BOYER

EZ AZ ÉJSZAKA A MIÉNK!

TOVARIS

SAVOY * LLOYD * SIPMLON

Kriesch Aladár festőművész
Napsütéses interieur
Magyar művészet a párizsi kiállitáson
Műcsarnok, Bpest, 1900 junius 17. 315 l.

558. szám.—Dutka 18—27. l. (Képe 19. la
— Lázár: Könyvismertetés. MM, XI
1937., 64. l. — Lepold—Lippay 58. l.

RÓMAI DIADALMENET, (202. kép)

XV. századi olasz karton után flamand műhely
készült. Rokon darab a müncheni Lenba
gyüjteményben.
Gyapjú, 367×360 cm.

Az Ipolyi-gyüjteményből.
Radisics Jenő: Az Ipolyi-gyüjtemény
kárpitjai és keleti szőnyegei. Művészi Ip
II., 1887., 170. l. — Radisics Ipolyi 96. sz
— Szendrei: Néhai Ipolyi Arnold gyü
ménye. AÉ, VII., 1887., 345. l. — Czob
Ipolyi Arnold emlékezete. Bp. 1889., 14. l
Ipolyi, Biharvármegye, 60. vagy 363. szám

~~Bottka Miklós~~

KÖRÖSFŐI ALADÁR

A NAGYSZALÓKI CSÚCS

Kőrösfői Aladár

BOTTKA MIKLÓS

ŐSZI HANGULAT

Művészet 1917. 31. l.

Pesterzsébeti Múzeum
Gaál Imre Galériája
Bp.XX.Kossuth L.u.39.

a Gödöllői Városi Múzeum
és a Nagy Sándor ház anyagából

NYITVA:
1999. szeptemser 16 - október 17 - ig,
hétfő kivételével
naponta 10 - 18 óráig

KÖRÖSFŐI - KRISCH ALADÁR

FRESKÓ - , MOZAIK
és
ÜVEGFESTMÉNY - VÁZLATOK
a marosvásárhelyi
Kultúrpalotához
c. kiállítás

Marosvásárhely (Tirgu-Mures) Kultúrpalotája (1911-13)

A magyar szecessziós építészet "összművészeti mű" gondolatot megvalósító művei között kiemelkedő helyet foglal el a Komor Marcell (1868-1944) és Jakab Dezső (1864-1932) által tervezett marosvásárhelyi Kultúrpalota, mely a várost felvirágoztató Bernády György polgármestersége idején épült.

A Kultúrpalotába, eredeti nevén a Ferenc József Közművelődési Házba előadótermeket, kiállítási helyiségeket, könyvtárat és hangversenytermeket terveztek. A gazdagon, Zsolnay mázas tetővel, reliefekkel, kovácsoltvas rácsokkal, sárgaréz szegélyes, márványburkolatú pillérekkel, Tiffany üveggel, mozaikokkal, üvegfestményekkel, freskókkal díszített épületben az alkotók az erdélyi művelődés nagy századainak, kiemelkedő személyiségeinek és népköltészetének állítottak emléket. Díszítésének nagy részét a gödöllői művészetelep mesterei, Körösfői-Kriesch Aladár (1863-1920) és tanítványai, köztük Sidló Ferenc (1882-1953) valamint Nagy Sándor (1869-1950), Thoroczkay Wigand Ede (1870-1945) készítették. Segítőik között volt Róth Miksa (1865-1944), aki üvegfestmény-terveiket kivitelezte és Hibján Samu (1864-1919), aki a reliefek zománcozását végezte.

A külső és a belső dekorációban a gödöllői művészek, korábbi gyakorlatuk szerint, a nemzeti múlt- és értéktudat erősítésének múlt századi eszközeihez, témaköreihez nyúltak vissza , elődeik romantikus historizmusát dekoratív nyelvezettel, a történelem legendás, mesei hangulatú feldolgozásával gazdagítva. Témaválasztásukat tekintve az 1870-es évektől feltűnő, a magyar kultúra és művelődés kiemelkedő korszakait bemutató nagy együttesek példáját követték, Than Mór, Székely Bertalan, Lotz Károly falképeit, és reprezentatív történeti festményeket (köztük Feszty Árpád körképét, Madarász Viktor és Dósa Géza festményeit). Erőteljes hangsúlyt kapott a népművészeti inspiráció, amely egyrészt a témaválasztásokban (székely népballadák feldolgozásai falképeken és üvegfestményeken), másrészt a népművészetből vett motívumok alkalmazásában jelentkezett. Felhasználtak etnográfiai kutatásokat is, Reguly Antal gyűjtését például. A magyaros szecessziót "Kelet" és "Nyugat" nagy mítoszaiból megteremtő gödöllői művészek szecessziójában antik és középkori forrásokig visszavezetheztő motívumokat is felfedezhetünk.

A kiállítás a Kultúrpalota jelen állapotát rögzítő fotókon és 1912 - 13 között készült freskó-, üvegfestmény- és mozaik-vázlatokon, relief- és falikútterveken, világítótestekhez készült skicceken keresztül szeretné bemutatni az épület díszítésének létrejöttét, a végső változatot megelőző elképzeléseket, a művek keletkezési folyamatát.

Gellér Katalin

A színes fotókat Ráday Mihály, a fekete-fehér fotókat Barla-Szabó László és Entz Géza készítette.

A kiállítást rendezte: Gellér Katalin és Őriné Nagy Cecília

Körösfői -Kriesch Aladár: Férfi népviseletben
toll, tus, papír, 540 x 370 mm, j.n.
Gödöllői Városi Múzeum Ltsz.: 91.27.

Kartonok és vázlatok a Tükörterem üvegfestményeihez

Nagy Sándor: Budai Ilona, üvegfestményvázlat

temp., akv., tus, papír, 280 x 250 mm, j.j.l. mon.
Nagy Sándor Ház tulajdona

Nagy Sándor: Kádár Kata, üvegfestményvázlat
temp., akv., tus, papír, 280 x 250 mm, j.j.l. mon.
Nagy Sándor Ház tulajdona

Nagy Sándor: Júlia szép leány. Üvegfestmény-triptichon kartonja
szén, karton, szélső részek:1250 x 490 mm, középső rész:1250 x 530 mm, j.n.
Nagy Sándor Ház tulajdona

Nagy Sándor: Szép Salamon Sára. Üvegfestmény-triptichon kartonja
szén, karton, szélső részek:1250 x 490 mm, középső rész: 1250 x 530 mm, j.n.
Nagy Sándor Ház tulajdona

Nagy Sándor: Kádár Kata. Üvegfestmény-triptichon kartonja
szén, karton, szélső részek:1250 x 490 mm, középső rész:1250 x 530 mm, j.n.
Nagy Sándor Ház tulajdona

Nagy Sándor: Üvegfestmény-terv
cer., tus, akv., temp., pasztell, karton, 1295 x 1890 mm, j. bk, l. mon.
Nagy Sándor Ház tulajdona

Thoroczkay-Wigang Ede: Réka asszony kertje. Üvegfestmény karton. Részlet.
akv., temp., tus, karton, 1410 x 62 mm, j.n.
magántulajdon

Őriné Nagy Cecília

1903 47

Körösfői

2361. Kriesch Aladár:
Sz. Budán 1863. október 29-én.
Pihenő parasztok.

Domboldalban letelepedett kolozsvár-vidéki férfiak, kik ~~[illegible]~~ közül kettő kezeit összekulcsolta ~~tartja~~, egy térdére támaszkodott ~~[illegible]~~, egy pedig a ki csaknem hátrafordult, rövid botot tart. Öltözetük: kalap vagy sapka, vállravetett köpeny, ing, szük nadrág, bocskor vagy magas szárú csizma. A háttérben erdőség látszik. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól balra: K. A. 903.

Vászon, méretei 53: 82.5 cm.
Vétetett az 1903: IV. 23-án kelt 28272 sz. leirattal 600 Kán. (293-903)

Elszámoltatott 1903: VI. 10-én (382-903).

Az elszámolást elfogadta az 1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és az 1903: X. 15-iki 18308 (710-903) szvsz. leirat.

28272-903

Körösfői Kvicsch A.

l.

Mův. Kónika

1904. 3 n. 9 l.

Dr PAJOR SZANATÓRIUM
BUDAPEST, VIII., VAS UCCA 17. SZ.
ÉS SZENTKIRÁLYI UCCA 14.
TELEFON: JÓZSEF 462—84.

Önagysága

Szentiványi Jolán urnőne

R Ajánlott | Budapest 8
Bp. 8 | 7646

Budapest

Lenke tér 7.

közlekedési-, 23 közszolg. alkalmazott. 121 nyugdíjas és 5 házicseléd.

Nevét
zott és Sár
tovább bir
tek és ezt
fejében
szintén a
Német any
zaddal elő
ben épült.
csak 1096

C

Kisköz
magyar an
lakos él.
22 iparos,
6 nyugdija

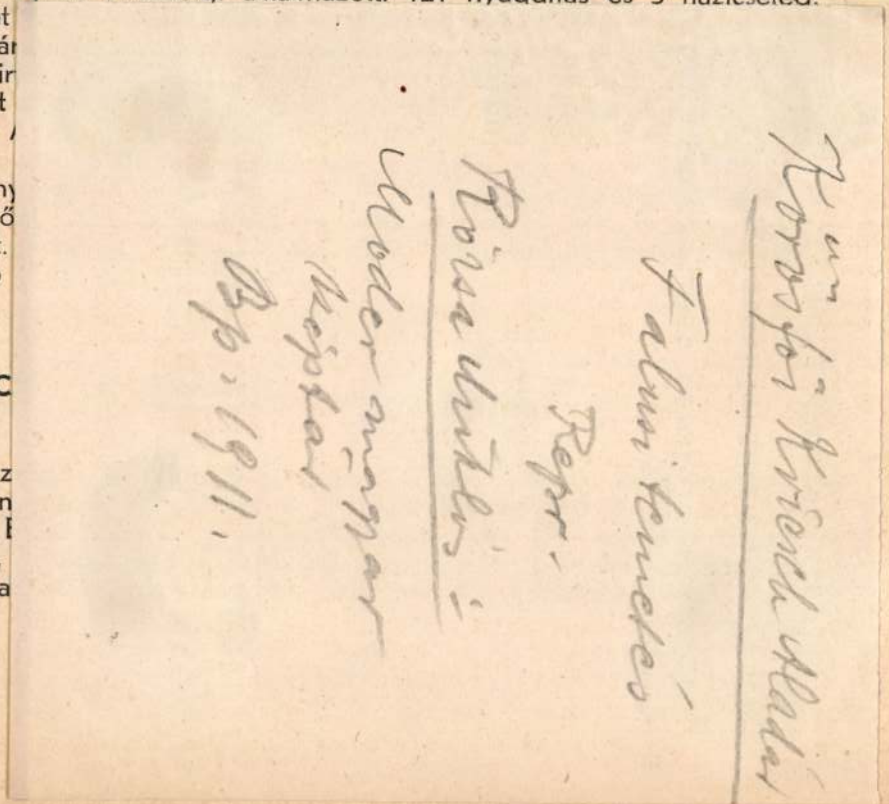

volt a XIII. században. Később a Makadnai és Dancs családok birták. A felszabaditó háboruk alatt teljesen elpusztult hely. 1715 után rácok kezdtek telepedni a faluban. 1730 után a Sauska és Bésán családoké. A német betelepítés következtében 1860. után a rácok, kik gör. keleti vallásúak voltak, mindig kevesebb számban éltek itt.

CSERDI.

Kisközség a szentlőrinci járásban. Területe 1132 k. hold, lakosainak száma 478. E népesség 7 ref. hívő leszámításával rk. vallásu, nagyobb részben magyar anyanyelvü (32 német). Foglalkozási szempontból az összlakosságból 387 személy őstermelő, 72 iparos, 5 kereskedő, 8 közlekedési alkalmazott és 4 közszolgálati alkalmazott. Lakóházainak száma 100. A község 1 népiskolát tart fenn,

Első közismert birtokosa a XV. sz. végén Horváthy Ferenc. Leánya Dorottya elcserélte atyja után maradt birtokait az Istvánffyakkal 1501-ben s így került Cserdi is az Istvánffy család birtokába. Nem sokkal később a pécsi káptalan birtokai közé került s az maradt a hódoltság alatt is. A

Körösfői Kriesch A.

— A »Céhbeliek«. Negyedik kiállítását a *Céhbeliek* művészegyesülete Petőfi emlékének szentelte. Festő- és szobrásztagjai az ő müveiben keresték témáikat vagy alkotásaikhoz az ihletet. Petőfi ikonografiáját számos uj darabbal szaporitotta meg ez a kiállitás, különösen szobrokkal, melyek más-más érzést kifejezően igyekeznek a költő ismert vonásait plasztikusan megérzékiteni. Több igen sikerült alkotás akad közöttük. Ilyen elsősorban K. Strobl Zsigmondnak az ifju Petőfit, Barabás első kőrajza szerint ábrázoló mellszobra, amely jóval több, mint a rajznak plasztikába átgyurása, önálló és érdekes elképzelés, ha kompozicióban mindjárt nem is kifogástalan megoldás. Kevésbé képmásszerü, de monumentális fej a Teles Edéé, akinek müvészetét hosszu évek után szivesen látjuk viszont itthon. Petőfi-szobrokat készitettek még Damkó József, Sidló Ferenc és Horvai János is, Berán Lajos pedig két plakett-tanulmányát állitotta ki. A többi szobrász közül Beck Ö. Fülöp gyönyörü nagy reliefjét és hatalmas jellemző erővel mintázott fejeit küldte el, Damkó József számos más müve mellett egy fiatal leánynak jelentős plasztikai erővel megmintázott fejét (30.), Moiret Ödön egy kiváló férfiarcképet és több érdekes kompozicióju reliefjét. A festők közül Nagy Sándor tett ki magáért gazdag invencióju és finom előadásu illusztrációival. Jaschik Álmos a »Szerelem országát« illusztrálta meg négy megragadó kompozicióval, Udvary Géza az »Ambrus gazdá«-t, Unghváry Sándor pedig a »Rózsabokor a domboldalon« cimü költeményt. Még a tájképfestők is Petőfi-versek hangulatával ihlették meg magukat, köztük a mindig finom és gyengéd müvészetü Raáb Ervin, a költői lelkü Hornyay Ödön, Kunwald Cézár, Szlányi Lajos. A Nemzeti Szalón középső nagytermének főérdekessége néhai Körösfői Kriesch Aladárnak ifjukori hatalmas festménye, az 1893-ban készült »Hora és Kloska lázadása«. A későbbi nagy müvésznek ez a korai munkája, mely évtizedek óta először kerül a nyilvánosság elé, finom rajz- és festésbeli értékekkel bővelkedik. Különösen érdekes rajta gyengéd szürke tónusos előadása, mely általában a Nagybánya előtti müvészet jellemzője. Deák-Ebner Lajos szép női aktja is a multba mutat vissza, a mesternek lotzos korszakára. Glatz Oszkár, Déry Béla, Edvi Illés Aladár, Kató Kálmán, Nádler Róbert és Zádor István küldtek még szép képeket (az utóbbi több kiváló rajzát is) a sikerült kiállitásra. 1923 [illegible] (e. a.)

— Ujabb állomás a női kosárlabda-

n.

Utrecht um 1620).
(Marter des hl. Stefanus).

BB (Schweres Aufstehen). Jelezve (Bez.): Vadász Miklós.
19 cm.

aft).

n). Jelezve (Bez.): Vastagh Géza, 1892. Nagy dijjal kitün-

Illusztr. XXI. tábl.

Jelezve (Bez.): Vaszary J.

Körösfői Kriesch Aladár

írod Pesti Hirlap 1909.
okt. 27. (A Rákóczi-
sirenlék pályázat nyer-
tesei.)
Füredi Richarddal
és Lechner Jenővel
közösen kiv. tett terv
5000 Koronás II ik
díj

Kőrösfői Kriesch A

1903. 79

2485 Kriesch Aladár:
Sz. Budán 1863. október 29-én.

Én vagyok az út, az igazság, az élet (Ján. 14 r. 6).

A festmény azt az eszmét fejezi ki, hogy a ki Krisztus tanát megértette, az felfogta az életet és arra nézve testi halál nem létezik. Az előtérben, balról a Halál géniusa előtt, ki egy holt gyermeket tart karján és a kit két női alak kisér lobogó szövétnekkel, térdelnek a gyermeküket sirató szülők, kik közül az anyát a kiterjesztett szárnyakkal megjelent angyal azzal vigasztalja, hogy gyermeke nem halt meg, mert véle jobbfelől Jézus közeledik, a ki mögött egy másik angyal lebeg a világosság kútforrásával, a melyben e szavakat olvassuk: Γνῶθι σεαυτον. A jelenetet a Megváltó körül öten (két nő és három férfi) ülve és a középtérben, hol rácsos kapu köti le figyelmünket, tizenketten (nyolcz nő és négy férfi) szemlélik, csodálkozva. A háttérben fák látszanak. A Halál fátyolt és kék ruhát, a zokogó anya rózsaszinű öltözetet, az apa szük ujju inget, fekete nyakkendőt, piros övet, szürke pantallót és sarut, Jézus pedig fehér köntöst visel. Jelzése alól balra: KA. 903.

Vászon, méretei 158.5: 286 cm.

Vétetett 1903: XII. 4-én a 96711 ex 903 sz. leirattal 5000 Kán. - az Iparmüv. Muzeumban való elhelyezés czéljából (835-903). - Elszámoltatott 1904: II. 2-án (61-904.).

Az elszámolás elfogadtatott 1904: VII. 22-én 11586 szvsz. alatt (552-904).

904: IV. 28.

Elszámoltatott 1904: I. 14-én (899-903). - Az elszámolas elfogadtatott 1904: IX. 21-én 4142 szvsz. leirattal (688-904).

96711-903

Ip. Muz.

S. 17 VERLAG EMIL STORCH, WIEN VI.

LITH. u. DRUCK „KOSMOS" BUDAPEST.

Correspondenz-Karte.

Raum für die Marke

An

in

Körösfői Kriesch Aladár festő-iparművész (1863-1920).

Körösfői Kriesch Aladár: Zách Klára (II). 1911

Sz.A.: Majdnem kortárs múzeum.

Tükör, 1983. dec. 25.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

A **Gödöllői Városi Múzeum**
tisztelettel meghívja Önt

a **Monumentális festészet a gödöllői művésztelepen**
című kiállításhoz kapcsolódóan

Sümegi György
művészettörténész
előadására:

Elfalazott Körösfői-mozaikok, avagy a velencei magyar pavilon építéstörténete

1997. november 26-án 17 órakor

A Petőfi Sándor Művelődési Központ
Galgatermében

(Gödöllő, Szabadság út. 6.)

Érdeklődni lehet: Gödöllői Városi Múzeum
2100 Gödöllő, Szabadság tér 5.
telefon: 06-28-410-163

Kőrösfői Kriesch Aladár

vrd

Petrovics Elek: Magyar festők a berlini Secessióban. Művészet 1910. 218. l.

III

723 (2374).

~~2374 (808)~~

808 (37)

Körösfő

2374. Kriesch Aladár: 1903.

Sz. Bndán 1863. oktober 29-én.

Mátyás király Gömörben.

Kép előtérea

A gömöri hegyes vidék egyik ~~előterében~~ ~~látható~~ szőlőjé a hol Mátyás ~~király~~, ki jobblábával kilépett, hogy az előtte lévő tőkét minél jobban kapálhassa. Példáját a négy főúr közül kettő követi, munkáját pedig két földmives és egy asszony, kinek gyermeke kötényébe kapaszkodik, nézi. Az előrehajló király öltözete: béléses kucsma forgóval, galléros köpeny, szük ujjú brokát kabát, testhez álló nadrág és czipő nyelvekkel. A dolgozó két főúr mögött még ketten vannak. Ezek egyike a verejtéket törüli homlokáról. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól jobbra: AK és fölül balra: Historia magister vitae I. Mátyás király Gömörben.

kiséret ~~ébe~~ ~~kepeze~~ ébe lévő

a szőlőmivelésre oktatja országának népét.

és balra fordultán álló hosszú hajú

Szines rajz, méretei ~~86.7~~ 90 : ~~118.4~~ 121.

Átvétetett az 1903: IV. 27-iki 29111 sz. leirat alapján. (317-903)

Értéke 2000 K.

172

904 : IV. 28.

1903

mig másika pihen.

Ich erbitte als Kreuzband - Postpaket — Veuillez m'envoyer sous bande - par colis-postal — Please send by book-post - parcel

Ich ersuche um Angebot — Veuillez m'offrir — Please report

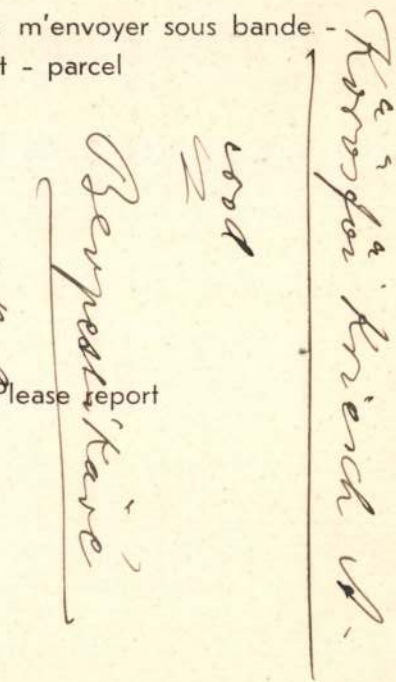

Bücherzettel - Bulletin de commande
de librairie - Book-order

Richard HELLMANN

Librairie-Antiquaire

LUXEMBOURG

RUE DE LA SEMOIS, 88.

Körösfői Kriesch Aladár

66. **Budenz József** r. tag, nyelvtudományi író, a finn-ugor összehasonlító nyelvészet úttörő művelője, egyetemi tanár (* 1836 † 1892.). Festette: Körösfői Kriesch Aladár (1863—). Mellkép. Jelzése: K. A. 95. Kifüggesztését elrendelte az 1894. évi nagygyűlés. (L. Ak. Ért. 5. k. 501. l.)

Divald Akad. palotája

67. l.

Körösfői Kriesch Aladár

62. **Szabó Károly** r. tag, történetíró és műfordító, egyetemi tanár (* 1824 † 1890.). Festette: Körösfői Kriesch Aladár (1863—). Mellkép. Jelzése: K. A. 95. Kifüggesztését elrendelte az 1894. évi nagygyűlés. (L. Akad. Ért. 5. k. 501. l.)

Divald Akad. palotája 66. l.

Körösfő Kriesch

Aladár

l.

Interieur

1913. I. n. 11. l.

nev[illegible]zett részére az

étől kezdve további

. . . 83 P. . . . =

. .-.-.-.-.-.-.-.-.

nyoztam ki.

Budapest

A Műemlékek Országos

. . . . . .

. . . . . .

Körösfői Kviesch

Aladár

Perállag, III.

1461. l.

, e. i. — SCHÜSSEL, Steingut, mit grüner Blattguirlande.

sz. — DECKEL, Fayence, mit bunten Blumensträussen.

, Ton, braun glasiert, achtkantig.

ózsaszálakkal. Pápa, XIX. sz. e. — CACHEPOT, Ton, ungla-
gen in Relief. Pápa, Anfang XIX. Jahrhundert.

ítés. Városlöd, XIX. sz. v. — VASE, Majolika, vierkantiger
XIX. Jahrhundert.

. Tata, XVIII. sz. v. — TINTENZEUG, Fayence, an den
. Tata, Ende XVIII. Jahrhundert.

ozó zöld és kék arabeszkekkel. Körmöcbánya, XIX. sz. k. —
und zwei Schalen mit Untertassen. Arabeskendekor in Grün
ert.

fedelének gombja alma. Tata, XVIII. sz. — SUPPENTER-
mit bunten Blumenzweigen dekoriert. Tata, XVIII. Jahrh.

— SOCKEL eines Kruzifixes, Steingut, unbemalt. Városlöd,

Körösföi Kriesch A

91. † Aladár Körösföi-Kriesch. Konstnärensänka.

118. † y. Ett parti av „Ecce Homo“.
a konstmuseet.

Körösfői Kriesch Aladár

ívod

< > Hitvallásunk.

Müvészi Ipar

1905. (6–7. l.

1. szám.

GYAR
LM
IEGYESÜLETI SZAKLAP
RA: 60 FILLÉR
II. ÉVFOLYAM, 48. SZÁM.

MICKEY ROONEY

csodálatos mestermunkája

Körösfői Kriesch Aladár

Szöll

Művészi Ipar

1905. 1. n. 12. l.

(A gödöllői növö-
telep.)

GYAR
LM
OZIEGYESÜLETI SZAKLAP
ÁRA: 60 FILLÉR
II. ÉVFOLYAM 49. SZÁM.

LAJKA
LAJKA

Körösfői Kriesch

Milano 1906

69. l.

Körösföi Kriesch A

Perállag III/3

172. l.

"	"	Kozellalas ügyi Müüszterem on
"	29	Rudolf rakpart onat Közraktar
"	30	Czeglédi út Hangya raktár .
"	"	Egy hiányos alairas véget ü

azaz Huszonöt forint és
Müemlékek Országos Bizottsa
elismerem hogy Közröneth

Bi

(Körösfői Kriesch Aladár)

cikke

(-) Összefoglalás. A művészeti novelás kérdéséhez. Műcsarnok: 1901. 93–96. l.

Körösfői Kriesch Aladár

wód

KiP, XLIV. tábla

Táltosok és
Székely mesemondás
c. freskók repr.

<Körösfői Kriesch Aladár>

cikk

Az Est 1938. máj. 13.

(<> freskója a Mező-
gazdasági Múzeumban.)

338 APR 14 21

Körösfői Kriesch Aladár

---

nobrai a

ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM · BUDAPEST, VI. ARÉNA-ÚT 41.

~~Hamburg I. 87.~~

1905. XII. 16.

Mihalik József min. biztonak: a bártfai mizemmra alkalmazandó feliratoknak Hölzel cég által benyújtott költségvetése elfogadtatik, a megrendelésre a felhatalmazás megadatik (1095/905)

Korösfői Kriesch A.

Szarkó a Tátrában
olaj

Budapest székesfőv. tulajdona

~~Brouzsárló VI. 126.~~

~~Lögre III 120~~

Körösfői Kriesch Aladár

után

=

Magyar Iparművészet

1916. 67. l.

(A magyar Korona
országainak egyesített
címerei.)

s. l. —

Korösfői Kriesch A

ivód

Milano 1906.

74. l.
76. l.
80. l.
84. l.

Tételszám	
	71 drb. diapositiv 46 " felvétel 75 " 18x24 cm.nagyitás Utazási költségek: Ungvár, Gerény Süvetne azaz Hétszáznegyvenötp ---------- A m. kir. Pénzügyminisz- tér 158006 sz. rendelete alapján fázisadó köteles.

Fizetendő :

számla vételével.

Körösfői Kriesch Aladár

gödöllői szőnyegkészítő telepe az iparművészeti iskolához csatoltatott.

Erdőmisk 1906/7

9. l.

Körösfői Kriesch Aladár

festő * 1863 † 1920 u. o.
Bpest

Bpesten a műtarajzisklá-
ban Székely B.

münchenni akadémián
Liezen-Mayer

Velenczébe Blass tanit-
ványa.

Praefectus vigilum V. 252

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK

Iktató szám: 885

Érkezett: 19.....

A beadvány

kelte:

száma:.....

Tárgy:

.....

.....

.....

Kőrösfői Kriesch Aladár

Freskó c. képe repr.

Ropalotafela

Körösfői Kriesch Aladár

Írod

Szablya János:

A Kéve könyve.
1912. I. K. (A
Lánchid, az Alagút
és az Opera.)

NYOMTATVÁNY

Budapest

úrnak

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^{1}/_{2}$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Körösfői Kriesch Aladár

irod

(Kézdi). A gödöllői művésztelep kiállítása. Pesti Hirlap 1909. szept. 23.

U. 181.

A kiállítás ismertetése.

Körösfoi Kriesch A.

ind

Lyka Károly. Az
otthon művészete.
Magyar Művelődés-
történet. V. k. Bp. e. n.
608 l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Körösfői Kriesch

Aladár

cród

Lyka Károly.

A gödöllőiek.

Uj Idők. 1909.

II. 309. l.

Körösfői Kriesch Aladár

wód

z

Harsányi Kálmán:

Emlékezés Körösfői Kriesch Aladárról.

A Nép 1921. okt. 23.

VESZPRÉM

Gizella-kápolna

Az ugyanaz született... VV 1856, 263 l.

Körösföi Kriesch
Aladár

irod

Nádai Pál: Magyar könyvművészet angol világításban. Könyvtári tzemle. 1916. 19. l.

Sopron, bencés

242, 243

Körösfői Kriesch Aladár

Márffy Ödön

Mednyánszky László

Mikola András

Nádler Róbert

Olgyay Ferenc

Udvary Géza

Zádor István

Hovákt

A magasban szarnyas kígyó és hét fe-
ős.

cm. — Lyleli (Gb. — 1900 ártalyár 7. —
mánya 1892: XII. 3. (~~2222/gon~~ 2222/gon)
pbárhoz ~~[illegible]~~ hol 1807

Fiumei nemzek. kiáll

1927 74-75. l.

1807

616. Ch. Lebrun, Charles
Tr. Paristan 1619.

Mózes megvédi Je

Az előtérben balról Mózes
kik Jethró leányait juhainak it
kis bajusza és rövid körszakáll
pós botot tart, baljában pedig
batyujának kötőjét fogja. Öltöz
sárga nadrág térdig érő szárakl
köntöse narancssarga és nadrágj
kettő a földön fetreng és kettő
nen, a madiáni papnak két leány
vendve nézi Mózes cselekedetét.
~~a fő alak~~, a ki ~~visszanéz~~ és ti
rül, gyümölcsöt visz. Szőke haj
jú ingett, kék szoknyát meg sarút
egy guggol és a kutyát fogja, k
edényét kapta fel és egy jobb k
tekint. A földön fehér kendő, b
A háttért Madián vidéke foglalj
melyekből a barmok isznak és a
szágaikkal. A hegy tetején kőfa
ros; a dombos vidéken pedig, je

vs. d-2 ork!

689

Körösfői Kriesch A

Nagy Sándor

nincs
cíd

Róth Miksa

A Nemzeti Szalon
nincs ablakait
K. és N. tervezték
R. kivitelezte

Thirring Bjer

67. l.

Körösföi Kviesch Aladár

Festő

Gentmüenl

51.l

[illegible]	—	455.00
	600 –	—
[illegible]entrál	—	44.15
[illegible]tli fáról	—	17.11
[illegible] kosárról	—	26.25
[illegible]ám nyugta	—	17.05
	400 –	—
[illegible]II. VII/17 – VII/22.	—	458.70
[illegible] (17-87 mm. i 18) [illegible] nyugtája	—	321.66
[illegible] favaros "	—	130 –
[illegible]ázuról	—	94.55
	500 –	—
[illegible]énztár	—	17.76
[illegible]egyzéke	—	40.44
[illegible]el:	2681.94	2536.61

79 65

Körösfői Kriesch

Aladár

l.

Fragorvácmüvenei

143 l.

Kedves Gyula Bá

Mindaddig mig személ
a rég kiérdemelt VI. fizetési
jót. Kivánom nemcsak azt, hogy
megérdemelt jutalmát, hanem mi
is gratulálhassunk.

Megragadom az alkalm
is informáljalak. A fényképek
készen lesz csütörtökön. Tekin
zik szeretném a hét végén vagy
Erről ugyis értesitelek, de n
benéznél és esetleges hibákat

Megismételve jó kivá

Kőrösfői Kriesch
Aladár

l.
A magyarság
néprajza. II k.
336. l.

Körösfő Kriesch A

l

Fitt György

34. l.

Kőrösfői Kréner

Aladár.

l.

Műv. Krónika

1905. 4. f. 6-l.

A biztosíték ki
bélyeges nyugtámat.

1. drb. nyugta.

<Körösfői Kriesch

Aladár>

kompe

( ) Lotz Károly em-
leke. 4-r 27 kép
24 l. Bp. 1905

Gent (1308)

M. KIR. ÉPITÉSZETI HIVATAL
BRASSÓ.

832 szám.
1917

Méltóságos (?) Báró Forste
a müemlékek országo

Folyó évi junius hó
értesitem, hogy a brassói vár
reállitásához felállitott, állv
lönösen ennek északi rés
emeleteken is több helye

Körösfoi Kriesch A

MŰDELTÁRI OSZTÁGOS BIZOTTSÁGA
BÉLYEGZÉSI
923
1938
1938 jún. 20 n.

Magyvienivadkiáll

90. l.

FISCHER SÁNDOR

KÖNYVKERESKEDÉSE ÉS ANTIKVÁRIUMA — BUCHHANDLUNG UND ANTIQUARIAT

BUDAPEST, V., VILMOS CSÁSZÁR-UT 58.

TELEFON: 120—105. — POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA 26.460 SZÁM.

A

Müemlékek Országos Bizot

Dr.Szentiványi

telettel megküldjük b.sz

va és vagyunk szolgálatu

Körösfői Kriesch A.

Perálltöstképes

148 170, 507. l.

503. l.

Körösfő Kriesch A.

l.

Mincsarnok

1901. 6. l. 7 l.

életrajz

1551.

Valentiny János:

Czigányiskola.

A putri belsej

~~[illegible]~~ ül a mester,
Kollintott
(clarinetos után ki
lapját (pedig) eldobba [fut
legkülebb. ~~[illegible]~~
nek játékát testvérei kiserik
~~[illegible]~~ (a felfor
hegedűn és harmadika
tóban, az öreg czigány
kutya ~~figyel~~ van. A szoba
atalabb és legöregebb
és figyel az ~~[illegible]~~ összjátékra
és még egy gyermek
és ~~[illegible]~~ tál közi le
a jelés.

Olajfestés, vás
Vétetett 1896-b dec
Ára 2500

Elszám
számolás elfogadtatott

L Társainak kaczaja
Köst

L 78/97.

Körösfői Kriesch A.

vő

Nádai 72, l.

— 74. l.

(2)

Név:
Szül:
vallás:

Becsületszavamra kijelentem, hogy fenti táblázatot családi ok

Kelt .....

Körösföi Kriesch Aladár

számos, főleg nincs
illusztrációja
az alábbi műben

Malmagyrépmúv. II.

cinchona succirubra

kinafa

Körösfői Kriesch Aladár

írta az alabbi mű
Torockóról szóló részét

Mal magy népműv II.

297 és kv. ll.

fenti szamos rajzá
val.

755 — C XXXVIII

Kőrösfői Kriesch Aladár

Képzőművészet
1932. 52. 7

KŐRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: FELESÉGEM

Budapest tulajdona

BOSZNAY ISTVÁN: FEKETEHEGY

kozik a gondolat, hogy a két világ központi erejének, emberének és a művészet emberének összefüggését ssük.

retes a nagy német misztikusnak, Johannes Taulernek zerű meséje arról a szent remetéről, aki egyszer a tu- al találkozott. A tudós neki jó napot és szerencsét nt és a remete azzal válaszolt, hogy eddig még min- napja jó volt és egész élete szerencsés volt, mert máig sült az akarata. Ő ugyanis mindig azt akarta, amit el- ője, az Isten akart.

ellemiek világából zűrzavaros ötlet volna kikapcsol- k magát a Szellemet, az Eszmét, a megtestesült és ható , röviden, az Istent, a legtökéletesebb Művészt, akinek ei vannak teremtményeivel, minden egyes teremtmé- vel. Mindannyiunkat elküld és ehhez a küldetéshez ességeket ad. Ez a küldetés művészi, mert mindig vala- y művön kell dolgoznunk és a hozzáadott képességek

és szint visszatükröztet. Maga mozdulatlan és tiszta marad." A metafizika vonalán állva valóban minden tett és gondolat művészet és az elküldött embernek meg kell üresednie, hogy befogadja elküldője eszméjét. A kanti categoricus imperativus — szerény nézetünk szerint — a művészet bölcseletében ezt az eszme számára való megüresedést jelenti, mert az alkotás, a munka az Evangeliumban fellelhető parancs, Isten kívánalma mindenkivel szemben. Aki azonban nem tud megüresedni a teremtésében és öröklésében ráragadt salaktól, akinek füle csukott marad a küldetés szavára, az természetesen nem lesz elküldött ember, nem lesz művész. Hogy pedig az egyik a gondolat, vagy a tett, a szó, a hang, a mozdulat, vagy az ecset, a véső mestere lesz, avagy a lélek, az élet művésze, itt az elhatárolást egyelőre Taine filozofémájával, a faj, az időpont és a környezet, illetőleg az uralkodó képesség elméletével adhatjuk meg.

Arra a kérdésre, miért van, hogy az egyikből nagy szent

Kövesfői Kriesch
Aladár

---

meghalt 1920 jun. 18.

röd
2

A Nap 1920. jun. 18.
(Kövesfői Kriesch Aladár meghalt.)

U. 1684

Kövesfői Kriesch Aladár

Meghalt 1920 jun. 18.

irod

Magyarország 1920 jun. 18. (Kövesfői Kriesch Aladár meghalt.)

U. 1685

Alfafű.

Alfa [illegible] kezdettől végig. A görögül írt *Filkos felenek* könyvében mondja magáról Krisztus: Én vagyokaz A és Ω, az első és az utolsó (1. 11.), a kezdet és a vég, aki van, aki volt és aki eljön (1. 8.).

Azért az A és Ω a keresztény archeológiának sokszor előforduló szimbolúma.

Alfieri. *Vittorio* (1749—1803). Olasz dráma-iró. Tárgyait leginkább a római és görög történetből vette (Antigone, Agamemnon, Mezope, Mirra), ritkábban a bibliából (Saul), vagy az ujabbkori történetből (Maria Stuarda, Congiura dei Pazzi). Ezekben a szabadság dicsőítője, de a francia forradalom kegyetlenségeit hevesen elítéli (Misogallo). Drámáinak szerkezetében szemmel tartja az aristotelesi hármasegység szabályait. Fontossága az, hogy a XVIII. sz.-ban tisztán formajátékká vált olasz költészetbe tartalmat önt.

Alfonz, spanyol király. XIII. (* 1886). A spanyol-amerikai vesztett háború után lépett trónra (1902). Házasságával (Battenberg hercegnő, Viktória unokája) angol támogatást szerzett hazájának, mely már az algeciraszi konferencián is érvényesült (1906). A XII. hab.-ban megőrizte Spanyolország semlegességét, a marokkói kérdésben a franciák feltékenysége és a kabilok kitartó küzdelme dacára eredményeket ért el.

Alföld. 1. A környezetének lényegesen mélyebben fekvő olyan sikság, amely a környező magasabb területek folyóvizeinek erőzlőbázisául szolgál. A folyóvizek ugyanis a hegy-vidékbe völgyeket vágnak, a hegy- és domb-

Kőrösfői ref. templom

Távlati kép délről 288.l.
Hátulról és oldalról 289.l.
A parochiá pincéje 290.l.
Fejfák, részlet rajok a toronyról 291.l.

Debreczeni L. 1928

Korösfői Kriesch A.

l. Június 1930

22. l. u. arch.

Körösfői Kriesch A

Tölgyfa, olaj

Budapest székesfőv. Tulajd.

Brouzkovi telep, paulis-brenti

VI. 185.

Körösfői Kriesch Aladár

irod.

A zebegényi templom kifestése mint művészet-pedagógiai feladat.

Magyar Iparművészet

1914. 428. l.

Fenti vezetése alatt, Leszkovszky Görz tanársegéd tervei szerint kifestette a zebegényi templomot az iparművészeti iskola öt növendéke.

Körösfői Kriesch Aladár
festő

Fővárosi Lapok 1896. máj. 23., 1-3. old.
(Szana Tamás: A művészetből.)

Kalmár

Körösfő. (Kriesch) aladár festő

Fővárosi Lapok 1896. jun. 20., 8. old.
(Művészetek. Ezredévi képek.)

Kalmán

† KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Született 1863-ban Budapesten. Székelynél és Lotznál, azután Olaszországban (Róma, Venezia) tanult. Főbb művei: Tordai országgyülés; 1567. vallásszabadság kihirdetése; Erdélyi fejedelemség megalapitása; freskók az uj országházban. Nagy sikerei voltak az iparművészet terén is s különösen mint a gödöllői szőnyegszövő iskola megalapitója és vezetője szerzett nagy érdemeket. Dijai: ezüstérem (Turin 1902), nagy dij és diszoklevél (Milanó 1906), állami iparművészeti nagy érem (1907), a Műbarátok körének ösztöndija (1896), a báró Forster-féle Vaszary-dij (1900), II. oszt. érem (München 1905). 1909-ben gyüjteményes kiállitása volt a Nemzeti Szalonban, melynek alapitó és választmányi tagja és societaire-je volt. Meghalt 1920-ban.

150. Női tanulmány. (Tempera.) 25.000 K. (Rodler)
151. Az 1542-iki országgyülés. (Olajf.)
152. Öreg magyar. (Olajf.) 30.000 K.
153. A művész arcképe. (Olajf.) Magántulajdon.
154. Olasz nő. (Olajf.)
155. Tábori püspök. (Olajf.)

L. Nemzeti Szalon 1921, marc
Societaire-ek kiáll

118. Magyar szív. (Olajf.) 7000 K.
119. Tulipánfa virág. (Olajf.) 7000 K.
120. Bonchurch ódon temploma. Isle of Wight. (Olajf.)
121. Vén alpesi ház. Wörti tó. (Olajf.)
122. Holdvilág. (Olajf.) 5000 K.
123. Balatonaligai partok. (Olajf.) 9000 K.
124. A kétágu utcában. Csongrád. (Olajf.) 9000 K.
125. Falusi kovácsmühely. Csongrád. (Olajf.)
126. Erdőrészlet. Wörthi tó. (Olajf.) 9000 K.
127. Ősi fenyves. Magaslak. (Olajf.) 9000 K.
128. Nyárerdő a Balaton partján. Siófok. (Olajf.) 9000 K.
129. Falu vége. Csongrád. (Olajf.) 9000 K.
130. Fánoi részlet. (Olajf.) 9000 K.
131. Bükkerdőben. Klagenfurt. (Olajf.) 9000 K.
132. Esti harangszó. (Olajf.)
133. Vén fák alatt. (Olajf.) 9000 K.
134. Virágzó almafa. (Olajf.) 7000 K.
135. Erdei mocsár. (Olajf.) 7000 K.
138. Virágzó gyümölcsfák. (Olajf.) 14.500 K.
139. Tórészlet. Római fürdő. (Olajf.) 14.500 K.
140. Malompatak. Római fürdő. (Olajf.) 14.500 K.
141. Ébredő tavasz. (Olajf.) 14.500 K.
142. Téli álom. (Olajf.) 11.000 K.
143. Havasi alkonypir. Ortler. (Olajf.) 25.000 K.
144. A budai római fürdő kénes tava. (Olajf.) 18.000 K.
145. Gallyszedő. (Olajf.) 9000 K.
149. Virágos legelőn. (Olajf.) 11.000 K.

Kőrösfői Kriesch Aladár
festő

Fővárosi Lapok 1896. máj. 5., 4.–5. old.
(A király látogatásai. – A műcsarnokban.)

Kalmár

Körösfő Kriesch A

irod

Szana Szárén

263. l.

Körösfői Kriesch

Aladár

A topolyfa c. képe

repr.

Gyöngyösy 133. l.

llo Benso gr. (1810—61.) gyminisztere ; III. Nasználva és Garibaldit ára titkon támogatva vezetés alatt az olasz

lliam (1422—1491). Az

rancia-Guayana fővá-

r (1821—1895). Angol énytant s az invariánöbbre.

k (1846—1908). A mult nek legnagyobb cseh i verseket írt.

isbury.

.) Római vértanu ; elő- ünnepe nov. 22.

i a követeléseket ; 2. az

lék közé tartozó örökdad, tömött tobzokkal. a a Libanon bőven élt Salamon jeruzsálemi a. Az Atlasz-hegységca, a Himalájában a fájából a cédrusolajat óka (Juniperus virgiélére felhasznált fáját ezni.

zesszes erjedés céljából nazó folyadék. Pl. gyü- Szűkebb értelemben a használt erjedés nyers-

szerzetes. Latin szótára 1502—1778-ig folytonosan bővítve igen sok kiadásban jelent meg. Először csak latin nyelvű szótár volt, de már a XVI. sz.-ban a görög, zsidó nyelvvel s azután a műveltebb európai nyelvekkel, köztük a magyarral is, bővülve tíz, majd tizenegy nyelvű lett. A magy. nyelvet az 1585. évi lyoni kiadás vette föl először.

Caliban. Shakespeare «A vihar» c. regés színművének alakja ; primitiv ember, félállat, gyülölködő, alattomos, vérszomjas. A név a kannibál = emberevő szó elferdítéséből származott.

Calicot (fr. kalikó). Finom, tömött, vászonszerű pamutszövet 30—60 számú fonálból. Nyomással mustázva perkál (l. o.) a neve, bőrszerűen barkázva könyvkötésre szolgál, csak kilúgozva és fehérítve kötőszerül használják.

Caligula, l. *Julius Caesarok.*

Calixtus pápák. *I. (szent) C., vértanu* (217—22). Több lényeges ponthan enyhítette az egyház bűnbánatfegyelmét. Ezért ellenfele, a tudós Hippolytus, heves irodalmi harcot indított ellene. A via Appia mentén fekvő nagy katakombát az ő nevéről nevezték el. (Coemeterium S. Callisti.) — *II. C.* (1119—24), *korábban Hugó viennei érsek.* A wormsi konkordátum megkötésével 1122. befejezte az investituraharcot. Ő hívta össze az első nyugati egyetemes zsinatot, mely I. lateráni zsinat néven szerepel az egyháztörténelemben (1123). — *III. C.*! (1168—78). Barbarossa Frigyes harmadik ellenpápája. Állítólag magyar ember, János strumai apát volt. A [illegible] adoptálja és utódjának szemeli ki, de Otho emberei megölik.

Calumniare audaeter, *semper aliquid haeret,* lat. közmondás : rágalmazz bátran, mindig marad valami nyoma.

Calvin *János,* l. *Kálvin János.*

Calvus, l. *Licinius Macer* és *Cornelius Scipiók.*

Camalduliak rendje. Sz. Benedek-rend egyik szigorú fegyelmű elágazása, amelyet a Firenze melletti Camaldoli kolostorban 1012-ben sz. Romuald († 1207) alapított.

Cambio, *Arnolfo di* (1232?—1302). Olasz építész és szobrász. N. Pisano és a Cosmasok hatása látszik színes márvány és gazdag figurális dísszel ellátott baldachinos tabernaculumain. A fali síremlék fontos típusát alkotja meg az orvietói Braye kardinális síremlékével.

Cambium. A fenyőfélék és kétszikű növények szárát és gyökerét vastagító szövet ; az első évben nyaláb alakú, a második évtől kezdve palást (keresztmetszetben gyürű), mely sejtjeinek osztódásával befelé állandóan fát, kifelé pedig hánesot hoz létre.

Cambrai (kambré). Régi É.-francia város. Sokat szenvedett a vil.-háb.-ban. 28.000 l.

Cambrai-i esata v. *a cambrai-i tankcsata.* A vil.-háb.-ban (l. o.) a francia hadszíntéren zajlott le 1917 nov. 20—dec. 12. között.

Cambrai-i liga (kambré). XII. Lajos francia kir., Miksa német-római csász. és II. Gyula pápa kötötték 1508-ban Velence feldarabolása céljából ; II. Ulászló magy. kir.nak csatlakozás esetén Dalmátországot igér-

Körösfői Kriesch
Aladár

Az 1567-iki tordai
országgyűlés, fény-
metszet.

Szana Károly
265.-l.

XVIII. zr.

Olasz festő: 76 × 34 cm.

Dániel	próféta	(Mauzlagy	220)
Ezechiel	"	"	219
Ozeas	"	"	222
Joel	"	"	223
Amos	"	"	224
Baruch	"	"	221
Jeremias	"	"	218
Abdias			225
Isaias			217
Jonas			226
Micheas			227
Nachum			228

Bölényvadászat a »Buda halálá«-ból. Körösfői-Kriesch Aladár (1863—1920) freskója az Országházban

hamarább előléphetett verses regényével, Himfy szerelmeivel *(Kesergő szerelem, Boldog szerelem)*, Provence-ban, hadifogsága alatt Petrarcát olvasta egy széplelkű francia leánnyal, de verseit otthon hagyott ideáljához, később feleségéhez intézte. Petrarca ihletése a magyar katona-költő tollán modernebb, férfiasabb és magyarosabb költészetbe hajlott át, — épúgy, mint a balatoni várromokhoz fűzött *Regék* is egészen feledtetik német mintáikat : oly hatalmasan buzog bennük a magyar multhoz való égő ragaszkodás.

A *Himnusz* költője, Kölcsey Ferenc ügyvéd és politikus, a magyar eszményiség legkomolyabb képviselője. Félszemét már gyermekkorában elvesztette s egyébként is komor életszemlélete a pesszimizmus felé hajtotta. Zrinyi ajkára adott énekeiben mélységesen érzi a nemzet sorsának veszélyességét s himnusza is jórészt a magyarságot ért csapások felsorolásával alapozza meg e megrázó imádság hangulatát. Lírája a szentimentalizmus nehezebb fajsúlyú kiadása. És mégsem válhatik pesszimistává a lényegre : az emberi élet értékeire nézve. Sötét világnézetét át-

Körösfői Kriesch Aladár

plakettje Szántó
Gergelytől, egyebekkört
kiállítva

Kunsth. Mus. Ung.
Medaillen 1934.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Körösföi Kriesch Aladár

vöd

Birnbaum

10-l.

azdagok, hogy csakis teljesen kialakult
ikép gyanánt. A nagyméretű pompás
rck és táblaképek díszítették Nagy Lajos
árok klasszikussá vált típusa már teljesen

ánt oltárok mellett e korból származnak
ő oltárokról is. IX. Bonifác pápa Szeg-
d hordozható oltárok használatára. Ilyen
sabb kivitelben az ú. n. Erzsébet-oltár,
lt külföldre. Természetesen Erzsébet
el dúsan díszített hordozható kis oltára
pápai engedély inkább egyszerűbb kere-
r különben is inkább ötvösmű, hiszen
va. A festészet és az ötvösség határának
Nagy Lajos aacheni és máriazelli képei

ad arról is, hogyan pusztult el a Nagy
magyar kápolna 1367-ben Nagy Lajostól
ódon az aacheni kincstárban ma is kettő

Körösfő Kriesch A.

laid

Szépm. Muz. graf. o.

45. kiáll. (1922)

146. A.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1942. ÁPRILIS 5—19.

Körösfői Kriesch Aladár

1863 – 1920

174. Fatanulmány
Tollrajz

178. Velencei részlet, vorf.
180. Vadászat, tempera

Szépm. Muz. graf. ort.
69. kiáll. A Majovszky-gyűjtemény. 1935.

236. Tanulmány a Tordai
országgyűlés – hez.
1895.

238. Szinés Eréta –
Tanulmány ugyanakkor
1895. Szinés Eréta.

Endrey Sándor
Gellért Jenő
Horvai János
dr. Ilosvay Lajos
Kaczián Ödön
Katona Nándor
Kézdi Kovács László

† Br. Mednyánszky László
Mendlik Oszkár
Nádler Róbert
Rubovics Márk
† Székely Bertalan
† Szikszay Ferenc
Vajda Zsigmond

KÜLFÖLDI SOCIETAIREK:

Epstein Jehuda (Osztrák)
Goltz A. D. „
Harta Felix „
Hofner Ottó „
Karlinsky Stephan „
Krausz Wilhelm „
Liljefors Bruno (Svéd)

Lindberg Erik (Svéd)
Milles Carl „
Ranzoni Hans (Osztrák)
Schönthal Ottó „
Schultzberg Anshelm (Svéd)
Skocylas Ladislav (Lengyel)
Wilhelmson Carl (Svéd)
Wyczolkowski Leo (Lengyel)

Körösfői Kriesch Aladár

vód

Bort Kéterer

448. l.

Repr.
Bölényvadászat
1106. r.

I.

*

< Körösfői Kriesch Aladár >

iród

Undi Mariska:

< > és a magyar szőnyeg.

Magyarság 1930 nov. 29.

* Undi cikének címében „Körösfői"

VESZPRÉM

Gizella-kápolna

Zombory Gusztáv: Veszprém. VV
1859, 389 l.

Körösfői Kriesch

Aladár

rod.

Petr Egy kimult

168. l.

Ezüst, 16 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 260. l.

KANÁL,
baluszteres nyéllel.
Magyar munka 1570-ből.
Ezüst, 19·5 cm.

KANÁL,
baluszteres nyéllel.
Magyar munka, XVI. század.
Ezüst, 16·5 cm.

TALPAS POHÁR,
trébelt csigás dísszel, MG mesterjeggyel.
Nagyszebeni munka 1600 körül.
Részben aranyozott ezüst, mag. 20·5 cm.
A Biharvármegyei Régészeti és Történeti Egylet birtokából.
Gerevich PA, 260. l. — Erdélyi kiállítás, 1930., 165. szám.

FEDELES DÍSZSERLEG.
Felirata: RECHT MUS DOCH RECHT PLEIBEN UND DEM WERDEN ALLE FROMME HERTZEN ANHANGEN ANNO 1607. —
Fedelén címeres alak, a címeren LANDAW 1607.
AR ötvösjeggyel.
Német munka, 1607.
Aranyozott ezüst, mag. 46·5 cm.
A San Marco-gyüjteményből.

K KÓKUSZSERLEG, (188.kép)
talpas és fedeles. Tetején női alak.

Körösfői Kriesch Aladár

Ernst Múzeum aukciói

XIII–XIV. (1920) 210, 211. tt.

Körösfői Kriesch A.

---

irod.

Az Ujság.

1913. dec. 14.

(e. a.: A marosvá-
sárhelyi kulturház
nagy bronzdombor-
műve.)

partján a „Monte di S. Gerardo"-n (H) in-
s az előtérben
ò Offen" (A) terül el a vár aljában (a
-ban, melynek épületei körül a mecsetek
Castello" van kiemelve s ezen kívül csaki
a „Li Bagni Caldi" jelölvék meg. Budát
o re"-val (C) hajóhid köti össze. Pest túlsó
(I) ~~tul~~ mögött (város látható s az előtérben balra
mig innen a fa alatt férfi s nő beszélget.
„Isola di S. Andrea"-n (K) a vitorlás hajó-
n állva s ülve összesen három férfit vesszünk
vlcz szárnyas röpköd s a háttérben az egyik
lebegő szalagon:

FEN"

: „A. Buda, ò Offen" kezdettel s „K. Isola

uak 14: 20.4 s a vonalkeretnek 13.8: 20 c/m.

al Sig. Co. Ercole ~~Sala~~ Scala. In Modona.

66/93 N: 22

Körösfői Kriesch Aladár

hagyatéki kiáll.
Belvedere

cród

Az Ujság
1921. okt. 15.
(e. a.: K. K. A. hagyatéki kiáll.)

Kávéházak, népkönyvtárak és munkás-
csoportokra alakult berni társaság
városa és szabályzata IV. 52

Körösfői Kriesch

Aladár †

rod

Az Ujság 1920 VI/18

(e.a. K.K.A. meghalt.)

Katona Lajos dr. IV. 57.

Körösfői Kriesch A.

Neuvreti halon 40 éves
jub. kiáll. kat., 1935. jan.
5 – febr. 6.

BUDAPEST

Körösfői Kriesch Aladár

irod

Egy kis vinzapillantás, Magyar Iparművészet 1914, 461–465. l.

A cikk Helbing Ferenc csomagjában

Kedves Kálmánom! Az Elnök Ur
ömeltis ége címére beküldtem egy sor oza-
tot műveimből (hogyak) de így látom a
Magyar Fogadalmi és Emlékhelyünk
egy másnak dedikált példánya került oda.
Ha így van egy lapon értesítő és azon-
nal viszer élem.

Fogadd szinceségedest hálás
köszönetemet. Barátod
Gáspár

1916. IV. 8.

695-83

Dr. FABIÁN GÁSPÁR
MŰSZÉSZ
Budapest, XI., Kelenhegyi-lépcső 5.
Telefon: 69—5—83.

Körösfoi Kriesch Aladár

Erdei ut c. képe repr.

Árverési Csarnok aukció
kat. 34. sz. 1926. okt.

1

1. Tartozik

1. Készpénz
2. Külföldi pénznemek
3. Értékpapírok
4. Váltó
5. Követelés
6. Berendezés
7. Átmenő tételek

Körösfő-Kriesch

Aladár

Lásd

E. G. I. 593 l

BUDAPEST
936 MAR 28 12

Körösfői Kriesch Aladár

Felesége nek archipé,
repr.

Uj Idők 1932. 12. 7.
347. l.

A lap felső sarkán: p. 37
Rézmetszet, négyszögletes ha
Dergmann Carl Chr: Hm.
Thaten von Anno 1450 bis 1687
Lapa: 1344.

dad medaillonokban a következő fejedelmek

alól, hétnyolczad jobbra. Fejét babér övezi,
s kecskeszakált hord. Ingének lehajtott szé-
e, az aranygyapjas rend jelvényét vállra
ja brokát. Fölirata: „Ferdinandus III. Rex Hung."
alól, hétnyolczad balra. Fejét babér diszíti, ha
le van beretválva. Ingének széles gallérját
end jelvényét szalagon hordja s palástja
dus IIII. Rex Hung."
ól, hétnyolczad jobbra. Fején kis sapka van,
eszakála kicsiny. Ingének lehajtott széles
vértje fölött lánczon az aranygyapjas rendet
III. Rex Polon."
n alól, kissé balra. Fején prém kucsma van,
a rövid, bajusza kicsiny s arcza leberet-
gyapjas rendet lánczon viseli s palástja
Casimir. Rex Polon."
étnyolczad jobbra. Maga turbánját boglárok
vid hajat, bajuszt és szakált hord. Prémes
ett csat tartja össze. Körirata: „Ibrahim

Körösfői Kriesch

Aladár

Gödöllői szőnyegszövőtelep vezetője, díszítő festészet
1907 – 1915.

Éimisk 1930. 77. l.

Hermann Heinrich

Lebenslauf

Geboren 11. Februar 1903 zu Berlin-Steglitz, als Sohn des Kaufmanns Heinrich Heinrich und seiner Ehefrau Elisabeth, geb. Meyer.

Besuchte von 1909 – 1913 die Volksschule in Berlin-Steglitz, von 1913 – 1922 das Gymnasium in Berlin-Steglitz, das ich Ostern 1922 mit dem Reifezeugnis verließ.

Studierte von Sommer 1922 – Sommer 1926 Medizin in Berlin und Heidelberg, bestand im Juli 1926 das Staatsexamen und wurde im Oktober 1926 zum Dr. med. promoviert.

Von Januar 1927 – Juni 1928 war ich Assistenzarzt an der Chirurgischen Abteilung des Städtischen Krankenhauses Berlin-Moabit, von Juli 1928 – Dezember 1929 an der Chirurgischen Abteilung des Städtischen Krankenhauses Berlin-Neukölln.

Seit Januar 1930 bin ich Assistenzarzt an der Chirurgischen Abteilung des Städtischen Krankenhauses Berlin-Steglitz.

Körösfői Kriesch Aladár

Petrovics Elek: Magyar művészek rajzai a szép-művészeti Múzeumban – Művészet 1907. 186 l.

Tanulmány szent Istvánhoz c. rajza, mely a szépművészeti Múzeum tulajd repr.

Művészet 1907 197. l.

Körösfői Kriesch A.

vrod
z
Petr Samtida

25. l. – 103, 104 l.
képekkel –

Grand Hotel. Előkelő ház. Lift, ntok fürdővel és toilettel. Nagy prospektus ingyen.

-tónál (Olaszország). **Grand** 15.—május 15-ig. Lift, villamos- 25.000 m² kert és park. Távirda ktus ingyen. Ch. Lützelschwab.

Savoy-Hotel. Legújabb ház. án. Tulajdonos C. Schumacher.

hann. Elsőrangú szálloda a mes hálószoba és szalon. Lift, és légfűtés. Mérsékelt árak.

álloda. Elsőrangú szálloda, árak, pontos és figyelmes ki- **utazók 5% engedmény az**

zálloda. Elsőrendű ház, 30 ürdő. Omnibus és kocsi min-

PALACE HOTEL

Magyarország legelőkelőbb téli és nyári üdülőhelye. — Téli sportok. — Vadászat. — Lóverseny. — Golf. — Galamblövészet. — Tennisz. — stb. stb.

A magyar és külföldi arisztokrácia találkozóhelye.

Aki haját ápolni szereti és megtartani :: akarja, az rendelje meg azonnal ::

NÉMETH DEZSŐ hajszeszét

mely rövid idő alatt megakadályozza a haj kihullását és a korpaképződést, a hajnövést pedig e ösegíti. — **Egy üveg ára 3 korona.** — 3 üveg rendelésnél portómentesen küldi: **Németh Dezső «ANNA» gyógyszertára, Pápa.**

Körösföi Kriesch

Aladar

wód

Lippich 1901

60-l.

3905. Tornai Gyula.
Sz. Görgőn 1862 április 1

Japán leány.

Térdig látható, hát
mi közben tamburinon játsz
öldöke fekete, szeme barna.
ruha bársonygallérral. Pár
kendő van. A háttér barna.

Vászon, méretei 80:62.
Vétetett az 1909:X.19-
K-ért (1801-909).-- Kifizet
872 sz. nyugtára.-- Elszám
2006 sz.a.

Vét 120201-909

Kőrösfői Kriesch

Aladár

ivad

z

Kár Erzsébet

11. l.

BUDAPEST
42 II 1914

Körösfő Kriesch Aladár

vrád

Lykamúvtört. II.

315. l. 596. l.

Keppel

AZZO DELL' ESPOSIZIONE.

cupola. • 3. Mostra G. Segantini. • 4. Sala italiana. 6-7. Sale italiane. • 8. Sala austriaca. • 9. Sala svedese. ca. • 11. Mostra E. Glicenstein. • 12-13. Sale svizzere. Boecklin. • 14-15-16-17-18. Sale scultura, bianco e e arte decorativa. • 19. Mostra E. Baroni. • 20-21-22-23. Sale italiane. • 24. Mostra G. Gigante. • 25. Mostra D. Ranzoni. • 26. Mostra A. Soffici. • 27-28-29. Sale italiane. • 30. Mostra M. De Maria. • 31. Mostra E. Gola. • 32-33-34-35. Sale italiane. • 36. Mostra G. Landi. • 37. Mostra L. Selvatico. • 38-39. Sale italiane. • 40-41. Sale internazionali. • 42. Mostra A. Dazzi. • 43. Saletta italiana. • A. Amministrazione. • B. Segretario generale. • C Segreteria e Ufficio vendite.

Körösfői Kriesch Aladár

Sződ

Vamkönyvm

14. l.

(Körösfői Kriesch

Aladár)

könyve

(—) Lotz Károly

emlékre. 1833–1904

[Bp. 1905.]

Könyvtáramban

Körösfői Kriesch

Madár

1.

Kelp 110-P.

Vasárnap 3 Manszvét p.		**Protestáns** Hilda **Görög** Teokt. **Izraelita** Elul 12
Hétfő 4 Vit. sz. Róza	Holdtölte 6 óra 4 pk.	**Protestáns** Rozália **Görög** Babilasz ér **Izraelita** Elul 13
Kedd 5 Juszt Lőrinc		**Protestáns** Viktor **Görög** Zakariás pr. **Izraelita** Elul 14
Szerda 6		**Protestáns** Zakariás **Görög**

Körösföi Kriesch

Aladár

ivód

Somogyi Antal dr

A modern katolikus

Művészet.

Bp. 1933. 174. l.

Körösfői Kriesch A

l.

Rabhaladó

204. l.

Körösfői Kriesch

Aladár

Lyka München

63. l.

művészeti és tudományos osztályának főnöke

HANS KUUSIK

az észt Állami Képzőművészeti Főiskola igazgatója

JOHANNES GREENBERG

az észt Képzőművészeti Alapitvány művésztestületének elnöke

60 nyereményt összesen 2500 korona értékben. A nyerő tagokat a Társulat közvetlen értesítette a rájuk esett nyereményekről. A sorsolás eredményét hirdetési rovatunk elején közöljük.

Ő Felsége és a kormány iparművészeti vásárlásai.

A M. Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán Ő Felsége megvásárolta Belmonte Leónak Kriesch Aladár színes kartonja nyomán készült gobelinjét és Maróti Gézának két bronzhermáját. E vásárlások összege 6000 korona. A vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig az orsz. Képzőművészeti Tanács javaslatára 3115 korona értékben vásárolt több iparművészeti tárgyat.

A M. Iparművészeti Társulat választmányi ülése.

A Magyar Iparművészeti Társulat választmánya 1905. évi december hó 11-én ülést tartott SZALAY IMRE elnöklése mellett. Jelen vannak BALLAI LAJOS, BECK DÉNES, dr. CZAKÓ ELEMÉR, tóvárosi FISCHER IGNÁC, FITTLER KAMILL, GAUL KÁROLY, MARÓTI GÉZA, MORELLI GUSZTÁV, NÁDLER RÓBERT, RADISICS JENŐ, RÓTH MIKSA, gr. TELEKI SÁNDOR, ZSOLNAY MIKLÓS választmányi tagok, GYÖRGYI KÁLMÁN főtitkár és mint jegyzőkönyvvezető SZÉCSÉN FERENC másodtitkár.

Elnök megnyitja az ülést, üzvözli a megjelenteket

velencei nemzetközi művészeti kiállítás magyar csoportját, mely nagy sikere volt a magyar művészetnek és műiparnak. A kiállítás magyar termének a grand prix-t, az iparművészeti csoportnak pedig aranyérmet ítélt a nemzetközi zsüri, mely meleg elismeréssel adózott a magyar művészi iparnak.

Szeptember havában a muzeum üvegcsarnokában volt elhelyezve a Photo-Club nemzetközi amateur fénykép kiállítása, mely nagy közönséget vonzott a muzeumba. A szokott módon közreműködött a muzeum a Magyar Iparművészeti Társulatnak a muzeum palotájában rendezett karácsonyi kiállításán.

Lebonyolította a tavaly rendezett jótékony célú műkedvelői kiállítást, a mult évad legsikerültebb művészi kiállítását, s rendezi a Gaulois szerkesztőségének Párisban megnyíló nemzetközi női munkapályázata magyar csoportját. Részt vett a muzeum kiküldöttei révén a velencei és a liégei nemzetközi művészeti kongresszuson is; az előbbin Radisics Jenő igazgató a magyar kormányt képviselte.

A muzeumban a lefolyt esztendőben

Körösfoi Kriesch,
Aladár

Koronghi Lippich Elek
5000 K. pályadíjat adott
az alábbi társaságnak
1919-ben az akkor elhunyt
Körösfoi életéről és mű-
vészetéről szóló tanulmány-
ra. A pályázaton dicsérettel
tüntettek ki Péter András
pályanúvel.

Kéky Lajos: A szárévés
Kisfaludy-Társaság.
(1836-1936) Bp. 1936.
231. l.

NEROCCIO (sienai festő, 1447—1500)

Madonna Szent Sebestyén és Alex. Szent Katalin közt (96. kép)

Félkörű felső záródással.
Fa, tempera, 73×50 cm.
Restaurálta Endrődi Sebestyén, 1917.

Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 225. l. (Képe 225. l.) (Neroccio.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Képe: A Műgyüjtő, V., 1931., 7. l. — Berti Toesca 947. l. (Képe 947. l.) (Neroccio.) — Berenson 390. l. (Neroccio.) — Lepold—Lippay 55. l.

NIANI

Társalgók

Társalgók

Fa, olaj, egyenkint 23×20 cm.
Jelezve mindkettő lent jobbra: J. Niani f.

Maszlaghy II., 372—373. szám.

NICCOLO DA FOLIGNO (umbriai festő, 1430 körül —1502 körül)

A Szentháromság (97. kép)

Fa, olaj és tempera, 100×60 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
Restaurálta Nikássy Lajos 1933.

Rényi 13. l. —Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885.,

Körösfői Kriesch A.

l.

Czakó György

cimlap

ermekek egészségi állapotát friss le-
vitsük, következőleg Szervezetünket
ekek pedig oly szegények, hogy nem

.hó 29-én, augusztus 5-én, 12-én,
a 110 személy után a díj elengedését.
lbirálását újból kérve, maradunk a

9.

mély tisztelettel

TÉNY SZOCIÁLIS
RMEKVÉDŐ
TERVEZET

dr. Zilahy Gyula
ügyv.elnök

	Bevétel		Kiadás	
	korona	fill.	korona	fill.

80
78 40

Folyó szám	Kelet hó	Kelet nap	Tárgy
	19	10	dr. Eber Láp
	151	51	Fürst Ernő
	184	25	Müller J. 6
	10	—	Szekló Ottó
	186	10	Csányi K. 1
	553	96	Schuler J. 2
			" Friges
	80		Lux K. 1
	78	40	Fritz O. 1
	80	—	
	42	40	
	21	60	
	23	20	
	325	60	

Körösföi Kriesch A.

lásd

Telcs Ede: A

Cékbelickról.

Hongrie-Magyar-

ország. Préface. Paris

— Budapest, Bp.

c. n. 24, 25. l.

Körösfői Kriesch
Aladár

siremlékét a budai
farkasréti temetőben
Moivet Ödön készítette
Leleplezték 1930.
nov. 16.

Rajzoktatás
1930. 108. l.

Visegrád városrendezési

25.

ágos Bizottsága.

ány	száma:	48.099/III.a.	1925
	kelte:	VIII/15	1925
	beérkezése:	VIII/27	1925

ek száma:

elintézett szám:

záma:

záma:

5 VIII/14.

Kriesch Aladár

Lotz Károly emlékére. 1833-1904.
Nagy 8-r., 4 l, 20 tábla.
Füzve.

Kriesch Aladár

I. 1. p. h.

1.—8

Kőrösfői Kriesch Aladár

Nagy Sándorék és a gödöllőiek kiállítása a Nemzeti Szalonban.

Bpest, 1909. szept. — okt.

8-r, 38, 6 l, képekkel, füzve.

Kőrösfői Kriesch A.

H.3.p.e.

— 30

Körösföi Kriesch A.

1904. 7. a
képrom. tanács
tagja

Mün. Krónika
1905. 2. n. 6. l

35.099-1917. szám.

III.

A Műemlékek Országos Bizottságának,

Budapest.

Folyó hó 7-én 155/1917. sz. a. kelt fölterjesztésére tudomásvétel végett másolatban megküldöm.

Budapest, 1917. március hó 21.

A miniszter rendeletéből:

Körösfői Krisch Aladár

vőd

Jbl Svájc 1944

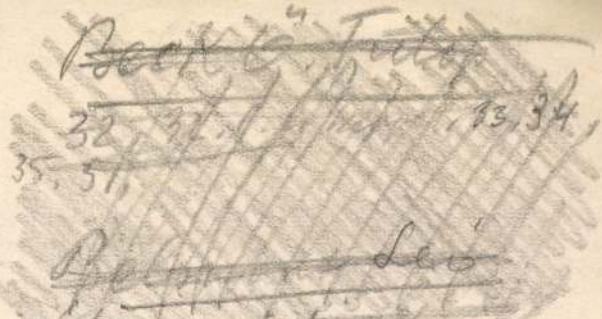

Aovább

~~Beck G. Tulip~~

~~32, 32. l. [illegible], 33, 34,~~
~~35, 51,~~

~~[illegible] Leó~~

~~30, 32 után képpel,~~

Körösfői Kriesch Aladár
43. l.

Marothi Rintel Géza
32. l. u. képpel, 35. l.

Mirkovszkyné Greguss G.
32 l. után képpel, 39. l.
40,

Oskó Lajos
35. l. 36. l.

Szárnovszky Ferenc
31. l.

Tarján Onhár
32. l. u. képpel, 37. l.

Miskolci ipzarm. Kiáth. Lal.

Bp. 1904

Krasznohorka, muzeum

43

ágos Bizottsága

iny { száma: 25.857/1943.II. 19
kelte: 4.21. 1943
beérkezése: 4.28. 1943

ek száma: 1 irat

elintézett szám:

záma: 110/1942

záma:

asta:

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnok

1929. őszi kiáll. 253–270

Körösfői Kriesch Aladár

irod

A gödöllői művész-
telepről. Vasárnapi Ujság
1910. 19. szám - (Archéppel
és Lépcsőkkel.
U. 193

Körösfői Kriesch Aladár

wad

A Rákóczi-szemlék-
pályázat nyertesei. Pesti
Hirlap. 1909 okt. VI.
U. 182

Pályatervel megoltetlel
kitüntetve:

Füredi Richarddal
körös terv.

Körösfői Kriesch Aladár

H
Graf
2

Lyka, C.: Drei ungarische Künstler. Deutsche Kunst und Dekoration. 1904. 624–648. l.

II

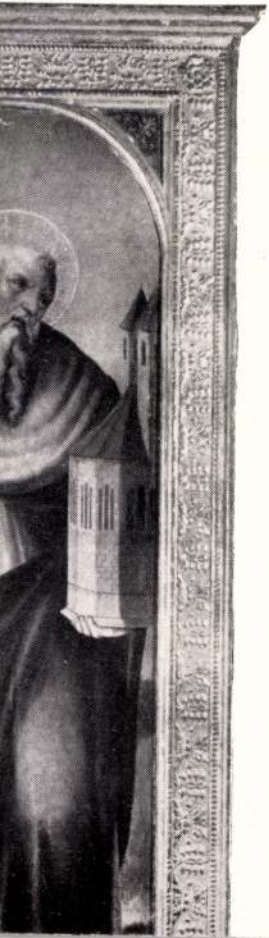

Körösfő Kriesch Aladár

wód

z

Lyka Károly

Kepek, wobrok.

Bp. 1935. 104. l

Körösfoi Kriesch

Aladar

und

Genth Verecke

V. 151. l.

153. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Körösfői Kriesch

Aladár

l.

Győr Páris I

73. l.

82. l.

1921 JAN -5-21

MAGYAR VÖRÖS KERESZT EGYESÜLET * 1921 * KIRÁLYHÁZI

Körösfői Kriesch A

vród
z
Fieber Henrik:
Üvegfestészet-
Bp. é. n.

(Képekkel)

Tiszacsege

Jókai u 1 sz.

Körösfői Kriesch A.

cród

Épitő Ipar, 1912,
jub. 28. (L. Z.: A
m. kir. Operaház
átalakítása.)

Körösfői Kriesch Aladár

8 képe

Lásd

Jml

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszteremében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Körösfői Kriesch Aladár

vőd

Kozáky István

A haláltáncok
története. III. r.
Bibliotheca Hu-
manitatis Historica.
VIII. Bp. 1941. L 267. l.
83. tábla
L 251.

N Y U G T A T V

300 P, azaz Háromszáz pengö
III./1.számu VKM rendelet ~~al~~ fel
~~fiai~~ törzslap, hivatali időn

A ~~tulórázást és munka kivána~~
~~igazolom.~~

~~Igazolom a munkáról~~
~~Elvégezést,~~

< Körösfői Kriesch Aladár >

vrd

Elek Artur:

< > haggatéka

Nyugat

1921. nov. 1.

Versecz lelet VII. 13.

halászatr
sai, enlé
tulásnak.
hol taval
mos menté
gyüjtés e
Ez termés
ban levő
idén pedi
csoportbó
raphikumo
a pár dar
került, e
kosályon
melynek h

Körösfői Kriesch Aladár

cvod
z

Nagyjmagy

100. l.

Körösfői Kriesch Aladár

Ego sum via veritas
et vita, 1902. tempera
Szépm. Mur.

Repr.
Nagyújmagy 70. tabla

Kövesdi Kriesch Aladár

1) Halokat vonja
2) Erdélyi tájkép
3). Ruttkayné Kossuth Lujza arcképe
4.) Részlet a Fürészkertből
5.) Feleségem -
6.) Balló Ede arcképe
7) Halászbárkák

1932 főv új szerzem. kiáll Műcsarnok

Körösfői Kriesch

Aladár

A [kulturpalotában
levő falfestményeit
a románok lekapartak.

Olaymagyarul.
216. l.

[marosvásárhelyi

Pécs

Littke L. pezsgóbor gyára, Pécs, Scitovszky-tér 12. 20-05

Tata

Esterházy gróf uradalmi pezsgőgyára. **Tata 33 és 11.**

Physikotherápia.

(Lásd orvosok alatt.)

Pincegazdászati cikkek.

Budapest

Cifka József, Budapest, V. Vilmos császár-út 48. 122-892

Nagy **Ignác pince felszerelési cikkek szaküzlete Budapest, VII. Károly király-út 9. 423-329, 423-363**

Miskolc

Planer Zsigmond paraffa fadugók faesapok gyártása és pincészeti cikkek szaküzlete Miskolc Lichtenstein u 14 56-95

Pipák.

Budapest

Gallwitz Testv. tajték gyökérpipák botok sakkok Bp. IV. Párisi-u. 9. 387-034

Plombák.

Budapest

Ujágh Árpádné özv. II. Bimbó-út 17. 154-426

Nagyvárad

„Sauberit"-Sauber Dávid cég, plombaüzem, Nagyvárad, 13-01

Pokrócok.

Budapest

Bertex Textiláru R.-T. Budapest, V. Wekerle Sándor-u. 8. 180-239 381-186

Klinger Henrik Budapest, V. Wekerle Sándor-u. 11. *115-209

Magyar kender-, len- és jutaipar r.-t. Bpest, V. Wekerle Sándor-u. 8. *188-996

Pannonia textilker. váll kft. Budapest V Sas-u. 20/22. *123-533

Péter József Bp. II Margitkrt 51/53. 158-266

Poloskairtó vállalatok.

Budapest

Jankura Andor okl. vegyészmérnök, ciánozó váll. Bpest, IX. Vaskapu-u. 1 142-832

Ottopál **Sándor Zsizsikirtás is Bpest XII. Királyhágó-u 5/a 150-484**

Politzer irt, takarit, Budapest, IV. Petőfi Sándor-u. 6. 189-794

SCHMOLL-PASTA

Körösfői Kriesch

Aladár

d.

Olay II.

289.1.

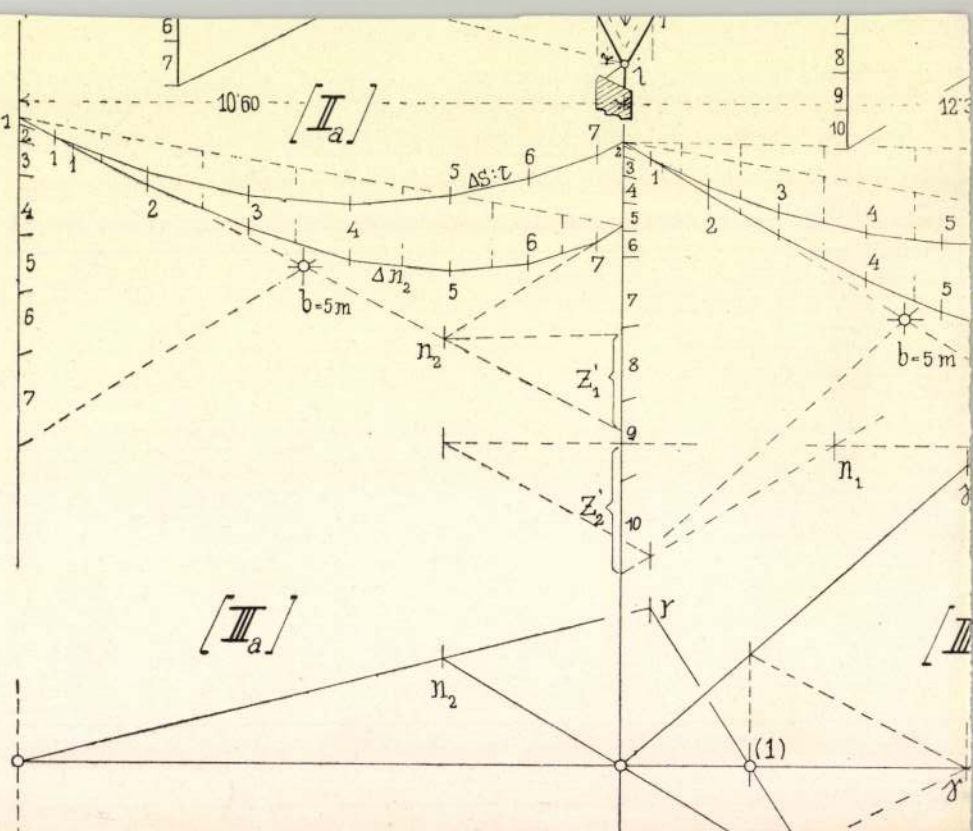
10'60
[IIa]
ΔS:τ
Δn2
b=5m
n2
Z1'
Z2'
n1
b=5m
[IIIa]
n2
γ
(1)
γ

Körösfői Kriesch A

vád

Jblképzőm

333. l.

. V ó .

ész-Egylet mü- és középitési

30.-án hétfőn délután 6 órakor

.

vacsora az Egyletben,

mber hó 27.-én

Szakosztályi elnökség.

Körösfői Kriesch A.

1.

Szépmüvészet

1943.233.1.

TÖTKÖMLÖS

Kövesfői Terézia

l.

Szépmüvészet
2942 287 l.

Europa Jihn és Könyvtergesztő"

R.Ti.

Budapest

V. Rothermere u 12 III em 2.

Körösfi Kreisch

Aladár

Zoich Klára c.

kepe repr.

Fiebermodrinv

220. l. mellett

Római császári provinciák

V. 262 – 264.

Körösfü Kriesch

Aladár

wód

Lázár mnyövöje

93. l

102. l.

Körösföi Kriesch

Aladár

ifod

Kővárymillen

187-l

FÉNYVES

Kövesfői Kriesch Aladár

Magyar Művészet
1934. 47. l.

Körösfői Kriesch Aladár

ród

Petrovics M. M.

XII. l.

Körösfő Kriéscht.

Cród

Ger Erd. 165 l

Ürõm, maurol

158

kép 143

Körösfő-Kriesch

mód

Petnyregi 40 l.

35—

234. Memling, Hans (németalföldi festő, 1430 körül — 1494): A szenvedő Krisztus. Félköralakú felső záródással. Fa, tempera és olaj; 13 × 10 cm.

—

Benesch: Belved. 70 l.
Memling

—

Gerevich PA, 242–243 l. (repr. 244 l)
Memling, festett kőkeretben.

—

Körösfői Kriesch

Aladár

vrod

Petr Müvelöd.

V. 534. l.

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Körösföi Kriesch

Aladár

vrâd

Lyka képzőm tört

448. l.

450. l.

Körösfői Kricsch

Aladár

vrád

i

Fiebermodmův

46 l. 113. l.

BUDAPEST

XII.

Istenhegyi Sz. László-kápolna

Az Istenhegyi kápolna tölszentelése. VV 1860, 509 l.

Körösfoi Kreich

Aladár

nód.

2 Birókeszik

296 l.

298 l.

~~Kecskemeti Közmüvelődési Ház~~

VII. 143

Kriesch Aladár

1880/81 – 1882/83,
1893/94 – 1895/96,
1897/98 – 1899/900
Lotz iskola

Ferkèpzomfoiskòvk

10 r. l.

[Körösfői Kriesch Aladár]

Nagy Sándor:

Részlet [a] életrajzából. Céhbelieknek kiállításainak katalógusa 1934.

Körösfői Kriesch A.

cród

Stimakovits László dr

Bevezetés a művészet-
történelembe
Bp. 1925. 129. l.

Körösfői Kriesch A.

vrod

Kállaineue

104. l. 22. t.

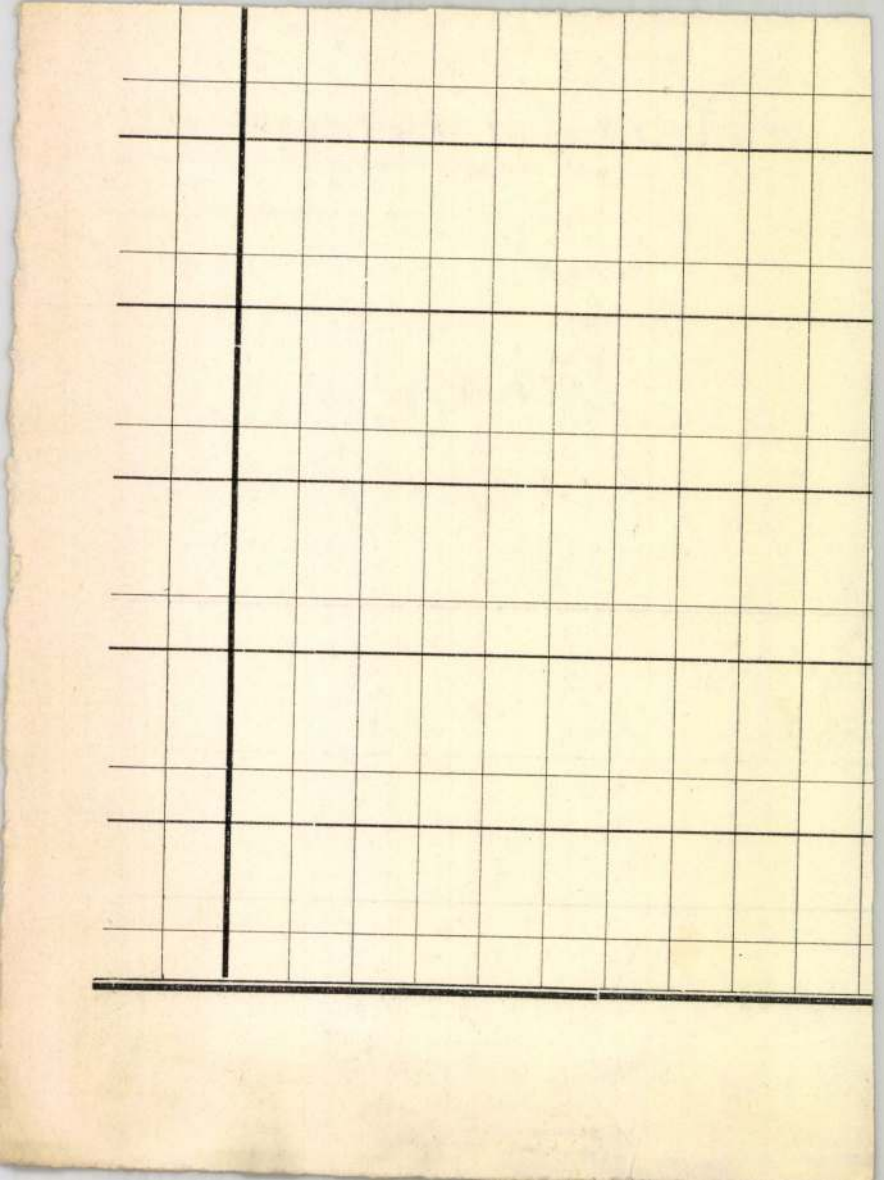

Körösfői Kriesch A

A váci Szent Vince
apácák templomának
falképeit festette.

Dercsényi Dezső dr
körlése

1947. márc. 31.

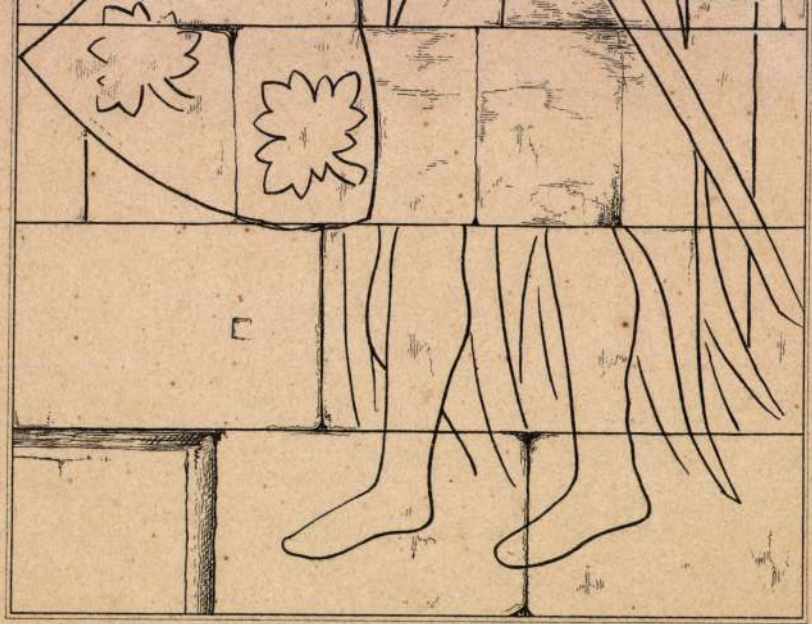

Ritterfigur in der Apsis der Ruine zu Waldenried.

Körösföi Kriesch Aladár

lásd
z

Dante alatt

A GRAFIKÁRÓL

A müvészet legősibb és legkö
vetlenebb megnyilatkozási formája a
rajz,akár az ősember sziklába karco
rajzaira,akár a gyermek első kisérl
teire,akár pedig a müvészek tanulmá
nyaira gondolunk. A rajzot régebben g
fikának nevezték,amint ez a szónak
redeti jelentéséből / görögül: γραφ
irok,rajzolok/ önként következett. A
grafika szó jelentése azonban ma
már kizárólag a rajznak,festménynek
vagy egyéb müvészi formának mechani
vagy kémiai uton előállitott nyomól
mezek által való sokszorositására k

Körösfői Kriesch Aladár

I. TEREM.

1 **Körösfői K. Aladár.** Zách Klára I. Tempera. E két festmény csak együtt adható el.

„Királyasszony kertje
Kivirult hajnalra,
Fehér rózsa, piros rózsa,
Szőke leány, barna.

Királyasszony néném!
Az egekre kérném:
Azt a rózsát, piros rózsát,
Hajh, be szeretném én!“

2 **Körösfői K. Aladár.** Zách Klára II. Tempera. E két festmény csak együtt adható el.

„Véres az ujjad,
Nem vérzik hiába:
Mit kívánsz most, királyi nőm!
Fájdalom díjába?“

„Mutató ujjamért
Szép hajadon lányát.“

*3 **László Fülöp E.** Anyám és fiúnk, István arcképe. Olajf. Magánt.

4 **László Fülöp E.** Gróf Schönborn-Buchheim. Olajf. Magánt.

*5 **Zemplényi Tivadar.** Keresztlevétel. Olajf.

*6 **Glatter Gyula.** Arckép. Olajf. Magánt.

7 **László Fülöp E.** Ő. Exc. gróf Mensdorff Pouilly-Dietrichstein, osztr.-m. nagykövet Londonban. Olajf. Magánt.

Képzőm. Tars. 1911. tav. Kiáll.

8 **Dudits Andor.** Kelenhegyi út. Olajf. Eladó.
*9 **Dudits Andor.** Nyár. Olajf. Eladó.
10 **Dudits Andor.** Breznóbánya. Olajf. Eladó.
11 **Dudits Andor.** Névnap. Olajf.
12 **Dudits Andor.** Ébredés. Olajf. Eladó.
13 **Dudits Andor.** Dante. Olajf. Eladó.
*14 **Vastagh Géza.** A kivert bika. Olajf. Eladó.
15 **Bruck Miksa.** Sárosi interieur. Olajf. Eladó.
*16 **Benczúr Gyula.** Mocsonyiné-Fischer Mária bárónő. Olajf. Magánt.
17 **Papp Bertalan** Kis kacér. Olajf. Eladó.
18 **Kézdi-Kovács László.** A feledés útja. Olajf. Eladó.
19 **Udvary Géza.** A fehér szarvas regéje. Gobelinf. Eladó.
20 **Udvary Géza.** Szt. István templomot épit. Színes rajz. Eladó.
21 **Udvary Géza.** Bouillon Gottfried Könyves Kálmán előtt. Viasz-tempera. Eladó.

II. TEREM

22 **Keményffi Jenő.** Látogatóban. Pastell. Eladó.
*23 **Keményffi Jenő.** Az íróasztalnál. Pastell. Eladó.
*24 **Réti István.** Férfi arckép. Olajf. Magánt.
25 **Ferenczy Károly.** Csendélet. Porcellánmadarak. Eladó.
26 **Ferenczy Károly.** Csendélet. Porcellánpapageiok, galamb. Olajf. Eladó.
27 **Ferenczy Károly.** Birkózó. Olajf. Eladó.
28 **Ferenczy Károly.** Virágok. Olajf. Eladó.
*29 **Ferenczy Károly.** Birkózók. Olajf. Eladó.
30 **Ferenczy Károly.** Csendélet. Szobor. Olajf. Eladó.
31 **Glatz Oskar.** Zs. J. úr arcképe. Olajf. Magánt.
32 **Glatz Oskar.** Gyermekek a gyümölcsösben. Olajf. Eladó.

Körösfői Kriesch Aladár

gróf Festetich Géza

arck

Budapest székesfőv. tulajd.

Tengeri vész

944. Holland festő a XVIII. sz.-ból

Körösfői Kriesch A.

önarckéje az

Ernst Múzeumba

Mária gyermek karában.

803. Lazaro Tavarone,

Körösfői Kriesch
Aladár

U. 181, 193

lés	A főknyv tétele	A kitett összeg			
		bevétel		kiadás	
		Ka	f	Ka	f

Korösfö Kriesch
A

Läsd
2
Rimp. 229

Kőrösfő Aladár

ind

M. Tudományos Szet

1909. 324. l

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz : ..... Korona ..... f-rői

y összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

bérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Körösfős Alandár

Szód

M. Szamuvesek

1909, 322.

.....___-i m. kir. posta- és távirda-pénztár

Nyugta

azaz: ..... Koron

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

Kőrösfő Hladár

Urod

Oxo. 151.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

..... azaz: ..... Korona ..... f-ről,

ı összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

érnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Biedermeier. Ovales Vitrinchen. Biedermeier.

alapu bársony kárpitozással. Magyar. Biedermeier. —
er.

nyozott fa. XIX. sz. — Ovales Vitrintischchen, vergol-

damaszttal. XIX. sz. — Etrusk, mit rotem Damast.

, eltolható lappal. Magyar, XVIII. sz. — Tisch, Nuss-
ebbarer Platte. Ungarisch, XVIII. Jh.

, 3 lábbal. XIX. sz. — Rundes Tischchen. Mahagoni.

kással. XVIII. sz. — Standuhr. XVIII. Jh.

keretben. Empire. — Grosser Wandspiegel. Empire.

l. Magyar, 1800 k. — Tisch. Ungarisch, um 1800.

ott részletekkel, négy hajlott lábbal. Angol, 1850 k. —

négy faragott diszü, hajlott lábbal. Angol, 1860 k. —

n. Hocker, Modern.

meier.

2408. TEAASZTAL, diófa, négyszeres. XIX. sz.

2409. KABINET-SZEKRÉNY, ébenfa, csontal
nyolc fiók és ajtósfülke. Olasz, XVII. sz. s
Italienisch, Stil d. XVII. Jhs.

2410. FALITÜKÖR, faragott fakeretben. XIX

2411. SZÉK, diófa, baluszteres lábbal, bőrkárp
mit Lederüberzug. XIX. Jh.

2412. KÉT VIRÁGASZTAL, Boulle-modoru be
lippe. — Zwei Blumentische. Französisch

2413. NAGY KÉPKERET, faragott és részben
geschnitzt, teilweise vergoldet. XIX. Jh.

2414. KIS ÜVEGSZEKRÉNY, diófa, fent ivese

2415. MAGASTÁMLÁJU KAROSSZÉK, faragc
point és gros point kárpitozással, támláj
XVIII. sz. Armstuhl, mit hoher Lehne.

2416. SZALÓNASZTAL, faragott és aranyozott f
bal. Rokoko-stilus. Salontisch, Rokokos

Körösföi Kriesch A.

l.

Off München 1905

82. l.

est és szárazon tisztit

Körösfői Kriesch A

l

Magyvienivadkiáll

125. l

A kiadvány hiteléül:

Horányi

min. irodatiszt.

Müemlékek Országos

Körösfői Kriesch
Aladár

l.

Ferkèpzomfoiskèvk

1933-34. 62. l.

ai napon Dr.

úrtól, – 50.- P. azaz

képen köszönettel

n.

Farkas Tibor

én

Körösfői Kriesch Aladár

wod

Zámborszky J. A.
magyar Országház
Bp. 1937. 47. l.
99 – 100.
Kénetkel

XI.

BUTOROK • ÉS • EGYÉB BERENDEZÉSI • TÁRGYAK

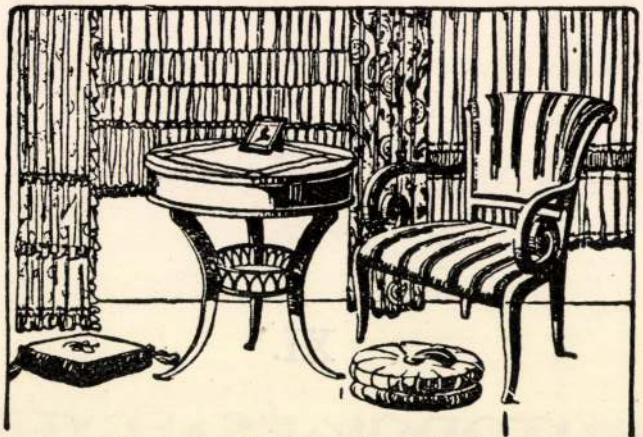

Biedermeier
NAGY JÁNOS

és minden más stílű bútorok, bronz és facsillárok állandó kiállítása. Függönyök készítése és teljes lakásberendezése.
kárpitos és díszítő Budapest, Belváros, Cukor-utca (volt Himző-utca) 5. szám.
Telefonszám: Automata 832—74.

84. *Deák-Ébner Lajos:* Olasz táj. Olajfestmény.

Árvácsi Károly
1930. okt. 4. rk. 7.

Kőrösfői Kriesch

94. *Kőrösfői Kriesch Aladár:* Tanulmányfej. Pasztell.

Körösfői Kriesch A

cikke

Husvét, a

Cehbelich. első

könyve. Bp. 1914.

23, 24. l.

~~[illegible]~~

Körösfő Kiesch A

Krajznay Krauss Lajos nobrás

Lotz Károly

Megyer Mayer Antal

Márton Lajos festő

Mayerhoffer András

Rivetti Péter

Tatirek Félix

laikus fanobrás
a pilos könyvtár
faabrázolásainak
mester.

Irod

Kopp Jenő: A há-
romszáz éves pesti
papnövelde. Bp., 1948.

Lepsiszentgyörgyi Székely Mikó – Kollégium

IX. 96.

Körösfői Kriesch Aladár

Bölényvadászat

erő
2

c. tepe repr.

Siklóssy László dr

A magyar sport ezer
éve. I-k. Bp. 1927.

24. l. után

Körösfői Kriesch Aladár

Marosvásárhelyi Kultur-
palota freskói
Nagy Sándorral
közösen

Temesvári seminárium
kápolna freskói
-1914. Nagy Sándor-
ral együtt.
Veszprémi műház
épületének sgraffitói

Benedek Lajos
közlése 1947

Körösfő Kriesch A

l.

Szépm. Muz. Évk

IX. 275. l.

(Tákbistor)

Krisztus keresztelése, vert ezüst dombormű beszterczebányai XIX. sz. - beli keresztelési emlékeken VII. 233, 234.

— ét ábrázoló vert érem Heubergertől VII. 234.

Körösfõi Kriesch A.

l.

Diviparnutört

262. l.

1920. évben Reiter László alapította

Fontosabb kiadványai:
Ady Endre hátrahagyott műveinek első kiadása, Ady Lajos: Ady Endre életrajza, Petrovits Elek művészeti tanulmányai, művészeti könyvek Munkácsyról, Nagy Baloghról, Gulácsyról, Van Goghról, stb, illusztrált szépirodalmi könyvek

Körösfői Kriesch Aladár

Lód
c

Magyar Iparművészet

1907. 160. l

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-ra

y összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190.... évi .....

bérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190.... évi ..... hó 1-én.

Körös fő Kriesch Aladár

lásd

Ellik

..... *mühely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Körösfő Kricsch Aladár

ired.

Magyar Iparművészet

1911. 270. l.

Körösfő Kriesch Aladár

Münchner 1918. 20, 21

Komárom cr. folyóirat

IX. 69

Körösfői Kriesch Aladár

Műcsarnok
1915. tav. kiáll. 182, 316
1916-17. téli kiáll. 64, 77, 84
1917. tav. kiáll. 152, 360, 361
1917-18. téli kiáll 218, 232, 309
1918-19. téli kiáll -
1919-20. téli kiáll - 70, 80, 82

Argentoratum (Strassburg) h. n.

VI. 211

Körösfoi Kriesch Aladár

leisd

Könagö

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
alá

8. sorsz. Műhelyi minta

Körösfői Kriesch Aladár

Mucsarnok
1908. egyházmuv. kiáll.
59 l.

TK. 96.

II
572

96. Ismeretlen festő.

A XVIII. század végéről.

Kéler Godofréd.

Mellig látható, kissé balra fordult. Parókája szürke, szeme és szemöldöke barna, arcza és bajusza leberetvált. Körülcsavart nyakkendője fehér, ingének mellfodra látszik, nyitott dolmánya és prémes bekecse sötétviolaszínű.

Vászon, méretei 65 : 55·3 cm. — At. Képt. 57.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

A Nemz. Múzeumban. 1876: VII. 5. — 1878: VII. 5. — 1880: VII. 5. — 1881: VII. 5. — 1883: VII. 290.

A Párt. Képcsarnokban. 1884: VI. 98. — 1894: VIII. 357.

Körösfői Kriesch Aladár

Minerva

1893/94. téli kiáll.
1894. tavaszi kiáll.
1894/95. téli kiáll.
1895/96. téli kiáll.
1896. mill. kiáll.
1897/98. téli kiáll.
1898. tav. kiáll.
1898/99. téli kiáll.
1899. tav. kiáll
1900-1. téli kiáll
1902-3. téli kiáll. 45, 336.
1903. tav. kiáll.
1903-4. téli kiáll. 7, 324
1905. tav. kiáll. 116, 242, 246
1905-6. téli kiáll. 143, 145-147
536, 580

Alemann-korszak a népvándor-
lás Korában X. 52.

Körösfő Kriesch Aladár

Munkaruk
1918 - sajtóhadiszállás Erdő
Földmivelő foglyok, tempera.
Lószanatorium Levicoban, tempera.

Selmeczbányai múzeum V. 164.

Körösfői Kriesch Aladár

Művészeti lexikon

414 l.

Á. 147 (14).

Körösfő Kricsch Aladár

Grod

KL. 45

Körösfői Kriesch

Aladár

U. 800

Kriesch Aladár

1909. koll Giäll-
Nemzeti Szalon
laid a Katalogut
Ohv-

Körösfői
Kriesch Aladár

önarck.

Tört. Képes.

Kriesch Aladár

Szül. 1863 okt. 29.

1880/81. I. vendéglát.

1880/81 II. I. szakosztály

1881/82 I. II. " "

1881/82 II. " " "

1882/83. I. III. " "

1882/83 II. " " "

Hagen i. W. IV. 46

- Kriesch Aladár

szül. 1863 okt. 29 -

1863/84. I. III. magántag

Heimann-féle nyilvános könyvtár

Berlinben II. 148, 149, 150

— forgalma II. 150.

Kőrösfői

Krisch Aladár

† 1920

U. 1684

1685

Körösfői Kriesch Aladár

Krisztus menybemenetele, mozaik; fenti terverte, repr.

Csáipatm 564. l.

(Keppel.)

A la bonne heure (fr. a la bon őr), epen jókor.

A la carte (fr. a la kart), étlap szerinti étkezés.

Ahenone (-kok), *Margit szent* (1645—1690). Apáca a paray-le-monialí zárdában. Jézus szent szíve tiszteletének apostola. Ünnepe okt. 17.

Ahcsony-Tátra, 2043 m magas hg. a *Vág* és a *Garam* között. Legmagasabb csúcsa a *Gyömbér*, fontos vízválasztója a *Kereky-hegy*.

Akaba, Akaba és Kirmahikka lia. A. és Csaba mondai harcaiban változatlanul az avarok és frankok kizárólagos emlékét kell keresnünk. A. neve az Akaba lisi ellen feltámadt *Andrach* gondra király nevét őrzhe meg.

Akaba (arab., eredetileg Akaba-el-dim). Az Égeum-tengerbe hosz. kinek mindenik magvirágzás, csodálatos konyvi tompassa volt.

Akaj, Nk., P.-P.-S.-K. m., l., 2265 M. Modena hivatásnyilvánva 1800 óta.

Akajnáskozás = kalmárkodás. (l. o.)

Akajnálás, kereskedésre szolgáló művészi munka, mely eladnak, vevőknek, csalhatatlanok a kiki kiszíne alatti vezetésre szolgál. Mint az okonban is kiesiethetik A.-alak, melyeket szombaton vesznek és kalmárnak, hehát ünnepi ünnepi ünnepi készítenek. A pusztaságban történése és annak szükségmegszerzése való pénz kiadásra és annak szükségmegszerzése való kalmárnak mezők kaidhoh az A.-ak építése során. Az első vonalú A.-ak *Stephenson Robert* építette 1829—30. között a *liverpool—manchesteri* vonalon. A dinamit és a lőporgázok használata alig és kellő szempontjaira. Az előrehajtás sebessége munkig a helyi viszonyoktól s főkép a kőzet keménységétől függ. A fakazat méreteit a hegynyomások szabják meg, sokszor a kőzet önmagában is megáll s ilyenkor a vékony fakazat inkább az atmoszférikák káros befolyása ellen véd. A ventilációs hosszú A.-akkal mesterséges utón történik (pl. Gotthard-alagút); újabban a gőzmozdonyok elektromos vasutak elektromos mesterséges szellőztetés kérdését hathatósan szerelték. Vízalatti A.-ak készítésére a *puzzolán*-zsal való építési módszert alkalmazzák, melyet nagy nyomással hajtanak előre; ahol vízbetörésnél kell tartani, sűrített levegő nyomásával nyomják vissza a behatoló vizet, úgy hogy a falazás és a kiemelés teljesen szárazon történik.

Akó, Azsiai birodalom. (60000 m), Pumintól É.-ra.

Akóros, *szent* (1363—1391). A Gonzaga görök családjának tagjaiból. II. Fülöp spanyol király udvarában apródi volt. Majd belépett a jezsuitarendbe, hol mint növendék halt meg. Ünnepe jún. 21.

Akóki jog, másképp *eljárási jog*. Azoknak a szabályoknak összessége, melyek útján az állam a magánjogainak megvalósításánál közreműködik. E közreműködés közvetlen célja az ellenkezők mozgásának a jogok érvényesítésében, biztosítása, a jogállapot megváltoztatása lehet. Az e célokat megvalósító eljárási szabályok a polgári törvénykezési jog; kanonon belül *polgári perrendtartás*, *peres* meghagyásos és végrehajtásos eljárások különbözőek meg. (L. *Polg. törvénykezési jog.*) Az eljárás tárgyát képező

Körösfői Kriesch Aladár

Bonus Pastor, fenti
üvegfestmenye 1918-
ból, repr.

Csáiparm. 568. l.

Rakos n 10

Körösfai Kriesch Aladár

Irod

Nemzeti Szalon. A societaire-ek első kiáll. katalogusa.
1921. márc.

M. K. O. Ifsége hatáskörébe tartozó
ügyészek állami segélyezése 1911-ben.

V. 302 – 305.

Körösfői Kriesch Aladár

1893/94 I. fest. oktáv

1893/94 II " "

Taktakenézi lelet V. 167

Körösfői Kriesch

Aladár

Képei a Szépmű-

Múzeumba

Lippmann I. 67.

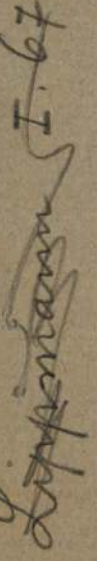

Érkezett 1905 febr. 14.

134/1905 sz.

Debreczen sz. kir. város múzeum ának őrei jelentik a múzeum megnyitását és nyomtatóány minutákat meg régészeti segédkönyvecket kérnek. (válasz. III. 14.)

Körösfő Kriesch
Aladár

Festette Steves vm. millennium Eppel (Eger hőszes védelme 1532-ben)
Egri megyeház dísztermében vm

Szeger 13.1

Sebestyén Gyula IV. 57.

Körösfői Kriesch Aladár

Mucsarnok Gödöllő

1909 graf. nemzeti kiáll.
140, 145, 156, 159, 173, 174,
187, 356, 359, 432

1910–11. téli kiáll. 25, 26, 84.

1911. tav. kiáll. 1, 2, 161, 170, 243

1911–12. jub. kiáll. 503, 504, 804, 818

1912. márc. kiáll. 147, 148, 166, 336,
359, 365, 366, 369, 372, 373, 376–
378, 474, 476.

1912–13. téli kiáll. 497, 658, 659,
662, 663

1913. tav. kiáll. 392

A. sc. jelzés rézmetszeten IV. 26, 101.

Kőrösfői Kriesch Aladár

1885/86 I. vendégl.
1885/86 II " "

történeti emlékkönyvei

Horváth Mihály, IV. 135

Kövesfai Reichert

l.

Révai XX. 574.

-1935

HÍVÓ

KÖZGYŰLÉSRE,

YET

Y PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM

NAK CLV. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL
KOR AZ EGYETEM DÍSZTERMÉBEN TART.

Körösfői Kriesch Aladár

díszítőfestő munkai az alábbi épületen

Csudáky Bertalan: Az Országos Magyar Kir. Zeneakadémia új épülete – Vasárnapi Ujság 1907

370. l.

U. 1625

.Text v.L.Zahn	/P.28.8o/	P 3.6o
hang : Aufzeichnungen den	/P. 8.25/	P 2.9o
en des grossen Meis- tung. Leinen	/P.17.3o/	P 4.6o
tigen Bildern. esonders schöne im Jahre 1931 zum	/P.50.4o/	P 9.8o + + +
der schönsten igen u.schwarzen	/P.48.-/	P 14.4o
inischen Bildhauers.	/P. 7.5o/	P 1.4o
eu farbigen Repro- uartformat.Geb.	/P.15.-/	P 4.2o
hnungen alter deut- scher Meister. 50 appe	/P.34.-/	P 10.8o
anzseitigen Bildern.	/P.17.3o/	P 7.6o
BUDAPEST. Die Sammlung museum u.Privatbesitz.	/P.50.4o/	P 9.8o
5 ganzseitigen Abbil-	/.28.8o/	P 8.8o

Körösfői Kriesch Aladár: Országút. Lines könyvmat.
(Kll. 49. Graf Siáll. 89.)

Éjjel az erdőn. Lines könyvmat.
(U.o. 93.)

Körösfői Kriesch Aladár

Körösfői Kriesch Aladár

Källa: s. 127

Kőrösfői Kriesch Aladár

állami vizf. díj 1919

Wolfner díj 1920.

1903 VI. 16. –

~~Budapest~~

Dr Szabó Sándorhoz. A néprajzi tanfolyamon ~~meghivatik~~ ~~de a költségeket önmaga tartozik viselni~~. (301/903)

uti átalánya való igény nélkül részt vehet.

Körösfői Kriesch

Aladár

A. Mübarát

1921. 325

Római császárkori dolium TX. 102, 103

Körösfő Kriesch A

a gödöllői művész-
telep alapítója.

Pécs-Baranyamegyei Múzeum-Egylet
Értesítője V. 182.

Körösfő Kriesch A

emlékkiállítás

Belvedere

1921. okt.

Kövesfői Kriesch A. 2

2 évig Romániában

a végre Budapesten

Lotz falfestészeti mester-

iskolájában

Praeses V. 2.53.

Kőrösfő Krisch A. 3

1901. – tot Gödöllőn, ahol Nagy Sándorral a festőkolónia és a szőnyegszövő műhely megalapítója

Palatini V. 253.

Körösfői Kriesch Aladár

Szövött fali szőnyeg
Készítette Frey Rózsi.

Repr.

Magyar Iparművészet

1919. 91. l.

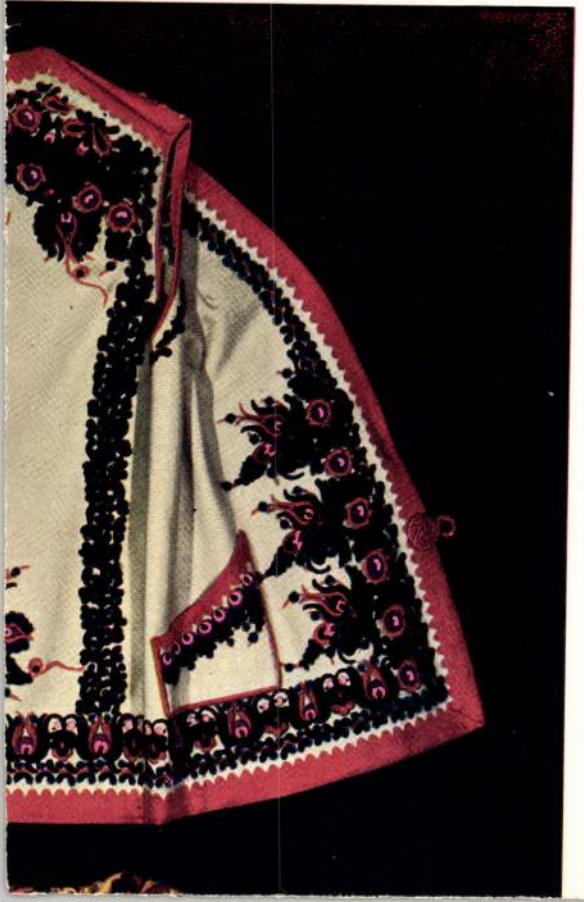

Körösfői Kriesch Aladár

Belvedere

1921 okt.-nov.
emlékkiállítás.

Ivoll

Körösfői-Kriesch Aladár
emlék-kiállítás. 1921 okt.-nov.
Belvedere művészeti rt.
(Bpest, 1921).

Gyarapodás.

...-ban. + Frankfurt a. M. 1550 novem-

L vörös virágú,

Jordulsan
...ál. Jobb kezében almát tart, bal-
...a. Elől lenyirt hosszú haja és szemöldöke
... brokát-ruhája Sarkosan kivágott L ingé-
...érja aranycsik, ... nyakába vetett zsinó-
... nagy kövét négy fehér gyöngy és nagy nemuji
... felett három sorban ez:

...IVNGARIE ET
...OGENITVS ANNO

...rban őrzött eredetije után.
...igmond.

(2)

894: II. 61
907: II. 8

7

Körösfői Kriesch Aladár

1909-ben kollektív kiállítása volt a Nemzeti Szalonban -

ird

Körösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándorék és a gödöllőiek kiállítása. Bpest 1909. (Nemzeti Szalon).

Napoleon I sö III. 146.

Körösföi Kriesch Aladár

MAPFE tárlatán 1919

Wolfner Gyula

vörf. dij.

509/1.

Erhard Tolarin Christoph

Orosz gyalogos (Kaiserlicher Russischer Infanterist.)
Rt.

K. 1. –

136 m. 57 z.

Körösfői Kriesch Aladár

MAPFE tartalán 1919
állam I. vizfertm. dij

640

Klein, Adam

Tót költő a Duna partján.

Rk.

K. 2.

131 x 199 mm.

Körösfői Kriesch Aladár

1918–19. állami nagy aranyérem

Kézigrázatot vető Latona

Művészet 1918. 50.

Kézdi sék IX. 101

Körösfői-Kriesch Aladár

festő (szobrász) és író (Szamuivész) szt. 1863
X. 29. Budapesten megh. 1920
VI. 16. u. o. Ugyanott, Münchenben, Velencében és Rómában végezte tanulmányait. Törlemeti képekkel F tint fel, azután monumentalis freskokat festett. 1901-tól Gödöllőn elt, hol Nagy Sándorval (l. o.) a festőkolónia és a szimmegszövő-telep megalapítója és tervezője. Magyaros Szamuivészeti terveivel 1907 nagy arangeriet nyert. Számos muvészeti akkel ist s Ruskinról és az angol praerafaelistákról,

Egyvet adott ki. F (Tordai ormágyules, Dobó Istvan stb)

d (Operti ormágházban, a Zenepalotában, marosvásárhelyi Kultúrpalotában)

998. Olasz festő.

A XVIII – XIX. századb

Szt. Máté eva
látható, asztal mell
Derékig, ül,
levő nyitott könyvbe
irja, hogy a
megigért Messias
tentatart ova
szemöldöke és szem
Balkezét a könyv
jobb karjára vet
gyal pedig bő uj
ben párkány
Fa, mer
Pyrker J

102

Kövesdi Kriesch Aladár

Falfestmény
(Városi képtár Marosvásárhely)

Repr.

Budapest 1942.
407. l.

Körösfői Kriesch Aladár

Árverési Csarnok aukció kat.

31. sz. 1926. febr.

Önarcheje repr. a katalogusban.

32. sz. 1926. ápr.

33. sz. 1926. jún.

34. sz. 1926. okt.

35. sz. 1926. dec.

39. sz. 1927. okt.

40. sz. 1927. dec.

АНЕТ

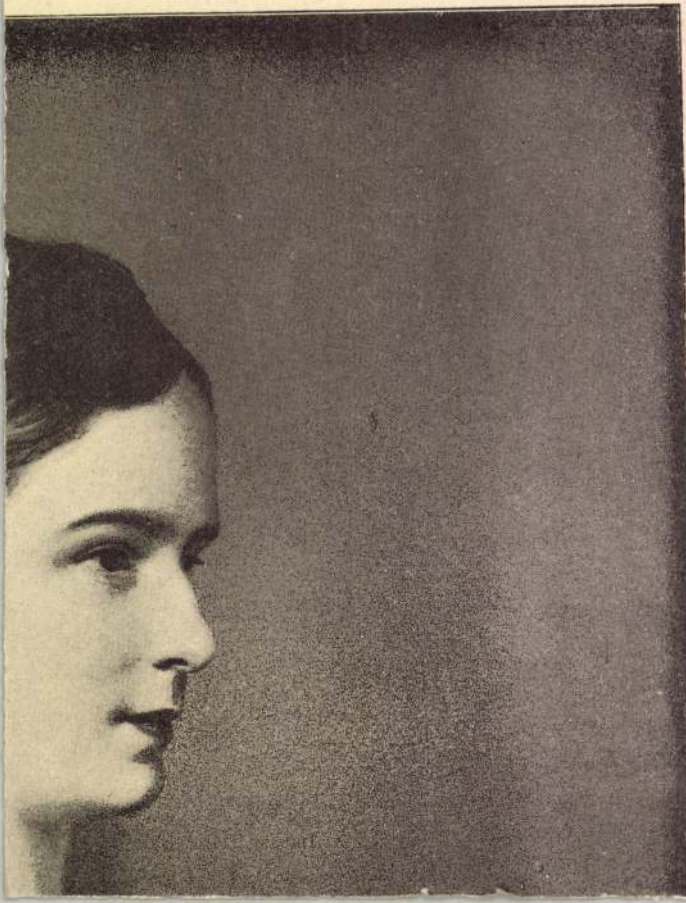

Körösfő Kriesch A.

Tanulmányfej, pastell.

Árverési Körlány

1930. okt.

4. rk. 17.

Antik bútorok

legszebben restaurálva
nagy választékban

RUCZ GYULA

régiség- és műkereskedőnél

BUDAPEST, IX., LÓNYAY-UTCA 23. SZÁM
Árverési Csarnokkal szemben. Telefon: 862-28

Körösfői Kriesch Aladár

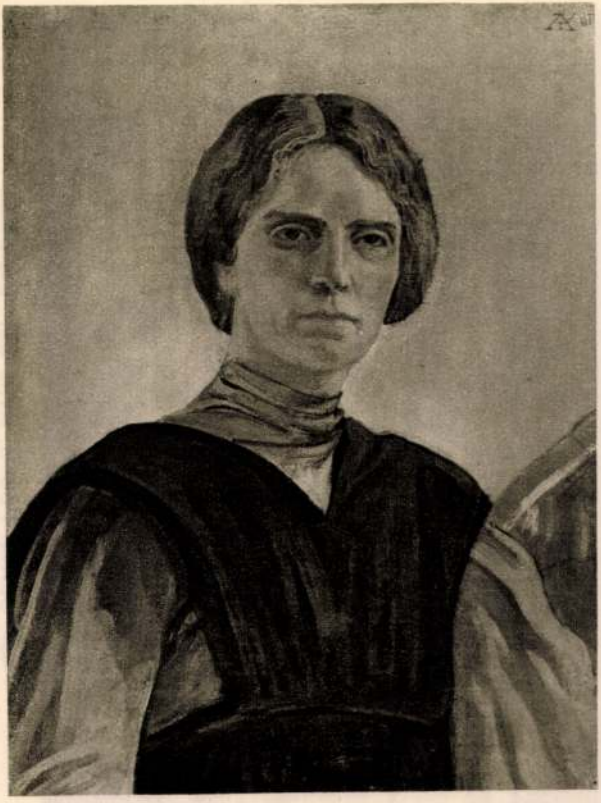

322. KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: Női fej.

Művészeti Közlöny 1937. 2. rk.

437. OLASZ FESTŐ, XVIII. SZ.: Csendélet.

Körösfői Kriesch

Aladár

Wód

Balásung Malerei

18, Ile. l. 71. t.

Körösfői Kriesch Aladár

Mihályi Ernő dr.:

Krisztusarc a művészetben.

Pannonhalmi Szemle

1941. 113. l.

Körösfői Kriesch Aladár

áll. vízf. díj 1919

Wolfner díj ~~1920~~ 1919.

Nemzeti Szalon

MAPE 16. kiáll. ~~1923~~ nov. 1930 dec

MEDGYESSY FERENC: Búsuló nő.

Körösfői Kriesch

Aladár

1863 - 1920

Leányfej, Beczkói

Biró Henrik Anlájd.

Ernst Muz. 138/akiáll. Lat.

1933. febr.

Körösfői Kriesch Aladár

A Nemzeti Szalon törzstagjainak kiállitásáról, valamint a nagynevü, elhunyt tagok alkotásairól számol be Kun Imre.
A halott müvészek: Székely Bertalan, Mednyánszky László, Körösfői Kriesch Aladár és Szikszay Ferenc.

Körösfői Kriesch Aladár kompoziciós festményein kivül nagyszerü tájképeivel is szerepal.

A HÉT, Bp. 1921. márc. 2o.
XXXII. évf. 8. sz. 140. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

L.F. /Lehel Ferenc/: "Százötven magyar müremeket mutat be az Ernst Muzeum" cimmel beszámol a tárlatról. Körösfői Kriesch Aladár kimaradt, mire megjegyzi, hogy nélküle "egy ilyen kiállitás nem tudományos jellegü."
Székely Bertalan a fiatalkori, Lotz Károly az öregkori munkáival szerepel. Pállik Béla női képmása meglepetést keltett.
Madarász Viktor "Dózsa népe" c. fantasztikus akasztási jelenete és Dózsa-portréja monumentális.

A HÉT, Bp. 1921.május 2o.
XXXII. évf. 14. sz. 237. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Kun Imre: "Az Ernst Muzeum Aukció Kiállitása" cimmel irt arról, hogy a most megnyilt nemzetközi tárlaton a külföldi müvészek mellett bemutatják a régi és az uj magyar müvészetet, s felsorolja az ott szerepló magyar müvészeket: Munkácsy, Lotz Károly, Mészöly Géza, Brodszky, Markó András, Telepy Károly, Szemlér Mihály, Kelety Gusztáv, Than Mór, Barabás Miklós, Deák-Ebner, Körösfői-Kriesch, Iványi Grünwald, Rippl-Rónai, Ferenczy Károly, Csók István.

A HÉT, Bp. 1921. május 1.
XXXII. évf. 12. sz. 2o6. lap.

Kerdsfői Kolesch Aladár (1863-1920)

a XX. sz. elején alakult gödöllői művésztelep egyik vezető alakja, a preraffaelitizmus és a szecesszió találkozásából létrejött stílusnak vagyis képviselője.

Németh Lajos: A XIX. sz. művészete Corvina Bp. 1974. 141. old.

MDK

Körösfői Kriesch ~~Aladár~~ Aladár

Repr.:
"Vallomás"

Komádi István: Az Iparművészeti Muzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében. Ip.müv.Muz. Évk. III-IV. 1960. 69-80.
75.l. 5. kép.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár - Nagy Sándor, festöm, -k.

P. Ábrahám Ernö: A hollók fája és egyéb mesék. Bp. 1917.

Koronghi-Lippich Elek: Költeményei. 1880-1902. Bp. 1903. / A költö autogrammjával./

Dr. Szemlér Lörinc gyüjteményének aukciója. 1936. Könyvdiszek.- Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5. rk. sz. 75. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőm. és Belmonte Leo, ip.müv. szőtte.
tervezte

Argirus királyfi és Tündér ilona. Gobelin.

Mücsarnok. 1911/12. Téli kiáll. Kat. 9o.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladar

Kőrösfői-Kriesch Aladar nyolc képpel és negy szőnyeg-tervével volt képviselve a berlini Secessio helyiségében rend.kiallitason. Megnyilt 1910.febr.5.-én.

Petrovics Elek: Hazai krónika

Művészet, 1910. 218-222.lap

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Egyike azoknak, akik megalakitottak a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesületét.

Cikk: Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete.

Művészet, 1910. 222.lap

Körösfői-Kriesch Aladár,

Füredi Richárd, - Lechner Ödön, az egyik müvészcsoport,
Beck Ö. Fülöp,- Hikisch Rezső, a másik és
Róna József,-Bobula János a harmadik müvészcsoport, akik három pályamüvükért dijat nyertek.
Tövis: "A Rákóczi-siremlék" cimmel ir a pályázati eredményekről, s a fenti hét müvész pályamunkájról csak annyit közöl, hogy ők "a másik három dijon osztozkodtak." Az első dijat ugyanis nem nyerték, de hogy a másik három dij hanyadik volt, arról nem szól az ismertetés.

A HÉT, Bp. 1909. nov. 7. XX. évf.
45. sz. 746-747. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

A "müvészet főrendiházának" nevezi a Mücsarnokot Tövis: "A tavaszi kiállitás" c. kritikájában, majd igy folytatja: ez az utolsó tavaszi tárlat ebben a formájában, ahogy ma mutatkozik. Ezután már helyet kell adniok a modern müvészet képviselőinek. A helyzet megváltozott. A MIÉNK ugyanis, mely számarányban kicsiny, de értékben eddig is a leggazdagabb csoportja volt a magyar müvészetnek, a napokban tagjai közé avatta a lent felsorolt harmincegy müvészt, -huszonegy festőt és tiz szobrászt- s igy közel hatvan főre erősödött, ami müvészetpolitika kérdésekben számbelileg is megadja neki ezután a döntő sulyt, mely esztétikai valőrje révén, eddig is joggal megillette volna.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf. 15. sz. 255-256. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Győzelmet aratott végre a modern művészet ügye. Képviselői bevonulnak a Műcsarnokba, s igy a jó müvek is olyan bőviben lesznek, mint most a rossz szak.
Az uj MIÉNK tagok:
Márk Lajos, Mihalik Dániel, Nagy Sándor, Nyilassy Sándor, Olgyay Ferenc, Perlmutter Izsák, Pór Bertalan, Szlányi Lajos, Thorma János, Ujváry Ignác, Zemplényi Tivadar, Boruth Andor, Czigány Dezső, Galimbert Sándor, Gulácsy Lajos, Herrer Caesar, Jávor Pál, Katona Nándor, Koszta József, Zombory Lajos festőművészek.
Beck Ö. Fülöp, Gách István, Gárdos Aladár, Kallós Ede, Ligeti Miklós, Pásztor János, Simay Imre, Szamovolszky Ödön, Telcs Ede, Vedres Márk szobrászmüvészek.

A HÉT, Bp. 1909 ápr. 11. XX. évf. 15. sz.
255-256. lap.

Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor

Mindkét müvész arcképét a cimlapon hozza a lap. Repr. Tövis: "A gödöllőiek" cimmel, a Müvészet c. rovatban ir a gödöllői müvészek két vezéregyéniségéről. A tolsztoji szellemet véli látni a müvészek együttélésének módjában...akik fanatikusan hisznek és küzdenek egy nemzeti müvészet renaissance-áért, melynek a népmüvészet talajából kell kisarjadnia.
"A magyar nép müvészetének...viruló szineiben, konstrukciójának szellemében elrejtőzve lappangó...magyar törvényeket keres a Krieschék népmüvészeti esztétikája."

A HÉT, Bp. 1909. szept. 19. XX. évf.
38. sz. 635-636. lap.

Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor

A két müvész egyszerünek és természetesnek tartja, hogy ők és fiatal társaik egyaránt festenek freskót, képet, terveznek butort, szőnyeget; foglalkoznak plasztikával és kerámiával. "Másnak egy élet kevés arra, hogy csak egyetlen matéria fölött is urrá legyen, ők mosolyogva, hittel és fanatikus bizalommal veszneknek kezükbe minden uj anyagot, hogy gyönyörködjenek uj voltában és nemességében, sőt még uj kifejezési stilust keresnek hozzá."
A következő szám a gödöllőiek kiállitásáról számol be.

A HÉT, Bp. 1909. szept. 19. XX. évf.
38. sz. 635-636. lap.

Nagy Géza, gördonyi, a M. N. Múzeum
érem- és régiségtárának igazgató-őre
(nekr.) IX. 143.

Körösfői Kreisch A

l.

Rad 1943

65. l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festő

Szabó Pestvm. II.k. 5.Körzet 59.lap

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A boroszlói béke, c. műve. Repr.
Madonna, c. műve. Repr.

Vas.Ujs. 1909. 56.évf. 838.lap

MDK

Körösföi K. Aladár, festőm.-graf.

Folkstone.	Akvarell.
Interieur.	"
Mákói leányok.	"
A kerti padon.	"

Mücs-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt.festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek
kollekcióiból rendezett kiáll. 1912. márc. Kat. 65.1

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

/T.D./: Erdélyi művészek, erdélyi tájak a Szépművészeti Muzeum grafikai kiállításán. Esti Ujság 1940. szept. 23. 7.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Gödöllőiek kiáll. N.Szal. 1909. szept.
Főv.Képt.

Körösfői K.Aladár MDK

Tavaszi vetés, akvarell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

"Torockói kalyha" c.festm.repr.

KMTárs. 1929. őszi kiáll.

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

Anya gyermekével, toll

Műcsarnok 1912. Hegedüs L. Tull Ö. Akvarell- és pasztellfestők és a grafikusok egyesülete kiállításai

Körösfői_Kriesch Aladár

MDK

Tanulmány, aqu.

Tájkép, aqu.

Műcsarnok 1912.Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell- és pasztellfestők és a grafikusok egyesülete kiállításai

Körösfői Kriesch Mádár

festő

M.D.f

1901-ben alapítja meg Nagy Sándor-
val a Gödöllői Művész-telepet és
szörömühelyt.

Kaós Judit: A szecesszió hatása Magyarországon
Művészet, 1964. november - 11 lap.

Körösfői Kriesch Aladár
festő

M.D.K

Méltatás

Kocsi Judit: A szecesszió hatása Magyarországon

Művészet, 1964. november – 11 kap.

Körösfői Kries Aladár, festő MDK

Szerepel a tárlaton.

– ua: Műgyűjtők képei a Nemzeti Galériában.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. jún. 29.

MDK

Körősfői Kriesch Aladár

A képzőművészeti év eseményei. P.H. 1933. évi nagy naptára. 54.l.

MDK

körösfői Kriesch Aladár, festőm.

Heves vm. pályázatot irt ki a millenium alkalmából Eger vára hősies védelmét bemutató festményre. A pályázatot k.K.A. nyerte el.
Elkészült a nagyszabásu festmény, mely azt a jelenetet örökiti meg, amidőn Dobó István a bástyafokon állva osztja a parancsokat, balról az egri nők forró olajat öntenek az ostromlókra.

Heves vármegye milléniumi képe.
,Mücsarnok.1900. 25.sz. 349.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.

Ma már mindennemü nemesebb keleti és nyugati szövéseket üznek a gödöllői szövőiskolában, mely mint tanmühely az Orsz.Ip.m.Iskolához van csatolva.
Ő is a tervező müvészek egyike. Ő a szinek nyelvén mondja el mondanivalóit. A metafizikai thémák iránti szeretet él benne, mint müvésztársának Nagy Sándornak.

Nemzeti Szalon.
A gödöllőiek kiállitása.

Vasárnapi Ujs. 4o.sz.19o9. 56.évf. 836.l.

mDK

+ Aladár Körösföi-Kriesch, festőm.

83. Kunstnerenghustru. /Fekelben ülő fehér csipkegallérros nő./ Repr.

Christianiai magyar kiállítás.
1923. ápr.-máj.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Körösfői-Kriesch Aladár: Szines üvegablak a temesvári szemináriumban. Készült: Róth Miksa műintézetében. Repr.

Magy. Iparművészet, 1918. 68. lap

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Sz. Gellért kulturális működése. Freskó a temesvári szemináriumdiszteremben. Repr.

Magy. Iparművészet, 1918. 71. lap

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Freskórészlet a temesvári szeminárium disztermében. Repr.
Freskó a temesvári szeminárium disztermében. Repr.

Magy. Iparművészet, 1918. 66, 67. lap

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Az egyházművészet terén a zebegényi templom, a váczi Csáky-sirtemplom, a temesvári szeminárium jeleskednek alkotásaival.

Fieber Henrik: Falfestmények, üvegképek.

Magyar Iparművészet, 1918. 56-59.lap

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár, Györgyi Dénes és Sidló Ferenc

Az 1913-i Erzsébet-emlékmü pályázat. Pályamunkájukat a zsüri megvásárolta. Repr.

Müvészet 1913. 224.l.

MDK

Kriesch Aladár
Kardvágás, 1 vázlat

Az uj Országház falfestményei. Uj Idők, 1898.
55 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Rákóczi siremlék pályázat. Épitő Ipar, 1909, okt. 31. 406.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

2. dij

A kassai székesegyházba szánt Rákóczi síremlék...
Művészet, 1909, 398 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár iparm.

A polgármester fogadó szobája.

Műcsarnok, 1899. 22. sz. 349 l.

MDK

Körösföi-Kriesch Aladár, festöm.

A Közmüvelödési ház belsö berendezése és külsö diszitése kiváló müvészek közremüködésevel történt.

K.K.A. és Nagy Sándor tervei alapján Roth Miksa kivitelezte a remek üvegmozaikokat.
KóK.A. a vesztibül freskóit készitette:
"Táltosok" és "Székely mesemondás" cimmel.
A koronázási relief is az ö müvészetét hirdeti.*
Bernády György dr., : A Marosvásárhelyi Közmüvelödési Ház.
Magyar Iparmüvészet. 1913. 395-404.1.

* Megalkották Sidló Ferenc, Hibján Samu és Vandrák Ferenc.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Gr. Festetich Géza, olf.

Mücsarnok 1924 február-március

2/. Körösföi-Kriesch Aladár, festőm. MDK

Than Mór falfestményét, mely-et az Operaház királyi szalonjában festett, a Millenium idején Ujváry Ignác, - 1916-ban Körösföi-Kriesch Aladár restaurálta.

Than Mór műveinek jegyzéke. 73.1.

Kőrösfői K. Aladár MDK

Gorgophone, templ

Saját arckép, temp.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Tanulmányfej, br.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.
1863-1920

600. Székely fonóasszony. Jelz. vizf.

Árverési Közlöny. 1936. 2. sz. 42.1.

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Női fej, terr.

Képzőm. ~~kiáll~~ Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 37.l.

Kőrösfői K. Aladár MDK

Halottak napján, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Plakátterv a külföldi művészeti vandorkiállitásokhoz.
Tavaszi felhők olajf.
Kukoricafosztás "
A három jó barát "

A Nemzeti Szalon tavaszi tárlatának katalogusa. 1920. Május. 12, 13.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Madonna, olajf.

Magyar Képzőművészek szegedi reprezentatív kiállitása. 1930. Kat. 31.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Cineák, olajf. mgt.

Magyar Képzőművészek szegedi reprezentatív kiáll.1930.Munkácsy-Céh.Kat. 22.1.

Kőrösfői Kriesch Aladár festő M.D.K.

100 éve született.

Gödöllőn utcát neveznek el róla

Hirek

Pest megyei Hirlap ~~1964~~ december 1963 1. 6.1.

MDK

Körösfői Kresch Aladár

1927.13-tól 2o-ig rend.pécsi kiállításon szerepelt művével.

Felvinczi Takács Zoltán: Kiáll.Pécsett

Magy.Művészet, 1927. 165-166.lap

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

1896-ban "Tordai országgyülés" c. olajfestményével nyerte el a Műbarátok Ösztöndiját.

Dalműbarátok, 57.lap

MDK

Körösfői Kriesch Aladár (1863-1920)

Tavaszi hangulat. Lent balra a művész monogrammja
Vászon. 78x84.

A tordai országgyülés. Lent balra a művész jelzés
se és az évszám. 896. Vászon. 77x138.

Férfi képmás. Jelz. fent balra: K.A. 896.
Vászon. 64x44.

Ernst Múzeum aukciói. XV. 1921. 26.lap

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Hungária, repr.

Vasárnapi Ujság 1919. 7. sz. 77.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői K. Aladár: A népmüvészetről.
Magyar Iparmüvészet 1913. 351-355.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Medvevadászat, repr.

Solymászat, repr.

falfestmények a magyar vadászkastély lépcső-csarnokában

Magyar Iparművészet 1910. 230.l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

· Tölgyfa, olf.

Mücsarnok 1924 február-március

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Szánkó a Tátrában, olf.

Mücsarnok 1924 február-március

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Malonyai Dezső Népművészeti sorozatának Székelyföld c. kötetében, művével a munkának nemcsak díszéhez, hanem tárgyi gazdagságához is hozzájárult.

Cikk: Magyar Népművészet.

Vas.Ujs. 1909. 56.évf. 158.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői-Kriesch A. emlékbeszéde Székely Bertalan felett. A Képzőm.Társ. közgyülése. Müvészet 1911. 158-164.l.

Körösfői Kriesch Aladár.

A Müvészház müvészeti tanács tagja 1909-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Körösfői Kriesch Aladár.

Elkészitette a Nemzeti Szalon üvegablakainak tervét. 1907-ben.

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Az 1567-iki tordai országgyűlés, c. festménye.
Képzőm.Társ.műlapja 1897.

SzmKT 50 155.1.

Körösfői K. Aladár MDK

Misézés, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Kőrösfői K. Aladár MDK

Arckép, tempera

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Körösfői K. Aladár MDK

Ostort fonó gazda, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Körösfői Kriesch Aladár, festő mon

Kassandra (1908) és a Kopjafák

c. gobelinje látható.

– ma: XX. századi falikárpitok kiállítása az Iparművészeti Múzeumban 2

ESTI HIRLAP

Bp. 1963. júl. 18.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Az ezévi velenczei kiállitás. Művészet 1912. 41o.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Bölényvadászat

Zámborszky Ilona: A magyar Országház. Bpest. 1937. 47,48.l.

MD K

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.

müve nem jellemző mesterére.

Rónay Jázsér: A Székesfv. Képtár 1937/38. évi uj szer
Nemzeti Szalon. szerzeményei.

Képes Krónika. 1939. 24. sz. 63-64. l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.
1863

Tordai országgyülés. -Müncheni modorban magyar levegöt tudott éreztetni.

Kende Béla: A Föv.Képtár uj szerzeményeinek kiáll.-a Müvészet.1939.IV.évf. 27.sz. 69-70.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Gorgophone, repr.

Mücsarnok 1911/12. téli kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Zách Klára története

A Szépmüvészeti Muzeum gyarapodása 1925-ben. Magyar Müvészet 1926. 41.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladar

Szántás Somogyban, olajf.

A Balatoni Társaság II. Kiáll.Kat. 1924.
Nov.29.-Dec.8. 14.lap

Kőrösfői Krisch Aladár MDK

A topolyfa, tempera

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

nemes érzésü, mindig könnyed, elükelö rajzu, szépséges vazlataiból ez alkalommal egész sorozato kapunk.

Baranski E.László: ?
Képzömüvészet.1929. 24.sz. 214.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár, „festő"- és iparművész

19
csütörtök

17.30
TIT Szabadegyetem
a magyar művészet a XX. században,
Magyar posztimpresszionizmus és szecesszió
(Csontváry Kosztka Tivadar, Galácsy Lajos,
Rippl-Rónai József, Beck Ö. Fülöp, Kő-
rösfői-Kriesch Aladár, Nagy Sándor.)
Előadó: Szíj Béla művészettörténész.

Magyar Nemzeti Galéria, 1954. január

Körösfői Kriesch Aladár

l. Lábiró Hagyaszt

65, 76. l.

Repr.

Lányа archége

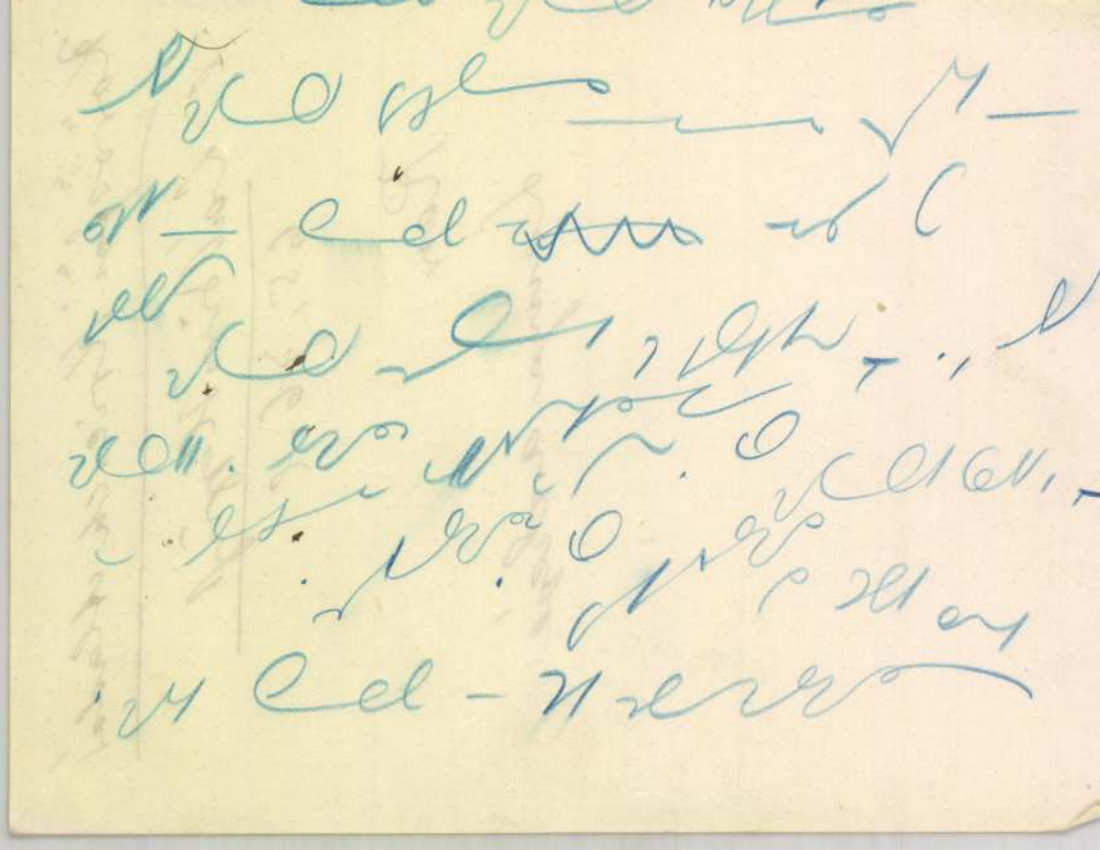

Körösfőr Kriesch Aladár

Irod

Művészet 1911. 37. l.
(Székely Bertalan emlékezete.)

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Tavaszi este, temp.
Tél a kutnál, temp.
Füzés tájék télen, olf.
Erdei tisztás, temp.

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Hora és Kloska lázadása, olf.
Gödöllői részlet télen, olf.
Felhők és hegyek, tempera
Tavaszi este, tempera

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet, 1914. 451-452.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Az 1567-iki tordai országgyülés

SzmKT. 155.1.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

Déry B.:Kulturpropagandánk a külföldön. Bp.1921. 7.l.

MDK

Körösmöi Kriesch Aladár, festőm.

Déry B.: Kulturpropagandánk a külföldön. 1921. ápr.3o.
De Hofstad. Amsterdam. 25-27.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőm.

A jó kormányos

Egyházmüv. kiáll. Rómában. R.E.cikke. Magyar Iparmüvészet 1925. 62 l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Ybl E: Képzőművészet. Budapesti Szemle 1933. okt.

103 l.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Réti I.: Tájékoztató. Nyugat 1928. jun.1.

8o2.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

A festők részéről tagja volt annak a biraló bizottságnak, amelyik az 1913.évi tavaszi tárlatra beérkezett műveket biralta.

Cikk: A zsürizés reformalása a Műcsarnokban.

Művészet, 1912. 410.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár festő M.D.K.

Buga Jakab éneke. repr.

Keresztury Dezső: A magyar irodalom képeskönyve Bp. 19
250.1.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Az 1567 tordai országgyülés, olajvázlat

Nemzeti Szalon 1909.
II. nyiregyházi kiáll.

MDK

Körösfői-Kriesch

Évk. KMT. 1930. 21.1.

Körösfői K. Aladár MDK

A hét vak parabolája, sz. kőnyomat

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek, és grafikai művek nemzetközi kiállitása

Kriesch Aladár
Kurucz őrjárat, temp.

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása. 1904.
márc. 30 1.

Palotás /Bojár/ 2

le és törtvonalu, bádogfedelü

A másik három homlokza
a déli homlokzaton a kórusmel
igy a szentély beugrásánál az
li homlokzatnak a kórus felé
mentíves, keretelés nélküli v
ben egy-egy ugyanilyen valódi

Az apszis háromig ugrik k
délen van. A templomot nyugat
tető boritja, mindkettő palaf
Belseje: A kórus alatti térbő
a kórus feljárója. A hajó hos
lábazat és fejezet nélküli, c
ja, amelyekre a háromheveder
a kórus vonalában helyezkedik
za. A lapos, egyeneszáródásu

Kőrösfői-Kriesch Aladár M.D.K.

Bp.1917 körül [?]

-- arcképe. Székely Aladár felvétele. 18 x 13,5 cm.

Székely Aladár fényképei. Irók és müvészek. Bp. év n. [1917?] I.sorozat. sztl.1.

MDK

Cimerrajzok

Körösfői Kriesch Aladár

Magyar Iparmüvészet 1916. 13o.o.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festö
1863 - 1920

Tördai országgyülés. Olf.v. Jelz.l.b. "K.A. 896".

Nemz.Szal.Müv.Egy.-Székfv.Kpt. és Tört.Muz.uj szerzemények.1937/38. 1939.máj.-jun. Kat.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

1917-18. Hága. Az osztrák-magyar sajtóhadiszállás képzőm. kiáll. Kat.

Kriesch Aladár MDK

Az elkényesztetett, olf.

Műcsarnok 1891/92. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Levél, olf.

Műcsarnok 1891/92. téli kiáll.

Kriesch Aladár

MDK

Czinka Panna, olf.

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

Az Ipm. Társ. választmánya... Mücs. 1900, 336 l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár. festöm.

a képzömüvészete képviseli.

MÜHELY kiállitása az Uránia/Kigyó-tér/ helyiségeiben.
Nyitás dec.12./

MIP.1908 342.1.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

A topolyfa, repr.

Mücsarnok 1915. tavaszi tárlat

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Művészet 1907. 3. sz. 186.l.

Körösfői Kriesch Aladár festő M.D.K.

Rajz a Buga Jakab énekéhez. XX. sz. eleje.

Nemzeti repr.

Keresztury-Vécsey-Falvy: A magyar zenetörténet képeskönyve. Bp. 1960. 280.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festöm.

II. Rákóczi György holttestét saját hivei kiragadják a Szász Fenes melletti csata viharából.

OMKT ált.rend. Brassói Képkiáll. 1890.máj. Kat. 12.l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Arckép, tempera
Ostort fonó gazda, olf.

Mücsarnok 1919-2o. tavaszi tárlat

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Kertben

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

A lap egy művészkollégájával kapcsolatos tréfa keretében annyit közöl róla, hogy a gödöllői művésztelep tagja.

Szinházi Élet. Bp. 1918. szept. 15-22. VII. évf. 37. sz. 32. l.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Feleségem

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Erdélyi tájkép

Balló Ede

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934

Kőrösfői-Kriesch Aladár /:1863-192o:/ MDK.
szobrász.

"Szancta Máter" márvány /kép"/

Petrovics Elek: A Szépmüvészeti Muzeum modern magyar szobrai.

Magyar Müvészet 1926. 26o. lap.

M.D.K

Kriesch Aladár
festő

Koronghi Lippich Elek hölteményét
Kriesch könyvdíszivel látták el.

—: A XX század könyvművészete – 45 kap

KRIESCH ALADÁR

143. Legelő. Aquarell.
145. Utszéli diófa. Temp.
146. Arckép. Fügetej-temp.
147. Aratás. Temp.

Képzőm.Társ.1905/6.téli kiáll. kat. 38.oldal

KRIESCH ALADÁR

116 Saját arckép. Tempera. Magánt.

Műcsarnok 1905. tavaszi nemzetk.kiáll.kat. 36.oldal.

Kriesch Aladár

MDK

Csak neve emlitve a XIX. sz. festészete végén a "legkiválóbbak" között.

Mirovi Nyakovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

80.1.

MDK

Kriesch Aladár festőm.

Almási Balogh L: A karácsonyi kiáll. Magyar Iparművészet 1903. jan. 1. 1-28. l. képekkel.

MDK

Budavára visszavétele. pályázat

Kriesch Aladár

Müvészeti Krónika 1904. okt. 15.

MDK

Kriesch Aladár

Résztvett a Céhbeliek I.kiállitasán.

A C.első kiállitása (Bálint Aladár cikke)

Nyugat,1914 ápr.16 58o l.

Kriesch Aladár MDK

Csomózottszőnyeg-tervei a Mintalapokban.

Müvészet,19o4, 2o9 l.

MDK

Kriesch Aladár

Ősfels. és a korm. ipm. vásárlásai. Magyar Iparművészet 1906. 46. l.

MDK

Kriesch Aladár

Az Ipm. Társ. választmányi ülése. Magyar Iparművészet 1906. 46. l.

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

a müncheni nemzetközi mütárlaton másodosztályu érmet kapott.

Kitüntetések. - Müvészet. 19o5. 4.sz. 271.l.

KRIESCH ALADÁR

Kurucz őrjárat. Tempera.

KMT 1903/4. téli kiáll. 44.oldal

Kriesch Aladár

MDK.

Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat 1899. évi rendes közgyűlésén vett részt.

Milcsarnok 1899. 215 l.

Kriesch Aladár MDK

Kettős arckép, olf.

Műcsarnok 1895. tavaszi kiáll.

Kriesch Aladár

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1895. tavaszi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Leányrablás a középkorban, olf.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

Tájkép. Tempera-festmény.

KMTárs.1902/3. téli kiall. 42.1.

Kriesch Aladár MDK

A boroszlói békekötés 1474, olf.

Mücsarnok 1897.tavaszi kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

A jövő rajz

GerLonModfest, 83-84 l. kép

MDK

Kriesch Aladár, 1906 évi milánói nemzetk.kiáll.
nagy dij

Kitüntetések. Művészet. 1907. 7o l.

Kriesch Aladár MDK

Kapu előtt, vizf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Templom előtt imádkozó oláh asszonyok, repr.

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Hóra és Kloska lázadása, repr.

Mücsarnok 1893/94. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Arckép , olf.

Mücsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

MDK

Kriesch Aladár festőművész

Bronzérem kitüntetése a párisi világkiállitáso
/Szőnyegek, szőnyegkárpitok, butorszövetek,
oszt,/

Cikk: Kitüntetések a párisi világkiállitáson.

Magyar Iparművészet 1900. 356.l.

Kriesch Aladár

MDK

A fencsi csata, vázlat, olf.

Műcsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

MDK

. Kriesch, festőm

érzésben tiszta, szinekben gyönged
"Krisztus" képe van jelen.

Olgyay Viktor: Müncheni Krónika. A IX. nemzetközi
műkiállítás. Glaspalast. - Művészet. 1905. 4. sz.
271-274. l.

KRIESCH

a párisi kiállitáson kitüntetést nyert
bronz érem

Vasárnapi Ujság,19oo.47.évf.36.sz. 6oo.oldal

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

Hock képv. reformkodása ellen tiltakozva, ö is aláirta a kultuszminiszterhez benyujtott ivet.

Ujváry Ignác: Válaz az "Okiratos válaszra." Mücsarnok. 1898 nov. 27. 155.l.

MDK

Kriesch Aladár

Török Gy.: A turini világkiáll. Épitő Ipar 1912. 1pr. 21. 156.1.

Kriesch Aladár MDK

Ősz, vizf.

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Kriesch Aladár

MDK

Részlet a Palatinusdombr-l, olf.

Műcsarnok 1892/93 téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár,
/Kriesch ?/ festöm.-graf.

az ex-libris ujabb magyar mestere.
RC ,claszszöveg. Repr. 132.1.

Czakó Elemér: Az Iparmüv.Muz. ex-libris kiállitása.
Magyar Iparmüvészet. ? 128-134.1.

Kriesch Aladár MDK

Hőra és Kloska lázadása. temp.

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1890/91. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1890/91. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Tájkép, olf.

Műcsarnok 1897. téli kiáll.

Kriesch Aladár

MDK

Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen

olf.

Műcsarnok 1900/19[illegible] téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Leányrablás a középkorban, repr.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

Kriesch Aladár

Boldogság, olf.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen, repr.

Műcs rnok 1900/1901. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Kriesch Aladár MDK

Somogymegyei paraszthház udvara, olf.

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Az 1567-i tordai országgyülés,melyen
először mondatott ki a vallásszabadság, olf.

Micsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Részlet a legsötétebb Józsefvárosból, vizf.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Kriesch Aladár MDK

A két Rantzau, olf.

Mücsarnok 1897. tavaszi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Boroszlói békekötés, repr.

Műcsarnok 1897. tavaszi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Az 1567. tordai országgyülés, melyen először mondatott ki a vallásszabadság, repr.

Micsarnok 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Kriesch Aladár /kőrösfői/

1907-15 Gödöllői szőnyegszöv.telep vez; diszitő festészet

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói... Iparműv. Isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 45.l.

MDK

Kriesch Aladár ipm

Magyarok a monzai kiáll.on. Magyarság, 1925.máj. 31. 7.1.

M.D.K.

Kriesch Aladár

Müveiről igy nyilatkozik a tárlatbeszámoló: "..ereje teljében mutatkozik."
A kiállitás helye és megnyitásának ideje nincs megjelölve.

Kárpát: Tavaszi tárlat c. közl.
Szinházi Élet. Bp. 1917. ápr. 1-8. VI. évf.
14. sz. 8. l.

Kriesch Aladár MDK

Udvar ólakkal, vizf.

Város vége, vizf.

Mücsarnok 1897. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Kálmán király beszünteti a boszorkánypereket,
vizf.

Mücsarnok 1897. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Tanulmányfej, repr.

Műcsarnok 1897. Téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1895/96. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Női arckép, repr.

Mücsarnok 1895-96. téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár és Belmonte Leo,

festöm.

gobelinje szerepel a kiállitáson.

Egyike müvészeink hajthatatlan egyéniségeinek.
A cinquecento tisztult eszmekörében él.
Rokonlelkü müvésztársa Belmonte, ki tüvel és fo
nállal hiven valósitotta meg gXXXXXX Kriesch
gyönyörü idilljét.
A karácsonyi iparmüvészeti kállitás. 1905.
MIP.1906. 14.1.

Kriesch Aladár MDK

Templom előtt imádkozó oláh asszonyok, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Női arckép I-II. olf.

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

tb. tag

A "Kéve" Művészegyesület tisztikara és tagjai. Kéve XX. kiáll. 1929.

Körösfői Kriesch Aladár.

a "Magyar aquarell és pasztellfestők egyesületének tagja.

Benda János.
a Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Körösfői Kriesch Aladár.

a"magyar grafikusok egyesülete"-nek tagja.

Benda János.

a Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Körösfői Kriesch Aladár.

A Gödöllöi müvésztelep első alapitótagja.

Bende J.

A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Körösfői Kriesch Aladár.

1921-ben a Belvedere-ben kiállitották müveit.

Bende J:
A Képzőmüvészeti egyesületek története,kézirat.

Körősfői Kriesch Aladár festő M.D.K.

Torda Városának készíti a "Az 1567-i tordai országgyülés " c. képet

Kisdéginé Kirimini Irén: Jegyzetek Gyorfás Jenő Müvésztéhez 138.1.
A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. Dp. 196
1963.

Kőröfői- Kriesch Aladár festő M.D.K.

/1863-1920/

A század első éveiben Gödöllön telepedett le / Nagy Sándorral / gödöllői társulás.

Genthon István: Magyar művészet a századforduló idején Bp. 1962. 40.l.

Körösfői K. Aladár MDK

Medvevadászat Rákóczi korából, tempera

Sólyomvadászat Mátyás király korából, tempera

Műcsarnok 1910/11 téli kiállitás

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Fanői tengerpart, tempera I-II.

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása

Kőrösfői K. Aladár MDK

Leányom arcképe

Műcsarnok 1910/11. téli kiállítás

Körősfői Kriesch Aladár MDK

Földmivelő foglyok, tempera

Hadsereg 1918. Sajtóhadiszállás katalógusa

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Lószanatórium Levicoban, tempera

Műcsarnok 1918. Sajtóhadiszállás katalógusa

Kőrösfői K. Aladár MNK

Hajnali támadás lángszóróval ellenséges lövészárok ellen, tempera

Kézigránátot vető katona, tempera

Műcsarnok 1918-19 téli kiállítás

Kőrösfői K. Aladár MDK

Zineák, olf.

Mücsarnok 1918-19 téli kiállitás

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Zách Klára története (diptychon) c. művével gyarapodott a Szépműv.Múz. modern képtára.

Cikk: A Szépműv.Múz.gyarapodása 1925-ben.

Magyar Művészet, 1926. 1.sz. 41.l.

MDK

Körösföi K.Aladár, festöm.

84. Leányom arcképe.

Képzöm.Társ. 1910/11. téli kiáll. Kat. 37.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kézigránátot vető katona, repr.

A Képzőm. Társ. 1918-19. évi téli kiáll. Művészet 1918. 49.l. Repr. 5o.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A topolyfa, repr.

Művészet 1915. 155.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

A magyar korona országainak egyesitett cimere. Kovács Erzsi rajza. A pajzstartó angyalokat tervezte Kőrösfői-Kriesch Aladár. Repr.

Magy. Iparművészet, 1916. II. Mell.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Templomozás Kalotaszegen, repr.

Micsarnok 1905. tav. nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Leányrablás a középkorban, repr.
KMT 1898/99. téli kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Gorgophone, repr.

Képzőm. Társ. jub. kiáll. kat. 1911/12.

KÖRÖSFÖI - KRIESCH Aladár.

Miért nép? Körösfői Kriesch Aladár:

Ádám András: Kerrel szövött falkárpit.

= ÉT, XXXIX. évf. 12. sz. 1984. III. 23. 364-365. p. ill

ÉRTESÍTÉS

Tisztelettel értesítjük Önöket, ho
a Faipari Kutató Intézet támogatás

Faanyagvédelem (

E könyv tartalmazza a ma Magyarors
gedélyezés alatt lévő faanyagvédős
szerek rövid leírását, felhasználá
galmazóját.
Tartalmazza a faanyagvédelemben il
telezést végzők névsorát, valamint
címeit.
A kiadványt minden évben szeretnén
még hazánkban nem jelent meg.

. / .

Az 1991. március 21-23. közötti I.
vényein elhangzott előadásokat, ho
résztvevők, mint minden más szakem
kész élő és felhasználható anyagot
A 32 előadást tartalmazó kiadvány
maga nemében egyedül álló, hanem m

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Nem csupán idehaza, de a külföldön is mint legszámottevőbb freskóművész szerepel. A parlamenti büfféterem, a zeneakadémia, a marosvásárhelyi kultúrpalota, a szini-akadémia őrzik remekműveit.

Fieber Henrik: Falfestmények,üvegképek.

Magyar Iparművészet, 1918. 56-59.lap

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Székely Bertalan tanitványai között. Vas. Ujs. 1910. 36. sz. 748.l.

Mdk

Kövesfői Kriesch Aladár

a gödöllői művésztelep vezetője
részt vett a „Művészház" kiállításain

Dévényi Iván Dokumentumok Medgyessy Ferencről
Alföld. 1963 10. sz

78. l

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Bölényvadászat c.f. az Országházban.

Zámborszky Ilona: A Magyar Orszaghaz.Bpest. 1937./Képekkel./ 47.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Emberek az erdőben, akvarell

Mücsarnok 1912.Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők és a grafikusok egyesülete kiállitásai

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Koronghi Lippich Elek költeményei. Kriesch Aladár és Nagy Sándor rajzaival. Bp. 1903. Művészet 1904. 63-64.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Tót munkások a Tátrában, repr.

KMT. 1917. tav. kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Vasárnapi Ujság 1910. 19. sz. 398.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

"Én vagyok az ut, az igazság és az élet..." Repr.

Képzőm. Társ. 1903/4. téli kiáll. kat.

. MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

A müvész felesége, repr.

Petrovics MM

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Gyermekem, repr.

Magyar Művészet 1931. 527.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen, repr.

Mücsarnok 1900/1. téli kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Tanulmány a "Tordai országgyülés"-hez, repr. Árverési Közlöny 1937. 7. rk. sz.

MDK.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Feleségem, repr.

Műcsarnok 1932. febr.-márc. kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Képzőművészet 1929. 24. sz. 214.l.

Körösfői Krisch Aladár
festő

M.D.K.

Faliszőnyege az Szerművészeti
Muzeum kiállításán szerepel

Molnár László: Magyar falikárpitok kiállítása
Élet és Irodalom, 1963. augusztus 17-8 lap

KÖRÖSTÖI - KRIESCH ALADÁR

Az Alföld kora

350.0-

1545

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Cassandra /valódi gobelin/ tervezése.Kész.:Belmont Leó.
Viharos tenger /Scherebek/ tervezése.Kész.:Frey Rózsi.
Ő felsége a király tulajdonában lévő gobelinek kartonjainak tervezője.
1. a család.
2. a jó kormányos.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Porträt des Künstlers
Die Witwe des Künstlers

Wien, Kunstlerhaus 1924. Mai-Juni

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Misézés, olf.

Mücsarnok 1919-2o1 téli tárlat

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Sancta Mater, márvány.

KMT 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész
Templomozás Kalotaszegen
Hungária
Torockói öreg ember
Torockói menyecske
Torockói ködmönös menyecske
Torockói pártás lány
Kalotaszegi leány
Kalotaszegi pártás leány
Kalotaszegi gyerekek
Részlet Levicóból
Részlet Levicóból II.
Magyar Aquarell és Pasztellfestők Egyesülete
VI. kiállitása, 1919 február

Körösfői Kriesch Aladár, festő- és iparművész (1863–1920)

Gallen-Kallelának, a legnagyobb finn festőművésznek 1908-ban volt Budapesten az első kiállítása, most ismét kiállítást rendez műveiből a Nemzeti Galéria. Nem évfordulós ez, mert már a múlt évben volt, fél évszázada, hogy meghalt, 65 éves korában. – Még egy árva könyv sem jelent meg róla magyarul. Gallen-Kallelának köze volt hazánkhoz, de mondhatjuk azt is, hogy nélküle a századunk elejének magyar művészete – Körösfői Kriesch Aladáré – és még többeknek – nem vált volna úgy magyarrá, mint amilyennek ismerjük.

Koczogh Ákos: Gallen-Kallela kiállítása
Zalai Hírlap, 1982. nov. 20.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő-iparművész (1863-1920).

A Kéve művészegyesület 1907. ápr. 27-én nemcsak felfogásban, szinvonalban is igen különböző kiállítókat mutatott be! – Tichy Gyula „Királyasszony néném" c. képéről éppen a mostani történelmi elégtételszándékok bizonyítják, hogy zavaróan amatőr kompozíció, Körösfői-Kriesch „Zách Klára"-tábláihoz képest is, pedig az utóbbiak nem feltétlenül nemzeti remekművek.

Rózsa Gyula: „alkotóközösség" a századelőn.
Népszabadság, 1984. júl. 13. 7-old.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

diszitőfestése a bécsi Vadászati Világkiállitás magyar pavilonjában

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 49.p.

KŐRÖSFŐI Kriesc Aladár festő

falképei

SZABÓ Balázsné: Budapest, Szent István Közgazdasági Szakközépiskola. Bp. : TKM, 1990. 6. skk, ill.
(Tájka, korok, muzeumok kiskönyvtára, 390)

Kőrösfői - Kriesch Aladár

festőműrész

„A gödöllői magyar necesszió Ziemelzedő

lépviselője."

Keresi Szemle

1984 nept

Körösfői Kriesch Aladár, festő – iparművész (1863–1920).

Varga Vera: A Róth Miksa üvegmúzeumról. 1.) Folytatás.

Róth Miksa üvegfestő iparművész és családjának baráti köréhez tartozott Körösfői Kriesch Aladár, Maróti Géza, Nagy Sándor.

Művészet, 1989., január, 16-old.

Körösfői Kriesch Aladár, festő-iparművész (1863-1920). 2.) Folytatás.

Vargha Vera: Roth Miksa munkásságáról.

Roth Miksa munkássága } 1904. a Nemzeti Szalon magyaros-szecessziós alkotói, Körösfői Kriesch Aladárral és Nagy Sándorral.

Művészet 1989. január, 18-old.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

emlitve

O.Jobbágyi ZSUZSA: Nagy Sándor:Ave Myriam
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/32.sz.25.o.

15-16. 9 - 12 óráig

erem

I. Múzeum u. 17., I.emelet

1. A video jelentősége és fejlődése Magyarországon

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

említve

P.Szabó Ernő: Magyar ex librisek.1896-1924.Iparművészeti Muzeum

UJ TÜKÖR 1980./XVII/ 6.sz.3.o.

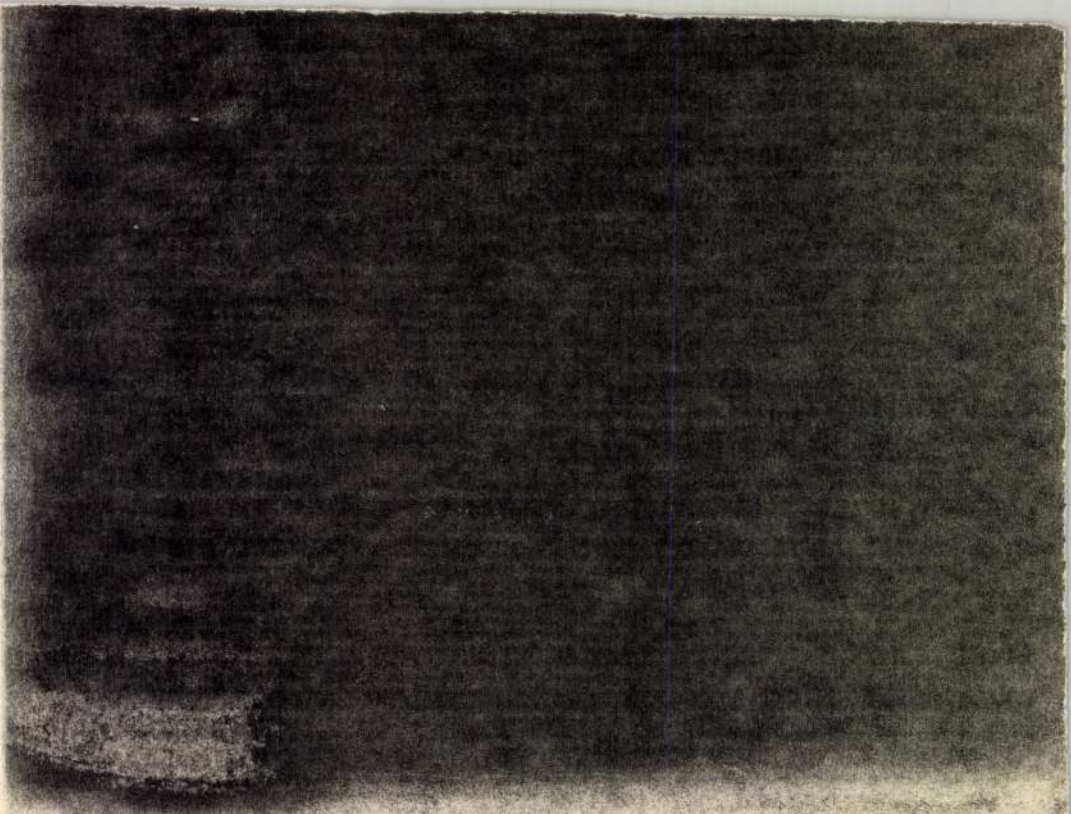

KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

repr. Zách Klára (II). 1911

Sz.A.:Majdnem kortárs múzeum

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.52.sz.24-25.

KÖRÖSFŐI KRISCH Aladár

NAGY Elemér: Akseli Gallen-Kallela. = Budapest, 1983/7.
25.p.

Kallelát nagyon meglepte a Gödöllői művésztelep,Kőrösfői művészete.
Ugy látta, mégis van a sajátos magyar művészetnek valami kezdeménye.

27.p.

REgy időben szó volr Kőrösfői finnországi utjáról.

Körösfői Kriesch Aladár

A magyar textilforrások és cserepek ornamentális gazdagságát és szinbeli erőteljességét Körösfői Kriesch Aladárral együtt tanulmányozta Nagy Sándor, akinek müvészi pályáját igen széleskörüen ismerteti egy sign. nélkül közölt cikk, mely többek között azt is megirja, hogy fent nevezett két müvész alapitotta a Gödöllői Müvésztelepet Juhász Árpád és Leo Belmonte müvészekkel karöltve. /Utóbbi hosszu éveken át dolgozott Budapesten./
A Müvésztelep Körösfői Kriesch Aladár halála után megszünt.
A felsorolt müvésznevek külön cédulákon is szerepelnek. ÉLET, Bp. 1926. ~~árp~~ ápr. 4.
XVII. évf 125, 149. lap.

Körösfői Kriesch Aladár, festő- és iparművész (1863-1920).

A milánói kiállítás egyik következménye volt az olasz kormány elhatározása, hogy állandó magyar kiállítási csarnok felépítéséhez nyújt támogatást. A velencei épület telkén ingyen adták, viszont Maróti személyéhez ragaszkodtak. A festészeti munkákat Maróti itt is, mint más munkáinál a gödöllői művésztelep két vezetőjével, Körösfői Kriesch Aladárral és Nagy Sándorral készíttette.

Gerle János: Maróti Géza építészet és szobrászat határán. Magyar Építőművészet, 1983. jún. 50-51. old.

Körösfői-Kriesch Aladár festő-iparművész (1863-1920).

115 éve, 1868-ban született Bakoss Tibor, aki 1894-1921-között meghatározó szerepet játszott Debrecen képzőművészeti életében. - Érettségi után, 1886.-ban a pesti Mintarajz Iskolába irattkozott, ahol barátságot kötött Edvi Illés Aladár, - Mühlbeck Károly, - Olgyai Viktor, - Bosznay István, Körösfői Kriesch Aladár, - Nagy Sándorral.

Sz. Kürti Katalin: Bakoss Tibor (1868-1950).

Hajdú-Bihari Napló, 1984. márc. 10.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő- és iparművész (1863-1920).

A gödöllői művésztelep vezetője Körösfői-Kriesch Aladár volt, kinek példája tartós lett, egyik tanítványa, Remsey Jenő, - most nem rég - még 90 éves korában is a nazarénusok, a praeraffaelisták tudatos követőjének nevezte magát.

Pogány Ö. Gábor: Balthyány Gyula művészetéről. Hevesi Szemle, 1984. jún. 2-4. old.

Körösfői Kriesch Aladár

Hanák Péter: "Az enyészet szépsége" cimmel Szabadi Judit: "A Magyar szecesszió müvészete" c. könyvét ismerteti. Az ebben felsorolt tizenhárom müvésznév közül csupán hat név szerepel ugy, hogy müveiket hozza a kötet:
Ferenczy Károly, Vaszary János, Csók István, Gulácsy Lajos, Rippl-Rónai József és Körösfői Kriesch Aladár, akinek tusrajza: "Ember a halál nyomában" cimmel a kötet 197. reprodukciója.
Egry József, Kozma Lajos, Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Iványi Grünwald Béla, Csontváry Kosztka Tivadar és Nagy Sándor következik utánuk, akiknek alkotásait feltehetően ugyszintén bemutatja a Szabadi-kötet.
A Hanák-cikket lásd: Ferenczy Károly nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. szept. 1. XXIII.évf. 35. sz. 12-13. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

A Gödöllői Müvésztelep megalapitásával kapcsolatban négy müvész nevét sorolja fel egyik -sign.-nélkül közölt- beszámoló, mely főleg **Nagy Sándor** müvészetével foglalkozik.
Körösfői Kriesch Aladár
Leo Belmonte
Juhász Árpád és
Nagy Sándor müvészek voltak, akik a fenti "müvésztelepet megteremtették."
Körösfői halála után ez a müvésztelep megszünt.
A kritika során szó esik arról is, hogy Nagy Sándor milyen tanulmányokat folytatott Körösfői Kriesch-sel együtt.

ÉLET, B p. 1926. ápr. 4. XVII. évf. 7. sz. 125, 149. lap.

Körösfői Kriesch Aladár fia

gödöllői műhely

FERENCZY NOEMI

MŰVÉSZET 1985/10/19

Körösfői-Kriesch Aladár, festő
iparművész

L: Feszl Frigyes

dr Vámossy F: Az építészeti kritika hazai történetéből 16-19

Magyar Építőművészet, Bn. 1983. 83/1

Körösfői Kriesch Akadémia

L. Kós Károly

15

– Nagy Elemér: A százéves kós kánon 10-15

Magyar

Építőművészet 1983 83/6

• Körösfői Kriesch Aladár festő

k. Maróti Géza

Gerle János: Maróti Géza építénet és.. 50-51

Magyar
Építőművészet Bp. 1983 83/6

Körösfői Kriesch Aladár

A Galéria mecénásai

Magyar Nemzet
1986. 1. 14.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Róth Miksa részletes kiállítása

Veprauc 1985. XI. 15.

Kőrösfői Kriesch Aladár festőművész
ipm

említés

→ Róth Miksa üvegművész
Művészet 1985/3/17 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Studio a magyar iparmüvészetről.
Magyar Iparmüvészet 1908. 298.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Csipkerózsa. Gobelin. Repr.

Szemelvények az iparművészeti iskola munkáiból.
Magyar Iparművészet 1912. 232.l.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár
festő

1892-93-ban Rómában
ösztöndíjjal volt.

Bodnár Éva: Magyar festők Olaszban.
Művészet 1967. március – 9 lap

Körösföi Kriesch Aladár, festőm. MDK

A halálos bün. Tempera.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. Kat. 64. l.

MDK

Kriesch Aladár

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.1903/4.évi téli kiállitásán az állam megvásárolta "Én vagyok az út, az igazság és az élet" c. olajfestményét.

Művészet, 1904. 213.l.

Kriesch Aladár

A honfoglalás előtti időktől, napjainkig terjedő történelmi mü tiz kötetben jelenik meg az Athenaeum kiadásában, a millennium emlékére. Junius sign.-val "A magyar nemzet története" cimmel, az Irodalom c. rovatban lap felsorolja legjelesebb müvészeinket,-közöttük a müvészis-akik az első illusztrált történeti müvet festményeikkel diszitik.

A HÉT, Bp. 1899. jan. 1. X. évf.
1. sz. 14-15. lap.

Kriesch Aladár

"A farizeus és publikánus"-c. tempera festményét elismeréssel emliti meg, „érdekes modorával, mintha fára volna festve."- Voinovich Géza a Tavaszi tárlatról.

A HÉT, Bp. 1903. ápr. 12. XIV. évf. 15. sz. 242-243. lap.

Kőrösfői - Kriesch Aladár

Rájött arra, hogy sem a textilművészetnek nem kell utánoznia a festészetet, sem a piktúrának a textil művészetét.

Népszava, 1973. okt. 27. 101. évf. 252 sz. 8 p.

MDK

Kriesch Aladár

A temesvári szeminárium disztermének ablakainál teljesen mellőzte a figurális részt, mert nem akart hatalmas freskóinak konkurrenciát csinálni.

Fieber Henrik: Falfestmények, üvegképek.

Magyar Iparművészet, 1918. 56-59.lap

KÖRÖSFŐI KRIESCH Aladár

A velencei biennálé magyar pavilonja. Az Új Művészet 1992.9.sz. melléklete. Bp. 1992 16 p. ill. E G I

tart. SÜMEGI György: A velencei magyar pavilonról. 1-3. CSETE György: Bárd és búzakoszorú. 4 - 6. GELLÉR Katalin: A velencei kiállítási csarnok üvegablakai és mozaikjai. 11 - 12. HADIK András: Az Aranykor és amiutána következik.. Maróti Géza életműve és vissazemlékezései + /bbbb

Németh János keramikusművész

Németh János keramikusművész Zalaegerszegen született 1934-ben. Nagyapja, apja gszerte híres, a szakmát művészi szinten művelő mester volt. Németh János 1958- zerzett diplomát az Iparművészeti Főiskolán. Meghatározó személyiségű tanárai: s Miklós és Gádor István.

Első önálló kiállítását 1960-ban rendezte szülővárosában, s azóta számos bemu- volt itthon és külföldön. Gyakran képviseli a magyar kerámiaművességet nem- zi biennálékon is. Alkotásai – díszítő falikerámiák, kerámiaszobrok – közintéz- ek, terek sorát díszítik. Szombathelyen a Tüdőszűrő Állomás bejáratánál látható munkája.

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Akadai

Gellér-AH 1995 300-302. ll

leginkább erekyetartóra emlé
síremlékeket is felidéző bald
körülbelül 18 méteres magassá
zavarba ejtő lehetett (és az
bensőséges és alkalomhoz illő
lehetett. A forma és a méret
építészet egyik alapproblémáj
megváltozott funkcióhoz nem s
mintául vett formát. A templo
kikerülő síremlék az elhunyt
mellett egyben a nemzet nagy
mint ilyen nagyobb formát köv
esetben nagyobb mérettel vélt
formavilágát kevés építmény t
interpretálni, mint ez a szer

---

temetőbizottmány fi
hogy az emlék igen
helyreállítását fel
[68] VU XXIII.1876. pp
30. esti kiadás, 23
p. 2.;
[69] Komárik D.: Fotóc
László hagyatékából
25. és uo. 42.,43.,

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

SÜMEGI György: Velence, ó Velence! : Körösfői-Kriesch mozaikok befalazva. = Magyar Nemzet, 1992. augusztus 13. lo.

Velence, Bie nálé épület

Livius, Titus 152, 164
Lobkowicz, Caramule 180
Locke, John 130–131, 181
Lombard Mihály l. Szentábrahámi Lombard Mihály
Longfellow, Henry Wadsworth 209
Lonovics József 281
Loosen, C. G. 145
Loránd Imre 323
Losonczi Géza 403
Lósy Mihály 31
Lothar, J. G. 78
Lowell, James Russel 148
Lőrincz Dezső 22
Lövei Sámuel 334
Luca, Vasile 92–93, 95
Lucretius, Carus Titus 122
Ludvig Jakab 347, 349
Lugosi Ferencz 191

Nagytiszteletű Ref.[ormátus] Lelkészi Hivatalnak, Z
gyarország.

MTAK Kézirattár Ms 4593/136.
Gépírás autogr. aláírással Oficiul Episcopal Reformat Oradea
várad feliratú levélpapíron. Ad 66 1929. eln. iktatószámmal. A
Zengővárkonyba írt levél.

Az ügy összefoglalását ld. 669/2.
Sulyok (? – 1944) az 1921-ben létrejött Királyhágómelléki R
váradi lelkész.

[1] Mint 692. sz. levelében írja, FL egy Romániából átkerült tan
térről, s a hír tisztázására fordult Sulyok István püspökhöz f

[2] A melléklet MTAK Kézirattár Ms 4593/138. sz. alatt talá
lelkész 1929. VIII. 16-án írt jelentését tartalmazza a Kajdi-

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

Sümegi György: Velence, óh, Velence! : Körösfői-Kriesch Aladár művészete befejezve. = Életünk, 30, 1992, 11. 1166-1168.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

Terv p.c. 13x10

Műgyűjtől Galíciája
heti árverés 178.
1996 jan. 19.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR

RESENŐ Katalin: Az angol tradicionalista (organikus) modernizmus utjai Magyarországon a századforduló művészetének tükrében. = Régi és uj peregrináció I. Bp. - Szeged, 1993

115.

5. Pilis, a kútház falmaradványai feltárás közben, 1913. Fotó: Országos Műemlékvédelmi Hivatal

KŐRÖSFŐI-KRIESCH Aladár

Ecsery Elemér: Egy festő Gödöllőről.
= Új Mo. 1993. okt. 30. 7.

Körösfői – Kriesch Aladár

két nővér, 1894

Szabó Júlia: A XIX. sz. festészete Mon

Bp. 1985,

314 (319-es kép)

Szinyei Merse Pál

Sebő Gyula: A XIX. sz. festészete Mon.
Bp. 1985,

39–41, 42, 48, 53, 248 (229-a kép
230-a kép)
250–251 (233 a' 234-a kép),
252–253 (235–236-a kép), 254–255 (238–39-a kép)

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Gerevich T.: Korunk müvészete. Szabad Egyetemi előadás 1932-1933.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár - Györgyi Dénes - Sidló Ferenc

Erzsébet emlékmű pályaterve

Művészet XII.évf. 1913 2o6-11 o. Illzsttr. 2o5-36 1.köst

M.D.K.

Körösfői Krieser Aladár, festő

mondotta a felavató beszédet Zichy Király sírem lékénél, melyet Gerster Kálmán építész és Ströbl Alagos szobrász készített.

Körölve:

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916 évf. 48sz.
288 - 289. old.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.

Halottak napján. 91f.

Műcs.- 1911-12.évi téli kiáll. Kat. 83_1.

MDK

Kőrösfői K.Aladár tanár

Az Iparművészeti Iskola 1914/15-iki tanév növendékei Kőrösfői K.Aladár tanár vezetésével kifestették a zebegényi templomot Leszkovszky György tanársegéd vázlatai nyomán.

Cikk: Az Iparművészeti Iskola oktatása.

Eimisk, 1914/15. 5.l.

KRIESCH ALADÁR

239. Szent László /oltárkép/.Tempera

Képzőm.Társ.1899.tav.kiáll.kat. 48.oldal

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

a hármas bizottság tagja, mely Böcklin megvédésére alakult az M.képzöm.Egy. 1898 máj.14-en tartott ülésén, Simkó József becsmérlö cikke kapcsán.

Böcklin védelme. - Mücsarnok. 1898. 31.1.

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

A jövö. c. és egyébb rajzain milyen élénk játékot varázsol elénk az ornamentika.

Lyka Károly: Szimbolikus rajzok.
Müvészet.1905. 1-10.1.

Kriesch Aladár MDK

Arckép. Vörös ruhában, olf.

Arckép, olf.

Arckép, Zöld ruhában, olf.
Tanulmányfej, olf.

Mücsarnok 1897. téli kiáll.

Körösfői Kriesch Aladár.

Müveiből kiállitást rendezett a Nemzeti Szalon 1921-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Kőrösfői Kriesch Aladár.

A "Céhbeliek" müvész egyesület szellemi vezetői Déry Béla mellett Kőrősfői és Nagy Sándor voltak 1914 ben. Az egyesület elnöke is volt.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Körösfői Kriesch Aladár.

Magyar Grafikusok Egyesületének tagja megalakuláskor 1908-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Körösfői Kriesch Aladár.

A "Céhbeliek" művészcsoport elnöke alakulás kor 1914-ben.

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

szövarch 20.-90.lap

Körösfői Kriesch Aladár.

Ösztöndijat kap a Mübarátok Köre-től 1891-ben

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aldar festőművész

1920.jun.17.-énhunyt el a "KÉVE" tiszteletbeli művésztagja.

A "KÉVE" XVI-ik kiáll.kat.1925.nov.29-től dec.13-ig.

Kőröschfői Kriesch Aladár MDK

Gorgophone, repr.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

1/. Körösföi-Kriesch Aladár, festőm. MDK

Than Mór falfestményeit az Operaház lépcsőházában, melyeket 1882/84-ben festett, - a Millenium idején Ujváry Ignác, -1910-ben Körösföi Kriesch Aladár, 1943-ban Szentiványi Endre restaurálta.

Than Mór müveinek jegyzéke. 73.l.

MDK

Kriesch Aladár

Az 1567 évi tordai országgyülés

Dobó István megvédi Eger várát a török ellen

T.K.E.: Az uj országház falfestményei. Vasárnapi Ujság 19ol. 1. sz. 6.l.

Körösfői-Kriesch

Alkotása, a Magyar Képzőművészek Egyesülete
jub.kiáll.-án a Műcsarnokban.

M.O.934.XII.8.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

A Céhbeliek Magyar Képzőművészek Társasága a Nemzeti Szalon dísztermében ünnepélyes ülést tart, amelyen Nagy Sándor festőművész Körösfői-Kriesch Aladár életrajzából olvas fel.

Nemzeti Ujság
1934.I.24.

Körösfői-Kriesch Aladár

festőművész

Céhbeliek jubiláris kiállitása - Nemzeti Szalonban. képével szerepel.

Kegyeletes tény volt halhatatlan művészetét is elhozni.

Esti Kurir
1934.I.17.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Céhbeliek. Magyar Iparmüvészet 1934. 22-23.l.

MDK

Kriesch Aladár

Czakó E.: Iparmüvészeti kiáll. Aradon. Magyar Iparmüvészet 1905. 211.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A boroszlói békekötés - Ulászló és Kázmér, cseh és lengyel királyok békét kérnek Mátyástól

Modern magyar festőművészek 136-137.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Dobó István megvédi Eger várát a török ellen

Halászat

Vadászat

Modern magyar festőművészek 136-137.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Az élet

Bucsu

Viszontlátás

Modern magyar festőművészek 136-137.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A fenesi csata. II. Rákóczi György halála

Hora és Kloska lázadása

Modern magyar festőművészek 136-137.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Az 1567-iki tordai országgyülés, Dávid Ferenc kimondja a vallásszabadságot

Az 1543-iki tordai országgyülés, Martinuzzi megcsinálja az önálló erdélyi fejedelemséget

Modern magyar festőművészek 136-137.l.

MDK

Kriesch Aladár

Választmányi ülés 1903.okt.22-én. Műcsarnok
1904. febr. 15. VII.évf. 1.sz.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Koronghi Lippich Ede költeményei, könyvdiszités
Körösfői Kriesch Aladár (1903) és Nagy Sándor

Müvészeti irodalom. Müvészet, III., 1904, 63-64.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Interieur-kiállitás. Dalmübarátok. 162-163.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

A kis festő, vizf.

Halászbárkák, vizf.

A régi Gellérthegy alja, vizf.

Őszi táj, vizf.

Mücsarnok 1929 őszi kiállitás

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Rózsafa, vizf.

Erdélyi völgy, vizf.

Aratás, vizf.

Torockói kályha, vizf.

Mücsarnok 1929 őszi kiállitás

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Őszi szántás, vizf.

Erdőtisztás, vizf.

Műcsarnok 1929 őszi kiállitás

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Székely szoba, vizf.

Erdőszéle, vizf.

A székelyek aratnak, vizf.

Matyó asszonyok, vizf.

Mücsarnok 1929 őszi kiállitás

Kriesch Aladár MDK

Templomozás Kalotaszegen, tempera

Mücsarnok 1905. tavaszi nemzetközi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Faluvége, tempera

Műcsarnok 1905. tavaszi nemzetközi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Saját arckép, tempera

Műcsarnok 1905. tavaszi nemzetközi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Templomozás Kalotaszegen, repr.

Műcsarnok 1905. tavaszi nemzetközi kiáll.

Kriesch Aladár

MDK

Anastasia, krétarajz

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

Szent László oltárkép, repr.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat.

Körösfői Krisch Aladár MDK

Szilvafák, tempera

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Női fej. Terrakotta.

KMT. 1911. tav. kiáll. kat. 37.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Czinka Panna. Tempera festm.

Képzőm.Tars. 1912/13. téli kiall.kat. 7o.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Toroczkói kályha, vf.

Szépmüv. Muzeum graf. oszt. 76. kiáll. /1940/. Erdélyi müvészek, erdélyi tájak. 22.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Vadászat, vf.

Szépműv. Muzeum graf. oszt. 76. kiáll. /1940/.
Erdélyi művészek, erdélyi tájak. 2o.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Alaktanulmány a "Tordai Országgyülés" cimü képhez. Sz. kréta

" " "

" " "

Szépmüv. Muzeum graf. oszt. 76. kiáll. /1940/.
Erdélyi müvészek, erdélyi tájak. 19.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A "Céhbeliek" jub. kiáll. Nemzeti Ujság 1934. jan. 14.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Genthon I.: A Céhbeliek. Napkelet 1934. 182.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Fali szőnyeg, repr.

" " "

Magyar Iparművészet 1907. 143,144.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Uj Idők 1906. XII. 7. sz. 156.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen, repr.

Lyka K.: Téli tárlat 19oo-19o1. Bpest 19o1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A vallás-és közokt. miniszteri dolgozószoba, repr. Tervezte fenti

Ebédlő, tervezte fenti. Repr.

/Milánói kiállitás/.

Magyar Iparművészet 1906. 196,197,198.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Nagyszalóki csucs, repr.

Művészet 1917. 32.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Magyar Iparművészet 1911. 27o.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Torockói kályha, repr.

Műcsarnok 1929 őszi kiállitás

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Halászat, repr.

Vadászat, repr.

Zámborszky Ilona: A magyar Országház. Bpest, 1937.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Rónay K.: A Székesfőv. Képtár 1937/38. évi uj szerzeményei. Képes Krónika 1939. jun. 11.

Kriesch Aladár MDK

Fatanulmány, toll

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

MDK

Kriesch Aladár, festőm.

Spányi képei szomszédságában /az ülés terem folyosóján/ nagyméretü faliképe, a mintegy 42 négyszögmeter "Halászat" a baloldali falon. A jobboldali falon: "Kereskedelmet" ábrázoló festménye.

Az uj parlament falfestményei.
Mücsarnok. 1900.25.sz. 350.l.

MDK

Kriesch Aladár

Boroszlói békekötés, repr.

Műcsarnok 1898. tav. nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Kriesch Aladár

Tanulmányfej, repr.

Képzőmüv. Társ. 1897/98. téli kiáll. kat.

Kriesch Aladár MDK

Férfitanulmány, szines ceruza

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása

MDK

Kriesch Aladár

Szövött faliszőnyeg, repr.

Magyar Iparművészet 1903.

Kriesch Aladár MDK

Férfitanulmány, szines kréta

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállitása.

MDK

Kriesch Aladár

Magyar Iparművészet 1901. 290.l.

Kriesch Aladár MDK

Női fej, fekete és vörös kréta

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása.

MDK

Kriesch Aladár

A velencei magyar kiállitás. Ország-Világ 1909. 237.l.

MDK

Kriesch Aladár

"Én vagyok az ut..."

Pukk.: Téli tárlat. A Hét 1903. II. félév.
752-753.l.

Kriesch Aladár MDK

Öreg férfi, szines kréta

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása

Kriesch Aladár MDK

Férfitanulmány a "Vadászat"hoz, vörös és fekete kréta I-II.

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása.

MDK

Kriesch Aladár

Boldogság, of.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 31.l.

MDK

Kriesch Aladár

Művével szerepelt a Műcsarnok 25 éves jub. kiállitásán.

Cikk: A Műcsarnok jub.kiáll.

Vas.Ujs. 1886. 46.sz. 742.l.

Kriesch Aladár MDK

Fatanulmány, toll

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása

MDK

Kriesch Aladár

Boldogság, of.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll. kat. 31.l.

MDK

Kriesch Aladár

Halászat, repr.

Vadászat, repr.

T.K.E.: Az uj országház falfestményei. Vasárnapi Ujság 1901. 1. sz. 6.l.
Repr. 4,5.l.

Kriesch Aladár MDK

Tavaszi fellegek, tempera

Mücsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Halászat a Balatonon. Az uj Országháza falfestményei. Repr.

Buda halála a bölényvadászaton. Az uj Országháza falfestményei. Repr.

Művészet 1902. 166,167.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei. Olajfestmények:

Női kosztüm-tanulmány.
Pirosruhás női arckép.
Zöldruhás női arckép.
Tanulmány Argirushoz.
Ócsi a skivel. Magántulajd.
Dudu rajzol.
Téli napsütés.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

Kőrösfői Kriesch Aladár festőművész (1863–1920)

a gödöllői szecessziós művésztelep vezéregyénisége volt Kőrösfői Kriesch Aladár. A gödöllői művésztelep virágkora 1920-ban a művész halálával lezárult. – Nagy Sándor festő- és grafikusművész azonban élete végéig a művésztelep szellemében tevékenykedett, a 20-as évektől a magyar képzőművészeti szecesszió vezető mestere volt.

V. Jobbágyi Zsuzsa: Nagy Sándor „Ave Mariam".

Tükör, 1981. aug. 9.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
művei.Olajfestmények:

Az 1567-iki tordai országgyülés.Torda r.t.
város tulajdona.

A boroszlói békekötés.Ulászló cseh király és
Kázmér lengyel király Mátyás királytól békét
kérnek. Dr.Majovszky Pál tulajd.

Vázlat a tordai országgyüléshez.Velits Ödön
tulajd.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei.Temperák:

Udvar.
Diófa.
Fanói öböl
Vihar a tengeren. Magántulajd.
A szivárvány.
Csür.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei. Temperák:

Madonna.
A hiuság.
Gyermek-arckép.
Vili arcképe.
Arckép. Magántulajd.
Puszpángfák a hó alatt.
Eros. Dr. K. Lippich Elek tulajd.

K. Kriesch A., Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll. kat. 1909. szept. okt. hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei.Temperák:

Pap.
Hegyoldal.
Őszi fák.
Aratás.
Feketeruhás női arckép.
A farizeus és a publikánus.
Az élet forrása.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei.Vizfestmények:

Napraforgó.
Toroczkói konyha.
Müteremben.
Nagy csáklya.
Virágok.
Valkói temető.
Boldogi asszony.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei.Vizfestmények;

Az asztalos.
Részlet a milánói kiállitásból.
Toroczkói mentés menyecske.
Toroczkói öreg ember.
Toroczkói kályha.
Mák.
Jácint.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
művei.Temperák:

Hullámzó tenger.
Én vagyok az ut, az igazság és az élet. Az állam tulajdona.
Szántás.
Udvar télen.
Erdélyi kuria udvara.
Fanói kikötő

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
művei.Tollrajzok:

Felhő-tanulmány.
Budavára.
Tollrajz.
Akt-tanulmány.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Tavasz a falun, temp.
Rálátás a hegyre, temp.

A Céhbelikk IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Erdőszóle őszkor, temp.
Ködös téli reggel, olf
A falu tavaszkor, olf.
Tavasz az erdőszélen, temp.

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Napraforgók, temp.
Szérű, temp.
Mezei munka, temp.
Utcarészlet télen, temp.

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

M. F. K

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár festő

(1863-1920)

A gödöllői művésztelep tagja

- Feleségem arcképe" (rézk.)

Freskók, üvegfestmények

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945

Bp. 1958. 347, 348. l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Követválasztáskor, tempera
Erdőrészlet, olf.
Tavaszi hangulat, temp.
Olasz vidék, olf.

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

MDK

Kőrösfői K. Aladár

Tanulmányfej, bronz

KMT 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

MDK

Körösföi Kriesch

Madonnája.

A Szegedi Fészek Klub reprezentativ kiállitása.
Képzömüvészet. 1930.34.sz. 224.l.
1. Egyházmüvészeti rész. A Szal. kiállitásának válogatott darabjai.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőm.

xqxdxcxc

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló, 1935.jun.16. 39.l.

Körösfői Kriesch Aladár

Barabástól Vaszary-ig kiállításon a Műcsarnokban szerepelt.

M.932.II.23.

Kőrösfői Kriesch Aladár
festőművész

Magyar Hirlap
1934 I. 14

A Céhbeliek a Nemzeti Szalónban

Vigasztalóbb kép: a *Céhbeliek* jubileumi kiállítása a Nemzeti Szalónban. Húsz esztendeje, hogy ez a művésztársaság megalakult és mindig arccal fordult a korszerűség felé. Ez tartotta a társaságot közel az élethez és közel a művészethez, melynek forradalmi irányai elől sem zárta le sorompóit soha. A művészi türelem megmentette a művésztestületet az elvek bemohosodásától és kiállításait a fejlődés lemaradásától. Ennek tulajdonítható a mostani kiállítás harmónikus hangulata is, amelyben két generáció egymás mellett zavartalanul mutatja be alkotásait. A művészi tradíciókat reprezentáló öregek mellett itt találjuk a továbbmenő fiatalokat, a nyugodt megfontolás mellett a keresés lázát és izgalmait.

A főfalon az alapító elnök, néhai *Kőrösfői Kriesch* Aladár képei, amelyek csekély számukkal is az értékes művész fejlődését igyekeznek illusztrálni. *Balló* Edét három portréja, *Rudnay* Gyulát tájainak és leányportréjának melankólikus szépsége, *Nagy* Sándort, *Nádler* Róbertét, *Glatz* Oszkárt, *Vass* Elemért, *Szlányi* Lajost, *Gábor* Móricot *oeuvre*-jüknek legszebb darabjai képviselik az ünnepi tárlaton. Feltűnik új képeivel *Medveczky* Jenő, valamint *Orbán* Dezső. *Zádor* István néhány gáláns portré-

val, *Istokovits* Kálmán a fény és árny játékában tükröző csoportképeivel és figurinjeivel *Bastlics* Sándor két tájkép finom tónusaival és fekvő akt jának lágy kontúrjaival, *Koutny* Béla különösen egy exakt szerzetes-portréval, *Klimendy* Ervin két pasztózus nő-képével, *Molnár* C. Pál ismert szentkép-stilizációival, *Pólya* Iván egy leányarcképpel, *Simay* Imre néhány érdekesen opalizáló tenger-képével, *Kő pataky* Géza egy falusi tájkép kompozíciós értékével, *Kunfy* Lajos szolid hangulatképeivel, *Kunwald* Cézár, *Komjáti* Gyula, *Ráth* Ervin, *Varga* Oszkár, *Baranszki* E. László, *Hubay* Andor, *Boldizsár* István és *Wellmann* Róbert tetszetős kollekciókkal dekorálják a tárlatot.

Telcs Ede, *Horvai* János, *Lux* Elek és *Damkó* József mellett *Farkas* Zoltán, *Petri* Lajos és *Horváth* Géza értékes anyaggal képviselik a szobrászművészetet, melyet méltóan egészítenek ki *Berán* Lajos finom kisplasztikai művei.

III.

36

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Női arckép

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Hajnali támadás lángszóróval ellenséges lövészárok ellen, temp.

Kézi gránátot vető katona, temp.

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. tárgy. 7 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár
Zineák, olaj

O;M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Mücs. 9 1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

KUT II. kiáll. N. Ssal. 1925. márc. 1.

2 l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

N. Szal. XLIX. csop. kiáll. 1926. jun. 1 l.

Kőrösföi Kriesch Aladár

Munkában, vizf.

Viterlások, csónakok, vizf.

Magyar Képzőművészek Segítő Bizottsága. Művészeti kiállítás, 1914. 5 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

LXII. csoportkiáll. 1928. szept. 1 1.

N. Kriesch.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
művei. Cartonok:

Az országház freskójának kartonja:
Bölény-vadászat
Attila megmenti Budát.

A velencei művészház fresco-kartonjai:
Attila megostromolja Aquileját.
Szt Imre herceg, Kupa vezér.

K. Kriesch A., Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll. kat. 1909. szept. okt. hó

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
művei.Krétarajzok:

Anasztázia. Magántulajd.
Szines krétarajz.
Arckép-tanulmány.
Portrait-tanulmány.
Tanulmány Zách Klárához.
Tanulmány Zách Klárához.
" " "

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei:

Én vagyok az ut stb. Krétarajz.
Akt-tanulmány Phrynéhez. Gougouachenache.
Éjjel az erdőn. Lithografia.
Országuton. "
A hét vak parabolája "

K. Kriesch A., Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
művei.Vizfestmények:

Toroczkói ködmönös ember.
Toroczkói pártás leány.
Tanulmány vadászathoz.
Tanulmány vadászathoz.
Tanulmány Bobó Istvánhoz.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Kőrösfői és thoroczkoi leányok, vizf.
Kőrösfői leányok, vizf.
Thoroczkói férfi, vizf.
Thoroczkoi asszony, vizf.
Kőrösfői asszonyok, vizf.
Thoroczkoi ház, vizf.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc.

11 1.

Kriesch Aladár
Anastazia, kréta

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.
6 l.

MDK

Kriesch Aladár

Szőnyeg terve

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr. 1o 1.

MDK

Kriesch Aladár

férfi dolgozó /müterem/

Mübarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.
5 l.

MDK

Kriesch Aladár

Utszéli diófa, temp.

Aratás, temp.

Műbarátok Köre Interieur kiáli. 1904. ápr.

6 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

R.A.: Erdélyi müvészek, erdélyi tájak. A Szépmüv. Muzeum alkalmi kiáll. Magyar Nemzet 1940.szept.22. 10.1.

MDK

Kriesch Aladár

Én vagyok az ut, igazság és az élet, of.

Művészeti Krónika 1. sz. 1904. jan. 15.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Művészet 1938. III. 22. sz. 149.l.

MDK

Kriesch Aladár

Mappatartó szék és ülőke, r epr.

Magyar Iparművészet 1905. 205.l.

Körösfői Kriesch Aladár festő M.D.K.

Könyvet írt a praeraffaeliták kezdeményezéséről. Beck Ö.F. hőr az ápar művészeti törekvések körössége is fürkhintázással is foglalkozott. Feleségéről készült nullozolva a képm. Muz.ban
1914 ben képet fest Beck. Ö.F.ről.
1915 ben a „Hösöls csarnokát" freskókkal látja él.

168, 170

Beck Ö. Fülöp Emlékezési. Bp. 1957. 252, 284, 285, 302, 305, 306, 307,

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

I.Ferenc József koronázása, br.relief
fenti terve

Magyar Iparművészet 1913. 414 l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Feleségem

Mücsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

Kriesch Aladár MDK

Női arckép, tempera

Műcsarnok 1902/3. téli kiállitás

MDK

Kriesch Aladár

csomózott szőnyeg terve

Különfélék. Magyar Iparművészet, 1899. 169 l.

MDK

Kriesch Aladár

Zala György: Művészek lakomája. Mücsarnok, 1898, nov. 2o. 16. sz. 145 l.

MDK

Kriesch Aladár, 1906 évi milánói nemzetk. kiáll. diszoklevél

Kitüntetések. Müvészet. 1907. 7o l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szakadékos ut Mákón, vf.

Mákói gazda, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 66.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A kerti padon, vf.

KMTárs. 1912. tsv. kiáll. kat. 65.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Interieur, vf.

Mákói lányok, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Delelő gulya, vf.

Boronálás, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Anya gyermekével, tollrajz

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 50.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Tanulmányfej, vf.

Tájkép, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 49.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Folkstone, vf.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. kat. 65.l.

MDK

Kriesch Aladár

Bölényvadászat. Az országháza falfestménye, repr.

GeLonModfest. 48.1.

MDK

Kriesch Aladár

A mücsarnok tavaszi kiállitása. Vas. Ujs. 1895. 16. sz. 259.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Tordai országgyülés

Művészet 1939. IV. évf. 27. sz. 70.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Arckép, repr.

Műcsarnok 1917/18. téli kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Házi hangverseny, repr.

Gyöngyössy 141.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szövött fali szőnyeg, repr.

Magyar Iparművészet 1903. 17.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Uj Idők 1912. XVIII. 42. sz. 409.l.

mdk

Kriesel Aladár festőm.

fejlése, eikkélez rajzolta

Kriesel Aladár: A magyar nép művészet jövője
Népmivelés 1906 1. évf 159 l

mak

Kriset Alaadár festőművész

fejlése a 244 és 344. lapon

Művészi munkatársak

Népművelés 1906, 1. évf 3-4 sz. 344l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Halászat, repr.

Vadászat, repr.

Zámborszky Ilona: A magyar Országház. Bpest, 1937.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Halászat a Balatonon a XV. században

Bölényvadászat, Etele megmenti Budát

Zámborszky Ilona: A magyar Országház. Bpest, 1937. 99.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Farkas Z: Téli kiáll. a Mücs.-ban. Vas. Ujs. 1910. 47.sz. nov.20. 965. l.

Kőröfői Kriesch Aladár MDK
festő

"Feleségem" c.képének reprodukciója.

Uj Idők 1932,12 sz.347 l.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Női arckép, Szépm. Muz. tul.

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Kőrösfői-Kriesch Aladár MDK

Tanulmány I-II. pasztel, tollrajz

Nemzeti Szalon ,1909.
II. nyiregyházi kiáll.

Kőrösfői Kriesch Aladár
festő

M.D.K.

Arckép.

Aradjegyz. V. terem 99 oz. 36 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

N.Szal. 53. csop.kiáll. 1927. jan.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festőm.

Az uj kultuszminiszteri palota berendezése.
Vállalk. Közl. 1905. aug. 2.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Németh A: A Cennini-Társ.kiáll. Magyarság, 1922, XII.31.

MDK

Kriesch Aladár

Leányrablás a középkorban, festm.repr.

Mücsarnok 1898/99. téli kiáll.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

A kassai székesegyházba szánt Rákóczi siremlék...
Művészet, 1909, 398 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Mostra Roma 1928.VI.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festöm.

a gödöllöi telep egyik vezető müvészegyénisége

Géniuszok védik a magyar sz. koronát. Freskó-részlet a temesvári szeminárium diszter-mében. Repr.

Magyar Iparmüvészet. Ev ? 69-7o.l.

MDK

Körösfői- Kriesch Aladár, festőm.
1863x1920

Tájkép. Lent j. a művész monogrammja és az év-
40.560 szám 909. Lem.papir

Férfi tanulmány. Lent balra a művész monogramm-
63x45 ja és az évszám 895. Szin.krétar.
Férfi tanulmány. Lent j. a művész monogramm-
64x46.5 ja és az évszám 896. Szin.kr.rajz.

Ernst Múz. adre. XVI. 1921. Kat. 33.1.

MDK

Körösföi-Kriesch Aladár, festöm.

Tanulmány a pannonhalmi freskóhoz. A tatárok ostromolják pannonhalmát. Lent balra a müvész monogrammja és az évszám 897. 45x31.5 Tollrajz.

Alló fiu boztal./Akt./ Lent b. a müv. monogrammja.
40.5x 27 Tempera.
Fiatal leány. Lent balra a müvész monogrammja.
45x31 Szines krétarajz.

Ernst Muz.aukc. XVI. 1921. Kat. 33.l.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár, festőm.
1863-1920

Tanulmány a "Tordai Országgyülés" egyik alakjához. 60x41.5 Pasztell

Gorgophone. 115x69 Vászon.
115x 69

Cincák. F.b. a müvész monogramja és az évszám.
70x100. Vászon.

Ernst Muz. aukc. XVI. 1921. Kat. 33.1.

MDK

Körösföi -Kriesch Aladár, festőm.
1863-1920

Leányfej.

Ernst-Muzeum.-CXXXVII. Magy. Mesterek mesterművei. Gyüjt. Kiáll. 1933.febr. Kat. 13.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szécsén F: A St. Louisi világkiáll. Magyar Iparművészet, 1904. 89-92 l.

Kőrösfői K.Aladár

Ostort fonó gazda, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2o. 7 1.

brázol. Az alak ruháját, arcát stb. határo-
rvány alapba. Háttere kitörött s igy
Gerevich T. véleménye szerint techniká-
ó, ~~amit~~ Bár az egész alak az alappal
t disz ékesiti technika szempontjából
z. Mint később látni fogjuk a kimutathat
nyagadottságokkal állanak összefüggés-
gondolt, merev technikai szabály szerint
nösen az anconai dom-ból származó emlé-
mlékezünk - állanak közel a pécsi darab-

s arts mineurs Byzantins. Paris, 1936

d.m. 135.1.
athes: id.m. 82-83.1.
erint korábban jóval több volt meg bera-
Középkori kőemlékeink védelme. Magyar
erevich T. Más kéznek tartja mint aki
t is maradibbnak és a töredéket a XII.
.m. 180.1./ Stilizálása kódex miniaturák

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festő, sz.1863. Bp.

A müvész arcképe, of.

Olasz nő, of.

Tábori püspök, of.

Societaire-ek 1. kiáll. N.Szal. 1921. márc.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár festő, sz.1863. Bp.

Női tanulmány, temp.

Az 1542-iki országgyülés, of.

Öreg magyar, of.

Societaire-ek 1. kiáll. N.Szal. 1921. márc.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

a N.Szal. törzstagja

Szövetség 1. kiáll. N.Szal. 1921. márc.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Szánkó a Tátrában, olf.

Mücsarnok 1924. febr-márc.

Körösfői Kriesch Aladár, MDK

Tölgyfa, olf.

Mücsarnok 1924. febr-márc.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

gróf Festetich Géza

Műcsarnok 1924. febr.-márc.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Zineák, olf.

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás.

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Hajnali támadás lángszóróval, tempera
Kézi gránátot vető katona, tempera

Műcsarnok 1918-19. évi Téli kiállitás.

MDK

Körösfői Krisch Aladár és Nagy Sándor

Vas.Ujs. 1910. 398 l. arcképpel

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Ernyei Gáspár: Erdélyi müvészek. Vásárhelyi Z. Emil könyve. Erdélyi Helikon 1938. 3. sz.

211.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

MDK

Halászbárkák

Műcsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállítás

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár
festő

Illusztrációi.

Szíj Rezső: A magyar iskolán és képzőművészet
Művészet, 1963. június - 20 lap

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Magyar Müvészet 1928. 657.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch A.
Tájkép, sz.kőnyomat

Szépm.Muz.
Nemzetközi modern metszetkiáll. Grafikai Oszt.
kiáll. 1907. jun. 1.

MDK

Kriesch Aladár

A Képzőművészeti Társulat téli tárlata. Vasárnapi Ujság 1895. 48. sz. 798-799.l.

MDK

Krisch Aladár

A müncheni nemzetk. kiállitáson másodosztályu érmet kapott

Magyar Müvészek kitüntetése Münchenben. Vas.Ujs. 1905. 5lo.l.

MDK

Kriesch Aladár

"Én vagyok az út, az igazság és az élet" c.
tempera-festménye az 1904,évi téli tárlaton.

Meller Simon: A téli tárlat.

Budapesti Szemle, 1904.jan.sz. 131-136.l.

MDK

Kriesch Aladár

Dobó István megvédi Eger várát a törökök ellen. (A Képzőm.Társ.téli kiáll.) Repr. Vaszary-dijat kapott e történelmi festményéért.

Cikk: A Műcsarnokból.
Vasárnapi Ujság, 1900. 47.évf.868.lap

MDK

Kriesch Aladár

"Én vagyok az út, az igazság és az élet..."
c. műve. Repr. (A Képzőm.Társ. téli kiáll.

Vas.Ujs. 1903. 50.évf. 836.lap

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

A Ponte di Paglia éjjel. Vf.

A szent sir előtt /Besnyő/. Vf.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. kat. 81.l.

Körösfői Kries Aladár MDK

Kertben

Műcsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

Erdélyi tájkép

Műcsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusai

Körösfői Kriesch Aladár

MDK

Balló Ede

Mücsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusai

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár

Kozma Miklós: Modern magy. képtár. Bp. 1911. képpel.

Kőrösfői K.Aladár
Arckép, temp.

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2o. 7 l.

a műhelyek alkotása. A párisi
dott, tanulmányomban én is a he
nográfiai szempontból ugyanugy
54. Homann B.: A Szent László korab
di leszármazói. Bp. 1925.
55. Knauz: Mon.Strig.I.128.l.
56. Szentpétery: Az Árpád-házi királ
Bp.1923.14o.sz. Fejér: Cod.dipl
57. A kifejezés francia eredetére é
L.: Az Anonymus kérdés revizió
58. Szilágyi L.: Id.m. 187.l.
59. Szentpétery: SSRH.I.34.l.3-4 so
60. Szentpétery: SSRH.I.65.l. 19-2
61. Szentpétery: SSRH.I.117.l. 1-6
62. Szentpétery: SSRH.I.32.l.15.sor
tehetünk. Így például P.mester
továbbá nála is észlelhető a ke
ami a korabeli kancellária gya
fordulóján. /SSRH.I.24,18; 45,
63. Kumorovitz B.: Az authentikus
64. Jakubovics E.: P.mester./Adalé
emlékkönyv. Bp.1925. 169-213.l

K. Kriesch A.

iparm.isk. tanár

Magyar Iparművészet, 1912. 216, 215. l. képek

MDK

Vásárlások a Műcsarnok 1903. évi tavaszi nemzetközi kiállitásán:

Kriesch Aladárö Pihenő parasztok, tempera

Művészet 1903. 222.o.

MDK

Kriesch Aladár

Vásárlások a Liezen-Mayer és Györök kiáll.ból.

Mücs, 1900. 10.sz. 131-34. o.

MDK

Kriesch Aladár

csomózott szőnyeg

Szakirodalom. Magyar Iparművészet, 1903.

303 l.

MDK

Kriesch Aladár

Az iparmüvészeti karácsonyi kiáll. Vasárnapi Ujság, 1901. 47.sz, 763. l.

MDK

Kriesch Aladár

szőnyegek terve

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.
6 l.

Kriesch Aladár

Függöny tervek

Műbarátok Köre Interieur kiáll. 1904. ápr.

7 l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festőm.

A Zeneakadémia uj palotájának szobrászati és díszitő művészetének kivitelezője.

Csudáky Bertalan: Az Országos Magyar Kir. Zeneakadémia uj épülete.
Vas. Ujs. 1907. máj. 12. 54. évf. 19. sz. 369-370.l.

M.D.K.

Kriesch Aladár „festőművész.

freskója dicsőítette a Váci testvérek által átalakított Nemzeti Szalon lépcsőházát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.
márc. 13. sz. 5. old.

MDK

Kriesch Aladár

Bölényvadászat és balatoni halaszat c. falképei az országhazban.

Cikk: Miért legszebb parlament-épület a vilagon a miénk?

Kőszegi László: Művészetünk vilagértekei. Bpest, 1935.54-60.l.

MNK

Kriesch Aladár, festöm.

terve után a pozsonyi áll. szövöiskola inkább keleti mintákhoz alkalmazkodó szép csomózott szönyeget állitott ki. Kr. kitünöen alkalmazza ornamentikáját a szövöipar technikájához. - A középsö rész kissé tultömött.

Dienr Dénes József: A karácsonyi kiállitás.
Magyar Iparmüvészet. 1900 körül? 11-20.1.

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

Tavaszi fellegek. Tempera.

KMT.1905/6 téli kiáll. Kat. 55.1.

MDK

Kriesch Aladár, festőm.

A bal- és jobboldali nagy falterületeket "Halászat" és "Vadászat" tempera festményei díszitik. Azelőbbi egy balatoni halászatot ábrázol a XV. századból. Korhü jelmezekben, a szemköztiktihanyi apátság felügyelete alatt. A" Vadászat" tárgya még függöben van.

Müvészeti Hirek. - Az uj országház díszebédlője. Mücsarnok. 1899. 27. sz. 425.l.

MDK

Kriesch Aladár. festöm.

Anastázia. Krétar. Mgt.

MNT 1965/6 téli kiáll. Kat. 53.1.

MDK

Kriesch Aladár

Tanulmányfej c.festm.Repr.

Képzőműv.társ. 1897/98. téli kiall.

MDK

Kriesch Aladár

Az Országház éttermének oldalfalsikjara a "Vadászat" és "Halaszat" c. képeket festette Kriesch Aladár.

Csányi Károly: Az új Orszaghaz.

Vas.Ujs.1902.49.évf. 40.sz. 650.l.

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

"Én vagyok az ut, az igazság és az élet". Temppera.

KMT 1903-4 téli kiáll. Kat. 29.1.

MDK

Kriesch Aladár

Szent László /oltárkép/. Temp.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat. 48.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

The Studio. 1908. szept.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Boroszlói békekötés, repr.

KMTárs. 1898. tav. kiáll. kat.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Dömötör I.: Az uj magyar országháza falfestményei. Művészet 1902. 153,154.l.

MDK

Kriesch Aladár

A Nemzeti Szalon uj épülete. Vas. Ujs. 1907. 211.l.

MDK

Kriesch Aladár

Rózsa M.: A Nemzeti Szalon uj palotája. Budapesti Napló 1907. 59. sz.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Székely táltosok, repr. Al freskofestmény a marosvásárhelyi Közművelődési Ház előcsarnokában.

A magyar kultura apotheozisa, repr. A marosvásárhelyi Közművelődési Ház mozaikja

Magyar Iparművészet 1913. 407,408.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

A marosvásárhelyi Közművelődési Ház előcsarnoka, repr.

Székely népmese, repr.

Magyar Iparművészet 1913. 405.l. 406.l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Czakó E.: Az O.M.kir. Iparmüvészeti Iskola évk. 1913-14. /Bpest 1914./

Kőrösfői Krisch Aladár
Beck Ö.Fülöp arcképe, olaj

Székesfővárosi Képtár és Történelmi Muz. kiáll.
Nemz. Szal. 1937. jan. 12 l.

M. D. K.

KÖRÖSFÖI-KRIESCH Aladár festő

Sólyomvadászat Mátyás korában

~~Medvevadászat~~

Medvevadászat Rákóczi korában

A Zeneművészeti Főiskola freskói

Marosvásárhelyi és temesvári falképek

Aradi Történet. 322. l

M.D.K.

KÖRÖSFŐI-KRIESCH Aladár festő

1567-i tordai országgyűlés

Aradi Történet. 301. l.

M.D.K.

Körösfői Kriesch Aladár festő

Flora és Gloska lázadása, fel-
lázadt oláh jobbágyok kipusz-
títanak egy magyar nemesi kú-
riát

Arvadi Történet. 297-298. l.

M. D. K.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH Aladár festő
(1863-1920)

Bölényvadászat (Freskó az Országnázban) 1902
Foló

Bortnyik-Slevesy-Rabinovszky: 2000 év festészete Bp. 1943. 448., 456. l.

Kőrösfői Kriesch Aladás, sz, Bp.1863, +u.o.192o.
Dobó István hősiesen visszaveri az Eger várást
ostromló török sereget. 1552.

Egri Kaszinó kiáll. Eger, 1924. 13 l.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Bonus Pastor /üvegfestmény/. Repr.

Milegyhalál. 1o4.l.

M. D. K.

KŐRÖSFŐI - KRIESCH Aladár festő

Leányrablás a középkorban

Aradi Történet. 294. l.

M. D. K.

KŐRÖSFŐI KRIESCH Aladár festő

Bp. Országház, ebédlőterem falképe

Egyed Margit – Wellesch Judit: Az Országház
42. l

M. D. K.

KÖRÖSFŐI KRIESCH Aladár festő

Bp. Országház, etterem falképek: „Vadászat", „Halászat" (37. kép)

Egry Margit - Wellisch Judit: Az Országház
52 + 54., 55., 56., l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Zách Klára I. Temp.

Zách Klára II. Temp.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 27.l.

Körösfői Kriesch Aladár

Zách Klára I. Temp.

Zách Klára II. Temp.

Képzőm. Társ. 1911. tav. Műcs. Kat. 27. l.

MDK

Kriesch Aladár

Női arckép, repr.

Vasárnapi Ujság 1896. 1. sz. 1o.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch A.
Erdőrészlet, kőnyomat

Szépm.Muz.

Nemzetközi modern metszetkiáll. Grafikai Oszt.
kiáll. 1907. jun. 26 1.

MDK

Kőrösfői-Kriesch Aladár

Vázlat, kréta

Szent György Céh IX. auk. 1911. nov.

28 1.

Kőrösfői-Kriesch Aladár
Földmivelő foglyok, temp.

Cs.Kir. sajtóhadiszállás kiáll. 1918. máj. B.M.K.T.
22 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár 1863-1920

Olasz leány, olaj

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társ. IV. aukciója, Bp. 1923. 5 l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm. -ip.m.

A gödöllöi szövöiskola .Felügyelete mellett mükö-
dik.
Irása: Szakadozó szálak. Nemzeti Müvészet. III.évf.
1.sz.
Elsö segitö társa a gödölli koloniánál Belmonte
Leó, a textilmüvészetnek párisból hozzánk került
mestere.

A Zeneakadémián a falképeket ö festette.

A gödöllöi telep kulturtörekvéseiröl.
Magyar Iparmüvészet. 25-26.l. Ev ?.
/Esetleg 1914 v15./

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.-ip.m.

Kassandra-gobelin színes kartonja. Repr.

Magyar Iparművészet. 15-16.l. Év ?.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

A venezíai magyar Mücsarnok részere.
Készülö mozaik kartonja: c. Aquileja ostroma.

15. Pamlagtakaró. /Torontáli szövés.
17. Csomózott szönyeg.
25. Szumák szövésü párna. Repr.-k.

Magyar Iparmüvészet. 17-24.1. Év ?.

MDK

Kőrösvői Kriesch Aladár

A m. kiáll. Saint-Louisban. Uj Idők, 1904-5. XI. 2.sz. 47 l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

freskó

Magyarország Amerikában. Vasárnapi Ujság, 1904. 39.sz. 662 l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm, ip.m.

1913 körül keletkezöben volt a szabad akadémia, egyik vezetöje ö volt.

12. Kassandra -gobelin szines kartonja. Repr. 16.1.

A gödöllöi telep kulturtörekvései.
MIP. /1914 v.1915?/ 26.1.

MDK

Kriesch Aladár

Arany "Toldi"-ja illusztrálásának terve.
Dalműbarátok 139.l.

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

"Én vagyok az ut, az igazság és az élet." Tempera.

KMT 1903/4 téli kiáll. Kat. 29.1.

MDK

Kriesch Aladár, festöm.

az egyházi müvészet is képviselve van s más komoly tárgyu mü.

A Nemzeti Szalon kiállitása Kolozsvárott. Vigadó. Vas. Ujs. 1895. 42. évf. 22. sz. 359. l.

MDK

Kriesch Aladar festőművész

Az új országháza diszitésén a művész is régóta dolgozik, aki freskóképeivel még az őszre teljesen elkészül.

Vas.Ujs.1900.469.1.

Kriesch Aladár festő

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll. 59.l.

MDK

Körösfői-Kriesch Aladár, sz.Pest 1863

Arczkép, olaj

Arad város nyilv. képtárában elhelyezett festmények
és rajzok jegyzéke. 36 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920

Parasztasszony, olaj

Női arckép, temp.

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társ. IV. aukciója, Bp. 1925. 5 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár, 1863-1920

Székely fonóasszony, vizf.

Árverési közlöny, 1935. márc. 2. rendk.sz.

42 l.

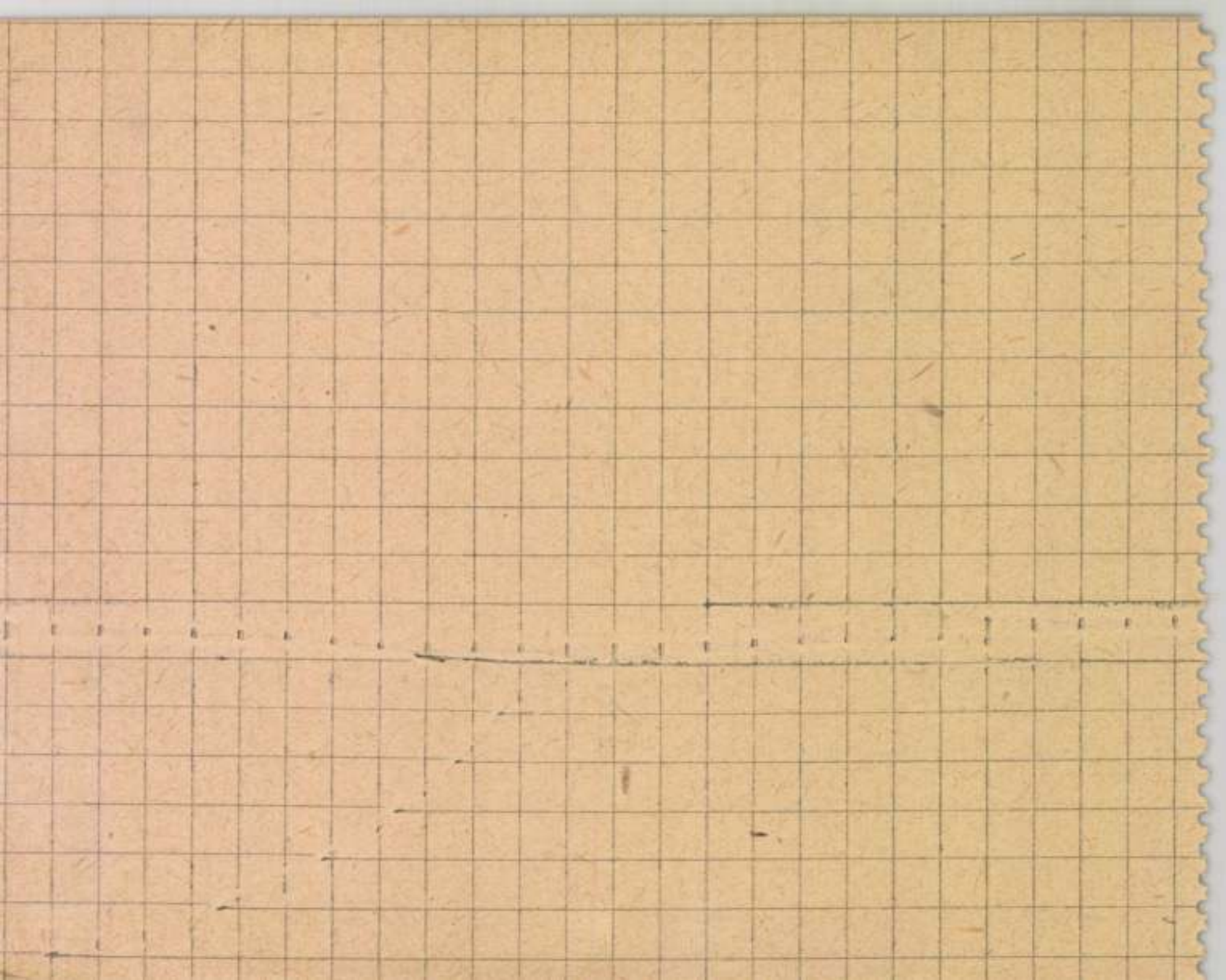

Kőrösfői K.Aladár
Misézés, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 8 l.

ejtés-e, vagy a művésznek téves addi-

.1./ valószínüleg sajtóhiba.
ést külön kiemeli. V.ö.35.jegyzet.
a betüket, MJKOII / PONTAI / MIIIZ/
an ugy nyilatkozik, hogy a felirat
.S ESASAE.QVIN SEOR
ist. Bibliothèque de l'École de Chartes

du moyen Age exécutes d'apres des textes
al. 1888. 521-55o.l.
XIIe siécle en France. Paris, 1922.

istlichen Kunst. I.Freiburg 1928.78-82.l.
sztikai ciklusok lényegében az ókeresz-
ovi Testamenti megujjitása, illetve
őként arra támaszkodik, hogy a portál-
t található, mint az Augustinus Sermoban,
urgikus játékban. Ez az érvelés azon-
kétségtelenül jelentkező szoros kap-
s a szobrok felirata között kimutatható.

Körösfői Kriesch Aladár

Szántás Somogyban, olaj

Balatoni Társaság II. kiáll. Nemz. Szal. 1924.
nov. 14 l.

Kőrösfői Kriesch Aladár

Szomolyai ház, vizf.
Kőrösfői konyha, vizf.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc.
11 1.

2/.

Kriesch Aladár, festöm.

Altalános kiállitással közéletünk s országunk akkori válságos helyzete miatt nem vehettünk részt, csupán egy müvészeti csoport rendezésére lehetett gondolnunk. Az Op.müv.Társ.kapott erre lehetöséget.

Festöien tarka, nemzeti viseletbe öltözött , templomba menö kalotaszegi népet ábrázoló nagy falfestménye fokozza az udvarház hatását.

St.-Lousi kiállitásunk.
Magyar Iparmüvészet. 1904. 208-15.

2/.

MDK

Kriesch Aladár

A Kőrösfői templom. Kriesch Aladár rajza. Repr.
A Kőrösfői templom cintermének bejarata. Kriesch Aladár rajza. Repr.

Magyar Iparművészet, 1903. 6. sz. 262, 263. lapok.

MDK

Kriesch Aladár

Hory Farkas kúriája M.-Gyerő-Monostoron.
Kriesch Aladár rajza.Repr.
Hory Farkas házának alaprajza és oldalnézete.Kriesch Aladár rajza.Repr.

Magyar Iparművészet,1903.6.sz. 264.l.

Kriesch Aladár

Bojtorján sign.val közli a lap "A tavaszi kiállitásból" c. kritikát, a Müvészet c. rovatban. A müvészről csak annyit jegyez meg, hogy kiállitott müvei csak vázlatok.

A HÉT, Bp. 1898. ápr. 17. IX. évf.
16. sz. 253-254. lap.

Kriesch Aladár

Három müvész dijat nyert az uj országház részére készitett freskó-terveikért: Jantyik Mátyás, Dudits Andor és Csók István.
"Az uj országház freskói" cimmel a lap állást foglal Kriesch Aladár tervei mellett, mivel "a nyeretlenek közül az ő koncepciója a leghatározottabb és a legsikerültebb."

A HÉT, Bp. 1898. juni. 12. IX. évf.
24. sz. 383. lap.

Kriesch Aladár

Róna József, Zala György, Szikszay Ferenc, Fadrusz János, Peske Géza, Faragó József, Thorma János, Tölgyessy Arthur, Szinyei Merse Pál, Pállik Béla, Nádler Róbert, Horthy Béla, Csók István, Kacziány Ödön, Feszty Árpád, Márk Lajos, Ignotus, Lázár Béla, s "a magyar irodalom és müvészet szine-java" vett részt Kiss József köszöntésén, összegyüjtött, eddigi összes versei, első illusztrált diszkiadásának 1897.-évi megjelenése alkalmából. A jeles illusztrátorokat a cikk megemliti, de nevüket külön nem sorolja fel.

A HÉT, Bp. 1898. jan. 2. IX. évf.
1. sz. 15. lap.

Kriesch Aladár

"Poétikus szőnyegtervét" a "Mühely" néven működő művészcsoport kiállitásán mutatták be az Uránia helyiségeiben.
Művészet c. rovat közleménye.

A HÉT, Bp. 1908. XIX. évf. márc. 8.
lo. sz. 160. lap.

Kriesch Aladár

"Egyéniségében éppen ugy keveredik a grafikus a piktorral, mint Gulácsyéban. Kriesch az érettebb, erőteljesebb. Élesen és abszolut biztossággal meghuzott vonal szakitja ki az ő kalotaszegi alakjait a térből, amelyet napsugarakkal átfütött meleg levegő tölt ki."
Marco: Tavaszi tárlat c. kritikája.

A HÉT, Bp. 1905. ápr 23. XVI. évf.
17. sz. 280-282. lap.

Kriesch Aladár

Iparmüvészeti kiállitást rendeznek a Mübarátok Körében. Marco: "Egy modern lakás" cimmel felsorolja a közremüködő müvészeket, akik a négy helyiséges lakás minden darabját tervezték. Azt külön nem jelzi, hogy ki, melyik részét tervezte a lakásnak.

A HÉT, Bp. 1905. márc. 26. XVI. évf. 13. sz. 211. lap.

Kriesch Aladár

Nagy Sándor müvésztársával együtt könyvdiszeket készitett a Pallas kiadásában megjelent, -Koronghi Lippich Elek- verses kötetéhez. Kriesch képei "valami rokonságot tartanak a nagy festészettel, közelebbről az antik freskókkal. Egyik vershez valóságos pompejii freskókat rajzolt."
Közlemény Y. sig.-val.

A HÉT, Bp. 1904. január 3. XV. évf.
1. sz. 31-32. lap.

Kriesch Aladár, festő

M.D.K.

freskói fogjár díszíteni a kolorsvári unitárius templom hajójának falait. Az építési tervet, hatszögletű, kupolás, bizánci Stilusban, Pákay Lajos kolorsvári építész készíti.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.

jul. 16. sz. 13. old.

Kriesch Aladár MDK

Legelő, akvarell

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Kriesch Aladár

MDK

Kuruc őrjárat, tempera

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

A boroszlói békekötés 1474. - Ulászló és Kázmér lengyel és cseh királyok békét kérnek Mátyástól. Of.

Műcsarnok 1898. tav. nemzetk. kiáll. kat. 10.l.

MDK

Kriesch Aladar

A st.louisi világkiállításon bronzérem kitüntetést kapott.

Művészet, 1904. 406.l.

MDK

Kriesch Aladár

A karácsonyi iparművészeti kiáll. Magyar Iparművészet 1906. 14.l.

Kriesch Aladár MDK

"Én vagyok az út, az igazság és az élet...",repr

Mücsarnok 1903/4. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

A pharizeus és a publikánus. tempera

Pihenő parasztok, tempera

Műcsarnok 1903. tavaszi nemzetközi kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Női arckép, tempera

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

Kriesch Aladár MDK

Tájkép, temp.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

MDK

Kőrösfői /Kriesch/ Aladár

állami nagy aranyérmet nyert

A tavaszi kiáll. kitüntetettjei. Magyar Iparművészet 1907. 160.l.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

II. Rákóczi György holttestét saját hivei kiragadják a Szász-Fenes melletti csata viharából. -

Arczkép. - 18.1.

OMKT ált. rend. Kolozsvári Képkiáll. 1890. ápr.
Kat. 15.1. és
18.1.

MDK

Körösföi-Kriesch Aladár, festöm.
1963-1920

Öszi hangulat. L.j.:K.A Vászon. 68x57.5

Levicoi részlet. Fent balra: Levico 918. K.A.
Vizf. 36x26.6

Ernst Muz. aukciója. XXVIII. 1924. Kat. 28.1.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

"A topolyafa"c.kép repr.

Gyöngyösy 133.l.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

● EMLÉKTÁBLA. Holnap egykori gödöllői lakóházának falán leleplezik Körösfői Kriesch Aladár festő- és iparművész, a gödöllői művésztelep egyik alapítójának emléktábláját.

– : O Emléktábla

12.

Esti Hírlap Bp. 1981 okt. 10.

Körösfői Kriesch Aladár

A müvész arcképe, temp.

"Én vagyok az ut, az igazság és az élet", temp.

Szépm. Műv. Új magyar képtárának kat. 1928.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

a müvész arcképe, repr.

Szépm.Muz. Uj magyar képtárának kat. 1928.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

"Én vagyok az ut az igazság és az élet"c.
festm.repr.
"Fekete ruhás női arckép." repr.
"Az élet forrása"c.kép repr.
Szumák párna tervezése.Repr.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei. Cartonok:

A kerepesi-uti temető arkádps sirboltja egyik kupolájának mozaik-kartonjai:
A feltámadás.
A sirt örző két angyal. A főváros tulajd.
Az apostolok csoportja. " "
Az asszonyok csoportja. " "

K. Kriesch A., Nagy Sándorék és a gödöllőiek kiáll. kat. 1909. szept. okt. hó

Kriesch Aladár, festöm.

1896. Mübarátok Köre által alapitott 150c ft-os ösztöndij: Tordai országgyülés.

190c. báró Forster-féle Vaszary-dij: Dobó István megvédi Eger vátát a törökök ellen.

OMKT-Vándorkiállitások.1910.szept.8. -dec.27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyös. Kat. 65.l.

MDK

Kriesch Aladár

GerLonModFest. 69.1.

osztály előterjesztése alapján
bbiak szerint kívánom módosí-

zékbe, M kategóriába:

A középkori Szt. Péter külváros plébiná

Körösfői Kriesch Aladár.

Müveiből kiállitást rendezett a Nemzeti Szalon 1908-ban.

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Műveivel szerepelt a Rómában rendezett magyar egyházművészeti kiállitáson.

Cikk: A magyar egyházművészeti kiállitás megnyitása Rómában.

Az Est, 1925.III.28.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Gergely I.: Budapest szőv.ujabb szerzeményeinek kiáll. Képzőművészet 1932. 52. sz. 152.l.

MDK

Körösföi K. Aladár, festőm.-graf.

Szakadékos ut Mákón. Akvarell.

Mákói gazda. "

Műcs-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Pasztf.festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek
kollekcióiból rendezett kiáll. 1912. márc. Kat. 66. l.

Kriesch Aladár MDK

%Én vagyok az ut az igazság és az élet",temp.

Mücsarnok 1903/4. téli kiáll.

MDK

Kriesch Aladár

Lyka K.: A Műbarátoknál. Uj Idők 1904-5. XI. 28.sz. 34.l.

Kriesch Aladár, festöm.

Tordai országgyülés. 1896. - Müvarátok Köre által alapitott 1500 Ft-os ösztöndij.

Mücs. -OMKT. Tavaszi kiáll. 1900. Kat. 15.1.

MDK

Kriesch Aladár

Müterem, repr.

Magyar Iparmüvészet 1905. 204.1.

MDK

Kriesch Aladár

Kyka K.: A Mücsarnok téli tárlata. Uj Idők 1903. II. 532-533.l.

MDK

Kriesch Aladár

Leányrablás a középkorban, of.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 22.1.

MDK

Kriesch Aladár festőművész

1900.Páris, bronz-érem.
1902.Torino, ezüst-érem kitüntetéseket nyerte.

Cikk: A magyar iparművészek törzskönyve.

Magyar Iparművészet, 1903. 153.l.

Kriesch Aladár MDK

Utszéli diófa, tempera

Arckép, fügetej, tempera

Aratás, tempera

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Kriesch Aladár festőművész
Tanulmány a Vadászat-hoz
Tanulmány a Vadászat-hoz
Gyermekfej
Az ember a halál nyomában
A halál az ember nyomában
Szépm.Muzeum I.Grafikai kiállitása
19o7 február

7. kép. *Myrai Szt. Mikl*

MDK

Kriesch Aladár

Művészklub alakuló közgyülése. Uj Művészet, ~~1913x~~
1913. I. 3.sz. 2o l.

Kriesch Aladár festőművész
Férfi tanulmány
Öreg férfi /Tanulmány a tordai országgyülés-hez/
Madonna vázlat
Tanulmány Szt.István-hoz
Szépm.Muzeum I.Grafikai kiállitása
1907 február

348. kép. *30. (Mss. II. 2.) Evangelistarium. XVI. sz. 9a lap.*

8a lap: *I* iniciálé (56×45 mm) aranyalapon zöld betű. A lapszéldíszítést stilizáltlevelű indák képezik, madárra figyelő szürke mókussal.

8b lap: (In Annunciatione s. Mariae.) *I* iniciálé (70×67 mm) arany keretben vörös betű. A betű belsejében az *Angyali Üdvözlet* ábrázolása látható. Sárga imazsámoly előtt térdel Mária, hosszú szőkehajú fejét arany glória övezi. A fehér galamb homlokát érinti. Mária előtt az angyal térdel, kék-árnyékolású sárga ruhában. Nagy szárnya fehér-kék-pirosszínű. A háttér aranykockákra tagolt zöld falán ablak. A lapszéldíszítést stilizáltlevelű indák képezik, egy madárral, mezei bogárral s fehérszürke macskával. (347. kép.)

9a lap: (In die Sancto. Secundum Joannem. In principio erat verbum.) *I* iniciálé (57×55 mm) aranykeretben rózsaszín betű. A betű belsejében *Evangelista János jelképe a sas* és a kis Jézus ábrázolása látható. Virágos, zöld mezőről emelkedik fel a glóriás fekete sas a fehér-kék égbolton.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész
Önarckép, tem.
Magyar Repezentativ kiállitás
Nemzeti Szalon, 192o nov.

Gewohnter Weg

Kőrösfői Kriesch Aladár

Temető szegény Magyar Valkóból, olaj
Marton András, vizf.
Bodis Marci, vizf.
Péntek Gyurka János és Pál Erzsók, vizf.
Florica, vizf.
Kriza Miklós, vizf.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc.
11 1.

Kőrösfői-Kriesch Aladár
Lószanatórium Levicoban, temp.

Cs.Kir. sajtóhadiszállás kiáll. 1918. máj. O.M.K.T.
231.

MDK

Körösföi-Kriesch Aladár, festöm.
1863-1920

Szent László. Lent b. a müv.monogr. és az évszám
52.5x37.6 Tempera. 899.-

Férfi fej. Lent.j. a müv.monogr. és az évsz.896.
44.5x31.5 Szin.krétarajz.

Ülö férfi. Lent b. a müv. monogr. " "
46.5x 61.5

Ernst Muz.aukc. XVI. 1921. Kat. 34.l.

Kőrösfői Kriesch Aladár
Szánkázás, paszt.
Komp foltozás, vizf.
Firenzei részlet, "
San Miniato, "

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 5, 17 1.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

A müvész arcképe, tempera
Tamás urfi, arckép, tempera
Női arckép, tempera

A Céhbeliek harmadik kiállitása
Nemzeti Szalon 1921.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár, festöm.

Kalotaszegi leány.	rajz.
Kalotaszegi pártás leány.	vizi.
Kalotaszegi gyerekek.	"
Részlet Levicából. I.	"
Részlet Lwvicából. II.	"

Nemz. Szal.- A MAFE VI. kiáll. - 1919 febr. Kat. 14.1.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.

templomozás Kalotaszegen.
Az Orsz. Ipa rm.Muz. tulajd.
Hungária. Vizr.
Torockói öreg ember. "
Torockói menyecske. "
Torockói ködmönös menyecske. "
Torockói pártás lány. "

Nemz. Szal.- A MAPE VI.kiáll. - 1919 febr. Kat. 14.1.

DMK

Körösföi Kriesch Aladár, festőm.

Leányom arcképe.

KMT.1910/11. téli kiáll. Kat. 37.l.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár, festőm.
1863-1920

Székely fonóasszony. Visf. Jelz.

Árv. Közl. 1936.márc. 76.sz.2.rk.sz. 42.l.

MDK

Kőrősfői Kriesch Aladár

A müvész feleségéről készült képmás a Mücsarnok kiállitásán.

Lyka Károly: Müvész-feleségek.

Uj Idők, 1932.12.sz. 345, 346.l.

Körösfői Kriesch Aladár

Parkrészlet, olf.
Tavaszi felhők, temp.
Öreg fák, temp.
Szántás, temp.

A Céhbelick IV. kiállitása
Nemzeti Szalon 1923.

KÖRÖSFŐI KRISCH ALADÁR

Calle dei Brianti. Vizf.
San Marcó éjjel. "
A Ponte di Paglia éjjel. Vizf.
A szent sir előtt /Besnyő/. Vizf.

KMT 1912/13. téli kiáll.kat. 81.oldal.

MDK

Körösföi Kriesch Aladár és Nagy Sándor,

önálló gyüjt. kiáll. keretében mutatkozott be.

1909.

A Nemz. Szal. 4oo-ik jub. és a KEVE XX-ik kiáll.-a.
1929.febr.

Kőrösfői Kriesch Aladár MDK

Vasárnap reggel Kalotaszegen, vizf.

Egyház és müvészet
Nemzeti Szalon 1919

Körösfői Kriesch Aladár MDK

Szánkázás pastell
Komp foltozás, vizf.
Firenzei részlet, vizf.
San Miniato, vizf.

Magyar Aquarellistók és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár
müvei.Cartonok:

Az uj zenepalota fresco-kartonjai
Az élet forrása.
Carton és szinvázlat.
Az uj zenepalotában két fries szinvázlata:
Egyházi és világi zene.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó

Kriesch Aladár,

Nagy Sándor müvészek kiállitását reklamálja Tövis"Igéretek" c. cikkében, majd kinyilvánitja véleményét a Nemzeti Szalon és a Mücsarnok politikájáról, a valamint a MIÉNK csoportjáról: A két előbbi "a polgári müvészekből összeverődött szövetség tartja markában a hatalmat, a MIÉNK pedig a modern müvészet exkluziv arisztokratáinak megközelithetetlen kaszinójává lett."

A HÉT, Bp. 1908. aug. 23. XIX. évf.
34. sz. 551. lap.

Kriesch Aladár

Az Uránia kiállitásán "sok müvészi" munkája szerepel,-irja Tövis: "Az otthon müvészete" c. kritikájában, s fölsorolja a berendezésekhez tartozó szőnyegeket, csipkéket, tapétát, szöveteket, bőrmunkákat, gobelineket, de külön nem ismerteti, hogy melyik müvész, mit készitett, vagy tervezett belőlük.
A tárlatot a MŰHELY rendezte, mely a modern müvészek és iparmüvészek Egyesülete.

A HÉT, Bp. 1908. dec. 2o. XIX. évf.
51. sz. 835. lap.

Kriesch Aladár

Innocent Ferenc, Mednyánszky László, Ujvári Ignác, Vágó Pál, László Fülöp, Ferenczy Károly, Kernstok, Rippl Rónai, Vaszary János, Thorma János, Magyar Mannheimer, Feszty Árpád müvészek alkotásai szerepelnek a Könyves Kálmán müintézet kiadásában megjelent "negyvenöt nemes müvü réznyomaton". "A magyar festők gyüjteménye" külön képekben, összefüzetlenül került kiadásra. A müvészeket három csoportba osztva sorolják fel: a hetvenes évek n nagyjai, majd a népszerü elbeszélők, s végül a "festői" festők, az impresszionisták, hangulat festők és a többi irányok nevezetes müvelői. A fentiek ezek közé tartoznak.
A HÉT, Bp. 1908. dec. 27. XIX. évf. 52. sz. 859. lap.

MDK

Körösfői Kriesch Aladár

Zách Klára története, vf.

Szépm. Muz. Graf. Oszt. 82. kiáll.
Hoffmann E. eml.kiáll. 1948. dec.

MDK

Körösföi-Kriesch Aladár, festőm.

Tanulmányfej. Pasztell. 50x38. J.l.j.
Illusztr. a X.sz. tábl.
Tanulmány. Pasztell. 52x48. J.l.j.
Vasárnap délután. Olf. 100x60. J.l.j.

Árv.Közl. 1930. 4.rk.sz. 55.szám. 27.l.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő
gyarmúcsen

L: Mihály Rezső

Nagy Katalin: Mihály Rezső: Izolda J.

Nincszabadság Bp. 1982 jan. 31.

Körösfői Kriesch Aladár, festő

L: Kozma Lajos

Nemeskürthy István: A könyv, mint esztétikum

10

Élet és Irodalom Bp. 1983. már. 25. XXVII/12

Kőrösfői - Kriesch Aladár, festő

L: Réti István

Vadász Ferenczyből Kondorig 13

Élet és Irodalom, Bp. 1983. nov. 11 XXVII/45

Körösfői-Kriesch Aladár, festő-iparművész (1863-1920)

„Kalotaszegi lányok", 1910 körül.
(repr.)

Székely András: A boldog békeidők képe.
Tükör, 1982. febr. 21. 25. old.

Körösfői-Kriesch Aladár festőművész

„Életforrás", 1908. (repr.)

Művészet, 1975. 12. 30. old.

Körösfői-Kriech Aladár

Ego sum via, veritas et via c. kép a Bp-i Nemzeti Galé-
ria tulajdonában van, s az 1950-es években szerepelt az
Iparművészeti Múzeum „Szecesszió" kiállításán

Konrad, 1974. szept. 33. elf. 9 sz. utolsó borítólap.

Kőrösfői - Kriech Aladár

Ego sum .... (fotó)

Konvoc, 1973. nov. 32. erf. 11 r. 1782 p.

Körösfői - Kriech Aladár

Neve említve.

A Het, 1973. máj. 11. 4. evf. 19 sz. 15 p.

Körösfői-Kriesch Aladár, festő

Megemlítve. (Művészház.)

Dévényi Iván: Rózsa Miklós emlékezete
245-246.

JELENKOR, Pécs, 1974. március XVII/3.

Kőrösfői Kriesch Aladár

1863. okt. 29-én született.

Nyomva, 1973. okt. 28. 101. elf. 253 sz. 14 p.

Körösfői Kriesch Aladár

A Horia-Closca-Crisan-féle parasztfelkelést bemutató képe ezlitve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 147p.

Körösfői Kreisch Aladár

Az Ernst Muzeum-M.N.G. kiállitásán, melyet Magyar Müvészet 1895-1945 c. rendeztek meg, ahol Aba Novák Vilmos, Csontváry, Gulácsy, a szecesszios Körösfői Kreisch Aladár, Nagy Sándor grafikai alkotásai, Rippl-Rónai József alkotásai is szerepeltek.

Magyar Hirlap 1969.2.évf.264.sz.

Krisch Vladár

festő művész 1901-ben képet festett az egri megyeháza számára.

Voit Pál szerk.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemlékei topográfiája VIII. kötet
Budapest, 1972.

3530

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR

Az Országház ebédlőtermében
látható képei (eml.).
(Halászatot és vadászatot ábrázoló
képek ezek.)
Az Országházra.

BUDAPEST, 1971. jan.

Körösfői Krisch Aladár

freskói díszítik a zebegényi katolikus templom belső terét.

Pál Balázs: Kós Károly, Budapest

1971

251

Körösfői Kriesch Aladár

alkotta a bp-i Zeneakadémia freskóit.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

401

Körösfői Kriesch Aladár

"Misézés" c. festménye a Téli tárlaton igen nagy sikert aratott. A kritika egyetértő, „mélységes hódolattal fogadta a gyönyörü képet, mely a legradikálisabb világnézet számára is az" mert festészeti szempontból ugyancsak kiváló alkotás,-mint Bálint Lajos irja: "Aktualitás és müvészet" c. kritikájában, a Művészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1920. jan. 1.
XXXI. évf. 1.sz. 13. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Három kiváló müvész vizfestményeit feltétlenül figyelembe kell venni, ha helyes képet akarunk alkotni e kiváló tehetségek jelentőségéről,-irja F.T.Z. /Felvinczi Takács Zoltán/ a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitáson szereplő müvekről és alkotóikról.
Körösfői Kriesch Aladár "Hungária"-ja nagyigényü, megrázó alkotás.
A másik két müvész Déry Béla és Boemm Ritta.

A HÉT, Bp. 1919. febr. 16.
XXX.évf. 7. sz. 1o8. lap.

Körösfői Kriesch

A mai magyar képzőművészek vallásos témáju festményeit mutatja be a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitás.
Felsorolja a kortársak közül Zemplényi, Hegedüs, Feszty, Roskovits, Benczur, Kriesch művészeket, akiknek alkotásai bizonyitják rendkivüli képességüket valamint komoly jelentőségüket a magyar képzőművészet történetében.
Major Dezső: "Egyházművészeti kiállitás a Nemzeti Szalonban" c. kritikájában ennyit mond anélkül, hogy az ott szereplő müveket megemlitené, Kriesch finom akvarelljét kivéve.
A HÉT, Bp. 1919. dec. 18.
XXX. évf. 19. sz. 300. lap.

Kőrösfői-Kriech Aladár

A Templomozók Kőrösfőn c. képe az elsőrülött gyermek halála után készült, s mint mellékalakok, szerepelnek rajta a diódi műveztelep Zogyai.

Konvik, 1974. szept. 33. elf. 9 sz. utolsó borítólap.

Körösfői- Kriesch Aladár

szenvedélyesen gyüjtött népi motivumokat. Klaszszikus kompozíciókat is alkotott mint pld. " A férfi a Halál nyomában ".

Szabady Judit : "Secession " in Graphic Art.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972.

45 sz.

191 l.

Körösfői - Kriesch Aladár

a gödöllöi szecesszió művészcsoport vezetője Nagy Sándorral együtt.

Szabady Judit : "Secession" in Graphic Art.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972.

45 sz.

189 l.

Körisfői Krisch Aladár

A Múzeumi Hónap alkalmából az Ernst Múzeumban az 1896-tól 1945 ig terjedő korszak művészetét tekinthetjük át. A grafikák közül találkozunk a magyar szecesszió prominens képviselőinek – Körisfői Krisch Aladárnak – ma már kevéssé ismert lapjaival

Péter Imre: Háromnegyed század magyar művészete
Az Ernst Múzeum és a Mucsarnok kiállításai

Népművelés 1969/11 36old.

Körösfői Kriesch Aladár

Rm.: "Iparmüvészeti kiállitás" cimmel az idei karácsonyi tárlaton,-melyet az Iparmüvészeti Társulat rendezett,- szép szőnyegeit mutatta be a müvész.

A HÉT, Bp. 1908. nov. 29. XIX. évf.
48. sz. 779. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Müveinek reprodukciói szerepelnek a müvészeti naptárak lapjain.
Vadas József: Ujévi hamis kártyák" cimmel a müvészeti naptárak, a vállalati reklám-naptárak és az üdvözlő lapok tervezőinek munkájáról ir. A Képzőmüvészeti Alap kiadásában megjelent -müveket tartalmazó- naptáraknál kifogásolja a képek sorrendjét. Egyrészt a mai müvek mellett a századfordulós müveket, másrészt a legjelentősebb müvészek alkotásaival együtt a sokkal kisebb értékűek egy sorba való helyezését.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. jan. 12.
XVIII. évf. 2. sz. 8. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

és Nagy Sándor személységei szembefordul-
tak az akkori magyar művészeti irányzattal
„a l'art pour l'art"-éval.

Szabadi Judit: L'apparition du modern
style dans l'art graphique hongrois. Acta
Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

Körösfői Kriesch Aladár

és Nagy Sándor voltak az ugynevezett gödöllői iskolának megalapitói.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Körösfői Kriesch Aladár, festő

Leggyakrabban a „gödöllőiek" látogatták Kalotaszeget. Vezérük a Körösfői nevet is egyik kalotaszegi falutól kölcsönözte.

Dr. Kósa László: Kalotaszeg 1223–1229.

XXVI/26.

Élet és Tudomány, bp. 1971. jún. 25.

Kőrösfői Kriesch Aladár

neve emlitve

„Képzőművészeti élet Pest megyében"

Pestmegyei Hírlap 1972 január 23

4. old.

Kónyspéi - Kriesch Aladár
festő

Méltatás.

Horváth Béla: Kiállitási jegyzetek.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 60.oldal

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Lyka Károly hívta fel a figyelmet azokra az 1860- és 70-években született művészekre — mint a művész is — akiknek újító festészete nagymértékben eltért a nagybányaiak törekvéseitől.

Nagy Tibor: Kernstok Károly.

Élet és Tudomány, Budapest, 1973. dec. 21.

Kőrösfői Kriesch Aladár

festette a zebegényi katolikus templom
kat freskóját

Cseke László: Dunakanyar, Budapest,
1973. 139 1

1151

Körösfői Kriesch Aladár

Mednyánszky László, Zádor István, Katona N./Kövér Gyula müvészek a téli kiállitás modern részében szereplnek.
Jean Preux: "Nemzeti Szalon" cimmel ismerteti a kiállitást. Körösfői Kriesch Aladár két előlekő képéről elismeréssel nyilatkozik.

A HÉT, Bp. 1913. dec. 14. XXIV. évf.
5o. sz. 8o9-81o. lap.

Körösfői Kriesch Aladár

Glatz Oszkár és Basch Gyula müvészekről irja Gerő Ödön: "A Müvészház kiállitása" c. kritikájában: "müvészetük, hirük, rangjuk dolgában megállapodottak."
A Müvészház mostani kiállitásán néhányan zsürimentesen kerültek be. Az Egyesület tagjainak az alapszabályok megengedik, hogy egy-egy müvet, a zsürit megkerülve küldhessenek a tárlatra, de hogy kik azok és milyen képeket küldtek, arról nem ad számot, ellenben néhány müvészt igy csoportosit, mint fentieket.

A HÉT, Bp. 1910. szept. 18. XXI. évf. 38. sz. 615-616. lap.

Körösfői Kriesch

Kövér Gyula, Major Jenő, Pogány Vili, Rózsaffy Dezső, Tuszkai Márton, Csánki Dénes és Góth Móric művészek szerepelnek a Nemzeti Szalon grafikai kiállitásán, melyet a Magyar Grafikusok Egyesület rendezett, "Grafika" c.-mel és a Művészet c. rovatban közölt kritika dicséri a művészek képeit, melyek emelik a tárlat nivóját.

A HÉT, Bp. 1911. márc. 26. XXII. évf. 13. sz. 206-207. lap.

Körösfői-Kriesch Aladár

A század első éveiben az ő és Nagy Sándor személye és művészete körül tömörült fiatalaknak közös elveket valló társasága alakította ki a gödöllői művésztelepet.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története.
Népszava, 1942. jul. 1.

Kárpáti Kalocsa Aladár

művei szerepelnek a Prágában, a régi Városháza bemutatótermében rendezett "Szecesszió a magyar grafikában" c. kiállitáson.

Magyar Nemzet 1973 szeptember 12

4. old.

KÖRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR, festő

Moiret Ödön, szobrászmüvész Körösfőinek a Farkasréti temetőben lévő sirjára fehér márványból Krisztus szobrot készitett/.925/.1945-ben megrongálódott és kiselejtezték. 45.old.

SZIGETI ISTVÁN: Moiret Ödön szobrászmüvész érmei és plakettjei 45.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------- XIX. 1963. 24.sz. Bp.

Körösfői-Kriesch Aladár

Cassandra; gobelin, 1910 k.

Műgyűjtő, 1971/3.sz. 21.l.

Kárász Jóska Kriesch Aladár

a gödöllői művésztelep
egyik vezetője volt

Népszava 1972 július 1
8.old.

Kárásfai Kriesch Aladár

az 1907-ben megnyílt Nemzeti
Szalon óriási épületének ablak- és fal
díszítését végezte

Fülep Lajos:A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp.Magvető 1974

189.old

Körösfői-Kriesch Aladár

„Vadászat és Halászat" című falképei díszítik az Országház büféjét.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Sexikon, Budapest 1973. 13351

8921

Körösfői Kriesch Aladár, jestő

Megemlítve.

Nagy Tibor: Kernstok Károly 2423-2428,

Élet és Tudomány, Bp. 1973. dec. 21. XXVIII/51.

Körösfői Kriesch Aladár festő

„Előnevét az egyik kis Kalotaszegi falutól vette."

Kós Károly: Kalotaszeg örvényein 64–69.

TISZATÁJ. Szeged, 19[illegible]. november XXVI/11

Körösfői-Kriesch Aladár, festő

Prágai tárlaton szerepel.

–: Nemzetközi kisplasztikai biennálé
a Művészetekben 7.

Népszabadság, Bp. 1973. szept. 12.

Kriesch Aladár

A "Téli Tárlat"-ot Felvinczi Takács Zoltán ismerteti a Müvészet c. rovatban.
Kriesch Aladár, Kacziány Ödön, Csuk Jenő, Burghardt Rezső, Károlyi Lajos, Szentgyörgyi István, Medgyessy Ferenc és Korányi Felicitas szerepel a kiállitáson.
Kriesch Aladár nagy csataképein komoly, emberi értékeket fedez föl a kritika.

A HÉT, Bp. 1919. január 19.
XXX. évf. 3. sz. 45-46. lap.

Kövösfői Kriesch Aladár (1863-1920)

„Utcarény" Vízfestmény 24x34

Selepve jobbra: A'K. monogrammal 914.

Vízváltási ár: 4000 ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Körösfői Kriesch Aladár

és Nagy Sándor a gödöllői iskola mesterei illusztrációkat és keretdiszeket egyáránt készitettek.

Magyar Hirlap 1975 8.évf. 2/6

Bojár Iván: Könyv a századfordulón

Kövösfői Kriesch Aladár

Az Iparművészeti Testület valaszt-
mányi tagja volt a művész.

Gádor István: Pályám emlékeiből.
Művészet, 1975 november - 6 oldal.

Kövösfői Kriesch Aladár
(1863-1920)

„Tengerparti Kázal" Vízfestmény fedőfehér
30 x 14 J. l. hagyatéki bélyegzővel
Ziliáltási ár: 1200 ft

BÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Körösfői Kriesch Aladár

Programm volt már a neve is. Körösfő gazdag forrása a magyar népi müvészetnek Kalotaszegen. Amikor a magyar parasztt al találkozik a tiszta, világos magyar ég alatt, "komor, szláv bubánattal átfestett germánsága vidám és piros reflexeket kap a magyarság férfias és józan pozitivizmusában"-irja M. a Müvészet c. rovatban. Igen szépen és érzelmesen emlékezik meg Kriesch életéről, müvészi hitvallásáról.

A HÉT, Bp. 192o. juli. 1.
XXXI. évf. 21. sz. 317. lap.

Körösfői-Kriesch Aladár

magyar festő/1863-192o/

Koczogh Ákos:A modern művészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 67.old.

Körösfői Kriesch Aladár

festő

Méltatás.

Keserü Katalin: Pécsi műhely.

Művészet, 1973. szeptember - 27 oldal.

Körösfői Kriesch Aladár

Grafikái szerepelnek a prágai Régi Városháza galériájában szept.-ben megnyílt kiállításon („Szecesszió a magyar grafikában").

Néray Katalin: Hírek; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 61. l.

Körösfői Kriesch Aladár

Matyó leány, o, v., 65×46 cm.
(Az amhcír anyagából)

Müggyűjtő, 1973/4.22.55.l.

Körösfői Kriesch Aladár festőművész

Az Új Magyar Képtár ~~[illegible]~~ vak a Várban lesz az otthona. A tervek szerint a művész alkotásai a Csontváry-teremben kerülnek bemutatásra

Hubay Miklós: Nemzeti Képtárunk tervéhez.

Kritika, Budapest, 1973. 10. 10. old.

Körösfői Kriesch Aladár

Művei találhatók a kaposvári múzeum gyűjteményében.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Somorja (1972, 108.).

Kőrösfői-Kriesh Aladár

Prágában megnyílt a magyar szecesszió művészet kiállítása, az óvárosi „Radnice" termeiben, ahol szerepeltek művei. A művész a gödöllői, művészcsoport tagja. A magyar szecesszionistákat az angol prakraffaelisták befolyásolták.

Bessi Imre: Ősz a prágai tárlatterembe

Uj Szó, Bratislava, 1943 XI 22.

Körösfői Kriesch Aladar

kitünő portrét festett Beck. Ö. Fülöpről

Heitler László: Beck. Ö. Fülöp

Látóhatár 1970/3-4 377 old.

Körösfői Kriesch Aladár

A nemzeti Szalon épületének épitészei Vágó József és Vágó László voltak; a magyar stilust kereső Lechner Ödön nyomdokain haladtak. Az épület üvegfestményeit Körösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándor és Róth Miksa készitették.

Mészöly Gábor: Ujjászületőben a Nemzeti Szalon. Budapest, 1972. 5.sz. 28-31.l.

MDK

Kőrösfői Kriesch Aladár

Árgirus királyfi és Tündér Ilona. Gobelin. Repr.

Művészet 1914. 323.l.